ST. O. IOSIF

OPERE

III

Ediție îngrijită,
comenl arii
și variante
do
ION ROMAN

SECȚIA LITERATURA

SCRIITORI ROMÂNI
EDITURA MINERVA
București, 197 6

NOTA ASUPRA VOLUMULUI AL III-LEA

Cu «est al treilea volum din ediția *Opere* de St O. Iosii încheiem publicarea tuturor traducerilor în versuri realizate de poet. Conținutul volumului este alcătuit din patru piese de teatru, cinci librete de operă şi un fragment dramatic. Dintre piesele de teatru, *Tălismariul* de Lutiwig FuLda şi *WUhelm Teii* de Friedrich Schiller n-au mai fost' retipărite după prima (şi singura) ediție din 1918, respectiv 1913. Cele două traduceri' integrale din Shakespeare — *Visul unei nopți de vară şi Romeo* si *Juiieta* — au mai văzut, ce-i drept, între timp, lumina tiparului, dar în forme revăzute de alții. Noi reproducem aici textul lui St. O. loşif. Aşadar, şi în cazul acesta avem a face propriu-zis tot cu nişte „premiere", Q «premieră" absolută : *Cavalleria* rusticana, libretul operei lui'Pietro Mascâghi, uitat timp de peste şase decenii in paginile untii ziar. în sfîrşit, pentru întîia oară se retipăreşte şi fragmentul dramatic: monologul lui Hamlet.

Textele de bază sînt următoarele :

fcudwfg Fulda, *Talismanul,* Bucureşti, Librăria nouă, Carol P. Segal, [laj;

Friedrich Schiller, *WUhelm Tell,* Braşov, Editura librăriei Ioan I. Ciurcu, 1913 ;

William Shakespeare, Visul *unei nopți de vară, Viața* românească, nr. 2—5, februarie—mai 1913 ; *Romeo* si *Juiieta,* dactilogramă păstrată la biblioteca Teatrului Național din Bucureşti; *Monologul lui Hamlet, Flacăra,* nr. 16, 2 februarie 1913;

G. Targioni-Tozzetti şi G. Menascî, *Cavalleria rusticana, Gazeta* Transilvaniei, nr. 115, 28 mai (10 iunie) 1913;

Riehard Wagner, *Tannhăuser sau Lupta ctntăreţtior de la Wartburg,* Bucureşti, Editura librăriei universale Leon Alcalay et Co., „Biblioteca pentru toţi", nr, 318, [f A] ; *Lohengrin,* Bucureşti, Editura librăriei Leon Alcalay, „Biblioteca pentru toţi", nr. 623, [f.a.]; *Olandezul zburător (Corăbia-nălucă),* Bucureşti, (Editura librăriei Leon Alcalay, „Biblioteca pentru toţi", nr. 628, [la.]; *Rienzi. Cel din urmă* tribun, Bucureşti, Editura librăriei Leon Alcalay, „Biblioteca pentru toţi", nr. 865, [la.].

După cum se vede, unele traduceri au apărut în volume, altele numai în periodice, una nu s-a tipărit. Dintre volume, unele sînt postume. Aceasta ne-a determinat să renunţăm la distribuirea lucrărilor — ca în volumele I şi II ale ediţiei noastre — în două secţiuni *(din volume* şi *din periodice).* Le-am aşezat în ordinea alfabetică a numelui autorilor. La Shakespeare şi Wagner, titlurile sînt orînduite după cronologia apariţiei traducerilor (v. *Comentarii şi variante).*

Criteriile de transcriere sînt cele enunţate în Lămuririle *asupra ediţiei* date de noi la începutul primului volum al acestei serii de *Opere.* Precizăm că, pentru traducerile tipărite postum, nu ne-am considerat obligaţi, ca la antume, să menţionăm, în note de subsol, greşelile de tipar. Am corectat tacit aceste greşeli, întotdeauna evidente.

în capitolul Comentarii şi variante, ni s-a părut util să consemnăm, pe lingă informaţiile privitoare la împrejurările In care au fost efectuate şi difuzate traducerile, şi date asupra pătrunderii Ia noi a autorilor respectivi şl a operelor lor. Aceasta, cu atît mai mult, cu cît versiunile datorate lui Iosif sînt mai întotdeauna realizări definitive, momente de vîrf în îmbogăţirea culturii româneşti cu mari valori ale literaturii universale,'Cercetarea noastră n-a putut fi, în această privinţă, exhaustivă, dar ne-a îngăduit să reconstituim in linii mari itineraril şi să fixăm unele jaloane, care ar putea folosi pentru dezvoltări ulterioare.

I. R.

Ludwig Fulda

TALISMANUL

Piesă în patru acte.

PERSOANELE

ASTOLF, regele Ciprului
BERENGAR, comandantul său suprem
DIOMED
PANFILIO mai marii curții
FERRANTE
MADDALENA, fiica lui Diomed
NICCOLA, intendentul curții
STEFANO, căpitanul gardei regale
BUCĂTARUL CURȚII
OMAR
HABACUC, un bătrîn împletitor de coşuri
ANSELM
BENEDICT
GUIDO J cetățeni
BALDUIN
GASPARO
Curteni, cetățeni.

ACTUL I

Ținut meridional. In fund se vede marea şi oraşul Famagusta, Ungă golf. La stînga, în *față, o colibă sărăcăcioasă; în fața e\, un scăunel, cîteva coşuri şi mlajă. Alăturea, un smochin. La dreapta, în față, terasă splendidă, cu scări monumentale, a vilei regale.*

SCENA I

(La ridicarea cortinei, *s-aud depărtate glasuri de corn.)*
HABACUC (sade *pe scăunaşul din fața* colibei, îndeletnicindu-se *cu lucrul lui. Apoi) RITA*

HABACUC
(ascultînd)

Trara ! Trara ! Aşa, bine vă merge !
Puteți suna din cornuri cît vă place.
Da, pot prin codri cu poieni s-alerge.
Pe cînd tu stai şi te trudeşti, sărace !
Lucrez la drum, trăind de azi pe mâne,
La fel se scurge viața-mi an de an,
Ş-atît aleg din traiul meu sărman :
Că meseria mea e-amară pîne !

(Zgîlțlind mînios coşul la care împleteşte)

Afurisit! îmi faci şi în necaz !
Şi mă plesneşti cu vergile-n obraz ?
Coş ai să fii, oricît te zbați, s-o ştii!
M-ai înțeles acum ? Coş ai să fii !...

RITA

(cu vn cosuleț sub braț, vine din fund în dreapta, cîntînd)

Veselă e ziua-n zori,
Trandafirul plin de flori.
Vesel saltă apa-n scoc
Şi de-aceea şi eu joc.
Laridi, larida,
Veselă aş tot juca.

HABACUC

(a cărui față s-a înseninat)

Hei, Rîta, vii din tîrg, copila mea ?
Te-ai şi întors, sprințară rîndunea ?

RITA

Am venit ca o furtună,
De atîta voie bună
Că mi-a mers vinzarea strună.
Ai fi zis că e o vrajă
Cît de repede zburară
Coşulețele de mlajă.
Eu stăteam întîi tăcută,
Insă totuşi mă aflară :
Am noroc, orice s-ar zice,
Că-s duminica născută !

HABACUC

Rîndunîcă, vin aice !
Spune ce-ai luat pe toate ?

RiTA-

Două drahme, ş-o jumate.

HABACUC

(dezamăgit)

Numai ?

RITA

Nu-i destul atît ?

HABACUC

O, sărman trai amărît!
Chin de săptărnîni întregi
Şi cu-atîta să te-alegi...
Cum veneai aşa zglobie,
Socoteam că astăzi mie
îmi aduci tu lumea toată I

RITA

Să-ți mai dau ce ai odată ?
Lumea toată, să mă crezi,
Pînă-n zarea cea albastră,
Soare, stele, tot ce vezi
E împărăția noastră.
Colo brazde înflorite,
Ici aleele umbrite,
Cîmpul tot în depărtare,
Marea fără de hotare,
Ziua dalbă cîhd s-ârată
Cu lumina ei de aur,
Nu-i al meu şi-al tău tezaur ?
Ai uitat de-acestea, tată ?

HABACUC

Nu-mi țin de foame toate cîte-mi spui!

RITA

Ah, veşnic nu ne^om mai vedea sătui ?
(Arată spre cosuleț)

Şi ce-am adus din ce^ăm-vlhdut
E din cîştig, nu-i de-mpruniut.
Trei zile-avem acum prisos !

HABACUC
(mirosind în vînt)

Hm ! simţi ceva ?

RITA

Dacă mi-ai spune.

HABACUC"

E plin văzduhul de miros
Şi nările mi se incintă :
Miroase a bucate bune !

RITA

Aşa-i !

SCENA a Il-a

• *Cei dintîi. BUCĂTARUL CURŢII (urmat de patru subbucătari* — fine din *fund în dreapta păşind solemn. Toţi poartă mari tablale de argint, acoperite. Fac* un' pas'Sa' *faţa terasei).*

BUCĂTARUL' :
(foarte solemn}'

Staţi c-am ajuns la ţintă,!- v

HABACUC '
(se duce spre el, făcînd mereu reverenţe)

Ah, escelenţa voastră, mă iertaţi,
Curiozitatea să vă-ntreb mă face r
Vreun lucru important aici' purtaţi ?

BUCĂTARUL
, (plin de demnitate)

Prea important!

HABACUC

O, spuneţi, de vă place,
Doar un cuvînt!....

BUCĂTARUL

Preaînduratul rege
Se-ntoarce-aicea de la vînătoare
Şi i-am adus să aibă de-o gustare.

HABACUC
(plescăindu-şi limba)

O fi ceva gustos, se înţelege !...

BUCĂTARUL

Fireşte ! .

, HABACUC

îndrăzneala pot să-mi iau
Să vă întreb ce fel de nume au ?
(Arătînd bucatele.)

BUCĂTARUL
(scurt) • ,

Secret profesional 1
(Către, ceilalţi)

Urcaţi în sus !

HABACUC

Aş mai dori să ştiu, ca preasupus;: " •
Mănîncâ singur, maiestatea, tot ?

BUCĂTARUL

Să-ți dau astfel de lămuriri, nu pot!
(Trece cu subalternii săi pe terasă si dispare in vilă.)

SCENA a III-a

HABACUC, RITA

HABACUC

O, lipsă, trudă, chin, năduf, ruşine I
îmi trece paraclisul pe sub nas,
Şi pîntecului meu ce i-a rămas ?

(Arată cosulețul)

îmi vine nici să mă mai uit la tine.

RITA

Tataie-, ai să te miri acuş :
Am să-ți închipui eu un prînz gustos,
Că regele cît e el de rîios
S-ar bucura să guste un picuş.

HABACUC

Apoi, decît!... Că şi e de mirare
Pe masă ce-o să se găsească :
Vin oțetit, o pîne ca o iască,
Şi-un zdrob de brînză iute, la-ntîmplare.
Şi cînd e lux, un ou pe llng-aceste,
Şi tot aceeaşi veşnică poveste.

RITA

Colo la geam,
Cînd vreau să am ,
Smochine moi,
Un ram îndoi;
Limpede apă curge-n izvor...

HABACUC

Apă ! brr !... mă faci să mor !

RITA

Dă sănătate ! Haide, îți spun !
Eu rid şi cînt,
Fă-te mai vesel şi tu, mai bun.

HABACUC

Tu, rîndunea, nu ştii ce-i pe pămînt!
Eşti un copil cu mințile uşoare,
Nu poți să ştii pe mine ce mă doare,
Căci doar a fi în veci nemulțămit
Aceasta-i toată mulțumirea mea.
Acuma mergi, şi vezi-ți de grijit
Şi lasă-mă cu-a mele, rîndunea !

RITA

Veselă e ziua-n zori,
Trandafirul plin de flori,
Vesel saltă apa-n scoc,
Şi de-aceea şi eu joc ;
Laridi, larida.
Veselă aş tot juca !

(Iese.)

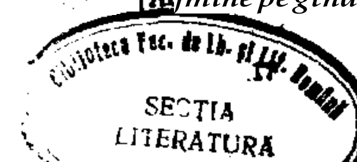
SCENA a IV-a

HABACUC (pe urmă) OMAR

HABACUC
(privind foarte mişcat în urma ex)

Odor de fată !
Adeseori, cînd amărît mă vede,
Ea se pricepe noi puteri să-mi deie...

(Rjmlne pe gtnduri)

Au regele bea apă cîteodată ?
Nu-mi vine-a crede...
Ce idee !

(Oftează adine şi îşi reia lucrul.)

OMAR

(în costum oriental, cu o boccea în spate, un toiag în mînă, vine din stingă, prin dosul colibei, *se uită în jurul său şi se opreşte zărind pe HABACUC)*

Hei, moşule ! Pe unde pot mai iute
S-ajung la Famagusta ?

HABACUC

Apoi du-te
Drept înainte, ia la stînga-apoi,
Apoi la dreapta şi iar tot-nainte
Şi-n mai puţin de-un ceas^ aşa chitesc,
Vei fi ajuns acolo.

OMAR

Mulţămesc.

HABACUC

(arătînd spre fund)

Vezi cum lucesc sub soarele fierbinte
Acoperişele ? Sub ele-s o grămadă
De oameni cari au toţi bănet în ladă.

OMAR

(privind *într-acolo)*

Oraşu-n adevăr e-o frumuseţe!

HABACUC

Vii de departe, nu-i aşa, drumeţe ?
Şi-n Cipru nostru eşti, cum văd, străin ?

OMAR

De zece zile tot pe mare vin...

HABACUC

Acum de ai nevoie de vreun coş...

OMAR

Chiar astăzi nu.

HABACUC

Am marfă bună,-ţi spun.
împletitori am fost din moşi-strămoşi,
De patruzeci de ani lucrez şi eu...

OMAR

Pe altă dată.

HABACUC

B*ner dragul, meu.
Nu mă-mbulzesc. Dar spune-mi, de eşti bun,
Ce te aduce-aici la noi, în ţară ?
Ce planuri paşii-ţi îndreptară
Spre Famagusta ? Ai vreun neam pe-aici,
Ori vreo afacere în port, ce zici ?
Sînt curios, *o* recunosc, e drept,
Şi de nu-mi spui, aşa-s, bată-mă vina,
Că toată noaptea mă frămînt deştept.

OMAR

ţzîmbind)

Dacă-i aşa, nu vreau să-ţi fur hodina.
Speranţa mă-ndreapt-aici.

HABACUC

Speranţă ? Măi !...

OMAR

Din cîte-aud, aici poți să-ți găsești
Uşor norocul şi aş crede-o.

HABACUC

Păi,
Ai bani destui ?

OMAR

Tot ce priveşti
Că duc în spate-i toată-averea mea.

HABACUC

Ei fi avînd proptele-n Cipru ?

OMAR

Ba!

HABACUC

Atunci cam greu ai să-ți găseşti norocul.

OMAR

Sînt tînăr, am putere...

HABACUC

Ard-o focul!
Am fost şi eu, aveam şi eu putere
Şi tinerețe, dar s-au stins degrabă.
In Famagusta de astea nu te-ntreabă i
Pe tinerețe nu-ți dă o lețcaie.

OMAR

Ei, fluturele-aleargă spre văpaie.
Văzut-am țara mea pierind în mare
Şi Ciprul mă-mbia mereu din zare;

Acu-s aici, nu caut îndărăt,
Aici voi sta, şi—oi prinde rădăcină,
Nu-i țara voastră plină de lumină ?
Nu e bogată ? Nu se spun poveşti
De-a regelui şi-a curții strălucire ?

HABACUC

Ce-i strălucirea cînd tu nu luceşti ?

OMAR

Cei slabi nu aflā-n lege ocrotire ?

HABACUC

Cei mai puternici au în veci dreptate.

OMAR

Nu are cetățeanul libertate ?

HABACUC

Ei, da, sînt liber să-mpletesc nuiele !

OMAR

Aşa de mult eşti otrăvit de rele,
Că nu mai poți avea un gînd mai bun ?

HABACUC

Aşa-i, sînt tot numai amar şi fiere,
Şi uneori îmi pare că-s nebun.
Vezi, mai demult munceam într-o părere,
Dar azi prea s-a întrecut măsura.
îmi tot ziceam în mine : Habacuc,
Nu fi prea lacom şx-nfrînează-ți gura.
Ai un copil, nu eşti chiar singur cuc,
O colibioară, maldăr de nuiele,
Şi cînd ți-e foame, cel mai bun mijloc
E să-ți mai strîngi cureaua peste şele.

Şi numai iată că-ntr-o bună zi
Au prins să sape şi să bocănească
Şi pîn' s-apuc! eu' bine-a mă trezi,
Mi-a răsărit sub nas vila regească.
De-atuncea, vezi, am ciudă eu pe oameni,
Că, ce socoti, nu-i lucru blestămat
Să fii silit coliba să-ţî asemeni
In orice clipă cu aşa palat ?
Coloanele-şi bat joc de mine parcă,
Fereştile mă strîmbă — soartă crudă !
Azi, foamea, setea — înmiit mă-ncearcă,
Simt că-n curînd am să plesnesc de ciudă !

OMAR

Pe tine dar invidia te paşte ?
Crezi că un rege n-are griji defel ?

HABACUC

Griji ? Aidade ! Nu cred că le cunoaşte.
Pe tron de aur mîndru şade el,
Şi pentru că, ce vrea i se-mplineşte,
De-aceea tot ce poate, vrea, fireşte,
Slugi are-o mie în palatul lui
Şi harmăsari în grajduri are-o mie,
Şi seara şi-o petrece-n veselie,
Cu muzică şi danturi, cum îţi spui.
Porunca lui nu mîntuie-a fi spusă
Şi s-a făcut... De-ar zice : Uite, cer
Ca să^mi aduceţi luna de pe cer,
S-a isprăvit... pe loc e şi adusă !
Griji ? Aidade! Un rege ? Cum crezuşi ?

OMAR

Dar totuşi poartă grijă de supuşi...

HABACUC

Ei aş ! Habar nu are de popor !
Sumanul meu de-i rupt, îi pasă Iui,
Ori de mă strînge cizma la picior ?

OMAR

Cum vrai s-o ştiej dacă nu i-o spui ?

HABACUC

Ei, Doamne, groapa singur nu mi-o sap.
Că dac-ar fi să-i spun eu ce mă doare,
M-aş pomeni cu capul la picioare...
Mai bine-aşa decît fără de cap.

OMAR

Şi nimeni nu i-a spus lui adevărul ?

HABACUC

(căutînd cu grijă împrejur)

I-a spus unul, dar şi-aprinse părul!
Sînt zece ani, acum de nu mă-nşel
Cînd Gandolin, un mare general,
Puternic stîlp al tronului regal„.

OMAR

(cu ochii aprinşi)

Se mai vorbeşte-n ţară despre el ?

HABACUC

Era un om viteaz şi preacuminte
L-ai cunoscut?

OMAR

Nu, nu ; spune-nainte !

HABACUC

Era un suflet fără viclenie,
Dar Berengar, ce-i azi atotputernic,
Setos de cinste şi cîştig nemernic, •
A înmrejit cu multă dibăcie
Pe rege-n vîrsta minţii lui necoapte,

Şj ca să-ncînte firea lui uşoară
I-a spus că fruntea sa în orice noapte
C-o roată de lumină se-nfăşoară.
S-a şi jurat, iar regele crezu.
Şi într-o seară, porunci devreme
Pe Gandolin în fața lui să-l cheme,
Şi-l întrebă îndată ce-l văzu :
„Zăreşti şi tu lumina ce-ncunună
Cu strălucire fruntea mea regală ?"
Dar Gandolin avu curaj să spună :
„Nu văd nimic, stăpîne, te înşală !"
Şi regele strigă a doua oară :
„Nu vezi lumina care mă-mpresoară ?
Te-ntreb, n-o vezi ?" — Şi-acesta zise : „Nu !"
Atuncea craiul tigru se făcu...

OMAR

(întreruptndu-l, cu aprindere)

Şi Gandolin ce s-a jertfit adese
Şi, cînd paginii crîncen ne călcara,
Nebiruit în lupte rămăsese,
A fost proscris şi izgonit din țară
Şi a murit uitat!

HABACUC

Tu nu eşti orişicine !...

OMAR

(reculegîndu-se, repede)

Am auzit slăvindu-l guri străine !

HABACUC

Şi nu-i spui cine eşti, lui Habacuc ?

OMAR

Un om fără de nume, un pribeag.
Dar mai bogat ca regele. — Mă duc. '
Rămîi cu bine!

HABACUC

Pleci ?

OMAR

Cu-acest toiag!

(S-aud glasuri de corn ceva mai aproape ca-nainte.)

HABACUC

Auzi tu cornul vesel cum răsună ?
Soseşte regele !

OMAR

Cum ? Vine-aici ?

HABABUC

Fireşte.

OMAR

Cum ? E-adevărat ce zici ?

HABACUC

(dîndu-şi importanță)

Ei, ştiu că n-am să spun doar o minciună.
E cu suita-ntreagă la vînat
Şi vine-acum, aicea, în palat
Să ia o masă... ştii... că rege nu-i ?
Mi-a dat aceasta a-nțelege
In treacăt unul din mai-marii lui.

OMAR

(holărît)

Atunci rămîn.

HABACUC

Rămîi ?

OMAR

Să văd pe rege.

SCENA a V-a

Cei dinainte ; RITA (ieşind din colibă)

RITA

E gata masa; vino dar, tataie !
(Văzînd pe OMAR)
Ei... bună ziua !

OMAR

Bună ziua, fată !

RITA

Ei fi străin, se vede după straie.

OMAR

O fi şi-aşa... dar vocea ta curată
Îmi pare-un ciripit de păsărică
Din țara mea...

HABACUC
(înveselit)

Şi ea-i o rîndunică
Şi-mi ține cuibul cald.

OMAR

Şi te mai plîngi, moşnege,
Că eşti sărac ?

HABACUC
(plîng&tor)

Da, se-nțelege !
Sărac şi gol, trudind şi blestemînd,
Flămînd mă culc şi mă deştept flămînd.

RITA

Dar hai la masă !

HABACUC
(iarăşi vesel)

Hm ? la masă ? *(Pîîngător)* Hai
Ne-om mulțămi cu ce dă Dumnezeu.
(Către OMAR)
Şi tu ? Fii oaspe-al meu !

OMAR

Te plîngi că n-ai
Şi vrei să dai ospețe ?

HABACUC

Mult nu-i, cum zic,
Dar om mînca pîn' n-o mai fi nimic.

RITA
(către OMAR)

Gîndesc că ți-o fi foame ?

HABACUC

Unde pui
Că poți să vezi prin ferestruica mea
Pe regele şi cu suita lui.

OMAR

Vă mulțămesc, cu drag rămîn aici,
Şi cred că şi curaj voi căpăta
In cuibul drăgălaşei rîndunici.
Ei, gazdă mică, cum îți zice ?

RITA

Rita!

OMAR

Arată-mi drumul, Rito !

RITA

(de$chiztndu-i uşa de la colibă)

Da. Poftim
Matale-ntîi.
(După ce OMAR a intrat, cătră tatăl său)
Mi-am cam pierdut sărita.
Dar borşul meu de nu l-oi fi greşit.
Ce zici de omul ăsta ?

HABACUC

Aferim !
Voinic băiat, păcat că-i cam țicnit.

SCENA a Vl-a

REGELE şi MADDALENA (amîndoi în straie de vînătoare, intră pe planul din față la dreapta).

MADDALENA
(cu sfială)

Stăpîn şi rege !...

REGELE

Maddalena mea!
Ce porunceşti ?

MADDALENA

In codru au rămas
Cu caii noştri-n urmă slujitorii...

REGELE

Şi de-au rămas...

MADDALENA

Rog pe mâria-ta
Să-mi deie drumul.

REGELE

Cum o să te las ?

MADDALENA

Te-am însoțit tot timpul vînătorii;
Dar codru-acum în urmă ni rămîne...

REGELE

In urmă, da...

MADDALENA

Priveşte-n jur, stăpîne.

REGELE
(cu o uimire prefăcută)

Cum ? Nu-i un vis ? Ajuns-am la castel ?
O vrajă mi-a scurtat cărarea păn' la el i
Ce lesne mergi aşa-ntovărăşit

MADDALENA

Un vis a fost, cu-atîta strălucire
Măria-ta mi l-ai împodobit,
încît acuma, cînd mă redeştept,
Nu pot decît să-ți mulțămesc, o sire !

REGELE

Cînd visul este plin de fericire,
De ce să te deştepți ?

MADDALENA

Aş vrea s-aştept
Pe tatăl meu... el poate că mă cheamă
Şi-i foarte îngrijat, de bună-samă...
Ascultă-mă deci, rege, şi te-ndură...

REGELE

Norocul ăstui ceas tot el mi-1 fură ?

MADDALENA

Norocul? — Care?

REGELE

Cel de-a fi cu tine !

MADDALENA

Aş alerga la tatăl meu mai bine.

REGELE

Doresc să stai.

MADDALENA

, In sufletul tău oare, >
Nu-şi află loc o rugăminte-a mea?.-., .,

REGELE"

Iți poruncesc ! Crezi tu că voi lăsa
Aşa noroc din mîna mea să zboare ?
Crezi c-am lăsat ca sperioasa fiară,
Aşa-n zadar, în deset să dispară !
Nu 1 Ci voiam s-astîmpăr dorul
Ce-a noastre inimi îl hrăneau de mult,
Şi vezi, de-aceea din alai te-am smult:
Căci tu erai sfioasa căprioară,
Şi eu, eu, regele, sînt vînătorul!

MADDALENA

(consternată)

O, Doamne Cum ? O cursă asadară !.

REGELE

Ca o cătuşă grea ne împresoară *l.*

MADDALENA

(tremuTÎnd)

Ai fost în stare \ pentru Dumnezeu,
Atît însemn în ochii tăi, o, sire !...
Dar cine-ți dete drept de stăpînire
Asupra mea ?... Şi ai crezut că eu !...
In prada ta cine mă dete ?...

REGELE

- Tu !
Ştiam de mult că' Maddalena nu e
Născută să se-nchine-n umilință,
Dar... dor vorbea în mîndra ta tăcere,';r
Şi dragoste-n întreaga ta ființă,
Şi ochii tăi nu se sfiau să-mi spuie;
în ciuda ta-mi spuneau : cel ce mă cere,
Cel ce mă vrea un rege va să fie !

MADDALENA

(regă&indu-şi stăpînirea de sine)

Cel ce mă vrea să mă stimeze-i cer.

REGELE

Eu am făcut mai mult; menit de cer
Să fiu stăpîn, privirea mea coboară...

MADDALENA

în sus se uită-acela ce iubeşte.

REGELE

Sînt rege !

MADDALENA

Fii rege aşadară !
Purtarea ta pe tine te-njoseşte.

REGELE

Tu arzi de dor şi vreai să pari de gheață,
Ți-s drag şi trebui azi s-o dai pe față...
Răspunde !

MADDALENA

Nu, cît timp mă crezi o roabă.

REGELE

(apropiindu-se)

Tu mă robeşti pe mine mai degrabă !...

MADDALENA

O, lasă-mă !

REGELE

Vezi, mica mea tirană,
Că-mi placi aşa-n aprinderea mîniei !
Pe capul meu stă însă o coroană
Lucind ca semn de aur al domniei;
Cu fruntea-ncinsă-n cercul ei de pară
îndeplinesc eu slujba mea divină,
Şi-mi sta-n putere peste-o-ntreagă țară
Să-mpart ori întuneric, ori lumină ;
Această mînă, la un semn, de-aş vrea,
De viață sau de moarte-i dătătoare ;
Şi mii de inimi sînt !n sărbătoare
De le arunc doar o privire-a mea !
Să spun o vorbă — lumea jubilează,
Sau, tremurînd, îmi cade la picioare...
Şi eu, de-a cărui strălucită vază
Vorbesc pin' şi luceferii-n tărie,
Vrei să mă-nchin unui capriciu-al tău ?
Vezi că nu vreau să fiu cu tine rău.
Dar pîn' s-arunci cuvinte de mînie
Ar fi mai înțelept, socot,
Să te gîndeşti că nu-s deprins nicicum
Să cer frumos acolo unde pot
Să poruncesc...

MADDALENA

Te vei deprinde-acum !
Din anii-mi tineri dacă, în tăcere,
Ți-am dăruit adâncă adorare ;
Cît de grozav-ar fi a ta putere,
Tot *cinstea femeiască* e mai tare :
Ucide-mă ; dar cît am suflet viu,
Eu prada poftei tale n-am să fiu.
Mă-nchin plecată-n fața unui rege,
Bărbatul însă, care mă alege,
Vreau să-ngenunche el in fața mea..

REGELE

(tot mai pătimaş)

Eu să-ngenunchi ? — Ce mîndră eşti aşa !
Nu... tu vei sta cu fruntea în ţărînă,
Privind la mine dulce şi spăsită
Şi vei spori plăcerea mea păgînă
Prin umilinţa ta mărturisită.
Aici poţi fi cu inima de-oţel —
Dar colo, în alcovul din castel,
Mînia ta va fi pe loc uitată...
Hai, Maddaleno, vino...

MADDALENA

Niciodată!

REGELE

Vrei regele tău însuşi să te ducă ?
Te înflori cînd braţul meu te-apucă,
Tu tremuri, da, fiindcă mă iubeşti...

MADDALENA

(îmbrîncindu-l cu o sforţare supremă)

Fiindcă te urăsc !

REGELE

(turbat)

Puteri cereşti !

MADDALENA

(speriată de fapta ei, încet)

Vai, ce-am făcut!

REGELE

Nu ! orişice osîndă
Va fi prea ne-nsemnată şi prea blîndă
Spre-a pedepsi purtarea ta, femeie !

SCENA a VII-a

Cei de mal-nainte; DIOMED (tot in costum de vînătoare, venind din dreapta).

MADDALENA

(alergînd spre tatăl său)

O, tată !

DIOMED

Scumpa mea copilă, ce e ?

REGELE

(scos din fire)

Nemernici 1 In genunchi!

DIOMED

O fată am...
Şi nu pot crede... şi de cred, vai mie !...

MADDALENA

O, tată, bine c-ai venit... eram...

DIOMED

O, Doamne ! deci adevărat să fie ?
Nu m-amăgea dar visul cel grozav
Ce luni de-a-rîndul...

REGELE

Taci, nemernic sclav !

DIOMED

Neatîrnat din vechi e neamul meu !

REGELE

Eşti sclavul meu, ori nu-ţi sînt rege eu !

DIOMED

Stăpîne, tu de sclavi nu duci nevoie.
Dar, orişicum, nu vei dispreţui
Un suflet sincer care-ţi va grăi
Aşa cum te-a slujit, de bunăvoie,
Nu teama laşă, gloria cerşită
La curtea ta şi-n sfatul tău m-aduse,
Ci dragostea cea mai neprihănită
La orice faptă călăuză-mi fuse.
Pe fiica mea, a vieţii mele stea,
Smerită să se roage o-nvăţai:
„Veghează, Doamne, peste ţara* mea
Şi ţine pe măritul nostru crai !"
Nesocoteşti iubirea şi credinţa,
Dar ca să ne-njoseşti în schimb fiinţa,
Aceasta, rege, nu ţi-e-ngăduit.

REGELE

Hah ! Cine dă poveţe unui rege !

DIOMED

Cel ce de bunăvoie 1-a slujit!

REGELE

In ţara mea cuvîntul meu nu-i lege ?

DIOMED

La Cel-de-sus sîntem egali noi, toţi.

OMAR

(fără să fie observat, a ieşit din coliba, *ascultă cîteva momente şi dispare pe Urmă încet la dreapta, în fund).*

REGELE

Nebune ! Vierme din ţărînă, poţi
Să te compari cu vulturul din slavă ?

Pe loc s-ar stinge oarba ta-ngîmfare
De-ar bănui puterea mea grozavă !
Privirea mea de zeu hotar nu are
Şi lumi ascunse vouă-n veci zăreşte.
Spre culmi pe cari voi nu le bănuiţi,
Purtat de aripi, duhul meu pluteşte.
Voi sînteţi noapte, eu lumină vie,
De-aceea : la pămînt! îngenuncheaţi !

DIOMED

(ţinînd pe fiica sa îmbrăţişată)

Ne închinăm puterii ce ţi—i dată,
Dar slăbiciunii tale niciodată !

REGELE

Aflaţi atunci ce-mi stă-n putinţă mie !
Eu pot să-nalţ în rang pe-un cerşetor,
Şi-n pulbere s-azvîrl pe cei trufaşi.

MADDALENA

Eu-s vinovată ; lasă-mă să mor !

REGELE

Nu, veţi trăi, huliţi şi nevoiaşi!

(Se-ntoarce spre castel şi strigă)

Hei! N-auziţi ? Dormiţi în ziua mare ?
Popor de cîrtiţi ! Trîndavî ! Pierde-vară !

SCENA a VlII-a

Cei dinainte; NICCOLA (cu mai mulţi) lachei (şi slujitor'mie de toate felurile, dau unul peste altul, cite unul, ori în cete, coborînd fuga pe scări).

REGELE

Nemernici sclavi, tot eu să v-amintesc
Ca să-mi ieşiţi întru întîmpinare ?

NICCOLA

(gîfîind)

Stăpîne, tu ai poruncit asară
Să nu...

REGELE

Acuma altfel poruncesc !
Suita mea...

NICCOLA

(slugarnic, tremwînd)

E de mai multă vreme
Aici şi-aşteaptă preasupus s-o cheme
Măria-ta...

REGELE

Aicea să s-adune !

fMai *mulţi lachei dau năvală în dreapta. NICCOLA vrea să plece cu ei.)*

Niccola, tu rămîi aici şi-mi spune :
Bordeiul cela oare-al cui să fie ?

NICCOLA

Al unor cerşetori de proastă teapă :
Nici n-au, stăpîne, după ce bea apă ! ,

REGELE

(murmurînd)

Bun!

SCENA a IX-a

Cei dinainte; BERENGAR, PANFILIO, FERRANTE (şi alţii) mai-mari ai curţii (şi mai mulţi) oşteni (sosesc urmaţi de lachei din dreapta).

BERENGAR

Slavă ţie, rege !

TOŢI

Slavă ţie !

REGELE

Cinstite Berengar şi voi, ceilalţi,
Spuneţi-mi : cine-s eu ?

BERENGAR

Erou şi ţar
Ce printre prinţi ca soarele te-nalţi.

PANFILIO

Eşti cîrma lumii şi a ţării faimă !

FERRANTE

Eşti trăsnetul ce duce-n duşmani spaimă !

BERENGAR

Iar pentru-amici eşti astrul ce] polar !

PANFILIO

Aşa e!

TOŢI

Slavă ţie !

REGELE

Voi vedeţi
In mine pe stăpîn ; ş\ voi mă vreţi,
Căci vă apropiaţi cu umilinţă.

Voi mă iubiți, căci sînteți frunți plecate :
In voi mă-ncred, căci voi îmi dați credință.
Vedea-veți deci cum ştiu să fac dreptate,
Lovind pe cel obraznic şi semeț...

BERENGAR

Cine-a-ndrăznit... ?

REGELE

In mîna mea divină
Țin cumpăna înaltului județ ;
Cum aş alege grîul din neghină
Eu ştampilez, pe bun şi pe mişel —
Şi-am să v-arăt o pildă azi la fel !

(Se duce la uşa colibei)

Deschideți !

FERRANTE

fia *o parte şi încet lui BERENGAR)*

Ce să fie ?

BERENGAR

(acelaşi joc)

Stai pe loc,
Că merge strună. Diomed
A fost destul de prost ca să-1 întarte !

FERRANTE

Bătrînul care trece pentru el prin foc ?

BERENGAR

De-o merge tot aşa mereu, eu cred
Că ceasul biruinții nu-i departe.

FERRANTE

(cu teamă)

Ia seamă că ne văd...

REGELE

(a bătut de mai multe ort)

N-ați auzit ?

SCENA a X-a

Cei dinainte; HABACUC, RITA

HABACUC

(urmat de RITA apare în uşa colibei)

Hei! cine bate-aşa de tare ?',.. Drace !
Măria-sa !...

REGELE

Cum vezi.

HABACUC

Hait! M-am topit!

(Se aruncă lat la pămînt)

Sublimule ! Prea-nalte !

REGELE

Vino-ncoace...
Cum te numeşti ?

HABACUC

Mă... stăi !... mă... care va să zică,
Mă... stăi, sublime... am uitat, de frică !...

RITA

Măria-ta, îi cheamă Habacuc.
E-mpletitor de coşuri şi trăieşte
Din munca lui cinstită de-azi pe mîne.

REGELE

Tu cine eşti ?

RITA

Sînt fata lui, stăpîne !

REGELE

Ridică-te *l*

HABACUC

(încă în. genunchi)

Am voie să mă duc ?
Atotputernice, gindeşte
Că sîntem nişte oameni nevoiaşi
Şi-ndură-te viața să ni-o laşi!

RITA

Măria-sa nu-ți face nici un rău.

HABACUC

De eşti cumva-nciudat pe robul tău,
Ai mila de aceste albe plete ;
Am toane uneori, dar om rău nu-s.

RITA

Ridică-te ! Măria-sa ți-a spus...

REGELE

(s-a-ntors spre DIOMED şi MADDALENA)

Acela ce a crede se-ncumete
Că mi-e egal, va fi cel mai căzut,
Mai de pe urmă între umiliți.

Din fața mea de-acum veți fi goniți,
Vă iau şi rang şi titluri şi avut,
N-aveți ce mai căta-n palatul meu,
Ci veți trăi-n acest sărac bordeu
Pîn' ce din toată gloria trecută
Veți fi ajuns ca să cerşiți la drum,
Şi ura ce mi-o arătați acum
Va fi de neagra lipsă întrecută !
Spre-a vă simți şi mai adînc căderea,
Acestor cerşetori le dau averea
Şi rangul vostru şi al vostru nume,
S-ajungă ei ce-ați fost odată-n lume...
Mai creadă-se egal cu mine dară
Cel ce-a văzut că eu sînt soarta lui...

DIOMED

(căutînd în jurul său)

Şi voi tăceți, prieteni ! Nimeni nu-i ?..
Panfilio... ții minte-odinioară...
Prietenie parcă îmi jurasic.

PANFILIO

Măria-sa e drept.

DIOMED

(către suită)

Nebuni şi laşi !
Ce umiliți vă gudurați odată
Pe lîngă mini...

BERENGAR

E vina ta, socot.

MADDALENA

Ai şi deprins cerşitoria, tată ?
Tot ni se ia, dar ne rămîne tot
Cît timp suntem cu inima-mpăcată.

Nu-ți plînge deci măririle trecute...
Hai să plecăm cu fruntea ridicată.

(Către REGE)

Iar ție, rege, cerul să-ți ajute
Ca-n viața ta nicicînd să nu ajungi
Ca prietenii pe cari azi i-alungi...

REGELE

Cari mă urăsc...

MADDALENA

Ba nu : te plîng amar...

REGELE

Plecați!

(DIOMED și MADDALENA sînt conduşi în colibă de doi slujitori; *REGELE arată pe HABACUC şi RITA)*

Niccola, vezi de.-aceştia doi
Să mi-i îmbraci în mîndre straie noi
Precum li e şi rangul...

(Strigă)

Berengar...

BERENGAR

(înaintînd J

Măria-ta !

REGELE

Cinstit şi drept tu eşti! —
Aşa-i ?

BERENGAR

Stăpîne, te mai îndoieşti ?

REGELE

Şi — mă iubeşti !

BERENGAR

Mai mult ca ochii mei!

REGELE

O, spune-mi-o, — vreau să mi-o spui mereu J
(Se depărtează împreună cu BERENGAR, după suită.)

NICCOLA

Vă rog, domnule conte...

HABACUC

(care pîn-acum rămăsese prostit şi încă uluit de frică)

Hai?

NICCOLA

Sînt eu,
Plecata slugă care vin...

HABACUC

Alei!
îmi pare, Rita, că-s buimac de somn...
Ia pişcă-mă de braț, să văd : nu-i vis ?

RITA

Esti treaz.

HABACUC

Atunci, în adevăr, sînt domn ?
Sînt domnul conte ?

RITA

(arătînd cu degetul la NICCOLA)

Dac-aşa ţi-a zis...

NICCOLA

Nobleţă regele ţi-o împrumută,
Eşti conte şi vei locui-n palat...

HABACUC

Şi în bordeiul meu ceilalţi se mută ?
Hai ?... în bordeiul meu ?

NICCOLA

Cred ca permiţi...

HABACUC

Să ierţi, bordeiu-i bun, preaînălţate,
Şi-ncăpător... da, trebuie s-o ştiţi...

RITA

A, da !

HABACUC

Şi... coşurile mele, frate ? !

NICCOLA

Fii pregătit de-un rang şi mai înalt.

HABACUC

Un coş nu-i gata... iar pe celălalt
Acum o lună l-am făgăduit
Lui Beppo, pentru biata-i nevestică...

NICCOLA

EÎ, lasă-le ! de-acum s-a isprăvit...

HABACUC

Şi Rita mea, — hai ?... Care va să zică
De-acum se cheamă că-i contesă ea ?

NICCOLA

Nici vorbă.

HABACUC

Pentru căpătîna mea
E prea mult asta !

RITA

Ah, tataie dragă,
Noi rămînem ce-am fost o viaţă-ntreagă !

HABACUC

(bagă de seamă că cei doi slujitori, cari se întorc din colibă, îi fac o adînea reverenţă; cu o bucurie de copil)

Bre, Rito ! Uite-i cum se mai îndoaie !
Acum văd eu că-s mare lighioaie !

NICCOLA

Veniţi... v-aşteaptă croitoru-n casă ;
Şi-apoi veţi sta cu regele la masă J

HABACUC

La naiba !... şi mîncai acuma chiar !

NICCOLA

Pe urmă cred că este necesar
Să vă învăţ puţină manieră...

HABACUC

(chiuind)

Şi-s conte, dară ?,.. Unde eşti, holeră !

(NICCOLA îi conduce pe amîndoi la dreapta, pe terasă, în vreme ce lacheii *continua să le facă reverențe)*

SCENA a Xl-a

Cei dinainte (fără) DIOMED; MADDALENA, HABACUC, RITA ; (pe urmă) OMAR

REGELE

Cuine *încet în fața* scenii, *vorbindu-şî aproape singur)*

Puternic sînt şi răspîndesc lumină
Ca-n întuneric zorii dimineții ;
Cunosc destule taine ale vieții,
O părticică-a ei doar mi-e străină.
In cumpănă, ca drept judecător,
Eu sufletele omeneşti le-am pus,
Şi pe acel ce se urca prea sus,
Eu am ştiut la vreme să-1 cobor.
Eu niciodată n-am fost înşelat,
Şi dac-am fost, eu singur m-am lăsat.
Şi totuşi... totuşi... cel ce-ar fi în stare
Să-mi dea cel mai neprețuit tezaur :
Să pot citi în inimi pînă-n fund : —
Pe-acela l-aş acoperi cu aur...

(Ca trezit din vis)

Urmați-mă!

OMAR

(care *şi mai* înainte *fusese* vizibil *în repetate rinduri în fundul scenei, a încercat în vremea asta să străbată printre curteni pînă la REGE).*

STEFANO

(o apariție marțială, către OMAR)

Stai !

BERENGAR

(devine atent)

Ce-i?

STEFANO

Un oarecare
Vrea să străbată la măria-sa...

BERENGAR

Pe drum ?... Să plece !

OMAR;

Nu, — am să pătrund !

REGELE

Ce vrea creştinul ?

OMAR

Vreau măriei-sale
Să-i dau aceea ce-i lipseşte încă.

BERENGAR

Nu-i locu-aici! Intoarceți-1 din cale !

REGELE

Ce-mi mai lipseşte ?... — Nu ! doresc să stea !

(Către OMAR)

Ai spus o vorbă mare şi adîncă.
Sînt regele. Ce-mi mai lipseşte ? Spune !

OMAR

Ce arta mea doar poate sâ-mprumute.

REGELE

Ce artă ai ?

OMAR

Sînt croitor.

REGELE
(zîmbind)

Nebune!
Cum ?... N-am eu oare haine mii şi sute ?

OMAR

Dar îţi lipseşte haina fermecată !

REGELE

Ce fel de haină ? Cum ai zis c-o cheamă ?

OMAR
(ca în extaz)

De unul singur poate fi-mbrăcată :
De-acel ce poartă frîul fără teamă
In carul soarelui —, de-acela care
Decit mărirea lui este mai mare,
Decît îi merge faima, e mai drept
Şi-ntre eroi e cel mai înţelept
Iar între înţelepţi cel mai de seamă...
Şi vin din depărtatul răsărit...

REGELE

Şi crezi c-aş fi acela eu ?

OMAR

Tu zici.

BERENGAR

Cum poţi răbda pe-acest coţcar aici ?
Nu vezi că fot e-o laudă deşartă,
Măria-ta... ?

REGELE

Şi coţcăria-i artă.
Şi acesta-i un artist desăvîrşit...
Gindeşti că am să cred eu tot ce-ascult ?

OMAR

O, cine-ar cuteza aşa de mult
Ca-n faţa ta palavre să vorbească ?...
Cînd poţi să smulgi cea mai dibace mască,
Poţi dezveli cea mai ascunsă taină,
N-ai să ghiceşti pe omul care minte ?

REGELE

Cine eşti tu ? Ce-ţi poate zisa haină ?

OMAR

Stăpîne, iată-n cîteva cuvinte :
Mă cheamă Omar ; leagănul mi-a fost
Pe malul Tigrului, în ţara care
E sărutată cea dintîi de soare,
In ţara unde încă au un rost
Misterele, şi firea-n glas de şoaptă
Minuni şi taine omului mai spune.
Iar duhuri gata de-a-1 sluji aşteaptă.
Un mag a fost iubitu-mi tată
Şi-a-nfiripat cu-adîncă-nţelepciune
Un talisman : profanilor s-arată
Ca orice piatră scumpă la vedere,
Dar cui îl ştie, el; li, dă putere
S-aleagă adevărul de părere
Şi ce e calp de ceea ce-i curat...

REGELE:

Şi talismanul tău...

OMAR

Mi 1-a lăsat
La moarte, mie, singurului fiu...

REGELE

Şi unde e ?

OMAR

Pe inimă îl ţiu.

REGELE

Şi dacă l-aş avea-naintea mea,
Cum pot să văd de face-ori nu minuni ?

OMAR

încearcă-mă de crezi că spun minciuni
Nu pot să-1 dau la alţii, chiar de-aş vrea.
Dar vraja lui eu ştiu s-o întreţes
In orice stofă : şi de-i vrea, degrabă
Ţi-aş da în mînă haina fermecată
Pe care tu, ca singurul ales,
Cel mai în drept eşti ca s-o porţi vreodată.

REGELE

Ai mult curaj

OMAR

A straiului podoabă
Cred c-ar vorbi chiar ochiul tău, stăpîne,
Şi tuturor acelor înţelepţi
Precum şi celor credincioşi şi drepţi
Li-ar apărea-n culori strălucitoare,
Dar nevăzută-n schimb îi va rărnîne
Oricărui rău precum şi-oricărui prost.

Acestora chiar în amiaza mare
Li va părea ceva ce corp nu are,
Un ce hazliu şi fără nici un rost.

REGELE

(către suită)

Ce credeţi voi, prieteni ?

BERENGAR

Aiurează !

PANFILIO

Cum ar putea măria-sa să crează ?

REGELE

(pe gînduri)

Nu poate pune nimenea hotare
Posibilului, pîn' ce ia, fiinţă...
N-am făptuit chiar însumi eu adese
Ce se părea că e cu neputinţă ?
Şi n-am gîndit ce nu-ncăpuse-n gînd,
Şi n-am făcut să strălucească viu
Ce pîn-atuncea nevăzut fusese ?

(Către OMAR)

Nu cred nimic, dar totuşi am să-mi ţiu
In frîu mînia, tînăr îndrăzneţ.
Am să te pun la probă în curînd.
Vai ţie, dacă vei fi spus minciuni :
Vei fi atuncea morţii hărăzit.
Dar de vei izbuti cu orice preţ
Să dai fiinţ-acelei mari minuni,
S-alcătuieşti cu talismanul tău
Un strai ce va rămîne nevăzut
De omul prost sau rău,
Să-mi luminezi ce încă mi s-ascunde,
Să-mi uşurezi menirea mea pe lume
Spre-a cerceta şi a pătrunde,

A pedepsi sau a (îruța anume, —
Atunci regească îți va fi răsplata !

OMAR

Eu nu pretind să te increzi în mine
Pînă ce straiul meu nu va fi gata.
Dă-mi un atelier, atît te rog,
Şi chiar de azi încep...

REGELE

Ia seama-bine,
Că de mă-nşeli...

OMAR

Pun capul meu zălog !

REGELE

Aflați atunci: din ceasul ăsta chiar
Omar e-n slujba mea ; făr* de zăbavă
Şi-i dați tot ce-o să-i pară necesar...
Şi-acum, urmați-mă la masă !

(Urcă terasa şi face un semn lui NICCOLA. Acesta face un semn înăuntru, la care în castel începe o muzică veselă.)

TOȚI

Slavă *i*

REGELE

O, desfătare dulce peste fire,
O, răzbunare ! Ceas de mîngăiere,
Cînd ura unora o vezi că piere
In oceanul ăsta de iubire !
Veniți!

(Intră, însoțit de toată suita, în castel.)

OMAR

(rămas singur)

De fugi, sărmane, ca de ciumă
De adevăr, pe care l-ai făcut
Să tacă şi să sufere-n tăcere.
Iți va vorbi el, travestit în glumă.
Arată-acum de vezi ce-i nevăzut !

ACTUL II

Sală în palat, -uşi la dreapta şi la stingă, tn fund un *iatac care e acoperit de o perdea mare.*

SCENA I

BERENGAR, FERRANTE

BERENGAR

(vine din stingă, se duce la uşa din dreapta şi vorbeşte înăuntru)

Aici putem vorbi netulburaţi...

FERRANTE

(din dreapta, se uită cu precauţiune în jurul său)

Dar poate croitorul să ne-audă
De-alăturea...

BERENGAR

N-ai grijă ! El asudă
Cu farmecele lui...

FERRANTE

(pe acelaşi ton înăbuşit, duce pe BERENGAR tocmai spre fund)

Mă tem de el.
Şi tu te cam temeai, dar văd că baţi
Acum în struna lui...

BERENGAR

Da, se-nţelege.
Ba caut chiar pe rege-a-1 întări
In rătăcirea lui...

FERRANTE

Spre care ţel ?

BERENGAR

Deşteptule, ce alt putem dori
Decît ca îngîmfatul nostru rege
In prada unei coţcării de rînd
S-ajungă-a face-orbeşte tot ce vrem.

FERRANTE

De Omar ăsta parcă tot mă tem
C-o să ni sape groapa...

BERENGAR

Fii pe pace.
E-un vagabond ce se va da-n curînd
Pe faţă.

FERRANTE

Da, dar dacă totuşi face,
Cu arta ce-şi atribuie, minuni ?

BERENGAR

Ei, ce ne pasă ? Au să se cunoască
Cei proşti şi răi. Puterea noastră însă
Şi vaza şi mai mult au să ne crească :
Noi doar, — noi sîntem înțelepți şi buni.

FERRANTE

N-am cunoscut o logică mai strînsă.

BERENGAR

Căci cine ar putea să năzuiască
Ceva mai bun, mai înțelept ca noi ?
Noi vrem această obidită țară
S-o liberăm din mîna tiraniei,
Să-şi aibă sfînta libertate iară.

FERRANTE

Ce scop înalt!

BERENGAR

Şi vei vedea apoi
Norodul tot în culmea bucuriei...

FERRANTE

Impunător ! — şi-n urmă, amîndoi
Vom împărți puterea pe din două V

BERENGAR

Neapărat !

FERRANTE

Superb ! Dar nu e mică.
Primejdia...

BERENGAR

îmi pare că ți-e frică...

FERRANTE

Să-mi fie frică, zici ? Doamne fereşte !
Dar dacă nu vom izbuti, vai nouă'!

BERENGAR

Fricosule ! Auzi şi te uimeşte :
Avem la spate o armată gata.
Şi nu sporeşte oare zilnic ceata
Nemulțumiților ? Eu, de-ani întregi,
Ce crezi că fac decît cu tămîierea
Să-nnod din ce în ce mai tare lanțul
In care lesne poți să-ncurci pe regi ?
El stă-mpietrit, privindu-se-n extaz :
Numindu-1 mare, am ştiut să-1 scaz,
Numindu-1 ager, i-am luat vederea,
Ş-acum el însuşi îmi ajută brațul
Ca să-1 azvîrl cu totul în pierzare,
îndurător i-am zis şi el tresare,
Cînd îl aclamă-a slugilor lui turmă,
Iar pentru-o vorbă doar ceva mai tare
Şi-a izgonit prietenul din urmă.

FERRANTE

Aceasta-i drept.

BERENGAR

Şi singur Diomed
Ni sta în drum. Azi, surghiunit, socoti
Că nu-i cu noi ? Aş pune rămăşag.

FERRANTE

Panfilio însă şi ceilalți, ce cred ?

BERENGAR

Ei, ăştia-şi dau mantaua după vînt.
Cel ce stă sus îi ține-n frîu pe toți,
Iar cel ce cade nu mai are steag.

FERRANTE

Şi cînd să-nceapă lupta ?

BERENGAR

In curînd
Se va serba cu salve şi-aclamaţii
Aniversarea-ncoronării cînd
Purcede curtea cu bogat alai...

FERRANTE

Şi această zi ?...

BERENGAR

Anume-o desemnai ;
Cînd tot oraşu-i plin de luminaţii
Şi toată ţara-noată-n veselie,
Atuncea Ciprul liber o să fie !

FERRANTE

Şi-o să împărţim puterea amîndoi !

BERENGAR

A, negreşit!

FERRANTE

Bun ! Bun ! Aşa te vroi !
Şi orice jertfă-i mică, dragul meu,
Cînd libertatea ţării este-n joc.

(Iese prin dreapta.)

BERENGAR

(singur, privind pe urma lui)

Să-mi scoţi numai coroana tu din foc,
Că de purtat, o port şi singur eu !

SCENA a II-a

NICCOLA (deschide reverenţios uşa din dreapta); HABACUC (într-un costum de^o bogăţie exagerată, intră urmat de doi paji)

HABACUC

(cu grandezza *către paji)*

Avem aici afaceri mari de stat!

(PAJII îl urmăresc plini de respect.)

Aşti doi se ţin ca grapa după noi !

(Face stînga-mprejur şi le scutura mînilcj

Ei, mergeţi sănătoşi. — Staţi c-am uitat:
Trimiteţi-ne-aici pe fata noastră :
Vreau să-i vorbesc — eu, înălţimea voastră !

(PAJII ies la dreapta.)

Aş vrea să ştiu ce vor aceştia doi!
Nu poate omul nici să-şi şteargă nasul,
Cînd doi copii aşa binecrescuţi
Aleargă după dînsul la tot pasul!

NICCOLA

Ei sînt tocmiţi anume să te-ajuţi...

HABACUC

M-au plictisit...

NICCOLA

Acuma, daca vrai,
Vom face-oleacă exerciţiu...

HABACUC

Uf!

NICCOLA

Nu ai în toate cuvenitul rost
Şi nici concepţii mai înalte n-ai ;
Iar dacă ţii să nu fii scos din post...

HABACUC

De cînd sînt eu n-am dat de-aşa năduf!

NICCOLA

De pildă, uite, chiar cînd umbli...

HABACUC

Păi
Nu umblu eu, ca lumea, pe picioare ?

NICCOLA

Nu umbli demn destul, căci se cuvine
să pară nobili chiar şi paşii tăi.

(Ii arată)

Aşa!

HABACUC
(imitîndu-l)

Aşa ?

NICCOLA

Acu-i ceva mai bine.
Dar dunga largă care-ţi strîmbă gura...

HABACUC

Poi, bine, neică, nu cumva crezi oare
Că mi-am ales eu singur mutra ?

NICCOLA

Ştiu.
Poţi totuşi să-ţi mai dregi puţin figura...

HABACUC

Prea bine. Dar nu cred c-am să deviu
Oricum aş drege-o, mai frumos cu asta...
Ei da, în vremea mea, am fost şi eu
Drăguţ şi zvelt, că îmi zicea nevasta
întotdeauna : Dragă Habacuc,
Eşti ca un prinţ ! — Hei, domnul meu,
Ce vrednică femeie ! Şi voinică !
Dar nişte friguri, vai, mi-au dat-o gata.
Bătea la trîntă lesne pe-un flaimuc
De la oraş ca de-alde dumneata,
Şi se urca prin pomi ca o pisică,
Chiar după ce veni pe lume fata.

NICCOLA

Taci ! Taci I

HABACUC

De ce să tac ?

NICCOLA

Aşa
Vorbeşte-un mare conte, mă rog ţie,
De doamna răposata sa soţie ?

HABACUC

Amar de capul meu ! Păi, bine, — cum ?

NICCOLA

Ar trebui mereu să te gîndeşti
La orice vorbă care-o scoţi din gură,
Că porţi un titlu de nobleţe-acum !

HABACUC
(ştergîndu-şi fruntea de sudori)

Nobleţă asta e-o harababură !
Mai lesne-i, zău, la coşuri să-mpleteşti!

S C E N A a III-a

Cei dinainte. *RITA (din dreapta, îmbrăcată* distins. *Apoi) OMAR*

NICCOLA

A, domnişoara...

RITA
(uioi *ţi semeţ)*

Bună ziua, tată !

HABACUC

De ce mă faci s-aştept, ai, rîndunea ?

RITA

Am dat o raită prin grădină.
f/i întinde Ia *gură un măr mîncat pe jumătate)*
Iată !
Muşcă din el, că-i dulce !

HABACUC

Straşnic măr !

NICCOLA
(dezaprobînd)

O ! o!

RITA

E o minune-n adevăr !
Cînd toată lumea încă hodinea
Din aşternut tiptil m-am strecurat.
Am pus pe mine zdreanţă asta nouă
Şi am ieşit în aerul curat
Să beau mireasmă, să beau rouă.

C-o veveriţă m-am luat la goană
Pe supt copaci cît îi livada
Şi-am alergat aşa o toană.
Şi tot sărind m-am încurcat în coada
Ce-mi atîrna la rochie-napoi
Şi am lăsat-o naibei de găteală.
Tot nu-mi venea deloc la socoteală.

(Scoate din buzunar o bucată ruptă din rochie si i-o azvîrle lui NICCOLA)

Moş intendent, ţi-o dărui dumitale :
Poţi să-ţi croieşti din ea vreo trei basmale !

HABACUC

Leit mă-sa !

NICCOLA
(însp&imîntat, sieşi)

Ce mă fac cu voi ?!
(Tare)

Cu tatăl dumneavoastră dimpreună...

RITA

Ei, ce-i ? Ei, ce pofteşti ?,.. Motan hursuz !...

NICCOLA

La curte-s reguli anumite-n uz !...

RITA

Nu ştiţi, pesemne, ce e voia bună !

NICCOLA

Cum am mai spus, o, domnilor prea-nalţl.
La curte demnitatea se impune.

RITA

Tot demnitate ! Demnitate !... Spune,
Tataie, ce-i cu demnitatea ceea...

HABACUC

Nu pot să-mi dau prea bine cu ideea...

NICCOLA

Luați-vă şi voi după ceilalți...

RITA

Nu. asta n-am s-o fac. Şi ce-s apoi
Aceste bîiguieli şi fasoliri,
Să-ți fie teamă păn' să şi respiri,
Să nu vorbeşti, nici să nu rîzi prea tare,
Să ocoleşti în drum pe fiecare,
Să nu-i arăți nici dragoste, nici ură,
Să nu dai ochii peste cap cînd bei
Şi să nu mesteci bucătura-n gură.
Să calci tiptil ca un strigoi
în noaptea sfîntului Andrei,
Dacă se cheamă asta demnitate.
Mă crede că nu țiu deloc s-o am.

NICCOLA

Eu datoria mi-am făcut-o unul.
In fine, ascultați ce-aveți pe azi
Să faceți, precum scrie la program.

(Desfăşoară o listă lungă)

în sala tronului. — fix la amiaz.
La unu făr-un sfert, se ia dejunul.
Costumul veți schimba la ceasul două.
La trei şi păn' la cinci e recepțiune,
Apoi un ceas întreg de plimbăciune ;
La şapte, un costum de gală.
Concert apoi la ora nouă.

HABACUC

La zece sîntem morți,
La unsprezece țepeni...

(S-aşa2ă sfîrsit la dreapta.)

NICCOLA

Mă duc de-acum. Dar țineți minte una :
Cu regele e bine să te porți
Frumos şi umilit întotdeauna.

RITA

Ei, moşule, iar ți-ai ieşit din pepeni.
Eşti caraghios ! De ce te-a prins mînia ?

NICCOLA
(adine jignit)

Eu, intendentul curții, caraghios ?
Vă las cu bine !

RITA

Umblă sănătos !

(Stînd la dreapta tatălui său, la spatele lui NICCOLA, îi face acestuia cu tifla)

Du-te-nvîrtindu-te ca ciocîrlia !

OMAR
(apărînă după perdeaua din mijloc, fără să observe încă pe RITA şi HABACUC, către NICCOLA, care stă în prag la stînga)

Te duci la rege ?

NICCOLA

Da.

t

OMAR

Vesteşte-i dar
C-am isprăvit cu țesătura mea..
Culorile, urzeala dacă vrea
Să le examineze, îl aştept.

(NICCOLA iese prin stingă.)

SCENA a IV-a

HABACUC, RITA, OMAR

RITA
(văzînd pe OMAR)

Tataie uite oaspele de ieri !

HABACUC
(sărind în sus)

Ei, bată-te !...

OMAR

E de mirat, ce-i drept :
în cuibul drăgălaşei rîndunici
Ne-am cunoscut, şi ne vedem aici.

HABACUC

Sînt prea mişcat. Ingloată ochiul meu
O lacrimă. Vin să te strîng la piept.
Hei, slavă Domnului,- c-am dat şi eu
De-un om cu care pot să mă-nțeleg.

OMAR

De-acuma ai scăpat de zile-amare.

HABACUC

Va-s'zică ştii şi tu ce am pățit ?

OMAR

Ei, bravo ! Doară urlă tîrgu-ntreg !

HABACUC

Acum şi tu eşti lighioaie mare ?

OMAR

Eu încă nu ! Tu însă văd că-noți
In boieria ta de conte. — Ce mai vrai

HABACUC

M-au întrebat pe mine-ntîi, socoti,
De-mi place-ori ba conția asta mie ?
Crezi că norocul stă-n mîncări streine

OMAR

Ce-ți pasă-acum ? Parale ai,
Trăieşti ca prinții, pizmuit de-o lume.

HABACUC

Cu-atît mai rău.

OMAR

Dar zi-i pe nume
Acelui ce-i mai norocos ca tine ?

HABACUC

Aşa îți pare... dar eu ştiu ce ştiu...

OMAR

O hîrîiai din greu oricum, altdată...

HABACUC

Ce zici ?... Ferit-a sfîntul! Rito, tată,
Cum trăiam noi ?...

RITA

Eu una, foarte bine !
Dar tu...

HABACUC

Cum, eu ? Cîne să fiu
De nu eram eu vesel şi chefliu !
Mai înjuram... ca omul... cîteodată
Şi, înjurînd, simţeam pe loc că-mi trece,
Şi chiar de mă-nciudeam eu cînd şi cînd
Că-n loc de vin trăgeam Ia apă rece
Şi că steteam cam des în prag flămînd,
Eram încaltea eu de capul meu !...

OMAR

Dar meşteşugul migălos şi greu...

HABACUC

Aşa ?... Tu crezi ca viaţa e lăsată
Ca s-o petreacă omu-n trîndăvie ?!
Ce greu îmi trece vremea astăzi mie
Şi cît de iute îmi trecea odată !
Cînd stam acolo şi-mpleteam nuiele
Ce repede uitam de toate cele,
Şi dinainte chiar puteam să spun
De-mi izbuteşte coşul rău sau bun...
Acum, de cînd tînjesc aci-n castel,
Mi-au zăpăcit sărmana căpăţînă
Cu predici lungi de-un cot,
Cu griji de stat, afaceri fel de fel;
Serbări, ospeţe, demnitate,
Mai ştiu eu ce... că-s prăpădit de tot!
Ba spune, zău : poţi duce-aşa viaţă
Şi să mai faci pe contele, cînd toate
Ţi se arată parcă printr-o ceaţă !...

(Se asază)

Ah, de n-aş fi aşa de rău dispus,
Aş trage un somn... O, viaţă ticăloasă I

(Cască zgomotos)

O, trai nesuferit!... Copii, m-am dus !

(Adoarme râzemat de speteaza scaunului.)

RITA

Priveşte-1, doarme şi-o să-i facă bine,
Odihna-i este foarte priincioasă ;
Vorbeşte-ncet, încet de tot, străine !...

OMAR

Ţi-e dor şi ţie, Rito, olecuţă
De cuibul drăgălaşei rîndunici ?...

RITA

Un singur lucru mă mzhneşte-aici :
Că nu mai am din zori şi până-n sară
Să îngrijesc de el şi de căsuţă ;
Să mătur prin odaie şi afară
Pe dinaintea colibioarei noastre,
Să-i ud la geamuri florile din glastre,
Apoi să mă apuc
Să-i fierb pe gustul lui o ciorbă,
Pe prispă seara să mai stăm de vorbă,
Şi-n toată săptămîna să-i aduc
Acasă cîte-un braţ
De mladă şi nuiele...
S-au dus vremile-acele!
Eram săraci, acum sîntem bogaţi,
Dar pentru mine nu-i nici o schimbare,
Căci soarele apune şi răsare,
In crîng se-ngînă-aceleaşi păsărele
Şi cerul şi pămîntul mă îmbie
La veselie :
Mă rog, dar ce-are-a face,
Ce-s eu de vină dacă lumea-mi place !

OMAR

De asta eu n-am să te cert.
Dar, regele ! Cît s-arătă de mare
Vrînd să te-nnobileze în deşert:
Cînd nobilă erai tu din născare !

RITA

Ah, nu ! Dar eu de-aş fi un rege mare,
Aş fi mai veselă ca el un pic ;
Aş părăsi şi curte şi palat
Să spun şi eu apoi c-am petrecut...
Socot că nici să rîda nu mai ştie...

OMAR

Ori poate niciodată n-a ştiut.

RITA

Eu cred că cel ce rîde bine, — fie
Chiar şi de sine însuşi cîteodat' —
E omul cel mai fericit din toţi.

OMAR

Am să încerc eu să-1 învăţ...

RITA

Nu poţi
Şi nimenea nu ar putea să-i deie
Acest noroc decît doar — p femeie.

OMAR

Tu poate ?

RITA

Nu, dar una ce-i e dragă
Şi după care mult o să ofteze...

OMAR

Spune
De unde ai atîta-nţelepciune ?

RITA

Cum ? Asta-nţelepciuhe va să zică ?

OMAR

Înţelepciunea naturii !
Rămîi, copilă, — aşa cum eşti acum,
Că n-ai să te alegi cu alt nimica,
De-ar fi chiar să pătrunzi pe *ce* şi *cum.*

RITA

Eu ştiu atîta că-s grozav de proastă !

OMAR

Atunci cuminţii pună-şi strajă gurii!

RITA

Sst ! Se trezeşte...

HABACUC
{oftînd după somn)

O !

(trezindu-se)

Ce-aţi zis ?

(Caută pe jos)

Unde mî-e coşul ? Cine mi 1-a dus ?

RITA

Ai adormit...

HABACUC

Mi-e martur Cel-de-sus !
Nu-i trai acesta, ci curat năpastă !
Visam... visam... Păcat c-a fost un vis !
Stam supt smochin şi tocmai mîntuisem.
Ştii, coşul cela ce-l făgăduisem
Lui Beppo...

SCENA a V-a

Cel dinainte; NICCOLA (din stînga)

NICCOLA

(către HABACUC si RITA)

Tot aici ? Aici stați voi!
Dați fuga că dejunul e în toi !

HABACUC

(lui OMAR)

Acuma vezi cît sînt de chinuit...
De-o merge tot aşa, s-a mîntuit!
Mereu, de-a valma, mese peste mese
Şi tot mîncări prea grase şi prea drese.
Am şi-nceput să sufăr de podagră :
Din orice blid mă-mbie moartea neagră.

RITA

Da, tată, ai dreptate să oftezi !

(încet lui OMAR)

Mănîncă mai cu poftă de-l cîinezi!

(HABACUC si RITA ies.)

SCENA a VI-a

OMAR, NICCOLA

NICCOLA

Stăpînul nostru a binevoit
Să mă trimeată ca... n-auzi ?...

OMAR

(s-a uitat lung după RITA)

Da... da,
Stăpînul nostru a binevoit
Să te trimeată...

NICCOLA

(nerăbdător)

Stai!... N-am isprăvit
Misiunea mea prea-naltă...

OMAR

Spune dară !

NICCOLA

Stăpînul nostru a binevoit
Să mă trimeată aci, ca pin' s-apară
Chiar dînsul in persoană, spre-a-ți vedea
Faimoasa haină ce spuneai că-i gata,
Să-mi dau şi să-i comunic judecata,
Căci gustul meu e şi-al măriei-sale...

OMAR

Şi chiar întors, cu voia dumitale —
Dorința sa e-uşor satisfăcută,
Căci numai o perdea
Ascunde țesătura mea,

Pe care eu cu mîna pricepută
Ca să se vadă bine şi frumos
Cum cade fiecare cută
Am pus-o pe un manechin de abanos.
Şi n-am decît să trag perdeaua...

NICCOLA

Stai !
Din cîte-aud îmi pare că spuneai
Că însuşirea hainei fermecate
E de a fi cu totul nevăzută
De-oricare prost sau rău...

OMAR

De ambii poate.

NICCOLA

De ambii, poate. — Şi susţii şi azi
Că oamenii aşa făcuţi nu pot
Să vadă haina asta-n nici un caz ?

OMAR

Nici chiar o zare palidă de tot.

NICCOLA

Şi nici culorile măcar ?

OMAR

Nimic!

NICCOLA

(puţin cam intimidat)

Ciudat! — Decît, nu pot eu să-mi explic
Cum ai să faci dovada...

OMAR

O, n-ai teamă !
îndată ce un prost sau un mişel
Se va uita la haină făr' s-o vadă,
îmi va sluji el singur ca dovadă...

NICCOLA

(din ce în ce mai intimidat)

Hm ! hm !...

OMAR

(Jăcînd un pas către perdea)

Acum...

NICCOLA

(repede)

Nu, îas-o puţintel !
Sînt chestii cari te lasă-n îndoială,
De pildă una cred c-o recunoşti :
Că oamenii adeseori se-nşală
Crezînd pe unii răi, pe alţii proşti.
Asupra-acestui punct e veşnic ceartă...

OMAR

De aceea tocmai opera-mi de artă
Va fi de-un mare, de-un imens folos.
Ce-i bun şi vrednic scoate la lumină,.
Dar da de gol pe orice ticălos
Ce vrea să treacă drept cinstit în viaţă,
Pe-orice lingău ce vrea ca să parvină,
Pe toţi nerozii cari se umflă-n pene, —
La toţi le smulge masca de pe faţă...
Acum, de vrei...

NICCOLA

O clipă încă, nene ! —
Părerea mea ar fi că şi nebunii
Au rost pe lumea asta uneori.

Şi dacă cerul fu zgîrcit cu unii,
Ei nu-s mai răi ca ceilalţi muritori,
Şi-n fundul inimii rămîn curaţi.
Viaţa-i grea şi sînt taţi de familii
Cari...

OMAR

Vrei să cruţi pe tonţii cocoţaţi
In slujbele cele mai însemnate ?
Pe hoţi, cînd fură la lumina zilii ?

NICCOLA

Dar multor li s-ar face nedreptate...
Cînd ei, sărmanii...

OMAR

E dator un rege
Să afle adevărul... Cum socoti
Că ar putea domni, cînd îl înşală toţi ?...

NICCOLA

Aceasta de la sine se-nţelege.
Dar, vezi...

OMAR

In fine, eşti acum dispus
Să-mi vezi lucrarea ?...

NICCOLA

(cu jumătate de gură)

Dac-aşa-i porunca.

OMAR

O să-mi apreciezi, sînt sigur, munca,
Şi stofa cred că-ţi va plăcea nespus.

NICCOLA

(dînd semne vădite de cea mai mare groază)

Hai, în sfîrşit — şi ce-o vrea Cel-de-sus !

OMAR

(trage perdeaua la o parte. *Se vede înăuntru o cameră cu totul pustie, în care printr-o fereastră din dreapta bate* lumina *vie a soarelui. Aproape de tot, în faţă, stă un manechin negru (pe rotile), de lemn, cum ar fi pentru atîrnarea sau draparea unei stofe de haină).*

Aici e !

NICCOLA

(privind în gol, aiurit)

Unde ?...

OMAR

Uite-o chiar aici,
Scăldată-n ploaia razelor de soare !
Ei, sînt nuanţe potrivite oare ?
E vrednică de-un rege, ai ? Ce zici ?
împacă gustul tău sever de artă ?...

NICCOLA

(îngăimat)

Eu... eu... mărturisesc...

OMAR

Mă iartă !
Nu e nevoie să te prea grăbeşti...

NICCOLA

(frecîndu-şi othii, aparte)

Or fi niscaiva farmece drăceşti ?

OMAR

'Nainte de-a-ți rosti părerea ta
Poți să examinezi vestmîntu-ntreg
Cu dinadinsul...

NICCOLA

Dar...

OMAR

(țăcînău-se că aranjează haina)

Mă vei ierta
Să dau o mai bogată-aruncatură
Acestor falduri... E mai bine, nu ? —

NICCOLA

Dar mă-ndoiesc grozav...

OMAR

Fireşte, tu
Te îndoieşti de-această țesătură
C-ar fi vrăjită. Ei, te înțeleg.
Cum joacă şi străluce orbitoare
Sub ochii tăi în razele de soare,
Nu poți pricepe, nici nu-ți vine-a crede
Că un nemernic totuşi nu o vede.
Aceasta vreai s-o spui ? Aşa e ?...

NICCOLA

Vreau...
Dar ce vreau eu ?... *(Aparte)* O, cerule ! Curaj.

Viața, slujba mea sînt puse-n gaj,
De vor vedea ceilalți ce nu văd eu !

(Tare)

Vroiam să spun că... deocamdat', fireşte,
Nu pot să spun nimic...

OMAR

Te zăpăceşte
Această bogăție de culori.
Nu aparții acelor muritori
Ce pot cuprinde mult dintr-o clipeală...

NICCOLA

Da, pe de-o parte... pe de altă parte...

-(Sieşi)

O, Doamne, ce să fac ?... îmi vine amețeală.

OMAR

Uimirea ta mă face a mă crede.
Tot ce-i măreț ne umple de sfială...

(Face ca şi cum ar explica fiecare parte)

Al mantei purpur vine de departe
Chiar de la Tigru ; şi din Babilon
Al hainei scump brocat de fir purcede
Şi roşa catifea de pantalon
E din Bizanț; mai trebuie-un galon
Tivit cu aur; spune-mi dar pe şleau
Tot ce nu-ți place sau îți pare-urît,
Fiindcă pot să schimb numaidecît;
Dar să-ți ascult acum sentința vreau !

NICCOLA

Eu...

S C E N A   a   VH-a

Cei dinainte ; PANFILIO (din stînga)

PANFILIO

(în față)

Niccola, măria-sa întreabă
De ce întîrzii. Mi-a spus s-alerg încoace
Să te trimit la el cît mai în grabă,
Căci vrea să ştie straiul cum îți place.

OMAR

Dator mă simt să-i dau adeverință
Că 1-a examinat în conştiință.

PANFILIO

(către NICCOLA)

Văzuşi dar haina fermecată ?

NICCOLA

{care, în luptă de a spune adevărul sau a minți, o ajuns acum la momentul decisiv, cu multă hotărîre)

Da !

PANFILIO

(Sieşi)

Bun ! Dac-o vede pîn' şi-un nătărău
Ca el, atunci şi eu o voi vedea !

(Tare, către NICCOLA)

Ei, cum îți place ?

OMAR

Hai ?

•i

NICCOLA

Nimic de zis,
E foarte bine. Doar îmi pare rău
Că sînt culori prea vii, prea strigătoare ;
Prefer un ton mai slab şi mai închis.

(Către PANFILIO)

Poți judeca şi tu : nu-i prea deschis ?

PANFILIO

(căutînd)

Unde e haina ?

NICCOLA

(cu toată liniştea posibilă)

Ici — pe manechin !

PANFILIO

(rămîne cu gura căscată, ca încremenit, în vreme ce NICCOLA îl observă cu atenție).

OMAR

Anume am ales aşa culori.
Cu cît mai tare-or bate la vedere,
Cu-atît s-or dovedi mai pe deplin
Toți cei nemernici şi linguşitori, —
Şi-apoi un rege strălucire cere.

NICCOLA

N-am mai văzut, ce-i drept, o catifea
Mai mindră ca acea de pantalon
Din Babilonia...

OMAR

• Bizanț, *pardon* ',

NICCOLA

A, bine zici, Bizanț... Bizanț, sadea !
Ce sa mai spun pe urmă de tunică,
De-acest brocat, de horbota-i bogată
Şi de manta !... Minune-adevărată !

OMAR

Sînt prea-ncîntat... Iți place, va să zică ?.

PANFILIO
(sieşi)

O fi văzînd ceva pesemne prostul !
De multă vreme îmi vînează postul...
Norocul meu că ştiu să tai minciuni...

NICCOLA

Ei, ce crezi tu ?

OMAR

Şi eu, de sînteți buni...

PANFILIO

Sînt fermecat, răpit; uimit... Găsesc
Că-i minunat... ce zic ?... dumnezeiesc !

NICCOLA
(sieşi)

El vede, hai ? Aş fi pățit-o rău
De-ar fi simțit ce se petfece-n mine !

PANFILIO
(către OMAR)

Un farmec pentru ochi e straiul tău !

SCENA a VUI-a

Cei dinainte; STEFANO (din dreapta; După el, tind pe rind) mai mulți curteni

STEFANO

(a intrat asupra ultimelor cuvinte şi le-a ascultat uimit)

Ce faceți, camarazi, aici ?

PANFILIO

Ne-aține
Pe loc un rar spectacol...

NICCOLA

O minune!

PANFILIO

Ai mai văzut tu purpură ca asta ?

NICCOLA

Şi astfel de catifea ?

STEFANO
(fără să se uite)

Orice mi-ați spune,
Habar nu am ! Sînt militar — şi basta !
La ac şi ață n-am ce căuta !

PANFILIO

Dar dacă ochii tăi nu pot să vadă
Acest vesmînt, iubite, ce te faci ?

STEFANO
("tresărind)

Ce ? Eu ? !

NICCOLA

S-a dus atunci pe copcă faima ta !

PANFILIO

Şi-un altul o să-ți poarte mîndra spadă !

STEFANO

Un altul spada mea ? Ce ? ! Mii de draci!
Hai, spuneți, unde-i zdreanță, bre ?

OMAR, PANFILIO, NICCOLA

Colea !

STEFANO

(şi-a pus nişte ochelari enormi)

Tii .' Drace *i* Tremur tot ca o nuia

INTIIUL CURTEAN

(încet, către STEFANO)

La urma urmei spune, vezi ceva ?

STEFANO

Văd, bre, ce naiba ! Cine se-ndoieşte
îl spintec !

INTIIUL CURTEAN

(repede)

îl văd şi eu !

CEILALȚI CURTENI

(în acelaşi timp)

Şi eu !

STEFANO

Priveşte,
Ce platoşă ! Bre ! Bre !

PANFILIO

A nu, mă iartă,
E chiar brocat...

STEFANO

Ce-mi pasă ! Arta-i artă !
Bre, asta zic şi eu că-i lucru fin !

TOȚI

(într-un glas)

Incomparabil ! Minunat ! Divin !

PANFILIO

(trăgînd spre fund pe OMAR)

Eu-s cel ce te-am recomandat îndată
Măriei sale...

NICCOLA

(alergînd după ei, lui OMAR)

Ştii, eu niciodată
N-am fost cu cei ce nu voiau să crează...

PANFILIO

Voi face tot ce pot să creşti în vază...

NICCOLA

Pe cît îmi stă în slaba mea putere...

OMAR

Vă mulțumesc *l*

NICCOLA

Şi ca să-ți fac plăcere,
Zbor, dragul meu, numaidecît la rege..

OMAR

Ades dezamăgirea este sora
însuflețirii... Urma îns-alege !

SCENA a IX-a

Cei dinainte (fără) NICCOLA; (curtnd apoi) BERENGAR, (apoi) FERRANTE, (la urmă) NICCOLA

PANFILIO

(către OMAR)

îți prorocesc în fața tuturora
C-ai să ajungi om mare, pre-a mea lege !
Vei prinde rădăcini adinei aice,
Drept care-s fericit şi eu, amice,
Să-ți zgudui zdravăn mînile-amîndouă !

BERENGAR

(vine din stingă.)

CIȚIVA

St! Generalul !

(Toți se înclină.)

BERENGAR

Oare ce stea nouă
A răsărit aici ?... Ori s-a-ntrecut
Niccola poate ?...

PANFILIO

Noi toți, Berengare,
Sîntem vrăjiți...

OMAR

Şi eu-s aproape mut
De-a laudelor multă-ngăduință.
Sper c-o să judeci cu bunăvoință
Şi tu lucrarea mea...

BERENGAR

(măsurînd dintr-o privire situația, sieşi)

E-o cursă oare ?
în gol privesc cu toții! Vulg nemernic !
Sunt încă tare-aici, mă simt puternic,
Şi cel ce să mă surpe se încearcă
El va cădea întîi... *(strigă)* Omar !

OMAR

(păşind spre el)

Da, generale!

BERENGAR

fîl *trage deoparte)*

Acolo spui atîrn-o haină parcă ?...

OMAR

Acolo-am pus-o eu...

BERENGAR

Tu ştii, nebune,
C-ar fi de-ajuns o vorbă dac-aş spune
Să-ți spulber rostu-nşelăciunii tale !

OMAR

Cel ce se ştie cu intenții bune,
De surde-amenințări nu are zor...

BERENGAR

Atuncea află : un cuvînt al meu
Atîrnă-n fața regelui mai greu
Ca toate aceste zbierete-ale lor !

OMAR

Cuvîntul *meu* îl spulberă ca pleava !

BERENGAR

Cuvîntul tău ?

OMAR
(energic)

Se cheamă : trădător !

BERENGAR
(ăînd înapoi)

Să-mi dovedeşti..

OMAR

O iac fără zăbavă
Pe loc ce vine vodă...

BERENGAR

Cum?

OMAR

Prin acest strai!
îl vede vodă şi de trei ori vai,
Atunci, de cel ce orb s-a cunoscut.

BERENGAR

Dar cine-ți spune că nu văd eu straiul ?

. OMAR
(scoțînd un pergament)

Fireşte — dacă vezi ce au văzut
Ceilalți, atunci e mincinos şi graiul
Acestui act, şi-i bun de pus pe foc...

BERENGAR
(repede)

Cum ? Ce cuprinde ?...

OMAR

Calea ruşinoasă
Prin care ai ajuns să guvernezi...

BERENGAR

Şi-i scris ?...

OMAR

De generalul Gandolin

BERENGAR
('sieşi)

A !

NICCOLA
(din stînga, anunță)

Majestatea-sa ! Loc, faceți loc !
(Mişcare generală.)

BERENGAR
(lui Omar)

Să ne-mpăcăm...

OMAR

Aşa mai vii de-acasă :
Nu mă-ndoiam eu cîtuşi de puţin
Că vei vedea ce trebuie să vezi
Şi-o să te-ajungi cu mine la nevoie...

FERRANTE

(a intrat din dreapta în cursul conversaţiei dintre BERENGAR şi OMAR şi s-a alăturat de grupul din fund; acum se apropie repede de OMAR}

Preascumpe meştere Omar, dă-mi voie
Să-ţi spun că straiul tău mă ferice‏şte !

OMAR

(se-nclină mulţumind, trece-apoi în fund $i trage la loc perdeaua).

BERENGAR

(către FERRANTE)

îl vezi şi tu, Ferrante ?...

FERRANTE

A, fireşte !
Intîi ml se părea un fel de ceaţă ;
Dar cînd, împins de ceilalţi mai aproape,
Am stat fără să tremur din pleoape,
A prins încet să capete viaţa
Pîn' ce-am putut fiece fir s-aleg...

BERENGAR

(sieşi)

O fi ceva, mai ştii... ? Dar nu-nţeleg...

SCENA a X-a

Cei dinainte ; *REGELE (din stînga)*

REGELE

(la intrarea căruia toţi se înclină adine)

Omar, sînt doritor şi eu-n sfîrşit,
Chiar curios, să văd ce ai vrăjit.
Preabunul meu Niccola-i numai pară.
Şi curtea mea întreagă-i adunată...
Cum, Berengar ? Şi tu de astă dată
Pari îneîntat ? Tu nu te-aprinzi uşor !

BERENGAR

Da, e un strai, de-o măreţie rară
Ce-ar preacinsti pe orice domnitor !

REGELE

Scurt, un model, un astru, nu-i aşa ?
Şi voi cu toţii îl văzurăţi ?

TOŢI CURTENII

(repede)

Da!

REGELE

Cum ? Nici un critic ? E de ne-nţeles !
Nici un invidios de-atît succes ?
Dar lauda aceasta chiar, pot spune,
Prin sine însăşi este o minune !
Ci alta mult mai mare-mi promiteai,
Tu, meştere, decît să-mi teşi un strai; —
Ce îmi lipseşte te-ai legat să-mi dai!

OMAR

Am şi făcut aceea ce-am promis.

REGELE

Cum asta ?

OMAR

A supuşilor fiinţă
Vreau să ţi-o-mbii ca pe-un ceaslov deschis,
Spre a citi într-însa lămurit
Cine-i viclean şi cine-i cu credinţă.
In încercarea mea am izbutit :
Supuşii tăi sînt toţi fără de greş :
Ei au văzut ce văd doar cei aleşi :
La curtea ta n-ai nici un prost sau rău ;
Sînt încercaţi ; vrăjitul strai o spune,
ŞI nu mai poate s-o conteste nime :
Ai numai inimi drepte-n jurul tău,
Mărinimie, cinste, isteţime...
Da, te-a slujit norocul de minune
Cînd astfel de-oameni vin să te-mpresoare..

REGELE

De arta ta aveam nevoie oare
Să aflu asta ? Tu numeşti noroc
Ce nu-i decît înaltă-nţelepciune ?
Că nu-s nerozi şi nu-s vicleni deloc
Puteam s-o jur-nainte ca să vii;
Nu i-am ales eu oare dintre mii
Cu ochi de vultur care nu se-nşală ?
Nu, dragul meu, nu scapi cu-aşa poveşti.
Tu agerime vrai ca să-mi îmbii,
Cînd mi-ai făgăduit plin de-ndrăzneală
Să-mi dai ce n-am, nu ceea ce posed.
De ţii în vorba ta ca să mai cred
Şi să-ţi plătesc regeşte a ta muncă,
Arată-mi mai întîi un orb ce eu,
Eu, regele, l-am socotit că vede !

OMAR

Nu mă-nspăimîntă, doamne,-a ta poruncă
Ai să descoperi tu un orb, mă crede...

REGELE

Să văd acuma opera ta, vreau !

OMAR

îngăduie, stăpîne, un minut...

(Trece în fund, trage perdeaua-n lături şi împinge *ma-nechinul la mijloc, în faţă)*

Acesta-i straiul ce ţi l-am ţesut !

REGELE

(se uită la manechin aiurit, mut, cu o mirare *crescîndă).*

PANFILIO

O, ce frumos !

CURTENII

(într-un glas)

Splendid ! Sublim ! Măreţ !

NICCOLA

De-aproape parcă mai cîştigă-n preţ.

OMAR

(către REGE)

De nerăbdare tremur tot să ştiu :
Vei confirma atîtea osanale ?
Aştept cuvîntul maiestăţii-tale,
Căci ţie numai vream pe plac să-ţi fiu,
Pe tine numai să te-mpac deplin,
De-aceea nu mă face, o, stăpîne,
Să-ndur prea mult al aşteptării chin.

PANFILIO

Stăpînul nostru, ca şi noi, rămîne
Mirat şi orbit de-a straiului splendoare.
Cînd ochii se desfată, gura tace.

NICCOLA

O, sire, spune ! Nu-i aşa că-ţi place ?
S-a mai văzut amestec de culoare
Aşa de viu şi plin de armonie ?

PANFILIO

Şi ce parfum exală !

OMAR

Străvezie
Cu toate astea-i stofa cea bogată.

(Face ca şi cum ar pipăî-o)

De laşi aşa să-ţi lunece pe mînă
o simţi ce fină e şi delicată :
E o haină nu se poate mai uşoară.

(Toţi curtenii, afară de BERENGAR, îl imită.)

STEFANO

Urzeala de păianjen nu-i mai fină !

FERRANTE

Nici luciul lunii !

PANFILIO

Nici un văl de zînă !

NICCOLA

Nici nu o simţi pe arşiţa de vară !

REGELE

(foarte agitat, trage la o parte pe BERENGAR, cu glasul sugrumat)

Nu eşti tu, Berengar ?

BERENGAR

Eu, sire, sînt!

REGELE

In tine cred, tot ce-mi spui tu e sfînt,
Tu-mi eşti prieten, şi mi-ai dat dovezi
De cinste şi credinţă-n multe rînduri,
Tu-mi ştii şi cele mai ascunse gînduri,
Tu-mi porţi pecetea ţării, tu veghezi
Asupra mea ; tu eşti pe lingă tron
întîiul sfetnic, — vin' dar să-ţi ordon
ŞI să te rog — pe tot ce tu socoti
Că ţi-e mai scump pe lume, să priveşti
Acolo, şi să-mi spui curat ce vezi...

BERENGAR

(întîlneşte privirea fixă a lui OMAR şi răspunde repede)

Văd ceea ce văzură ceilalţi toţi;
O haină preafrumoasă...

REGELE

(aiurit, şovăitor)

Da, — aşa...
O haină preafrumoasă... se-nţelege...
Toţi o vedeţi... Bun... Vreau să mă lăsaţi
Acuma singur... Mergeţi şi-aşteptaţi
Pînă vă chem...

OMAR

Şi eu, măria-ta ?

REGELE

(îi face semn, tăcut, să se depărteze şi el).

PANFILIO

(încet, lui BERENGAR)

Ce-o fi avînd preabunul nostru rege ?

SCENA a Xl-a

REGELE (singur)

REGELE

(face cîțiva paşi agitați spre fund, parcă ar vrea să strige pe cineva. Apoi se răzgindeşte, se apropie iar de manechin, îi dă ocoale, îl observă din toate ;jâr-țile. In sftrşit, izbucneşte)

Nu văd nimic ! — Nimic ! — Aci ? Aci ?
Alt unde? *(Pipăie.)* Nu... nu văd... nu simt nimica.
Prind aer gol... Fi, care va să zică,
Văzură aur, purpură, podoabă ?
Ei pot vedea, simți ceea ce mie
Mi se ascunde !,.. Nu ! Nu ! Mai degrabă
Aş crede că-i o simplă mişelie.
Un pişicher pribeag, plin de-ndrăzneală,
M-a amăgit pînă sa prind de veste...
Nu văd nimica ; deci nimic nu este !
Am să-1...

(Face cîțiva paşi şi se opreşte)

Dar toți curtenii mei mă-nşală
Atunci ! Sînt toți o turmă de mişei !
Pe tronul, sprijinit, slăvit de ei,
Eu nu-s atunci decît un biet nerod
Ce-alese din întregul său norod
Pe cei mai păcătoşi, pe cei mai răi

Ca slujitori şi ca miniştri-ai săi !
Ah. mintea fără preget mi se zbate
In roata cea de foc a ăstui cerc 1
Doar Maddalena... Cine ştie... poate !
Ce nebunie !... Nici nu mai încerc :
Pot oare azi să pun mai mult temei
Pe ura-acestei trufaşe femei,
Ca-n dragostea ce-ades mi-o arătară
Aceşti supuşi şi credincioşi ai mei !
Dar dacă toți sînt falşi şi toți mişei,
Apusă-i steaua mea şi ce-mi rămîne
E-o zdreanță din ce-avui odinioară !
O, cum nu-mi poți trimite, tu, stăpîne,
Un cheruvim din ceruri, să mă scoată
Din haosul acestui labirint,
Şi să-mi arate calea-adevărată ?
De n-au văzut *nimic,* atunci ei mint —
Şi eu, că nu-i ştiam, un orb am fost;
Dar de-au văzut, sînt iarăşi orb, ba chiar
Mai mult ca orb, — o, chin de moarte-amar !
Atunci — o, ce ruşine ! — sînt sau prost,
Sau rău —, din două una s-ar alege !
Prost... eu, cel uns ? Prost, eu care sînt rege ?
Eu, care nu-s încătuşat de legi,
Urmaş al unui neam străvechi de regi.
Eu care cuget pentru gloată, — eu,
Eu mai prejos de-o slugă ? Nătărău
Şi prost ? — Nu, niciodată ! — Insă rău ;
Nu prost, ci rău... Mi-o pot eu oare-ascunde ?
Nu-mi coborîră încă ochii mei
Nicicînd în fundul cugetului meu,
Acolo unde nimeni nu pătrunde ?...
Am înşelat, am pîngărit femei,
Şi-adesea, după ce mi-am dat cuvîntul,
Roşii cu sînge de învinşi pămintul,
Adesea la mînie am ucis,
Şi-am huzurit şi totul mi-am permis.
Dar voia mea nu-i oare lege-n stat ?
Ce-s oamenii cînd stai să-i cumpăneşti
Cu planurile-mi supraomeneşti ?

Şi cine oare s-ar fi încumetat
Să mi se pună-n drum... Eu însumi, poate.
Da. da, eu însumi poate... ! Dacă toţi
Din jurul meu sînt mincinoşi şi hoţi,
Atunci eu sînt un orb şî-un nătărău.
Dar dacă vraciul ar avea dreptate
Şi ei ar spune drept, aş fi un rău...
Rău, pentru că sînt mare... Da, se poate...
Da, răutatea creşte-a mea mărime
Atîta cît voi şti să le impun.
Mai bine criminal decît nebun !
Iar dacă sînt, n-am să le spun la nime
Din toţi aceştia cari se tem de crime,
Fiindcă sînt prea mici ca să le facă !
Dac-au văzut ce eu nu pot vedea,
Chiar orb fiind, se tem de mine, dacă
Vor crede că eu văd, — şi n-au ce face...
E luată hotărîrea mea !

(Se duce la uşa din dreapta)

Veniţi!

SCENA a XII-a

REGELE; toţi curtenii (şi) OMAR (intra iarăşi)

REGELE

înaintează, Omar ! Vino-ncoace !
Acuma, că în linişte-am privit
Vesmîntul tău frumos, declar că-mi place
Aşa de mult, că voia mea regească
Nu poate-ndeajuns să te plătească !

OMAR

O, prea-ndurate rege, fii slăvit!
Dar n-aş putea primi nici o răsplată
Pîn' ce nu-mi ţin făgăduiala dată.
E drept că eu am isprăvit cu munca,
Dar haina ta n-a dat nici o dovadă
De vraja ei, precum ţi-a fost porunca
De vreme ce nu s-a descoperit,
Stăpîne, nici un orb ca să n-o vadă !
Vin să te rog, o rege, prin urmare :
Precum ai pus la probă pe curteni,
Să pui la probă şi pe cetăţeni.

REGELE

Cum aş putea s-o fac ?... Nu te-nţeleg

OMAR

Purtînd această haină ziua mare,
Să vezi dac-o zăreşte-oraşu-ntreg !

REGELE

(ezitînd)

Această haină... ziua... tot poporul...

BERENGAR

Stăpîne, drept grăieşte vrăjitorul.
Acest vesmînt e parcă pus la cale
Anume pentru zile de paradă,
Cum este ziua-ncoronării tale...

REGELE

(nehotărît)

Crezi ?

PANFILIO

Ştiu că are gloata ce să vadă !

NICCOLA

Şi griul din neghină s-ar alege !

REGELE

Prea bine ! Pun sigiliul meu de rege
Că purpura aceasta va să fie
Podoaba mea în ziua de serbare !
Tu însuţi să mă-mbraci cu ea, Omare,
Şi lasă, pîn' ce-amurgul va să vie
Să văd a talismanului tărie :
Anume dacă-n adevăr poporul
Din Cipru îşi cunoaşte domnitorul !

ACTUL III

Acelaşi decor ca şi-n actul dinţii. Fel de fel de pregătiri indica apropierea unei solemnităţi. In fund s? înalţă un arc de triumf; scările deschise şi terasa din dreapta sînt împodobite cu ghirlănzi şi steaguri. Aspectul bordeiului e neschimbat şi coşurile stau tot aşa cum le-a lăsat Habacuc.

SCENA I

(în faţa bordeiului şade) DIOMED (privind crunt înainte) ; MADDALENA (vine din bordei; apoi) BERENGAR, FERRANTE

MADDALENA

Iar te găsesc cu fruntea-nnegurată ?
Vai, de amar de zile, dragă tată,
N-ai un cuvînt mai vesel pentru mine...
Fii iarăşi tu, şi o să-ţi fie bine.
Ce-ar fi mîndria, dacă s-ar supune
La toanele norocului fugar ?
Ce-ar fi adevăratul nobil, spune,
Dacă-njosirea ar putea să-i ia
Mai mult decît hlamida...

DIOMED

Fiica mea,
Nu starea mea mă-ndurerează-amar,
Nu propria-mi ruşine mă mîhneşte...
La tine mă. gîndeam...

MADDALENA

La mine, tată ?

DIOMED

La tine, draga mea. Tu-mi tăinuieşti
Cu-o dulce grijă jalea ce te sapă,
Şi ca să mă mîngîi, nemîngîiată
Nu vrei să pari, — şi înfloreşti
Pe a speranței tale-ascunsă groază.
M-am deşteptat azi-noapte şi-ngrijat
Te-am auzit plîngînd încetinel...

MADDALENA

O, n-am plîns pentru noi, ci pentru el..

DIOMED

Cum ? Pentru el, aşa cum s-a purtat ?

MADDALENA

Da, pentru el, căci lui îi datorim,
In înjosirea noastră chiar, credință.

DIOMED

Dar merităm a noastră suferință,
De bunăvoie dac-o suferim 1

MADDALENA

El sufere de-un rău...

DIOMED

(ridicîndu-se)

Nevindecat !
De îngîmfare... şi o s-o pățească !

MADDALENA

Se poate ? Tatăl meu să se unească
Cu-acei nemernici, cu nişte lichele ?
Să-şi pună spada-n slujba faptei rele ?
E drept ? — Atunci am plîns şi pentru tine !

DIOMED

Cel nobil spală-n sînge o ruşine !

MADDALENA

Cei nobili ştiu altfel să se răzbune.
Iertînd, ei ruşinează pe-adversar
Şi-1 fac să se întoarcă...

(BERENGAR şi FERRANTE se ivesc în jund, la dreapta.)

Iată-i iar !
Nu eşti legat de dînşii încă, tată,
Cu nici o vorbă. Du-te şi le spune
Că dreapta ta mînie nu-i chemată
Ca să slujească mişelia lor,
Că tu nu eşti, ca ei, un trădător !

DIOMED

Şi el, el te-a dispreţuit pe tine !

(Salută pe BERENGAR şi FERRANTE)

Bine-ați venit, amicii mei, la mine !

MADDALENA

(încet, rugător)

O, tată !...

DIOMED

Nu ! Aşa a vrut destinul !

(către BERENGAR şi FERRANTE, care s-au apropiat, arătinău-le bordeiul)

Intraţi aci şi martori fiţi la chinul
Cu care lupt la bătrîneţe..; Eu,
Al vostru preacinstit şi vechi tovarăş,
In astfel de bordei să vă primesc ! !...

BERENGAR

De cea din urmă dată, dragul meu.
Căci pînă-n seară pot să jur că iarăşi
Vei reintra-n castelul părintesc.

(Intră în bordei.)

SCENA a H-a

MADDALENA (apoi) OMAR ; (la urmă) BERENGAR, FERRANTE

MADDALENA

(singură)

Aceasta nu se poate ! — Nu se poate !
Şi eu în lanţuri, fără de mijloace
Ca să-1 ajut, să-1 scap ! O, ce pot face,
Cînd tatăl meu, el însuşi, îl trădează !
Şi glasul surd al răzvrătitei gloate
N-ajunge pîn' la el... el se visează
Departe de primejdii !...

OMAR

(îmbrăcat de sărbătoare, se iveşte cu o ceată de muzicanţi pe terasă, în dreapta)

Staţi de pază !
îndată ce se va ivi alaiul,
Să puneţi toţi arcuşul pe-alăute
Şi vesel să răsune cobza, naiul,
Pe vodă de departe să-1 salute !

(Muzicanţii *ies.)*

MADDALENA

A. noul favorit!... Mai şovăi încă,
Hai, cînd e-n joc tot ce-am mai scump, mai sfînt ?

(către OMAR)

Ascultă-mă!

OMAR

Ce vrei ?

MADDALENA

(îngenunche)

Mă vezi în jale-adîncă
Şi n-am să mă ridic de la pămînt
Pînă ce nu mi-arăţâ bunăvoire !

OMAR

Genunchii-n faţa regelui să-i pleci,
Nu-n faţa mea...

MADDALENA

N-am să-ngenunchi în veci
In faţa lui, dar pentru dînsul, da !

OMAR

Ridică-te!

MADDALENA
(ridicîndu-se)

O, scapă-l de pierzare !

OMAR

Pe regele ?

MADDALENA

Puterea mea e stinsă ;
Dar glas de tunet dacă aş avea
La vorba mea tot surd ar rămînea !
Pe tine dînsul te ascultă însă ;
Te du, aleargă fără de zăbavă,
Şi spune-i c-o primejdie grozavă
I-ameninţă coroana, viata ! Fugi şi-i spune
Să se ferească, — da, să se ferească
De Berengar !...

OMAR

De Berengar pe care
Il preţuieşte inima-i regească
Aşa de mult ?... care-i conduce-oştirea ?...

MADDALENA

Da, la răscoală şi la prădăciune !

OMAR

Dar de la cine ai primit tu ştirea ?

MADDALENA

Colea-n bordei, ăcu-n amiaza mare
Infăptuieşte-acest mişel complotul.

OMAR

Aci stă...

MADDALENA

Tata ! Sufletul lui mare
De supărare e orbit cu totul,
Aşa orbit, că arma n-o alege.

OMAR

Atuncea dar tu vrei şi el să piară !
Jertfeşti pe tatăl tău, să scapi pe rege ?

MADDALENA

El a slujit pe rege toată viaţa
în cinste, şi mai bine vreau să moară
Decît eu, fiica lui, să fiu silită
Cu scîrbă de la el a-ntoarce faţa !

OMAR

Păstrezi credinţă aceluia de care
Chiar tu ai fost aşa de-adînc jignită ?

MADDALENA

Credinţa este oare
Un preţ ce primitorul îl achită
Aceluia ce dă, după valoare,
Cu multe tîrguieli, negustoreşte ?...
Şi se oferă, pentru că-i cerută ?
Nu, ea nu-ntreabă de i se plăteşte,
Ea, în îngheţul iernii, se-ncălzeşte
La propria ei rază,
Şi lacrima ce-o plînge nu-i pierdută,
Ci este roua binefăcătoare
Ce-o întăreşte şi-o înviorează !
Da, să-i păstrez credinţă sînt datoare,
Căci el e domnul, el regele meu !
Eram copilă... alergam şi eu
Spre ţărm şi larma zgomotoasei mări
Era acoperită de-aclamări.

Şi el, un copilandru-abia, pe navă
Sta sus la proră, încărcat de slavă
Din țara inamică revenit,
Cu lauri prinşi în buclele lui moi
Şi platoşul cu roze-mpodobit.
Cînd l-am văzut trecînd triumfător,
Măreț cu ceata-i mîndră de eroi,
M-au năpădit o jale şi un dor :
De ce nu-s eu bărbat să pot lupta
Spre slava lui şi pentru el să mor ?
Credință deci i-am fost şi-i sînt datoare,
Chiar dacă rana ce-mi făcu mă doare, —
Şi pot iubi, dacă nu pot ierta !
O, eu îl ştiu mai mult ca el pe sine,
Şi numai fericit nu e, ştiu bine,
In trista-i înălțime solitară !
Iar de-ar cădea, tot nu va fi mai bun ;
S-ar prăpădi pe veci şi-acea comoară
Ce-o poartă-n suflet... De aceea-ți spun ;
Aleargă, scapă-1! scapă-1!.'..

OMAR

Tu doreşti
Un lucru care nu-mi stă în puteri
Şi-n spaima ce te tulbură urzeşti
Tot soiul de vedenii şi păreri!
E-amenințat de Berengar, ai spus,
El care crede că un drept divin
Il 'nalță peste oameni, mai presus
De-orice primejdii şi înşelăciune ?
Ascultă-mă : va crede mai puțin
Că faci o glumă, dacă îi vei spune
Că se dărimă cerul, —• că pămîntul
Se clatină — decît de-ți dai cuvîntul
Că e-n pericol el şi tronul său !
Şi dac-aş face eu pe placul tău,
Vorbind aşa de-un om la care ține,
Pe care-1 crede cel mai bun din toți,
Atunci m-aş prinde singur în capcană
Pe mine, nu pe ei...

MADDALENA

Tu singur poți
Să-1 sprijini şi nu vreai...

OMAR

Ce-ar fi de tronul lui
Dacă i-aş fi eu singura sprijoană,
Eu. om de rînd al unei țări străine ?
Puternic nu-i ? — se poate apăra !

MADDALENA

Nu de trădare !

OMAR

Dacă e cum spui.
Deşi mă îndoiesc. — atunci arate
Că-i solu-acelei mari puteri divine
Care-1 înalță mai presus de gloate,
Şi nimeni să-1 atingă atunci nu poate.

BERENGAR

(vorbeşte încet înapoi, despărțindwse de DIOMED)

Ne-am înțeles !

(Observă pe OMAR ; pe alt ton)

Omar, nu-i timp de stat!
Măria-sa te-aşteaptă la palat
Spre-a-i ajuta ca să-şi îmbrace straiul.
Eu pîn-atuncea întocmesc alaiul.

OMAR

Alerg.

(BERENGAR şi FERRANTE ies prin fund, la dreapta.)

Vezi bine dar că te înşeli.
El e-n afară de-orice bănuieli,
Şi-1 vei zări şi azi tot lingă rege.

MADDALENA

Eşti fals şi tu, altfel m-ai înțelege.
Ah, dacă nimenea nu vrea să-1 scape,
Eu cu-ale mele brațe-am să-1 feresc
Şi-1 voi scăpa sau voi muri cu el l

(Intră repede în bordei.)

OMAR

(singur, privind în urma ei)

Tu vrei să-1 aperi, eu să-1 biruiesc ;
Tot una e — ori cel puțin p-aproape.
Şi dacă-un înger pentru el veghează,
Ajute-mă : căci mîntuie pe-un orb
Numai acel ce-1 face ca să vază.

(Iese prin fund, la dreapta.)

SCENA a Hl-a

HABACUC (vine cu) RITA (din dreapta)

HABACUC

Rita ! Copilă ! Dragă guzgănaş !
Ia uită-te ! îmi vine, zău, să-1 sorb
Dintr-o privire ! Scumpul bordeiaş !
Bordeiul meu ! Stă tot pe-acelaşi loc.
Acolo unde 1-a făcut străbunul.
Şi coşurile — toate pîn' la unul!
Pe cinstea mea de nu-mi vine să joc !

RITA

("privind în jurul *său vesel)*

Da, toate sînt aşa cum le-am lăsat!

HABACUC

Ia, uit-te la zăvorul ruginit
Şi crăpătura-n zid colea, deoparte,
Şi coperişul cu şindrile sparte...

RITA

Şi la ferestre floarea de muşcat...

HABACUC

Şi scăuneşul meu hodorogit !
Hei, altul şade-acu pe tronul meu !
Atît amar de vreme am răbdat,
Acum încalțe mă răzbun şi eu !

RITA

Ce vrei să faci ?

HABACUC

fîncepe *să lucreze repede)*

Mă chinuia mereu
Un gînd şi hojma-hojma nu-mi dă pace :
Ştii coşul care l-am făgăduit
Lui Beppo încă tot nu-i mîntuit.
Dar las' că-ți vin acum de hac eu, drace !!
Ia fă-mi-te, drăguțule, încoace
Să te-mpletească-aşa cum ştie nenea !
Şi ducă-se la naiba lenea !
Că numai cel ce lucră şi asudă
Cunoaşte tihna dulce după trudă :
In muncă este viața adevărată !
Nu ți-am spus asta-ntotdeauna, fată ?

RITA

Nu-mi mai aduc aminte tocmai bine.
Dar, vezi, un lucru numai nu uita :
Persoanele din casă sînt străine
Şi casa asta nu mai e a ta.

HABACUC

Ia bate-n uşă !

RITA

Eu ?... Nu îndrăznesc !

HABACUC

(se ridică)

Ci bate-odată, bată-te norocul !
Că doar nu piere lumea, de poftesc
Să-ntreb ceva pe ăl de-mi tine locul.

RITA

(bate cu sjială în uşa bordeiului).

SCENA a IV-a

Cei dinainte ; DIOMED, MADDALENA (ies in prag)

DIOMED

A, voi sînteți ! Veniți, nu mă-ndoiesc,
Ca să vă desfătați privind la noi ?
Aşa de tot ați dat uitării voi
Ce-nsamnă traiul plin de umilință,
încît norocul vostru vrea să-şi facă
Oglindă din a noastră suferință ?

HABACUC

Te-nşeli, noi am venit, fiindcă, iacă,
De vrei să ştii : vă pizmuim...

DIOMED

Pe noi ?

HABACUC

Şi-o rugăminte ți-aş mai face-apoi
Cu cele mai smerite temenele :
Vreau să te-ntreb adică de mă laşi
Să împletesc aici pe scâunaş
Un ceas pe zi la coşurile mele ?

DIOMED

Cînd mi-ai luat averea mea întreagă,
Vii să-mi rivneşti acum şi sărăcia ?

HABACUC

De cînd îs tu — m-ai crede, frate dragă,
Că tare-aş vrea să fii tu iarăşi eu ?
Pe mine nu mă prinde boieria,
Şi nu mă simt la curte-n largul meu,
Nici tu nu-mi pari defel c-ai fi în stare
Să isprăveşti un coş cum se cuvine.
Ba cred că-i o povară pentru tine,
Şi nici eu nu-nțeleg acum cînd am văzut
Ce e conția, cum aveai răbdare
Să duci această ticăloasă viața !...

DIOMED

Nenorocirea-abia acum mă-nvață
Să prețuiesc aceea ce~am pierdut.

HABACUC

Aidoma ca tine zic şi eu —
Şi dac-ar merge după capul meu,
Cît bați în palme-am face preschimbare.

RITA

(în timpul acestei *convorbiri a adus din* bordei o *cîrpa mare de ştera praful şi s-a apucat să şteargă geamurile).*

MADDALENA

(observînd-o)

Ce faci, drăguță, tu ? Ai să-ți pătezi
Rochița cea frumoasă !

RITA

Poi, nu vezi
Ce triste-s geamurile-nnegurate ?
Tu ai mînuți prea moi şi delicate,
Dar eu-s deprinsă.

MADDALENA

Cine te-ar vedea !...

RITA

Nu merg aşa degrab' şi lesne toate :
Cu mult mai trişti sînt ochii tăi frumoşi.
Eu, dacă aş putea,
l-aş face iar senini şi luminoşi.

MADDALENA

(mişcată)

Ce bună eşti !

RITA

O, nu ! Dar ai ceva
Tn fața şi-n ființa ta întreagă
Că, nu ştiu cum, mă face să-mi fii dragă
Şi să-ți slujesc.

(Norod amestecat, bărbați şi femei, copii se adună pe-ncetul în fund.)

DIOMED

(devine atent; către HABACUC)

Ia spune-mi. ce-i aduce
Pe-aceşti bravi cetățeni aici la noi ?

HABACUC

Nu ştii că azi e ziua de serbare
A-ncoronării ?

DIOMED

Ba ştiam.

HABACUC

Apoi
Toți ăştia vin să vadă-alaiul care,
Ieşind din Famagusta, o s-apuce
Pe urmă-ncoa...

MADDALENA

(speriată)

Aici ?

DIOMED

Aceasta n-o ştiam.

HABACUC

Poi, chiar aşa doar scrie la program.
Căci pentru-atîtea mii de gură-cască
E pasămite prea îngustă strada.
Şi cum ăst an e şi mai şi parada,
S-ar spînzura de ciudă, să lipsească.
Ba unii stau în drum din zori de zi
Şi toți dau buzna, doar-doar or zări
Pe regele şi straiul lui cel nou...

DIOMED

Se spune
Că straiul ăsta este o minune.

HABACUC

Nu l-am văzut, dar, zău, ți-o spun pe şleau
Oricît de mîndru-ar fi şi-mpodobit
Pe-aşa ceva nici o para nu dau !
Atîta strălucire-nşelătoare,
Spun drept, pe mine unul m-a timpii

Dă-mi aşchii ori mărgăritare
Tot una mi-e ; nimica nu-i în stare
Să mă uimească; adă-mi tu aice
Cele mai scumpe scoarțe de Damasc,
Comorile Arabiei întregi —, ş-aş zice :
Preaminunat ! — şi mi-ar veni să case...
Numai bordeiul nou-nouț îmi pare
Şi de-aş putea, cura zic, să gust tihnit
Măcar o zi aici din vechiul trai,
Mi s-ar părea că raiul s-a deschis,
Şi-aş fi aşa grozav de mulțămit
Că m-aş lipsi preabucuros de-alai...
Şi-apoi chiar domnul doftor mi-a prescris
Din pricina podagrei...

DIOMED

Bine. Fie !

HABACUC

Bat clopotele. Trebuie să vie...

DIOMED

Hai, Maddalenă !

MADDALENA

Unde?

DIOMED

Crezi că am de gînd
S-aştept aice pînă cînd
Va trece în triumf şi radios
Privind de sus şi cu dispreț la noi ?
Şi mii de ochi să ne pîndească-apoi
Strălucitori de bucuria urii
De ne plecăm în praf destul de jos ?
Nu, nu, hai să plecăm cît mai degrab',
Departe,-aşa departe de aci,

în vreun adînc de linişte-al pădurii,
Să nu mai fim siliți a auzi
Nici chiar ecoul cel mai stins, mai slab
Din larma desfrînatului alai...

MADDALENA

Dar dacă mergem, îmi vei jurui... ?

DIOMED

Nimic !

MADDALENA

Atunci vrei aşadară... ?

DIOMED

Hai!

(Tîrăşte după sine pe MADDALENA care se-mpotriveşte; amîndoi ies prin fund la stingă.)

SCENA a V-a

HABACUC, RITA. (Se adună din ce în ce mai mult) popor (umplînd planul din fund încetul cu încetul, cu toate semnele aşteptării febrile. Două grupe separate se pot deosebi; într-una) ANSELM, (în alta) BENEDICT

HABACUC

(frecîndu-si mînile)

Bojdeuca mea acuma-i iar a mea !

(Apucă scăunaşul şi ctteva coşuri)

Ajută-mi, Rito !

RITA

Unde ? în bordei ?

HABACUC

în văzul lumii să lucrez tu vrei ?
Pentru artist, vezi, tihna e ce este
Şi toate mutrele aceste
îmi strică orice poftă de-a lucra.
Pe cînd în bordeiaş e altceva :
Tu-mi zici un cîntec, eu te-oi asculta,
Şi regele dac-ar voi să schimbe
Cu mine, l-aş trimite să se plimbe !

(Jntră cu RITA în bordei.)

SCENA a VT-a

Cei dinainte (fără) HABACUC; RITA. (Apoi) GUIDO, BALDUIN, GASPARO

ANSELM

(care a înaintat cu grupul său din fund la dreapta, către cei ce-l înconjoară)

Cinstiţi cetăţeni, luaţi aminte,
Nu vă lăsaţi ademeniţi
De răuvoitori, de nemulţumiţi,
Cari critică tot şi rid de cele sfinte ;
E nemaivăzut, e revoltător
C-acestor mişei, acestor hoţi
Nu li-e ruşine prin venirea lor
Să tulbure această sfîntă zi!
De-aceea fiţi uniţi, voi, credincioşi ;
Toţi pentru unul, unul pentru toţi!

BENEDICT

Bravi cetăţeni, geloşi de libertate !
Vedeţi cum se adună ticăloşii !
Pe zi ce merge tot mai răi sînt răii,
Gudurătorii, procleţii, lingăii
Se-ndeasă-n frunte şi se lăfăiesc :

Un spin în ochii celor buni şi harnici !
De intriganţi, de hoţi şi de făţarnici
Unirea numai poate să ne scape !

ANSELM

(în dreapta)

Dar fiţi voioşi ! Izbînda e aproape !
Duşmanii tronului azi se vădesc !
Măria-sa prin haina-i fermecată
După valoare ne va cîntări —
Şi-o să s-aleagă la un fel îndată !
Rămîn deasupra doar cei ce-o zăresc,
Şi-aceştia sîntem noi, cei buni, se cheamă ;
Iar ei, cei proşti şi răi, n-o vor zări,
N-o vor vedea deloc, să n-aveţi teamă !

BENEDICT

(în stingă)

S-a isprăvit cu ei de astă dată;
S-au dus pe copcă, credeţi-mi voi mie ;
Acum degrabă, haina fermecată
Va da pe faţă-a lor nemernicie !
în ochii noştri viu va străluci
In toată bogăţia lui, veşmîntul;
Dar ei, cei proşti şi răi, nu-1 vor zări,
Nu-1 vor vedea, cît cerul şi pămîntul!

GUIDO

(gîfîină, aleargă spre grupul din dreapta)

Prieteni, chiar din piaţă-acuma viu !
Ce-am alergat ! Vor fi-n curind aci !
Priveliştea e-n adevăr măreaţă !

MAI MULŢI

(din dreapta)

Văzuşi şi haina ?

GUIDO

Ei, ba bin' că nu !
Şi ce haină ! Cum străluce-n soare !
Ce mai urzeală ! Şi ce bine-i şade !
Mulțimea-1 aclama-n delir pe strade :
Căci regele e mindru, e-o splendoare !
Şi-asemeni unui semizeu arată
înfăşurat în manta minunată
Albastră ca văzduhul fără nor...

ANSELM

Albastră e ?

GUIDO

Albastră.

MULȚI
(în dreapta)

Fraților,
Hlamida e albastră !...

BALDUIN
(vine repede şi aleargă spre grupul din stînga)

Dragii mei,
Văzut alaiul..

MAI MULȚI
(în stînga)

Haina ai zărit-o ?

BALDUIN

O. da !

BENEDICT

Cum e ?

BALDUIN

Cum mi-am închipuit-
Prea încărcată toată de găteală
Şi foarte scumpă, fără îndoială...

BENEDICT

Fireşte, doar la ce plătim noi bir ?

BALDUIN

Aşa mi-am zis şi eu, far' să mă mir.
Norodul însă este în delir :
Aplaudă şi strigă şi aclamă
Şi toți în gura mare proslăvesc
Hlamida de un roş mitocănesc !

BENEDICT

E roşă dară ?

BALDUIN

Roşă, da t

MAI MULȚI
(în stînga)

Aflați :
Hlamida-i roşă !

MAI MULȚI
(de amîndouă părțile)

Vin !

(Mişcare.)

ANSELM
(către grupul din dreapta)

Băgați de seamă,
Tovarăşi, semnul, şi atunci strigați:
Ura ! Măria-sa ! Mîndria noastră !
Ura ! Hlamida-albastră ca văzduhul.

BENEDICT

Se şi arata cei săraci cu duhul!.
Hlamida-i roşă, şi ei zic albastră !

MAI MULŢI-
(din stînga, strigînd)

E roşă ! Roşă !

MAI MULŢI
(din dreapta, idem)

Ba albastră *l* — albastră !

ANSELM

Să văd cine cutează-n şleahta voastră... !

TOŢI
(laolaltă)

Albastră ! Roşă ! Roşă ! Ba albastră !

BENEDICT

Albaştrilor, poftiţi numai încoace !

ANSELM

Voi, roşilor, veniţi dacă vă place !

BENEDICT

Ce-o să vă frîngem noi bietele oase !

ANSELM

Moarte partidei voastre ticăloase !

(In vremea cînd o încăierare serioasă ameninţă să izbiicnească, cei încăieraţi deja sînt daţi la o parte printr-o nouă ceată de cetăţeni, care pătrund agitaţi la mijloc şi între care se află si GASPARO.)

GASPARO

Loc regelui şi curţii! La o parte !:

BENEDICT
(zelos)

Văzurăţi haina ?

GASPARO

încă de departe
îmi fuse dat privirea să-mi dezmierde.

ANSELM

E-albastră, nu ?

BENEDICT

E roşă, nu ?

GASPARO

E verde !

SCENA a VH-a

Cei dinainte. Alaiul. *(încă înainte de apariţie îl vestesc treptat strigătele şi uralele, precum şi muzica de marş ce se apropie mereu; aceasta încetează cu puţin înainte de* intrarea alaiului *şi lăutarii de pe zidurile* castelului *încep cu brio.* Poporul *şi* cetăţenii *de pe scenă cad* într-un *extaz tot mai adine; fluturări de pălării şi* batiste, *strigăte puternice, îmbulzeală. Acum se desfăşoară alaiul* însuşi, *care, venind din dreapta* înapoi, trece *pe sub arcul de triumf, apoi pe* dinaintea bordeiului ajunge în pianul *din faţă şi, trecînd din stînga spre dreapta de-a curmezişul scenei, urcă scările* terasei.) Ordinea alaiului: Oşteni fcari cu halebardele *lor deschid* drumul); un herold ; stegari; un pilc de fete *cari aruncă flori pe jos;* trupa muzi-

cantilor; *STEFANO (în fruntea)* gardei de onoare *(toți în* armură completă); curteni de toată mîna; paji; *(o a doua categorie de)* gardieni; *(în sfirsit, salutat cu urale zgomotoase) REGELE (cu* însoțitorii *lui cei mai* intimi:) *BERENGAR, FERRANTE, PANFILIO (purtînd pe o pernă de mâtasă insignele coroanei) ; NICCOLA şi OMAR. — REGELE (merge sub un strălucit baldachin pe care îl duc)* patru paji ; *(are coroana pe cap, este însă* îmbrăcat *pur şi simplu în* albituri *de mătasă; el păşeşte grav şi maiestuos şi mulțumeşte cu o uşoară înclinare din cap la toate manifestările de închinare. Numaidecît după el) doi* paji (cari *fac astfel ca şi cum ar* purta *coada hlamidei ce nu există. Un număr mai mare de)* lachei *(şi altă ceată de)* halebardieri încheie alaiul.

ANSELM

(strigă, îndată ce regele e vizibil)

Mărire regelui sublim !

("Strigăte *nenumărate)*

Mărire !

ANSELM

Cui i-a fost dat să vadă vreodată
Aşa ceva ?

GUIDO

Ce haină minunată !

ANSELM

Ce fină ! Ce bogată ! Mîndrul soare,
El însuşi mohorît şi sarbăd pare
Pe lîng-atîta strălucire !

BENEDICT

Ia nu vă faceți parcă ați vedea
Voi singuri haina... O vedem şi noi !
Nici pentru noi nu este doar o taină.

BALDUIN

Noi o vedem mai bine decît voi!

GRUPUL DIN DREAPTA

Nu, noi!

GRUPUL DIN STINGĂ

Ba noi !

ANSELM

Trăiască noua haină !

POPORUL

Trăiască haina ! Haina fermecată !

SCENA a VIH-a

Ceî dinainte. HABACUC, RITA ies din bordei. In vremea *asta REGELE* a *urcat pe terasă unde fecioare* venind din castel *îi întind o cupă,* râroîne *cu totul în față* si *se întoarce în toate părțile multămind şi salutînd. Curtea şi garda se grupează în jurul său, toată scara deschisă e ocupată de* oşteni. Poporul, *grămadinău-se în față, umple lot restul scenei.*

OMAR

(către REGELE, lingă care se află)

Poporul tău se dovedeşte bun...

REGELE

O, da :
Dar haina mea, vezi tu, parc-ar avea
Mai mult succes aproape decît mine...

(Noi strigăte)

Trăiască haina ! Haina fermecată !

RITA

(în față, la stingă,, aude cu uimire strigătele şi *spune naiv şi cu glas tare tatălui său).*

Pricepi ce strigă aceşti oameni, tată ?

HABACUC

Salută haina nouă-a regelui!

RITA

Ce haină ? Unde vezi tu haina Iui ?

HABACUC

Taci !

BENEDICT

(care *stă aproape de RITA, se-ntoarce spre ea)*

Cum ai spus ? Am priceput eu bine ?
(Catră grupul său care s-adună grămadă)
Frați, auziți ce spune această fată !
(Către *RITA)*
E drept că haina nouă tu n-o vezi ?

RITA

Cum oare aş putea să văd ce nu-i ?

BENEDICT

Ce nu-i, ați auzit ! Ați auzit-o ?

HABACUC

Hai să plecăm de-aice, Rito ! —
Ah, Doamne, sîntem strinşi ca în obezi.

BALDUIN

(către RITA)

Nici manta roşă tu nu poți s-o vezi ?

RITA*

Văd numai o cămaşă albă...

benedict

(încet, lui BALDUIN)

Tu
Vezi altceva ?

BALDUIN

Zi tu întîi...

BENEDICT

Eu, nu...
Nici nu văzui nimic de la-nceput...

BALDUIN

Atunci spun *ritos:* nici eu n-am văzut...

BENEDICT

Eu, de hatîrul tău...

BALDUIN

Eu am crezut
Că-i binele partidei...

GASPARO

Eu strigam,
Fiindcă toți ceilalți strigau : „trăiască" '.

UN CETĂŢEAN

(care mai ales strigase foarte tare)

Eu o făceam cu cea mai mare silă.

MAI MULŢI

Si eu ! Şi eu ! Noi toţi !

BENEDICT

Da, noi dormeam ;
A trebuit să vină o copilă
Să ne deschidă ochii —

BALDUIN

Să trăiască !

GASPARO

(către noii veniţi, arătînd pe RITA)

Uitaţi-vă, aceasta-i fata care
Nu vede haina...

BALDUIN

Şi dreptate are.

BENEDICT

Măria-sa e în cămaşă numa !

MULŢI

(încă înăbuşit)

Măria-sa-n cămaşă !

(Tulburare *crescîndă în popor, aţîţată de BENEDICT* şi BALDUIN.;

ANSELM

I-auzi ce spun ?... Ce mişei !

GUIDO

(încet către Anselm)

Se cam îngroaşă gluma.
De data asta au dreptate ei.

ANSELM

Tot una-i; noi s-o ţinem înainte.

GUIDO

Eu, dimpotrivă, cred că-i mai cuminte
Ca deocamdată să ne ţinem gura.

ANSELM

Vrei să ne atragem toată ura
Poporului ?

(Strigă în gălăgia care creşte)

Concetăţeni, aflaţi...

POPORUL

(cu glas tare, în învălmăşeală)

Nu te-ascultăm ! Nu credem ! Ne-nşelaţi !
Nu vrem să ştim ! Noi nu vedem nimic !
Măria-sa e în cămaşă numa !

REGELE

(care *se şi întorsese ca să intre tn castel şi la urmă dispăruse pentru spectatori, se-ntoarce pe terasă în planul întîi)*

Ce-i larma asta ? Vreau să ştiu ce-nsamnă ?

OMAR

Voinţa ta s-a-ndeplinit acuma !

REGELE

Ce strigă ei ? Doresc să ştiu ce zic !

OMAR

Ei, doamne, strigă că nu văd nimic !

REGELE

Popor ingrat ce singur se condamnă • —
Eu în persoană vreau să le vorbesc,
Spuneți-le să tacă.

OMAR

(strigă)

Ascultați
Pe domnul vostru !

STEFANO

Ascultați!

MULȚI

Tăcere !

(Se tace o linişte adîncă, plină de aşteptare.)

REGELE

(după o pauză)

Poporul meu ! De cînd am fost chemat
Să viu în mîndrul scaun părintesc
Sînt doisprezece ani azi încheiați,
Şi-o datină din vremi străbune cere
Ca pentru țară astă zi să fie
Un îndoit prilej de bucurie *l*
Dac-ați avut încredere în mine
întotdeauna, astăzi se cuvine
Să mulțumiți Aceluia-de-sus
C-aveți un rege înțelept, ce ştie
Cu mîna lui de fier să vă înfrîne,
Şi vede mai departe şi mai bine
Decît pot ochii voştri slabi să vadă.

La o-ncercare astăzi v-am supus
Şi voi mi-ați dat o limpede dovadă
Că orbul din născare orb rămîne.
Mărturisiți dar noaptea cea adîncă
A minții voastre : strălucita haină,
p. care-o port, e pentru voi o taină.
Cu toată bogăția-i de culori,
Acestea şi-alte multe lucruri încă
Nu le vedeți — voi simpli muritori,
Căci cine ştie'ce lipsuri sau ce vina
Pe ochii voştri pun ca o perdea.
Eu singur am chemarea de-a vedea
Şi-a cugeta pe seama tuturor —
De-aceea am în veci de partea mea
Virtute,-nțelepciune şi lumină.

(Murmure de nemulțămire.)

BENEDICT

(către cei din jurul său)

Noi sîntem orbi; şi n-avem nici o vină

GASPARO

(idem)

Să cugete e dreptul orişicui !

BALDUIN

(idem)

Aici oricine are drept să vază !

POPORUL

(izbucnind din nou, cu glas tare)

Nu-i nici o haină ! Nici o haină nu-i !

REGELE

(aprinzîndu-se de mînie)

Nevrednicilor ! îndrăzniți voi oare
Să v-aîegați de ceea ce planează

Atît de mîndru, de măreţ, de sfînt
Şi mai presus de orişice tăgadă ?
Cînd regele vă-spune : e cutare,
Aceasta e, chiar dacă mii de proşti
Şi orbi n-ar fi capabili ca să vadă !
De nu-mi daţi vorbei mele crezămînt,
Puterii mele-atunci veţi da crezare :
Priviţi mulţimea bravei mele oşti
Ce mă-nconjoară îmbrăcată-n zale,
Ca un inel o falnică cetate,
Stînd gata, la un semn al meu, să darme,
Să spulbere tot ce-ntîlneşte-n cale !
Şi vuietul atîtor mii de arme
Dau vorbei mele un aşa ecou,
Că pîn' şi-un surd să mă audă poate !
De-aceea vă repet acum din nou :
Eu port o haină, un veşmînt măreţ —

(Murmurul creşte.)

Şi dacă-n veci de veci n-o să-1 vedeţi,
Eu, domnul vostru, eu vă poruncesc
Să credeţi toţi ! Acei ce se-ndoiesc
Şi mai cutează ca s-o spună tare,
Călcînd porunca, sînt meniţi pierzării!

(Pauză. Tăcere adîncă.)

Acuma credeţi, după cît se pare.
De-aceea vreau şi eu să dau uitării
Cîţi dintre voi pedeaps-ar merita.
Tot ce-aţi greşit, vă iert cu îndurare ;
Un lucru doar vă cer : să-mi spuneţi cine
V-a otrăvit credinţa voastră-n mine
Şi-a-aţîţat poporu-n contra mea ?
Cine-a tăgăduit veşmîntul meu
Intîia oară ?...

(Ochii tuturora se-ndreaptă cu nelinişte si plini de aşteptare la RITA.)

RITA

(reţinută în zadar de tatăl ei, înaintează, calmă şi fără frică)

Eu, măria-ta !

REGELE

Tu ?!

BENEDICT

(răsuflînd, către cei din jur)

Slavă ţie, Doamne !
îşi spune singură păcatul...

BALDUIN

Era şi vremea ! Zău.

REGELE

Tu, o cerşetoare,
Un viermuşor din praf, nenorocit,
Pe care-n marea-mi bunătate eu
Te-am înălţat la rangul unei doamne,
Aşa ştii tu să-mi fi mulţămitoare ?

RITA

N-am vrut, stăpîne, ca să-ţi fac vreun rău.
Am spus aceea ce gîndisem doară !

REGELE

Dezminte-atunci îndată !

RITA

Ce anume ?

REGELE

în fața curții mele-ntregi declară,
Ca să audă toți ai mei supuşi
Că haina mea, văzută de o lume,
Tu singură de-aceea n-o văzuşi,
Fiindcă sau eşti proastă sau eşti rea !

RITA

NU pot.

(Mişcare.)

REGELE

Ia seamă ! Căci răbdarea mea
Nu ține mult.

RITA

O, doamne, tu ai vrea
Să spun un lucru care nu-l gîndesc ?
De proastă sînt eu proastă, sînt şi rea
Şi leneşă grozav şi buclucaşă,
Nu ştiu să scriu, nici să citesc,
Dar ochii mei sînt buni, măria-ta !
Văd vulturul oricît de sus să zboare,
Şi peştele ascuns în fund de mare, —
Dar haina, — ba !
Poți pentru asta să te superi oare ?
Tot rege eşti — şi numai în cămaşă.
Cuvîntul tău e pentru mine lege,
Şi cred că ai, ca orice mare rege,
O groază de vesminte în odaie.
Cred chiar că poți să pui ca să mă taie,
Dar că vreo haină ai acum pe tine
Nu pot să cred, stăpîne !

REGELE

(tremurînd de furie)

Ți-ai rostit
Osînda ! Luați-o ! S-a sfîrşit cu ea !

(RITA, ia un gest al lui STEFANO, e apucată de doi oşteni cari o leagă.)

HABACUC

(se repede plin de deznădejde)

Aibi îndurare, doamne, îndurare !

REGELE

Ea va muri, şi-i va urma oricine
Nu ține seama de porunca mea !
Ca ciuma bîntuie-n norod răscoala,
Dar voi stîrpi şi eu la vreme boala !

HABACUC

(scos din fire, se încleştează de RITA, cînd sughițînd, cînd strigînd de spaimă)

Copila mea ! Odorul meu plăpînd !
Comoara mea ! Drăguță rîndunică !
A spus-o-n glumă ; nu, nu-ți fie frică,
O, preaputernice, fii bun, fii blînd !
Ea ți-a păstrat credință totdeauna
Şi e ascultătoare, e cuminte,
Şi are doar o vină, numai una :
Că nu ia seamă hojma la cuvinte.
Acest păcat îl are de la mine.
Ce sîntem noi ? Ia nişte bieți calici
Ca vai de noi ! Nu ştim ce se cuvine,
Nu ştim ce-nseamnă bunele maniere,
Că nu eram făcuți să fim boieri.
Dar dacă vrei s-o pedepseşti, cum zici,
De vrei cu orice preț să faci dreptate,
Ne ia trai bun, avere, titlu, rang,
Că şi aşa ne-am săturat de toate !

Şi dacă vrei mai crîncenă osîndă,
Ia-mi capul meu, că-i numai bun de ştreang ;
Dar lasă-această ramură plăpîndă
Să înflorească veselă Ia soare !
Gîndeşte-te că însuşi Dumnezeu
Te roagă ca să fii cu îndurare.
El a făcut-o tuturor să placă :
Priveşte-o numai... Zău, ar fi păcat
Să piară-aşa ceva de pe pămînt!

REGELE

(către osteni)

Hai, luaţi-o !

OMAR

(a coborît neobservat scările şt strigă cu glas tare, stînd Ungă RITA)

Staţi !

REGELE

Cîne-ndrăzneşte ?

OMAR

Eu !

REGELE

Şi dacă eu nu vreau să ştiu de tine... ?

OMAR

O, rege, dacă eşti încredinţat
Că mai presus de forţă-i dreptul sfînt —
Dă libertate gingaşei copile,
Căci stimă i se cade, nu ruşine !

REGELE

Taci, îndrăzneţule ! N-ai s-o scapi cu zile —
Hai, duceţi-o, cînd spun !

OMAR

Atuncea dar,
Aruncă-mă în lanţuri şi pe mine !
Prin vina mea tu însuţi, domnitorul,
Greşind, credeai să-ţi cîntăreşti poporul,
Ci eu te-am pus pe tine La cîntar,
Şi singur ochii tăi ţi i-ai închis.
Veşmîntul, care eu ţi l-am promis,
Putea să se lipsească de postav
Şi de-orice fel de altă ţesătură :
Nemernicia, firile de sclav,
Neruşinarea, pofta de mărire
In locul meu din aer îl ţesură
Şi proasta linguşire-i hărăzi
Nimicului culori în fel de feţe.
Tu însuţi ai sporit a lui mîndreţe,
Cînd ai decis s-apari în astă zi
In faţa gloatei tale de supuşi
Neînţolit decît de o părere.
Cum poţi tu aşadară urgisi
Pe-acest copil ? Şi cum îi poţi tu cere
Să vad-un lucru nevăzut de noi,
Pe care nici chiar tu nu îl văzuşi;
Căci nu-i nimic, nimica...

(Larmă mare. Poporul ia o atitudine ameninţătoare.)

MULŢIMEA

Auziţi !

REGELE

(la început ca uluit de vorbele lui OMAR, sărind acum furibund ca scos din minte)

Defăima tronul ! Ce mai zăboviţi ? !
La închisoare ! Piară amîndoi !
Şi de-aţi urla că nu, voi toţi grămadă,
Şi dacă mii de capete-or să cadă,
Eu port o haină, port un strai sublim !
Eu-Î văd, eu-1 văd, eu singur straiul meu !

(RITA şi OMAR sînt scoşi prin dreapta de patru oşteni; HABACUC îi urmează smuîgîndu-şi părul. Tumultul creşte. Poporul şi garda regală se-ncateră.)

PANFILIO

Turbează plebea !

STEFANO

Rău o s-o păţim !

REGELE

Loviţi ! Ucideţi !

BERENGAR

Las' câ-i stîmpăr eu,
Măria-ta !

(Se pune cu FERRANTE în fruntea unei trupe de oşteni; către FERRANTE)

Răzmiriţă în ţară,
Tiranul gol : triumf !

REGELE

(rămîne acuma singur pe terasă cu PANFILIO şi NICCOLA; se uită aiurit la învălmăşala nebună *şi se-nfioară)*

Mi-e frig ! — Daţi o manta !

PANFILIO

(îşi scoate repede mantaua şi I-o oferă regelui)

Cum ? Nu mai crezi nici tu în haina ta ?

REGELE

(se-nfăşoară în manta)

Mi-e frig în măreţia-mi solitară.

CORTINA

ACTUL IV

Sală în palat. La dreapta şi la stînga, în fund, arcuri de uşi deschise dau în galerii. *In* planul *din faţă, la stînga, o uşă mică, zăvorită.*

SCENA I

Cei patru oşteni *(cari in actul ăl treilea au* ridicat *pt OMAR şi RITA, stau de gardă în faţa uşii din stînga). STEFANO (vine din fund)*

STEFANO

La dracu, bre ! urîtă-aniversară !
Măria-sa s-a-ntors aci-napoi
Pe cel mai iute-al său fugar ;
Răzmiriţă se-ntinde însă-n ţară.
In vreme ce viteazul Berengar
Păzeşte porţile cetăţii, noi
Păstrăm aice buna rînduială. —
Aduceţi-mi părechea criminală.

(Un oştean deschide uşa din stînga şi aduce pe OMAR şi RITA.)

SCENA a.II-a

Cel dinainte ; OMAR, RITA (amîndoi în lanțuri)

STEFANO

Nemernici criminali de stat, fiți gata
Şi țineți minte cele ce vă spui :
Mai înainte de-a vă lua răsplata
Vrea regele, el însuşi, să v-asculte.
Vă sfătuiesc să nu-ndrugați prea multe,
Şi să vă temeți de urgia lui :
De orice vorbă rea pe care-o spuneți
La grele schingiuiri să v-aşteptați,
Dar de vă pocăiți şi vă supuneți,
Veți fi atuncea numai spînzurați.
Ați înțeles ?

(Semne de aprobare din partea lui OMAR şi a RITEI.)

Preabine. Merg să chem
Acuma dar pe judele suprem.

(Către paznici)

Cuprindeți uşile : supravegheați-i !
Că sînt vicleni ai naibii, blestemații !

SCENA a III-a

OMAR, RITA

OMAR

Da, va să zică să ne luăm adio
De la viață...

RITA

Chiar aşa, străine.

OMAR

O, cît de vesel moartea aş primi-o,
De-ar trebui eu singur ca să mor.
Dar gîndul ca aceeaşi rea ursită,
Copila mea, te-aşteaptă şi pe tine,
Tot sufletul mi-1 umple de fior...
Tu însă pari aşa de liniştită
Şi ochii tăi privesc aşa cuminți...

RITA

Ce~aş cîştiga de-aş clănțăni din dinți ?

OMAR

Ştii tu ce-i moartea ? Inima-ți zglobie
Pricepe ce-i încremenirea oare ?

RîTA

Ştiu, da ; vom părăsi lumina vie
Ce ne străluce-aşa blajin de sus.
Vom părăsi şi noaptea înstelată,
Cînd soarele va coborî-n apus
In sfînta mare,
Şi n-o să ne întoarcem niciodată.
Vor scapără pe ceruri mii de stele
Şi nu le vom zări,
Şi mii de flori vor înflori,
Noi însă nu vom şti de ele.

OMAR

Aşa e. da — şi totuşi, totuşi, Rită,
Cum poți tu să renunți la o viață
Atît de bună, dulce şi voioasă.
Tu însăți floare de abia-nflorită !
A primăverii tale dimineață
Ce-ți suridea aşa de-atrăgătoare
O dai pe noaptea morții-ntunecoasă.

Şi rozele, cernite surioare,
Ce-ți pregăteau cununa de mireasă,
S-or veşteji pe groapa ta pustie...

RITA

(privindu-l în față)

Şi tu ?...

OMAR

Eu pot muri uşor, căci mie
O-naltă mîngîiere mi-este dată.
Am izbutit să fac ce-am vrut anume :
Menirea mea de-acuma-i încheiată ;
Şi-apoi eu n-am pe nimenea pe lume
Şi nimenea, nu plînge-n urma mea...

RtTA

(biruită brusc *de durere)*

Tataia ! Vai, sărmanul, bunul tată !

OMAR

Vezi, Rito, pentru ce l-ai dat uitării,
Cînd regele te-amenința ?
De ce cînd tremurau mai-marii țării
Şi toți steteau tăcuți cum e pămîntul,
Tu singură nesocotişi cuvîntul
De care atîrna viața ta ?

RITA

Eu singură nu ştiu cum s-a-ntîmplat
Şt nici cum vorba mi-a zburat din gură ;
Dar ochii mei atita doar văzură
Că n-are haine, că e dezbrăcat —
Puteam să spun minciuni, cînd m-a-ntrebat ?

OMAR

Şi dacă azi din nou te-ar întreba ?

RITA

(după o scurtă oindire)

Socot că i-aş răspunde tot aşa,
Măcar de s-ar zborşi mai rău la mine !
Aşa sînt eu, şi nu ştiu cum îmi vine
Că strajă gurii mele nu pot pune.
Şi pentru că nu sînt aşa-nțeleaptă
Ca să ghicesc ce pot, ce nu pot spune,
De-aceea merit soarta ce m-aşteaptă.
Căci nu-i aşa că nu-i mai mare vină
Decît să spui aceea ce gîndeşti ?

OMAR

Nu-i vină, draga mea — ci e lumină
Din cer ! Dar inimile omeneşti
Nu pot să rabde raza ei divină !
Şi cînd străbate-n strîmtele-ncăperi,
Vin oamenii cu mînile stîngace
Şi-o sting.

RITA

Ciudat ! îmi pare că-i un vis.
Străine, te cunosc abia de ieri;
Cu toate astea, nu ştiu cum se face
Că tonul vocii tale-aşa deschis
Şi cunoscut îmi sună la ureche,
De parcă-mi eşti o cunoştință veche.

OMAR

(cu pasiune *crescîndă)*

Cu mine tot aşa s-a petrecut.
Eu ți-am citit în ochi — şi-am priceput
îndată cine eşti. Eram străin
Şi singur şi pribeag pe-acest pămînt
Ca frunza care joacă-n vînt, —
Nu mai speram sa aflu un cămin,
Şi tu mi-ai dat hodină, mîngîiere.

Norocul lînced, puhava putere
Cum tremură, să nu li se răpească
Zorzoanele ce au ; pe tine-n schimb,
In haina ta de doamnă sau de roabă,
Te-ncununează cu eternu-i nimb
A sufletului tău ceresc podoabă.
Şi-acuma cînd viaţa-mi pămîntească
Va mai dura aşa puţină vreme
Plec fruntea mea plin de cucernicie
In faţa-acelei majestăţi supreme
Ce te-a trimes la mine ca soţie...

(Pauză.)

RITA

O, nu ; te-nşeli. Mai vrednice solii
Acolo sus în cer au să te cheme,
încerci acuma doar cu vorba bună
Să-mi îndulceşti amarul bun-rămas...

OMAR

Crezi oare tu că cel din urmă ceas
Ce mai avem pe lume a-1 trăi
Pot eu să-1 ponegresc cu o minciună ?

RITA

Ba nu ; dar cred că-ţi sînt prea tare dragă.

OMAR

Da, Rito ; da, mi-eşti dragă, — aşa de dragă
Cît nici o vorbă n-ar putea s-o spună,
Cît nici un gînd nu poate să-nţeleagă;
Dar tu — dar tu... tu, spune-mi — mă iubeşti ?

RITA

(tace, speriată, cu ochii în pămînt).

OMAR

Rito, tu taci; şi nici nu-mi dăruieşti
Din ochii tăi frumoşi măcar o rază.
De data asta numai nu voieşti
Să spui ce cugeti ?

RITA

(rămîne nemişcată)

OMAR

Ai ştiut să spui
Ce crezi în faţa majestăţii-sale
Şi-a celor ce cu sînge sigilează
Porunca lui,
Şi nu poţi spune : Omar, te iubesc ! ?

RITA

(încet)

E mult mai greu aceasta, vezi tu...

OMAR

Rito !

RITA

(întorcîndu-se spre dînsul)

Da, Omar, te iubesc !

OMAR

O, fericire !

RITA

A ta eram de mult şi am simţit-o,
Dar veşnic nu puteam să nu gîndesc
Că-s prea de rînd ca să te am de mire.

De-aceea pînă azi ți-am tăinuit-o ;
Cum însă mîne-n groapă vom dormi,
Ți-o spun acuma...

OMAR

(cu efuziune)

Cea din urmă zi
îmi e deci ziua mea cea mai frumoasă !
în inimă-mi se-aprind acum doi sori...
La pieptu-mi vino, dulcea mea mireasă,
Şi pot muri de-acum de zece ori,
Căci am trăit !

(îmbrățişare înflăcărată.)

STEFANO

(urmat de doi ostaşi a apărut în dreapta)

Hm ! Iaca poznă ! — Acum
Se pupă blestemații !

SCENA a IV-a

Cei dinainte. STEFANO, (îndată apoi) REGELE, (după el) PANFILIO, NICCOLA. Ostaşi *(în fund).*

STEFANO

Bre, lăsați
Pe mai tîrziu, copii, aceste glume !
Aveți destul răgaz pe ceea lume !
Fiți pregătiți, căci regele-i pe drum.

REGELE

(vine încet, adîncit în gînduri, din dreapta în fund. Este acuma complet îmbrăcat, poartă jerbia de aur a coroanei, pare palid şi abătut. In toată ființa lui se vădeşte impresia celor petrecute ; privirea lui e sfielnică, glasul şi mişcările *nesigure, manifestările de mînie de asemenea lipsite de energia de mai-nainte).*

STEFANO

(către REGE)

îngădui, doamne... ?

REGELE

(trece pe dinaintea lui fără să-l asculte).

STEFANO

(urmărindu-l slugarnic)

Cei doi vinovați...

REGELE

(în mers, sieşi)

Să fiu-nşelat aşa de ruşinos !
Să cad în mreaja unui ticălos î
Eu... !

(Ajuns în față, la dreapta, se-ntoarce brusc spre PANFILIO şi NICCOLA)

Voi văzurăți haina mai-nainte !
Chiar ați văzut-o ?

NICCOLA

(fără să clipească)

Da !

PANFILIO

Putem jura !

REGELE

Mai grea osîndă vi se cade vouă !

PANFILIO

(încremenit)

Noi, doamne ?...

REGELE

M-ați mințit. Căci nu era
Nimica...

PANFILIO

Proclet cine spune
Că n-a văzut-o...

REGELE

Proclet cine minte
Că a văzut-o...

PANFILIO

(după o scurtă pauză, bîlbîind)

Dacă amîndouă
Deopotrivă se jignesc, preabune,
Ce-ar trebui...

STEFANO

(arătînd pe OMAR și RITA)

Măria-ta, cei doi...

PANFILIO

(către NICCOLA, strecurîndu-se pe ușă)

Cînd îți spuneam că s-a sfirșit cu noi !

(Ambii ies.)

REGELE

(se uită cu dispreț la STEFANO)

Tu... *(pe alt ton, repede)*
Berengar se-ntoarse ?...

STEFANO

încă nu.

REGELE

Şi nici o veste dacă răzvrătirea
S-a potolit ?

STEFANO

Nici una păn-acu.

REGELE

încearcă haita să se-mpotrivească
Şi vrea să-şi pună mintea cu oştirea
Ce-a biruit atiți duşmani ?

(Un ostaş vine din stingă, vorbeşte încet cu STEFANO, pleacă apoi. tn acelaşi timp se aude o larmă înnabuşită în depărtare.)

Ce veste ?

STEFANO

Stăpîne, nu-ndrăznesc să spun...

REGELE

Ce este ?

STEFANO

Stăpîne, toată țara e-n răscoală.
De peste tot sălbătăcita gloată
Crescînd mereu încoace dă năvală,
Batjocuri aruncînd înspre castel.

REGELE

Nebuni ! Trimete grabnic ajutoare
Lui Berengar, să-i înzecească ceata.
Şi nici o milă, — auzi ?... Nici o cruțare !

(STEFANO iese. REGELE se-ntoarce spre OMAR şi RITA)

Vedeți ? Poporul îmi era fidel,
Şi voi l-ați răsculat. Credea în mine,
Şi-a voastră-i vina de-a pierdut credința,
Şi dacă amînam eu judecata,
Acuma chiar v-ar fi rostit sentința
Urmarea faptei voastre...

OMAR

Sîntem gata.

(Larmă din nou, ceva mai aproape.)

STEFANO
(vine repede-napoi; în dreapta-n față)

Mînia, doamne, stă să mă sugrume !
Obraznicii ! Neruşinații !

REGELE

Hai?

STEFANO
(înăbuşit)

Din gură-n gură umblă mii de glume,
Batjocorind pe craiul fără strai !...

REGELE

Batjocorit — eu !

STEFANO

Toți în gura mare
Amenință şi cer să fie puşi
Numaidecît acum în libertate
Cei doi nelegiuiți \ Oraar trăiască !
Trăiască Rita ! Astfel o țin una !

REGELE
(cu jumătate de glas)

Batjocorit de proprii mei supuşi ?
Să fi uitat ei într-atît de toate...
Şi-aceştia doi purtați în slavă...

STEFANO

Vrei
Să moară, doamne ?

REGELE

însumi eu cununa
Eternei glorii sa le-o pun pe frunte ?
Puterea nu-i nimic, totu-i credința.
Ea poate strămuta din loc un munte.
Lasă-ne singuri.

STEFANO

Ce e de făcut ?

REGELE

N-ai auzit ? De cîte ori să-ți spun ?
(STEFANO iese clătinînd din cap.)

SCENA a V-a

REGELE, OMAR, RITA

93'

REGELE
(repede şl stăruitor)

O dată încă-n mîni azi vă depun
Destinul. Moarte meritarăți voi,
Cu toate astea eu vă dau putința
Să cîştigați din nou tot ce-ați pierdut

tsf.

Viață, libertate şi noroc, —
Dar dați-mi numai, dați-mi înapoi
Ce mi-ați furat, sădiți-mi iar la loc
In inima poporului credința.

OMAR

Cum vom putea noi...

REGELE

(către OMAR)

Vreau să uit de-acuma
Că mă-nşelaşi; vă iert pe amîndoi :
Am să vă-ncarc de daruri şi onoare,
Poporului vă cer să-i spuneți numa
Că am purtat un strai strălucitor,
Un strai țesut de tine !

OMAR

Şi de-am spune
Un neadevăr, te-ai mulțămi tu oare
Cu un prestigiu, o putere
întemeiată pe înşelăciune ?...

REGELE

Vreau să domnesc ! Acest sărman popor
E prea sărac cu duhul spre-a putea
Să înțeleagă-nalta-mi vrednicie.
Doar dac-ar crede iar în haina mea,
Mi-ar da din nou şi mie crezămînt.
Gîndiți-vă că numai un cuvînt
Vă scapă de la moarte. Spune, fată !
Eşti tînără ; viața te iubea
Şi-ți promitea comoara ei bogată ;
Ascultă-i dară dulcea ei chemare
Şi te înalță fericită
Din noaptea morții iarăşi către soare !

RITA

O, cum n-aş face-o !

OMAR

Vreai să minți tu, Rită ?

RITA

(privindu-l cu drag)

Dacă-o vrei tu.

OMAR

Nu, asta n-o vreau eu.
Aşa viață nu ne trebuie nouă,
Căci nu ar fi decît o moarte nouă,
Dar ție, rege — ascultă vorba mea
Un lucru numai poate să-ți redea
încrederea...

REGELE

Ce ?

OMAR

Talismanul meu.

REGELE

îmi pregăteşti vreo nouă amăgire ?

OMAR

Ascultă-mă şi ia aminte, sire :
Doar ca să-ți fiu pe plac te-am înşelat.
Mi-ai spus : „Dă-mi ceea ce-mi lipseşte,
Dă-mi ceea ce nu am" — şi-acuma ai :
Aceea ce în haină tu cătai,
Puterea ceea ce deosibeşte
Ce-i bun de rău, ce-i calp de ce-i curat,
Ți-am făurit-o cum m-am fost legat,
Şi de minciună doar te dezbrăcai.

Tu te credeai atoateştiutor,
Şi ai văzut ce lesne te înşeli,
Credeai că te cinsteşte-al tău popor
Ca pe un zeu, şi-o haină ce-ți lipsi
L-a prefăcut în turmă de rebeli.
Credeai că poți în inimi să citeşti
Adîncul rost al firii omeneşti,
Şi-un om întreg tu n-ai putut găsi
Din toți, din toți în cari te încredeai !

REGELE

Da, văd acuma ce intenții ai !
Nu-ți fu de-ajuns în fața lor să-ntuneci
Coroana mea şi-a tronului meu slavă !
A bănuielii mîrşavă otravă
în suflet ai vroit să mi-o aluneci !
Ai vrut să-mi tragi şi ultima proptea :
încrederea-n iubirea lor adîncă.
Cu vrăji de-ai izbutit ca să-i încurci,
Iubirea lor n-ai zdruncinat-o încă I
Ea-i talismanul meu, tăria mea —
Şi-n timp ce voi veți atîrna în furci,
Se va re-ntoarce Berengar strigînd :
Poporul, țara-ți stau iar la picioare !

(Se-ntoarce parcă ar vrea să dea o poruncă. Larmă de voci în culise.)

SCENA a Vl-a

Cei dinainte; STEFANO. Mai mulți curteni *(şi)* războinici.

REGELE

Ce-aduci ?

STEFANO

Amar de pletele-mi albite...
Mi s-au zburlit...

REGELE
(nerăbdător)

Ci spune mai curînd !

STEFANO

Măria-ta, o veste-ngrozitoare,
O veste dintre cele mai cumplite...

REGELE

Ce spune ?...

STEFANO

Generalul Berengar
E mort!

REGELE
(strigînd)

Nu ! Nu ! El, stîlpul țării mele,
Cel mai puternic, mîndrul meu stejar,
El, spada, brațul meu cel drept...

STEFANO

Dar nu căzut
In luptă, ci străpuns de mîni mişele
De ucigaşi...

REGELE

Moşnege, ai turbat ?

STEFANO

Stau mărturie cei ce au văzut...

(REGELE)
(cătînd în jurul său)

E dar adevărat — adevărat ?
Pe fețe-mpietrite am citit

Că e aşa. Dar cine mi-1 ucise ?.
Şi unde-s ucigaşii ?...

STEFANO

*   Au fugit
In vălmăşagul care s-a născut.
Dar numai ca unelte au slujit
Aceştia : o femeie îi tocmise !

REGELE

Ce ?... O femeie ? !

STEFANO

Da, şi însăşi ea,
Strigînd în gura mare, se mîndrea...

REGELE

Puteți de-acum să nu-mi mai spuneți cine,
Căci o cunosc eu — o cunosc eu bine !

(Cu durere amară)

Ah, sumeția ei nu-ngăduia,
Fireşte, o meschină răzbunare 1
Era prea îndrăzneață ea, prea mare
Ca să tînjească-n tăinuită ură ;
El trebuia să moară, tocmai el;
El care mă iubea, mi-era fidel :
In inimă-mi voi ca să lovească
Şi n-a dat greş măiastra-i lovitură !

(Ridicînău-se cu patimă *crescîndă)*

Ci chiar rănit, mă simt încă-n vigoare.
Aflați : Acel ce poate s-o găsească,
S-o prindă şi să mi-o aducă vie,
Să mi-o azvîrle-aice la picioare,
S-o văd scîncind în colb şi-n umilință,
Acel ce-mi dă această biruință
De care am nevoie eu

Ca să mă stîmpăr, ca să mă răzbun,
Ca să mă simt din nou stăpîn şi zeu,
Pe-acela îl voi face omul meu,
Il voi numi prieten, foarte bun.

STEFANO

De-ar trebui în iaduri să cobor,
Increde-te, stăpîne,-n robul tău !

(Iese repede prin dreapta cu* războinici *şi curteni.)

SCENA a VH-a

Cei dinainte (fără) STEFANO; (imediat apoi) DIOMED

REGELE

(către OMAR)

Mărturiseşte c-ai brodit-o rău !
Mai spui şi-acum că sînt un visător ?
Acela-n care eu m-am încrezut,
Tu vezi că pentru mine a căzut;
In dragoste şi-n ură niciodat'
Eu n-am greşit...

DIOMED

(din *stînga, cu o sabie, urmat de cîțiva războinici)*

O, rege...

REGELE

Tu aci ?!
Nu vi-i de-ajuns ?... Cum te-ai încumetat ?
Ori cum mi-a omorît copila ta
Prietenul, la rîndul tău tu vii...

DIOMED

Nu împotriva ta am ridicat
Acuma spada, ci spre-a ți-o preda
Ca prizonier...

REGELE

Cum?

DIOMED

Şi de vrei să ştii
De ce, — copilei ce-o învinuieşti
Ei numai ai acuma datoria .
Să-i mulţămeşti că inima-mi pătată
Mă cheamă-n faţa ta la judecată;
Ei datoreşti tu viaţa şi domnia :
Căci n-a trădat decît pe-un trădător !

REGELE

Minţi ! minţi

DIOMED

El singur te minţea !
Pe cînd pe faţă-ţi proclama mărirea,
El uneltea răscoala în popor,
Şi luni întregi ţi-a vînzolit oştirea
Ca să te surpe, ca să-şi pună gheara
Nelegiuită pe coroana ta !

REGELE
(abia stăptnindu-se)

Minţi !...

DIOMED

Cînd credeai că luptă pentru tine,
El împotriva ta sună fanfara ; —
Hotărîtorii sorţi acum căzură
Şi lingă el steteam şi eu-n armură,
Surd la chemarea ei, ce prin suspine
Mă implora să nu-mi calc jurămîntul.
Ci, speriată-n marea-i suferinţă,
Ea a găsit cărarea cea mai dreaptă
Ce duce către faptă.

Cînd Berengar, beat de biruinţă,
Sta gata să înceapă bătălia, —
Copila-aceasta numai cu avîntul,
Cu deznădejdea ei avu tăria
Să-ncingă-n inimi moartele scîntei
Ale credinţei către domn şi ţară,
Făcîndu-le din nou să ardă-n pară :
Nici nu dăduse încă bine el
Semnalul de asalt înspre castel,
Cînd îl vedem căzînd, lovit de-acei
Prin cari nădăjduia să te doboare.
ŞS-n timp ce-şi da el ultimul suspin,
Văzurăm răsărind, ca din senin,
Copila mea. Ea braţele spre cer
Şi le ridică sus şi vocea-i pare
Că prinde-acum puteri de glas de schijă,
Strigînd voioasă : Astfel pier
Ai regelui meu vînzători!

REGELE
(tot mai zdrobit, cu glasul înecat)

Vai mie!

DIOMED

El a căzut; şi gloatele se-mbie
Din nou în jurul steagului crăiesc;
Ai biruit; poţi fi fără de grijă !

REGELE
(stins, pentru sine)

Şi am pierdut!

DIOMED

Eu însă nu-mi puteam alege
Alt drum, spre-a împlini al meu destin.
Nu pot să fug, nici să tăgăduiesc :
Ştii ce m-a-mpins să mă răzbun, o rege !

La ea pe care-adînc ai vătămat-o,
Cînd am greşit, a fost cugetul meu, -
Şi tot la ea gîndind, acuma vin, -
Din mîna ta osînda să-mi primesc !

REGELE

(scos din fire)

Osînda] Iată inima mea — iat-o I
Ce stai ? Loveşte-o ! Nu mi-o apăr eu,
Şi chiar de-aş vrea s-o apăr, nu mai pot.
Atît de-aproape eşti acum de-un ţel
Dorit de celălalt, dar neatins de el.
Lui nu i-am luat nimica, ţie • — tot!

DIOMED

Puterea ta te-ndreptăţea...

REGELE

Ci eu
O blăstem I Ei m-am dat cu totul platnic
Pe mine însumi şi norocul meu !
Nu mi-a lăsat decît mormîntul mie !

(După o pauză, cu mînile ridicate)

Pe voi v-acuz, eternelor puteri !
Cînd mi-aţi dat tronul plin de măreţie,
De ce-mi lăsarăţi adevărul tainic ?
De ce mi-aţi pus voi cumpăna divină
In mîna mea de om tremurătoare ?
De ce mi-aţi încărcat mii de poveri
Pe umerii mei... Voi sînteţi de vină,
Da, numai voi, de-or fi să mă doboare !
Orb am fost, orb ; de voi chiar amăgit.

OMAR

Mai potrivit ar fi să-nvinuieşti
Pe-acei linguşitori ce te-au minţit
Că eşti lumina soarelui, că eşti

Tu sfinta zi; cari ţi-au învăluit
Şi ţi-au întunecat a ta privire,
De n-a mai fost în stare să cunoască
Nici soarele şi nici icoana lui
Ce se răsfrînge fără amăgire
In cea din urmă inimă-omenească !

SCENA a vin-*

Cei dinainte; STEFANO, OSTAŞI (din dreapta)

STEFANO

Hai, ce noroc ! Şi ce plocon frumos !
Aice e, măria-ta, aice
Făptaşa, ticăloa&a făr' de lege !

(Către MADDALENA)

Jos, la pămînt, în faţa regelui !...

REGELE

Eu la pămînt, în faţa ei ! Eu jos
In pulbere ! Indoaie-te, cerbice !
Plecaţi-vă, genunchi ! jos tu, coroană !
Căci cel ce zace-aici nu mai e rege,
Ci un sărman milog !

(Cade smulgînău-şi cununa de pe cap, la picioarele ei.)

MADDALENA

(după o pauză, rece şi nemişcată)

Far de prihană
E încă acest cerc într-aurit
Şi scaunul regesc e locul tău,
Iar nu aici.

REGELE

Te-nşeli. Deşi duşmanul
E-mprăştiat, azi am descoperit
In mine pe duşmanul cel mai rău.

Vai, am pierdut credința alor mei,
Şi din ruine dacă-ncerc, sărmanul,
Să mi-o refac, e faptă de copii.
In mine însumi nu mai cred nici eu !
Am vrut să-i judec, şi la rîndul meu
Am fost de ei eu însumi judecat.
Ci-n fața celei care m-a scăpat
Şi m-a zdrobit, plec fruntea mea umil
Şi o implor plin de căință : Iartă !

MADDALENA

(tace).

REGELE

(ridicîndu-se încet)

Zadarnic ! Simt că ruga mea-i deşartă !
Căci credincioasă tronului de eşti,
pe mine totuşi mă desprețuieşti;
N-am nici un drept să-ți mulțumesc, şi cînd
Eu te-am numit mîntuitoarea mea,
Te vătămam din nou, nepricepînd
Ce faptă ai voit să-ndeplineşti.
Coroana asta însă ce-ți părea
Atîta de măreață şi curată,
Coroana ce-ai păzit-o tu de pată
Şi-ai smuls-o dintr-o gheară de tâlhar,
O, ia-mi-o, ia-o de la mine-n dar,
Căci ție ți se cade-.

MADDALENA

(aruncîndu-se la pieptul lui DIOMED)

Tată !

DIOMED

(către rege cu un gest de refuz)

N-ai cădere
Să dăruieşti ce Dumnezeu ți-a pus
In mîna ta...

REGELE

pot însă abdica.
Căci unui orb nu-i poate nimeni cere
Ca să conducă un popor. Şi moartă
Podoabă e coroana cînd de sus
Nici cea mai slabă rază nu căzu
Spre-a lumina privirea cui o poartă.

OMAR

N-ai fost nkicînd mai demn s-o porți, o rege;
Ca azi cînd prima oară se văzu
La tine-a talismanului putere.

REGELE

(atins)

A talismanului care alege,
Deosibeşte ce e bun de rău...

(Priveşte minunat la OMAR)

Cine eşti tu ?

OMAR

Un osindit al tău.
Ce alta ? Şi-aşteptăm şi eu şi ea
Ca să ne ducă la spînzurătoare.

REGELE

Ai auzit ce-am spus adineoare,
Că nu mai cred în judecata mea.

OMAR

Atuncea spune să fim scoşi din fiare !
Şi de mă laşi iar brațele să-ntind
Pe-această vinovată s-o cuprind,
Iți dăm ție talismanul meu.

(La un semn al REGELUI, OMAR si RITA sînt scoşi din lanțuri. STEFANO şi OSTAŞII dispar.)

OMAR

Iar liberi, Rito, liberi !

RITA

(înseninată)

Cred și eu!

REGELE

Cine ești tu, om minunat, răspunde !
Tu, ce ești mai puternic decît mine,
Cum m-ai știut atrage tu în mreajă ?
Ce farmec în ființa ta s-ascunde ?

OMAR

Cu duhurile n-am nici o-nrudire
Și totuși — totuși m-am slujit de-o vrajă.
Ei, numai ei, îi datoresc izbînda,
Ea mă-ndemna să-nfrunt voios osînda :
Curajul adevărului, o, sire,
E *talismanul* ce iubitu-mi tată
Mi 1-a lăsat murind, ca moștenire,
Și eu, crescînd în țara depărtată,
întors străin pe-al patriei pămînt,
Eu nu-s acel ce ți-am părut că sînt:
Sînt fiul celui care își rămase
întotdeauna sieși credincios
Și credincios ți-a fost în veci și ție,
Pe care tu, precum te îndemnase
Un sfetnic lacom și invidios,
L-ai pedepsit să moară în exil,
Fiindcă îndrăznise să susție
Un adevăr...

REGELE

Ești...

OMAR

Propriul copil
Al generalului tău Gandolin.

REGELE

Ah, pîn' și morții să\m-acuze vin !

OMAR

La tine s-a gîndit în ceasul cînd
Simți că obositele-i pleoape
I le va-nchide moartea în curînd.
Atuncea dînsul m-a chemat aproape
Și-mi zise : Jură-mi, dacă voi muri,
Că n-o să ai alt țel pe-această lume,
Decît ca să-1 ajuți a-și cuceri
Unicul dar regesc ce-i mai lipsește :
Curajul adevărului anume.
Eu am jurat; venind aici, firește
Că n-am găsit decît un drum spre țel
Căci adevărul este doar și el
Un suveran, dar neadmis de nimeni
Și alungat de orice ipochimeni.
Atîta timp cît umblă fără strai ;
De-aceea-ntr-o hăinuțărl îmbrăcai.
Și-așa pătrunse teafăr în castel
Urcînd din treaptă-n treaptă pînă sus
La tronul tău. Și nu ai fi dispus,
Acuma cînd, unindu-se frățește,
Te-nvinseră-adevărul și iubirea;
Cînd ce e bun și rău ți se vădește,
N-ai vrea să-ncerci puterea minunată
A talismanului, spre fericirea
Poporului tău drag, încă o dată ?

REGELE

(adînc zguduit)

îmi va reda-napoi el ce-am pierdut ?

OMAR

Iți va sluji spre scopuri şi mai bune I
Coboară-te deci în popor şi-i spune :
E împărțită veşnica lumină,
Nici eu nu pot să văd ce-i nevăzut,
De-aceea chem în ajutor să-mi vină
Toți ochii voştri buni, ca țara mea
Să se-ndrumeze către fericire,
Să fie apărată de nevoi —
Şi ce-ai pierdut azi din credința lor,
Ți-a răsplăti-nsutit a lor iubire!

(Pauză.)

REGELE

(domol şi încet)

Nu sînt decît un om, un om slab ca şi voi!

(tace, în luptă cu sine).

O, dă-mi tu sprijin, dă-mi tu ajutor
In urmărirea țintei depărtate
Spre care-aş vrea să am aripi să zbor !
Şi dacă diadema asta poate
Prea greu apasă fruntea-mi muritoare,
Vrei tu s-o împărtăşeşti cu mine oare ?

MADDALENA

(tace, în luptă cu sine.)

REGELE

(cu nespusă pasiune)

Tu numai poți din nou să mă-ncununi
Şi să mă-mpaci cu dreapta mea menire!
Rosteşte vorba cea de izbăvire
Ce-am căutat-o singur prin genuni ;
Aibi milă tu de viața mea deşartă,
Alungă iarna-n care zac, te-ndură
Şi încălzeşte inima mea moartă,
Să poată da şi altora căldură ! —
Voieşti ?

MADDALENA

(biruită)

Voiesc !

REGELE

O, tu, regina mea,
Şi eu de-abia acu ajuns un rege !

HABACUC

(făeînd gălăgie, la stînga, în dosul scenei)

Deschideți ! Hei, deschideți! Pre-me lege !

RITA

Tătuțul meu !

HABACUC

(bubuind şi strigînd)

Sparg uşile acuşi!

SCENA alX-a

Cei dinainte; HABACUC

HABACUC

(cu coif şi sabia goală-n mină, dă buzna pe uşa din dreapta şi aleargă spre REGE, fără să observe pe RITA)

Tiraniile, unde-i copila mea ?
Ha, tremură ! Căci sunt un răsculat,
Sunt ca un leu cînd scapă din cătuşi
Şi numai sînge, numai sînge vede !

RITA

(întîmpinîndu-l)

Ah, taci, tataie ! Nimeni nu te crede...

,HABACUC

(nebun de bucurie)

Of, suflete ! Eşti vie îtică ! Hura !
Aici e capul, ochii, nasul, gura,
Urechea... tot întreg, nevătămat.

(Către REGE printre rîs şi lacrimi)

Avuşi noroc, că de mi-o omorai,
Ai fi avut de furcă tu cu mine !

(RITA îi ia sabia, îmblînzindu-l şi o pune deoparte.)

REGELE

(surîzînd, către OMAR)

Şi ce regească plată se cuvine
Aceluia ce ochii mi-i deschise ?
Tu eşti în drept a-mi cere tot ce vrai !
Fii-mi dar amic, însoţitor pe cale.
De tron cel mai aproape să-mi fii tu !

OMAR

Ierţi, doamne, dacă, mulţămind, zic : nu !
Dar am şi eu mîndrie, pare-mi-se ;
Şi-n loc să merg pe strimtul vieţii drum
In umbra milei majestăţii-tale,
Prefer să fiu eu propriul meu rege !

REGELE

Din visteria mea atunci alege :
Din tot ce am, îţi fac frăţească parte...

OMAR

Nu ştiu dacă mai poate fi acum
Om mai bogat de cum îs eu, sub soare.
Căci am găsit o inimă-omenească
Ce este-adevărată pîn' la moarte ;
Cu Rita mea, cu-acest cinstit bătrîn,
Colea-n bordei m-oi duce ca să-mi ţin
Şi eu la rîndu-mi cartea mea domnească,
Şi viaţa să mi-o-mpodobesc lucrînd.

REGELE

Dar dacă aş dori din cînd în cînd
Să-ţi cer vreun sfat ?

OMAR

Coboară din castel
Colea-n bordei şi cată puţintel
La traiul închinat cinstitei munci
Şi sfaturi lesne vei găsi atunci,
Şezînd la vatra omului sărac.

Şi dacă vrei să guşti o bucăţică
Şi de la noi, să ştii : puţin, dar face.
Găteşte straşnic scumpa rîndunică !
Iar bucătarul curţii, de nu-i place,
Se poate spinzura, n-am ce să-i fac.

(Se îndreptează cu OMAR şi RITA încet spre uşă.)

REGELE

Spre a-i dărui pe ei, sînt prea sărac,
Şi totuşi azi comori mai mari eu am
Decît atunci cînd nu îi cunoşteam.

Friedrich Schiller

WILHELM TELL

Dramă istorică în cinci acte, în versuri

Traducere în forma **originala**

PERSOANELE

HERMANN GESSLER, dregător împărătesc in Schwytz *şi* Uri
WERNER, baron de ATTTNGHAUSEN, moşnean
ULRICH DE RUDENZ, nepotul Iui

WERNER STAUFFACHER
KONRAD HUNN
ITEL REDING
HANS AUF DER MAUER — oameni din Schwytz
JORG IM HOFE
ULRICH, fierarul
JOST din WEILLEU

WALTHER FURST
WILHELM TELL
ROSSELMANN, preotul
PETERMANN, erîsnicul — din Uri
KUONI, păstorul
WERNI, vînătorul
RUODI, pescarul

ARNOLD din MELCHTAL
KONRAD BAUMGARTEN
MEIER din SARNEN"
STRUTH din WINKELRIED — din Unterwaldea
KLAUS din FLUE
BURKHARDT din BUHEL
ARNOLD din SEWA

PFE-IFFER din LUCERNA
KUNZ din GERSAU
JENNI, băiat de pescar
SEPPI, ciobănaş
GERTRUDA. soția lui Stauffacber
HEDWIGA, soția lui Tell, fata iui Fiirst
BERTHA DE BRUNECK, orfană bogată

ARMGARD
MECHTHILD
ELSBETH — țărance
HILDEGARD

WALTHER — copiii lui Tell
WILHELM

FRIESSHARDT — mercenari
LEUTHOLD

RUDOLF DER HARRAS, ispravnicul lui Gessler
IOAN PARRICIDA, principe de Suabia
STUSSI, pîndar de tâmp
BUHAIUL DIN URI
UN CRAINIC ÎMPĂRĂTESC
UN VORNIC
UN MEŞTER ZIDAR, feciori şi salahori
UN PRISTAV
CĂLUGĂRI
CĂLĂREȚI de-ai lui Gessler *şi* Landenberg
Mulți oameni, bărbați şi *femei* din cantoane.

ACTUL I

SCENA I

Țărm stincos înalt ai Locului celor Patru Cantoane. *în țața țărU Schwytz. (Lacul face un golf; o* coliba *e nu departe de țărm;* copilul pescarului *se leagănă într-o lotcă. Dincolo de iezer se văd p&svnile verzi, sate si curți din Schwytz scăldate in bătaia razelor de soare. La stînga spectatorului se arată* piscurile *muntelui Hacken, împresurate de neguri: la dreapta în fund, departe, se ițesc ghețarii. Mai înainte de* a *se* ridica cortina, *se aude doina si melodicele sunete* ale tălăngilor, cari continua tncfi o bucata *d'e vreme şi pe scena deschisă.)*

PESCARUL

Un zîmbet e apa, la scaldă momeşte.
Băiatul pe verdele țărm aromeşte.
Aude o dulce
Cîntare de vis
Ca glasuri de îngeri
In paradis.
Şi cum se deşteaptă din somn tresărind,
Viclenele valuri l-atrag şi-1 cuprind
Şi răsună-n adîncuri :
„O vin, prunc iubit!
Eu chem totdeauna
Şi fur pe-adormit!"

PASTORUL

(pe munte)

Păşuni, bun rămas,
Vă las pin' la anul,
Se duce ciobanul
Că vara s-a dus !
Plecăm la iernat; ne întoarcem noi iară
Cînd cucul iar cîntă voios prin ţară,
Cînd firea îmbracă înfloritul ei strai
Şi şipote vesele cîntă în mai.
Păşuni, bun' rămas
Vă las pîn' la anul,
Se duce ciobanul
Că vara s-a dus !

ARCAŞUL

Răzbubuie culmea, muntele geme :
Arcaşul pe îngust povîrniş nu se teme.
Pe drumuri de gheaţă
El calcă hoinar,
Nici urmă de viaţă
Nici verde vlăstar.
Jos, marea de neguri din negură naşte,
Nici tîrguri, nici sat, nici cătun nu cunoaşte.
Adînc doar sub ape
Abia de mai vezi,
Prin ochiuri de nouri,
Cîmpii şi livezi.

RVODI, pescarul, uine din bordei; *WERNI, vînătorul,* coboară *de pe sttncă; KUONI, păstorul, vine cu şuştarul pe umăr; SEPPI, slugulița lui, după dînsul.*

RUODI

Hai fuga, Jenni. Priponeşte lotca.
Coboară ceaţa, surd lavina urlă ;
Pe frunte-şi trage cuşma piscul Mithen,
Şi suflă rece dinspre văgăună.
Cît ai clipi ne-apucă vijelia.

KUONI

Podare, vine ploaie. Oile
Paso lacom, Scormon ricăie pămîntul.

WERNER

Cînd peştii sar şi lişiţa s-afundă,
Sunt semne de furtună.

KUONI

(către băieţel)

Cată, Seppi,
De nu s-a răzleţit cumva vreo vită.

SEPPI

Cunosc după talangă pe Joiana.

KUONI

Sunt toate-atunci ; ea merge mai departe

RUODI

Jupîne bace, mîndru clopot ai !

WERNER

Şi mîndre vite. — Ale tale-s, vere ?

KUONI

Ba bin' că nu ! — sunt ale domnului
De Attinghausen, şi mi-s date-n samă.

RUODI

Ce mîndru-i stă vacii la gît cordeaua !

KUONI

Ştie şi ea, că ea doar poartă ciurda,
Şi dacă i-aş lua-o, n-ar mai paşte.

RUODI

Spui nerozii ! O vită fără minte !

WERNI

Ei aş ! Şi dobitocul are glavă.
Ştim noi cei ce vînăm în munte ciute,
Că ele-aşază, unde pasc, o strajă
Care-şi ciuleşte-urechea, dînd de veste
C-un şuierat cînd vine vinătorul.

RUODI

Cobori acasă ?

KUONI

Isprăvirăm iarba.

WERNI

Noroc la drum !

KUONI

Şi dumitale-asemeni !
Voi cîteodat[1] nu vă mai treceți pragul.

RUODI

Ei, iac-un om cum vine-ntr-un răsuflet!

WERNI

Il ştiu, îl ştiu : e Baumgart' din Alzellen !

KONRAD BAUMGARTEN

(năvălind în scenă in goana mare).

BAUMGARTEN

Podare, luntrea, pentru Dumnezeu !

RUODI

Ei, ei, dar ce-i atîta zor ?

BAUMGARTEN

Dezleag-o î
Mă scapi de moarte ! Trece-mă degrabă !

KUONI

Dar ce-i, fîrtate ?

WERNI

Cine te goneşte ?

BAUMGARTEN

Curind ! Curînd ! m-adulmecă mişeii !
Ceauşii-mpărăteşti vin după mine,
Şi sunt al morții, dacă mă vor prinde !

RUODI

De ce vor să te prindă călăreții ?

BAUMGARTEN

Scăpați-mă, şi-am să vă spun pe urmă.

WERNI

Eşti plin de sînge, ce ți s-a-ntîmplat ?

BAUMGARTEN

Deregătoru burgului din Rosberg —

KUONI

Cum ? Wolfenschiessen ? El vrea să te prindă ?

BAUMGARTEN

Cu el âm isprăvit-o —, l-am ucis !

TOȚI

(tresar înspăimîntați)

O, Doamne ! Ce-ai făcut ?

BAUMGARTEN

Ce-ar fi făcut
Tot omul slobod pus în locul meu.
M-am răzbunat cu drept cuvînt pe-acela
Ce-mi pîngărise cinstea şi femeia.

KUONI

Ți-a vătămat deregătorul cinstea ?

BAUMGARTEN

Ba, Dumnezeu şi buna mea secure
Nu l-au răbdat să-şi împlinească pofta.

WERNI

I-ai spart în două țeasta cu securea ?

KUONI

Hai. spune tot ce-a fost, că mai e vreme
Pîn' ce dezleagă lotca de la mal.

BAUMGARTEN

Eram la lemne în pădure, cînd
Vad pe femeia mea venind în goană.
Boierul, — spune — e la mine-acasă
Şi-a poruncit să-i pregătească-o baie.
Ceru apoi ceva ne-ngăduit
Şi ea veni-ntr-un suflet să mă cate ;
Am alergat aşa, cum mă găseam,
Şi cu securea l-am sfințit în scaldă.

WERNI

Bine-ai făcut ! Toți au să-ți ierte fapta.

KUONI

Păgînul! Şi-a luat şi el răsplata !
Era urît de mult în Unterwalden.

BAUMGARTEN

Omorul s-a aflat; sunt urmărit..
Pe cînd vorbim... o, Doamne !... vremea trece...

(S-aude un tunet.)

KUONI

Dă-i zor, podare — treci pe-acest om vrednic !

RUODI

Nu-i chip. S-apropie-o furtună grea.
Să mai aştepte.

BAUMGARTEN

Cum, o, Doamne sfinte,
S-aştept ? Nu pot : zăbava mă ucide !

KUONI

(către pescar)

Cu Dumnezeu 'nainte ! Eşti dator
S-ajuți pe om la vreme de nevoie ;
Că poți să dai şi tu de-aşa năpaste.

(Vîjîit de furtună şi tunete.)

RUODI

E vînt, vedeți ce-ntărîtată-i apa —
Nu pot porni pe-o vreme-aşa haină.

BAUMGARTEN

(îi îmbrățişează genunchii)

Ajute-ți Domnul, cum te-nduri de mine !

WERNI

Indură-te de viața lui, creştine !

KUONI

E tată, cu nevastă şi copii!

(Tunete repetate.)

RUODI

Ce ? Şi eu am o viață de pierdut,
Ca dinsul am nevastă şi copil. —
Uitați-vă cum spumegă-n vârtejuri
Şi clocoteşte apa răzvrătită
Aş vrea şi eu să scap pe-acest creştin,
Dar nu e chip, vedeți şi voi prea bine.

BAUMGARTEN

Atunci sunt osîndit să cad în gheara
Duşmanului — şi am limanu-n față !
Acolo e ! Cu ochii-1 pot ajunge,
Şi glasul meu străbate pîn-acolo,
Colea e luntrea ce mă poate trece —
Şi eu mă zbat aci, făr-ajutor !

KUONI

Ia, cine vine ?!

WERNI

Este Tell din Biirglen.

(TELL cu arcul.)

TELL

Hei, cine strigă aici dup-ajutor ?

KUONI

E-un alzelean, care şi-a răzbunat
Ocara şi-a ucis pe Wolfenschiessen,
Deregătorul care stă la Rosberg. • , •
Ceauşii vin pe urma lui, să-1 prindă.
Şi el ar vrea să treacă, dar podarul
Nu se-ncumete pentru că-i furtună.

RUODI

Ei, iacă Tell, vîslaş dibaci, să spună
Chiar el de-i chip să-nirunt aşa furtună ?

TELL

înfrunți orice, la vreme de nevoie,
Podare !

(Trăsnete puternice, lacul se învolburează.)

RUODI

Să mă azvîrl orbeşte în gura morții ?
N-o face asta om în toată firea !

TELL

Cel vrednic nu gîndeşte-ntîi la sine.
Pune-ți credința în Dumnezeu şi scapă-1!

RUODI

La adăpost e lesne să dai sfaturi!
Colea e lacul, barca ici. încearcă !

TELL

Mai lesne poate să se-ndure Domnul,
Ca dregătorul. Cearcă dar, podare !

PASTORI ŞI VINATORI

O, scapă-1! scapă-1! scapă-11

RUODI

De mi-ar fi
Chiar frate, sau copil din trupul meu,
Tot n-aş putea; Simon şi luda-s astăzi
Şi iezeru-i mînios, îşi cere prada.

TELL

Cu vorbe goale n-am făcut nimic.
Acest creştin nu trebuie să piară.
Plutaşe, spune, vreai să-1 treci ?

RUODI

Ba eu !

TELL

Atuncea, Doamne-ajută ! Trage luntrea !
Să văd ce pot cu slaba mea putere...

KUONI

Vedeți pe Tell!

WERNI

Se vede vînătorul!

BAUMGARTEN

Tu eşti nădejdea mea, mă mîntui, Tell!

TELL

Din gheara dregătorului te scap eu !
Dar de furtună numai altul poate.
Ci tot mai bine e să cazi în mîna
Lui Dumnezeu, decît în mîni de om.

(Cătră păstori)

Copii, vă rog să-mi îmbunați nevasta,
De mi-a fi scris să mi se piardă urma,
Făcui ce nu puteam ca să nu fac.

(Sare în luntre.)

KUONI

(c&tră plutaş)

Eşti un vîslaş vestit. Ce face Tell
N_ai fi putut şi dumneata să-ncerci ?

RUODI

Mulți alți mai buni nu fac ce face Tell
Şi nu sunt doi de seama lui, în munte.

WERNI

(s-a urcat pe stîncă)

Ah, s-au pornit ! O, Doamne-ajută-i brațul !
Priviți cum saltă şi se zbate luntrea !

KUONI

(de pe țărm)

O-nvăluieşte apa ! N-o mai văd !
Dar iat-o, ia ! Ce dîrz, ce anevoios
Se luptă îndrăznețul cu furtuna !

SEPPI

Vin zbirii împărăteşti în goana mare !

KUONI

Pe legea mea ! E ajutor din cer !

(O ceată de călăreți.)

INTIIUL CALÂREȚ

Dați ucigaşul ! Unde l-ați ascuns ?

AL DOILEA CĂLĂREȚ

Pe-aci veni, degeaba-1 tăinuiți!

KUONI şi RUODI

De cine-i vorba ?

INTIIUL CĂLĂREȚ

(zărește luntrea)

Diavole, ce văd ?!

WERNI

(de sus)

Pe cel din luntre mi-1 cătați ? — Dați fuga !
De puneți zor, îl mai puteți ajunge !

AL DOILEA CĂLĂREȚ

S-a dus mișelul !

ÎNTIIUL CĂLĂREȚ

Voi l-ați ajutat.
O s-o plătiți! Pe turmă, măi feciori!
Haid', jos bordeiul ! Pară și pîrjol!

SEPPI

(aleargă după ei)

Sărace oi !

KUONI

Și ciurda !

WERNÎ

O, turbații!

RUODI

(frîngindu-ți mlnile)

Puteri cerești ! Se va ivi vreodată
Vreun om să scape biata noastră țară ?

(Aleargă pe urma lor.)

SCENA a II-a

La Steinen, în Schwytz; un tei pe drumul de țară, în fața casei lui Stauffacher, *lingă pod.*
WERNER, STAUFFACHER, PFEIFFER DIN LUCERNA vin vorbind

PFEIFFER

Da, da, jupine Stauffach', cum spuneam,
Dacă puteți, să nu jurați credință
Austriei, ci țineți la-mpăratul
Ca pîn-acum. Și Dumnezeu vă ține
Sub scutul lui, atunci, neatîrnațL

STAUFFACHER

Mai stai puțin, te rog, pînă ce vine
Nevasta mea. Ești oaspe-al meu în Schwytz,
Cum eu-s al dumitale în Lucerna.

PFEIFFER

îți mulțămesc. Dar trebuie azi încă
Să fiu la Gersau. Orice-ați îndura
Din partea dregătorului trufaș,
Răbdați în pace fără de cuvînt,
Căci totul poate-n pripă să se schimbe.
Se urcă-n scaun alt împărat ca mîne,
Ci de vă prinde Austria în gheare,
Nu mai scăpați, ai ei veți fi pe veci!

(Pleacă. STAUFFACHER se asază foarte abătut pe o laviță de sub tei. Asa-l găsește GERTRUDA, nevasta lui, care se asază lingă dînsul și-l privește' cîtva timp în tăcere.)

GERTRUDA

Așa de trist ești, dragă ? Te-ai schimbat.
De zile-ntregi eu cat în urma ta.
Tăcută văd cum griji întunecate
Cu ceața lor îți înnorează fruntea.

Un chin ascuns în inimă te roade.
Hai, spune-mi-1. Ţi-s soaţă credincioasă,
Din jalea ta dă-mi jumătate mie.

(STAUFFACHER îl întinde mîna şi tace.)

Ce-ţi amăreşte inima, ia spune-mi !
Ai spor la muncă şi noroc la toate.
Coşarele ţi-s pline de bucate,
Cirezile şi stava ta frumoasă
Au coborât cu bine de la munte
în grajdurile calde, la iernat;
— • Ca un palat ţi-e casa-ncăpătoare
Din lemn frumos şi trainic nou durată,
Cu rost alcătuită-n toate cele,
Cu geamuri multe strălucind la soare,
Cu semne, cu icoane zugrăvită,
Şi vorbe bătrîneşti pe cari drumeţul
Stă locului, mirat, să le cetească.

STAUFFACHER

O fi ea casa bine încheiată,
Dar, vai, — sub ea se clatină temeiul!

GERTRUDA

Ce vrei să zici cu asta, dragă Werner ?

STAUFFACHER

Şedeam sub tei, deunăzi, cum stau astăzi,
Gîndind cu drag la munca-mi împlinită.
Dinspre castelul său, din Kussnacht, iată
Cu ceata-i dregătorul de-a călare...
Mirat opreşte calu-n faţa casei,
Eu mă ridic grăbit, cu plecăciune
Cum se cuvine către cel ce-n ţară
Ne ţine loo de scaun împărătesc.
„A cui e casa asta ?"-ntreabă dînsul,
Cu gînd ascuns, că doar ştia a cui e.
O clipă stau, mă răzgîndesc şi-i spun ;

„A craiului, şi-a înălţimei tale
Şi-a mea prin danie". Dar el, de-acolo :
„Eu, ca stăpîn aci, pus de-mpăratul,
Nu pot să las ţăranul să zidească
De capul lui şi să trăiască slobod,
Parc-ar fi dînsul domnul pe pămînt...
Las' că vă tai eu apa de la moară !"
Zicînd aşa, dădu calului pinteni.
Eu încă am rămas plin de obidă,
Gîndind la vorba ce-o rostise răul.

GERTRUDA

Hei, dragul meu stăpîn şi soţ ! Vrei tu
S-asculţi aşa o vorbă de muiere ?
Sunt neam din neamul lui Iberg, răzeşul,
Om prea-nţelept — şi mă fălesc cu asta.
Eu şi surorile şedeam la tors
In nopţile de iarnă, cînd fruntaşii
Se adunau la tata să cetească
Hrisoavele şi ca să stea la sfat,
Punînd la cale treburile ţării.
Luînd aminte-am auzit atunci
O samă de zicale bătrîneşti
Din rostul unor oameni prea cu minte
Şi-n inimă mi le-am întipărit.
Ascultă dar ce vreau să-ţi spun acuma,
Că, vezi, de mult ştiam eu ce te-apasă.
Deregătorul e-nciudat şi umblă
Să-ţi facă rău, căci din pricina ta
Ţinutul Schwytz nu vrea să se închine
Austriei, ci stăruie-n străvechea-i
Credinţă către marea-mpărăţie
Cum au făcut străbunii noştri vrednici.
Aşa e, Werner ? Spune dacă mint ?

STAUFFACHER

Aşa-i, de-aceea mă urăşte Gessler.

GERTRUDA

îl roade pizma, pentru că te vede
Neatîrnat pe vechea ta moşie,
Căci dînsul n-are. Tu de la-mpăratu
Ai căpătat în dar acest pămînt,
Şî poți s-o dovedeşti, ca orice prinț.
Tu nu cunoşti d-asupra-ți alt stăpîn
Decît pe Cel ce locuieşte-n ceruri.
iar el e-un om de ieri de-alaltăieri,
Şi-ntreaga lui avere e mantaua-i
De cavaler. De-aceea pururi cată
Chiorîş la rostul tău de om de treabă.
De multă vreme umblă să te piardă.
Eşti teafăr pîn-acuma. Vreai s-aştepți
Să-şi facă cheful ? Cine are minte
Nu stă cu mîna-n sîn.

STAUFFACHER

Ce-i de făcut ?

GERTRUDA
(apropiindu-se de el)

Ascultă sfatul meu ! In Schwytz, ştii bine.
Toți oamenii cinstiți se plîng de-urgia
Şi lăcomia acestui dregător.
Fii-ncredințat că şi-n cealaltă parte
In Unterwalden ca şi-n țara Uri,
Toți sunt sătui de crunta asuprire —
Căci după cura la noi se poartă Gessler,
Şi Landenberg e tot aşa de-obraznic.
Nu vine-o luntre de pescar pe iezer
Să nu ne-aducă veşti de făr'delegi
Şi împilări din partea stăpînirii.
Deci s-ar cădea ca dintre voi o samă —
Din cei aleşi — să chibzuiți în taină
Cum ați putea scăpa de-asupritori.
Aşa cred eu, că Cel ce vede toate
Se va-ndura de suferința noastră...

N-ai tu, in Uri, vreun prieten cărui,
Să-ți poți deschide inima, ia spune î

STAUFFACHER

Cunosc mulți oameni cumsecade-acolo
Şi mari seniori cari toți mi-s buni prietini
Şi pot să pun temei pe vorba lor.

(Se ridică)

Femeie, ce furtună de gîndiri
Primejdioase răscoleşti în mine !
Tu-mi pui în față tot ce simt, rostind
Ce nici în taină nu voiam să cuget. —
Ai cîntărit povața ce mi-o daşi ?
Chemi vrajba cea sălbatică şi larma
De arme, în această vale-a păcii ?
Cum vom putea, popor slab de păstori,
Să-ncepem lupta cu stăpînul lumii ?
Ar fi de-ajuns, şi-atît aşteaptă ei
Spre-a năpusti asupra bietei țări
Sălbaticele horde-ale oştirii,
Să taie şi să spînzure de-a valma
Şi, drept pedeapsă, să ne nimicească
Străvechile hrisoave-mpărăteşti.

GERTRUDA

Sunteți bărbați; ştiți mînui securea
Şi pe-ndrăzneți i-ajută Cel-de-sus.

STAUFFACHER

Războiul e blestem cumplit, femeie,
Şi prăpădeşte turmă şi păstor.

GERTRUDA

Trebuie să suporți ceea ce îți trimite cerul.
Nedreptatea n-o poate suporta nici o inimă nobilă.

STAUFFACHER

Ți-e dragă casa, de curînd durată ;
Războiul o preface în cenuşă.

GERTRUDA

De-un bun vremelnic de m-aş şti legată,
Cu mîna mea i-aş pune foc.

STAUFFACHER

Tu crezi
In omenie ! Dar războiul crîncen
Nu cruță nici pe copilaş în leagăn !

GERTRUDA

Nevinovatul are-n ceruri paznic !
Priveşte-n zare, Werner, nu-ndărăt!

STAUFFACHER

Putem, pieri în luptă, noi, bărbații;
Pe voi, femei, ce soartă vă aşteaptă ?!

GERTRUDA

Cel slab, şi el găseşte un chip să scape :
Un salt de pe-acest pod m-ar mîntui !

STAUFFACHER

(s-aruncă în brațele ei)

Cel ce la pieptu-i strînge o inimă
Cum este a ta, cu bucurie poate
Să lupte pentru vatră şi moşie,
Să-nfrunte chiar puterea unui rege ! —
La Uri plec numaidecît; acolo
Am un prieten bun, pe Walther Furst,
Ce cugetă oa mine despre vremuri.
Acolo e şi marele senior
De Attinghausen — că i-e drag poporul,

Deşi-i de viță nobilă, şi ține
La datinele noastre din străbuni.
Mă duc la dinşii să ne chibzuim
Cum am scăpa de-asupritorii țării.
Rămas bun dar, şi-n lipsa mea, stăpînă,
Condu cu-nțelepciune oastea casei.
Pe călătorul ce-şi îndreaptă paşii
Spre casa Domnului, şi pe monahul
Cucernic, care-adună pentru schit,
Să-i ospătezi şi să-i încarci de daruri.
La margine de drum stă casa lui
Stauffacher, — gazda pururi primitoare
A tuturor drumeților pe cale.

(In vreme ce ei se-ndreaptă spre fund, intră în scenă WILHELM TELL cu BAUMGARTEN.)

TELL

(către BAUMGARTEN)

De-acum de mine nu mai ai nevoie.
In casa-aceea poți intra. Acolo
Stă Stauffacher, părinte-ocrotitor
Al tuturor celor năpăstuiți.
Ci iată-1, e chiar el. Hai după mine.

(Se îndreaptă spre dînsul. Scena se schimbă.)

SCENA a Ill-a

Piață In Altdorf.

Pe-o măgură-n fund se zăreşte o cetățuîe ce se clădeşte şi e ajunsă destul de departe ca să înfățişeze forma întregului. Partea de dinapoi e gata, la cea dinainte se lucrează chiar acum, şi, pe schelele care mai stau încă, lucrătorii urcă şi coboară ; sus, pe acoperiş, e spinzurat un invelitor; — toți sunt în mişcare, în toiul muncii.

Un VORNIC, un CIOPLITOR, FECIORI de țărani şi salahori

VORNICUL

(îmboldind pe un salahor Cu bățul)

Nu trîndăviți. Dați zor ! degrabă piatră,
Nisip şi var ! De-o fi cumva să vină
Măria-sa, să vadă că zidirea
Nu stă pe loc... Se tîrăiesc ca melcii !

(Către doi salahori cari duc povară)

Ce-i asta, bre ? De două ori pe-atita 3
Cum fură vremea ! Trântori ! Pierde-vară !

INTIIUL FECIOR

Nu zău, e prea de tot să ducem piatra
Şi să ne facem temnița noi singuri !

VORNICUL

Ce bombăniți ? Popor nerod, bun doar
Să mulgă vaca şi să trândăvească
Cutreierînd prin munți cît ține vara.

UN BATRIN

(se aşază să răsufle)

Am obosit!

VORNICUL

(îl *zguduie)*

Sus ! moşule, la muncă !

INTIIUL FECIOR

Nu-ți cade greu să-mpingi la muncă grea
Pe-un. biet moşneag ce-abia-şi tîrăşte paşii!
N-ai inimă...

CIOPLITORUL *şi* FECIORII '

E strigător la cer !

VORNICUL

Vedeți de voi; ştiu eu ce-am de făcut!

AL DOILEA FECIOR

(către VORNIC)

Vornice, cum îi spune cetățuii
Care-o zidim ?

VORNICUL

Zwing-Uri îi va spune,
Ca-i jug menit pentru grumazii voştri.

FECIORII

Zwing-Uri ! Măi !

VORNICUL

Ei şi, vă pare glumă ?

AL DOILEA FECIOR

Cu bordeîaşul ăsta socotiți
Sa-ngenuncheați voi țara noastră Uri ?
Hei, cîte muşunoaie d-astea, oare,
Ar face unul peste altu-un munte
Măcar atît ca cel mai mic din Uri ț

(VORNICUL merge în fund.)

CIOPLITORUL

Cuib blestemat! In ştioalnă-arunc unealta
Ce mi-a slujit ca să lucrez la tine 1

(Vin TELL şi STAUFFACHER.)

STAUFFACHER

O, ce nii-e scris să văd la bătrînețe !

TELL

Nu e de stat aci. Hai să plecăm.

STAUFFACHER

Sunt eu în Uri,-n țara libertății ?

CIOPLITORUL

Oh, domnule, de-ați şti ce beciuri sunt
Sub turnuri ! Hei, cine încape-n ele
Nu mai aude cîntec de cocoş !

STAUFFACHER

O, Doamne !

CIOPLITORUL

Ian' priviți acolea, ziduri !
Cum stau pafcă-s durate pe vecie !

TELL

Tot ce-i zidit de mîni, de mîni se darmă !

(Arătînd munții din fund.)

Acolo-i casa libertății noastre !

(Se aude o darabană; vin oameni cari duc o pălărie într-o prăjină, un CRAINIC urmează, femei şi copii aleargă tumultuos după ei.)

INTIIUL FECIOR

Ce-nseamnă darabana ?! Ascultați!

CIOPLITORUL

Ce-i mascarada ? Ce vrea pălăria ?

CRAINICUL

In numele-mpăratului! Tăcere !
Luați aminte !

FECIORII

S-auzim î Tăcere !

CRAINICUL

Vedeți cu toții pălăria asta,
Bărbați din Uri! Pe-o prăjină lungă
Va sta pe locul cel mai 'nalt din Altdorf.
Aceasta e voința şi porunca
Deregătorului : ca să cinstiți
Această pălărie, ca pe dînsul.
Toți oamenii-s datori să o salute,
Plecînd genunchiul şi cu capul gol...
Astfel vrea domnul vostru să cunoască
Pe cei supuşi, şi va plăti cu viața
Şi-avutul său acela ce n-ascultă,
Nesocotind porunca-mpărătească.

(Poporul rîde cu hohot, darabana bate, ei pleacă.)

INTÎIUL FECIOR

Ce-a mai stîrnit măria-sa, vezi Doamne!
S-a mai văzut aşa ceva, ia spuneți!

CIOPLITORUL

Să pleci genunchii la o pălărie !
îşi bate joc de oamenii cinstiți ?

INTIIUL FECIOR

De-ar fi coroana-mpărătească-ncalte !
Dar asta-i pălărie austriacă !
O ştiu, doar am văzut-o atîrnată
Deasupra tronului.

CIOPLITORUL

E pălăria
Austriei! Băgați de seamă bine
Că e vreo cursă...

FECIORII

Nu e om cinstit
Să se deprindă cai-astfel de ocară...

CIOPLITORUL

Haidem, tovarăşi, să ne sfătuim.

(Se duc spre fund.)

TELL

(către STAUFFACHER)

Ne-am înțeles. Rămîi cu bine, Werner.

STAUFFACHER

Unde te duci ? Mai stai puțin.

TELL

M-aşteaptă
Nevasta şi copiii. — Sănătate !

STAUFFACHER

Aş vrea să mai vorbim, să ne-nțelegem...

TELL

Acuma vorba este de prisos.

STAUFFACHER

Dar poate-aduce fapte.

TELL

Ce se cere
Acuma e răbdare şi tăcere.

STAUFFACHER

Dar poți răbda ce nu e de răbdat ?

TELL

Stăpînii iuți domnesc puțină vreme.
Cînd se stîrneşte vajnica furtună,
Păstorul stinge focul, năvile
Grăbesc spre port să caute adăpost,
Şi duhul rău, neputincios aleargă
Peste pămînt, fără să lase urme.
Să stea tot omul liniştit acasă :
Pe omul paşnic, toți îl lasă-n pace.

STAUFFACHER

Crezi ?

TELL

Şarpele, de nu-1 ațîți, nu muşcă.
S-or obosi şi ei, văzînd că țara
E paşnică...

STAUFFACHER

Dar dacă ne-am uni,
Multe-am putea...

TELL

Cînd nava ta se-neacă,
Mai lesne poți să scapi, dacă eşti singur.

STAUFFACHER

Te lasă-aşa de rece soarta obştii ?

TELL

Nădejdea omului e-n omul însuşi.

STAUFFACHER

Uniți chiar şi cei slabi ajung puternici.

TELL

Cel tare-i mai puternic cînd e singur.

STAUFFACHER

Atunci dar ţara-n vremi de grea nevoie
Nu poate pune vreo nădejde-n tine ?

TELL

(ii intinde mina)

Tell scapă din prăpastie-o mioară,
Şi crezi că-şi lasă fraţii ? Orice faceţi,
Scutiţi-mă de sfaturile voastre.
Eu nu sunt om să cumpănesc, s-aleg,
Dar cînd o fi nevoie de vreo faptă,
Chemaţi pe Tell şi Tell nu va lipsi!

(Apucă amîndcA pe drumuri deosebite. O tnvălmăşală se naşte fără de veste în preajma schelelor.)

CIOPLITORUL

(aleargă într-acolo)

Ce-i ?!

ÎNTÎIUL FECIOR

(vine în faţă strigind)

A căzut de sus învelitorul !

(BERTHA cu suita.)

BERTHA

(intrînd repede}

E mort ? Săriţi ! Daţi ajutor ! Scăpaţi-I,
De-i chip... Dau aur !...

(Arunca *juvaerurUe mulţimii.)*

MEŞTERUL

Cu aurul vostru !
Da, dumneavoastră tot răscumpăraţi
Cu aur ! după ce-aţi răpit pe tată
Copiilor şi pe bărbat femeii,
Cu aur socotiţi să ne-mbunaţi !
Poftim ! Eram un neam de oameni veseli
Pîn' ce v-aţi pripăşit la noi, şi-odată
Cu dumneavoastră a venit năpasta I

BERTHA

(către VORNIC care se întoarce)

Trăieşte încă ?

(VORNICUL *face un gest negativ.)*

O, nenorocită
Cetate ridicată cu blesteme,
Blestemul va sălăşlui în tine ! —

SCENA a rV-a

Casa lui WALTHER FURST

WALTHER FURST şi ARNOLD din MELCHTAL

(intră în acelaşi timp din părţi deosebite)

MELCHTAL

Jupîne Walther Fiirst —

WALTHER FURST

De-am fi văzuţi!
Stai unde eşti ! Iscoade ne-mpresoară...

MELCHTAL

Nimica nu-mi aduci din TJnterwalden ?
Nimica despre tata ? Nu mai pot
Să trîndăvesc aci ca rob nemernic.

Ce-am făptuit eu oare spre-a m-ascunde
Asemeni unui ucigaş de rind :
Fiindcă i-am zdrobit cu bîta deştul
Mişelului argat, care voia
Sub ochii mei să-mi ieie boulenii,
Precum îi poruncise dregătorul ?

WALTHER FURST

Prea te-ai iuțit. Acel argat era
Trimis de el —, al stăpînirii deci,
Şi legea-i lege ; trebuia să rabzi
In linişte, pedeapsa cît de grea.

MELCHTAL

Dar nu cumva era să rabd ocara
Obraznicului : „Tragă singur plugul,
De vrea țăranul să mănînce pită".
M-a fulgerat un junghi, cînd băietanul
Mi-a dejugat frumoşii bouleni,
Şi ei parcă simțeau fărădelegea
Că surd mugiră şi-mpungeau din coarne,
Atunci deodată m-a aprins mînia
Şi, scos din fire, l-am lovit pe-argat.

WALTHER FURST

Noi, cei bătrîni, şi-abia ne stăpînim —
Dar sîngele aprins al tinereții ?

MELCHTAL

De tata doar mi-e jale. Bietul are
Nevoie de-ngrijiri, şi eu-s departe
Şi-i poartă dregătorul ură multă
Deoarece-a luptat pentru dreptate.
De-aceea-1 vor năpăstui pe bietul
Bătrin, lipsit de sprijin şi-apărare ;
Fie ce-o fi, eu tot alerg la dînsul !

WALTHER FURST

Aşteaptă, ai răbdare pînă cînd
Vom căpăta din Unterwalden veşti-
— Aud bătînd la uşă... Treci'dincoace...
O fi vreun om al stăpînirii poate
Trimis de Landenberger... căci tiranul
Din Schwytz e una cu acel din Uri.

MELCHTAL

Ei ne învață ce sa facem...

WALTHER FURST

Du-te !
Te voi chema de nu va fi nimic.

(MELCHTAL intră în odaia de-alături.)

Nenorocitul, nu cutez să-i spun
Ce presimțire tristă... Cine bate ?
De cite ori aud că sună clampa,
M-aştept la vreo nenorocire nouă.
Trădarea şi prepusul ne pîndesc
Din orice colț; curînd va fi neyoie
Să punem lacăt şi zăvor la porți.

(Deschide şi face un pas înapoi, uimit, în vreme ce intră WERNER STAUFFACHER.)

Ce văd ? Eşti dumneata, jupîne Werner !
Un oaspe scump şi vrednic — pragul meu
N-a fost trecut de-un om mai bun, vreodată.
Fii dar binevenit la mine-n casă !
Ce vînt te bate ? Ce cauți în Uri ?

STAUFFACHER

(întimîndu-i mîna)

Vremile vechi şi Şvițera cea veche !

WALTHER FURST

Le-aduci cu dumneata ! — Sunt vesel, uite,
Aşa de vesel, că te văd aci!
Stai jos, iubit prietin, — ce mai face
Gertruda, preacinstita ta soție ?
Din toți drumarii cari se duc spre țara
Italii, unul nu-i să nu slăvească
A voastră casă pururi primitoare.
Dar spune-mi dacă vii din Fluelen chiar
Şi n-ai văzut nimic deosebit
Pînă s-ajungi la pragul casei mele ?

STAUFFACHER

Văzui ceva punîndu-se la cale
Ce nu putea să-mi facă bucurie.

WALTHER FURST

Ai înțeles atunci dintr-o ochire !

STAUFFACHER

Aşa ceva nici n-a mai fost în Uri,
Şi nu s-a pomenit aci-nchisoare :
Loc zăvorit era numai mormântul.

WALTHER FURST

Mormîntul nostru e. I-ai spus pe nume !

STAUFFACHER

Jupîne Walther Furst, nu-ți tăinuiesc
Că nu de flori de măr vin eu la voi.
Griji grele mă muncesc mereu şi chin ,
Lăsai acasă, chin găsesc şi-aci.
Căci suferința noastră n-are margini
Şi starea noastră-i vrednică de plîns.
Slobod era de veacuri elvețianul
Şi-am fost deprinşi să fim cinstiți în lume,
Dar vremi ca astăzi n-au mai fost de cînd
Picior de păcurar străbate munții.

WALTHER FUBST

Da, e neomenos ce fac cii noi !
Chiar bunul nostru domn de Attinghausen,
Ce-a apucat vremile vechi, el însuşi
E de părere că nu-i de răbdat.

STAUFFACHER

Şi dincolo, în Unterwald, e rău
Şi-a curs deunăzi sînge — Wolfenschiessen,
Deregătorul care sta la Rosberg,
Rîvni la rod oprit, voind să ceară
Nevestei lui Baumgarten din Alzellen
Să-şi pîngărească cinstea de femeie
Şi cu securea 1-a ucis bărbatul.

WALTHER FURST

O, dreaptă ți-este judecata, Doamne !
Baumgarten, zici ! — Un om de toată cinstea !
Dar a scăpat, şi-i bine-ascuns, aşa e ?

STAUFFACHER

Da, ginerele dumitale I-a scăpat
Trecîndu-1 lacul, — şi-i ascuns la mine.
Dar tot acel bărbat mi-a povestit
Ceva mai groaznic, întâmplat ân Sarnen...
Oricărui om cinstit ar trebui
Să-i sîngereze inima...

WALTHER FURST
(atent)

Ia spune
Ce s-a întîmplat ?

STAUFFACHER

La Melchtal, unde intri
La Kerns, trăieşte-un om de omenie,
îi zic pe nume Heinrick de la Halden,
Şi glasul lui e prețuit în obşte.

WALTHE» FUBST

Il ştim cu toţii. Ce-i cu el ? Răspunde !

STAUFFACHER

Pentru-o greşeală mică, Landenberg
i-a pedepsit pe fiu-so, dînd poruncă
Ca să-i dejuge boii de la plug,
Atunci băiatul a bătut pe-argat
Şi a fugit...

WALTHER FURST

(din ce în ce mai agitat)

Dar cu bătrînul, spune
Ce s-a-ntîmplat cu dînsul ?

STAUFFACHER

Landenberg
Trimite-atunci după bătrîn şi-i cere
Să-i dea pe cel fugit, — şi cum jură
Bătrînul drept că n-are nici o ştire
Despre fugar. — chemă tiranul zbirii —

WALTHER FURST

(se ridică repede şi vrea să-l tragă- la o parte)

O, taci! Nici un cuvînt !

STAUFFACHER

(mai tare)

„De mi-a scăpat
Din mînă fiul tău, te am pe tine !"
Poruncă dă să-1 culce la pămînt
Şi să-i străpungă ochii cu oţelul...

WALTHER FURST

O, Doamne ! Doamne !

MELCHTAL

(năpustindu-se înăuntru)

Ochii, ochii, zici ?

STAUFFACHER

Cine-i tînărul ăsta ?

MELCHTAL

(apucîndu-l de braţ cu putere)

Ochii ? — spune !

WALTHER FURST

Oh, vai, nenorocitul !

STAUFFACHER

Cine este ?

(la un semn al lui WALTHER FURST)

E fiul ?... Dumnezeule !

MELCHTAL

Şi eu ?
De el departe ?... Ochii, amîndoi ?

WALTHER FURST

Fă-ţi inimă şi stăpîneşte-ţi firea !

MELCHTAL

Din vina mea, vai, din greşala mea !
Orb, aşadară ! Orb, orbit cu totul ?

STAUFFACHER

Da, i s-au scurs izvoarele vederii !
In veci el nu va mai zări lumina !

WALTHER FURST

O, cruță-1!

MELCHTAL

Niciodată ! Niciodată !

(Şi-apasă mîna pe ochi şi tace cîteva clipe; apoi se-ntoarce de la unul la celălalt şi vorbeşte cu glas scăzut, înecat în lacrimi)

Lumina, ah, e darul cel mai sfînt —
Tot pe pămînt trăieşte din lumină
Şi de lumină toate cîte sunt
Se-nveselesc, se-ntorc către lumină
Cu drag ! Şi el să stea pierdut în noapte,
In vecinie întunerec şi s-o simtă —
Pe el nici verdele cel cald al luncii,
Nici luciul florilor nu-1 mai desfată,
Gheţarii roşii-n zori n-o să-i mai vadă ! —
Să mori nu e nimic — nenorocirea
E să trăieşti şi să nu poţi vedea !
Ce vă uitaţi aşa miloşi la mine ? !
Eu am doi ochi şi tatălui meu orb
Nu pot să-i dau nici unul, nici o rază
Din marea de lumină strălucită
Ce orbitoare intră-n ochii mei.

STAUFFACHER

Sunt nevoit, vai, să-ţi sporesc amarul,
Nu să-1 alin — el e şi mai de plîns !
Căci dregătorul 1-a lipsit de tot!
Nu i-a lăsat nimic decît toiagul
Să umble gol şi orb din prag în prag !

MELCHTAL

Nimic decît toiagul bietului
Bătrîn lipsit de ochi — tot i-a răpit,
Şi chiar lumina sfîntă-a soarelui,
Obştescul bun al celui mai sărac !

Nu-mi mai vorbească nimenea de-acuma
Să mai rămîn, ori să mai stau ascuns !
Vai, ce mişel şi ce nemernic sunt
Să mă gindesc întîi la viaţa mea,
Nu la a ta. — Căruntul tău cap scump,
Zălog în gheara cruntului tiran !
Nu vreau să ştiu, nu vreau să mai gindesc
Decît la răzbunarea sîngeroasă !
Mă duc — să nu m-opriţi — la dregător,
Spre-a-i cere samă pentru ochii tatei !
Străbat la el prin toţi ceauşii lui
Nu-mi pasă dacă mor, de pot s-astîmpăr
în sîngele-i spurcat durerea mea
Sălbatică...

(Vrea să plece.)

WALTHER FURST

Rămîi 3 Ce poţi să faci
Tu împotrivă-i ? în castelu-i 'nalt,
în Sarnen, stă şi-şi bate joc de-acolo
De furia nevolnică...

MELCHTAL

Şi dacă
Ar locui-n palatul cel de gheaţă
Pe Schreckhorn sau mai sus, acolo unde
Jungfrau stă-nnegurată de-o vecie —
Tot îl ajung, — cu douăzeci feciori
Toţi oţeliţi ca mine-i surp viesparul!
Şi dacă nimeni n-ar veni cu mine
Şi dacă voi, temîndu-vă avutul,
Toţi v-aţi pleca sub jugul tiraniei,
Mă urc atunci s-adun păstorii-n munte,
Acolo sus, sub cerul slobod, unde
E încă mintea limpede şi-ntreagă
Şi inima e încă sănătoasă,
Şi-am să le spun cumplita grozăvie...

STAUFFACHER

(către WALTHER FURST)

La os cuțitul ne-a ajuns — se poate
Să mai răbdăm ?

MELCHTAL

Ce să răbdăm, cînd nu e
Nici ochiul sigur în orbita lui ?
Au n-avem arme ? Dar la ce-nvățarăm
Să dăm cu arcul, să-nvîrtim securea
Şi bîta grea ? Orice ființă are
Un chip de apărare-n vremuri grele :
Sleit de goană, cerbu-ntoarce capul
Şi-arată haitei coarnele-i temute,
Şi capra trage după ea-n prăpaste
Pe vînător ; chiar boul de la plug,
Tovarăşul blajin al omului,
Ce răbduriu, sub jug îşi încovoaie
Grumazul lui vînjos, de-l zîdăreşti
Se supără, şi-n coarne apucîndu-l,
Azvârle pe duşmanul său in nouri î

WALTHER FURST

Dac-ar gîndi ca noi cele trei țări,
Poate-ar fi chip să săvîrşim ceva.

STAUFFACHER

Cînd Uri cheamă şi-Unterwald ajută
Şi Schwytz-ul va cinsti frăția veche.

MELCHTAL

Am trecere destulă-n Unterwalden
Şi toți şi-ar pune-n joc cu drag viața
De-ar şti că află-n frații lor Un sprijin ;
Părinți cucernici ai acestei țări !
Eu sunt un tînăr numai între voi,
Cei mult pățiți — şi vorba mea se cade

Sfios să tacă-n adunarea țării,
Ci dacă-s tînăr, încă-n pragul vieții,
O. nu-mi respingeți sfatul şi cuvîntul :
Nu sîngele aprins, ci dureroasa
Pornire-a deznădejdii mă împinge,
De-ar trebui să mişte chiar şi stînca.
Sunteți şi voi părinți, capi de familii,
Şi vă doriți un fiu de omenie,
Să vă cinstească pletele cărunte
Şi ochii voştri să vi-i aibă-n pază.
O, dacă voi n-ați fost prădați de bunuri,
Şi ochii voştri luminoşi şi teferi
Se mişcă încă în orbita lor, —
Nu stați străini de suferința noastră :
Căci sabia tiranului atîrnă
Şi-asupra-vă ; voi desfăcurăți țara
De-Austria — şi n-a fost alta vina
Tatălui meu ; aveți aceeaşi vină
Si-osinda voastră fi-va tot aceeaşi.

STAUFFACHER

(către WALTHER FURST)

Ce hotăreşti ? Eu-s gata sa urmez.

WALTHER FURST

S-aflăm întîi ce spun şi domnii noştri
De Sillinen şi cel de Attmghausen —
Numele lor ne-ar face mulți prietini.

MELCHTAL

Ce nume-i oare mai cinstit în munte
Decît al dumneavoastră amîndurora ?
Poporul crede în aceste nume
Şi ele au răsunet bun în țară.
Ați moştenit virtuți mari, strămoşeşti
Şi le-ați sporit... Ce să ne facă domnii ?
Mai bine să lucrăm de capul nostru :
De-am fi încalțe numai noi în țară !
Noi înşine am şti să ne-apărăm !

STAUFFACHER

Ei nu-s aşa năpăstuiţi ca noi,
Căci valul care bintuie-n adincuri
Nu s-a-nălţat d-asupra pîn-acuma,
Dar nu ne va lipsi sprijinul lor,
Cînd au să vadă ţara în picioare...

WALTHER FURST

De-ar fi-ntre noi şi Austria un jude,
Ar hotărî el legea şi dreptatea.
Dar cel care ne-apasă e-mpăratul,
Cel mai înalt judecător ce-avem.
Deci Dumnezeu ajute braţul nostru !
încearcă tu prin oamenii din Schwytz,
Eu merg în Uri să cîştig prietini —
Dar cine să se ducă-n Unterwalden ?

MELCHTAL

Eu ! — Cine oare-ar fi mai potrivit ?

WALTHER FURST

Ba nicidecum : eşti oaspe-al meu şi sunt
Răspunzător de viaţa dumitale !

MELCHTAL

Lăsaţi-mă ! cunosc strîmtorile
Şi căile ascunse printre stînci ;
Şi cunoscuţi am mulţi cari bucuros
M-ar tăinui la vreme de nevoie.

WALTHER FURST

Eu zic să meargă-n paza Domnului.
Acolo, sus, nu-s vinzători, — în munte
Aşa despreţuită-i tirania,
Că nu găseşte-unealtă. Tot astfel
Şi alzeleanul meargă-n Unterwalden
Să strîngă soţi şi să răscoale ţara.

MELCHTAL

Cum vom putea să ne trimetem veşti
Făr-a trezi-n tirani vreo bănuială ?

STAUFFACHER

Să ne-adunam la *Brunnen* sau la *Treib,*
Unde descarcă vasele de marfă.

WALTHER FURST

Nu-i bine să lucrăm aşa, pe faţă.
Eu cred aşa : — La stînga de la iezer,
Cînd treci spre Brunnen, lîngă Mithenstein,
Este-o poiană tăinuită, cărei
Ii zic păstorii *Rutli,* —- căci acolo
Fu locul mai de mult despădurit.
E-acolo unde graniţele noastre

(către MELCHTAL)

Ni se-ntîlnesc

(către STAUFFACHER)

Şi-n preapuţină vreme
Te trece luntrea de la Schwytz acolo.
Pe căi pustii putem străbate noaptea
Acolo, noi, sa chibzuim în taină.
Acolo cred că poate-oricare aduce
Cu sine zece oameni de credinţă,
Uniţi în cuget şi-n simţiri cu noi, — •
Aşa putem să chibzuim cu toţii
Şi s_o pornim cu Dumnezeu 'nainte !

STAUFFACHER

Amin ! întinde-mi dreapta-ţi preacinstită ;
Şi dumneata — şi-aşa precum azi, noi,
Trei oameni ale noastre mîni ne-ntindem,
Aşa vrem noi cu orice preţ *trei ţări*
Să le-nfrăţim pe viaţă şi pe moarte !

WALTHER FURST şi* MELCHTAL

Pe viață şi pe moarte !

(îşi țin mînile citeva clipe încă împreunate si tac.)

MELCHTAL

Tată orb,
Bătrine tată, tu nu vei putea
Să vezi cu ochii ziua dezrobirii —
Dar o vei auzi, — cînd focuri mari
Din munte-n munte vîlvăind se suie,
Cînd cade cea din urmă cetățuie
In care stăpîneşte azi tiranul:
In casa ta veni-va elvețianul
Şi vestea bună o vei auzi
Şi-n noaptea-ți neagră se va face zi !

ACTUL II

SCENA I

La *curtea baronului de ATTINGHAUSEN.*
O sală gotică împodobita *cu blazoane şi coifuri. Baronul, un moşneag de optzeci de ani, statură înaltă, linişte nobilă, răzemat de un toiag cu minerul dintr-un corn de cerb, poartă un pieptar* îmblănit, *KUONI şi alți şase argați stau In jurul lui, cu greble şi coase. ULRICH de RUDENZ intră în ținută de cavaler.*

RUDENZ .

Aci sunt, unchiule — ce vreai să-mi spui ?

ATTINGHAUSEN

Dă-mi voie, după datina străveche
A casei, să închin cu-argații mei.

(Bea *dintr-o eitpă care face apoi ocolul.)*

Pe vremi umblam cu ei la cîmp şi-n codru,
Şi-i stăpîneam sub ochii mei la muncă,
Precum sub steagul meu-i duceam la luptă..
Azi nu mai pot să fiu ce-am fost odată,
Şi soarele la mine de nu vine,
Nu pot să merg să-i mai găsesc pe culmi,
Şi-aşa-ntr-un cerc din ce în ce mai strimt,
Mă mişc domol spre cel mai strimt şi cel
Din urmă, unde-nceata orice viață.

Sunt umbra mea numai şi în curînd
Nu voi mai fi decît numele meu.

KUONI

(către RUDENZ cu cupa)

Noroc, voinice !

(RUDENZ ezită să ia cupa.)

ATTINGHAUSEN

Plecaţi, copii, şi-n seri de sărbătoare
Om mai vorbi de treburile ţării.

(Argaţii pleacă.)

ATTINGHAUSEN si RUDENZ

ATTINGHAUSEN

Te văd încins cu spada şi-n armură...
Te duci în Altdorf, la castel, pesemne ?

RUDENZ

Da, unchiule, nu pot să mai amîn...

ATTINGHAUSEN

(se lasă în jilţ)

Ce-atîta zor ? Cum ? Tinereţii tale
Aşa de scumpă-i este vremea oare,
Că vreai s-o cruţi la unchiul tău bătrîn ?

RUDENZ

Văd că nu-ţi sunt aci de vreun folos
Şi sunt ca un străin în casa aceasta.

ATTINGHAUSEN

(după ce-l mustră multă vreme cu privirea;

Da, din păcate, eşti. Şi ţara ta
Străină-i pentru tine. Uly ! Uly !
Nu te mai recunosc. îmbraci mătăsuri,
Trufaş îţi vînturi pana de păun
Şi-arunci pe umeri manta ta de purpur;
Plin de dispreţ tu cauţi la ţărani
Şi ţi-e ruşine cînd îţi dau bineţe.

RUDENZ

Ii dărui cinstea ce i se cuvine,
Dar dreptul, ce şi-1 ia, nu-1 recunosc.

ATTINGHAUSEN

Poporul geme sub urgia grea
A cîrmuirii, inima oricărui
Om de-omenie plină-i de obidă,
Văzînd tot ce-ndurăm ; — pe tine singur
Te lasă rece chinul tuturora,
Tu eşti văzut, răzleţ de fraţii tăi,
Alături de duşmanul ţării tale,
Batjocorind năcazurile noastre,
Vînînd plăceri uşoare şi umblînd
Să cucereşti favoruri princiare,
Cînd ţara ta sub bici cumplit se zbate.

RUDENZ

E ţara asuprită ? Pentru ce ?
Cine-a adus-o-n starea ei de plîns ?
Era de-ajuns o vorbă, numai una,
Spre-a ne scăpa pe loc de tiranie
Şi-a dobîndi un împărat milos.
Amar de-aceia cari orbesc poporul
Ca să-1 împingă pe cărări greşite !
Ei îl opresc, în interesul lor,
Să se închine-Austriei, precum
Făcură toate celelalte ţări.

Le place ca să stea-n divan, asemeni
Cu nobilii cei mari — şi pe-mpăratul
Il vor stăpîn, — spre-a nu avea nici unul.

ATTINGHAUSEN

Mi-e dat s-aud din gura ta aceasta !

RUDENZ

M-ai zîdărît, deci lasă-mă să spun.
— Ce rol joci însuţi, unchiule, aci ?
N-ai o mîndrie mai înaltă oare
Decît de-a fi judeţ şi căpitan
Şi-a cîrmui pe lîngă-aceşti ciobani ?
Cum ? Nu e oare-o faptă mai de cinste
Să te închini unui puternic crai,
Să intri în suita-i strălucită
Decît de-a fi stăpîn pe-argaţii tăi
Şi-a sta-n divan alături cu ţăranii ?

ATTINGHAUSEN

Ah, Uly ! Uly ! Glasul amăgirii
Te-a rătăcit. El ţi-asurzeşte-auzul
Şi inima ţi-a-nveninat-o toată !

RUDENZ

Da, nu m-ascund — mă doare mult ocara
Străinilor, care ne dau porecla
De nobilime ţărănească ; — sufăr
Cînd floarea nobilimii-ntregi sub steagul
Austriei s-adună, eu să stau
Trîndav aci, la moşioara mea.
Şi primăvara vieţii să mi-o pierd
Ou munci de rînd... Aiurea se petrec
Atîtea fapte ; — dincolo de munte,
Se zbuciumă-n lumină strălucită
O lume de mărire — pe cînd mie
Şi coif şi scut îmi ruginesc în sală ;

Şi glas de trîmbiţi de război, strigarea
Heroldului ce cheamă la turnir,
Aici aud doar trista doină păstorească
Şi monotonul sunet de talangă.

ATTINGHAUSEN

Orbitule, furat de-un vis deşert,
Huleşte-ţi ţara-n care te-ai născut,
Te leapădă de datinele simple
Din vechi lăsate de străbunii tăi!
Dar vei tînji cu lacrime fierbinţi,
Odată, după munţii strămoşeşti.
Şi doina asta ce-o dispreţuieşti
Te va umplea de-un dor adînc de-acasă,
Cînd pe pămînt străin o să-ţi răsune...
O, straşnic lucru-i dragostea de ţară !
Străina lume falsă nu-i de tine ;
Străin şi ţie şi inimei tale
Vei fi la mîndra curte-mpărătească !
Virtuţi de-alt soi se cer, decît acelea
Ce tu le-ai dobîndit în aste văi!
Te du şi vinde-ţi sufletul tău slobod,
Ia un feud. şi-argat la prinţi te bagă,
Cînd poţi să fii stăpîn neatîrnat
Şi prinţ la tine, pe-o moşie-ntreagă ! —
Ah, Uly ! Uly ! Nu fugi de-ai tăi !
La Altdorf nu te du — nu părăsi
A ţării tale pricină preasfîntă !
Eu-s cel din urmă-n neamul meu, — cu mine
Se stinge şi numele meu. — Priveşte !
Acolo-atîrnă vechea mea armură,
Cu mine ea va coborî-n mormînt,
Şi-n ceasul morţii, trebuie să cuget
Că tu abia aştepţi să-nchid eu ochii,
Ca să alergi la curtea-aceasta nouă
Şi să primeşti din partea Austriei
Aceste bunuri nobile-ale mele,
Ce le-am primit eu de la Dumnezeu !

RUDENZ

Zadarnic ne-am împotrivi noi rigii;
A lui e lumea ; cum putea-vom noi
Să-i stăm în cale dîrji şi îndărătnici,
Spre-a frînge lanțul viu de țări în care
Ne-ncătuşează el de pretutindeni ?
A lui sunt toate piețele, - ale lui
Sunt tribunale, drumuri de negoț,
Chiar vita de povară care urcă
Pe St. Gotthardt, şi ea-i plăteşte dijmă.
Suntem închişi, suntem împresurați
De țările-i din preajmă ca-ntr-o plasă...
împărăția ne va ocroti ?
Ea însăşi poate să mai ție piept
In fața-atotputernicei Austrii ?
De nu ne-ajută Dumnezeu, nu poate
S-ajute nici un împărat din lume !
Ce preț mai are vorba-mpărătească
Atuncea cînd, la vreme de nevoie,
Oraşele ce-au căutat la umbra
Impărăteştei pajuri ocrotire,
Sunt zălogite azi şi-nstrălnate ?
— Nu, unchiule ! Mai bine, mai cuminte
E-n vremea-aceasta grea a dezbinării,
Să ne-alipim de-acel ce-i mai puternic.
Coroana-mpărătească se perindă
Din neam în neam; nu poate ține minte
Pe-aceia ce-au slujit-o cu credință ;
Dar cînd slujeşti pe-un domnitor puternic
Arunci sămînță-n viitor.

ATTIN G-HAUSEN

Cuminte eşti ? Vrei cu-orice preț să fii
Mai luminat decît străbunii tăi,
Cari pentru piatra scumpă-a libertății
Cu trup şi suflet au luptat de-a pururi !
— Mergi la Luțerna şi întreabă-acolo
Ce dulce e domnia-austriacă,
Ei vor veni să vadă cîte turme

Şi oi avem, să ne măsoare Alpii,
Ne vor opri Vihatul pretutindeni
In codrii noştri, ei vor pune vămi
La porțile şi podurile noastre ;
Cu sîngele şi sărăcia noastră
Îşi vor plăti războaiele... O, nu !
De-i vorba să jertfim al nostru sînge,
S-o facem pentru noi : vom cumpăra
Mai ieftin libertatea ca robia !

RUDENZ

Putem noi oare, nişte bieți păstori,
Să ne luptăm cu ostile lui Albrecht ?

ATTINGHAUSEN

Sileşte-te-a-1 cunoaşte mai de-aproape
Pe-acest popor de bieți păstori, copile !
Eu îl cunosc, că doar l-am dus în lupte,
Da, l-am văzut în luptă la Favența.
Poftească dînşii să ne pună jugul,
Că noi nici morți nu vrem să-1 îndurăm !
— O, cugetă din ce tulpină eşti !
Şi n-arunca pe străluciri deşarte
Mărgăritarul vredniciei tale —
A fi cinstit ca şef al unui neam
Neatîrnat, ce numai din iubire
Cu trup şi suflet ți se-nchină ție,
Şi pentru tine s-ar jertfi cu drag —
Aceast-ar trebui să-ți fie fala
Şi-adevăratul titlu de noblețe.
Nu rupe legăturile fireşti; —
Ci cît mai mult de țara ta cea scumpă
Să te-alipeşti, să ții la ea, — aci
Sunt rădăcinile puterii tale.
Acolo-n lumea de străini stai singur,
O trestie ce-o frînge-orice furtună.
O, vino — nu ne-ai mai văzut de mult;

Incearc-o *zi* numai cu noi — azi numai
Să nu te duci la burg — auzi ? nu *azi,*
O zi numai te dăruie şi nouă !

(li prinde mîna.)

RUDENZ

Nu pot... mi-am dat cuvîntul... sunt legat..

ATTINGHAUSEN

(lăsîndu-l de mină, sever)

Legat... O, te pricep, nenorocite !...
Nu eşti legat prin jurămîntul tău,
E farmecul iubirii ce te leagă...

(RUDENZ se-ntoarce să plece.)

Poți să te-ascunzi... E domnişoara Bertha,
Bertha de Bruneck, ea la burg te-atrage
Să faci pe sluga-mpărătească-acolo.
Vreai s-o cîştigi, cu prețul lăpădării
De țara ta. —• Nu te lăsa-nşelat!
Spre-a te momi mai lesne, ți s-arată
Logodnica, dar nu-i menită ție !

RUDENZ

Destule-am auzit... Rămîi cu bine.

(Pleacă.)

ATTINGHAUSEN

Copil smintit, rămîi! Se duce, pleacă !
Nu-1 pot opri, nu pot să-1 mîntuiesc.
Aşa s-a lăpădat şi Wolfenschiessen
De țara lui — şi alți au să-1 urmeze,
Tot tineretul e furat de vraja
Străinătății ce se-ntinde, creşte
Cuceritoare peste munții noştri.

o, ceas nenorocit, cînd a pătruns
în paşnicele noastre văi străinul,
Stricînd atîtea vechi şi sfinte datini !
Veac nou începe, ce-i bătrîn şi vrednic
Se duce, piere, alte vremuri vin.
Alt neam cu alte gînduri se ridică !
Ce rost am eu aici ? — Sub glie-s toți
Acei cu care-am vecuit în cinste,
Sub glie-i veacul meu; amar de-acela
Ce-i nevoit în cel *nou* să trăiască !

SCENA a H-a

O poiană împresurată de stînci înalte şi pădure. Pe stînci sunt poteci cu sprijinitoare şi scări, pe cari mai tîrziu se văd coborîndu-se oamenii. In fund se zăreşte iezerul peste care se arată la început un curcubeu lunar. Priveliştea e închisă de munți înalți, la spatele cărora se înalță ghețari şi mai înalți. E noapte peste tot pe scenă, numai lacul şi ghețarii cei mai înalți strălucesc în lună.
MELCHTAL, BAUMGARTEN, WINKELRIED, MEIER DIN SARNEN, BURCKHARDTAM BUHEL, ARNOLD DIN SEWA, KLAUS DE LA FLUE şi alți patru oameni, toți înarmați.

MELCHTAL

(încă în culise)

Haideți, poteca se deschide... iată !
Văd steiul, văd şi cruciulița sus :
Aci e Rutli; am ajuns !

(Intră cu torțe aprinse.)

WINKELRIED

Ascultă !

SEWA

Pustiu.

MEIER

Nu-i nimeni. Noi, din Unterwalden,
Suntem mai harnici.

MELCHTAL

Oare cit e ceasul ?

BAUMGARTEN

La Selisberg strâjerul a strigat
Chiar adineauri două.

(S-aude clopotul în depărtare.)

MEIER

Taci! Ascultă !

AM BUHEL

Da, clopotul utreniei la schit
Răsună clar din țara svițerană.

VON DER FLUE

Văzduhul e curat şi-aduce zvonul
Aşa departe...

MELCHTAL

Meargă cîțiva inşi
S-aprindă vreascuri, ca să ardă viu
Cînd vin creştinii.

(Doi oameni se duc.)

SEWA

Este-o noapte mîndră
Şi o lună ! Uite iezerul, acolo,
Cum străluceşte luciu ca oglinda !

AM BUHEL

Au drumul lesne, frații.

WINKELRIED

Uite ! Ia !
Colo l Nu vezi nimica ?

MEIER

Ce anume ?
A, da '. Un curcubeu în toiul nopții!

MELCHTAL

E-alcătuit de razele de lună !

VON DER FLUE

E-un semn acesta minunat şi rar.
Sunt mulți cari n-au văzut aşa ceva !

SEWA

Sunt două, vezi ? Unul mai şters deasupra...

BAUMGARTEN

O luntre trece tocmai pe sub el.

MELCHTAL

E Stauffacher cu luntrea lui, un om
De cinste; nu se lasă aşteptat.

MEIER

Acei din Uri zăbovesc mai mult.

AM BUHEL

Ei cată s-ocolească mult prin munte,
Ca nu cumva să-i simtă vreo iscoadă.
(în vremea asta cei doi au aprins un foc în mijlocul poienii.)

MELCHTAL

(la țărm)

Cine-i ? Lozinca !

STAUFFACHER

Iubitori de țară !

(Toți se-ndreaptă spre fund să întîmpine pe cei ce vin. Din luntre coboară STAUFFACHER, ITEL REDING, HANS AUF DER MAUER, JORG IM HOFE, KONRAD HUNN, ULRICH DER SCHMIED, JOST VON WEILLER si alți trei țărani, toți înarmați.)

TOȚI

(strigă)

Bine-ați venit!

(tn vremea cînd ceilalți rămîn în fund și se salută intre ei, MELCHTAL vine în față cu STAUFFA 'HER.)

' MELCHTAL

Da, l-am văzut pe dînsul
Ce nu putea să mă revadă. Mîna
Pe ochii lui am pus-o și-am sorbit
învăpăiatul dor de răzbunare
Din soarele stins al privirii sale !

STAUFFACHER

Las' răzbunarea ! Nu să răzbunăm
Ce-a fost, voim, ci să răpunem răul
Ce ne-amenință. Povestește-acuma
Ce-ai isprăvit, pe cine-ai cîștigat
In Unterwald, la pricina obștească ;
Ce cred creștinii și prin ce minune
Tu însuți ai scăpat din toate teafăr ?

MELCHTAL

Prin fioroșii munți Sureni, pe-ntinse
Pustietăți de gheață, unde-auzi
Doar răgușite țipete de vulturi,
Am dat de-o padină unde păstorii
Din Uri și din Engelberg se strigă
Și laolaltă pasc, stingîndu-mi setea
Cu laptele ghețarilor ce curge
In mici șuvițe spumegînd la vale.
Prin stîni pustii am mas apoi, ca gazdă
Și oaspe totodată, pîn' ce-am dat
De case locuite de prietini.
— Și-n aste văi se răspîndise zvonul
Nelegiuirii și adîncă milă
Nenorocirea mea stîrnea oriunde,
La toate porțile unde băteam
Găsii nespusă jale și-ndîrjire
In sufletele lor neprihănite ;
Căci precum Alpii lor, din veci, hrănesc
Aceleași ierburi, și-ale lor izvoare
Curg tot la fel, și norii, chiar și vîntul
Urmează neschimbat același drum,
Tot astfel și străbunele lor datini
Se moștenesc întregi din tată-n fiu.
Nu rabdă ei prefaceri îndrăznețe
în mersul vieții lor patriarhale, —
Ba mi-au întins chiar mînile lor aspre,
Au prins în mînă ruginita armă
Și-n ochii lor lucea vioi curajul,
Cînd eu le-am pomenit acele nume
Ce-s sfinte pentru tot creștinu-n munte
Al dumitaie și-al lui Walther Fiirst.
Jurară toți să facă tot ce credeți.
Să vă urmeze toți, pînă la moarte ! —
Așa am alergat din loc în loc
Și-ajuns apoi în valea mea de-acasă,
Pe unde am atîția consîngenî,
Cînd am găsit aci pe tatăl meu
Orb, jefuit, pe un mindir străin,
Trăind din mila unor oameni buni...

STAUFFACHER

O, Dumnezeule !

MELCHTAL

N-am plîns atunci !
Nu mi-am vărsat în lacrimi păcătoase
Văpaia jalei şi-a obidei mele,
Adînc în piept, ca pe-o comoară scumpă,
O închisei, gîndind numai la fapte.
M-am cățărat pe steiuri şi pripoare,
Şi n-a rămas vâlcea neiscodită ;
Pîn' la ghețarii coperiți de sloiuri
M-am aşteptat —, şi-am dat peste colibe.
Şi, peste tot, pe unde-am pus piciorul
Aflai aceeaşi ură-a asupririi,
Căci chiar pîn' la acest hotar din urmă
Al vieții, unde,-ncremenit, pămîntul
Nu mai dă rod, — se-ntinde lăcomia
Deregătorilor. Cu vorbe-aprinse
Am îndîrjit pe-acest popor viteaz
Şi-acum cu trup şi suflet el e-al nostru l

STAUFFACHER

Mult ai făcut în vreme-aşa puțină !

MELCHTAL

Făcui mai mult ! — De cele două burguri,
Rosberg şi Sarnen, se-ngrozesc ai noştri.
Căci după-ntărituri s-ascunde lesne
Duşmanul şi ne jefuieşte țara.
Vroiam cu ochii mei să aflu toate :
Am fost la Sarnen şi-am văzut castelul!

STAUFFACHER

Te-ai dus în vizuina tigrului ?

MELCHTAL

Eram în straie de monah pribeag.
Văzui pe dregătorul stînd la masă —
Poți judeca ce greu m-am înfrînat
Să-mi văd duşmanul şi să nu-1 ucid.

STAUFFACHER

Zău, te-a slujit norocul de minune !

(In vremea, aceasta ceilalți *țărani au înaintat* şi se apropie *de cei doi.)*

Dar spune-acuma, cine-s ăşti prietini,
Aşti oameni vrednici care te-nsoțesc ?
Hai, fă-mi-i cunoscuți, ca să putem
Să ne vorbim cu inima deschisă.

MEIER

Dar cine nu te-ar şti pe dumneata
In cele trei țări ? Eu-s Mei'r din Sarnen
Şi-aci-i nepotul, Struth din Winkelried.

STAUFFACHER

Nu-mi pomeneşti necunoscute nume.
Un Winkelried ucise pe balaur
în balta de la Weiler şi-a pierit
în lupta-aceasta.

WINKELRIED

Fu străbunul meu.

MELCHTAL

(arătînd doi țărani)

Aceştia stau dincolo de pădure ;
Şi sunt clăcaşi la schit, la Engelberg ;
N-o să-i disprețuieşti, că nu sunt slobozi
Ca noi. pe moştenirea strămoşească.
Li-e dragă țara, — şi-au şi faimă bună.

STAUFFACHER

(întinzîndu-le mina, *către amîndai)*

Fiţi sănătoşi ! E bine de acela
Ce nu-i legat cu trupul lui de glie ;
Dar cinstea e aceeaşi pretutindeni.

KONRAD HUNN

Asta-i bătrînul jude, jupîn Reding.

MEIER

îl ştiu eu bine. E duşmanul meu,
Se judecă cu mine pentr-un iugăr.
Suntem duşmani la judecată, dar
Aci noi suntem una.

(îi stringe mina.)

STAUFFACHER

Bine zis !

WINKELRIED

Vin... Auziţi ? E buciumul din Uri !

(Din dreapta şi din stînga se văd bărbaţi cu arme, scaborînd pe stînci cu torţe aprinse.)

AUF DER MAUER

Priviţi ! Nu e cu ei cucernicul
Slujbaş al Domnului, cinstitul preot ?
Nici drumul greu şi nici spaimele nopţii
Nu l-au oprit s-alerge cu ai săi,
Păstorul credincios al turmei sale !

BAUMGARTEN

Cu el e crîsnicul şi Walther Fiirst;
Dar nu zăresc pe Tell în ceata lor.

(WALTHER FURST, popa ROSSELMANN, crîsnicul PETERMANN, păstorul KUONI, vînătorul WERNI,

pescarul RUODI şl încă. alţi cinci ţărani. Toţi laolaltă, treizeci şi trei la număr, *înaintează* st iau loc *în jurul focului.)*

WALTHER FURST

Suntem siliţi chiar pe pămîntul nostru
Să ne-adunăm în taină, cum s-adună
Pe-ascuns şi se strecoară ucigaşii,
Şi noaptea, care-şi împrumută manta
întunecată numai făr'delegei
Şi faptelor care se tem de soare, —
Să glăsuim de dreptul nostru sfînt
Ce e curat şi limpede ca ziua !

MELCHTAL

Nu e nimic. Ce noaptea neagră-mbină,
Voios odată va luci-n lumină.

ROSSELMANN

Aflaţi ce-mi dete Domnu-n gînd, tovarăşi !
Noi stăm aci ca un divan al ţării
Şi deci înfăţişem poporu-ntreg.
Să chibzuim ca-n vremile de pace
După străvechea datină a ţarii,
Şi dacă nu lucrăm chiar după lege
E vina vremei grele. Dumnezeu
E pretutindeni unde e stăpînă
Dreptatea şi sub cerul lui stăm noi !

STAUFFACHER

Preabine ! După datina străbună
Să ţinem dară sfat; deşi e noapte,
Dreptatea noastră luminează vie.

MELCHTAL

De nu sunt toţi, de faţă-s ***cei mai buni***
Şi inima poporului e-aci !

KONRAD HUNN

Deşi n-avem cărţile vechi cu noi,
Dar ele-s scrise-n inimile noastre.

ROSSELMANN

Atunci s-alcătuim pe loc inelul î
Să se ridice săbiile puterei !

AUF DER MAUER

Să-şi ieie locul său judeţul ţării
Şi-aprozii lui să stea de el alături !

CRÎSNICUL

Suntem trei ţări. Căreia se cuvine
Să dea o căpetenie-adunării ?

MEIER

Pot să-şi rîvnească cinstea Schwytz şi Uri ;
Noi, cei din Unterwalden, stăm deoparte.

MELCHTAL

Noi stăm deoparte, ajutor doar cerem
De la prieteni mai puternici.

STAUFFACHER

Uri
Să ieie sabia ; steagul său trecea
La luptă pururi înaintea noastră.

WALTHER FURST

E vrednică şi Schwytz de-această cinste,
Că-i ţara de-obîrşie-a tuturora.

ROSSELMANN

Cred c-ar putea să aibă-ntîietate
La sfaturi Schwytz şi Uri la război.

WALTHER FURST

Atuncea ia-le !

STAUFFACHER

Cinstea se cuvine
Acelui mai în vîrstă, deci nu mie !

JORG

Cel mai în vîrstă e fierarul Ulrich.

AUF DER MAUER

Om cumsecade, însă nu e slobod,
în Schwytz nu poate fi clăcaşul jude.

STAUFFACHER

Nu-i aci domnul Reding, fostul jude ?
Mai vrednic decît el poate fi altul ?

WALTHER FURST

El fie jude dar şi capul dietei!
Cine e pentru, să ridice mîna !

(Toţi ridică dreapta.)

REDING

N-am cărţile să pun mîna pe ele,
De-aceea jur pe vecinîcele stele,
Că-n veci n-am să m-abat de la dreptate.

(Se pun cele două săbii *înaintea lui,* inelul *se* alcătuieşte *în jurul său ; Schwytz la mijloc; la dreapta se aşază Uri şi-n stînga Unterwalden. REDING stă răzîmat de sabia lui.)*

Ce-adună-aci pe-aceste trei popoare
A munţilor, pe ţărmul lacului
Pustiu, la ceasul duhurilor rele ?

Ce va cuprinde legămîntul nou
Ce-1 facem noi sub cerul plin de stele ?

STAUFFACHER

Nu facem legăminte nouă ; e
Frăția moștenită din străbuni
Pe care-o înnoim ! Aflați, tovarăşi !
De ne desparte muntele sau lacul,
Noi suntem tot de-un neam şi tot de-un sînge
Şi toți ne tragem din aceeaşi țară.

WINKELRIED

Atunci e drept ce-n cîntece se zice
C-am fi venit în țară de departe ?
O, spune-ne ce ştii, ca legămîntul
Cel vechi să-1 întărească pe cel nou !

STAUFFACHER

Deci ascultați ce-şi povestesc păstorii
Bătrîni : — Trăia odată un popor,
Departe-ntr-un ținut spre miazănoapte,
In care bîntuia o mare lipsă.
Văzînd aceasta, obştea hotărî
Ca tot al zecelea din poporeni,
Căzut la sorți, să părăsească țara
Strămoşilor ; — aşa s-a şi-ntîmplat.
Şi-au pribegit bărbați, femei, plîngînd,
O gloată mare, cătră miazăzi,
Tăindu-şi drum cu sabia prin țara
Nemțească, pînă ce-au ajuns aci
Pe plaiurile-acestor munți cu codri ;
Şi-odihnă n-au avut pîn' ce-au sosit
In valea cea sălbatică, pe unde
Şi astăzi curge Muotta-ntre livezi.
Picior de om pe-aci nu se vedea,
Doar un bordei pe țărm sta singuratec
Şi-un biet podar. — Cum bîntuia furtuna
Cumplit pe iezer, — n-au putut să-1 treacă.

Ci cercetând ținutul mai de-aproape
Văzură-atît amar de lemnărie,
Şi-au dat peste izvoare de-apa bună
Şi le-a părut că sunt la ei, acasă,
In patria lor scumpă, de departe.
Atunci se hotărîră să rămînă
Şi-aci durară tîrgul Schwytz cel vechi
Şi multe zile-amare-au petrecut
Muncind ca să despădurească locul.
Apoi cînd se-nmulțiră şi pămîntul
Nu mai da rod de-ajuns, ca să-i hrănească,
Au pribegit spre Brunig, negrul munte,
Ba chiar pînă la țara albă, unde,
împresurat de-un zid de gheață vecinie,
Un alt popor grăieşte altă limbă.
La Kernwald ridicară tîrgul Stanz
Şi-n valea Reuss pe urmă tîrgul Altdorf —
Dar obirşia lor nu şi-o uitară :
Din toate semințiile străine
Ai noştri se cunosc ca neam străvechi.
Căci doar sîngele apă nu se face !

(Întinde mîna-n dreapta şi-n stînga.)

Da, suntem toți o inimă şi-un sînge i

TOȚI

(întinzîndu-şi mînile)

Suntem toți dintr-un neam, suntem toți una !

STAUFFACHER

Alte popoare rabdă jug străin,
S-au închinat cuceritorului.
Sunt şi la noi în țară mulți vasali,
Şi-urmaşii lor le moştenesc robia.
Ci noi, popor de baştină din Schwytz,
Noi ne-am păstrat mereu neatîrnarea :
Nu-ngenunchem în- fața prinților,
De bună voia noastră am ales
Pe împăratul de ocrotitor.

ROSSELMANN

Ca oameni slobozi am ales noi scutul
împărătesc, aşa precum sună hrisovul
Lui Frideric al doilea, chezarul.

STAUFFACHER

Fără stăpîn nu-i doar nici cel mai slobod
Ce cere-un jude preaînalt să-mpartă
Dreptatea, cînd se nasc neînţelegeri.
Părinţii noştri ce-au lucrat cu trudă
Acest pămînt, schimbîndu-1 în grădină.
Au dăruit această mare cinste
Chezarului german, cel care poartă
Coroana împăraţilor romani.
Şi, ca alţi oameni slobozi din imperiu,
Ei s-au legat în oaste să-i slujească,
Căci singură aceasta-i datoria
A celor slobozi : au să ocrotească
împărăţia care-i ocroteşte.

MELCHTAL

Ce trece peste-aceasta, e robie.

STAUFFACHER

Chemaţi sub steagul lui împărătesc,
Luptară vitejeşte-n multe lupte
Şi merseră-n Italia 'narmaţi
Cu toţi ceilalţi, spre a-i aşeza pe frunte
Coroana Romei. Dar la ei, acasă,
Se cîrmuiau tot după legea lor
Şi după obiceiele străbune.
înaltul for era chezarul numai
Şi-n acest scop numea pe vreun baron
Ce nu-şi avea în ţară reşedinţa.
Cînd se făcea omor. era chemat
Şi, scurt şi neted, fără şovăire,
Rostea sub bolta cerului sentinţa.

Deci unde e vreo urmă de robie ?
Cel care-ar şti altminteri, să vorbească !

IM HOFE

Nu ; toate sunt aşa precum le-ai zis :
De cînd e lumea n-am răbdat robia !

STAUFFACHER

Chezarului chiar ne-am împotrivit,
Cînd a-ncercat să-şi procopsească popii,
Cînd lacomii călugări ne-au cerut
Păşunea, unde noi din moşi-strămoşi
Mînam să pască ale noastre turme,
Egumenul a scos un vechi hrisov,
Ce-i dăruia ăst loc fără stăpîn, —
Dar noi strigarăm : „Nici un împărat
Nu poate dărui ce este-al nostru ;
Şi dacă ne tăgăduieşte dreptul
împărăţia, — noi, în munţii noştri,
Putem să ne lipsim de-mpărăţie !"
Cînd cuvîntau aşa străbunii noştri,
Răbda-vom noi ruşinea unui jug ?
Răbda-vom noi să aibă slugi străine,
Ce n-a putut avea nici chiar chezarul,
Cu toată străşnicia-i, de la noi ?
— Noi ne-am *făcut* al nostru-acest pămînt
Prin hărnicia noastră ; vechii codri
In care numai urşi hălăduiau,
l-am prefăcut în locuri omeneşti;
Noi am stîrpit prăsila de balauri,
Ce se urca din ştipalne otrăvite;
Am rupt perdeaua negurilor sure
Ce-nvăluia acest tărîm sălbatic;
Am spart chiar stînca şi peste prăpăstii
Zvîrlirăm punţi, pe cari azi trec drumeţii :
Al nostru e de mii de ani pămîntul —
Şi astăzi, slugi împărăteşti străine
Să vină să ne făurească lanţuri
Şi să ne-nfrunte chiar pe glia noastră ?

Nu-i oare nici un chip să-nlăturăm
Această asuprire ruşinoasă ?

(Mare mişcare între oameni.)

Nu ; are un hotar şi tirania.
Cînd nu mai află nicăieri dreptate,
Cînd nu mai e de îndurat povara,
Cel apăsat se scoală şi s-avîntă
Cu sufletul încrezător în ceruri.
Ca să-şi aducă vecinicele drepturi,
Ce-atirnă-n veci nestrămutate-acolo
Ca stelele — şi trainice ca ele.
Reintră firea-n vechiul ei făgaş.
In care om cu om stau faţă-n faţă —
Mijlocul cel din urmă, cînd nu are
De-ales un altul, îi rămîne arma —
Noi de-apărat avem cel mai de preţ
Din bunuri, împotriva tiraniei :
Noi stăm în luptă pentru ţara noastră,
Pentru femeile, copiii noştri !

TOŢI

(lovind săbiile)

Pentru femeile, copiii noştri !

ROSSELMANN

(păşeşte la mijloc)

Gîndiţi-vă ce faceţi, mai 'nainte
De-a prinde arma-n mină ! Aţi putea
Cădea la pace lesne cu-mpăratul.
O vorbă numai şi tiranii, cari
Azi v-asupresc, v-ar linguşi slugarnic
Desface-vâ-ţi de-mpărăţie şi
Primiţi un dar, ce-ades vi s-a-mbiat...

AUF DER MAUER

Ce spune popa ? Să jurăm credinţă
Austriei ?

AM BUHEL

Nu-1 ascultaţi!

WINKELRIED

E sfat
De vînzător şi de duşman al ţării !

REDING

Tăcere, oameni buni !

SEWA

Să ne-nchinăm
Austriei, după aşa ruşine ?

VON DER FLUE

Să-ngăduim cu sila să ne smulgă
Ce n-am voit să dăm de bunăvoie ?

AUF DER MAUER

Să fie scos din drepturile ţării
Oricine ne-ar grăi despre-nchinare !
Aceasta, jude, trebuie să fie
Intîia lege, ce-o sfinţim aci !

MELCHTAL

Aşa să fie. Oricine-ar grăi
Despre-nchinare, despoiat să fie
De orice drept, nevrednic de-orice cinste,
Şi nimenea la vatra-i nu-1 primească !

TOŢI

(ridică mîna dreaptă)

Vroim să fie lege !

REDING

(după o pauză)

S-a făcut!

ROSSELMANN

Acum prin legea-aceasta sunteți slobozi !
Nu ne va smulge-Austria cu sila,
Ce n-a putut avea de bunăvoie...

JOST VON WEILLER

La ordinea de zi !

REDING

Frați, ascultați!
Orice mijloc blajin ar fi zadarnic ?
Chezarul poate nici nu ştie : poate
Nu e cu vrerea lui tot ce-ndurăm.
Să mai cercăm şi-acest mijloc din urmă,
Să-i cerem lui dreptate, mai-nainte
De-a prinde arma-n mină. Volnicia
E groaznică, chiar cînd pricina-i dreaptă,
Şi-arunci numai ajută Dumnezeu
Cînd oamenii nu pot să mai ajute ?

STAUFFACHER

(către KONRAD HUNN)

Am fost la Rheinfeld, unde stă chezarul
Să mă jeluiesc de crunta asuprire,
S-aduc şi cartea veche ce-o~ntăreşte
Tot domnul, care urcă nou în scaun.
Găsii aci trimişi ai multor tîrguri
Din țara şvabă şi de lîngă Rin,
Cari toți primiseră-ale lor hrisoave
Şi veseli se-ntorceau în țara lor.
Eu, solul *vostru, iui* trimis la sfetnici
Şi ei m-au îmbunat cu vorbe goale :

„Că împăratul n-are-acuma vreme,
Dar poartă grijă el de soarta noastră."
Şi cum, mîhnit, treceam prin sălile
Palatului, văzui pe duca Hansen
Plîngînd amar într-un ungher, cu el
Pe marii domni de Wart şi Tegerfeld,
Ce-mi ziseră : „Nu aşteptați dreptate
De la monarh, ci v-ajutați voi singuri !
Nu-şi jefuieşte dînsul chiar nepotul
Nevrînd să-i recunoască moştenirea ?
Cînd ducele-i pretinse dreptul său,
Că-i mare-n ani de-ajuns şi-ar fi deci vremea
Să-şi cîrmuiască oamenii şi țara,
Ce i-a răspuns ? I-a pus o cununiță
De flori pe frunte şi i-a zis : Aceasta-i
Podoaba-adevărată-a tinereții !"

AUF DER MAUER

Ați auzit ? Să n-aşteptați de sus
Dreptate ! Ajutați-vă voi singuri !

REDING

Nu-i chip altcum. Dar să vedem acuma
Cum să ne-ajungem ținta mai degrabă ?

WALTHER Ft)RST

Vom scutura nesuferitul jug —
Şi drepturile noastre, moştenite
Din buni-străbuni, ni le-om păstra neatinse,
Dar nu vom năzui la alte nouă.
Chezarului să-i dăm ce este-al lut
Şi cine dintre noi slujeşte-un domn,
Slujească-1 după cum i-e datoria !

MEIER

Eu am un feud austriac.

WALTHER FURST

Slujeşte
Austriei cu cinste mai departe !

JOST VON WEILLER

Eu domnului din Rappersweil sunt birnic.

WALTHER FURST

Iți vei plăti deci dijma mai departe !

ROSSELMANN

Eu sunt în slujba priorei din Ziirich.

WALTHER FURST

Dă mănăstirei ce-i al mănăstirei !

STAUFFACHER

Eu nu-s decît vasal împărăției.

WALTHER FURST

Ce trebuie să fie, să se facă ;
Dar nu mai mult. Vroim să dăm afară
Pe dregători cu slugi cu tot din țară,
Să dărîmăm cetățile lor toate,
Fără vărsări de sînge, de se poate.
Să vadă craiul că de silă numai
Nesocotim respectul datoriei:
Si dacă vede el că am rămas
In marginile noastre, îşi înfrînă
Mînia, ca un om de stat cuminte,
Căci e de toți temut poporul care,
Cu armele în mîni, se stăpîneşte.

REDING

Dar s-auzim ce fel.şi cum să facem ?
Duşmanul nostru are arma-n mînă
Şi n-o să plece-aşa de bunăvoie.

STAUFFACHER

N-au încotro, cînd ne-or vedea-narmați ;
Noi vom veni cînd ei nici nu visează.

MEIER

Uşor de zis, dar greu de făptuit.
Sunt două burguri tari, în cari duşmanul
E-adăpostit şi~ar fi pieirea noastră.
Cînd 'regele ar da năvală-n țară.
Rosberg şi Sarnen trebuiesc cuprinse
Mai înainte ca vreo spadă-n cele
Trei țări să se ridice !

STAUFFACHER

Nu e bună
Zăbava, căci duşmanul s-ar trezi ;
Prea mulți acuma sunt părtaşi la taină.

MEIER

In munte nu e nici un vînzător!

ROSSELMANN

Şi prea mult zel e-n stare să trădeze.

WALTHER FURST

De zăbovim, se gată-n Altdorf turnul
Şi-astfel se va-ntări deregătorul.

MEIER

Gîndiți Ia *voi.*

SIGRIST

Şi voi sunteți nedrepți.

MEIER

Nedrepți, noi ? Astă să ne-o spună Uri!

REDING

Tăcere !

MEIER

Da, dacă se-mpacă Schwytz
Cu Uri, *noi* se cade să tăcem.

REDING

Vă chem luarea-aminte-n fața obştei,
Că tulburați cu sfada voastră pacea !
Nu apărăm noi toți aceleaşi drepturi ?

WINKELRIED

De-am zăbovi pînă la sărbători ?
E datina atunci ca toți vasalii
Să meargă la castel, să ducă daruri.
Aşa pot zece-doisprezece oameni
Să se strecoare-n burg nebănuiți,
Purtînd în taină-oțele ghintuite
Pe cari le pot ascunde foarte lesne,
Căci înarmat la burg nimeni nu vine.
In codru, nu departe, — aşteaptă gloata
Şi cînd ceilalți ajung stăpîni pe poartă,
Atunci un bucium sună şi aceştia
Dau toți năvală din ascunzătoare.
Astfel ne cade lesne-n mîni castelul.

MELCHTAL

Mă leg chiar eu să sar la Rosberg zidul.
E-o slujnică-n castel, care mă place.
O-nduplec lesne eu să-mi puie-o scară,
Ca să mă urc la dînsa peste noapte ;
Odată sus, ceilalți vin după mine.

REDING

E voia tuturora să s-amîne ?

(Majoritatea ridică mîna.)

STAUFFACHER

(numără glasurile)

Sunt *pentru* douăzeci, doisprezece *contra t*

WALTHER FURST

De vor cădea la ziua hotărîtă
Cetățile, vom da semnal, prin focuri,
Din munte-n munte ; şi se va vesti
Răzmiriță prin tîrguri pretutindeni ;
Cînd s-or dezmeteci deregătorii
Văzînd că nu e glumă, s-or grăbi
Să-şi ieie catrafusele cu toții.
Fugind departe de hotarul nostru !

STAUFFACHER

Cu Gessler numai n-o să meargă lesne.
E straşnic de ceauşi împresurat;
Nu pleacă fără sînge. Chiar gonit
Rămîne pentru țară de temut :
E greu, ba chiar primejdios să-1 cruți.

BAUMGARTEN

Unde-i primejdie, lăsați pe mine !
Lui Tell îi datoresc eu viața mea
Şi-n şanț cu drag mi-o lapăd pentru țară,
De vreme ce-am putut să-mi apăr cinstea !

REDING

Aveți răbdare. Vremea vremuieşte
Şi n-aduc anii ce aduce clipa.
Ci ia priviți, pe cînd noi stăm la sfaturi
Şi-aprind pe munte zorii straja roşă.
E vremea să ne despărțim, tovarăşi,
Pîn' nu ne-apucă ziua.

WALTHER FURST

N-aveți teamă.
Căci noaptea fuge-ncet de tot din văi.

(Toți se descoperă involuntar şl contemplă într-o tăcere plină de evlavie revărsatul zorilor.)

ROSSELMANN

Pe-această rază care ne străluce
Intîia oară nouă dintre toate
Popoarele, ce-adînc sub noi trăiesc
In fumul din oraşe înecate,
Jurăm să fim cu toţii fraţi de cruce !
Noi vrem să fim un singur neam de fraţi ;
Pe viaţă şi pe moarte-n veci legaţi!

(Toţi repetă cu trei degete ridicate.)

— Vrem să fim liberi cum am fost mereu !
Mai bine morţi, decît vii în robie !

(Ca mai sus.)

Ne-am pus nădejdea noastră-n Dumnezeu,
Şi teamă de-oameni n-are să ne fie !

STAUFFACHER

Acum tot insul caute-şi de cale
Cu toţi ai lui, spre pragul casei sale.
Cel ce-i păstor în pace turma-şi pască
Şi-n taină soţi de luptă să găsească.
Ce pîn-atunci mai este de răbdat,
Răbdaţi, tovarăşi ! Şi lăsaţi să crească
In linişte-a tiranilor socoată,
Pînă ce-o *zi* veni-va s-o plătească
Şi-n parte şi întreagă totodată !
Aline-şi orice om mînia dreaptă
Şi cruţe-şi braţul pînă bate ora :
Cel ce s-ajută singur şi n-aşteaptă,
Greşeşte împotriva tuturora !

(In vreme ce ei se depărtează în trei direcţii deosebite, *orchestra* irumpe cu *un elan* strălucit; *scena rămîne deschisă încă o bucată de vreme* şi *arată priveliştea soarelui ce răsare peste* munţii *de gheaţă.)*

ACTUL III

SCENA I

Curte în faţa casei lui Tell. TELL, ocupat cu o bardă de tîmplar; HEDWIGA, cu gospodăria; WALTHER şi WILHELM, în fund, se joacă cu o arbaletă mică.

WALTHER
(cîntă)

Cu arc şi săgeată
Prin munţi şi prin văi
Arcaşul s-arată
Cu raza dintâi.

Cum vulturul este
Rege-n înălţimi,
Rege-arcaşu-i peste
Culmi şi adîncimi.

Tot ce-aleargă, zboară
Prin poieni şi grui,
Pasare sau fiară,
Toate-s prada lui.

(Vine sărind)

S-a rupt în două ştreangul. Drege-1, tată!

TELL

Ba eu. Arcaşul bun s-ajută singur.

(Copiii se depărtează.)

HEDWIGA

Copiii-nvață prea curînd să tragă.

TELL

Deprinderea de mic te face meşter.

HEDWIGA

Mai bine de n-ar fi învățat nicicînd I

TELL

Să-nvețe toate. Cel ce vrea să-şi taie
Un drum în viață trebuie să fie
Oricînd gătit de luptă.

HEDWIGA

Ah, nici unul
N-o să-şi mai afle liniştea acasă !

TELL

Nici eu nu pot să stau acasă, mamă.
Nu sînt păstor din firea mea. întruna
In urmărirea unui țel fugar, —
Abia atunci mi-e inima-mpăcată,
Cînd îmi răscumpăr fiecare zi.

HEDWIGA

Şi nu ți-e gîndul la femeia ta
Ce-n vremea asta tristă-acas' te-aşteaptă ?
Căci spaima grea mă umple, cînd aud
Ce-şi povestesc argații despre tine.

De cîte ori te duci, mă-ngheață gîndul
Că nu te vei re-ntoarce niciodată.
Te văd umblînd prin munți pustii de gheață,
Săltînd nesocotit din stîncă-n stîncă,
Şi văd cum ciuta, înapoi sărind,
Te-alunecă-n prăpastie cu dînsa,
Cum vine o lavină să te-nghită
Şi cum sub tine-amăgitor poleiul
Se sparge şi te prăbuşeşti cu zgomot;
Un îngropat de viu-n mormîntul groaznic!
Ah, pe arcaşul Alpilor îl paşte,
In mii de chipuri schimbătoare, moartea !
E-o meserie plină de primejdii,
Ce duce la pieire totdeauna.

TELL

Cît eşti întreg şi teafăr şi te-ncrezi
In Dumnezeu şi-n sprintena-ți putere,
Te lupți cu tot; pe cel născut în munte
Nu-1 înspăimîntă muntele.

(Isprăvind de lucru, pune unealta la o parte.

Acuma
Socot că poarta ține multă vreme.
Unealta-n casă cruță pe dulgher.

(îşi ia pălăria.)

HEDWIGA

Unde te duci ?

TELL

Merg pîn' la tata-n Altdorf.

HEDWIGA

Ai bănuieli urîte ? Spune drept!

TELL

Ce-ți vine-n gînd, femeie ?

HEDWIGA

Se urzeşte
Ceva-mpotriva dregătorilor.
La Rutli s-a ținut o adunare
Şi tu faci parte din tovărăşie.

TELL

N-am fost cu ei — dar nu mă dau 'napoi,
Cînd m-ar chema la datorie țara.

HEDWIGA

Te-or pune iar acolo unde e
Primejdia mai mare, partea ta
Va fi iar cea mai grea, ca totdeauna.

TELL

Tot omul e-nglobat după puteri.

HEDWIGA

Pe alzelean tot tu-1 făcuşi scăpat
Trecîndu-1 peste iezer pe furtună.
Minune-a fost că n-ați pierit... ! Dar bine
Nu te gîndeşti deloc tu la copii
Şi la nevastă ?

TELL

M-am gîndit la voi
Şi pentru-aceea-am mîntuit un tată.

HEDWIGA

Cu luntrea pe furtună ! Asta-nsamnă
A ispiti mînia Domnului !

TELL

Cînd stai la gînduri mult, nu faci ispravă.

HEDWIGA

Da, tu eşti gata să-i slujeşti pe toți ;
Dar, la nevoie, nimeni nu te-ajută.

TELL

Ferească Dumnezeu să am nevoie
De ajutor !

(Ia arcul şi tolba.)

HEDWIGA

Ce vrei cu arcul ? Lasă-1 !

TELL

Sunt fără braț, cînd umblu fără armă.

(Copiii se-ntorc.)

WALTHER

Pleci, tată ? Unde ?

TELL

La bunicu-n Alt.dorf...
Nu vrei să vii şi tu ?

WALTHER

Cum să nu viu ?

HEDWIGA

E-n Altdorf dregătorul. Nu te duce!

TELL

Chiar astăzi pleacă.

HEDWIGA

Lasă-1 deci să plece.
Nu-1 zîdări, ştii că-i maniat pe tine.

TELL

Mînia lui nu poate mult să-mi strice.
Ce fac, e drept —, şi nu mă tem de nimeni.

HEDWIGA

Dar el urăşte tocmai pe cei drepți.

TELL

Fiindcă n-are ce le face... Mie
Cred c-o să-mi deie pace dregătorul.

HEDWIGA

De unde stii ?

TELL

Treceam la vînătoare
Deunăzi prin sălbaticele locuri
Pe drumuri neumblate-n valea Schăchen,
Şi, cum urcam o potecuță-ngustă
în stîncă, unde nu puteam feri,
Căci zid de piatră se-nălța deasupră-mi
Şi jos în fund urla cumplit şivoiul...

(Copiii se-ndeasă din dreapta şi stînga lui şi se uită la dînsul cu atenție încordată.)

Deodată-mi iese-n drum deregătorul,
El singur şi eu singur, om cu om,
Şi lîngă noi prăpastia căscată.
Cînd se văzu cu mine față-n față
Şi mă recunoscu şi mă zări
înaintînd spre el cu arma-n mină, —
Ingălbini, genunchii-i şovăiră
Şi-am înțeles că este cît p-aci
Să cadă lîngă zidul cel de stîncă.
Mă prinse-atuncea mila şi, păşind
Sfios spre el, i-am zis : „Eu sunt, jupîne !"

El insă nu putea să scoat-un sunet
Măcar, din gura lui — cu mîna doar îmi face
Un semn tăcut, să-mi văd de cale.
Atunci m-am dus şi i-am trimis escorta.

HEDWIGA

A tremurat în fața ta... Vai ție !
N-o să te ierte că-1 văzuşi pălind !

TELL

L-oi ocoli şi el n-o să mă cate.

HEDWIGA

Nu te mai du. Mergi la vînat mai bine.

TELL

Ce-ți dă prin gînd ?

HEDWIGA

Mă tem. Nu te mai duce

TELL

Cum îți răsare-aşa din bun senin ?

HEDWIGA

Nu ştiu, — de-aceea, Tell, te rog să stai.

TELL

Mi-am dat cuvîntul, draga mea nevastă.

HEDWIGA

Atunci te du, •— dar nu-mi lua băiatul.

WALTHER

Nu, mamă dragă, eu mă duc cu tata.

HEDWIGA

Cum, Wălty, părăseşti pe mama ta.?

WĂLTY

Ţi-aduc ceva frumos de la bunicu.

(Se duce cu tatăl său.)

WILHELM

Eu stau cu tine, mamă,

HEDWIGA

(îmbrăţişîndu-l)

Tu eşti puiul
Meu drag şi bun ; tu singur îmi rămîi.

SCENA a II-a

Ţinut sălbatic, în codru; şuvoaie cad de pe stînci.
BERTHA în costum de vînătoare, apoi RUDENZ

BERTHA

Mă urmăreşte. Pot să-i spun acum.

RUDENZ

(intrînă repede)

Domniţă, în sfîrşit iată-ne singuri...
Prăpăstii ne-mpresoară şi de martori
In aste locuri n-am la ce mă teme —
Pot dar să-ţi spun ce-ascund de-amar de vreme.

BERTHA

Eşti sigur că nu-s vînători pe-aproape ?

RUDENZ

Nu-i nimenea... Acuma ori nicicînd !
Nu vreau să pierd această clipă scumpă,
Acum s-alege soarta mea, chiar dacă
Ar fi să mă despart pe veci de voi!
— O nu-ţi întuneca privirea dulce
Cu-aşa asprime cruntă... Cine-s eu
Să-nalţ cutezătoru-mi dor spre tine ?
Mărirea n-a vorbit de mine înpă,
Nu pot sta-n rînd eu mîndrii cavaleri,
Cari străluciţi şi-acoperiţi de glorii
Roiesc în juru-ţi. N-am decît un suflet
Plin de credinţă şi iubire...

BERTHA

(severă)

Poate
Vorbi despre credinţă şi iubire
Cel ce-şi nesocoteşte datoria ?

(RUDENZ se dă un pas înapoi.)

Un rob vîndut Austriei, vîndut
Străinului ce-i asupreşte neamul ?

RUDENZ

Mă cerţi, domniţă. Dar pe cine caut
Acolo eu, de nu pe dumneata ?

BERTHA

Pe mine crezi că mă găseşti de partea
Trădării ? Mai curînd îmi dăruiesc
Ţăranului de Gessler mîna mea,
Ca fiului înstrăinat de ţara,
Ce^-ar fi în stare-unealta lui s-ajungă !

RUDENZ

Ce-aud, o Doamne !

BERTHA

Ce are pe lume
Mai scump un om, decît pe-ai săi ? Sunt alte
Mai sfinte-ndatoriri decît să fii
Ocrotitorul nevinovăției,
Să aperi dreptul celui asuprit ?
— Poporul vostru bun şi blînd mă face
Să sînger, şi îndur şi plîng de-a valma
Cu el, căci trebuie să-mi fie drag.
Aşa de simplu şi puternic totuşi,
Pe zi ce merge-1 prețuiesc mai mult!
— Ci dumneata, pe care datoria
De cavaler şi naşterea-I făcură
Cel mai firesc apărător al lui,
Şi care-1 lasă, trece la duşman
Ca un mişel şi făureşte lanțuri
Pe seama țării sale, dumneata
Eşti cel ce mă jigneşte şi mă doare,
Şi trebuie să lupt, ca să nu simt
Că te urăsc !...

RUDENZ

Dar nu-i doresc eu oare
Poporului meu toată fericirea ?
Sub pajura Austriei, nu pacea ?

BERTHA

Robia cea de veci i-o pregăteşti !
Vreai să goneşti străvechea libertate
Din cel din urmă burg ce v-a rămas.
Poporu-şi ştie, el, mai bine rostul;
Nimic nu-i rătăceşte simțul sigur.
Pe dumneata te-a prins în laț străinul !...

RUDENZ

O, Bertha ! Cită ură şi dispreț !

BERTHA

Ar fi mai bine-aşa, decît să vezi
Hulit şi vrednic de dispreț pe-acela
Ce-ai vrea să-ți fie drag !...

RUDENZ

O, Bertha ! Bertha !
Mi-arăți tot raiul fericirii, şi
M-arunci in iaduri în aceeaşi clipă !

BERTHA

Nu. încă nu e stins cu totul simțul nobil
In dumneata. E numai ațipit,
Vreau să-1 trezesc. încerci să-ți birui firea,
Cerci să-ți sugrumi virtutea înnăscută ;
Dar ea-i biruitoare şi te face,
In ciuda dumitale, bun şi nobil !

RUDENZ

Crezi, Bertha ?... Cu iubirea dumitale
Faci tot ce vrei din mine î

BERTHA

Fii aşa
Precum te-a zămislit natura-mamă !
Ia-ți locul care ți 1-a dat ea-n samă !
Intoarce-te la țară şi popor
Şi luptă pentru drepturile lor !

RUDENZ

Vai mie ! Cum te pot eu cuceri,
De mă voi pune rău cu-mpărăția ?
Cum voi putea să-nduplec tirania
Puternicilor dumitale rude ?

BERTHA

In Şvițera sunt bunurile mele,
De-i liber şvițeranul, sunt şi eu !

RUDENZ

O, Bertha. ce privelişte-mi deschizi !

BERTHA

Nu mai spera-n favoarea-mpărătească !
Spre moştenirea mea întind ei gheara,
Astfel vor ei să-şi rotunjească ţara !
Aceeaşi lăcomie fără frîu
Ce vrea să-nghită libertatea voastră
Amenință şi libertatea mea !
O, dragul meu, eu-s închinată jertfei,
Spre-a răsplăti pe vreun trabant al curţii
La curte, unde stăpînesc minciuna
Şi intrigile —, cearcă să m-atragă
M-aşteaptă-acolo lanţul unei triste
Căsătorii!... Numai iubirea ta,
Ea singură mă poate mîntui !

RUDENZ

Ai fi în stare să trăieşti aci ? •
In ţara mea să fii a mea, domniţă ?
O, Bertha, tot ce mă chema departe,
Ce-a fost decît un dor nebun de tine ?
Pe tine te cătam pe-a slavei cale,
Tot visul meu era iubire numai !
Vrei în această liniştită vale
Să te ascunzi ? Vrei tu să te lipseşti
De orice strălucire pămîntească ?
O, ţinta vieţii mi-e atunci ajunsă !
Pot valurile lumii zbuciumate
Să se izbească-n munţi, de ţărmul lor,
Că nu mai am de-acuma nici un dor
Să mi-1 trimit fugar în largul vieţii —
De-acum înalţe-şi stîncile acele
In jurul nostru nepătrunşi păreţii,
Şi-acest ungher de rai să fie doar
Spre cer deschis şi luminat de cer !

BERTHA

Acuma eşti aşa cum te simţea
Inima mea ; nu m-a-nşelat credinţa !

RUDENZ

Piei, vis neghiob, ce m-a orbit o clipă !
In ţara mea norocul meu trăieşte.
în ţara unde-am înflorit ca prunc,
In care mă-mpresoară numai urme
De fericiri, în ţara unde toate
Izvoarele şi arborii-mi vorbesc, —
In ţara mea vei fi a mea, domniţă !
O, mi-a fost dragă totdeauna ! Simt
Că fără ea eram nenorocit!

BERTHA

Dar unde-i oare insula cea sfîntă
A fericirii, dacă nu aci,
Aci, în ţara nevinovăţiei ?
Aci unde sălăşluieşte cinstea
Şi încă nu pătrunde răutatea ?
Aci îşi ia izvorul fericirea
Şi orele ne-or trece-n veci senine —
Aci te văd bărbat în toată firea,
Intîiul între liberi şi egali,
Cinstit cu toată vaza şi iubirea
Mai mult decît un prinţ de-ai săi vasali !

RUDENZ

Aci te văd, cunună-ntre femei,
Cu hărnicia ta fermecătoare
In casa mea întruchipîndu-mi raiul
Şi cum presară primăvara flori,
Cu vraja ta împodobindu-mi traiul,
înviorând, dînd viaţă tuturor !

BERTHA

Vezi pentru ce jeleam eu, scump prietin,
Cînd te vedeam zdrobindu-ţi fericirea !

Vai! Ce era să fac, de trebuia
Să merg după vreun cavaler trufaş,
Intr-un castel întunecat şi trist !
Aci castele nu-s şi nu-s nici ziduri
Să mă despartă de-un popor, pe care
Putem să-1 fericim !

RUDENZ

Dar cum să scap
Din lațu-n care singur eu m-am prins ?

BERTHA

Sfişie-1 cu tărie bărbătească.
Oricum, rămîi alăturea de-ai tăi !
Acolo-i locul tău !

(Se aud sunete de corn.)

Vin vînătorii-
Ne despărțim... Mergi, luptă pentru țară,
Căci lupți pentru iubirea ta... Duşmanul
Temut de toți e *unul* —, *una* este
Şi libertatea noastră-a tuturora !

SCENA a IH-a

Livadă în Altdorf.
Copaci în față. In fund, pălăria *pe o* prăjină. *Vederea e mărginită de muntele Bannberg, peste care se* ridică *un pisc acoperit de omăt.*
FRIESSHARDT şi LEUTHOLD stau de strajă

FRIESSHARDT

Degeaba ținem strajă. Nimenea
Nu trece să salute pălăria.
Aldat' era p-aci ca-n iarmaroc ;
Livada parcă-i pustiită-acuma,
De cînd momîia spînzură-n prăjină.

LEUTHOLD

Se văd numai calici ce-şi flutură
In ciuda noastră cuşmele lor rupte.
Cei mai de samă ocolesc mai bine
Tot tîrgul chiar, decît să-şi încovoaie
Spinările în fața pălăriei.

FRIESSHARDT

Sunt nevoiți să treacă toți p-aci
Cînd vin, pe la amiază, de la Sfat.
Credeam să prind atunci o pradă bună,
Cînd iată popa Rosselmann —, venea
De la un maslu — şi s-opreşte-n fața
Prăjinei chiar, cu darurile sfinte ;
Paracliserul sună clopoțelui :
Cădem atunci toți în genunchi şi ei
Salută sfîntul vas, nu pălăria.

LEUTHOLD

Vezi tu, fîrtate, nu ştiu cum, dar parcă
Noi ne-njosim în fața pălăriei !
E o ruşine pentru-un brav soldat,
Să străjuiască-o pălărie goală,
Şi-orice creştin, cred, ne dispreţuieşte !
— Să faci plocoane unei pălării,
Pe legea mea, porunca-i nebunească !

FRIESSHARDT

De ce nu unei pălării deşarte ?
Au nu te-nchini atîtor tidve seci ?

(HILDEGARD, MELCHTILD şi ELSBETH vin cu copiii şi se opresc în fața prăjinei.)

LEUTHOLD

Şi tu, ca un mişel ce eşti, stai gata
Să bagi în gherlă oameni cumsecade !

Cît despre mine, treacă cine vrea
Pe lîngă ea, mă fac că nu-i zăresc !

MELCHTILD

Acolo-i spînzurat deregătorul !
Copii, băgați de samă !

ELSBETH

Deie Domnul
Să plece, să-i rămînă pălăria !
N-ar fi pagubă mare pentru țară !

FRIESSHARDT

Plecați ! Afurisit neam de muieri !
Voi ce cătați ? Trimite-vă-ți bărbații
De se-ncumet porunca s-o înfrunte !

(Femeile pleacă.)

(TELL cu arcul, ducînd pe copil de mînă; ei trec pe dinaintea pălăriei, spre scena din față, fără ca s-o ia în samă.)

WALTHER

E drept, o tată, că acolo-n munte
Copacii sîngeră, de le crestezi
Tulpina cu securea ?...

TELL

Cine spune,
Băiete, asta ?

WALTHER

Baciul povestea.
Copacii-s fermecați și dacă-i vatemi,
Zicea că-ți crește mîna din mormînt.

TELL

Copacii-s fermecați, în adevăr,
Vezi cetina și piscurile albe
Care se pierd în ceruri ?

WALTHER

Sunt ghețarii,
Cari bubuie așa de groaznic, noaptea,
Și ne trimit lavinele la vale.

TELL

Așa e ; și lavinele de mult
Ar fi-ngropat sub greaua lor povară
Orașul Altdorf, dacă sus, acolo,
N-ar sta pădurea dîrză ca o strajă.

WALTHER

(după o pauză)

Sunt, tată, țari în care nu sunt munți ?

TELL

De te cobori de pe-ale noastre culmi
Și, după ape, mergi tot mai adînc.
Ajungi într-un ținut întins, pe unde
Șuvoaiele nu spumegă vuind,
Ci riurile curg domol și lin ;
Acolo vezi spre cele patru zări,
Și griul crește-n mîndre holde-acolo
Și toată țara parcă-i o grădină.

WALTHER

O, tată, pentru ce nu coborîm
Numaidecît în țara cea frumoasă
Și stăm aci, mereu cu frica-n sîn ?

TELL

Frumoasă e şi bună e ca raiul;
Acei ce-o ară, însă, nu au parte
De roadă muncii lor...

WALTHER

Ei nu trăiesc
La vatra lor, nesupăraţi, ca tine ?

TELL

Pămîntul e-al vlădicăi şi al rigii.

WALTHER

Dar pot prin codrii să vîneze-n 'Voie ?

TELL

A domnilor e pasărea şi fiara.

WALTHER

Dar pot măcar să pescuiască-n rîu ?

TELL

Rîu, mare, sare — toate-s ale rigii !

WALTHER

Dar cine-i riga cel temut de toţi ?

TELL

Cel care-i ocroteşte şi-i hrăneşte.

WALTHER

Dar nu se pot ei singuri ocroti ?

TELL

Vecinul nu se-ncrede în vecin.

WALTHER

O, tată, strîmbă-i viaţa-n ţara largă ;
Aci e mult mai bine, sub lavine.

TELL

E mult mai bine, da, să ai în spate
Gheţarii,- decît oamenii cei răi.

(Vor să treacă-nainte.)

WALTHER

Ei, tată, uite-o pălărie-n par !

TELL

Ce-avem cu pălăria ? Hai să mergem !

(Pe cînd vrea să treacă, FRIESSHARDT ii ţine cnîea cu lancea.)

FRIESSHARDT

In numele-mpăratului! Opriţi !

TELL
(apucă lancea)

Ce vrei ? De ce m-opreşti ?

FRIESSHARDT

Ai vătămat
Porunca-naltă ! Cată să-mi urmezi !

LEUTHOLD

Nu te-nchinaşi în faţa pălăriei !

TELL

Prietine, dă-mi drumul !

LEUTHOLD

La-nchisoare !

WALTHER

Ce ? La-nchisoare, tata ! Ajutor !

(Strigînd în scenă)

Săriți degrabă, oameni buni, săriți !
Săriți ! Săriți ! Că vor să-l ducă prins !

(Preotul ROSSELMANN si PETERMANN crîsnicul vin cu alți trei oameni.)

CRÎSNICUL

Ce e?

ROSSELMANN

De ce pui mîna pe-acest om ?

FRIESSHARDT

E un duşman, un vînzător de țară !

TELL

Eu, vînzător ?!

ROSSELMANN

Prietine, te-nşeli.
E Tell, om preacinstit, bun cetățean !

WALTHER

(zăreşte pe WALTHER FURST şi aleargă-n calea lui)

Bunicule, ajutor ! L-au prins pe tata !

FRIESSHARDT

La temniță !

WALTHER FURST

Stați ! Dau eu chezăşie !
Tell, pentru Dumnezeu, ce s-a-ntîmplat ?

(Intră MELCHTAL şi STAUFFACHER.)

FRIESSHARDT

Nesocoteşte voia preaînaltă
A marelui deregător al țării !

STAUFFACHER

Tell a făcut-o asta ?

MELCHTAL

Minți, băiete !

LEUTHOLD

Nu s-a-nchinat în fața pălăriei !

WALTHER FURST

Şi pentru asta-l arestați ! Ascultă !
Ia chezăşia mea şi lasă-l slobod.

FRIESSHARDT

Chezaş te pune pentru tine însuți !
Noi împlinim porunca !... Hai ! In lături !

MELCHTAL

(către oameni)

Nu, asta-i prea de tot ! Lăsăm să-l ducă,
Aşa, sub ochii noştri...

CRÎSNICUL

Noi suntem
Cei mai puternici ! Nu răbdați prietini!
Să punem umăr lîngă umăr toți !

FRIESSHARDT

Ce ? Indrăzni-veţi să călcaţi porunca
Deregătorului ?

ALŢI TREI OAMENI

(alergînd la faţa locului)

Noi v-ajutăm !
Ce este ? Doborîţi-i la pămînt!

(HILDEGARD, MELCHTILD si ELSBETH se re-ntorc.)

TELL

M-ajut eu singur ! Oameni buni, lăsaţi!
De-aş vrea să-mi cerc puterea, credeţi voi
Că m-aş sfii de suliţele lor ?

MELCHTAL

Cutează de ni-1 smulge dintre noi !

WALTHER FURST

Domol *l* Aveţi răbdare 3

FRIESSHARDT

(strigă)

Răzvrătire !
Răscoală !

FEMEILE

Iată, vine dregătorul !

STAUFFACHER

Da, strigă pînă crapi, mişelule !

ROSSELMANN şi MELCHTAL

Nu vreai să taci odată ?

FRIESSHARDT

(strigă si mai tare)

Ajutor !
Veniţi, scăpaţi pe slujitorul legii !

WALTHER FURST

Deregătorul! Doamne, ce-o să fie ?

(GESSLER călare, cu şoimul pe pumn, RUDOLF DER HARRAS, BERTHA şi RUDENZ, o mare escortă de apro2t înarmaţi cari închid toată scena într-un cerc de suliţi.)

RUDOLF DER HARRAS

Loc ! Loc deregătorului !

GESSLER

Goniţi-i !
De ce se-nghesuie poporul ? Cine
Vrea ajutor ? Cine e ? Vreau să ştiu !

(Lui FRIESSHARDT)

înaintează ! Cine eşti ? De ce
Ţii tu pe omul ăsta ?

(Dă şoimul unui servitor.)

FRIESSHARDT

Eu, stăpîne,
Sunt un oştean al tău şi pus de strajă
La pălărie, şi pe omul ăsta
L-am prins asupra faptei, cînd n-a vrut
Să facă reverenţă pălăriei !
Vream să-1 ridic, cum e porunca ta,
Dar gloata vrea cu sila să mi-1 smulgă !

GESSLER

Pînă-ntr-atît nesocoteşti tu, Tell,
Pe împăratul şi pe mine, care
In locul lui aci-s stăpînitor,
Că nici nu bagi în samă pălăria,
Pe care eu am atîrnat-o-anume,
Să văd de-mi dă poporul ascultare ?
Ți-ai dat pe față reaua ta purtare !

TELL

Cer iertăciune, bunul meu stăpîn !
Din zăpăceală doar, nu din disprețul
Măriei-tale, s-a-ntîmplat aceasta...
De-aş fi eu teafăr, nu mi-ar zice Tell.
Vă rog iertați, n-o să se mai întîmple

GESSLER

(după oarecare tăcere)

In ale arcului eşti meşter, Tell,
Se zice că întreci pe-orice-arcaş ?

WALTHER TELL

Şi asta-i drept, stăpîne, la o sută
De paşi ia tata chiar un măr din pom !

GESSLER

Al tău e, Tell, copilul ?

TELL

Da, stăpîne !

GESSLER

Mai ai şi alții ?

TELL

Doi băieți, stăpîne !

GESSLER

Şi care ți-e mai drag din amîndoi ?

TELL

Stăpîne, amîndoi mi-s deopotrivă !

GESSLER

Ei bine, Tell! Fiindcă la o sută
De paşi, din pom tu iai la țintă mărul,
Vreau să-mi arăți ce-ți poate meşteşugul !.
Ia arcul deci... îl ai chiar la-ndemînă —
După cît văd — şi pregăteşte-te
Să iai un măr la țintă de pe capul
Copilului... ascultă-mi sfatul însă,
Ocheşte bine. ca să poți găsi,
Din cea dintîi săgetătură. mărul!
Căci dacă vei greşi,-ți vei pierde capul !

(Toți dau semne de spaimă.)

TELL

Stăpîne... dar ce groaznic lucru-mi ceri ?
Să iau la țintă eu... eu, de pe capul
Copilului meu... nu, o nu, stăpîne...
Nu-ți poate da aşa ceva prin gînd !...
Nu poți să ceri aceasta, serios.
In adevăr, din partea unui tată !

GESSLER

Vei lua la țintă mărul de pe capul
Copilului — o cer şi-o vreau aceasta !

TELL

Să iau la ochi cu arcul meu căpşorul
Copilului, cel scump ? — Mai bine mor !

GESSLER

Ii iai, sau mori odată cu copilul !

TELL

Eu să-mi ucid cu mîna mea copilul!
Stăpîne, n-ai copii... nu poți să știi
Ce mișcă într-o inimă de tată !

GESSLER

Ei, Tell! Deodată ești așa cuminte !
Mi se spunea c-ai fi un visător
Și că te-abați din felul altor oameni!
Ți-e drag tot ce-i ciudat — de-aceea-ți dau
Acum prilej de-o lovitură mare î
Un altul s-ar codi cam mult — tu-nchizi
Doar ochii și o faci fără de preget!

BERTHA

O, nu glumi așa cu bieții oameni,
Măria-ta ! îi vezi ce palizi sunt,
Cum tremură — așa-s de nedeprinși
Cu glumele din gura dumitale !

GESSLER

Dar nu glumesc deloc !

(Rupe un măr de pe-o creangă ce atîrnă deasupra lui)

Aci e mărul !
Hai, faceți loc — și el să-și ia distanța.
Cum e-obiceiu — optzeci de pași îi dau —
Atîta... nici mai mult. nici mai puțin !
S-a lăudat el, doar, că la o sută
De pași găsește omul... Ei acuma
Ochește și să nu dai greș, arcașe !

RUDOLF

O, Doamne,-i serios... Cazi în genunchi
Și roagă-1 pentru viața ta, copile !

WALTHER FURST

(aparte lui MELCHTAL, care abia-si mai poate stS-pîni nerăbdarea;

înfrînă-te, te rog, stai liniștit!

BERTHA

(către dregător)

Măria-ta, ajunge ! Prea e crud
Să rîzi așa de spaima unui tata !
De și-a expus acest sărman bărbat
Și trup și viață prin ușoara-i vină,
Pe Dumnezeu ! el a trecut acum
De zece ori prin chinurile morții !
Dă-i drumul să se-ntoarne-acasă teafăr,
Te știe-acum ; și ceasul ăsta, el
Și strănepoții lui nu-1 vor uita !

GESSLER

Deschideți drumul... Hai, ce șovăiești ?
Tot ești pierdut, eu pot să te omor ;
Și, vezi, mărinimos, îți pun ursita
In propria ta mînă iscusită !
Nu poți de-osîndă aspră să te tîngui,
Cînd pe destinul tău te fac stăpîn !
Te lauzi că ai ochiul ager ț Haide '.
Aici, arcașe,-arată-ți măiestria !
E vrednic țelul, premiul e mare !
Să nimerească-n negru poate-oricine !
Acela pentru mine-i meșter, care
Oriunde-i sigur de-arta lui și-al cărui
Curaj nu stă în mînă. nici în ochi !

WALTHER FURST

(cade-n genunchi)

Măria-ta, noi recunoaștem toți
Puterea ta ; ci lasă îndurarea
Să-nlocuiască dreptul care-1 ai !

Ia-mi jumătate-a bunurilor mele,
Ia-mi tot ce am ! Dar nu pretinde numai
Această grozăvie unui tată !

WALTHER TELL

Bunicule nu-ngenunchea în fața
Acestui rău ! Spuneți unde să stau !
Eu nu mă tem. Doar tata nimereşte
Şi pasărea din zbor; nu va greşi
în inima copilului său doară !

STAUFFACHER

Stăpîne, nu te mişcă frăgezimea
Copilului ?

ROSSELMANN

O, cugetă că-n cer
E-un Dumnezeu, căruia va să-i dai
De faptele măriei-tale samă !

GESSLER
(arată spre copil)

Luați-1 şi-1 legați de tei, acolo !

WALTHER TELL

Ce ? Să mă lege ! Nu, nu vreau să fiu
Legat ! Stau liniştit, stau ca un miel,
Şi nici n-am să respir. Dacă mă leagă,
Nu, nu, nu pot atunci, am să mă zbat,
Am să mă lupt cu legătura mea *l*

RUDOLF

Las' ochii doar să ți-i legăm, băiete !

WALTHER TELL

O, de ce ochii ? Socotiți că mie
Mi-e teamă de săgeată-n mîna tatei ?

Am s-o aştept acolo neclintit
Şi nici n-am să clipesc măcar din gene !
Hai, tată ! Arată-i că eşti un arcaş !
El nu se-ncrede-n tine, ne socoate
Pierduți pe noi... In ciuda lui ocheşte
Şi nimereşte !

MELCHTAL
(către oameni)

Ce ? Fărădelegea
Să se petreacă chiar sub ochii noştri ?
La ce-am jurat ?

STAUFFACHER

Degeaba ! N-avem arme f
Vezi codrul des de lănci ce ne-mpresoară !

MELCHTAL

O, de jznov de purcedeam la faptă !
Să-i ierte Dumnezeu pe-aceia cari
Au fost pentru-amînare !

GESSLER
(către TELL)

Haide, Tell *l*
Nu poartă arme cineva degeaba !
Primejdioasă e de minuit
Unealta de omor, şi în arcaş
Săgeata sare înapoi ! E-un drept
Semeț, pe care cînd şi-1 ia țăranul,
Jigneşte pe stăpînul 'nalt al țării !
Armat nu poate fi decît acela
Ce porunceşte ! Voi vă bucurați
De arc şi de săgeată. Foarte bine !
Vreau să vă dau o țintă pentru ele *i*

TELL

(încoardă arcul şi pune săgeata)

Deschideți drumul ! Loc !

STAUFFACHER

Ce ? Tell! Ai vrea...
Nu, niciodată... Tremuri... mîna ta
Tu o ridici, genunchii ți se-ndoaie...

TELL

(lăsînd să-i cadă arcul)

O ceață mi s-a pus pe ochi...

FEMEILE

O, Doamne !

TELL

Scutîți-mă, stăpîne, de această
Grea încercare ! Iată-mi inima !

(Se descheie la piept)

Chemați pe slujitori şi mă ucideți!

GESSLER

Nu vreau eu viața ta, vreau încercarea !
— Tu, Tell, poți tot, nimic nu te-nspăimîntă ;
Tu porți lopata-ntocmai ca şi arcul,
Nu-i vijelie să te țină-n loc
Cînd este vorba de vreo mîntuire !...
Acum, mîntuitorule, te-ajută
pe tine însuți — şi pe toți îi mîntui!

(TELL stă într-o luptă înfricoşată, mînile H tremură şi ochii mari i se-ndreaptă cînd asupra dregătorului, cînd spre cer. — Deodată bagă mîna-n tolbă, scoate o a doua săgeată şi o înfige în pieptar. Dregătorul urmăreşte toate mişcările *acestea.)*

WALTHER TELL

Hai, tată, trage ! Mie nu mi-e frică !

TELL .

N-am încotro !...

(Se reculege şi ocheşte.)

RUDENZ

(care toată vremea a stat în cea mai mare înrorJare şi s-a stăpînit cu anevoință, iese-nainte)

Măria-ta, nu-mpinge mai departe
Această glumă... n-o să poți... A fost
O încercare !... Scopul ți-ai ajuns...
Orice asprime-mpinsă prea departe
Greşeşte țelul înțelept, şi-un arc
Prea încordat plesneşte !...

GESSLER

Dumneata
Să taci, cînd eu vorbesc !

RUDENZ

Vreau să vorbesc I
Şi trebuie ! Sfint pentru mine-i tronul
Regesc, dar cirmuirea de-acest fel
Culege numai ură ! Nici nu este
Voința regelui aceasta — pot
S-o spun aci — asemeni grozăvii
Nu merită poporul meu ; nici n-ai
Puteri depline să te porți astfel!

GESSLER

A ! dar devii-ndrăzneț !

RUDENZ

Am tot tăcut
La multe fapte grele ce vedeam
Şi ochiul văzător mi-1 închideam !
Mi-am năbuşit în piept şi inima
Scîrbită şi umflată de mînie !
Dar să mai tac, ar însemna trădare
Şi către țară şi către-mpărat!

BERTHA

(se aruncă între el şi dregător)

— O, Doamne, tu mai tare-1 îndîrjeşti !

RUDENZ

Mi-am părăsit poporul, de rudenii
Instrălnatu-m-am, m-am desfăcut
De toate legăturile naturei
Spre a mă lipi de voi — credeam, prin asta,
Că pot îndeplini tot ce-i mai bine —•
Că întăream putere a-mpărătească.
Acum îmi cade faşa de pe ochi —
Cu spaimă văd prăpastia în față-mi —
Pe căi greşite m-ai călăuzit,
Mi-ai rătăcit inima mea cinstită —
Cu gîndurile cele mai curate
Era să-mi duc poporul la pieire !

GESSLER

Aşa grăieşti cu domnul tău, semețe ?

RUDENZ

Mi-e împăratul domn, nu dumneata...
Liber sunt eu — ca dumneata — născut --
Şi pot să mă măsor cu dumneata
La orişice virtuți cavalereşti
Şi-n numele-mpăratului, pe care
Eu îl cinstesc, chiar cînd e pîngărit,

De stai aci şi de arunc mănuşa
în fața dumitale, eşti dator
Să-mi dai răspuns cavalereşte... da,
Fă semne-ostaşilor... Nu stau aci
Ca ei, fără de arme... Am o spadă
Si cine-ncearcă...

STAUFFACHER

Mărul a căzut!

(In vreme ce toți s-au întors în partea aceasta şi BERTHA s-a aruncat între RUDENZ şi dregător, TELL a tras săgeata,)

ROSSELMANN

Copilu-i teafăr !

MULTE GLASURI

Mărul e lovit !

(WALTHER FURST şovăie şi stă să cadă: BERTHA-Î ține.)

GESSLER

(ui mit)

Ce ? A şi tras ? Smintitul!

BERTHA

Copilaşul
Trăieşte ! Vino-ți, tată bun, în fire !

WALTHER TELL

(vine sărind cu mărul)

Aici e mărul, tată... Ştiam eu
Că n-ai să-ți vatemi tu copilul tău *l*

TELL

(a stat cu trupul aplecat ca şi cum ar vrea să urmărească săgeata — arcul îi cade din mînă — cînd vede pe copil venind, aleargă spre el cu brațele deschise şi-l ridica cu *dragoste nespusă la* inima *sa; în această clipă cade, sleit de puteri. Toți rămîn nemişcați).*

BERTHA

O, Dumnezeule !

WALTHER FURST

Copiii mei !

STAUFFACHER

Slăvit să fie Domnul!

LEUTHOLD

Asta, zău,
A fost săgetătură ! Despre ea
Se va vorbi-n tîrzii veleaturi încă !

RUDOLF DER HARRAS

Se va vorbi de vînătorul Tell,
Cît timp vor dăinui de-acuma munții!

(Întinde deregătorului mărul.)

GESSLER

L-a nimerit în mijloc chiar țîntaşul !
Ce ochi dibaci, ce mînă de maestru !

ROSSELMANN

Săgetătură fost-a minunată
Dar vai de-acela care 1-a-ndemnat
pe Dumnezeu ca să-1 încerce astfel!

STAUFFACHER

Vină-ți în fire, Tell! Ridică-te !
Scâpat-ai bărbăteşte din năcaz
Şi poți să pleci acasă ca om liber.

ROSSELMANN

O vino, vino repede şi mamei
Tu fiul înapoi să-1 duci cu grabă !

(Vreau *să-l ducă pe TELL.)*

GESSLER

Ascultă, Tell !...

TELL

(se întoarce înapoi)

Ce poruncești ?

GESSLER

Ai scos,
Cînd vrut-ai să ținteşti, înc-o săgeată.
Da, am văzut-o eu, cu ochii mei,
Ce-aveai de gînd să faci tu cu săgeata ?

TELL

(strîmtorat)

Stîpîne, aşa o doară cînd vînezi,
Cînd dai ca să ținteşti...

GESSLER

Nu, Tell, n-ai drept!
Nu mă împac eu cu răspunsul dat!
Tu ai nutrit desigur alte gînduri.
Să-mi spui cu-adevărat, făr' de-ncunjur !
Oricare-ar fi răspunsul tău, eşti liber.
Te-am grațiat! — La ce ai scos săgeata ?

TELL

Preabine, dacă vrei, ascultă deci :
Fiindcă mi-ai promis că viața-mi dai,
Am să-ți arăt curatul adevăr.

(Scoate săgeata din mînecarui de piele şi priveşte pe deregător cu o căutătură grozavă)

Aş fi țintit asupra ta, stăpîne,
De mi-aş fi nimerit copilul meu
Şi — zău, de-aş fi greşit de data asta !

GESSLER

E bine, Tell! Viața ți-am promis,
Mi-am dat cuvîntul meu de cavaler
Şi vreau să-1 țin, oricare-ar fi răspunsul —
Fiindcă însă ți-am recunoscut
Acele gînduri rele ale tale,
Am să te duc de-aici, sa te păzesc
Cu oamenii ce-ascultă-a mea poruncă.
Am să te țin acolo, unde n-are
Să-ți lumineze soarele şi luna,
Căci vreau la adăpost să fiu de tine.
— Mîna pe el! Legați-mi-1 la coate !

(Sfidații leagă pe TELL.)

STAUFFACHER

Se poate-aşa, stăpîne ! — E cu putință
Să umbli astfel cu un om, pe care
Chiar pronia cerească 1-a scutit ?

GESSLER

Să-1 scape ea acum şi-a doua oară !
Aduceți-1 şi-1 puneți pe corabie !
Am să-i urmez şi eu in scurtă vreme.
Eu *singitr* vreau să-1 duc de-aici la Kiissnacht

ROSSELMANN

Să-1 luați de prizonier în țări streine ?

ȚĂRANII

Aceasta nu vă este-ngăduit.
Chiar lui, chezarului, nu i-o iertăm !
Atuncea calci hrisoavele străbune !

GESSLER

Dar unde-s *alea ?* Le-a-ntărit cumva ?
Nu le-a-ntărit cu mîna-i împăratul ;
Căci harul ăsta ai să ți-1 cîştigi
Cu mare ascultare dată lui !
Sunteți *rebeli* cu toții împotriva
înaltei judecăți împărăteşti
Şi-n pieptul vostru-adăpostiți răscoală !
o ştiu prea bine ! Văd în măruntaie !
Pe ăsta-1 scot acum din sînul vostru ;
Sunteți părtaşi cu el, dar cel cuminte
Sa-nvețe : cum să tacă şi s-asculte !

(Se depărtează. BERTHA, RUDENZ, HARRAS şi servitorii îi urmează. FRIESSHARDT şi LEUTHOLD rămîn pe scenă.)

WALTHER FURST
(cuprins de durere viforoasă)

S-a isprăvit! Pierzarea el mi-o vrea,
Cu~ntreaga-mi casă sunt pierdut de-acuma !

STAUFFACHER
(lui TELL)

De ce-a mai trebuit să întăriți
Pe omul ăsta plin de tiranie !

Dar poate să se stăpînească-acela,
Care-a simțit durerea mea adîncă ? !

STAUFFACHER

O, s-a sfîrşit de-acum cu-toate-a noastre !
Cu tine-n lanţuri zăcem astăzi împreună !

ŢĂRANII
(îl înconjură pe TELL)

Cu tine ni se pierde mîngăierea !

LEUTHOLD
(se apropie)

Şi mie mult mi-e milă, zău, de tine,
Dar ce să fac, căci am s-ascult porunca ?

TELL

Să rămîneţi cu bine toţi, fîrtaţi !

WALTHER TELL
(alipindu-se de el, cuprins de durere pătimită)

O tată ! tată ! Scumpul nostru tată !

TELL
(ridică mînile spre cer)

Acolo sus se află tatăl tău !
De-acolo tu să ceri de-acuma milă !

STAUFFACHER

Tell, n-ai să spui nevestei tale ceva ?

TELL
(ridică pe copil la piept, plin de adorare)

Copilu-i neatins !

(Se smulge repede şi urmează ostaşilor)

...Ajute-mi cerul !

ACTUL IV

SCENA I

Ţărmul răsăritean ai Lacului de Patru Canioane. Stînci prăpăstioase, ciudat *alcătuite,* închid *vederea la apus. Lacul e tulburat, vîjîituri şi clocote de valuri amestecate cu fulgere* şt trăsnete.
KUNZ DE GERSAU, PESCARUL şi BĂIATUL DE PESCAR

KUNZ

Cu ochii mei văzut-am, să mă credeţi;
Tot s-a-ntîmplat aşa precum v-am spus.

PESCARUL

Tell dus la Kiissnacht, prins ; cel mai bun om
Din toată ţara, braţul cel mai brav
In lupta noastră pentru libertate !

KUNZ

Chiar dregătoru-1 duce-n sus, pe lac.
Stau să se-mbarce cînd plecam la Fliielen;
Dar vijelia care s-a pornit
Şi m-a făcut să viu aici, în grabă,
Cred că le-a-mpiedicat călătoria.

Tell, rob al dregătorului şi-n lanțuri!
O, cred că-1 va-ngropa destul de-adînc,
Să nu mai vadă-n veci lumina zilei!
Se teme doar de dreapta răzbunare
A omului acestuia, pe care
El 1-a jignit în tot ce-avea mai scump !

KUNZ

Şi tatăl țării, nobilul baron
De Attinghaus', se zice că-i pe moarte.

PESCARUL

Se sfarmă deci şi-ancora cea din urmă !
El singur mai era, al cărui glas
Putea să strige drepturile noastre !

KUNZ

Furtuna creşte. Rămîneți cu bine !
Mă duc să-mi caut adăpost în sat,
Că nu mai este azi chip de plecare.

(Pleacă.)

PESCARUL

Tell prins şi bunul Attinghausen mort!
Trufaşă-nalță-ți fruntea, tiranie,
Şi lapădă ruşinea ! Mută-i gura
Dreptății, ochiul văzător e-orbit
Şi brațul mîntuirii noastre-n lanțuri !

COPILUL

Ne bate piatra. Hai în casă, tată !
Nu-i chip de stat aci, sub cerul slobod.

Turbați, o vînturi! Fulgere, trăsniți !
Voi, nori, vă spargeți! Curgeți, voi, şiroaie
Ale tăriei şi-necați pămîntul!
Şi neamurile nenăscute încă
Stirpiți-le-n sămînța lor ! Pttttri
Sălbatece-ale firii, fiți stăpîne !
Veniți, urşi, lupi bătrîni de prin pustiuri !
A voastră-i țara !>Gine-ar maî putea
Trăi aci lipsit de libertate !

COPILUL

Ascultă cum geamurile răsună,
Vîltoarea urlă, n-a mai fost nicicînd
Aşa prăpăd în astă văgăună !

PESCARUL

Auzi t să iai la ochi căpşorul scump
Al propriului copil., S-a dat vreodată
Asemenea poruncă vreunui tată ?
O, nu mă mir că firea se răscoală
Ea însăşi, în sălbatica-i mînie !
Nu m-aş mira văzînd şi-acele stînci
Surpate-n lac şi piscurile-acele,
Cetăți de gheață, care neclintite
Hălăduiesc de la-nceputul lumii,
Topindu-se din culmea lor măreață
Şi munții prăbuşindu-se-n prăpăstii
Şi-un alt potop venind sa-nece toate t

(Se aude glas de clopote.)

COPILUL

Auzi, cum sună clopotul în munte !
Fesemene s-a zărit pe lac vreo navă
Şi frații sună clopotul de rugă.

(Se urcă pe o colină.)

PESCARUL

Amar de nava care-acu pe drum
Se leagănă-n acest năprasnic leagăn !
Aci n-ajută cîrma, nici cîrmaciul —
Furtuna e stăpînă ; vînt şi valuri
Fac danț cu omu$#&— nicăieri nu afli
Aproape sau departe-un adăpost.
Ursuze cată stîncile la tine,
Tăioase şi amenințând, ți-arată
Doar pieptul lor cel ascuțit, de piatră.

COPILUL

(arată spre Fliielen)

O navă, tată ! Vine dinspre Fliielen !

PESCARUL

Ajute-i Domnul pe sărmanii oameni!
Cînd vijelia-ncape în capcana
Acestui iezer, străjuit de stînci,
Turbează ca şi fiara ce se zbate
Sălbatec de zăbrelele de fier; —
Şi-urlînd îşi cată-o poartă de scăpare,
Dar în zadar, căci stîncile-o închid,
Jur împrejur, cu ziduri pîn' la cer !

(Se urcă pe stîncă.)

COPILUL

E nava dregătorului din Uri !
Am cunoscut-p, tată, după steag.

PESCARUL

Osînda Domnului ! Da, el e, el,
Deregătorul !... El pluteşte-acolo,
Ducînd eu dînsul fapta-i mişelească !
Curînd l-ajunse brațul răzbunării —
îşi recunoaşte-acum şi el stăpînul!

Aceste valuri nu-i ascultă glasul,
Aceste stînci nu-şi pleacă fruntea lor
In fața pălăriei lui... Copile,
Nu te ruga, să nu te-audă cerul !

COPILUL

Dar nu mă rog eu pentru dregător,
Ci pentru Tell, că e şi el pe navă 1

PESCARUL

O, nebunie-a firii răzvrătite !
Vreai tu, spre-a pedepsi pe-un vinovat,
Să faci să piară nava şi cîrmaciul ?

COPILUL

la uite-i că scăpară cu noroc
De *Buggisgrat;* dar furia furtunii
Ce bîntuie spre *Schitul Dracului*
I-aruncă înapoi spre *Axenberg.*
Nu-i mai zăresc !

PESCARUL

Acolo-i *Cuțitoaia,*
De care multe năvi au fost sfarmate !
De n-or cîrmi înțelepțeşte nava,
Se va zdrobi de bună samă-n steiul
Prăpăstios, ce stă la pîndă-n fund !
— Au un cirmaci neîntrecut pe bord,
Ce-i poate mîntui şi-acesta-i Tell,
Dar mînile acestuia-s legate !

WILHELM TELL cu arcul.

(Ei *vine cu paşi repezi, se uită uimit în jurul iau şi arată cea mai mare tulburare. Cînd ajunge în mijlocul scenei, s-aruncă jos, întinztnd mînile la pămînt şi apoi spre ceruri.)*

COPILUL

(îl observă)

Dar cine-i omul, care-ngenunchează
Acolo, tată ?

PESCARUL

Ca un scos din minți
Cuprinde el cu mînile pămîntul!

COPILUL

(înaintează)

Ce văd ! O, tată ! Tată, hai şi vezi !

PESCARUL

(se apropie)

O, Doamne, cine-i ? Ce-mi văd ochii ? Tell ?
Cum ai putut ajunge-aci ?

COPILUL

N-ai fost
Prins şi legat pe navă ?

PESCARUL

Nu te-au dus
La Kiissnacht să te-nchidă ?

TELL

(se ridică)

Am scăpat I

PESCARUL şi COPILUL

Scăpat! Minune-a Tatălui-de-sus !

COPILUL

De unde vii ?

TELL

De-acolo, de pe navă !

PESCARUL

Ce?

COPILUL

(în acelați timp)

Unde-i dregătorul ?

TELL

E pe valuri !

PESCARUL

Dar dumneata ? Cum ai venit aci ?
Cum ai scăpat de lanțuri şi furtună ?

TELL

Prin ajutorul plin de îndurare
Al tatălui din ceruri !... Ascultați î

PESCARUL şi COPILUL

O, spune, spune !

TELL

Ce s-a petrecut
în Altdorf, ştiți ?

PESCARUL

Ştim tot, vorbeşte, spune f

TELL

Că dregătorul puse să mă lege
Ca să mă ducă-n burgul lui la Kiissnacht ?

PESCARUL

Şi că porni cu dumneata pe navă
Spre Fliielen... ştim... dar zi : cum ai scăpat ?

TELL

Zăceam în navă, strîns legat cu funii,
Un om pierdut 1... nu mai speram să văd
A soarelui lumină strălucită,
Nici fețele copiilor iubiți,
Şi a soției — şi nemîngăiat
Priveam pustiul nesfîrşit al apei!...

PESCARUL

O, bietul om !

'TELL

Pluteam aşa-nainte.
Deregătorul, Rudolf, eu si zbirii.
Iar tolba mea şi arcul meu zăceau
La celalt cap ăl năvii. lîngă cîrmă,
Şi cînd trecurăan cotul, pe la *Axen,*
Cel mic, deodată dete Dumnezeu
Şi-o vijelie-aşa de-nfricoşată
Porni dinspre Gotthardt, din văgăuni,
Că lopătarii cumpătu-şi pierdură
Şi toți credeau că vor pieri în valuri !
Atunci aud pe unul dintre zbiri.
întors spre dregător, că-i spune : „Doamne !
Vedeți în ce grea cumpănă ne-aflăm
Şi dumneavoastră, ca ş; noi, cu toții —
Că toți plutim pe marginea pieirii —-
Piloții însă nu ştiu ce să facă
De groază mare, nu cunosc nici drumul.
Dar este Tell, om tare, care ştie
Să cîrmuiască-o navă cum se cade !
Ce-ar fi să-1 punem să ne-ajute el !"
Atunci îmi zise dregătorul : „Tell,

De te-ncumeți în brațul tău şi crezi
Că poți tu să ne mîntui din furtună,
Poruncă dau pe loc să te dezlege" !
Eu i-am răspuns atunci r „Cu ajutorul
Lui Dumnezeu, mă-ncred în mine, doamne,
Şi socotesc că poate să scăpăm S"
Aşa mă dezlegară' şi m-am pus
La cîrmă, şi-am pornit-o Voiniceşte !
Dar tot trăgeam cu ochiul cătră arc
Chitind mereu pe țărm un loc prielnic,
Să-1 pot ajunge dintr-o săritură,
Şi cînd băgai de samă-un colț de stîncă
Ce se ițea, ca un privai, din apă !...

PESCARUL

E la piciorul Are-lui cel mare ;
II ştiu, dar tot nu cred că-I cu putință
Oricum să-1 fi ajuns sărind din navă !...

TELL

Strigai atunci vîslaşilor s-o mîne
Vîrtos, pîn' ce-om ajunge-n dreptul stîncii
Acolo e, strigai, nevoia mare —
Şi cum ajungem, repede vîslind,
Chem îndurarea Domnului şi-mping
Din răsputere partea dinapoi
A năvii spre păretele de stîncă !
Apoi, luînd din fugă arcul meu,
M-avînt eu însumi dintr-o săritură
Pe podul stîncii-n sus şi cu piciorul
Lovesc puternic nava şi-o arunc
In clocotul de valuri corăbioara !...
Plutească-n ştirea Domnului pe ape !
Aşa-am ajuns aci, scăpat din gheara
Furtunii şi acea mult mai cumplită
A oamenilor !...

PESCARUL

Tell ! Tell! O minune
A săvîrşit cu tine Dumnezeu !
Abia-mi pot crede ochilor ;. dar spune
Acuma încotro crezi s-o apuci ?
Că eşti pierdut, de scapă cumva teafăr
Deregătorul din furtuna-aceasta !

TELL

Spunea, pe cînd zăceam legat pe navă,
Că debarcăm la Brunnen şi pe urmă
Prin Schwytz mă duce la castelul lui !

PESCARUL

Pe-acolo vrea să meargă pe uscat V

TELL

Aşa spunea !

PESCARUL

Atunci ascunde-te !
Căci n-o să-ţi mai ajute-a doua oară
Nici Dumnezeu să scapi din mîna lui!

TELL

Ce drum mai scurt la Arth şi KOssnacht duce ?

PESCARUL

Prin Steinen este drumul larg de ţară,
Dar pe-un drumeag mai scurt şi mai ascuns
Te poate duce chiar băiatul meu !

TELL

Să-ţi răsplătească Domnul fapta bună I
Rămîi cu bine ! N-ai jurat la Rîitli
Şi dumneata ? Aşa parc-auzisem !

PESCARUL

Da, am jurat şi eu cu toţi la Riitli !

TELL

Fii bun şi mergi la Briiglen dar şi spune
Nevestii-mi să n-aibă nici o grijă,
Că am scăpat şi sunt la adăpost!

PESCARUL

Dar unde îi voi spune c-ai fugit ?

TELL

Găseşti la ea pe socru-meu şi pe-alţii,
Cari au jurat la Rtitli. Să le spui,
Că Tell e liber şi cu braţul tare
Şi că vor auzi-n curind de mine !

PESCARUL

Ce ai de gînd să faci ? O, spune-mi verde !

TELL

Să fac intîi —'pe urmă se va spune !
(Pleacă.)

PESCARUL

Arată-i drumul, Jenny. Dumnezeu
Ajute-1, orice ţîntă şi-ar propune !

(Pleacă.)

SCENA a II-a

La curtea lut *ATTINGHAUSEN.*
BARONUL, pe moarte, într-un jilţ; WALTHER FURST, STAUFFACHER, MELCHTHAL şi BAUMGARTEN in preajma lui; WALTHER TELL îngenuncheat în faţa celui care moare.

WALTHER FURST

Priviţi-1! S-a sfîrşit cu el, se duce...

STAUFFACHER

Nu zace ca un mort... Vedeţi că pana
Pe buza lui se mişcă... Doarme lin.
Cu chipul luminat de-un zîmbet paşnic.

(BAUMGARTEN merge la uşă şi vorbeşte cu cinevaj

WALTHER FURST
(către BAUMGARTEN)

Cine-i ?

BAUMGARTEN
(se-ntoarce)

Hedwiga, fiica dumitale.

WALTHER FURST

Ce pot să-i fac ? S-o mîngăi ? Am eu însumi
Vreo mîngăiere ? Chinurile toate
Se-ngrămădesc pe capul meu bătrîn !

HEDWIGA
(năvălind înăuntruJ

Copilul meu ! Lăsaţi-mă să-mi văd
Copilul !

STAUFFACHER

Stăpîneşte-te, femeie !
Gîndeşte că te afli-n casa morţii...

HEDWIGA

Wălty al meu ! Trăieşte !

WALTHER TELL
(se atîrnă de gîtul ei)

Biata mamă !

HEDWIGA

E-adevărat ? Eşti teafăr, nerănit ?

(îl cercetează cu grijă plină de spaimă.)

Se poate ? A ţintit-asupra ta ?
Cum a putut ? O *l* n-are inima —
Nu s-a sfiit să-şi ia la ţîntă pruncul !

WALTHER FURST

Cu groază şi cu inima-ndoită,
Făcu aceasta, fu silit s-o facă,
Fiindcă viaţa îi era în joc !

HEDWIGA

O, dac-avea o inimă de tată,
Murea de mii de ori pînă s-o facă !

STAUFFACHER

Mai bine preamăreşte îndurarea
Lui Dumnezeu, care-i conduse braţul...

HEDWIGA

Pot eu să uit ce se putea-ntîmpla ?
O, Doamne ! De-aş trăi optzeci de ani,

De-a pururi mi-aş vedea legat copilul,
Pe tatăl său țintind asupra lui
Şi inima-mi străpunsă de săgeată !

MELCHTHAL

Femeie, dac-ai şti cum lra-ndirjit
Mişelul!

HEDWIGA

Inimi crunte de bărbați!
O, cînd mîndria lor e vătămată,
Nu vor să țină de nimica samă :
Aruncă-n voia întîmplării capul
Unui copil şi-o inimă de mamă !

BAUMGARTEN

Nu-i soțul dumitale îndeajuns
Lovit, ca şă-1 mai superi cu dojeni ?
Nu te gîndeşti la chinurile lui ?

HEDWIGA

(se-ntoarce spre el si-l măsoară cu ochii mari)

Ai numai lacrimi tu pentru năpasta
Unui prietin ? Unde erați voi,
Cînd fu legat în fiare omul vrednic ?
Şi ajutorul vostru unde-a fost ?
Erați de față şi^ați îngăduit
Să se petreacă-n pace fărădelegea ;
Voi ați răbdat să fie ridicat
Acest prietin...
Oare tot la fel
Purtatu-s-a cu dumneavoastră Tell ?
A stat frîngîndu-şi mînile, cînd zbirii
Deregătorului veneau în goană
Pe urma ta ? Nu te-a-mbunat cu plînsul
Nevolnic —, ci, sărind în luntre, dînsul,
Uită şi de copii şi de femeie
Şi te-a scăpat !...

WALTHER FURST

Dar ce puteam noi face,
Puțini la număr şi toți fără arme !

HEDWIGA

(s-artincă la pieptul lui)

O, tată ! L-ai pierdut şi tu şi țara
Şi noi toți, laolaltă, îl pierdurăm !
El nouă tuturora ne lipseşte
Şi noi, ah ! îi lipsim lui ! Dumnezeu
Să-1 apere de deznădăjduire !
La dînsul jos, în temnița pustie,
Nu mai străbate nici o mîngăiere
A vreunui prietin — Dac-o fi bolnav !
In umezeala neagră a închisorii
Vai, va tînji!... Cum un bujor de munte
în aerul de mlaştină păleşte,
Aşa nu-i viață pentru el decît
în strălucirea razelor de soare,
In aerul îmbălsămat de floare !
închis ! El! El, a cărui răsuflare
E libertatea ! Poate el trăi
In pîcla unor gropi subpămîntene ?

STAUFFACHER

Alină-te ! Noi vom lucra cu toții,
Ca să-i deschidem porțile-nchisorii !

HEDWIGA

O, ce puteți voi face fără el!
Cît era liber Tell, o, da, era
Nădejde, şi nevinovăția-avea
In el un sprijin încă, asupritul
Avea un ajutor, pe voi pe toți
Era în stare să vă scape Tell,
Voi însă nu-1 puteți scăpa pe el!

(Baronul *se deşteaptă.)*

BAUMGARTEN

Tăceţi ! Se mişcă...

ATTINGHAUSEN

Unde este ?

STAUFFACHER

Cine?

ATTINGHAUSEN

In clipa morţii nu e lîngă mine !

STAUFFACHER

La Rudenz se gîndeste. — Aţi trimis
Să-1 cheme ?

WALTHER FURST

S-a trimis... Fii împăcat !
El şi-a găsit iar inima... E-al nostru !

ATTINGHAUSEN

A glăsuit el pentru ţara lui ?

STAUFFACHER

Cu îndrăzneală de erou !

ATTINGHAUSEN

Atunci
De ce nu vine să-1 cuvînt de bine ?
Simt că degrabă voi închide ochii!

STAUFFACHER

Nu, Doamne ! Somnul scurt te-a odihnit
Şi limpede-i privirea ta !

ATTINGHAUSEN

Durerea
E viaţă şi m-a părăsit şi ea !
S-a dus şi suferinţa şi nădejdea !

(Vede pe copil)

Al cui e pruncul?

WALTHER FURST

Bine-mi-1 cuvîntă,
Stăpîne ! Mi-e nepot şi fără tată !

ATTINGHAUSEN

Şi fără tată eu vă las în urmă
Pe toţi, pe toţi. — Vai mie, de mi-e dat
Să vadă cea din urmă-a mea privire
A patriei ruină şi pieire !
A trebuit s-ating cea mai înaltă
Măsură-a vieţii, pentru ca să mor
Cu-ntreaga a nădejdilor comoară ?

STAUFFACHER

Se poate să-1 lăsăm aşa să moară ?
Să nu-i înseninăm cel de pe urmă
Ceas cu frumoasa rază a speranţei ?
O, nobile baron ! Inalţă-ţi gîndul!
Nu suntem noi aşa de părăsiţi,
Aşa pierduţi de tot!

ATTINGHAUSEN

Cine vă scapă ?

WALTHER FURST

Noi înşine ! Cele trei ţări şi-au dat
Cuvîntul să gonească pe tirani.
Un straşnic legămînt s-a pus la cale !
Pe toţi ne leagă-acelaşi jurămînt,

Tot se va-ndeplini mai înainte
Ca anul să-şi înceapă noua roată,
Cenuşa-ţi va dormi nesupărată
In liberul, străvechiul tău pămînt!

ATTINGHAUSEN

O, spuneţi ! Legămîntul e-ncheiat ?

MELCHTHAL

Tot în aceeaşi zi se vor scula
Cantoanele tustrele 1 Tot e gata
Şi taina-i cu sfinţenie păstrată,
Deşi o împărţesc mai multe sute.
E găunos pămîntul sub tirani
Şi zilele-asupririi-s numărate :
Nu peste mult şi ceasul lor va bate!

ATTINGHAUSEN

Dar burgurile tari de prin ţinuturi ?

MELCHTHAL

Cădea-vor toate în aceeaşi zi!

ATTINGHAUSEN

Şi nobilii sunt înţeleşi cu voi ?

STAUFFACHER

Le-om cere sprijin, dacă ni-1 vor da ;
Dar pîn-acum jură numai ţăranul.

ATTINGHAUSEN

S-a-ncumetat ţăranul la o faptă
Ca. asta, fără sprijin de la nobili,
Se-ncrede el aşa de mult în sine ?

Putem atunci cu inima-mpăca-tă
Să coborîm în groapă — vieţuieşte
Şi după noi — prin alte noi puteri
Se va păstra mîndria omenirii.

(Pune mîna pe capul copilului, care *stă-n* genunchi înaintea lui)

Din creştetul pe care stete mărul
Va încolţi pe seama voastrâ-o nouă.
Mai bună libertate ; ce e vechi
Se prăbuşeşte; vremile se schimbă
Şi-o nouă viaţa-nfloare din ruine.

STAUFFACHER

Priviţi ce strălucire are-n ochii lui!
Aceasta nu-i o stingere a firii,
Ci e şi raza unei nouă vieţi!

ATTINGHAUSEN

Cel mai nobil din străvechiul burg coboară
Şi-ntinde mîna cătră tîrgoveţ.
S-a şi-nceput în *Vchtîand* şi în *Thurgau,*
Bem îşi înalţă capul său măreţ.
Freiburg e-o cetăţuie-a libertăţii,
Vioiul *Zurich* breslele-şi armează —
A regilor putere se zdrobeşte
De vecinicele ei întărituri...

(Rosteşte cele următoare pe tonul unui proroc — vorba Iul se avîntâ pînă la inspiraţie)

Zăresc pe prinţi, pe mari seniori in arme
Şi-n zale-nveşmîntaţi, venind să sfarme
Un liniştit popor de păcurari.
Pe viaţă şi pe moarte, lupte mari
Se dau şi prin izbînda sîngeroasă
Cutare din strîmtori va fi faimoasă.
S-aruncă-n suliţi făr-a ţine samă
Cu pieptul gol, ţăranul; le sfărâmă ;

Cosită floarea nobilimii cade
Şi văd biruitor pe baricade
Cum îşi împlîntă steagul libertatea !

(Apucă mîna lui WALTHER FURST si a lui STAUFFACHER)

De-aceea fiți uniți — strîris, pe vecie —
Aşa ca nici o țară să nu fie
Străină libertății altei țari.
Aprindeți străji de foc pe munții voştri,
Ca frații cît mai iute să s-adune...
Fiți una — una — una —

(Cade pe perne — mînile lui moarte țiu încă pe ale celor doi. FURST şi STAUFFACHER îl privesc cîtva în tăcere; apoi se depărtează, fiecare cu durerea lui. într-aceea servitorii au intrat încet şi se apropie cu semne de durere mai tăcută sau mai vie; unii cad în genunchi lîngă el şi-i plîng pe mînă; în vremea acestei scene mute sună clopotul burgului.)
(Intră RUDENZ.)

RUDENZ

(intrînd repede)

Mai trăieşte ?
O, spuneți-mi, mai poate să m-audă ?

WALTHER FURST

(arată acolo, cu fața întoarsă)

De-acum tu ne eşti domn şî-ocrotitor
Şi-acest castel de-acum alt nume are.

RUDENZ

O, Doamne ! Prea tîrzie mi-e căința ?
N-a mai putut trăi măcar o clipă,
Să-mi recunoască inima schimbată ?
Dispreţuit-am glasu-i credincios
Pe cînd umbla-n lumină — şi s-a dus,

S-a dus pe veci de-acum şi-mi lasă mie
O grea, o neplătită datorie !
O, spuneți ! A murit mîhnit pe mine ?

STAUFFACHER

Murind el auzi de ce-ai făcut
Şi binecuvîntă curajul mîndru
Cu care ai vorbit!

RUDENZ

(tngenunche lîngă mort)

Da, sfinte moaşte
Ale-unui scump bărbat ! Mă jur aci
în recea mîna ta de mort — am rupt
De-a pururi orice legături străine ;
M-am reîntors iar la ai mei şi sunt,
Vreau svițeran să fiu cu trup şi suflet t

(Se ridică)

Jeliți pe-acest prieten şi părinte
Al tuturor, dar nu vă pierdeți firea !
Că nu-mi rămase numai moştenirea,
Ci inima şi duhul lui coboară
Asupra mea, şi anii mei cei tineri
Vor şti să ducă la îndeplinire,
Ce bătrînețea-i v-a rămas datoare !
— O, vrednic tată,-ntinde-mi mina ta !
Şi-a dumitale ! Melchthal, şi pe-a ta !
Nu stați la gînduri ! O, nu vă întoarceți
Primiți-mi jurămîntul!

WALTHER FURST

Dați-i mîna !
Re-ntoarcerea luî merită credință.

MELCHTHAL

Nu prea luai în samă pe țăran ;
Ce s-aşteptăm din partea dumitale ?

. RUDENZ

Iertați-mi o greşeală^-a tinereții!

STAUFFACHER

(către MELCHTHAL)

Fiți una, fu cuvîntul cel din urmă
Al tatălui... Gîndeşte-te la el!

MELCHTHAL

Aci e mina mea. O, nobil domn,
O strîngere de mînă de țăran
E vrednică şi ea de toată cinstea.
Ce-ar face cavalerul fără noi ?
Şi tagma ni-i mai veche ca a voastră.

RUDENZ

Eu o cinstesc şi spada mea-i chemată
S-o apere.

MELCHTHAL

O, nobil juncăr, brațul
Ce ştie stăpîni pămîntul aspru
Şi face sînu-i să rodească, poate
Să apere şi pieptul unui om !

RUDENZ

Voi pieptul *meu,* pe-al *vostru* eu vi-1 apăr !
Aşa vom fi puternici prin unire !
— Dar ce să mai vorbim, cînd țara noastră
E încă-o pradă-n ghearele străine ?
Să curățim pămîntul de duşmani
Şi-atunci ne vom puiea-nțelege-n pace.

(După ce a stat o clipă tăcut, în aşteptare)

Dar voi tăceți ? N-aveți nimic să-mi spuneți ?
Nu merit incă-n mine să vă-ncredeți ?

Atunci, eu fără voia voastră-s nevoit
Să intru-n taina alianței voastre.
Voi ați ținut la Rutli adunare —
Voi ați jurat — ştiu tot ce-ați pus la cale
Ştiu tot —• şi cu sfințenie-am păstrat,
In taină tot ce-aflai, nu de la voi.
Nicicînd n-am fost duşmanul țării mele
Şi nu v-aş fi făcut nicicînd vreun rău.
Rău însă ați purces voi cu-amînarea,
Nu-i vreme de zăbavă, ci de fapte
Năprasnice : Tell a şi fost o jertfă
A-ntîrzierei voastre...

STAUFFACHER

Am jurat
Să aşteptăm Crăciunul.

RUDENZ

Eu n-am fost
Acolo, n-am jurat. Voi aşteptați,
Eu voi lucra.

MELCHTHAL

Ce ? Poate ai de gînd ?.

RUDENZ

Mă număr azi printre părinții țării
Şi întîia-mi datorie e s-o apăr.

STAUFFACHER

lntîia datorie care-o ai
Şi cea mai sfîntă este ca să dai
Păraîntului această humă scumpă.

RUDENZ

Cînd țara va fi slobodă, prieteni,
Ii vom împodobi sicriul său
Cu proaspăta cunună-a biruinții.

O, fraților ! Nu numai pentru voi,
Va trebui să lupt: — eu însumi am
O răfuială cu deregătorul.
Aflați că Bertha mea e dispărută,
Răpită în ascuns, printr-o-ndrăzneață
Fărădelege din mijlocul nostru !

STAUFFACHER

S-a-ncumetat tiranul să ridice
Nelegiuita-i mînă şi-mpotriva
Unei femei din tagma nobilimii ?

RUDENZ

O, fraților ! Eu v-am făgăduit —
Şi eu vă cer întîiul ajutor I
Furată, smulsă e-adorata mea.
O, cine ştie unde mi-a ascuns-o,
La ce torturi cumplite se-ncumete
Tiranul s-o supună, ca să-nfrîngă
Impotrivirea-acestei mîndre fete !
O, nu mă părăsiți şi ajutați-mi
S-o scap. s-o mîntui ! Dinsa vă iubeşte !
Ea merită prin dragostea-i de țară
Să scoale toată țara în picioare !

WALTHER FURST

Ce ai de gînd să faci ?

RUDENZ

Ah, ştiu şi eu ?
In noaptea ce-i învăluie ursita,
In zbuciumu-ndoielii şi-a durerii,
Cînd nu pot şti nimica hotărît,
In mintea mea e limpede atît :
Că ea nu poate fi dezmormîntată
Decît dintre ruinele puterii
Tiranilor, că trebuie sfărmată
Oricare fortăreață spre-a pătrunde
Pîn' la chilia care-o poate-ascunde !

MELCHTHAL

Hai, du-ne ! Noi te-urmăm ! La ce-am cruța
Pe mîne ce putem azi face. Tell,
Cînd am jurat la Rutli, era liber !
Nu se-ntîmplase încă mîrşăvia !
Aduce altă lege vremea : cine
E-aşa mişel să şovăie şi-acuma !

RUDENZ

(către STAUFFACHER şi WALTHER FURST)

Fiți gata şi-narmațî-vă-ntr-aceea!
Şi aşteptați pîn' va luci schinteia
'Intîiului semnal de foc pe munte.
Căci mai degrabă de cum zboară-o luntre
Veni-va-a biruinței noastre veste,
Şi cînd zări-veți flăcările-aceste
Cu binevestitoarea lor lumină,
Sculați-vă cu toții, năvăliți
Ca trăsnetu-n duşmani şi prăvăliți
Viesparul tiraniei în ruină ! "

(Se duc.)

SCENA a III-a

Văgăuna de la Kiissnacht. Drumul coboară printre stînci, *aşa că drumeții se zăresc din înălțime, înainte de a intra în scenă. Stînci închid toată scena; pe una mai din față e o ieşitură cu tufiş.*

TELL

finiră *cu arcul)*

Prin văgăuna-aceasta va să vină ;
Alt drum spre Kiissnacht nu mai e... Aci
Voi făptui... Prilejul e prielnic,
Acolo, tufa socului m-aseunde

De e1; de-acolo-1 poate, jos, ajunge
Săgeata mea ; din pricina strîmtorjî
Nu pot străbate nici urmăritorii,
încheie-ţi socotelele cu cerul,
Deregătorule, că eşti pe duca
Şi ceasul cel din urmă ţi-a sunat!
Trăiam aşa nesupărat şi paşnic —
Nu-mi îndreptam săgeţile decît
Spre fiarele pădurii, gîndul meu
Mi-era curat, neprihănit de-omor...
Tu mi-ai speriat odihna jgti-ai făcut
Din laptele blajinului meu cuget
Clocotitoare fiere de balaur —-
Cu fapte-nfricoşate m-ai deprins —
Cel ce-a putut sâ ia la ţîntă capul -
Copilului său scump va şti să tragă
Şi-n inima duşmanului acum !
Pe bieţii copilaşi nevinovaţi,
Pe buna mea femeie, sunt dator
Să-i apăr, dregătorule, de ţine !
De turba ta !... Cînd.încordam eu arcul,,
Cînd mîna-mi tremura — cînd tu zîmbeai
Cu groaznică plăcere diavolească,
Cînd m-ai silit să iau lă ochi căpşorul
Copilului, cînd, şovăind sleit,
Mă zbuciumam pierdut în faţa ta,
Atuncea mi-am jurat în gînd eu mie
Cu jurămînt înfricoşat, pe care
L-aude numai Dumnezeu din cer,
Ca^ntîia ţîntă-a-ntîiei săgetări
A mele, crunta-ţi inimă să fie... —
Şi ce-am jurat în clipa-aceea grea
De chin din iad, e-o datorie sfîntă.
Vreau s-o plătesc.
Tu eşti stăpînul meu
Şi dregătorul nostru-mpărătesc.
Dar împăratul nu şi-a-ngăduit,
Ce tu..; El doar te-a rînduit în ţară,
La noi, să-mparţi dreptate —• aspră, poate,
Că-i mînios... dar nu să te-ncumeţi,

m.

Obraznic, fără teamă de pedeapsă* .
La cele mai cumplite fapte rele ;.
E-n cer un Dumnezeu care răzbună
Şi pedepseşte !...
. Vin,-aducătoare
De-amare chinuri, tu ce-acuma-mi eşti
Tezaurul, odorul cel mai scump...
O ţîntă vreau să-ţi dau, ce pîn-acuma
N-a fost de nici o rugă încâ-atinsă,
Dar ţie'nu ţi se va-mpotrjvi..t Şi ţu,
Arc credincios, ce-adese m-ai slujit
In veselia jocurilor, vino
Şi nu mă părăst-ntr-o clipă grea
Şi groaznică. De data asta numai,
Acum fii tare, credincioasă coardă,
Ce-ades înaripaşi săgeata mea,
Căci dac-o scap din mînile-mî sleite
Pe cea de-a doua n-o mai pot trimite *l*

(Drumeţi străbat scena.)

Să stau pe-această laviţă de piatră,;.
Ce-mbie pe drumeţ la scurt repaos.
Că nu e nici o patrie aci...
Străin şi grabnic trece fiecare
Pe lîngă celălalt şi nu-I întreabă
De grija sau nevoile ce-1 poartă.
Pe-aci încolo trece-ngînduratul
Neguţător, pribeagul uşurel,
Cucernicul monah, întunecatul
Tîlhar, voiosul muzicant şi omul
Cu vita-mpovărată de samar,
Venind din depărtate ţări de oameni,
Căci drumurile-acestea toate duc
La marginile lumii. Fiecare
Spre rostul lui îşi caută de cale —-
Şi-al meu este omorul!

(Se aşază)

Alteori

Cînd tatăl, dragi copii, pleca de-acasă
Şi se-ntorcea apoi, ce bucurie !

Că nu venea el niclodmioară -
Să nu v-aducă fie-o mîndră floare
Din munte, fie-o păsărică rară
Sau coarne de Ammon, pe cari le află
Drumețu-n rătăcirea lui prin Alpi.
Acuma urmăreşte-alt soi de pradă,
Sta-n drum cu gînduri de omor, e viața
Duşmanului, pe care o pîndeşte !
Şi totuşi, dragi copii, la voi gîndeşte
Şi-acuma — ,să vă apere de-urgie
Frumoasa voastră nevinovăție,
Spre-a vă feri de-o cruntă răzbunare
încoardă tatăl arcul să omoare !

(Se ridică) ,

Pîndesc o fiară-aleasă. Vînătorul
Adesea nu se teme zile-ntregi
Să umble rătăcit în toiul iernei,
Sărind din stîncă-n stîncă şi să urce
Păreții lor alunecoşi, de care
Călcîiul sîngerînd şi-1 alipeşte,
In urmărirea vreunei capre negre.
Aci e vorba însă de un preț
Mai scump : de inimă unui duşman
De moarte, care vrea. să mă omoare.

(Se aude de departe o muzică veselă apropiindu-se.)

Viața-ntreagă am umblat cu arcul
Şi m-am deprins să-1 mînuiesc dibaci,
Adeseori am nimerit în negru
Şi-acasă am adus frumoase premii
De la serbări de tir... L>ar. astăzi vreau. .
'Să fac o lovitură de maestru —
Azi vreau să dobîndesc în tot cuprinsul
Acestor munți răsplata cea mai bună !'

(O nuntă străbate scena şi trece în sus prin văgăună. TELL o urmăreşte cu ochii, răzimat de arcul său; pîndarul STUSSI se apropie de el.)

STUSSI

Alaiul nunții care trece-acum
E al chihaiei de la mănăstirea
Din Morlisch-achen — gospodar cuprins,
Vreo zece turme are sus, la munte.
Şi-aduce-acum la Inusee mireasa.
Şi-n noaptea-aceasta-i mare chef la Kiissnacht.
Poftim şi dumneata cu noi, acolo !
Sunt doar chemați toți oamenii de treabă !

TELL

Nu are rost un oaspe trist Ia nuntă.

. STUSSI

De ai vreo supărare, dă-o-ncolo !
Ia tot ce vine ; vremurile-s grele ;
De-aceea mult s-aleagă omul n-are :
E nuntă-aci şi-aiurea-nmormintare.

TELL

Şi-ades se-ncrucişează amîndouă.

STUSSI

Aşa e-n lume-acum. Vin cu duiumul
Nenorociri... Un munte s-a surpat
In țara Glarn şi-un petec bun din Glărnisch
Fu îngropat...

TELL

Se clatină şi munții !
Nimic nu stă temeinic pe pămînt !

STUSSI

Şi-n alte părți se povestesc minuni.
Vorbeam deunăzi cu un om din Baden.

Un călăreț ce se ducea la rege
Fu-ntîmpinat în drum de-un roi de viespi;
Acestea-i năpădiră calul său,
Lăsîndu-1 mort pe loc şi călărețul
Fu nevoit s-o ia pe jos la rege.

TELL

Şi celui slab i s-a lăsat un ghimpe...

(ARMGARD vine cu mai mulți copii şt se *asază la* intrarea *văgăunei.)*

STUSSI

Se spune de-o năpastă mare-n țară,
De fapte grele împotriva firii.

TELL .

Asemeni fapte-aduce orice zi,
Chiar dacă nu-s de semne prevestite.

STUSSI

Ferice-i cel ce-şi lucră-n pace-ogorul,
Trăind nesupărat pe lîng-ai săi!

TELL

Nici celui paşnic nu-i tihneşte pacea,
Cînd cată cu ochi răi Ia el vecinul!

(TELL se uită mereu, aşteptînd cu nerăbdare, in susul drumului.)

STUSSI

Fii sănătos ! — Aştepți pe cineva ?

TELL

Da, asta fac.

.STussr

S-ajungi cu bine-acasă i
Din Uri eşti ? Preamilostivul domn,
| Deregătorul nostru-mpărătesc,
E aşteptat să vină azi de-acolo.

UN DRUMEȚ

/venind *din jos)*

Nu-1 aşteptați pe dregătorul astăzi.
O viitură-a apelor a rupt,
In urma ploii, podurile toate,
Pe gîrlă.

(TELL se ridică.)

ARMGARD

Nu mai vine dregătorul ?

STUSSI

Ai să-i vorbeşti ceva ?

ARMGARD

Ah, da, fireşte !

STUSSI

De ce te-aşezi în văgăuna asta
In drumul lui ?

ARMGARD

Aicea nu-mi mai scapă
Şi cată să m-asculte !

FRIESSHARDT

(vine grăbind în jos pe văgăună și strigă-n scenă)

La o parte !
Preamilostivul domn deregător,
Stăpînul meu, e-n urma mea călare !

(TELL se depărtează.)

ARMGARD

(agitată)

Deregătorul vine !

(Se duce cu copiii în fața scenei. GESSLER și RUDOLF DER HARRAS se ivesc călări în susul drumului.)

STUSSI

(lui FRIESSHARDT)

Bine, frate,
Cum ați putut să treceți voi prin apa,
Cînd podurile-s duse de șuvoi ?

FRIESSHARDT

Ne-am războit, fîrtate, și cu lacul
Și nu ne temem de-apele din Alpi.

STUSSI

Erai pe navă în furtuna-aceea ?

FRIESSHARDT

Eram. Voi ține-»- minte toată viața...

STUSSI

Stai, povestește-mi !

FRIESSHARDT

Lasă-mă, am zor ;
Mă duc s-anunț la burg pe dregătorul !

(Pleacă.)

STUSSI

Dac-ar fi fost pe navă oameni buni,
De bună samă se-necau cu toții;
Dar ăștia trec prin apă și prin foc.

(Caută-n jurul său)

Dar unde mi se duse vînătorul,
Cu care stăm de vorbă ?

(Pleacă.)

(GESSLER și RUDOLF DER HARRAS călări.)

GESSLER

Zi ce vreai.
Eu-s sluga împăratului și cată
Să cuget veșnic cum să-i fiu ne plac.
Nu m-a trimis aici să lingușesc
Poporul, nici să fiu blajin cu el.
Vrea ascultare ; vorba-i dacă-n țară
Țăranul este domn sau împăratul ?

ARMGARD

Acuma pot să-i spun...

(Se apropie cu sfială.)

GESSLER

N-am spînzurat
De flori de măr la Altdorf pălăria,
Sau ca să pun la probă inima
Poporului, căci o cunosc de mult.

O spînzurai, ca să-i deprind să-nveţe
Să-şi plece capul, ce prea sus şi-1 poartă —
Le-am pus această stavilă în calea
pe care ei sunt nevoiţi s-o treacă,
Să le izbească ochii, să le-aducă
Aminte de-un stăpîn, pe care-1 uită.

RUDOLF

Poporul însă are-anume drepturi...

GESSLER

Nu-i vreme-acuma să le cîntărim !
Prefaceri mari se pun la cale-n toate ; .,
Azi, casa-mpărătească vrea să crească ;
Ce-a început cu strălucire tatăl,
Vrea fiul astăzi să desăvîrşească.
Ast mic popor e-o piatră-n drumul nostru
Şi,-oricum, va trebui să se supună.

(Vor să treacă-nainte. Femeia se aruncă la pămînt dinaintea dregătorului.)

ARMGARD

Stăpîne, îndurare ! Fie-ţi milă !

GESSLER

Ce mi te-aţii aci, în drum, femeie ?...
'Napoi !

ARMGARD

Bărbatul meu e la-nchisoare !
Orfanii strigă pîne — fie-ţi milă,
Stăpîne, de cumplita noastră lipsă !

GESSLER

Cine eşti tu ? Cine-i bărbatul tău ?

ARMGARD

Un biet cosaş, o, bunul meu stăpîn,
Din Rigi, care peste povîrnişuri
Prăpăstioase taie de pe stînci
Otava fără de stăpîn, pe unde
Nici .turmele nu se-ncumet să urce...

RUDOLF

(către dregător)

Pe legea mea, o vîaţă ticăloasă
Şi plină de primejdii! Fie-ţi milă,
Te rog, dă-i drumul bietului creştin...
Orice păcat greu ar avea pe suflet,
Destulă-osîndă-i meseria lui !

(Către femeie)

Veţi căpăta dreptate... Sus, la burg,
Să vii cu jalba ta... Aici nu-i locul.

ARMGARD

Nu, nu, nu vreau să mă urnesc denaci,
Pîn' ce deregătorul nu-mi dă omul !
De şase luni doar zace-n turn şi-aşteaptă
De-a surda judecata.

GESSLER

Ce ? Femeie,
Vreai să mi-o smulgi cu sila ? La o parte f

ARMGARD

Dreptate, dregătorule ! Tu eşti
Judecător la noi în ţară,n locul
Chezarului şi-al Celuia-de-sus !
Fă-ţi datoria t Şi ne dă dreptatea,
Pe care o aştepţi şi tu din cer !

GESSLER

în lături! Izgoniți din ochii mei
Acest popor obraznic !

ARMGARD

(apucă frîuî calului)

Nu, o, nu,
Eu nu mai am nimica de pierdut.
N-ai să te mişti de-aicea, pînă cînd
Nu-mi faci, deregătorule, dreptate...
Incruntă-te, rostogoleşte-ți ochii
In cap, oricît pofteşti — noi suntem, vai,
Nenorociți aşa fără hotar,
Că nu ne pasă de mînia ta.

GESSLER

Femeie, feri în lături, dacă nu
Vreai calul meu să treacă peste tine.

ARMGARD

Da, las' să treacă... Uite...

(Trage pe copii după ea la pămînt şi se arunca cu *ei in drum)*

Zac aci
Cu pruncii mei... Striveşte-i sub potcoava
Calului tău pe-aceşti bieți prunci orfani!
Nu-i fapta cea mai rea, care-ai făcut-o...

RUDOLF

Femeie, eşti nebună ?...

ARMGARD

(din ce în ce mai aprinsă)

Ai călcat
De mult doar țara noastră în picioare !

Oh, nu-s decît femeie. De-aş fi fost
Bărbat, aş fi ştiut ceva mai bun,
Decît să zac în pulbere aci...

(Se aude iarăşi muzica de mai-nainte in susul drumului, dar înăbuşit.)

GESSLER

Unde mi-s slujitorii ? S-o ridice
De-aci, altminteri pot să-mi ies din fire
Şi fac ceva de care-mi pare rău.

RUDOLF

Nu pot să treacă slugile, stăpîne :
E-nchisă văgăuna de o nuntă.

GESSLER

Sunt încă un stăpîn prea milostiv
Cu-acest popor — prea-i slobod la cuvinte —
Nu-i încă îmblînzit, cum se cuvine —
Dar tot se va schimba-n curînd, o jur :
Vreau să înfrîng această semeție,
Vreau să sugrum acest obraznic suflu
De libertate, vreau o nouă lege
Să dau acestor țări... vreau...

(O săgeată-l străpunge; el duce mîna la inimă şi stă să cadă. Cu glas stins)

Dumnezeu
Indure-se de mine !

RUDOLF

Domnule
Deregător ! O, Doamne ! Ce e asta ?
De unde a venit ?

ARMGARD

(sare in sus, speriată)

Omor ! Omor !
Se clatină î E nimerit. Da, drept
In inimă 1-a nimerit săgeata.

RUDOLF

(sărind de pe cai)

Ce groaznică-ntfmplare ! Doamne, cheamă
Asupră-ți mila cerului... Vai, eşti
Un om al morții...

GESSLER

Asta e săgeata
Lui Tell !

TELL

(apare sus pe sttncă)

Cunoşti pe-arcaş! Nu mai câta
Un altul. Dezrobite sunt de-acuma
Colibele şi nevinovăția
E sigură de tine ; nu mai poți
Aduce țării nici o vătămare !

(Dispare-n înălțime. Poporul dă năvală în scenă.)

STUSSI

(în față)

Ce se petrece-aici ? Ce s-a-ntîmplat ?

ARMGARD

Deregătorul țării e străpuns
De c săgeată !

POPORUL

(năvălind mereu)

Cine e străpuns ?

(In vreme ce cei din fruntea alaiului de nuntă ajung pe scenă, cei din coadă sunt încă sus si muzica merge-nainte.)

RUDOLF DER HARRAS

îşi pierde sîngele I Dați ajutor !
Cătați pe ucigaş '. Sărman bărbat,
Aşa ți-e scris să mori şi totuşi când
Te dezmîntam, tu nu voiai s-auzi t

STUSSI

El zace, pe-a-mea lege, acolo galben
Şj fără viață !

MAI MULȚI

Cine e făptaşul ?

RUDOLF

Turbat e-acest popor de năvăleşte
Cu muzică la un omor ! Să tacă !

(Muzica se-opreşte brusc, intră popor din ce în ce mai mult.)

Stăpîne, spune, dacă poți... Nu ai
Nimica să-mi încredințezi ?

(GESSLER face cu mîna semne, pe care le repetă supărat, deoarece nu-s înțelese numaidecît.)

Acolo ?
La Kiissnacht ? vreai ? Nu te înțeleg... Nu fi
Nerăbdător... Las' celepămînteşti
Şi cat-acum să te împaci cu cerul !

(Tot alaiul de nuntă împresoară pe murind cu o spaimă mută şt rece.)

STUSSI

Ce galben e... acuma moartea-i Intră
In inimă... şi ochii i se sting.

ARMGARD

(ridică un copil în sus)

Vedeţi, copii, cum moare un tiran !

RUDOLF

Muieri nesăbuite 3 Nu aveţi
Simţire-n voi, de vă desfată ochii
Această grozăvie? Puneţi mîna...
Daţi ajutor... Nu-i nimeni să m-ajute
Să-i scot din piept săgeata care-1 doare ?

FEMEILE

(se dau înapoi)

Noi să atingem pe acel bătut
De Dumnezeu ?

RUDOLF

Blestemul şi urgia
Să cad-asupra voastră !

(Trage spada.)

STUSSI

(oprindu-i braţul)

îndrăzneşte
Să dai numai, jupîne ! S-a sfîrşit
Domnia voastră. A căzut tiranul.
Nu mai răbdăm de-acuma nici o silă.
Suntem doar oameni liberi !

TOŢI

(tumultuos)

Ţara noastră
E liberă !

RUDOLF

Acolo am ajuns ?
Aşa de iute se topiră frica
Şi ascultarea ?

(Către oştenii cari intră)

Voi vedeţi cu toţii
îngrozitoarea faptă de omor,
Ce s-a-ntîmplat aci —• orice-ajutor
E în zadar, şi e-n zadar de-asemeni
Să mai umblăm să prindem ucigaşul.
Sunt alte griji cari ne zoresc... la Kiissnacht!
Să mîntuim cetatea-mpărătească!
Căci e stricată toată rînduiala,
De-acuma legămintele sunt rupte
Şi nu te poci încrede-n nici un om !

(In vreme ce pleacă dimpreună cu *oştenii, apar şase* călugări.)

ARMGARD

Loc ! Loc ! Vin, iată, fraţii preacucernici !

STUSSI

Cum pică prada, şi coboară corbii...

FRAŢII

(fac un semicerc în jurul mortului şi cîntă pe un ton adînc)

Zorită printre muritori
Străbate moartea ; te găseşte
Ades la drum şi-adeseaori
în floarea vieţii te coseşte ;
Şi dacă eşti sau nu eşti gata,
Te-aşteaptă-n ceruri judecata !

(Pe cînd se repetă ultimele rînduri, cade cortina.)

ACTUL V

SCENA I

Piața publică in Altdorf.
în fund, la dreapta, cetatea Uri cu *schelele nedărîmate încă, întocmai* ca *în scena a treia din actul I; la stînga, o privelişte spre un lanț de munți,' pe care ard semnale de foc. E tocmai în fapt de* zi, elopoteie bat *în dungă din* depărtări *diferite.*
RUODI, KUONI, WERNI, MEŞTERUL CIOPLITOR şi mulți alți muncitori, precum şi femei şi copii

RUODI

Vedeți pe munți: semnalele de foc ?

MEŞTERUL

Bat clopotele, le-auziți cum ,bat
în Unterwald ?

RUODI

Duşmanii-s izgoniți.

MEŞTERUL

Cetățile-au căzut.

RUODI

Şi noi în Uri
Răbdăm cetatea pe pămîntul nostru ?
Să fim noi cei din urmă dezrobiți ?

MEŞTERUL

Mai vrea să dăinuiască jugul, care
A vrut să ne-ncovoaie ? Jos cu el !

TOȚI

Jos ! Jos cu jugul !

RUODI

Unde e buhaiul
Din Uri ?

BUHAIUL DIN URI

Iată-mă-s ! Ce-am de făcut ?

RUODI

Să urci la strajă şi să suni din bucium,
Ca pînă-n munți departe să răsune,
Şi-orice ecou trezind în văgăune,
Degrab' pe toți bărbații să-i adune.;.

(BUHAIUL DIN URI pleacă. Intra WALTHER FVRST.)

WALTHER FURST

Opriți-vă ! Opriți-vă, prieteni !
Nu ştim ce se petrece-n Unterwalden
Şi-n Schwytz... Să aşteptăm întîi vreun sol.'

RUODI

Ce s-aşteptăm ? Tiranul este mort,
Şi ziua libertății s-a ivit!

MEŞTERUL

Nu sunt de-ajuns aprinşii soli de pară,
Ce luminează munţii toţi în jur ?

RUODI

Veniţi, bărbaţi, femei, veniţi cu toţii
Şi puneţi mîna, sfărîmaţi binaua !
Zvîrliţi în aer bolţile ! Dărmaţi
Şi faceţi zidul una cu pămîntul,
Să nu rămînă piatră peste piatră!

MEŞTERUL

Haidem, feciori ! Noi am zidit-o doar ;
Noi ştim s-o dărîmăm !

TOŢI

Pe ea, cu toţii !

(Năvălesc din toate porţile asupra clădirii.)

WALTHER FURST

Şi-au luat avînt. Nu pot să-i mai reţin.

(Intră MELCHTHAL şi BAUMGARTEN.)

MELCHTHAL

Ce ? Stăruie în Uri turnul încă,
pe cînd castelul Sarnen e cenuşă
Şi Rosberg în risipă ?

WALTHER FURST

Tu eşti, Melchthal?
Ne-aduci cu tine libertatea ? Spune,
Sunt ţările spălate de duşmani ?

MELCHTHAL

m-î-

Curat este pămîntul. Fii voios,
Bătrine tată I In această clipă
Cînd stăm de vorbă, nu se mai găseşte
Nici un tiran în ţara şviţerană I

WALTHER FURST

O, zi ; cum aţi ajuns stăpini pe burguri ?

MELCHTHAL

Rudenz a cucerit castelul Sarnen
Printr-o-ndrăzneaţă faptă bărbătească.
Eu, m-am urcat cu-o noapte mai-nainte
In Rosberg... Dar aflaţi ce s-a-ntîmplat:
Dac-am golit castelul de duşmani
Şi l-am aprins voioşi, cînd limbi de flăcări
Urcau trosnind spre ceruri, dintr-o dată
Dă buzna-aprodul Diethelm, al lui Gessler
Strigînd că Bruneckina arde...

WALTHER FURST

Doamne !

(S-aud grinzile schelelor căzînd.)

MELCHTHAL

Era chiar dînsa, ea era în taină
Ascunsă-aci, cum poruncise Gessler.
Ca un turbat se scoală-atuncea Rudenz,
Căci şi-auzeam trosnind în prăbuşire
Puternicele bîrne şi prin fum
Speriatul ţipăt al nenorocitei.

WALTHER FURST

E mintuită ?

MELCHTHAL

Nu era de stat
La gînduri şi nici vreme de zăbavă *l*
Dac-ar fi fost *el* domnul nostru numai,
Am fi ţinut la viaţă, dar era
Tovarăşul, care-a jurat cu noi,
Şi Bertha lui, care iubea poporul,
Aşa că nu ne-am mai gîndit la viaţă
Şi am sărit în foc...

WALTHER FURST

E mîntuită ?

MELCHTHAL

Da, este. Rudenz şi cu mine, — noi
Am smuls-o împreună dintre flăcări.
Şi-acuma cînd, văzîndu-se scăpată,
Deschise ochii iarăşi către ceruri,
Baronul meu mi s-aruncă la piept
Şi se-ncheie-ntre noi acu-n tăcere
Un legămînt, călit în foc, pe care
Nimic pe lume nu-l va mai desface...

WALTHER FURST

Dar Landenberg ?

MELCHTHAL

E dincolo de Brunig.
Nu-i vina mea, dacă şi-a dus cu sine
Lumina ochilor acela care
Orbi pe tatăl meu. L-am fugărit,
Am pus mîna pe el şi l-am tîrît
Jos, înaintea orbului meu tată.
Asupra lui sta spada-mi ridicată,
Dar de la mila orbului bătrîn
A căpătat cerşind el darul vieţii :
Juratu-s-a că nu se mai întoarce
In veci şi cred că-şi ţine jurămîntul.
Că ne-a simţit doar braţul...

WALTHER FURST

Slavă ţie.
Că n-ai mînjit cu sînge biruinţa
Curată !

COPIII

(aleargă pe scenă cu sfărîmături din schele)

Libertate *t* Libertate !

(Buciumul din Uri sună cu putere.)

WALTHER FURST

Priviţi ce sărbătoare ! Pruncii noştri
Tîrziu şi-o vor aduce-amîhte încă !

FETE

(aduc pălăria pe-o prăjină ; toată scena se umple de popor).

RUODI

Hei, uite pălăria cea cu pozna !

BAUMGARTEN

Ia să vedem ce-i de făcut cu ea !

WALTHER FURST

O, Doamne ! Sub aceasta pălărie
A stat nepotul meu !

MAI MULTE GLASURI

In foc cu ea !
Să piară urma-aceasta-a tiraniei !

WALTHER FURST

Nu ; s-o păstrăm. Ea trebuia să fie
Unealta tiraniei; deci rămînă
Un veşnic semn al dezrobirii noastre !

(Oameni, băroafi, *femei şi copii stau în picioare şi şed pe grinzile schelelor dărîmate, grupaţi pitoresc* într-un mare semicerc.)

MELCHTHAL

Astfel pe dărmăturile puterii
Stăm noi acum şi s-a-mplinit măreţ
Tot ce la Rutli am jurat, tovarăşi!

WALTHER FURST

E munca-abia-nceputâ, nu-mplinita.
Avem nevoie-acum de bărbăţie
Şi de unire, — căci nu credeţi voi
Că regele va pregeta o clipă
Să nu răzbune moartea slugii sale
Şi să n-aducă iar pe cei goniţi.

MELCHTHAL

Poftească cu puterea lui de oaste I
Duşmanul dinăuntru-i alungat —
Vom ţine piept şi celui dinafară !

RUODI

Puţine-s trecătorile în ţară —
Le-om coperi cu trupurile noastre !

BAUMGARTEN

Suntem prin veşnic legămînt uniţi
Şi marile oştiri nu ne-nspăimîntă !

(ROSSELMANN şi STAUFFACHER)

ROSSELMANN

Cumplită e cereasca judecată !

OAMENII

Ce s-a-ntîmplat ?

ROSSELMANN

Ce vremi am apucat!

WALTHER FURST

Ce este ? Zi! A, dumneata eşti, Werner ?
Ce veşti-aduci ?

ROSSELMANN

Aflaţi şi vă cruciţi!

STAUFFACHER

De-o mare spaimă suntem mîntuiţi !...

ROSSELMANN

Chezarul e ucis !

WALTHER FURST

O, Doamne sfinte !

(Oamenii năvălesc şi impresoară pe STAUFFACHER.)

TOŢI

Ucis ? Ce ? împăratul ? Auziţi !
Ce ? împăratul ?

MELCHTHAL

Nu e cu putinţă !
De unde v-a venit această veste ?

STAUFFACHER

E-adevărat. La Bruck căzu craiu-Albrecht
De mîna unui ucigaş... Un om
Ce-i vrednic de crezare — Johann Mtiller
Veni din Schaffhausen cu vestea...

WALTHER FURST

Cine
A cutezat să săvîrşească-o faptă
Aşa cumplită ?

STAUFFACHER

Mai cumplită încă
E prin făptaş. Nepotul său de frate
Ioan, al Suabiei duce-a săvîrşit-o *l*

MELCHTHAL

Şi ce 1-a-mpins spre-acest grozav păcat ?

STAUFFACHER

Chezarul nu vroia să-i deie partea
De moştenire, care-i revenea
Nerăbdătorului nepot; se spune
C-avea de gînd s-o taie scurt cu el,
Cinstindu-1 cu o mitră de vlădică.
Oricum, nepotul aplecă urechea
La sfatul rău al unor frați de arme
Şi cu seniorii mari de *Eschenbach,*
De *Tegerfelden* şi cu *Wart* şi *Palm*
Se hotărî, necăpătînd dreptate,
Să se răzbune el, cu mîna lui!

WALTHER FURST

O, spune, cum s-a petrecut omorul ?

STAUFFACHER

Venea călare pe la Baden craiul
Spre Rheinfeld, unde-i scaun de domnie,
Cu ducii Hans şi Leopold şi-alaiul
Întreg de mari seniori tot unul şi-unul.
Şi cum sosiră ei la apa Reuss,
Pe care trebuie s-o treci cu luntrea,
Se-nghesuiră-n navă ucigaşii,
Ca să despartă pe chezar de-alai.
Pe urmă, cum trecea călare craiul
Printr-un ogor — un mare-oraş străvechi
Din vremile paginilor, se spune
C-ar fi-ngropat acolo, — cînd ajunse
Chiar dinaintea vechiului castel
D. Habsburg, unde se înfiripase
Mărirea casei sale —, îi împlîntă
Ducele Hans jungherul în gîtlej,
Rudolf de Palm cu sulița-1 străpunge
Si Eschenbach îi crapă-n două capul,
încît căzu rostogolit în sînge,
Ucis de-ai săi pe plaiurile sale.
Pe celalt țărm ceilalți vedeau omorul.
Dar nu putură, despărțiți de apă,
Decît să-nalțe-un vaier de durere.
Pe drum şedea o biată de femeie
Şi-n poala ei se stinse împăratul.

MELCHTHAL

Aşa el singur şi-a săpat mormîntul,
Cel ce vroia să aibă tot pămîntul !

STAUFFACHER

O mare spaimă bîntuie prin țară ;
Inchise-s toate pasurile-n munte ;
Cantoanele-şi păzesc hotarul lor ;
Bătrînul Ziirich chiar şi-a zăvorit
A sale porți, ce-au stat treizeci de ani .
Deschise, — toți se tem de ucigaşi
Şi mai cu seamă de răzbunători,

Căci, înarmată cu-anateraa, vine
Crăiasa ungurilor, aspra Agnes
Ca să-şi răzbune părintescul sînge
Regesc, să nimicească pe-ucigaşi
Şi neamul lor întreg din tată-n fiu
Şi să le şteargă urma de pe lume !
Juratu-s-a ea să trimită-n groapa
Părintelui ei generații-ntregi
Şi să se scalde-n sînge ca în roua
De mai...

MELCHTHAL

Unde fugiră ucigaşii ?

STAUFFACHER

îndată dup-omor, s-au răzlețit
Pe cinci căi osebite şi s-au dus
Să nu se mai revadă niciodată...
Ioan de Suabia cic-ar fi prin munți...

WALTHER FURST

Nelegiuirea nu le dă deci roade !
E stearpă răzbunarea. Hrana ei
E însăşi ea, plăcerea ei e-omorul
Şi sațiul ei, spaima.

STAUFFACHER

Ucigaşii
N-au cîştigat din astă făr' delege;
Ci noi, cu mîni curate vom culege
Al sîngelui rod binecuvîntat;
De-o mare spaimă suntem uşurați :
Căzut este duşmanul cel mai mare
Al libertății şi precum se spune
"Va trece schiptrul de la casa Habsburg
Asupra altui neam. împărăția
Vrea sa-şi păstreze dreptul de-a-1 alege.

WALTHER FURST şi ALȚII

Ai auzit ceva ?

STAUFFACHER

Măritul conte
De Luxemburg se spune c-ar avea
Mai multe glasuri decît toți.

WALTHER FURST

Ce bine,
Că am păstrat credință-mpărăției; ~-
Acum putem nădăjdui dreptate î

STAUFFACHER

De bravi prieteni are domnul nou
Nevoie-acum ; el ne va ocroti
De răzbunarea-Austriei.

flntrS *CRÎSNICUL* cu *un SOL ÎMPĂRĂTESC.)*

CRÎSNICUL

(către SOL)

Aci

Sunt, iată, căpeteniile țării.

ROSSELMANN şi ALȚII

Ge4 crîsnice ?

CRÎSNICUL

Un sol împărătesc
Aduce-o carte.

TOȚI

fluf *WALTHER FURST).*

Rupe-o şi ceteşte.

WALTHER FURST

(citeşte)

„Cinstiților bărbați din Uri, Schwytz
Şi Unterwalden, tuturor le-mbie
Regina Elsbeth, har şi toate bune."

MAI MULTE GLASURI

Ce vrea regina ? I s-a dus domnia !

WALTHER FURST

(citeşte)

„In marea ei durere şi-n obida
De văduvă, în care-a aruncat-o
A bunului ei domn cumplită moarte,
Regina-şi mai aduce-aminte încă
Credința şi iubirea şviț©ranâ."

MELCHTHAL

In fericirea ei, ea niciodată
Nu a făcut aceasta.

ROSSELMANN

Linişte !
Să auzim ce spune mai departe.

WAL'THER FURST

(citeşte)

„Şî crede că poporul credincios
Arată toată scîrba-ndreptățită
Făptaşilor acestei crunte fapte ;
Aşteaptă deci de la cele trei țări
Să nu ajute pe-ucigaşi nicicînd,
Mai mult chiar cu credința să-nlesnească,
Să fie prinşi şi dați pe mîna legii,

Gîndindu-se la dragostea şi harul
Primite de la casa princiară
A lui Rudolf."

(Semne de nemulțămire pentru oameni.)

MULTE GLASURI

Oh, dragostea şi harul!

STAUFFACHER

Noi am primit, da, haruri, de la tatăl;
Dar de la fiu, cu ce ne-am lăuda ?
Ne-a întărit el cartea libertății,
Cum au făcut-o pîn' la el toți craii ?
A judecat el după legea dreaptă
Şi fost-a sprijin celui asuprit ?
Vroit-a el s-asculte-ncalte solii,
Pe care-n spaima noastră i-am trimis ?
Nici una din acestea toate craiul
Nu le-a făcut şi dacă noi de noi
Nu ne făceam dreptate, nu-ldureau
Nevoile ce-aveam... Lui mulțămire ?
N-a semănat el mulțămire-n văi !
El sta pe-un loc înalt, putea să fie
Un tată al popoarelor, dar el
Pe-ai sai numai ştiu la piept să-i strîngă.
Acei pe care i-a iubit să-1 plîngă !

WALTHER FURST

Noi nu ne bucurăm de-a lui cădere,
Nu ne gîndim la relele făcute,
Departe de la noi aşa ceva !
Să răzbunăm pe-un rege însă care
Nu ne-a făcut pe lume nici un bine,
Să urmărim pe-acei ce niciodată
Nu ne-au jignit, aceasta nu-i cu cale
Şi nici nu ni se poate nouă cere.

Iubirea e o jertfă ce s-ofere
De bunăvoie ; moartea te dezleagă
De datorii impuse cu puterea...
Lui nu-i mai datorim noi azi nimica.

MELCHTHAL

Şi dacă plînge-n jalea ei regina
Şi-şi strigă către ceruri azi durerea,
Aci stă un popor scăpat de frica
Robiei, căutînd spre-acelaşi cer
Cu ochii-nlăcrămaţi de mulţămire —
Căci lacrimi poate să culeagă numai
Acela care seamănă iubire !

(SOLUL împărătesc pleacă,)

STAUFFACHER

Dar unde-i Tell ? Chiar el să ne lipsească,
Al libertăţii noastre ctitor, el
Ce-a săvîrşit aceea ce-i mai mare
Şi-a îndurat ce-i mai îngrozitor...
Veniţi, veniţi să salutăm pe Tell,
Pe salvatorul nostru-al tuturor !

SCENA a Il-a

Tinda casei lui TELL,
Focul arde pe vatră. Uşă deschisă dă în larg, afară.
HEDWIGA, WALTHER şi WILHELM

HEDWIGA

Copii, dragi copilaşi, azi vine tata !
E teafăr, liber, liberi noi suntem
Şi tot e liber ! Şi acel ce ţara
O mîntui copii, e tatăl vostru !

WALTHER

Şi eu am partea mea acolo, mamă !
Şi eu voi fi numit. Săgeata tatii
Trecu pe lîngă capul meu şi eu
N-am tremurat!

HEDWIGA

Da, tu mi-ai fost redat!
De două ori eu te-am născut pe tine !
De două ori îmi fuse dat să-ndur
Durerile de mamă pentru tine !
Dar a trecut — vă am pe amîndoi,
pe amîndoi ! Şi astăzi vine tata !

(Un CĂLUGĂR se iveşte-n prag.)

WILHELM

Ia uite, mamă — un cucernic frate ;
De bună samă umblă după milă.

HEDWIGA

Pofteşte-1 înăuntru să-1 cinstim ;
Să simtă c-a trecut un prag creştin.

(Intră-n casă şi se-ntoarce îndată cu o cupă.)

WILHELM

Poftim, om bun, în casă. Mama vrea
Să te-ospăteze.

WALTHER

Vin şi te-odihneşte
Şi pleacă întărit din casa noastră.

CĂLUGĂRUL

O, spuneţi, unde-s eu ? In care ţară V

WALTHER

Eşti un pribeag, de vreme ce nu ştii ?
La Bruglen eşti, jupîne,-n țara Uri
pe unde te cobori în valea Schachen.

CĂLUGĂRUL

{către HEDWIGA, care se-ntoarce)

Eşti singură ? E domnul tău acasă ?

HEDWIGA

L-aştept... dar, omule, ce e cu tine ;
Nu pari s-aduci cu tine bunăvoie.
— Oricine-ai fi, eşti nevoiaş, primeşte !

(li îmbie cupa.)

CĂLUGĂRUL

Oricît sunt de lihnit şi ars de sete,
Nimic n-ating, pînă ce nu-mi vei spune.

HEDWIGA

N-atinge haina mea,, rămîi departe
Nu-nainta, de vreai să te ascult.

CĂLUGĂRUL

Pe focul vetrei tale primitoare,
Pe capul scump al pruncilor, pe care-i
îmbrățişez...

(Apucă copiii.)

HEDWIGA

Ce gînduri ai, creştine ?
Lasă-mi copiii ! — Tu nu eşti călugăr !
în straiul tău şi nici în fața ta
Nu-mi pare că sălăşluieşte pacea !

CĂLUGĂRUL

Eu sunt cel mai nenorocit din oameni!

HEDWIGA

Nenorocirea-i vrednică de milă,
Dar de vederea ta mă înfior.

WALTHER

(sărind în sus)

A ! Mamă ! Tata !

(Aleargă în calea lui.)

HEDWIGA

• Maică preacurată!
Oh ! .

(Vrea să meargă şi ea, tremură şi stă gata să cadă.)

WILHELM

(aleargă şi el)

Tată !

WALTHER

(afară)

lată-te întors !

WILHELM

(afară)

O, tată î
O, dragă tată !

TELL.

(afară)

Iată-mă întors !
Unde e mama voastră ?

WALTHER

Stă acolo
La uşă şi nu poate mai departe ;
Aşa de tare tremură sărmana,
De spaimă şi de bucurie.

TELL

Hedwig !
O, Hedwig, mamă-a scumpilor mei prunci !
Atotputernicul ne-a ajutat...
Nici un tiran de-acum nu ne desparte.

HEDWIGA
(de gîtul lui)

O, Tell! Ce spaimă-am tras eu pentru tine ț

(CĂLUGĂRUL devine atent.)

TELL

De-acuma uit-o şi trăieşte numai
In bucurie ! Iată-mă-s întors!
Aceasta-i vatra mea ! Sunt iar cu-ai mei !

WILHELM

Dar unde ți-ai lăsat tu arcul, tată ?
Nu-1 văd.

TELL

N-o să-1 mai vezi tu niciodată;
In sfînt locaş e la păstrare pus
Şi nu va mai sluji la vânătoare.

HEDWIGA

O, Tell ! Tell!

(Se dâ-napoi. lăsîndu-l de mînă.)

TELL

Ce te înspăimântă, dragă ?

HEDWIGA

Cum — cum mi te întorci ? — Această mînă
— Pot s-o cuprind ? — Această mînă — Doamne !

TELL
(drăgăstos si minâru)

V-a apărat pe voi şi țara-ntreagă
Se poate liberă-nălța spre cer.

(CĂLUGĂRUL face o mişcare repede, TELL îl vede.)

Cine-i acest monah ?

HEDWIGA

Vorbeşte-i tu, pe mine mă-ngrozeşte,

CĂLUGĂRUL
(vine mai aproape)

Să fii tu Tell, prin care a căzut
Deregătorul ?

TELL

Da, acela sunt,
Şi n-o ascund de nimeni.

CĂLUGĂRUL

Tu eşti Tell ?
Ah, Dumnezeu cu mîna lui m-aduse
Sub coperişul tău.

TELL
(îl măsoară cu ochii)

Nu pari a fi
Călugăr ? Cine eşti ?

CĂLUGĂRUL

Tu ai ucis
pe dregătorul ce-ți făcuse rău —
Şi eu am omorît pe un duşman,
Care-mi răpise dreptul. — El era
Duşmanul vostru cum era şi-al meu
Eu am scăpat de dînsul țara.

TELL

(dindu-se-napoi)

Eşti —
O, grozăvie ! — Duce-vă-ți, copii!
Nevastă, du-te ! — O, nenorocite !
Eşti poate...

HEDWIGA

Doamne, cine-i ?

TELL

Nu-ntreba !
Duceți-vă ! Să n-audă copiii.
Te du departe — tu nu poți
Sta sub acelaşi coperiş cu-acesta !

HEDWIGA

Ce este, vai de mine ! Hai !

(Pleacă cu copiii.)

TELL

(către CĂLUGĂR)

Eşti duca
De-Austria — el eşti! Ai omorît
Pe împăratul, unchi şi domn al tău !

JOHANNES PARRICIDA

Era tîlharul moştenirii mele.

TELL

Pe unchiul tău, pe împăratul tău 1
Şi soarele te luminează încă !
Pămîntul te mai poartă !

PARRICIDA

Tell, ascultă,
Mai înainte ca...

TELL

Stropit cum eşti
De sîngele omorului de tata
Şi-a celui de-mpărat, mai îndrăzneşti
Să intri tu în casa mea curată ?
Ai îndrăzneala să-ți descoperi fața
Unui om bun şi-a-i cere găzduire ?

PARRICIDA

Credeam să am la tine-ngăduire,
Şi tu te-ai răzbunat pe un duşman !

TELL

Nenorocitule ! Poți să masori.
Insîngerata vină a rîvnirii
Cu dreapta-apărare-a unui tată ?
Ferit-ai tu al pruncului cap scump ?
Păzit-ai tu al vetrei sfînt altar ?
Ai abătut tu tot ce e mai groaznic,
Pieirea alor tăi ? Spre cer ridic
Eu mînile curate şi arunc
Blestem asupra ta şi-a faptei tale !
Eu sfînta fire, care-ai pîngărit-o,
Am răzbunat-o — n-am deci de-mpărțit
Nimic cu tine — tu ai omorît,
Cînd eu mi-am dat ce-aveam mai scump.

PARRICIDA

M-alungi nemîngîiat, în deznădejde ?

TELL

M-apucă groaza cînd vorbesc cu tine.
O, mergi! Urmează-ţi calea-nfricoşată !
Şi las' curată o colibă-n care
Sălăşluieşte nevinovăţia !

PARRICIDA

(se-ntoarce să plece)

Atuncea pot şi *vreau* să mor pe drumuri!

TELL

Şi totuşi —- Dumnezeule ! — mi-e milă
De tine-aşa de tînăr şi de neam,
Nepot lui Rudolf, care-a fost stăpînul
Şi împăratul meu, ca ucigaş
Fugar, aci în pragul meu de om
Sărman — plîngînd şi deznădăjduit —

(Şi-acopere ţaţa.)

PARRICIDA

O, dacă poţi tu plînge, fie-ţi milă
De soarta mea — e-ngrozitor... Eu sunt
Un prinţ — eram — puteam fi fericit,
De-mi stăpîneam a rîvnei nerăbdare.
Dar pizma mă rodea-n ascuns... Vedeam
A vărului meu Leopold juneţe
De cinste-ncununată, dăruită
Cu ţară şi pe mine. tot de-o vîrstă,
Ţinut ca un nevîrstnic în sclavie...

TELL

Te-a cunoscut, sărmane, unchiul tău
De nu ţi-a dat pămînturi şi clăcaşi'.
Tu însuţi prin năprasnica ta faptă
îndreptăţeşti măsura-i înţeleaptă...
Şi unde-s sîngeroşii tăi tovarăşi ?

PARRICIDA

Acolo unde furiile-i poartă ;
Nu i-am văzut de la omor încoace.

TELL

Ştii tu că anatema te urmăreşte,
Că nu ai voie să mai ai prieteni
Şi de duşmani n-ai dreptul să te aperi ?

PARRICIDA

De-aceea fug pe drumurile mari :
Nu îndrăznesc să bat la nici o poartă —
Şi paşii spre pustietăţi mă poartă,
îmi duc cu mine spaima, rătăcind
p,in munţi şi mâ-nspăimînt de mine însumi,
Cînd vreun izvor mi-arată chipul trist...
O, dacă eşti milos şi de-omenie...

(Cade jos în ţaţa lui.)

TELL

(cu ţaţa-ntoarsă)

Ridică-te ! Ce faci ?

PARRICIDA

Nu, pînă cînd
Nu-mi vei întinde-o mînă de-ajutor !

TELL

Pot eu să te ajut ? O Doamne, poate
Un muritor plin de păcate... Dar
Ridică-te. — Oricît de-nfricoşat
E ce-ai făcut — eşti om — sunt om si eu
Nu vreau să plece nimeni de la Tell
Nemîngăiat — voi face tot ce pot.

PARRICIDA

(sărind în sus şi apucîndu-i mîna cu
•lip
putere) 1IT-

o, Tell, tu... tu îmi mîntui sufletul
De deznădejde !

TELL

, Lasă-mi mîna... .cată
Să pleci... aci tu, nedescoperit
Nu poți sa stai şi nici descoperit
Să te aştepți la ocrotirea mea...
Ce drum socoti s-apuci şi unde crezi
Să afli pace ?

PARRICIDA

,Ştiu şi eu ? Ah, Doamne !

TELL

Auzi ce-mi dete Dumnezeu în gînd.
Aleargă în Italia, spre-oraşul
Lui Sfîntu-Petru, — acolo te aruncă
In fața papei la picioare-i, spune-i
Păcatul tău şi ispăşeşte-ți vina !

PARRICIDA

Dar nu mă dă atuhcea el pe mîna
Răzbunătorilor ?

TELL

Orice țî-ar face
Primeşte de la Dumnezeu.

PARRICIDA

Dar cum
S-ajung în țara cea necunoscută ?
Nu ştiu nici căile, nici nu-ndrăznesc
Să leg tovărăşie cu drumeții.

TELL

Iți spun eu calea, ia aminte bine.
Te urci în susul apei Reuss, ce cade
Din munte cu sălbatecă năvală...

PARRICIDA

(speriat)

Văd apa Reuss ? A curs la fapta mea !

TELL

Pe margini de prăpăstii trece drumul
Şi multe cruci l-arată, ridicate
Spre pomenirea-acelor călători,
Ce-nmormîntați căzură sub lavine...

PARRICIDA

De spaimele naturii nu mă tem,
De pot s-alin sălbaticele-mi chinuri.

TELL

La toată crucea cazi şi fă mătănii
Cu lacrimi de căință pentru vină,
Şi dacă teafăr scapi din drumul spaimei,
De nu-ți prăvale muntele asupră-ți
Furtunile din jugul cel de gheață,
Atunci ajungi la *Podul Dracului,*
De nu se rupe sub păcătui tău,
Şi dacă-1 laşi în urma ta cu bine,
Se cască-n fața ta o poartă neagră
De stînci — acolo-n veci n-a fost lumină
Tu treci prin ea, te scoate într-o vale
A bucuriei, dulce şi senină —
Zoreşte-ți însă paşii, căci n-ai voie
Să faci popas unde domneşte pacea.

PARRICIDA

O, Rudolf ! Rudolf ! O, regesc străbun !
Astfel străbate azi nepotul tău
Pămîntul țării tale!

TELL

Tot urcînd
Ajungi pe culmea muntelui Gotthard,
Pe care-s veşnice omături, care
Din jgheaburile cerului sporesc.
Acolo-ţi iai adio de la ţara
Germană, şi zglobie-o altă apă
Te duce în Italia, pămîntul
Făgăduinţei pentru dumneata...

(Se aude doina *păstorilor* cîntată de mat multe cauale din *Alpi.)*

Dar aud glasuri. Pleacă !

HEDWIGA

(intră *repede)*

Unde eşti,
Tell ? Vine tata ! Şi-ntovărăşiţii
S-apropie voios alai...

PARRICIDA

(s-acopere)

Vai mie !
Eu nu pot să petrec cu fericiţii 1

TELL

Nevastă dragă, mergi şi ospătează
Pe-acest strein, cu daruri îl încarcă,
Că drumul lui e lung şi nicăiri
Nu află adăpost. Grăbeşte ! Iată-i...
Vin...

HEDWIGA

Cine e ?

TELL

Nu cerceta ! Şi cînd
Va fi să plece, tu întoarce-ţi ochii,
Ca să nu vadă pe ce drum se duce.

PARRICIDA

(se duce spre TELL cu o mişcare repede; acesta însă îi face semn cu mîna şi pleacă. Cînd amîndoi s-au dus în părţi diferite, scena se preschimbă şi se vede în

ULTIMA SCENA

toată valea pînă-n fund dinaintea locuinfei Iui Teii, dimpreună cu înaîfimile, care-o închid, *cuprinse de oameni cari se grupează într-un întreg. Alţii vin pe puntea de sus, care trece peste SchSchen. WALTHER FURST, cu amîndoi copiii, MELCHTHAL şi STAUFFACHER deschid alaiul, alţii se-ngrămădeşc din urmă; cînd iese-n prag TELL, toţi îl* fnttmpinâ cu *puternice urale).*

TOŢI

Trăiască Tell! Trăiască Tell arcaşul!
Mîntuitorul nostru!

(Intr-aceea, pe cînd cei din faţă se îngrămădesc în jurul lui TELL şi-l îmbrăţişează, se arată şi RUDENZ cu BERTHA, acesta îmbrăţişînd pe oameni, dînsa pe HEDWIGA. Muzica din munte însoţeşte această scenă mută. *La sfîrşit, BERTHA înaintează în mijlocul poporului.)*

BERTHA

Oameni buni !
Tovarăşi ! Ascultaţi! Primiţi-mă
In alianţa voastră şi pe mine,

amin-

întîia fericită ce găsi
Un adăpost In țara libertății.
Pun dreptul meu în mîna-yă vitează,
Păzi-mă-veți ca pe-o concetățeanâ ?

OAMENII

Gu trup şi suflet noi te vom păzi!

BERTHA

Atuncea dar eu, liberă-elvețiană,
Dau nuna mea acestui elvețian !

RUDENZ

Şi liberi toți clăcaşii mei vor fi!

f/n *vreme ce* marfca *izbucneşte din nou dintr-o dată, cade cortina.)*

V *Wîlliam Shakespeare*

VISUL UNEI NOPȚI DE VARĂ

PERSOANELE

THESEU, ducele Atenei
EGEU, tatăl Hermiei
LYSANDER
DEMETRIUS } curtenitorii Hermiei
PHILOSTRAT, maestru de ceremonii la curtea lui Theseu
QUINCE, dulgher
SNUG, tîmplar
BOTTOM, pînzar
STARVELING, croitor
FLUTE, cîrpaci de foaie
SNOUT, căldărar
HIPPOLYTA, crăiasa amazoanelor
HERMIA, fiica lui Egeu, îndrăgostită de Lysander
HELENA, îndrăgostită de Demetrius
OBERON, craiul zînelor
PUCK, elf (spiriduş)
TITANIA, crăiasa zînelor
FLOARE-DE-MAZARICHE
TORT-DE-PAIANJEN
FIR-DE-MUŞTAR
MOLIE } elfi si zine

PYRAMUS
THISBE
ZID
LUCIU-DE-LUNA } persoanele intermezului

Alte zîne în alaiul craiului Oberon şi al Titaniei.
Suita lui Theseiu şi a Hippolytei.

Acţiunea se petrece în Atena şi în pădurea învecinată.

ACTUL I

La Atena. Sală în palatul lui THESEU.

SCENA I

THESEU, HIPPOLYTA, PHILOSTRAT si suita

THESEU

Acum, frumoasă Hippolyto, ceasul
Unirii noastre îşi zoreşte pasul.
Trec patru mîndre zile de-aşteptare
Ce-aduc o altă lună; dar îmi pare
Că prea încet de tot cea vechea scade,
Şi-mi tot amînă dorul meu cel viu.
Ca maştera bătrînă care roade
Prea mult din renta unui vitrig fiu...

HIPPOLYTA

Curînd în ale nopţilor abisuri
Cad patru zile, şi degrabă pier
Şi patru nopţi cu-alaiul lor de visuri,
Cînd, are de-argint nou-încordat pe cer,
Va străluci din bolţile albastre
Crai-nou la sărbătoarea nunţii noastre.

THESEU

Adună, Philostrat, tot tineretul
Atenei la petreceri şi la jocuri,
Deşteaptă-al veseliei duh zburdalnic,
Gonind melancolia, palid oaspe
Ce n-are nici un rost pe-aceste locuri.

(PHILOSTRAT iese.)

Cu spada te-am petit eu, Hippolyto !
Iubirea, ca vrăjmaş, ţi-am cucerit-o ;
Dar ziua nunţii noastre vreau să fie
Prilej de pace şi de bucurie !

SCENA a I[-a

Cei dinainte; EGEU, HERMIA, LYSANDER, DEMETRIUS

EGEU

O, slavă lui Theseu, marelui duce !

THESEU

Ce veşti preabunul meu Egeu mi-aduce ?

EGEU

M-aduce-obida, doamne, şi mînia :
"Viu să mă plîng de fiică-mea, Hermia.
Demetrius, apropie-te. Iată
Stăpîne, cel pe care eu, ca tată,
Copilei mele l-am menit de mire...
Lysandre-apropie-te... Şi, o, duce !
Acesta-a scos pe fata mea din fire.
Da, tu, Lysander. I-ai trimis aceste
Scrisori, şi-n nopţi cu lună, subt ferestre
I-ai îngînat cu glas înşelător
înşelătoare stihuri de amor ;

Tu.ai momit-o-n mreajă-ţi cu inele,
Cu schimb de daruri, cu brăţări din plete,
Cu fel de fel de vrăji şi drăgănele,
Solii primejdioase pentru fete.
Mi-ai scos din minţi copila-ascultătoare
Şi ascultarea ce-mi era datoare
Ai prefăcut-o-n oarbă răzvrătire.
De-aceea eu, stăpîne preamărite,
Fiindcă ea nu vrea să se mărite
Cu tînărul ce eu i-1 dau de mire,
Cer, după legea-Atenei care spune
Că tatăl de copilul său dispune,
Să-mi facă voia, sau, dacă nu vrea,
Pe Thanatos de mire să şi-1 ia !

THESEU

Ce spui, frumoasă fată? Eşti datoare
Să vezi un zeu în tatăl tău. El doar
Te-a înzestrat cu-al frumuseţii dar...
In mîna lui eşti ca un chip de ceară
Ce-i porţi tiparu-n forma omenească :
El poate să-1 păstreze-ori să-1 zdrobească.
Demetrius e-un tînăr demn de tine.

HERMIA

Lysander e de-asemeni demn.

THESEU

Prea bine.
Dar tot e mai prejos ca el, că n-are
De partea lui pe tatăl.

HERMIA

O, de-ar vrea,
De-ar şti cu ochii mei să vadă tata !

THESEU

Să vadă ochii tăi cu judecata
Bătrînului tău tată, s-ar cădea !

HERMIA

Cer, îndurate duce, iertăciune,
Dar nu ştiu ce putere mă supune
Şi-mi dă-naintea îndurării taie
Curaj sfieîei mele virginale,
Să-mi spui pe faţă cugetele mele.
Doresc să ştiu la ce pedepse grele
Voi fi supusă, de mă-mpotrivesc
Să iau de soţ pe-acel ce nu-1 iubesc.

THESEU

Ar trebui să mori, ori să stîrpeşti
In tine toate poftele trupeşti.
Intreabă-ţi dar, frumoasa mea copilă,
Pornirile ce-abia mijesc în tine
Şi sîngele ce-ţi clocoteşte-n vine
Aşa zglobiu, şi dacă nu ţi-e milă
De anii tăi cei tineri să-i petreci
De-a pururi între zidurile reci
Ale-unui schit, în haină de vestală.
Slăvind în imnuri stearpa lună pală ?...
O, fericite de trei ori acele
Ce-şi stăpînesc pornirile, că ele
Sporesc alaiul sfintelor fecioare !
Mai fericită-i totuşi mîndra floare
Ce prin mireasmă-şi supravieţuieşte ;
Pe spinul ei virgin cealaltă creşte,
Ursită să tînjască şi să moară
In trista-i fericire solitară !

HERMIA

Mai bine-atunci să cresc şi să tînjesc,
Să mor —, decît vreodată să-mi mînjesc,
Jertfind acestui tînăr, viaţa mea,
Al cărui jug urit de l-aş purta,
Mi-ar umili şi cuget, şi simţire.

THESEU

Ai încă patru zile de gîndire,
Dar cînd Crai-nou răsare (zi aleasă

De mine şi iubită mea mireasă
Spre-a ne. serba unirea), — te găteşte
De moarte, sau de nu, îndeplineşte
Voinţa părintească, sau în faţa
Altarului Dianei te închină
Jurînd că-n veci rămîne-vei străină
De dragoste, şi castă toată viaţa !

DEMETRIUS

Ascultă, mîndră Hermia, povaţa
Măritului stăpîn, şi tu, Lysander,
Renunţă la pretenţii-nchipuite
In faţa unor drepturi legiuite.

LYSANDER

Demetrius, tu eşti iubit de tatăl
Hermiei care mă iubeşte... Iată-1 !
Insoară-te cu el, şi Iasă-mi mie
Pe mîndra şi iubita mea Hermie !

EGEU

Mă iei in rîs, Lysander t Da, el are
Iubirea mea, şi-i dărui tot ce am :
Hermia-i tot a mea şi, prin urmare,
I-o dau acestui om de nobil neam.

LYSANDER

O, duce ! Sînt de neam, bogat ca el,
Şi în iubire mai bogat ca el.
Norocul mi-a suris mereu şi-n toate
La fel cu-al lui, de nu mai mult chiar, poate.
Un lucru însă meritul mi-1 creşte :
Hermia cea frumoasă mă iubeşte.
Cum deci să las eu drepturile mele ?...
Demetrius a izbutit să-nşele —
O spun aci — pe fata cea frumoasă
A lui Nedar, Helena — şi o lasă
Acum să plîngă şi să-i ducă dorul,

Căci ea-l adoră şi-azi pe-amăgitorul
Acesta, ea-l adoră ca pe-un sfînt
Pe-acest om crud, nedemn de crezămînt!

THESEU

Mărturisesc c-am auzit şi eu
Vorbindu-se de-aceasta ; gîndul meu,
Demetrius, era dorit să-ţi ceară
O lămurire ; dar mă-mpresurară
Atîtea treburi mult mai însemnate,
N-avui răgaz să mă-ngrijesc de toate.
Ci vino, tu, Egeu, şi tu, băiete,
Vreau să vorbesc cu voi mai pe-ndelete.
Iar tu, frumoasă Hermio, alege :
Ori îţi supui voinţei părinteşti
Capriciul tău, ori, dacă nu voieşti,
Vei fi jertfită după vechea lege
Ce în Atena-i încă în fiinţă
Şi-a cărei imuabilă sentinţă
Noi nu putem nicicum s-o îndulcim :
Sau întri-n schit, sau dormi în ţintirim.
Să mergem, Hippolyta. mea ! Egeu,
Demetrius, urmaţi alaiul meu':
Am trebuinţă să vorbesc cu voi
Asupra marilor serbări, şi-apoi
Purcede-vom aşa cum legea cere...

EGEU

Supuşi noi te urmăm, şi cu plăcere !
(THESEU, *HIPPOLYTA, EGEU, DEMETRIUS* şi *oamenii curţii ies.)*

SCENA a III-a

HERMIA, LYSANDER

LYSANDER

Ei, dar de ce-ţi păliră trandafirii
Obrajilor ?

HERMIA

Din pricina mîhnirii
Că ochii mei, învăluiţi de nori,
Nu pot stropi aceste biete flori...

LYSANDER

Vai, din mulţimea cărţilor cetite,
Din basmele ce-mi fură povestite,
Ştiu că iubirea cînd e-adevărată
în cursul ei e-ntruna tulburată
Şi foarte rare-s zilele-i senine...
De pildă, cînd o mare diferinţă
De naştere...

HERMIA

O ! crudă suferinţă
Cînd cel iubit e mai prejos de tine !

LYSANDER

Cînd, altădată, iar, nepotrivire
De ani...

HERMIA

Cînd bătrîneţea se uneşte
Cu tinereţea, ce nenorocire !

LYSANDER

Cînd unul din părinţi nu se-nvoieşte...

HERMIA

O, chin din iaduri ! Să-ţi alegi bărbat
Prin ochi străini...

LYSANDER

Sau dacă s-a-ntîmplat
Ca doi ce se iubesc să se aleagă,
Războiul, boala, moartea, luraea-ntreagă
Toți împotriva lor se conjurară
Făcînd norocul lor fugar să piară
Ca sunetul,, ca umbra sau ca visul,
Ca fulgerul ce-o clipă schinteiază,
Că nici n-apucă cineva să-1 vază,
Să-i strige : „Stai !" — şi e-nghițit de-abisul
Întunecimii... Vai, aşa se duce
De repede tot ceea ce străluce !...

HERMIA

Dar dac-aceasta-i voia sorții rele,
Să îndurăm şi noi primejdii grele.
Ca toți amanții —, noi s-avem răbdare,
Că nu-i pe Iume-amor lipsit de chin,
De gînduri negre şi de-adînc suspin.
De dor, de lacrimi şi de griji amare !

LYSANDER

Un sfat cuminte, Hermio. Ascultă :
Am o mătuşă cu avere multă,
Avută-n ani, săracă în copii.
Ea stă la şapte leghe de aci
Şi mă iubeşte ca pe-un fiu al ei.
In casa-acestei vrednice femei
Vom merge şi ne vom căsători ;
Acolo nu ne poate urmări
Urgia vreunui jude din Atena...
De mă iubeşti, Hermio, te strecoară
Din casa părintească, mine seară ;
Te-aştept în crîngul, unde cu Helena,
Frumoasa ta prietenă, te-aflai
Intăia oară la o sărbătoare
A unei mîndre zile-ntăi de mai !

HERMIA

Lysander, jur pe arcul cel mai tare
At lui Amor, pe agera-i săgeată
Cu virful de-aur, pe cea mai curată
Şi albă porumbiță a Cytherei.
Pe milostiva zînă-a-mpărecherii
Acelora ce se iubesc, pe-aleanul
Ce-o mistuia pe Dido, cînd vicleanul
Troian a părăsit-o, şi pe toate
Făgăduințile de-amor sfărmate
Mai multe de bărbați ca de femei —
La miezul nopții, mîni, vin unde vrei

LYSANDER

Te-aştept, iubito... Uite pe Helena !

(Intră HELENA.)

SCENA a IV-a

Cei dinainte. *HELENA*

HERMIA

Bine-ai venit, frumoasa mea Helena î

HELENA

Tu-mi zici frumoasă ? Nu-mi mai zi astfel!
Tu eşti pentru Demetrius frumoasă,
Luceferi ochii tăi sînt pentru el
Şi vocea ta e mai armonioasă
Ca trilul ciocîrliei, cînd păstorul
L-ascultă vesel, cînd dă-n verde-ogorul
Şi ruja albă-i gata să înfloare !
O ! dacă boala e molipsitoare,
De ce n-ar fi şi vraja frumuseții ?
Ți-aş lua din ochi văpaia, merii feții
Şi armonia dulcelui tău glas.

Şi lumea, dac-ar fi a mea, te las
Pe lumea-ntreaga să rămîi stăpînă,
Demetrius al meu doar să rămînă !
învaţă-mă cum să-1 privesc şi spune
Prin ce ascunse vrăji îl ştii supune.
Arată-mi taina frumuseţii tale...

HERMIA

El mă iubeşte, deşi-i fug din cale,
Deşi mă uit la el urît...

HELENA

O, dacă
Aş şti cum să mă uit la el, să-i placă !

HERMIA

Deşi-1 gonesc şi-1 cert, el tot mă cere...

HELENA

Vai, plînsul meu nu are-acea putere !

HERMIA

Deşi-i arăt dispreţ, el mă slăveşte...

HELENA

Eu îl slăvesc, el mă dispreţuieşte.

HERMIA

Ce-s vinovată eu, dacă-i nebun ?

HELENA

O, de-aş putea şi eu la fel să spun !

HERMIA

Ascultă şi fii veselă, Helena :
Eu şi Lysander părăsim Atena.

Cînd pe Lysandru-ntăi eu l-am văzut,
Ce paradis oraşul mi-a părut!
Şi vezi, aşa puternic e misterul
Amorului, că-n iad îmi schimbă cerul!

LYSANDER

Cuvintele Hermiei nu te mint :
Cînd mine, în oglinda apei clare
îşi scaldă Hebe faţa ei de-argint,
Stropind cîmpia cu mărgăritare,
La ceasul cînd dorm încă cetăţenii.
Ne furişăm prin porţile Atenei...

HERMIA

Şi-n poieniţa unde amîndouă
Pe stratul de brînduşe plin de rouă
Ne hodineam în dimineţi senine,
Mă va-ntîlni Lysandru-al meu pe mine.
Pe urmă, întorcîndu-ne privirea
De la Atena, vom căta airea
Prieteni noi, tovărăşii străine...
Tovarăşă de-amor, rămîi cu bine,
Te las, şi faca-ndurătorul Joe
Demetrius al tău să-ţi intre-n voie...
Lysander, nu uita... De-acuma cată
Să ne lipsim privirea însetată
De-amor, pană ce noaptea va să vie.

(HERMIA intră-n palat.)

LYSANDER

îmi ţin cuvîntul, scumpa mea Hermie !
(Iese prin dreapta.)
(HELENA se îndreaptă spre palat, în vreme cortina cade.)
(Schimbare de decor)
Odaie într-o colibă. Seară. Scenă-ngustă.
SNUG, BOTTOM, FLUTE, SNOUT, QUINCE STARVELING

QUINCE

Sîntem toți în păr ?

BOTTOM

Ar fi mai bine să-i strigi pe toți, unul după altul, după listă.

. QUINCE

Iată-i, aci-s trecuți toți pe care i-am socotit destoinici să joace la reprezentația de gală ce-o dă înaintea ducelui şi-a ducesei, în seara de nuntă.

BOTTOM

Mai întăi, cinstite Quince, povesteşte-ne subiectul piesei, apoi ceteşte numele actorilor, şi pe urmă să ne apucăm de treabă.

QUINCE

Piesa se cheamă : „Preajalnica comedie şi cumplita moarte a lui Pyram şi a Thisbei".

BOTTOM

E un cap de operă, să mă credeți, şi foarte hazlie. Acuma, Quince dragă, strigă pe actori după listă. — Scumpi maiştri, nu vă-ngrămădițî !

QUINCE

Să răspundă fiteşicare ! Nick Bottom, pînzarul!

BOTTOM

Aci ! Spune-mi rolul care am să-1 joc şi apoi vezi de altul.

QUINCE

Dumneata, Nick Bottom, ai să faci pe Pyram.

BOTTOM

Ce-i Pyram ? Un amorez ori un tiran ?

QUINCE

Un amorez care se omoară foarte frumos din dragoste.

BOTTOM

O, are să fie nevoie de ceva lacrămi ca să iasă bine rolul ăsta! De l-oi juca^eu, n-am să cruț deloc ochii adunării ! Voi stîrni o furtună de lacrămi, voi geme cumsecade... Cu toate că mai drag mi-ar fi să joc prun tiran ! Sînt în stare mai bine ca oricine să fac pe Herculea ! E un rol ăsta în care toate se prăvălesc şi se duc de rîpă !...

Dpr stînca se prăvale
Sfărmînd ce-i iese-n cale,
Răzbubuind în treacăt
Şi sparge orice lacăt.
Iar Phoebus ne desfide
Din caru-i de lumină
Şi-mbină şi dezbină
Destinele stupide !...

E frumos, hai ?... Zi acum pe ceilalți confrați. Iată ce ton trebuie să ia Herculea sau un tiran oarecare; amorezul e mai dulceag, mai plîngător...

QUINCE

Francisc Flute, cîrpaci de foaie !

FLUTE

Aci !

QUINCE

Dumneata vei juca pe Thisbea.

FLUTE

Cine-i Thisbea ? Vreun cavaler rătăcitor ?

QUINCE

Nu; Thisbea e domnița pe care Pyram trebuie s-o iubească.

FLUTE

Ba nu, zău, rogu-te, nu mă face să joc un rol de femeie, că, uite, încep să-mi dea tuleiele...

QUINCE

N-are a face ; ai să joci cu mască şi-ți vei subția glasul cît vei putea mai tare.

BOTTOM

Dacă pot să pun mască, lasă-mă pe mine să joc şi rolul Thisbei ! Am să-mi fac un glăscior îngrozitor de subțire: „Thisbea! Thisbea 1 Ah, Pyrame! Scumpul meu dulce ! Thisbea ta, iubita ta Thisbea !"

QUINCE

Nu, nu; dumneata ai să joci pe Pyram, şi dumneata, Flute, pe Thisbea !

BOTTOM

Bine, fie. Treci la altul.

QUINCE

Robin Starveling, croitorul!

STARVELING

Aci, Petre Quince !

QUINCE

Dumneata ai să faci pe tatăl lui Pyram. Eu însumi pe tatăl Thisbei. Snug tîmplarul să facă pe Leul. In sfîrşit, cred că am împărțit bine toate rolurile !

SNUG

E copiat rolul Leului ? Dacă da, dă-mi-1, te rog, să-1 învăț, că sînt cam greu de cap.

QUINCE

N-ai nevoie să-1 înveți, n-ai decît să răcneşti.

BOTTOM

O, lăsați-mă să joc eu şi rolul Leului! Aş răcni-n aşa fel, că aş răni toate inimile simțitoare ! Aş răcni-n aşa fel, că ducele ar striga : „Bts răcnetul i *Bis* răcnetul!"

QUINCE

Dacă răcneşti aşa de fioros, te pomeneşti că faci pe ducesa şi doamnele ei să leşine de spaimă — şi-ar fi destul ca să ne spînzure pe toți.

TOȚI

Şi spînzurați ar fi copiii mamelor noastre!...

BOTTOM

Fără doar şi poate, scumpi maiştri, dacă speriem damele, toate au să aibă un singur gînd : să ne trimeată la spînzurătoare ! Dar eu pot să-mi prefac aşa de bine glasul, că voi răcni gingaş ca o turturea cînd gîngureşte. Voi răcni ca o privighetoare !

QUINCE

N-ai să joci alt rol decît al Iui Pyram. Pyram ăsta e un om dulce la chip, ca un om pe care ți-ar

plăcea să-1 intîlneşti într-o lungă zi cu soare; un cavaler drăguț şi nostim.

BOTTOM

Bine, să-1 joc. Dar ce fel de barbă s-ar potrivi mai bine cu rolul meu ?

QUINCE

Care ți-o plăcea.

BOTTOM

Aş putea să joc rolul ăsta cu o barbă în culoarea paiului, sau cu o barbă portocalie ca bronzul, sau cu o barbă franțuză, galbenă de tot.

QUINCE

Cele mai multe tidve franțuze şi-au pierdut părul; vei juca deci şi tu fără barbă. Acuma, scumpi maiştri, aveți fiecare rolul vostru. Vă conjur, vă cer, vă poruncesc să le ştiți pană mîne seară şi să ne întîlnim cu toții în poiana de lingă palatul ducal, la o leghe de oraş. Acolo vom face o repetiție la lumina lunii; căci, de-am face-o în oraş, am fi opăciți de toți cască-gură şi toată lumea ar afla de planul nostru. Eu acuma dau fuga să fac o însemnare de toate lucrurile ce ne trebuie pentru reprezentație. Vă rog să nu care cumva să lipsească vreunul.

BOTTOM

Nu vom lipsi. Acolo putem să repetăm în toată voia. Căutați să fiți. cu toții la-nălțime.

QUINCE

Să ne-ntîlnim la stejarul ducelui.

BOTTOM

Venim, venim, orice s-ar întîmpla !

A6TUL II

O poiană Hnțtfi *Atena, în* ***fund,*** *un* drum *povîmit din care coboară două* poteci *una spre dreapta, alta spre stingă. La mijloc, în stînga, un tăpşan mic,* umbrit *de* ***tufe*** *înflorite, unde adoarme TITANIA şi e fermecată cu buruiana dragostei de OBERGN. Noapte. Palide dungi de raze lunare printre frunzele* copacilor. *Stele. Luminițe rătăcitoare. Făşii de neguri* plutitoare. Licurici.

SCENA I

PUCK, O ZÎNA, din cealaltă parte

PUCK

(din stînga)

Hei, spirjduş ! Unde te duci ?

ZlNA

Peste văi, colini
Mărăcini, hîrtoape,
Țarcuri şi grădini,
Prin foc şi prin ape,
Trec plutind şi-ntrec în zbor
Globul lunii plutitor,

Şi stropesc CU rOUă rece
Cercurile ce le lasă
Doamna zînelor cînd trece
Peste iarba de mătasă,
Cu-ale sale jupînițe,
Care-s naltele crăițe,
Pe-ale lor fuste-aurite
Tu zăreşti aceste pete,
Sînt rubinuri, favorite
Ale gingaşelor fete,
Pete care cu parfumul
Lor îmbălsămează drumul.
Dar merg să strîng vreo cîțiva stropi de rouă,
S-anin de orice floare-o perlă nouă.
Cobold greoi, te las, că iată vine
Crăiasa mea cu-alaiul ei de zine...

PUCK

Şi craiul meu doreşte, mi se pare,
Să dea aci, la noapte, o serbare.
Fereşte-ți pe stăpîna ta s-o vadă ;
Căci Oberon e prea pornit pe sfadă
Şi dornic e de răzbunare craiul,
Fiindcă ea tîrăşte cu alaiul,
Ca paj, pe-un drăgălaş prunc dolofan,
Răpit de la un rege indian.
Prunc de furat mai scump ea n-a avut,
Şi Oberon, gelosul, ar fi vrut
Să-1 aibă printre scutierii săi,
Să-1 poarte la vînat, prin munți şi văi...
Iar ea nu vrea cu nici un preț să-1 piardă,
Cu flori îl încunună şi-1 dezmiardă,
Şi zi şi noapte-n preajmă-i vrea să-1 țînă...
Acum, de se-ntîlnesc la vreo fîntînă,
Subt licărul de stele, în dumbravă,
Sau în hățiş, s-apucă de gîlceavă
Şi se sfădesc şi hojma se defăima
Că bieții silfi se-ascund prin ghimpi de spaimă.

ZÎNA

Sau mutra şi făptura ta mă-nşală,
Sau dacă-mi dau eu bine socoteală,
Eşti duhul hîtru căruia îi spun
Cei ce te ştiu „Robin-băiatul-bun".
Nu eşti tu cel ce vîri pe fete-n boale
Şi noaptea furi smîntîna de pe oale,
Te-ascunzi în ițe şi încurci urzeala,
Faci morile să umble alandala ?
Tot tu împiedici untul să s-aleagă,
Că biata gospodină ziua-ntreagă
Asudă în zadar şi unt nu iese ;
Strici vinurile care fierb, şi-adese
(înşeli pe călător şi rîzi de el,
Pe-acel ce-ți zice însă „Prichindel",
Sau „micul Puck" — pe-acela tu-1 slujeşti
Şi chiar i-aduci noroc... Aşa-i că eşti
„Robin-băiatul-bun" ?...

PUCK

E-adevărat.
Sînt vagabondul duh neastîmpărat
Al nopții, ce cu pozne de bufon
Adesea-1 fac să rîdă pe-Oberon,
Cînd, nechezînd ca iepele, atrag
Pe harmasarul brudnic în huceag.
Ades mă fac că-s măr copt în cuptorul
Cumetrei, şi cînd vrea să ia ulciorul
Să beie, eu de nasul ei m-anin
Şi aiul curge-n veştedul ei sin...
Ades, cea mai sfătoasă din bunici,
Cînd e rugată de nepoții mici
Să spuie-un basm, mă ia drept scăunel
Cu trei picioare : vrea să stea pe el,
Atunci alunec, baba se trezeşte
Jos, pe podele, blăstămă, tuşeşte,
Iar toți ceilalți fac haz, se țin de şale
De rîs, pufnesc, strănută in basmale
Şi jură că de cînd sînt ei pe lume

N-au pomenit aşa poznaşe glume !
Dar uite-1 pe-Oberon. Adio, zînă !

ZÎNA

Ah, uite şi pe mîndra mea stăpînă l
Oh, dacă n-ar zări-o craiul tău !...

SCENA a II-a

OBERON intră cu alaiul său prin dreapta; TITANIA, cu al ei, din stînga

OBERON

Aici, pe lună, ne-ntîlnim cam rău,
Titanio, semeațo !

TITANIA

Oberon !
Gelosul! Haidem, zîne, să fugim :
Jurată sînt să ocolesc pe veci
Tovărăşia şi-aşternutul său.

OBERON

Nesocotito ! te grăbeşti să pleci ?
Ce ?. Nu mai sînt eu oare soțul tău ?

TITANIA

Atunci eu s-ar cădea să-ți fiu soția,
Dar ştim că, părăsind. împărăția,
Tu zile-ntregi, sub chipul lui Corin,
Cîntaşi pe fluier versuri de amor
Culcat pe al Philidei sîn de crin.
De ce te-ntorci acum cu-atîta zor
Din ale Indii plaiuri depărtate ?
Ori pentru mîndra amazoană, poate,
Războinica-ți ibovnică-ngîmf ată
Ce se mărită cu Theseu, şi vii
S-aduci belşug în căsnicia lor ?

OBERON

Mai îndrăzneşti, Titanio, să-mi faci
Mustrări că sînt iubit de Hippolyta,
Cînd ştim ce mult tu pe Theseu îl placi ?
Nu tu l-ai smuls pe-o noapte înstelată
Pe lîngă Perigenia-nşelată
De el ? Şi, spune, cine I-a făcut
Să-şi calce jurămîntul dat Egleei
Şi Ariadnei, şi-Antiopei —, spune !

TITANIA

Păreri şi născociri de om gelos !
Din toiul verii nu ne-am mai văzut
In văi, în lunci, în hueiuri, la izvoare,
Şi nici pe țărmul nisipos de mare.
Să ne jucăm zburdalnicele hore
La şuieratul harfelor sonore
Eoliane —, fără ca deodată
Tu să nu vii cu certurile tale,
Să nu ne tulburi veselia toată...
De-aceea, mînios pesemne vîntul
Că n-ascultăm la ariile sale,
Sorbi din ape neguri otrăvite
Care-au făcut, acoperind pămîntul,
Şi cele mai nepricopsite gîrle
Să rupă malul şi să se azvîrle
Din albia umflată de trufie...
Zadarnic boii îndurat-au jugul.
Zadarnic omul asudă cu plugul,
Căci grîul verde putrezi-n cîmpie
Păn' ce să prindă spic, şi e pustie
Păşunea, corbii-n cete nesfîrşite
S-abat pe cîmpul plin de moarte vite...
Popicele în glod zac îngropate,
Potecile sînt părăsite toate
Prin lunci, prin luminişuri, prin poiene,
De nu le mai cunoşti din buruiene.
Si-n nopți de iarnă nu s-aud poveşti
Prin case, nici colinde la fereşti
Şi nimeni la petreceri nu se-ndeamnă...

De-aceea luna, peste ape doamnă,
Umplu văzduhul, palidă de ciudă,
Cu ceață-mprăştiind răceala udă ;
Şi timpurile anului se-ntoarnă
Anapoda pe crug : căci alba iarnă
Sărută roşii roze parfumate ;
Pe capul nins, de tîmplele-mbrumate
Ale lui Crivăț, spînzură-o tiară
De ghiocei... Zglobia primăvară,
Senina vară, toamna-mbelşugată,
Zgîrcita iarnă —, îşi schimbară toate
Veşmîntul... Lumea-ncearcă-nspăimîntată
Să le cunoască, însă nu mai poate
Nici după roadă, nici după culoare.
Şi-acest noian de zăpăceli şi rele
De unde crezi că izvorăşte oare ?
Din certurile noastre, da, din ele,
Noi sîntem vinovați de toate cele...

OBERON

Indreaptă-le, că-ți stă doar în putere !
De ce-1 jigneşti pe Oberon ? Ce-i cere
Titaniei ? Nimic, decît să-i dea
Un prunc pierdut, pe care dînsul vrea
Să-1 facă paj de-onoare-al curții sale.

TITANIA

Cît despre asta, Oberon, nici ale
împărăției zînelor comori
Nu-mi pot plăti pe-acest copil din flori.
Cu maică-sa eram ca şi o soră,
Şi-ades în parfumata atmosferă
A Indiilor, şedeam cu ea culcată
Pe galbenul nisip al lui Neptun...
Stam şi, privind ades cum de la maluri
Corăbii grele se-mbarcau pe valuri,
Făceam mult haz de albele vîntrele
De vînt umflate, ce păreau că-s grele ;
Atunci şi ea să-noate începea,
Cu pîntecu-i rotund, făcînd ca ele —
(Căci chiar p-atunci era şi dînsa grea
Cu pajul meu de azi)... Dar, muritoare,
Muri în ceasul chiar cînd l-a născut
De dragul ei, l-am luat şi l-am crescut
Pe-acest copil, şi tot de dragul ei
Nu-1 dau. că-mi este drag ca ochii mei

OBERON

Cit stai pe-aceste locuri ?

TITANIA

Ştiu şi eu ?
Plec poate după nunta lui Theseu.
De vreai să facem hora împreună,
Şi să ne vezi cum dănțuim în lună,
Rămîi cu noi; de nu, atît mai bine...

OBERON

Să-mi dai copilu-ntăi — şi viu cu tine.,

TITANIA

Nu-1 dau pe toată-mpărăția ta !
Să mergem, zîne. Că, dac-am mai sta,
S-ar face sfadă.

(TITANIA cu suita ei pleacă.)

S C E N A a III-a

OBERON, apoi PVCK

OBERON

Caută-ți de cale !
Dar nu vei părăsi această vale
Mai înainte de-a-mi plăti ocara
Ce mi-ai făcut-o... Vino, dragă Puck,

Ţi-aduci aminte tu de ziua cînd
Stam noi pe-un promontoriu, — ţi cîntind
Veni acea sirenă pe-un delfin,
Un cîntec dulce şi aşa de lin,
Că amuţi războinica fanfară
A mării şi, desprinşi, alunecară
Vreo doi luceferi din înaltul zării
Spre-a asculta cum cîntă fata mării ?

PUCK

Mi-aduc aminte.

OBERON

Tot atunci văzui
(Tu nu puteai să-1 vezi) cu arcul lui
Pe-Amor zburînd între pămînt şi lună,
Ţintind cu ochiul ager pe-o frumoasă
Vestală ce-n apus şedea pe-un tron.
Şi, cum întinse arcul, Cupidon
Putea răni cu sprintena-i săgeată
Un milion de inimi dintr-odată ;
In casta rază-a lunii umezi însă
Văzui săgeata lui de pară stinsă
Si fata de-mpărat trecu senină
Ca o fecioară candidă, străină
De dragoste... Dar eu atunci văzui
în care loc pică săgeata lui :
Căzu-n anus. pe-o mică buruiană,
Cu albe flori, dar de-a săgeţii rană
De-atuncea roşii... Fetele, la ţară,
îi zic „năvalnic". Du-te, aşadară,
Si adă-mi-o. Ţi-am arătat-o odată.
De picuri, la bărbaţi sau la femei,
Pe ochii lor închişi, cînd somnu-i fură,
Un strop din sucul fermecat al ei,
Se-ndrăgostesc de cea dintăi făptură
Pe care-o văd cînd se trezesc din somn...
Aleargă dar şi adă-mi buruiana
Şi fii-napoi, pîn'ce Leviatanul
înoată preţ de-o leghe... Haide, du-te !

LUDWIG FULDA

TALISMANUL

Traducere în versuri de St. O. Iosif

Bucureşti
„Librăria Nouă", Carol P. Segal
Calea Victoriei No. 78

Preţul Lei 3.50

Coperta volumului *Talismanul,* de LiKlwig Fulda

BIBLIOTECA TEATRALĂ
EDATĂ DE
SOCIETATEA PENTRU FOND DE TEATRU ROMÂN

Nr. 37.

Fr. de Schiller.

WILHELM TELL

DRAMĂ ISTORICĂ IN 5 ACTE, IN VERSURI

TRADUCERE ÎN FORMA ORIGINALĂ
DE
ŞT. O. IOSIF.

Cu o introducere şi explicări de Horia Petra-Petrescu.

Piesă remunerată din partea „Societăţii pentru fond de teatru român".

BRAŞOV—BRASSÓ
Editura Librăriei IOAN I. CIURCU
1913

Coperta volumului *WUhelm Tell, da* Friedricli Schiller

PERS OARELE.

EXALITS, Duce ae Yej-ona ~_
oomtm PARIS, rubedenia acestuia
oorau: WONWUB — - —
COKTELt OAPOLHT——–——————
OAPCLET kh 3-loa _„ „————_
îO, fiul iui iu^tajr;e _ -
aflUTIO» mboâBcl» a JXiaeiu; . -
BK3V0IIO» nepot ai iui '.x^agn* ..:
TXB&LT» m*p:t al -I.-BÎRSSI Ga^oiet
LOKSWiiO " 1
FRATELE ÎQâî;;cAiuf^^ î"răciseasii
BALTAZAR, servitorul iui Romeo
SAMSON
GREGORIO, servitorii lui Capulet
A-3RAHA&», servitor ai Iul Koutague———
FETBtF ^ — — • —————-. . . . -i .^«Uj^.
PAJ al contelui Pssa?is ———
UN APDTEOAH .—————_ .

OOSrESA MONTASE .———_
C0KTK8A OAPOI/Â?———_ „ _
JULTÎ'ÎA» fiica acestui*
DOICA, juiietei, _. ———. ..

Uu ortjor» ausieanţl» gardian!, suit& auaain %1 a Genţilor Capulet şi lionto^ue, «tăjenl, naşti,

Acţiunea; Verona^ ia începutul actului XI cincilea în Mântui.

Lista persoanelor cu distribuția din 1913, în dactilograma traducerii lui St. O. Iosif a tragediei *Romeo și Jitlieta* (Biblioteca Teatrului Național I. L. Caragiale)

Sinistru-i zbor spre-acest copil nocturn,
Și vine printre moarte timpurie
Să pună capăt tristei mele vieți.
Dar El ce cârmuește'n pribegie
Pe muritori, va ști să poarte grijă
Și de vântreaua mea... Haideți, să mergem,
Voioși tovarăși!

BENVOLIO
Tobogari, cântați!

T. IV

Scena V.

(O sală în casa lui Capulet)
(Muzicanți și servitori)

I SERV. Unde-i moș-Tigaie de nu pune mâna să strângem masa? Freacă talere! Linge-talere!

II SERV. Când toată gospodăria încape pe mâinele unuia sau a doi oameni, și-aceia nespălate, fireș-te că nu poate fi lucru curat.

I SERV. Ridicați jețurile! La o parte cu bufetul! Și luați seama la argintărie. Rogu-te, frățioare, pune-mi la păstrare o bucată de marțipan, și dacă mă iubești, spune portarului să dea drumul înăuntru Susanei și lui Neti.

Pagină din dactilograma traducerii tragediei *Romeo si Juiieta* (Biblioteca Teatrului Național I. L. Caragiale)

No. 112. **TEATRUL NAȚIONAL** No. 112.

SOCIETATEA DRAMATICĂ

VINERI, 20 DECEMBRIE 1913

LA ORELE 8 SEARA

SE VA REPREZENTA PENTRU ÎNTÂIA OARĂ

Romeo și Julieta

Tragedie în 5 acte de SHAKESPEARE, tradusă în forma originală de ST. O. IOSIF

DISTRIBUȚIA

Escalus, Duca de Verona	D-l	H. Baltlosky
Contele Paris, rubedenia acestuia	"	N. Vârgolici
Contele Montague	"	I. Dumitrescu
Contele Capulet	"	G. Achille
Romeo, fiul lui Montague	"	Petre Bulandra
Mercutio, rubedenie a Ducelui	"	I. Manolescu
Benvolio, nepot al lui Montague	"	M. T. Caesonu
Tybalt, nepot al contelui Capulet	"	A. Atanasescu
Lorenzo, călugăr franciscan	"	Z. Bârsan
Baltazar, servitorul lui Romeo	"	M. Constantinescu
Samson } servitori ai lui Capulet	"	G. Ciprian
Gregorio }	"	A. Barbelian
Abraham, servitor al lui Montague	"	N. Săvulescu
Petru	"	A. Mihalescu
Un paj al contelui Paris	"	Stefaniu
Un spițer	"	A. Barbelian
Contesa Montague	D-ra	S. Sarva
Contesa Capulet	"	Eug. Ciucurescu
Julieta, fiica acesteia	D-na	M. Giurgea
Doica Julietei	"	Al. Lascar

Un ofițer, muzicanți, gardieni, suită ducală, cetățeni, măști, servitori, etc.

Acțiunea la Verona, actul V la Mantua.

ÎNCEPUTUL LA ORELE 8 SEARA PRECIS

PREȚURILE LOCURILOR: Loja rândul I, lei 30; Loja rândul II, lei 30;

Casa este deschisă în toate zilele de la orele 10 ½, la 12 ½ a. m. și de la 4 d. a. până la orele 10 seara

Coperta programului la premiera cu tragedia *Romeo şi Juiieta* (Biblioteca Teatrului Național 1. L. Caragiale)

Măria Giurgca, interpreta Julietei iu stagiunea 1^13—1914
(Muzeul Teatrului Național I. L. Caragiale)

Tony Bulandra, interpretul lui lîomeo în stagiunea 1913— 19 H
{Muzeul Teatrului Național T. Caragiale)

Cum j-tf.,|fşii *a*, j„, f,.,,.i,

•/'f,;.?,î

Xiri cimi uawî Fn,t j,sa iusi<>:m ,ta
î'i-altl *tiv* «>IM«sh;i fj umni !
-AMa mâ mise)* • ada^m rămia
S nu m:u {«.i : sâ m,S rulr
Sâ dmm j.ănă -ie fi*-- thmmraţA
Şi tiaca «t în «jvtte im-i
fi-r! f„W<i^.a îtn Lvsan.it r Wyni!

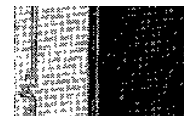
Am sâ'ţî £,«•
I'⁄₀u de leac

Khît'-i iar
Ceh'i rari
iVni. îiifl.'ti
^* *i fân w%* (TfttriirM* 1
>i-ai»nct *e va n;|>îiisc zicala veche:
JVi tttsti-şt va sâsi ,i lui i^rettsc
"ticr Hsytir şt ra âM fd^aru!
?t ţ<«e«'tt! şt ! '-i KftM tt.i sacul
•?t t«w!c-*ir in«L:e *nteti* Ic mic ra^ni;
t*v Jstw> 4rf.i(!* tf.

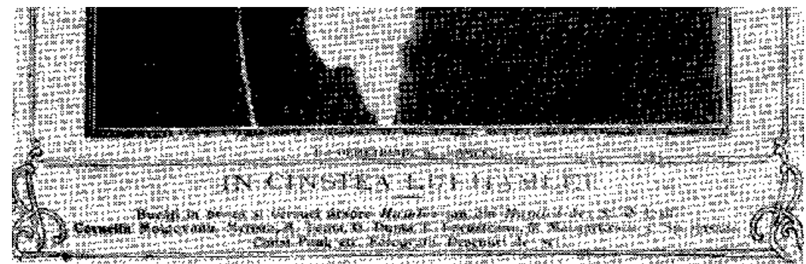
I ctsh.Cttrt dt Sf. il fosil

Pagină din FJJSM/ *unei nopţi de vară* în *Viata românească,* VIII iir. 4, aprilie 19 13

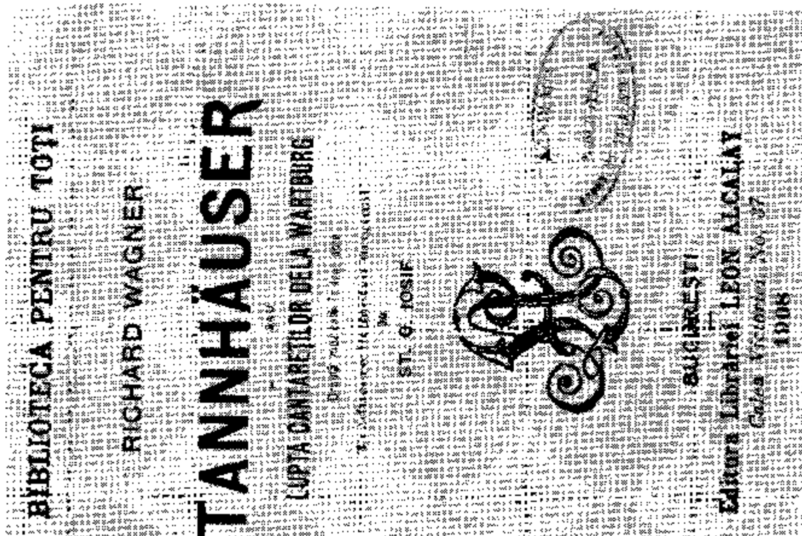

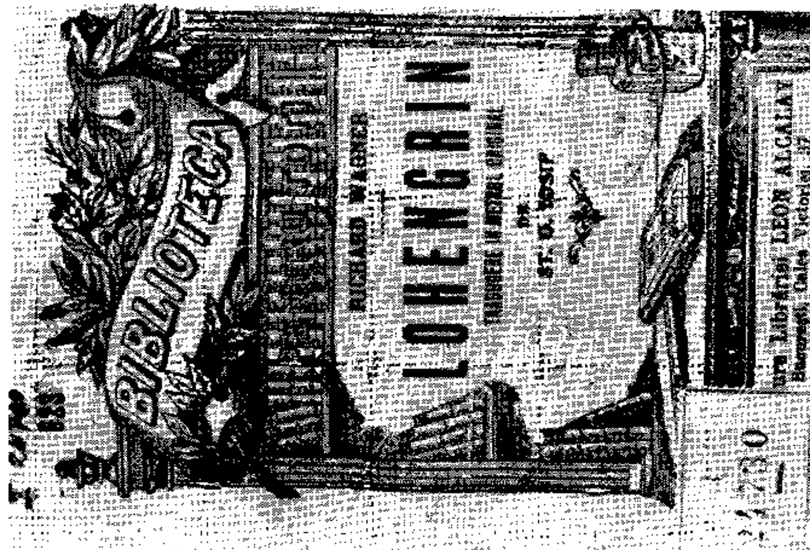

.mol

Aristîde Demetriade în *Hamlet* (*h'îacăra,* 11, nr. 16, februarie 1915)

PUCK

încing pămîntu-n treizeci de minute !

(PUCK iese; se crede zburînd în adîndme, de la dreapta spre stînga.)

SCENA a IV-a

OBERON"

(singur)

Avînd această buruiană, cînd
Titania adoarme, umezesc
Pleoapele-i c-un strop din sucul ei,
Şi-orice-ntîlneşte-apoi cînd se deşteaptă
(De-ar fi un leu, un lup, un urs, un taur.
Un cimpanzeu sau un balaur)
Şi-1 urmăreşte-aprinsă de iubire,
Şi pînă cînd o fac să-şi vină-n fire
(Ceea ce pot cu-o altă buruiană),
O vom sili să-mi dea pe pajul ei...
Dar cine vine ?... Nevăzut, cum sînt,
Voi sta puțin s-aud cam ce-au să-şi spună.

(Intră DEMETRIUS si HELENA din dreapta.)

SCENAaV-a

DEMETRIUS, HELENA, OBERON

DEMETRIUS

Nu te iubesc, dă-mi pace, unde sînt
Lysander şi Hermia cea frumoasă ?
L-aş omorî, că dînsa mă omoară.
Tu m-ai vestit de fuga lor aci,
Eu am venit să caut pe Hermia
Şi n-o găsesc... Ascultă-mă şi pleacă !
Nu-mi mai aține calea !

HELENA

Tu m-atragi,
Magnet fără de milă !

DEMETRIUS

Eu te-atrag ?
Mă port frumos cu tine ? Nu ți-am spus
Că nu-mi eşti dragă, nici nu poți să-mi fii ?

HELENA

Şi chiar de-aceea-mi eşti atit de drag !

DEMETRIUS

Cuminte e din partea unei fete
Să părăsească peste noapte-Atena,
Urmînd pe-un tînăr care n-o iubeşte.
Şi să-şi încreadă relelor povețe,
Ispitelor nocturne-ale-unui loc
Pustiu comoara fericirii sale ?

HELENA

Mă apără chiar scutul cinstei tale
Şi nu e pentru mine noapte,cînd
Văd ochii tăi, de-aceea eu nu cred
Că-i noapte, nici pustiu în jurul meu.
Nu e aici ființa ta cea dragă
Ce pentru mine este lumea-ntreagă ?
Nu-s singură, nici părăsită nu-6,
Căci lumea-ntreagă-asupra mea veghează !

DEMETRIUS

Mă duc, m-ascund în feregă. Te las
In voia fiarelor...

HELENA

Eşti mai hain
Decît o fiară ! Du-te şi mă lasă,
Dar fabula atunci pe dos se-ntoarce,
Apollo fuge, Daphne-1 urmăreşte ;
Vulturul e gonit de porumbiță ;
Sfioasa ciută-aleargă după tigru...

DEMETRIUS

Nu mai te-ascult Dă-mi voie să mă duc.
De te mai ții de mine, sînt în stare
Să-ți fac vreun rău...

HELENA

Atunci te-aş urmări
Făcînd din iadul meu un paradis ;
Acesta mi-este cel din urmă vis :
De mîna celui drag să pot muri 1

(Amîndoi ies prin stînga.)

SCENA a Vl-a

OBERON, apoi PUCK

OBERON

Mergi, nimfă-n pace ! Lasă-1 tu pe mine !
Nu va ieşi din codru păn'voi face
Ca tu să fugi de el, el după tine !

PUCK

(vine din adîncime cu o floare mare, roşie).

OBERON

Bine-ai venit, hai-hui ! Adus-ai floarea ?.

PUCK

Da, iat-o!

OBERON"

Dă-mi-o, rogu-te, încoace.
Cunosc un loc ferit şi singuratec,
Plin de mireasma cimbrului sălbatec,
Şi unde cresc crăițele înalte,
Şi viorica cea tremurătoare.
E-umbrit de rug cu-ntunecată floare,
De trandafiri, muşcați şi lăuruscă.
Aicea, legănată lin de zîne,
în cuibu-i parfumat de flori, îi place
Titaniei să doarmă-n nopți senine ;
Aici îşi lasă smălțuita piele
Şopîrla, strai destul de larg să-mbrace
Pe-oricare dintre zinele acele.
Aci voi aştepta s-o ung pe gene
C-un strop din sucul astei buruiene,
Umplîndu-i ochii ei cu fel de fel
De năluciri nebune. Ia din el
Şi tu un strop, şi cată prin poiană
Pîn'ce-ntîlneşti o mîndră-ateniană
De-un tînăr atenian înamorată,
De care el vrea cu-orice preț să scape.
Mergi şi, cînd doarme, unge-1 pe pleoape
Cu buruiana aceasta fermecată.
Dar să purcezi cu-atîta iscusință
încît, fireşte, cea dintâi ființă
Pe care-o va zări, să fie ea.
Il vei cunoaşte după-mbrăcămintea
Lui de-atenian. Fă tot ce-ți spun, aşa
Ca el de dragul ei să-şi piardă mintea,
Precum ea şi-o pierdu de dragul lui...
Mă vei găsi aici mai înaintea
Cîntatului. Mergi dar şi ia aminte !

PUCK

Stăpînul meu feeric, vorba ta
Se va-mplini aidoma cum spui!

(OBERON se ascunde-n dreapta-n față si stă la pîndă.)

SCENA a Vll-a

TITANIA, ZINE, OBERON

TITANIA

(vine cu zinele ei, din fund, în stînga)

Acuma, zîne, cântecul şi hora !
Şi toate-apoi la rostul tuturora !
Voi curățați de vierme tot bobocul
De trandafiri; voi prindeți lilieci
Şi smulgeți-le-aripele de piele
Croind rochițe pentru silfi din ele !
Goniți, voi, huhurezul nopții reci
Al cărui vaier trist ne strică jocul!
Şi-acuma legănați-mă domol
In cîntecele voastre. Păn' mă scol t
La muncă ! Şi lăsați-mă să dorm !

(Se culcă pe tăpşanul din stînga, subt umbrar.)

INTA1A Z1NA

Şerpi vărgați, țepoşi arici,
Salamandre verzi, plecați 1
Doamna noastră doarme-aici,
Nu cumva s-o tulburați !

CORUL

Hai, privighetoare-n cor,
Să-i cîntăm încetişor!
Hai, luia-lui ! Dormi uşor !

Fie lin
Lin somnul tău
Şi-apărat de ceasul rău !
Adormi uşor cu lui-luia-lui!

A DOUA ZÎNA

Voi, bondari, țînțari uşori
Negri cărăbuşi, tăceți !
Vei, păianjeni țesători,
Mergeți, ț^;e'i unde vreți !

CORUL

Hai, privighetoare-n cor,
Sări cîntăm încetişor !
Hai luia-lui î Dormi uşor !
Fie lin
Lin .somnul tău
Şi-apărat de ceasul rău !
Adormi uşor cu lui-luia-lui !

INTA1A Z1NA

Toate-s bine ! Haidem, copii!
Una stea de pază aci!

(ZÎNELE se duc şi dispar în fund. TITANIA doarme • in stînga, în față.)

OBERON

(iese din ascunzătoarea lui şi se apropie de TITANIA, apăsînd floarea pe pleoapele ei)

Cînd din somn vei tresări
Să-ndrăgeşti ce vei găsi :
Tigru, leopard, motan,
Urs, mistreț ori şobolan,
Cît de prost ar fi şi-oricît
De sălbatec şi urit,
Drag să-ți pice, cum îl vezi,
Şi de dragul Iui s-oftezi.

(Pleacă rîzînd prin stînga, în fund. întră LYSANDER si HERMIA.)

SCENA a VIH-a

LYSANDER, HERMIA, TITANIA

LYSANDER

Ai obosit de-atît amar de drum
Şi eu pierdui, iubito, drept spunînd,
Cărarea noastră. Toate dorm acum.
Să poposim şi noi, aci-n pădure
Şi să lăsăm, Hermio, pană cînd
Se face ziuă, somnul să ne fure.

HERMIA

Lysander draga, fie-aşa cum zici,
Eu mi-am ales culcuşul meu aici
Pe-acest răzor... Tu unde-ți vei aşterne ?

LYSANDER

Aceste flori ne vor sluji de perne :
O inimă, un pat şi o credință !

HERMIA

O, nu, Lysander ! Nu e cu putință :
De ții la mine, să dormim răzleți !

LYSANDER

Nu bănui-nțelesul vorbei mele.
Amorul se rosteşte-aşa cum ştie.
Voiam să spun, iubita mea Hermie,
Că inimele noastre-s între ele
Unite, că e una-a lor credință
Făcînd din noi o singură ființă.
Deci lasă-mă alături să mă-ntind,
Că nu mă-ntind prea mult, şi nu te mint.

HERMIA

O, ce drăguț împărechezi cuvinte !
Aş fi nebună de-aş fi vrut să spun
Măcar o clipă că Lysander minte !

Dar, scump Lysander, fii aşa de bun
Din dragoste, ca şi din curtenie,
Treci mai departe, dar nu mai departe
Decît o bună creştere desparte
Pe-un soț de viitoarea lui soție...
Adio, drag Lysander, noapte bună !
Dea cerul ca iubirea-ți să n-apună
Decît cînd scumpa-ți viață va apune...

LYSANDER

înalț şi eu aceeaşi rugăciune :
O, deie-ți somnul toată tihna lui !

HERMIA

Ba nu, ci să păstreze jumătate
Şi pentru ochii prietenului care
îmi face mie-asemenea urare.

(Amîndoi se culcă şi adorm.)

SCENA a IX-a

Cei *dinainte; PUCK*

PUCK
(intră prin fund, în stînga)

Prin pădure, peste tot.
Am umblat şi n-am găsit
Pe-atenianu-afurisit
Pe ai cărui ochi să pot
Pune sucul cel vrăjit.
Noapte şi tăcere... Dar
Cine doarme-aci-n umbrar ?
Cel de care îmi vorbi
Oberon că n-ar iubi,
Ticălosul, pe-ateniana I

Şi dincoace doarme dulce
Şi nenorocita fată
Pe pămîntul ud şi rece !
Uite, n-a-ndrăznit, sărmana,
Lîngă dînsul să se culce...
Gogpmanule ! voi trece
Farmecul asupra ta,
Cînd te vei redeştepta,
Dragostea alunge-ți somnul
De pe ochi... Te vei trezi
Cînd eu nu mai sînt aci !
Chiar mă duc să-mi caut domnul !

(Pleacă prin mijloc în stînga. Intră DEMETRIUS şi HELENA, alergînd.)

SCENA a X-a

HERMIA, HELENA, DEMETRIUS, TITANIA

HELENA

Opreşte-te, chiar dac-ar fi să mor
De mîna ta !

DEMETRIUS

De ce mă urmăreşti ?
Ți-am spus să pleci!

HELENA

Vreai sa mă părăseşti
Aci pe întuneric ? O, fii bun !

DEMETRIUS

Rămîi şi fă ce ştii ! Atîta-ți spun !

(Pleacă prin dreapta.)

S C E N A a X I - a

HERMIA, LYSANDER, HELENA

HELENA

Ah, goana-aceasta-mi taie răsuflarea !
Oricit îl rog, de-a surda mi-e, rugarea.
Dar unde-i Hermia 7 Ea-i fericită !
Ea n-are-n ochi a dragostei ispită,
A dragostei ce-atrage... Ochii ei
Lucesc... De ce lucesc aşa de viu ?
O, nu de focul lacrimelor, ştiu,
Că n-ar luci atunci mai viu ai mei ?
Ce văd ? Lysander la pămînt ? E mort
Sau doarme ? Nu zăresc nici rană,
Nici sînge... O, Lysander, de trăieşti,
Deşteaptă-te ! Lysander !

LYSANDER

(dezmeticîndu-se)

Înger sfînt!
Heleno, ah, ce străvezie eşti !
Cum toate se schimbară fără veste !
Văd inima-ți, o văd prin sînul tău !
Demetrius ce face ? Unde este ?
Un nume-al unui om ce-i demn să cadă
Ca un mişel, străpuns de-această spadă !

HELENA

O, taci, Lysander ! Ce-1 vorbeşti de rău ?
Fiindcă, lui, Hermia ta i-e dragă ?
Tu totuşi ai iubirea ei întreagă !
Fii mulțămit!

LYSANDER

Să fiu, zici, mulțămit,
Ca Hermia mă place ? Nu î Mi-e silă
De timpul risipit cu-acea copilă !
Nu Hermia —, Heleno, tu mi-eşti dragă !

Ce om ar sta la gînduri să n-aleagă
O porumbiță-n locul unei cioare ?
Voința noastră minții se supune -
Şi mintea mea abia acum îmi spune
Că tu eşti cea mai demnă din fecioare.
Oricare rod îşi are vremea lui...
Eu, pană azi, prea tînăr, nu avui
O minte coaptă... Simțurile mele
Sînt azi desăvîrşite, şi prin ele,
Stăpînă pe voință, mintea mea
Mă-ngenunchează azi în fața ta
Şi-n ochii tăi mă face să cetesc
Poveşti de-amor cum nu se mai găsesc
în cea mai mîndra carte a iubirii !

HELENA

Ah ! m-ați ursit, legi maştere-ale firii
Să fiu batjocorită cu-orice preț ?
Vai, merit eu asemenea dispreț ?
Nu mi-e de-ajuns că nu pot căpăta
O vorbă bună, o privire-a lui,
Mă faci să-ndur şi ironia ta ?
Te las. Mărturisesc, nu m-aşteptam :
Aşa se poart-un cavaler de neam ?
Se poate ca o fată părăsită
De-amantul ei să fie-aşa jignită
Şi luată-n rîs de-un alt bărbat ?

(Pleacă.)

S C E N A a XII~a

HERMIA, LYSANDER, TITANIA

LYSANDER

Ea pleacă
Şi n-a văzut pe Hermia. O, dacă
Nici eu n-aş mai vedea-o niciodată !

De-acum închin Helenei tot ce firea
Mi-a hărăzit ca daruri, viața toată
Mi-o voi jertfi să-i cuceresc iubirea !

(Pleacă *pe urma Helenei.)*

HERMIA

Vai, ajutor, Lysander ! Ajutor !
O, smulge acest şarpe-ngrozitor.
O, fie-ți milă... Doamne, ce-am visat ?
Mă vezi ? De spaimă tremur toată încă !
Lysander dragă Se făcea că vine
Asupra mea un şarpe-nfricoşat
Şi că-mi cuprinde inima şi-o mîncă,
Iar tu priveşti surîzător la mine,
La chinul morții-n care eu mă zbat...
Lysander, unde eşti ? Ce ?... Ai plecat ?
M-ai părăsit, Lysander ?... Nu se poate !
Lysander dragă, te implor pe toate
Iubirile din lume !... Nu-mi răspunde ?
Atunci, da, m-a lăsat... s-a dus... dar unde ?
Se poate, vai, să-şi calce el cuvîntul ?
Merg să-mi găsesc iubitul sau mormîntul!

(Aleargă căutînd pe scenă si pe urmă pleacă prin fund, in stînga.)

SCENA a XlV-a[1]

TITANIA, QUINCE, BOTTOM, FLUTE, SNOUT si STARVELING (toți intră din fund în dreapta, cu o lanterna)

BOTTOM

Ei, sîntem toți în păr ?

[1] în revistă numerotare greşită. Aceasta trebuia să fie scena a XIH-a.

QUINCE

Sîntem în păr, sîntem în păr! Şi iată un loc minunat pentru repetiția noastră! Luminişul acesta verde va fi scena, iar în dosul mărăcinilor de colo, culisele — şi o să repetăm piesa înainte întocmai cum vom face-o în fața ducelui !

BOTTOM

Petre Quince !

QUINCE

Ce e, zurbagiule ?

BOTTOM

Vezi că-n comedia aceasta a lui Pyram şi-a Thisbei sînt nişte lucruri care n-au să fie pe placul tuturora. Mai întâi Pyram ăsta vra să tragă spada şi să ucidă, ceea ce n-are să facă plăcere damelor, ce zici de asta ?

QUINCE

Pe legea mea, au să se sperie cumplit.

STARVELING

Eu cred că am putea să tăiem măcelul de la urmă.

BOTTOM

Ba nicidecum. Am aflat eu tertipul ca toate să meargă strună. Scrieți-mi un prolog în care să se spună publicului că nu ne pricinuim nici o meteahnă, lovindu-ne cu săbiile şi că Pyram nu se ucide aievea. Şi ca toată lumea să fie împăcată, mai spuneți acolo că eu, Pyram, nu sînt Pyram, ci Bottom, pînzarul! Şi aşa scutim publicul de orice neplăcere!

QUINCE

Bine, vom avea un prolog de felul ăsta!

SNOUT

Dar nu credeți că s-ar speria damele de leu?

STAKVBLING

Ba se vor speria, de bună samă.

BOTTOM

Scumpi maeştri, gîndiți-vă bine. Să aduci, Doamne fereşte, un leu printre femei, e ceva grozav ! Nu e pe lume frică mai înfricoşată ca leul viu, şi cată să ținem samă de asta.

SNOUT

Să se scrie un alt prolog ca să se arate că nu e leu adevărat.

BOTTOM

Da, şi cel care-1 joacă să-şi spună numele şi să facă aşa ca să i se vadă fața prin gura leului. Prin coama leului să vorbească. Să spună, de pildă : „Doamnelor !* sau „Frumoaselor doamne sau ..V-aş recomanda" sau „V-aş ruga să nu vă spăriați*, „Să nu tremurați. Dacă v-ați închipui că sînt leu în came şi-n oase, aş muri de năcaz. Nu sînt aşa ceva. Sînt om ca toți oamenii." Şi aci să-şi dea pe față numele. Să spună răspicat : „Sînt Snug, tîmplarul!"

QUINCE

Bun. Aşa să fie. Dar mai sînt două lucruri grele de făcut. Mai întăi, cum aduci, mă rog, luna-n casă ? Ştiți doar că Pyram şi Thisbea se-ntîlnesc noaptea pe lună ?

BOTTOM

Un calendar 1 Un calendar i Căutați în almanah ! Căutați luna ! Găsiți lumina lunii!

QUINCE

Da, e lună mîne seară.

BOTTOM

Atunci n-aveți decît să lăsați o fereastră deschisă în odaia în care jucăm. Luna va bate prin fereastră.

QUINCE

Da. Sau unul din noi ar putea să intre-n scenă cu o crosnie de mărăcini şi un felinar şi să spună că el defigurează şi reprezintă luciul lunii. Alta, la rînd. Ne trebuie un zid în odaia cea mare, deoarece, după cum spune istoria, Pyram şi Thisbea îşi vorbesc prin crăpătura unui zid.

SNUG

Nu vom putea nicicum să aducem cogeamite zid pe scenă. Ce zici de asta, Bottom ?

BOTTOM

Se poate prea bine ca cineva să facă zidul. N-are decît să se mînjească cu puțin moloz şi tencuială şi să-şi resfire degetele uite-aşa : prin deschizătura acestora vor şopti Pyram cu Thisbea.

QUINCE

Atunci, toate merg strună. Haideți, stați jos, copii ai mamelor voastre, şi începeți repetiția. Pyrame, dumneata începi. După ce-ți sfîrşeşti tirada, treci după tufiş şi aşa fiecare la rîndul său.

PUCK

(apare-n fund, la stînga.)

SCENA a XV-a

Cei dinainte; PUCK

PUCK

Ce nătărăi fac larmă-aşa de-aproape
De leagănul crăiesei ? Ce ? Teatru ?
Atunci să fac şi eu pe spectatorul.
Şi chiar pe-actorul, dacă am prilej.

QUINCE

începe, Pyram, Thisbea înaintează.

PYRAM (BOTTOM)

„Ah, aceste flori, o Thisbea, cu miresmele grețoase."

QUINCE

Grațioase ! Grațioase !

PYRAM

„Cu miresme grațioase,
Ca răsufletul tău, Thisbea, dulce şi frumos miroase.
Dar auzi ! Un glas acolo ! Ce să însemneze oare ?
Stai ! Opreşte-te o clipă. In curînd voi reapare."

(Iese.)

PUCK
(aparte)

Un Pyram minunat, pe legea mea !

(Iese.)

QUINCE

Fireşte. Ai priceput bine ? El s-a dus numai să vadă ce zgomot a auzit şi se-ntoarce numaidecît.

THISBE

„0, preastrălucite Pyram, ca un crin de alb şi pal,
Şi mai roşu decît crinul pe cotorul triumfal,
Cel mai falnic dintre tineri, mai drăguț dintre ebrei,
Şi fidel ca cel mai sprinten cal ce-n veci nu oboseşte,
Vin, Pyrame, la mormîntul lui Nini de mă găseşte."

QUINCE

Mormîntul lui Ninus, omule ! Dar nu trebuie să spui asta acum. E un răspuns lui Pyram. Dumneata recitezi tot rolul dintr-o bucată, cu replici cu tot. Intră iar, Pyrame, dumneata începi la: „...cal ce-n veci nu oboseşte..."

THISBE

Uf ! „...Şi fidel ca cel mai sprinten cal ce-n veci nu oboseşte..."

(PUCK. se-ntoarce. BOTTOM vine cu el şi are un cap de măgar.)

PYRAM

„Dac-aş fi frumos, o Thisbeo, aş fi tot numai
al tău !*

QUINCE

Grozăvie ! Minune ! Drace, sîntem toți fermecați ! Scumpi maiştri, să fugim ! Ajutor !

(Fug toți, afară de Bottom.)

PUCK

Acum va iau la goană şi la joc !
Prin tufe, bălți, la vale şi la deal,
Prin bunget şi prăpăstii, şi-n tot locul
M-oi face cînd un cîne, cînd un cal,
Cînd porc, cînd urs fără de cap, cînd foc
Şi mormăi, grohăi, rănchez, ard
Ca urşii, porcii, cînii, caii, focul!

BOTTOM

Oare de ce fug ei de mine ? Au pus la cale vreo păpuşerie ca să mă sperie ?

{SNOUT[1] se-ntoarce.)

SNOUT

Vai, Bottom, eşti transformat de tot. Ce văd pe capul tău ?

BOTTOM

Ce să vezi ? Ia, un cap de măgar ! Pe-al dumitale, nu-i aşa ?

(QUINCE se întoarce.)

QUINCE

Zeii cu tine, Bottom. Zeii cu tine ! Eşti transformat !

(Pleacă.)

SCENA a XVI-a

BOTTOM, TITANIA

BOTTOM

Acum înţeleg eu şiretenia lor. Vor să facă din mine un măgar, ca să mă sperie, dacă s-ar putea. Dar n-am să plec de-aci, uite-aşa. Am să mă plimb în sus şi-n jos, ca să vadă ei că nu mi-e frică.

(Cîntă)

1 In revistă, greşeală : QUINCE.

Mierloiu-n negru înveşmîntat,
Portocaliu la cioc,
Şi sturzul meşter la cîntat,
Sticletele la joc...

TITANIA

(deşteptîndu-se)

Ce înger mă deşteaptă dintre flori ?

BOTTOM

(cîntînd)

Vrăbietele şi cinteza,
Cristeiul, cucul sur...
Ce bărbăţel ar cuteza
Să-i afle vreun cusur ?

Şi-n adevăr, cine-ar putea să-şi pună mintea cu o pasere aşa de smintită, cînd îţi strigă în faţă : cucu !

TITANIA

Mai cîntă, muritor frumos, mai Cîntă !
Cîntarea ta auzul mi-1 încîntă,
Şi ochii mi-s orbiţi de-a ta făptură !
M-ai cucerit la cea dintăi vedere
Şi inima mea dornică îmi cere
Să-ţi jur că te iubesc peste măsură !

BOTTOM

Pare-mi-se, doamnă, că nu prea ai cuvînt să-mi vorbeşti astfel; dar, la drept vorbind, mintea şi dragostea nu prea fac tovărăşie-n ziua de astăzi. Vedeţi că mă pricep la glume, cînd vreau.

TITANIA

Eşti deştept pe cît eşti de frumos !

BOTTOM

Asta nu. Nu-s nici una, nici alta. Dar de-aş avea destulă înţelepciune să pot ieşi din pădurea aceasta, aş fi destul de înţelept ca să mă folosesc de ea !

TITANIA

O, nu dori să pleci de lîngă mine,
Chiar fără voia ta te voi reţine.
Eu sînt din altă lume, sînt din ţara
în care înfloreşte veşnic vara,
Şi uite ! Te iubesc ! O, vin' cu mine,
Vei fi slujit de ceata mea de zine
Ce-ţi vor aduce perle din abisuri
Şi-ţi vor cînta cînd, desfătat de visuri,
Vei adormi pe aşternut de flori,
Şi te voi face-apoi să nu mai mori,
Să fii asemeni unui duh din aer !
Veniţi, Păinjeniş şi Măzăriche,
Fir-de-muştar şi Molie !

(FIR-DE-MUŞTAR, MĂZĂRICHE, MOLIE, PĂINJENIŞ intră pe la mijloc din stînga.)

SCENA a XVTI-a

Cei dinainte ; FIR-DE-MUŞTAR, MĂZĂRICHE, MOLIE, PĂINJENIŞ

FIR-DE-MUŞTAR

Aci !

MĂZĂRICHE

Şi eu !

MOLIE

Şi eu !

FIR-DE-MUŞTAR

Ce vrea stăpîna ?

TITANIA

Purtaţi-vă frumos cu-acest străin,
Jucaţi sub ochii lui şi faceţi tumbe
De stă pe loc sau vrea să se preumble ;
Aduceţi-i smochine din pădure,
Căpşuni şi struguri purpurii şi mure,
Prădaţi de miere harnicele-albine,
Alcătuiţi luminărele mici
Din ceara care-o poartă ele-n poală
Şi-aprindeţi-îe de la licurici
Spre-a-i lumina cînd doarme ori se scoală.
Umbriţi-i ochii cu albe-aripi de fluturi,
Ferindu-i de-ale lunei reci săruturi,
Şi fiecare-n faţă-i să se-nchine
Cu toată cinstea ce i se cuvine !

FIR-DE-MUŞTAR

Slavă ţie, muritorule !

MĂZĂRICHE

Slavă !

PĂINJENIŞ

Slavă !

BOTTOM

Din toată inima vă mulţumesc, domnişorii mei, binevoiţi, vă rog, să-mi spuneţi cum vă cheamă ?

INTIIUL SILF

Păinjeniş !

BOTTOM

Aş dori să fac cunoştinţă mai de-aproape, musiu Păinjeniş ! Dacă m-oi tăia cumva la deget, am să apelez la mata. Numele matale, cinstite domnişorule ?

AL DOILEA SILF

Măzăriche !

BOTTOM

Spune-i, mă rog matale, salutări din parte-mi doamnei Păstaie, marna mătăluţă,' şi lui conu Vrej, tatăl mătăluţă.. Acum scarpină-mă puţin în ceafă, musiu Măzăriche ! As dori' şă facem cunoştinţă mai de-aproape. Numele dumitale, domnişorule ?

AL TREILEA SILF

Fir-de-Muştar !

BOTTOM

Scumpe Fir-de-Muştar, cunosc răbdarea matale. Uriaşul Roastbeaf a-nghiţit ca un mişel o sumedenie din fameliunea dumitale. Amabilitatea matale, te asigur, mi-aduce lacrimi în ochi. Doresc să facem cunoştinţă mai de-aproape şi cu mătăluţă, scumpe Firicel-de-Muştar !

TITANIA

Veniţi acum şi-1 duceţi la culcare !
Scăldată-n lacrimi însă luna-mi pare,
Şi cînd ea plînge, plîng florile toate
De jalea vreunei fete înşelate *l*
Un farmec lege-i limba şi-1 adoarmă !
Purtaţi-1 lin de tot şi fără larmă !

(Ies toţi.)

(Toţi intră sub umbrarul ce se deschide în fund. Raze de lună verzi, roşii şi viorii *se amestecă-ntre ele. Cînd au intrat cu toţii, umbrarul se închide.)*

SCENA a XVIII-a

OBERON, apoi PUCK

OBERON

Sînt curios să ştiu de s^a trezit
Titania din somn, şi ee făptură
De care ea pe loc s-a-ndrăgostit,
S-a arătat intîi vederii sale ?

(PUCK vine din fund.)

Dar iată-1 pe zburdalnicul meu crainic.
Ei, să vedem acuma ce ispravă
Ai pus în noapte-aceasta tu la cale ?
Şi ce s-a petrecut aci-n dumbravă ?

PUCK

Stăpîne, preafrumoasa ta Titanie
S-a-ndrăgostit, iertaţi, de o dihanie.
Pe cînd dormea-n culcuşul ei aici,
O şleahtă de meşteşugari calici,
Bieţi derbedei ce-abia cîştig-o pîne
Prin cîrcîumile-Atenei, de-azi pe mîne,
S-au adunat, vezi Doamne, să repete
O comedie ce-au de gînd s-o joace
In seara nunţii ducelui Atenei.
Cel mai nerod, podoaba astei cete
De nătărăi, acela care face
Pe Pyram, intră Ia sfîrşitul scenei
Aci-n tufiş, pe cîteva minute...
Eu prind prilejul şi pe umeri iute
I-aplic un drăgălaş cap de măgar...
Nu peste mult, comediantul meu,
Vrînd să răspundă Thisbei, intră iar.
Dar cînd îl văd cum îl schimbasem eu,
Ca lişiţi cînd presimt un păsărar
In ascunzişul lui, mai bine-aş spune
Ca ciori ce umplu de croncănituri
Şi mătură văzduhu-n zbor, nebune.

La zgomotul unei detunături,
Aşa o iau înapăimîntați la goană,
Mîncînd pămîntul bunii mei prieteni.
Eu, după ei, şi-i fugăresc o toană
Prin mărăcini, ciulini, hățişuri, cetini
Şi-n spaima lor îi fac să vadă-n toate
Şi pretutindeni duhuri necurate,
Să dea din colț în colț şi-n crăngi să-şi lase
Fâşii întregi din straiele soioase,
Pe cînd amantul Thisbei îi aşteaptă,
Nebănuind ce s-a-ntîmplat cu el.
Titania atunci se redeşteaptă
(Precum era de aşteptat) şi-astfel
Zări şi îndrăgi pe-acest măgar.

OBERON

E mai frumos de cum crezusem, dar
Pe tînărul acela din Atena
L-ai fermecat cu sucul, cum ți-am spus ?

PUCK

O, da, pe cînd dormea în iarbă dus,
Alăturea de el dormea şi fata,
Cînd s-o trezi, o va vedea, — şi gata !

(Intră DEMETRIUS şi HERMIA.)

SCENA a XIX-a

OBERON (a intrat cu PUCK, după tufiş, în stînga)

OBERON

Taci, uite-1 pe-atenianul, vine-acum.

PUCK

Pe ea o recunosc, dar pe el nu !

DEMETRIUS

De ce m-alungi cu-atîta duşmănie ?

HERMIA

Mă mulțumesc doar să-ți păstrez mînie.
Ar trebui să fiu mai rea : mă tem
Că voi avea prilej să te blestem.
O, dacă l-ai ucis pe cînd dormea
Pe scumpul meu Lysander, nu-ți rămîne
Decît să stingi acum şi viața mea I
Căci soarele la scumpa-i zi nu ține
Mai mult ca el la Hermia-i iubită !
Putea el să mă lase adormită ?
Nu, niciodată ! Tu mi l-ai răpus.
Cum mă priveşti aşa pierdut şi dus
îmi pari un ucigaş.

DEMETRIUS

Ba un ucis,
Că tu, neîndurato, mi-ai trimis
Săgeata morții-n inima-mi zdrobită !
Şi, totuşi, ucigaşa mea iubită,
Străluci senin ca falnica Cytheră
Acolo sus, în luminoasa-i sferă !

HERMIA

Ce-i cu Lysander ? Spune, fie-ți milă !
Ah ! tu-ți bați joc de mine, o copilă !
De l-ai ucis, fii blestemat de-a pururi!
Oh, spune-odată, fără de-nconjururi
De dragul meu, curatul adevăr !
I-ai fi atins măcar un fir de păr
De nu-1 găseai dormind ?! Nu, tîlhăreşte,
L-ai omorît în somn. Ce mai ispravă !
Năpîrca n-are colți mai plini de-otravă
Ca tine, şarpe tîrîtor !

DEMETRIUS

Opreşte !
De unde poți avea aşa prepus ?
Că pe Lysander eu l-aş fi răpus ?
El, pe cît ştiu, întreg şi teafăr este !

HERMIA

E teafăr, zici ? Ah, poți să-mi dai vreo veste ?

DEMETRIUS

Şi — de-aş putea, m-aleg cu vreo răsplată ?

HERMIA

Cu-aceea ca de-acuma niciodată
Să nu ne mai vedem, şi de-i în viață
Sau mort Lysander, să-mi lipseşti din față !
(Iese prin fund la stînga.)

SCENA a XX-a

DEMETRIUS, OBERON, PUCK, HERMIA, HELENA, LYSANDER, TITANIA

DEMETRIUS

S-o urmăresc ar fi zadarnic chin,
Mai bine stau şi m-odihnesc puțin.
Povara suferinții e mai grea,
Cînd somnu-şi uită vama să şi-o ia,
Dar poate, de-l aştept, tot va să vină
Să-mi împrumute-o clipă de hodină.
(Se culcă în dreapta şi adoarme.)

OBERON
(întră din nou)

Puck, ce-ai făcut ? Ai încurcat-o, Puck.
Ai folosit greşit vrăjitul suc,

Schimbînd prin lipsa tă de chibzuință
Iubirea-adevărată'-n necredință,

PUCK

Aşa e scris, ca pentr-un credincios
Să-şi calce milioane jurămîntul!

OBERON

Mergi în hățiş, mai repede ca vîntul
Cutreieră-l şi află pe Helena.
Pe-acea frumoasă fată din Atena
Ce plînge şi se zbuciumă amar,
De tînărul acela înşelată,..
Mergi şi ad-o printr-o vrâja-ad la mine.
Eu-l voi vrăji pe dînsul, pană vine.

PUCK

Plec, zbor mai abitir ca o săgeată
Din arcul celui mai dibaci tătar !

(Iese prin dreapta.)

OBERON

Floare, care-ai sîngerat,
Amor cînd te-a săgetat,
Sucul tău pe ochi i-l pui
Să-i apară draga lui
Cum străluce sus, în cer,
Venus plină de mister!
Cînd te vei redeştepta
Şi la ea te vei uita
S-o implori, s-o rogi, s-o cei
Şi să mori de dragul ei !

(PUCK se reîntoarce.)

PUCK

Crai al neamului de zine,
iat-o pe Helena, vine.

Tînărul de mine uns
li cerşeşte un răspuns.
Ce nebuni, ah, uneori
Sînt sărmanii muritori !

OBERON

Treci aici. Cu larma lor
Au să-1 sperie din somn.

PUCK

Şi-amîndoi o vor peţi
Pană cînd vor ameţi.
Cînd se-ntîmplă vreun bucluc,
Bine mai petrece Puck !

(Merge în stînga.)

SCENA a XXI-a

LYSANDER

Poţi crede că batjocura se-mbracă
In lacrimi ? O, de ce n-^asculţi ce spun !
Nu vezi că plînsul glasul mi-1 îneacă
Azi cînd îţi jur că te iubesc nebun ?
Aşa rostite-asemeni jurăminte
Sînt sincere. Cum poţi să crezi că minte
Acela care-n faţa ta se-nchină
Ca robul care-ntîmpină-o regină ?

HELENA

Din ce te-ascult, te cred tot mai puţin.
Ştiam doar că Hermiei aparţin,
Nu mie, jurămintele aceste.
Ce vreai să fac, la rîndul meu, cu ele
Cînd văd că sînt atît de uşurele,
Mai mincinoase chiar ca o poveste ?

LYSANDER

Un orb am fost atunci cînd i-am vorbit
De dragoste.

HELENA

Acum eşti mai orbit.

LYSANDER

Demetrius e-ndrăgostit de ea
Şi nu de tine ; poţi să fii a mea!

DEMETRIUS

(deşteptîndu-se)

Helenă ! Zînă ! Nimfă ! Vis ! Minune î
Cu ce s-asemeni ochii-ţi limpezi, spune
Pe lîngă ei e tulbure cristalul,
Şi buzele-ţi ce-ar ruşina coralul
Par două gemene cireşe coapte !
Omătul de pe Taurus în zare
Mai negru decît corbul mi se pare,
Cînd braţul tău cel alb se-nalţă-n noapt
Ingăduie-mi să pun pe alba-ţi mînă
Acest sigil al fericirii, zînă.

HELENA

O, chin ! O, iad ! V-aţi înţeles, văd bine
Să rîdeţi, să vă bateţi joc de mine !
O, de-aţi avea cît de puţin simţire
M-aţi fi cruţat de-această umilire !
Nu vi-i de-ajuns că mă urîţi, şi vreţi
S-adăugaţi la ură şi dispreţ ?
O, dac-aţi fi voi oameni, v-ar fi milă
De-o inimă sărmană de copilă
Şi n-aţi glumi cu-asemeni jurăminte
Şi vorbe seci, cînd ştiu de mai-nainte,
Că mă urîţi! Frumos de tot vă şade.
E faptă demnă de-oameni cumsecade

Să-şi bată joc de-o fată şi s-o facă
Să plîngă-amar, numai ca să petreacă ?

LYSANDER

Demetrius, fii sincer, tu iubeai
Pe Hermia : ţi-o dau, poţi să ţi-o iai,
în schimb tu lasă-mi mie pe Helena
Şi nu va fi un om pe lumea-ntreagă
Mai fericit ca mine în Atena !

HELENA

O, ticăloşii! Cum vă rabdă firea!

DEMETRIUS

Voi fi iubit-o, dar s-a dus iubirea
Ca un pribeag ce-şi vede rătăcirea
Şi se întoarce iar în scumpa-i ţară,
Aşa mă-ntorc eu la Helena iară,
Spre-a rămînea la ea de-aci-nainte.

LYSANDER

O, nu-i adevărat! Heleno ! Minte !

DEMETRIUS

Ia sama la ce spui, să nu plăteşti
Prea scump aceste vorbe nebuneşti.
Dar iată-ţi pe Hermia. Mergi la ea I

(Intră Hermia din stînga.)

SCENA a XXII-a

Cei dinainte; HERMIA

HERMIA

Tu, noapte, ne lipseşti de simţ părechea
De ochi, şi-n schimb ne agereşti urechea ;
Nu ochii îmi călăuziră pasul,

Urechea mea ţi-a prins, Lysander, glasul
Şi-i mulţumesc... Dar unde-ai dispărut ?

LYSANDER

N-am mai rămas, fiindcă n-am mai vrut.

HERMIA

Lysander totuşi cred că trebuia
Să mai ramină.

LYSANDER

Nu-i îngăduia
Iubirea să rămînă. Da, iubirea
Helenei care-ntrece-n strălucirea
Acestei mîndre nopţi de stele plină
Şi-ntunecă toţi ochii de lumină !
De ce mă cauţi dar, cînd vezi prea bine
Că ura m-a făcut să fug de tine ?

HERMIA

O, nu se poate să gîndeşti aşa !

HELENA

E-amestecată în complot şi ea !
Pricep acuma. S-au vorbit toţi trei
Să facă haz pe socoteala mea !
O, Hermia, te-ai înţeles cu ei,
Ingrato ! Asta nu-i prietenie !
Nu-i demn de-o fată ! Este-o infamie,
Prin care tu, cu dînşii dimpreună,
Insulţi acum pe^amica-ţi cea mai bună.

HERMIA

Mustrarea ta mă minunează mult
Tu m-ocărăşti şi eu nu te ascult.

HELENA

N-ai pus tu pe Lysander să se-nchihe
In fața mea, ca rob unei regine ?
Şi n-ai făcut tu pe Demetrius
Ce păn-acuma mă privea de sus
Să-mi spună nimfă şi să mă numească
Divină, zînă, rază şi cerească ?
De ce vorbeşte-aşa unei femei
Pe care o urăşte ? Pentru ce-i
Lysander dîrz cu tine, dacă nu
L-ai pus la cale dinainte tu ?

HERMIA

Stau şi te-ascult tot mai nedumerită.

HELENA

Ah, da ! Prefă-te ! Arată-te smerită !
Şi-mi rîzi în spate ! Faceți-vă semne !
Continuați păpuşeria. Jocul
E minunat, dar nu-şi prea are locul!
Dac-ați avea în voi simțiri mai demne
De cinste şi o umbră de ruşine,
N-ați face-o țintă-a glumelor din mine !
"Vă las. Greşeala-i tot a mea, în parte ;
Prin depărtare, dacă nu prin moarte,
Am s-o răscumpăr...

LYSANDER

Nu, rămîi, frumoaso
Heleno ; şi-ascultă-mă, iubito,
Viața, inima, sufletul meu î

HELENA

Frumos !

HERMIA

Lysander dragă, las-o-n pace !

DEMETRIUS

Şi dacă rugămințile n-ajută,
O voi sili.

LYSANDER

Cu sila n-o vei face
Să te asculte, şi de-o ameninți
N-obții mai mult decît prin rugăminți!
Pe tine te iubesc, Helena mea !
Mi-eşti dragă, şi mă jur pe viața mea,
Pe-această viață ce ți-o dărui ție,
Să dovedesc de mincinos pe-oricine
Cutează-a spune că tu nu-mi eşti dragă !

DEMETRIUS

Ți-o jur că te iubesc mai mult ca el !

LYSANDER

De este-aşa, hai, vin' de fă dovada *l*

DEMETRIUS

Sînt gata.

HERMIA

Dar, Lysander, ce-nsemnează
Aceasta ?

LYSANDER

Pleacă, etiopiancă.

DEMETRIUS

O, nu ! Viteazul nu va trage spada !
Se laudă că vrea să mă atace,
Dar stă pe loc.

LYSANDER
(HERMIEI)

Pisică ! Scai ! Dă-mi pace !
Demetrius, îmi țin cuvîntul dat!

DEMETRIUS

Prefer să-1 am înscris de mîna ta !

HERMIA

Ce-nsamnă, vai ? Ce s-a-ntîmplat, iubite ?
Nu-s eu Hermia ? Nu eşti tu Lysander ?
In noapte-aceasta mă iubeai atît
Şi tot în noapte-aceasta m-ai urît ?
N-a fost o glumă numai ?

LYSANDER

Lasă gluma,
Nu vreau sa te mai văd în veci de-acuma ;
Deci nu-ntreba şi nu-mi mai face scene,
Că te urăsc şi mă închin Helenei!

HERMIA

Vai ! Preîăcuto ! Vierme-ascuns în floare !
Tu mi-ai furat norocul, vrăjitoare !
Ce ? Ai venit în noaptea-aceasta-anume
Să mă lipseşti de ce-am mai scump pe lume ?

HELENA

Frumos de tot îți stă ! Nu ți-e ruşine ?
Sileşti astfel tu buzele-mi blajine
Să scape vorbe aspre şi amare ?
Pfui ! Păpuşico !

HERMIA

Ce 7 Cum ? Păpuşică !
Pricep acum. Ea-i mare, eu sînt mică.

Şi pentru că-s micuță, sînt pitică,
Aşa de mult aceasta te ridică
iln ochii lui, ce zici, prăjină lungă ?
Sînt mică, hai ?... Tot nu-s aşa micuță
Ca unghiile mele sa n-ajungă
Să-ți scoată ochii...

HELENA

Domnilor, scurtați
Cu glumele, vă rog, şi m-apărați!
Că eu nu sînt şi nici nu pot fi rea !
Eu n-am o fire aprigă ca ea !
Sînt gingaşă şi n-am putere-n brațe.
Vă rog să n-o lăsați să mă înhațe,
Deşi, precum vedeți, ea e mai mică !

HERMIA

Mai mică, iarăşi

HELENA

Hermia, fii bună
Şi-ascultă-mă, că vezi, n-am altă vină
Decît doar că prin mine-a prins de veste
Demetrius de fuga voastră-aci.
V-a urmărit, şi eu, la rîndul meu,
L-am urmărit din dragoste pe el;
Dar dînsul m-a certat şi m-a gonit,
Şi-acum, de mă lăsați să merg în pace,
Mă-ntorc cu nebunia mea acasă
Şi nu vă mai urmez de-aci-nainte.
Vedeți că-s un copil fără de minte !

HERMIA

Ei. bine, pleacă ! Cine te opreşte ?

HELENA

O inimă pe care-o las aci !

HERMIA

Ce ? La Lysander ?

HELENA

La Demetrius.

LYSANDER

Rămîi, Heleno, fără nici o teamă.
N-o voi lăsa să-ți facă nici un rău.

DEMETRIUS

O, da, deşi o iai subt scutul tău !

HELENA

O, Hermia-i cumplită la mînie !
La şcoală toate îi ştiam de frică
Şi-i foarte rea, cu toate că e mica !

HERMIA

Iar mică, şi mai mică, şi tot mică !
Şi voi răbdați să fiu hulită-aşa ?
Stai că-i arăt eu ei acum !

LYSANDER

In lături,
Pitice ! Stărpitură ! Poponeț !

DEMETRIUS

Eşti prea-ndatoritor cu-o fată care
Ți-arată numai ură şi dispreț !
Dă-i pace ! Nu vorbi despre Helena !
Nu te mai face-apărătorul ei !
De nu te-astîmperi, vei plăti-o scump.

LYSANDER

A, ameninți ! Atâta mai lipsea !
Urmează-mă, de ai curaj, iubite,
Şi vom vedea a cui va fi Helena !

(LYSANDER şi DEMETRIUS ies.)

HERMIA

Din vina ta se bat. Stai ! De ce pleci ?

HELENA

Nu ! Nu ! Mă tem de tine. Tu mă-ntreci
La mîni, eu însă am picioare lungi,
încearcă dacă poți dar să m-ajungi!

(Iese alergînd în dreapta.)

HERMIA

Mă minunez şi nu ştiu ce să spun !
(Aleargă după *HELENA.)*

SCENA a XXIII-a

OBERON, PUCK

OBERON
(iese din ascunzătoarea lui)

Vezi, Puck, urmarea neghiobiei tale î
Cînd nu dai greş, întotdeauna pui
O nouă drăcovenie la cale !

PUCK

Mă iartă, crai al umbrelor, dar nu-s
De data asta chiar eu vinovatul.
Am căutat să-ți împlinesc cuvîntul,
Mi-ai spus că-1 voi cunoaşte pe veşmîntul

Lui de atenian, — şi, de 1-a-mpins păcatul
Să fie altul cel vrăjit de mine,
E tot un atenian în adevăr.
Şi-apoi îmi pare-aşa nespus de bine
Să-i vad pe ambii cum se iau de păr !

OBERON

Tu-i vezi acum pe amîndoi rivalii
Stînd gata să se-ncaiere. Aleargă
Şi-acopere-nstelata boltă largă
C-un pîlc de ceață grea şi-ntunecată
Ca Acheronul, şi îndepărtează-i
Pe luptători, aşa ca să nu poată
Să dea unul de altul. Imitează-i
Cînd glasul lui Lysander, plin de ură,
Sfidînd din umbră pe Demetrius ;
Cînd strigă ca Demetrius şi-njura
Şi-aruncă lui Lysander zeflemele,
Şi poartă-i fără rost în jos şi-n sus,
Ținîndu-1 pe-unul de cellalt departe ;
Pană ce-un somn învecinat de moarte
îşi va aşterne aripele-i grele
Pe ochii lor, silindu-i să adoarmă...
Atunci tu mergi tiptil şi fără larmă
Şi-apasă-ncet pe-a lui Lysander geană
Această fermecată buruiană
A Cynthiei, ce-ascunde-n ea puterea
De-a limpezi de năluciri vederea ;
Cînd s-or trezi cu toții, tot ce-a fost
Li va părea un vis fără de rost
Şi s-or întoarce veseli la Atena,
Hermia cu Lysander, cu Helena
Demetrius, — şi vor trăi în pace.
Eu, într-aceea, merg să văd ce face
Frumoasa mea regină şi-i voi cere
Din nou pe favoritul indian ;
Apoi voi smulge farmecul duşman
Ce^apasă ochii ei, voi izgoni
Hidosul monstru din a ei vedere —
Şi pacea peste tot iar va domni.

PUCK

Stăpîne, asta cere mare zor.
Căci zmeii iuți ai nopții sparg în zare
In două norii, şi acolo-n zare
Al Aurorii crainic se năzare.
Cînd el s-arată, tristele năluci
Reintră-n gropi, şi duhurile rele
Ce dorm subt ape-adînci, precum şi-acele
Ce zac înmormîntate la răscruci
S-ascund în lumea lor de viermi, de groază
Să nu le-apuce ziua să le vază.

OBERON

Ci noi nu sîntem spirite de rînd...
Eu sînt cu favoritul Aurorii
Prieten bun, şi pot, ca vînătorii,
Sa vîntur văi şi codri pană cînd
Din ale răsăritului portaluri,
Deschise-ăsupra lui Neptun, mijeşte
Strălucitoarea zi şi poleieşte
Cu aur galben verzile lui valuri.
Oricum dă-i zor, pană se face zi
Să descurcăm ce-ai încurcat aci.

(Iese în dreapta.)

SCENA a XXIV-a

PUCK, apoi LYSANDER şi DEMETRIUS

PUCK

Puck aici, Puck colea,
Puck ii poartă-aşa cum vrea,
Peste munți şi văi hai-hui
Şi toți ştiu de frica lui !
Iată-1 pe unul !

LYSANDER

Hei, unde eşti, Demetrius, voinice V
Răspunde, unde eşti ?

PUCK

Aici, amice !
Aici! Tu unde eşti ? Unde-ai fugit ?

LYSANDER

Am să te-ajung numaidecît [

PUCK

Urmează-mă pe-un loc mai porivit!

(LYSANDER iese urmărind glasul lui PUCK.)

DEMETRIUS

Lysander, bun de gură, slab la faptă !
Hai, laşule ! Vorbeşte ! Nu-mi răspunzi ?
In care tufă capul ți-1 ascunzi ?

PUCK

Poltron ce ia de martore pe stele
Şi fuge-apoi de groaza spadei mele !
Tu povesteşti cu tufele ; te lauzi
Că lupți cu mine, şi nu vii! Hei, n-auzi ?
Am să te bat, copile, cu-o nuia !
Cel care trage spada-n contra ta
Se necinsteşte !...

DEMETRIUS

Acolo erai ?

LYSANDER

Da ! Ia-te după glasul meu, de vrai
Să pui curajul tău la încercare !

(Se-ntoarce înapoi.)

Mereu mă strigă, merg pe urma Iui
Şi cînd îl caut, ia-î de unde nu-i.
Mişelul e mai iute de picioare,
Am alergat cît am putut de iute,
Dar alergă mai iute, ticălosul!
Am rătăcit pe căi necunoscute
Şi grele, fără să-mi răzbun ponosul!
Simt că un somn de neînvins mă fură.

(Se culcă la pămînt)

O, vino mai degrabă, dulce zi !
îndată ce lumina ta cea sură,
Căzînd pe ochii mei, mă va trezi,
îl voi afla pe cel ce mă desfide
Şi spada între noi doi va decide !

{"Adoarme.)

(PUCK si DEMETRIUS se-ntorc.)

PUCK

Hoho ! Hoho ! Poltron, de ce nu vii ?

DEMETRIUS

Aşteaptă dacă ai curaj. Iți place
Să fugi mereu cînd colo, cînd dincoace,
Nu îndrăzneşti să stai pe loc şi nici
Să-mi stai în față ! Unde eşti ?

PUCK

Aici !
Pofteşte!

DEMETRIUS

Rîzi de mine ! Dar să ştii
Că-mi vei plăti-o scump mîni dimineață
De ne-om găsi vreodată față-n față !

Te las de-acuma. Poți să-ți vezi de cale
Fiindcă obosala mă doboară,
Dar mîne, unul din noi va să moară !

(Se culcă la dreapta şi adoarme.)
(Intră HELENA.)

HELENA

O, noapte tristă, fără de sfîrşit !
O, de s-ar scurge ceasurile tale !
O, străluceşte, soare, -n răsărit
Spre a-mi lumina pe drum spre-Atena iarăşi,
Departe de mişeii mei tovarăşi.
Tu, somn uşor, ce-adeseori alină
Durerile cele mai grele, vină
Şi pană ce lumina va să vie
O, fură-mă pe mine însămi, mie !

(Adoarme şi ea în dreapta.)

PUCK

Pî^ă-acum nu-s decît trei !
Mai lipseşte una ! Dar
Iat-o ! Prăpădită ce-i !
Cupidon eşti un ştrengar !
nm Drosteşti tu pe femei î

HERMIA

Nicicînd i_irn fost aşa nenorocită
Şi-atît de oHnpită ca ^cum !
Abia mă m'sc de rădăcini rănită
Şi nu m^i pot : ^m să mă culc aci
Să dorm p^n* se face dimineață
Şi dac* ei în so^de s-or lovi,
O. cer ! păzeşte-a lui Lysander viață !

(Adoarme în dreapta.)

PUCK

Dormi pe jos
Sănătos
Am să-ți fac
Eu de leac
Cu-acest suc miraculos !

(Apasă buruiana pe ochii lui Lysander)

Cind tresari
Rîde-i iar
Celei cari
Te-nchinai
Şi să-i fii-n veci credincios !
Şi-atunci se va-mplini zicala veche :
Tot insu-şi va găsi a lui păreohe,
Orice tigaie-şi va găsi capacul
Şi petecul şi—1 va găsi tot sacul
Şi toate-or merge cum le taie capul!

(Iese prin dreapta.)

SCENA a XXVI-a [1]

TITANIA, BOTTOM, ZÎNE. Numaidecît apoi OBERON, nevăzut, în)und pe costişă. LYSANDER, DEMETRIUS, HELENA

TITANIA

O, vin' pe-acest scump aşternut de flori !

(Se aşază cu BOTTOM pe dîmbul de flori)

Vreau să-ți dezmierd obrazul tău plăcut,
Să-ți încunun drăguțul tău căpşor
Cu trandafiri mascați, stropiți de rouă,
Şi-apoi, odorul meu, vreau să-ți sărut
Urechile frumoase amîndouă !

1 In revistă numerotare greşită. Aceasta trebuia să fie scena a XXV-a.

BOTTOM

(cu o cunună de flori pe cap)

Unde e Măzăriche ?

MĂZĂRICHE

Iată-mă-s !

BOTTOM

Scarpină-mă-n ceafă, te rog, Măzăriche ! Unde-i musiu Păinjeniş ?

PĂINJENIŞ

Iată-mă-s ![1]

BOTTOM

Musiu Păinjeniş, dragă musiu, prinde armele-n mînă, omoară-mi albina ceea cu pulpe roşii care stă pe scaiete, colea; şi adă-mi punga ei de miere. Dar nu te-nfierbînta prea mult, drăguţă, în această ispravă şi, Păinjeniş, ia sama să nu se spargă punga cu miere. Mi-ar părea grozav de rău să te văd năclăit de miere. Unde-i Firicel-de-Muştar ?

FIR-DE-MUŞTAR

Iată-mă-s !

BOTTOM

Băiete, lăbuţa ta aici, musiu Fir-de-Muştar ! Lasă reverenţele, te rog, dragă Firicel-de-Muştar.

FIR-DE-MUŞTAR

Ce porunciţi ?

1 In revistă, replica lipseşte de sub numele personajului.

BOTTOM

Nimic, drăguţule. Doar să-i ajuţi Măzărichei la scărpinat. Cată să merg la bărbier, drăguţă ; căci mi se pare că mi-a crescut o claie de păr. pe obraz şi sînt de felul meu un măgar foarte subţire; cum mă mănîncă puţin capul, trebuie numaidecît să mă scarpin.

TITANIA

Nu vreai puţină muzică, iubite ?

BOTTOM

Am o ureche destul de muzicală; zi-i să aducă cleştele şi cheile.

TITANIA

Iubitul meu cel dulce, nu ţi-e foame ?

BOTTOM

Ba pe legea mea, aş minca o mînă de ovăz uscat, şi mi-ar fi pofta şi de fîn proaspăt. Ah, fînul bun, fînul parfumat e delicios.

TITANIA

Am eu o zînă care-ţi poate-aduce
Din magazia veveriţei nuce.

BOTTOM

Mi-ar tigni mai bine un pumn, două, de mazăre boabe. Dar, vă rog, să nu se mai deranjeze nimenea. Simt că mă fură somnul.

TITANIA

O, dormi, pe cînd eu te-mpresor cu braţul !
Plecaţi la rosturile voastre, zîne !

(Zinele dispar.)

Tot astfel rourusca parfumată
Imbrățişază rugul de pădure
Şi iedera linguşitor cuprinde
Al ulmului trunchi noduros şi aspru.
Ah, cît te-ador ! Cum te-ndum nezeiesc !

(OBERON intră-n scena. PUCK vine din dreapta.)

SCENA a XXVII-a

OBERON

Ei, Puck, bine-ai venit! Vezi ce idilă !
De nebunia ei mi-e totuşi milă.
Şi parcă-ncepe-acum să-mi facă răii :
Mai adineauri chiar am întîlnit-o
Cătind pe-aci miresme-adormitoare
Pe seama-acestui mîrşav nătărău.
M-am mîniat atunci şi-am dojenit-o
Cu vorbe aspre şi usturătoare,
Căci cu ghirlănzi de flori împresurase
Stupidul cap cu tîmplele păroase ;
Şi-aceeaşi rouă, care strălucea
Ca un şirag de perle-orientale,
Acuma-n stropi întunecați cădea
De-a lungul vestejitelor petale.
Ca nişte lacrămi stoarse de ruşine...
Dar după ce-am mustrat-o mult şi bine,
Cînd umilită şi cu vorbe bune
Mă agrăi, cătînd să mă îmbune,
Eu i-am cerut copilul; ea mi-1 dete
Şi porunci la una dintre fete
Să-1 ducă în împărăția mea...
Acum că pajul e al meu, aş vrea
S-o mîntui de orbirea-i nebunească...
Ridică, dragă Puck, această mască
Străină de pe tidva ăstui prost,
Ca deşteptat, ca şi ceilalți tovarăşi,
Să se întoarcă la Atena iarăşi

încredințat că vis urît a fost
Tot ce i s-a-ntîmplat în noapte-aceasta.
Dar mai întăi merg să-mi dezleg nevasta.

(Atinge cu o buruiană ochii TITANIEI)

Fă-te iarăşi ce erai,
Vezi din nou precum vedeai,
Pentru ca prin Oberon
A Dianei floare castă
Să învingă cea nefastă
Roşie-a lui Cupidon
Titania, trezeşte-te din somn,
Crăiasa mea cea dulce !

TITANIA

Oberon,
Ce bazaconii am văzut în vis !
Părea că mă-ndrăgisem de-un măgar f

OBERON

Acolo zace-amicul tău ! Priveşte-1.

TITANIA

Cum s-a-ntîmplat aceasta ? Cum se poate ?
Ce hîd îl văd acuma ochii mei !

OBERON

Tăcere, Puck, ia capul binişor.
Titania, zi muzicei să vină
Şi să înceapă-o melodie lină,
Şi-un somn mai greu ca somnurile toate
Cuprindă-aceste cinci ființi culcate,
Legînd cele cinci simțuri ale lor !

TITANIA

înceapă muzica adormitoare !

PUCK

Cînd vei deschide ochii tăi de prost,
Să te cruceşti gîndindu-te ce-ai fost!

OBERON

Hai, ziceți, cîntăreților ! Tu vină
Să ne-mpăcam, frumoasa mea regină.
Mîni pe la miezul nopții, tu şi eu,
Vom dănțui la nunta lui Theseu
Şi-i vom aduce spor şi bucurie
în fericita lor căsătorie.
Tot în aceeaşi seară se cunună
Părechile ce dorm aci-mpreună.

PUCK

Crai al zînelor, ne-am dus :
Cîntă ciocîrlia sus !

OBERON

Hai, regină, în tăcere,
După umbra care piere,
Să călătorim mai iute.
Decît sfera lunei mute.

TITANIA

Haidem şi în zbor să-mi spui
Cum se face că zăcui
Pe pămînt aci-ntre flori
Intre simpli muritori ?

(Ies. Cornuri de vînătoare în culise.)
THESEU, HIPPOLYTA, EGEU, suită de vînătoare

THESEU

Să meargă unul dintre voi să cate
Pe pădurar; căci slujba dimineții
De mîni, ce-o datoram, am împlinit-o.

Şi cum s-arată ziua, Hippolyto,
Vei asculta concertul haitei mele.
Purtați bătaia cînilor la vale
Spre-apus. — Dar stați ! Ce văd ? Cine-s aceştia *T*

EGEU

Copila mea, stăpîne, doarme-aci;
Acesta e Lysander ; celălalt
Demetrius ; dincoace e Helena,.
Copila lui Nedar. Mă minunez
Că-i văd aci pe toți patru-mpreună !

THESEU

Pesemne s-au sculat de dimineață
Să celebreze malul şi, aflînd
De planul nostru, au venit aci
Să fie. față la serbarea noastră.
Dar zi, Egeu, nu-i asta ziua-n care
Hermia trebuia să se declare ?

EGEU

Ba da, stăpîne.

THESEU

Cheamă vînătorii
In sunete de corn să mi-i deştepte.

(Sunete de corn în culise.)
DEMETRIUS, LYSANDER, HERMIA şi HELENA
(se deşteaptă şi sar în sus).

THESEU

Ei ! bună ziua ! Sfîntul Dragobete
Trecu, şi-aceste păsărele-acum
Se-mpărechează-abia ?

LYSANDER

Iertare, doamne !

(Cad cu toții în genunchi.)

THESEU

Sculați-vă cu toții! Vă știam
Rivali neîmpăcați. Deci cum se face
Că ați căzut așa frumos la pace ?
Și cum se poate două uri să doarmă
Alături făr-a face uz de armă ?

LYSANDER

O, duce, mintea mea, buimacă încă
De somn, plutește intre vis și viață.
Dar ca să-ncep (căci vreau să spun cum este,
Și-mi pare că-mi aduc aminte-acuma),
Cu Hermia venisem. Planul nostru
Era să părăsim pe veci Atena,
Punîndu-ne la adăpost de legi.

EGEU

Ajunge ! Duce ! Știi acum de-ajuns.
Surghiunul vor, surghiun asupra lui !
Voiau să fugă, o, Demetrius !

DEMETRIUS

Stăpîne, de la fata cea frumoasă
A lui Nedar aflai de fuga lor
Și planul de-a s-ascunde-aci-n pădure.
Eu, furios, i-am urmărit; Helena,
Aprinsă de iubire, m-a urmat,
Dar nu pot ști prin ce putere, duce,
(Căci e-o putere supraomenească),
Amorul ce-1 simțeam pentru Hermia
S-a risipit și s-a topit ca spuma,

Așa că pentru mine este-acuma
Ca amintirea unei jucării
Ce mă-ncînta, pe cînd eram copil.
Acum credința, dorul inimii,
Tot ce m-atrage, tot ce mă desfată
E doar Helena, preafrumoasa fată
A lui Nedar. 'Nainte de-a vedea
Pe Hermia, era aleasa mea :
Acum re-ntors la dînsa, voi rămîne
Helenei credincios pe veci, stăpîne !

'THESEU

Norocul va slujește de minune,
Copiii mei î Vom mai vorbi pe urmă
De minunata voastră întimplare.
Tu pîn-atunci, Egeu, te vei supune
Voinței mele. Chiar acum, în templu,
Perechile acestea, dimpreună
Cu noi, vor fi unite pe vecie !
Și cum e dimineața-naintată
Rămîne vînătoarea pe-altădată !
Veniți toți la Atena. Trei părechi!
Va fi cu-atît mai mîndra sărbătoarea 1
Să mergem. Hippolyto !

(THESEU, HtPPOLYTA, EGEU și suita ies prin stînga.)

DEMETRIUS

Tot îmi pare
Așa de mic, așa nelămurit
Ca niște munți pierduți departe-n zare...

HERMIA

Eu parcă m-aș uita ponciș : văd dublu.

HELENA

Eu tot aşa. Demetrius pe care
L-am regăsit îmi pare-un juvaer
Ce-ar fi al meu şi parcă nu-i al meu !

DEMETRIUS

Eu parcă dorm şi încă mai visez.
N-a fost aci acuma bunul duce
Şi nu ne-a dat poruncă să-1 urmăm ?

HERMIA

A fost şi tatăl meu.

HELENA

Şi Hippolyta.

LYSANDER

Ne spuse parcă să-1 urmăm la templu.

DEMETRIUS

Deci nu visăm : să mergem ! Şi pe drum
Vom mai vorbi de visurile noastre.

(BOTTOM *se deşteaptă.*)

SCENA a XXVIII-a
BOTTOM

Dacă-mi vine replica, strigaţi-mă şi răspund... Textul meu zice : „Preafrumosul meu Pyram". — He l Ho ! Petre Quince, cirpaci de foaie! Ce Dumnezeu ! Au plecat şi m-au lăsat dormind. Am avut un vis nemaipomenit! Stă mintea omului în loc şi nu poate să povestească asemenea vis ! Ar trebui ca omul acela să fie măgar ca să încerce aşa ceva ! Se făcea parcă eram... nimeni nu poate spune ce... se făcea parcă eram... şi se făcea parcă aveam... dar ar trebui să fii o paiaţă-n costum tărcat să cauţi să explici ce mi se părea că eram. N-a mai fost ochi omenesc, n-a mai văzut ureche omenească, n-a mai gustat mînă omenească, n-a mai istorisit vreodată asemenea vis. Am să-1 pun pe Petre Quince să-mi scrie o baladă cu visul acesta al meu... Se va zice : Visul lui Bottom, şi am s-o cînt la sfîrşitul piesei, în faţa ducelui; ori — poate să pară şi mai plăcută — am s-o cînt în momentul cînd Thisbea îşi dă duhul.

(Iese prin faţă în dreapta.)

ACTUL HI

SceneHe ca în actul intăi.
După apusul soarelui. De pilastrul din colț al palatului, spre fundul scenei, spînzură-n înălțim.ea frizei o candelă de ulei care abia luminează scena.

SCENA I

Intră THESEU, FLUTE, SNOUT, STARVELING și QUINCE

QUINCE

Ați trimis acasă la Bottom ? încă tot nu s-a mai întors ?

STARVELING

Nu se știe nimic despre el. De bună samă e fermecat.

FLUTE

Dacă nu vine, piesa e compromisă. Nu se poate juca, nu-i așa ?

QUINCE

Firește ! Nu-i în toată Atena un al doilea care să poată juca pe Pyram.

FLUTE

Nu, asta se știe, e cel mai de talent dintre toți meșteșugarii din Atena.

QUINCE

Și cel mai chipeș. Amorez, ferească Dumnezeu ! E un lucru de nimic.

(Intră SNUG.)

SNUG

Maestre, ducele se-ntoarce de la templu; mai vin cu el două-trei părechi de cavaleri și dame, cununați totodată. Dacă am putea să dăm reprezentația, ne-ar bate fericea !

QUINCE

O, dragă Bottom ! Ți-ai pierdut cele șase drahme pe zi, pe care puteai să le ai o viață-ntreagă! Că mai puțin de șase drahme nu putea să capete, și dacă ducele nu i-ar da șase drahme pe zi pentru Pyram, mă spînzur ! Șase drahme pe zi e nimica toată !

(Intră BOTTOM,)

BOTTOM

Unde-s băieții ? Unde-s logofeții ?

QUINCE

Bottom ! Ce zi colosală ! Ce zi cu noroc!

BOTTOM

Scumpi maeștri, aș putea să vă spun cîte-n lună și-n soare. Dar mai bine nu mă-ntrebați, căci dacă v-aș spune, n-aș mai fi atenian de omenie. Și cu toate astea, nu fac decît să vă povestesc ce-am pățit.

QUINCE

S-auzim, dragă Bottom I

BOTTOM

Pune-ți pofta-n cui! Atît vă spui că ducele a cinat. Imbrăcați-vă. Puneți-vă băieri bune la bărbi şi nojițe bune la papuci ! Ducele vine. Fiecare să-şi repete rolul, căci ca să nu mai lungim vorba, piesa noastră a fost aleasă ! In orice caz, Thisbea să se primenească; şi cel care face pe leul să nu-şi roadă unghiile, care trebuie să-i atîrne afară ca nişte gheare de leu. Şi, scumpii mei confrați, nu mîncați ceapă, nici usturoi; avem de spus lucruri frumoase şi nu mă îndoiesc că ducele, auzindu-le, va spune că e o comedie foarte dulce... Nici o vorbă mai mult, şi înainte ! "Vine ducele !

(Toți ies prjn *dreapta.)*

SCENA a Il-a

THESEU, HIPPOLYTA, curteni şi suita (vin din dreapta şi stînga pe scări în fund. în frunte, purtători de torțe şi muzicanți, cu flaute, clarinete şi trompete. Muzicanții rămin sus, purtătorii de torțe se împart în spațiul ce-l au de luminat.)

HIPPOLYTA

O, soțul meu, ce spun aceştia este
Cu-adevărat ciudat,

THESEU

Mai mult ciudat
Decît adevărat. N-am pus temei
Pe basmele cu zîne niciodată.
Lunaticii, poeții şi smintiții
Mint mai presus de orice-nchipuire.

Cutare vede draci mai mulți ca-n iad ;
Acesta e nebunul. Altul care
E-ndrăgostit, în frenezia lui,
Zăreşte a Helenei frumusețe
Pe fruntea unei negre egiptene.
poetul, cînd îşi rătăceşte ochii
Scînteietori de pe pămînt la ceruri,
Din ceruri pe pămînt, întruchipează
Atîtea lucruri care nu viază ;
Ia pana — le dă suflet şi dă nume
Unor nimicuri care nu-s pe lume !
Deşarte jocuri ale fanteziei !

HIPPOLYTA

Dar cele ce ne-au povestit de-azi-noapte
Şi ce s-a petrecut cu ei arată
Că nu-s numai închipuiri deşarte,
Oricît ni s-ar părea de minunate !

finiră *LYSANDER, HERMIA, DEMETRIUS, HELENA.)*

THESEU

Vin logodiții sprinteni ți viol !
Noroc, prieteni! Zile fericite
Cum le doriți !

LYSANDER

Mai fericiți, o, duce,
Fiți voi la drum, la prînz şi-n aşternut I

THESEU

Veniți ! Să-nceapă muzica şi danțul!
Maestrul nostru de petreceri unde-i ?
Ce desfătări ca să ne treacă vremea
S-au pregătit ? Chemați pe Philostrat!

PHILOSTRAT

Aci, mărite duce !

THESEU

Ce petreceri
Ai pus la cale pentru astă-seară ?
Ce muzică şi danturi ? Cum putem,
De nu prin veselie, să-nşelăm
Greoiul pas al vremii ?...

PHILOSTRAT

Iat-o listă.

THESEU

Văd „Lupta cu centaurul, cîntată
Pe harfă de un comic din Atena".
E-o poveste veche şi pe care
I-am spus-o mai demult miresei mele
Spre gloria lui Hercul, ruda mea.

(Citind)

„Revolta cetei de bacante bete
Cari sfîşie pe cîntăreţul trac."
E-o piesă care s-a jucat
Cînd m-am întors biruitor din Theba.

(Citind)

„Acele nouă muze ce bocesc
Ştiinţa decedată-n sărăcie."
Fireşte, vreo satiră muşcătoare,
Vreo critică ; nu prea se potriveşte
Cu veselia unei nopţi de nuntă.

(Citind)

„O scenă scurtă şi plictisitoare
A lui Pyram şi-a preafrumoasei Thisbea.
Preatristă comedie..." Trist şi comic ?
Scurt şi plictisitor ? E, cum s-ar zice,
O gheaţă caldă şi-un omăt fierbinte, —
Ciudată-mpărechere de cuvinte !

PHILOSTRAT

E-o piesă de vreo zece vorbe ;
Dar, pentru zece vorbe chiar, prea lungă
Şi foarte plicticoasă, prin urmare.
Nici un cuvînt nu e la locul lui,
Nici un actor în rol... Şi-i tragică,
Stăpîne, pentru că în piesa-aceasta
Pyram se sinucide : ceea ce,
Mărturisesc, pe cînd se repeta,
îmi stoarse lacrămi, însă nu de jale,
Ci lacrimi cum n-a mai vărsat vreodată
Nici veselia cea mai zgomotoasă.

THESEU

Şi cine sînt aceia care-o joacă ?

PHILOSTRAT

Bărbaţi cu palma aspră cari lucrează
Aci-n Atena, cari — de cînd sînt ei —
Nu şi-au muncit cu-astfel de lucruri mintea
Şi cari-acuma cea dintăia dată
Şi-au chinuit memoria, s-o poată
Juca în faţa voastră-n astă-seară.

THESEU

S-o auzim.

PHILOSTRAT

O, nobilul meu duce !
Nu-i vrednică de noi. Am ascultat-o
Şi nu-i nimica, nu-i nimic de ea.
Doar numai poate de-aţi simţi plăcere
Văzînd ce-amarnic s-au trudit, sărmanii,
Spre-a vă sluji-n ăst chip.

THESEU

Vreau s-o ascult.
Nimic nu-i rău pe lume, cînd porneşte
Din zel curat şi din intenţii bune.
Chemaţi actorii! Doamnelor, poftiţi !

HIPPOLYTA

Nu-mi place să privesc cum neputinţa
Se zbuciumă-n zădar, cînd sîrguinţa
Nu-i ajutată de-nsuşiri fireşti.

THESEU

Dar, Hippolyta mea, n-o să priveşti
Aşa ceva.

HIPPOLYTA

Nu spune Philostrat
Că n-au habar de ce voiesc să joace ?

THESEU

Cu-atît mai mult socot că li se cade
Recunoştinţa noastră. De vor face
Greşeli oricît de mari şi de tot felul,
Le voi ierta cu bucurie zelul,
Făr-a căta sâ-1 judec după roade...

PHILOSTRAT

Măria-sa binevoieşte dar ?
Prologu-i gata.

THESEU

Spune-i să-nceapă.

(PROLOGUL intră.)

SCENA a IV-a[1]

PROLOGUL

De v-aducem supărare, ne veţi crede, - aşa sperăm;
Că nu vrem nicicum prin jocul nostru să vă supărăm.
Ci ca să vă dăm dovada de ce ştim şi ce putem
Asta e şi cel din urmă şi întâiul scop ce-avem.
De veneam spre-a vă displace, n-am mai fi venit defel;
De-a vă place ni-i unicul şi adevăratul ţel.
Nu pentru plăcerea voastră sîntem noi aci veniţi,
Spre-a vă face ca să plîngeţi sînt actorii pregătiţi.
Dar vedeţi-i şi pe urmă, după ce-i veţi fi văzut,
Veţi putea atunci cunoaşte tot ce e de cunoscut.

THESEU

Nu prea e grămătic acest ştrengar !

LYSANDER

A cam luat-o peste cîmp, ca un armăsar nărăvaş, care nu ştie unde să se oprească. O bună învăţătură, mărite duce, nu ajunge să vorbeşti ; trebuie să ai şi măsură la vorbă.

HIPPOLYTA

în adevăr, a spus prologul întocmai cum ar cînta un copil din flaut. A scos sunete, dar fără cîntec.

THESEU

Rostirea lui a fost ca un lanţ încurcat, nu lipsea nici o verigă, dar toate alandala. Cine vine-acum ?

(PYRAM, *THISBE, ZIDUL, LUCW-DE-LUNĂ si LEUL intră ca persoane mute din dreapta.)*

[1] In revistă numerotare greşită: aceasta ar fi trebuit să fie scena a IH-a.

SCENA a V-a

Cei ***dinainte, persoanele piesei***

PROLOGUL

Poate-această povestire să vă mire, n-am ce zice,
Spectatori, păn' ce-adevărul vine totul să explice.
Omul ăsta e Pyramus, dacă vreți cumva să știți,
Thisbea e-această fată preafrumoasă ce-o priviți.
Omul plin de tencuială și cu var mînjit pe-o parte
Este Zidul, urîciosul zid ce pe amanți desparte.
Fericiți cînd pot, sărmanii, prin a zidului spărtură
Pe furiș și-n mare taină să-și șoptească gură-n gură.
Omul ăsta cu fanarul, cu cățel și mărăcine
Reprezintă luciul lunii : căci, notați aceasta bine,
Noaptea numai cînd din ceruri luna lumina de sus,
Se--ntîlneau Pyram și Thisbea
la mormîntul lui Ninus.
Fiara asta cruntă, cărei leu îi place să se cheme,
Intr-o noapte, cînd venise dulcea Thisbe
prea devreme,
A făcut-o ca să fugă și-n acea sperietură
Ea, fugind, lăsă să-i cadă-n drum mantaua ei
pe care
Leul o mînji pe urmă cu însîngerata-i gură.
Tot atunci, Pyram, un tînăr blînd la chip,
roz-alb, apare ;
El găsi mantaua Thisbei credincioase sîngerată
Și pe loc înfipse vîrful blestemat al spadei sale
Drept în inimă-i în care sîngele fierbea de jale.
Thisbea ce s-oprise-n umbra unor mure,
scoate-ndată
Junghiul și muri. Și-acuma Leul, Zidul,
Luciu-de-Lună
Și amanții-n mîndre stihuri-ce-a urmat
au să vă spună.

(PROLOGUL, THISBE, ZIDUL si LUCIU-DE-LUNA ies prin dreapta.)

THESEU

Nu-mi vine-a crede că un leu vorbește.

LYSANDER

De Ce, o, duce, n-ar vorbi un leu
Cînd sînt măgari atîția care vorbesc ?

ZIDUL

In acest poem se-ntîmplă, că și eu, numitul Snout,
Reprezint un zid, dar zidul ăsta, rog să fiu crezut,
Are crăpături și găuri multe care pot lăsa
Să șoptească-ades în taină pe Pyram cu Thisbea sa.
Tencuiala, piatra, varul ce-1 vedeți, vădesc curat
Că sînt zid în toată legea, că sînt zid adevărat.
Iar la dreapta și la stînga prin spărturile aceste
își șoptesc fricos amanții amoroasa lor poveste.

THESEU

Se poate cere de la var și tencuială și o perucă să se exprime mai frumos ?

DEMETRIUS

N-am mai ascultat niciodată, stăpîne, zid așa de duhliu !

THESEU

Pyram s-apropie de zid. Tăcere !

PYRAM

Noapte neagră la culoare, noapte groaznică ce vii,
Noapte care totdeauna ești pe Ioc ce nu e zi !
Noapte î noapte ! noapte tristă ! noapte ! noapte !
Vai ! mă tem
C-a uitat să vină Thisbea, la-ntîlnirea ce-o avem;
Iar tu, zidule. o dulce zid drăguț, care te ții
Intre casele bătrine și desparți pe-ai lor copii,

Zidule ! O, zid simpatic! Dulce zid frumos, mi-arată
O spărtură-a ta prin care ochii mei pot să străbată.

(ZIDUL îşi resfiră degetele.)

Mulțumesc, o, zid prieten ! Jupiter te aibă-n pază !
Dar ce văd ? Nu văd pe Thisbea mea iubită !
Ce-nsemnează ?
Zid afurisit, nu zăresc comoara mea.
Blestemată fie-ți piatra, dacă mă tratezi aşa !

THESEU

Îmi pare că şi zidul s-ar cădea
Să blesteme, căci, chipurile, simte.

PYRAM

Nu, asta nu, mărite doamne ! „Dacă mă tratezi aşa" e replica Thisbei. Ea va intra în scenă şi eu voi pîndi-o prin zid. Veți vedea că e tocmai aşa cum zic. Iat-o că vine.

(Intră THISBE.)

THISBE

Zidule, ce-atît de-âdesea în amara clipă cînd
Mă despart de mîndrul Pyram, tu m-auzi
cum gem plîngînd,
Gura-mi de cireaşă-adesea se apleacă să-ți sărute
Pietrele cu tencuială şi cu var şi-n veci tăcute !

PYRAM

Pare că zăresc o voce... In spărtură mă reped
Să aud figura Thisbei...

THISBE

Ah, tu eşti, Pyrame, cred.

PYRAM

Crede ce pofteşti, iubito : sînt iubitul tău fidel
Ca Lymandru către Hera, ba chiar şi mai şi ca el 1

THISBE

Eu-ți voi fi ca şi Helena de fidelă, pană mor.

PYRAM

Ceea ce era Saphala pentru Procrus, tu îmi eşti !

THISBE

Eu, cum adora Saphala pe-al ei Procrus. te ador !

PYRAM

Dă-mi prin acest zid o gură, Thisbeo, dacă mă
iubeşti.

THISBE

Vai, sărut doar zidul numai, gura ta nu.

PYRAM

Vreai să vii
Azi la a lui Ninus groapă ?

THISBE

Pyram, viu de-oi fi-ntre vii!

ZIDUL

Care va să zică, eu m-am achitat de rol.
Neavînd deci ce mai face, zidul lasă locul gol.

(Iese ZIDUL, PYRAM şi THISBE.)

THESEU

Care va să zică nu mai e nici un zid între cei doi vecini.

DEMETRIUS

Nici că se poate altfel, stăpîne, de vreme ce zidurile au urechi.

HIPPOLYTA

E cea mai desăvîrşită prostie pe care am auzit-o vreodată.

THESEU

Ce-i mai bun în genul acesta e jocul umbrelor 'şi tot ce-i rău nu mai este rău cînd s-amestecă fantazia.

HIPPOLYTA

Atunci fantazia dumitale lucrează, nu a lor.

THESEU

Dacă nu ne facem despre noi o idee mai rea, ca ei înşişi, pot trece drept oameni de toată cinstea. Tată că vin două nobile dobitoace : o lună şi un leu.

(Intră LUCIU-DE-LUNA si LEUL.)

LEUL

Doamnelor, a căror inimi mici se fac mai mititele
Cînd zăresc cel mai mic şoarec care fuge pe podele,
Veți sări în sus de spaimă, tremurînd ca varga, poate,
Cînd un răcnet straşnic leul din gîtlejul lui va scoate.
Deci aflați că eu sînt leul, Snug, de felul meu tîmplar,
Şi că nu-s, Doamne fereşte, leu şi nici leoaică chiar,
Căci de-aş da năvală-n scenă, ca un leu plin de turbare
V-aş înspăimînta degeaba şi-aş muri de supărare.

THESEU

Iată o fiară de treabă şi cu bună creştere.

DEMETRIUS

Cea mai excelentă bestie pe care-am văzut-o vreodată, stăpîne.

THESEU

S-auzim luna !

LUCIU-DE-LUNA

Ast fanar înfățişază luna cea încornorată.

DEMETRIUS

Ar trebui să poarte coarnele în frunte.

THESEU

Nu e crai-nou. Coarnele nu i se văd, pentru că e lună plină.

LUCIU-DE-LUNA

Ast fanar înfățişază luna cea încornorată
Şi cu mine dimpreună omu-n lună totodată.

THESEU

Asta-i greşeala cea mai mare din toate; omul ar trebui să fie în lună : cum ar putea fi altfel omul din lună ?

DEMETRIUS

Nu poate, din pricina luminării : priviți cum fumega opaițul.

HÎPPOLYrA

Sînt sătulă de luna asta, aş vrea să se schimbe ca de obicei.

THESEU

Socotind după slaba lumină a minții sale, ai crede că stă s-apună. Dar totuşi trebuie să fim politicos! şi cu rînduiala şi s-aşteptăm pînă-i vine ceasul.

LYSANDER

Zi mai departe, lună !

LUNA

Tot ce-am zis e că fanarul acesta e luna; eu omul din lună ; crosnia aceasta de mărăcine e-a mea şi căţelul de asemenea.

DEMETRIUS

Toate astea ar trebui să fie în fanar, deoarece sînt în lună. Dar... tăcere ! Iată pe Thisbea !

THISBE

Ninus zace-aci în groapă, însă unde e Pyram ?

LEUL

(răcneşte)

O !

DEMETRIUS

Bine-ai răcnit, leule !

THESEU

Bine-ai fugit, Thisbeo !

HIPPOLYTA

Bine luminezi lună! In adevăr, luna străluce cu multă bunăvoinţă.

fLEUL *sfîşie* mantaua THISBEI şi pleacă.)

'THESEU

Bine sfîşii, leule !

DEMETRIUS

Iată-1 şi pe Pyram.

LYSANDER

Şi leul s-a făcut nevăzut.

PYRAM

Dulce lună ! Lăudate fie-ţi razele de soare !
Lăudată şi lumina vie şi strălucitoare.
Căci la al lunii tale graţios torent de aur
Pot zări pe credincioasa Thisbe, scumpul meu tezaur !
Insă, vai, nenorocire !
Ce zăresc aci ? O, cer !
Ce zăreşte-a ta privire,
O, sărmane cavaler ?
Cum se pDate-aşa ceva ?
O, sărmana mea iubită,
Puico ! Buna ta manta
E de sînge, vai, mînjită !
Furii crude, apăreţi,
Smulgeţi, rupeţi şi tăieţi
Firul tristei mele vieţi !

THESEU

Jalea asta la moartea unui prieten bun mai că te face să plîngi.

HIPPOLYTA

Mărturisesc că-mi pare foarte rău de bietul Pyram.

PYRAM

Pentru ce, natură, oare, ai adus pe lume lei ?
Pentru ca un leu să-mi rupă a vieţii mele floare ?
Ea... aceasta... nu... nu fuse cea mai mîndra din femei.
Care-a strălucit vreodată pe acest pămînt, sub soare ?

Porniţi potop de jale,
O, lacrime, la vale !
Tu, spada mea săracă,
Ieşi repede din teacă
Şi vino să te-mplînt
Aci în sînul stîng.
în care-i inima !
Aşa ! Aşa1 Aşa \
Acum un mort eu sînt
Cu trupul la pămînt,
Şi sufletul în cer !
Astîmpără-te, limbă,
Mergi, lună, şi te plimbă !
Mor î Mor î Mor! Mor şi pier !

(LUCIV-DE-WNĂ dispare.)
(Marcia funebre.)

HIPPOLYTA

Cum se face că luna s-a dus mai înainte de a veni Thisbea să-şi găsească amantul ?

THESEU

II va găsi la lumina stelelor. Iat-o !

(Intră TH1SBB.)

Şi cu bocetul se-ncheie şi piesa.

HIPPOLYTA

Eu aş crede că n-ar trebui să bocească prea mult pe urma unui asemenea Pyram; n-ar strica s-o mai scurteze.

DEMETRIUS

Cred că o molie n-ar atîrna mai greu la cintar decît Pyram cu Thisbea lui cu tot.

LYSANDER

Mi se pare că ochii ei dulci l-au şi zărit.

THISBE

Oare dormi tu, copilaş ?
Hai, deşteaptă-te ! Ei aş !
Ce ? Mort ? Spune un cuvînt!
O, Pyrame, ce-ai făcut ?
Nu răspunzi ? Rămîi tăcut ?
înveli-va un mormînt
Ochii tăi dulci şi senini !
Şi sprincenele de crini,
Şi figura-ţî drăgălaşă,
Nasul tău ca o ciraşâ
Nu mai sînt, ah, nu mai sînt!
Biată inimă se frînge,
Frînge-te şi nu mai bate !
O, veniţi voi trei surate
Cu-ale voastre mîni fatale
Şi ca laptele de pale,
Şi muiaţi-le în sînge,
Pentru că tăiarăţi. Parce,
Firul scump al vieţii sale.
Limbă, stai şi nu mai toarce !
Vino, spadă sîngerată
Şi a sinului zăpadă
Cu-ascuţişul tău sfîşi-o !
Astfel Thisbe fu să cadă !
Mor ! Adio ! Mor ! Adio !

THESEU

Luna şi leul au rămas să înmormînteze morţii.

DEMETRIUS

Da, şi zidul tot aşa.

BOTTOM

Nu, nicidecum. Zidul care despărţea pe părinţii lor s-a dărîmat. Dacă doriţi acum să vedeţi...

EPILOGUL

Sau să auziți un danț bergamasc jucat de doi, comedianți din trupa noastră ?

THESEU

Nici un epilog, vă rog; piesa dumneavoastră n-are nevoie de apologie. Nu vă scuzați. Actorii fiind morți, e de prisos să mai,fie fluierați. Dacă acela care a scris piesa ar fi jucat rolul lui Pyram şi s-ar fi spînzurat de brîul Thisbei, ar fi fost o tragedie foarte frumoasă ; şi aceasta este, nu-i vorbă, destul de frumoasă şi foarte bine jucată. 'începeți mai bine dansul bergamasc şi lăsați epilogul.

(Dans de clovni.)

Cu glas de-aramă miezul nopții sună,
E ora cînd stafiile se-adună.
Prieteni, la culcare ! Căci mă tem
Că toată vremea care o veghem
In noaptea aceasta mîni o vom dormi,..
La revedere ! Somn uşor, copii!
De-aci-nainte — încă cincisprezece
Voioase zile-n şir vom tot petrece.

(Toți intră în palat. LYSANDER, HERMIA, DEMETRIUS Şi HELENA ies prin dreapta.)

SCENA a VI-a

PUCK

Rage-acuma hămesit
Leul; urlă-n lună lupul
Şi plugarul obosit
îşi dedă odihnei trupul.
Leneş pîlpăie văpaia
Pe tăciuni, cobind a moarte,
Țipă-n turnuri cucuvaia.

Ceasul tainic nu-i departe
Cînd strigoii-n țintirim
Ies din gropi întredeschise ;
Iară noi, silfi ce-nsoțim
Carul Hecatei, cu vise
Pe furiş goniți de soare
Şi ne-mprăştiem ca vise
După umbrele fugare.
Nici un şoricel nu strice
Pacea astei case sfinte.
Eu-s trimis cu-o maturice
Ca să mătur dinainte
Şi să fac curat aice.

(Intra OBERON, TITANIA, ZÎNE.)

OBERON

Răspîndiți ca o lucoare
Dulce-a unui foc ce moare,
Zîne, şi porniți in zbor
Şi dansați apoi uşor !

TITANIA

Cîte-o notă-ngîne-n cor
Fiecare vorbă a mea,
Pînă ce n-o rămînea
Nesfințit nici un locşor.

(Cîntece şi danț.)

OBERON

Mergeți pan' la revărsatul
Zorilor prin tot palatul.

(ZÎNELE intră-n palat.)

Iară noi vom cerceta
Cel mai mîndru pat de nuntă,
Ca feriți de soarta cruntă
Fericiți să viețuiască
Cei ce-n el au să se nască.

Iar perechile tustrele
Să-şi rămînă-n veci fidele
Şi să aibă-n toate spor
Şi noroc cu pruncii lor.
Zinele, până se face
Zi, cu roua de pe văi
Să sfințească-aceste-odăi,
Răspîndind o dulce pace.
Ca-n aceste săli mărețe,
Gloria să strălucească
Şi-o eternă tinerețe
Pe stăpini să-i. fericească !

(ZÎNELE se-ntorc din palat.)

Şi acum,
In zbor, la drum !
Ne-ntîlnim iar în amurg !

PUCK

Dacă umbre, ce sîntem,
V-am adus vreo supărare,
Credeți (şi atunci avem
Un cuvînt de apărare)
Că în somn v-au apărut
Toate cîte le-ați văzut.
Şi atunci povestea noastră
Nu-i decît un sarbăd vis
Care nu va fi proscris
De bunăvoința voastră.
Dar pe numele meu bun
Şi cinstit, mă jur eu, Puck,
In curînd am să v-aduc
Ceva nou şi mult mai bun.
De n-o fi aşa cum spun,
Puck rămînă de minciună.
Puck e hotărit să facă
Tot ce poate să vă placă.
Şi acuma, noapte bună
Tuturor şi nu plecați
Pană ce n-aplaudați!

ROMEO ŞI JULIET,

PERSOANELE

ESCALUS, ducele de Verona
PARIS, rubedenia acestuia
CONTELE MONTAGUE
CONTELE CAPULET j şefii celor clouă case învrăjbite
CAPULET al II-lea
ROMEO, fiul lui Montague
MERCUTIO, rubedenie a ducelui
BENVOLIO, nepot al Iui Montague
TYBALT, nepot al contesei Capulet
LORENZO 1
FRATELE IOAN / călugări franciscani
BALTAZAR, servitorul lui Romeo
SAMSON 1
GREGORIO / servitorii Iui Capulet
ABRAHAM, servitor al Iui Montague
PETRE
UN PAJ al contelui Paris
UN APOTECAR
CONTESA MONTAGUE
CONTESA CAPULET
JULIETA, fiica acesteia
DOICA Julietei

Un ofițer, muzicanți, gardieni, suită ducală şi a conților Capulet şi Montague, cetățeni, măşti etc.

Acțiunea : Verona Ia începutul actului al cincilea, în Mantua.

ACTUL I

PROLOG

finiră CORUL)

CORUL

Aicea, în Verona-ncîntătoare,
A două neamuri mîndre veche ură
A izbucnit din nou, prin certuri care
Să curgă sînge mult de frați făcură.
Din cele două case-nduşmănite
Ies doi îndrăgostiți loviți de soartă
Şi vrajba cu nenorociri cumplite
Sfîrşeşte prin a tinerilor moarte.
Iubirea lor cu soartă-ngrozitoare,
Şi ura ce nu poate-a fi-mpăcată
Decît cu moartea scumpelor odoare,
Pe scenă-n două ceasuri vi se-arată.
De-aveți răbdare s-ascultați acestea
Ne-om strădui sâ-nfățişăm povestea.

SCENA i

O piață publică.
SAMSON si GREGORIO

SAMSON

Pe spada mea, Gregorio, să nu le mai permitem să ne ia de sus.

GREGORIO

Nu, fireşte, căci am rămînea pe jos.

SAMSON

Vreau să spun că, dacă ne-or mai lua Ia vale, să ne ţinem la înălţime.

GREGORIO

Da, numai bagă de seamă să nu ajungi la înălţimea furcilor !

SAMSON

Eu, cînd mă scoate cineva din ţîţîni, nu ştiu multe.

GREGORIO

Şi eu nu ştiu multe care să te scoată din ţîţîni.

SAMSON

O javră din casa Montague mă scoate din ţîţîni.

GREGORIO

A scoate din ţîţîni să cheamă a urni din loc ; dar viteazul stă locului. De aceea, pesemne tu, cînd eşti scos din ţîţîni, nimeni nu se mai poate ţine de tine.

SAMSON

O javră din casa Montague are să mă ţină locului ! Am să dau de zid pe toţi bărbaţii şi pe toate femeile din casa Montague.

GREGORIO

Atunci eşti un om slab, că numai cei slabi se dau pe lîngă ziduri.

SAMSON

Ai dreptate, şi de aceea femeile, care sunt vase de lut, se sparg lesne, sunt totdeauna date de zid. De aceea am s-arunc peste zid pe bărbaţi şi am să îndes în ziduri pe femei.

GREGORIO

Cearta e între domnii noştri şi între noi, slugile.

SAMSON

Ce-mi pasă ! Am să fiu neom şi, după ce-oi da gata pe bărbaţi, mă leg de fete. Are să fie vai şi amar de pielea lor.

GREGORIO

De pielea fetelor ?

SAMSON

Totuna-i!

GREGORIO

Nu-i totuna pentru cine-o s-o pată.

SAMSON

O, au s-o pată cu mine, n-ai tu grijă ! Ştii că sunt un om şi jumătate !

GREGORIO

Tot e bine că nu eşti o jumătate de om ! Scoate spanga, uite că vin doi din casa Montague.

(Intră ABRAHAM si BALTAZAR.)

SAMSON

Gata ! Începe tu sfada, eu te apăr din dos.

GREGORIO

Din dos ? Vreai să dai dosul ?

SAMSON

Nu te teme de mine.

GREGORIO

Nu zău, să mă tem eu de tine ?

SAMSON

Lasă atunci să fie legea cu noi, lasă-i pe ei să înceapă.

GREGORIO

Am să strîmb din nas, cînd or trece. Zică ce-or pofti.

SAMSON

Ce-or îndrăzni, vreai să zici. Eu am să le dau cu tifla : dacă s-o prinde, ei se fac de rîs.

ABRAHAM

Nouă ne dai cu tifla, signore ?

SAMSON

E de partea noastră dreptatea, dacă zic da ?

GREGORIO

Nu!

SAMSON

Nu, signore. Nu vă dau cu tifla, signore. Dar dau şi eu aşa, cu tifla, signore.

GREGORIO

Cauţi ceartă, signore ?

ABRAHAM

Ceartă, signore ? Nu, signore !

SAMSON

Altcum, de cauţi ceartă, sunt la dispoziţia dumitale. Slujesc un stăpîn- tot aşa de bim ca şi al dumitale.

ABRAHAM

Nu mai bun.

SAMSON

Prea bine, signore.

(Intră BENVOLIO.)

GREGORIO

Zi mai bun : uite că vine un văr al stăpînuluî nostru.

SAMSON

Ba da, mai bun, signore !

ABRAHAM

Minţi !

SAMSON

Trageţi spada, dacă vă dă mîna ! Hai, Gregorio. Nu-ţi uita lovitura cea faimoasă !

(Se bat.)

BENVOLIO

Nebunilor, vîrîți spadele în teacă ! Nu ştiți ce faceți !

(Intră TYBALT.)

TYBALT

Ce, te iai la harță
Cu slugile ? Aci, Benvolio !
Priveşte-ți moartea-n față !

BENVOLIO

Eu fac pace.
Intoarce-ți spada-n teacă, sau mai bine
Ajută-mi să-i despart.

TYBALT

Nu ți-e ruşine
Cu spada-n mîna sa vorbeşti de pace ?
Urăsc cuvîntul cum urăsc gheena.
Ca şi pe toți Montaghii şi pe tine !
Mişelule ! Azi între noi s-alege !

CETAȚEANU

Săriți ! Săriți !. Goniți-i cu ciomege !
Jos Capulet! Jos Montague !

(Intră CAPULET în halat de noapte şl CONTESA CAPULET.)

CAPULET

Ce-i larma
Aceasta ? Dați-mi spada mea cea lungă !

CONTESA CAPULET

Nu, cîrja ! Cîrja ! Ce să faci cu arma ?

(Intră MONTAGUE şi CONTESA MONTAGUE.)

CAPULET

Vreau spada mea ! Nu vezi cum mă sfidează
Cu arma-n mînă Montague bătrînul ?

MONTAGUE

Ruşine, Capulet! Eşti un mişel!

CONTESA MONTAGUE

Nu ! Nu vei face nici un pas spre el !

(Intră DUCELE ESCALUS cu suita.)

DUCELE.

Vasali rebeli! Duşmani ai păcii cari
Mînjiți cu sînge de vecin oțelul !
Creştini sunteți ? Nu, fiare ce vărsați
Spurcatul purpur ce vă curge-n vine,
Spre-a stinge focul unei uri haine !
Jos armele ! De-osînda cea mai cruntă
Se fac părtaşi toți cei ce legea-nfruntă.
Şi luați aminte ce mîhnitul duce
Azi în auzul tuturor v-aduce :
De trei ori, Montague şi Capulet,
Iscarăți din senin gîlcevi civile,
De trei ori ați silit, în aste zile,
Pe veronejii doritori de pace
Şi-ncărunțiți în cinste, să-şi dezbrace
Bogatul strai ce-aşa frumos le şade
Şi-n mîini să prindă vechile lor suliți
Mîncate de rugină, şi pe uliți
Să lupte pentru ura ce vă roade !
De tulburați oraşul îrică-o dată,
Plătiți cu viața pacea, tulburată.
Şi-acum voi toți ceilalți plecați în pace.
Bătrîne Capulet, tu mă urmează.

Tu, Montague, veni-vei dup-amiază
La curtea noastră s-afli ce ne place
Să mai decidem în pricina-aceasta.
plecați, vă zic, de puneți preț pe viață !

(Pleacă toți, afară de MONTAGUE, CONTESA MONTAGUE și BENVOLIO.)

MONTAGUE

Nepoate, spune : tu ai fost de față,
Cine-a început ? Cum a venit năpasta ?

BENVOLIO

Cînd am sosit, se-ncăierase bine
Slujitorimea noastră cu a lor.
Eu sar cu spada-n mînă să-i despart,
Atunci apare îngîmfatul Tybalt.
El mă provoacă, învîrtindu-și pala
Pe după cap, dar sfîrtică doar vîntul.
Ce șuieră bătîndu-și joc de dînsul.
Pe cînd schimbăm noi lovituri^ și ghionturl,
S-adună gloata, crește-nvălmașala,
Cînd iată vine ducele.

CONTESA MONTAGUE

Dar unde-i
Romeo ? L-ai văzut ? Ce bine-mi pare
Că el n-a fost...

BENVOLIO

Contesă, azi la ceasul
Cînd nu mijise încă sfîntul soare
La geamul de rubin al aurorei,
Spre cîmp mă duse în neștire pasul
Acolo, pe alei, sub sicomorii
Ce se întind spre-apuș de-oraș, văzui
Pe fiul vostru rătăcind, dar care
Văzîndu-mă, să adînci-n umbrare.

Eu-nțelesei atunci dorința lui
De-a fi lăsat să meargă-ntr-ale sale,
Chiar eu fiindu-mi mie de prisos.
Așa că fiecare bucuros
Fugi de cel care-i fugea din cale.

MONTAGUE

Știm că sporește-n dimineți senine
Cu lacrimi rouă și cu-adînci suspine
Ingrămădește-n zări de-a valma norii.
Cînd însă de la patul aurorii
Voiosul soare trage Ia o parte
Perdelele de umbră, trist de moarte
Și palid mi se-ntoarce acas' feciorul
Și, ocolind lumina, trage storul
Și strălucirea zilei o înșală,
Făcînd în juru-i noapte artificială.
Spre ce limanuri gindu-1 poartă
Nu știm, și orice povață e deșartă.

BENVOLIO

Dar pricina, o nobil unchi, n-o știi ?

MONTAGUE

N-o știu și, vai, nici nu o pot ghici...

BENVOLIO

Nu l-ai luat din scurt ?

MONTAGUE

Orice mijloace
S-au dovedit zadarnice. El tace
Neavînd alt confident decît pe sine,
Și cît de sincer și discret, vezi bine,
E-așa de nepătruns, de-nchis în haina
Tăcerii-n care-și ține-ascunsă taina,

Şi temător ca un boboc de floare
Ce-i ros de-un vierme negru, mai-nainte
De-a-şi fi deschis petalele la soare...
L-am lecui cu-acelaşi dor fierbinte
Ce-1 punem să putem afla ce-1 doare,
Dar...

(Se vede ROMEO venijid.)

BENVOLIO

Uite-1 pe Romeo, vine-ncoace.
Lăsaţi-mă cu el. Şi nu-i dau pace
Pîn' ce nu vi-1 descos de-a fir-a-părul l

MONTAGUE

O, drept răsplată pentru-ntîrziere,
Dac-ai putea să afli adevărul!
Contesă, vino.

(MONTAGUE şi CONTESA MONTAGUE se duc.)

BENVOLIO

Bună ziua, vere

ROMEO

E aşa tîrziu ?

BENVOLIO

Abia nouă a bătut.

ROMEO

Ce lungă-i ziua cînd eşti abătut!
Cel ce-a plecat aşa zorit de-aci
Nu era tata ?

BENVOLIO

El era. Ei şi ?
De ce e ziua lui Romeo lungă ?

ROMEO

Dacă-i lipseşte tocmai ce-o alungă î

BENVOLIO

Iubeşti ?

ROMEO

S-a dus.

BENVOLIO

Amorul ?

ROMEO

Nu, favorul
Amorului...

BENVOLIO

O, pentru ce amorul
E-aşa tiran cît de blajin se pare ?

ROMEO

O, pentru ce, legat de ochi, amorul
îşi află ţînta unde-1 duce dorul,
De ce nu vede... da' unde stăm la masa ?
Dar stai ? Ce luptă fu aci ? — Nu, lasă !
Am şi aflat. Aci e multă ură,
Dar şi amorul a-ntrecut măsura.
Ei bine, ură plină de amor !
Amor setos de ură! Tot născut
Dintr-o nimica toată la-nceput!
Deşertăciune grea ! Voioasă jale !
Haos diform de forme ideale !
Avînt de plumb ! Lumină, fum ! Foc, gheaţă
Bolnav, dar teafăr Somn de-a pururi treaz !
Eşti ce nu eşti: acesta e amorul!
Pe care eu-1 urăsc, deşi-i duc dorul!
Nu-ţi vine-a rîde ?

BENVOLIO

Mai curînd aş plînge...

ROMEO

De ce, o, suflet bun ?

BENVOLIO

De tot ce-ndură
Romeo.

ROMEO

Vezi, iubirea-i o tortură...
Căci suferinţa mea ce se răsfrînge
In dragostea ce mi-o arăţi, sporită,
Mi-o faci prin ea şi mai nesuferită...
Amoru-i fum, urzeală de suspinuri,
Aprins, văpaie-n ochii ce-i iubeşti;
Gustat, izvor de armonii cereşti
De dragoste, dar zbuciumat de chinuri,
Val furtunos de lacrimi de durere...
Şi ce mai e ? Sminteală înţeleaptă,
Aromă fără gust şi dulce fiere !
Mă duc, iubitul meu, la revedere !

BENVOLIO

Mă părăseşti aşa în drum ? Aşteaptă
Că viu şi eu... îmi faci o nedreptate!

ROMEO

Ah, m-am pierdut pe mine însumi ! Nu-s
Romeo eu... Romeo se ascunde
Aiurea. El e dus... e... nu ştiu unde !

BENVOLIO

Ascultă : spune-mi serios pe cine
Iubeşti ?

ROMEO

S-o spun prin lacrimi şi suspine

BENVOLIO

Nu, spune-o liniştit.

ROMEO

Faci tocmai cum
Ai spune unui biet bolnav : acum
Fă-ţi testamentul liniştit. Ce greu
Mai cade vorba asta ! Dragul meu,
Ascultă, serios : iubesc o fată.

BENVOLIO

Aceasta-am şi ochit-o eu îndată.

ROMEO

Ocheşti fără de greş în adevăr;
Şi fata e frumoasă *t*

BENVOLIO

Scumpe văr,
Un ţel frumos s-atinge lesne-mi pare...

ROMEO

Aci n-ai nimerit-o. Ca Diana,
Ferită-n zaua feciorie sale,
Ea e invulnerabilă, vicleana.
Cu arcu-i de copil îi dă ocoale
Zadarnic Eros : nu se lasă prinsă
De-o şoaptă dulce, de-o privire-aprinsă ;
Ca marmura de rece, n-o incintă
Nici aurul ce-ar ispiti şi-o sfîntă.
O, şi-i bogată-n frumuseţe, însă
E tot pe-atît sărmană : dacă moare,
Cu ea şi frumuseţea ei e stinsă.

BENVOLIO

Vrea poate să rămînă-n Veci fecioară ?

ROMEO

O, da, şi prin această cumpătare
Se spulberă-n risipa o comoară :
Căci frumuseţea, cînd o cruţi, rămîne
Sterilă şi, murind, cu ea omoară
Şi frumuseţea zilelor de mîne ;
E prea frumoasă, prea cuminte, prea
Cuminte-n frumuseţea ei, căci vrea
Prin chinul meu mărirea să şi-o crească
Ea s-a jurat în veci să nu iubească,
Fâcînd prin jurămintul ei barbar
Din mine-un mort ce mai trăieşte doar
Nenorocirea lui azi să ţi-o spuie...

BENVOLIO

Ascultă-mi dar povaţa : alt leac nu e
Decît să-ncerci s-o uiţi dacă se poate...

ROMEO

ilnvaţă-mă să uit întîi de toate !

BENVOLIO

Indreaptă-ţi ochii spre-alte frumuseţi.

ROMEO

Dar s-o ador mai mult atunci mă-nveţi,
Căci masca ce sărută fruntea unei
Femei frumoase nu ne face oare
Să bănuim tot farmecul ce-ascuhde
Sub negrul ei ? Şi poţi avea puterea
Cînd eşti lovit de-orbire să mai uiţi
Tezaurul ce ţi-a luat vederea ?
Arată-mi o femeie ne-ntrecută
In farmece —, şi-o să mă lase rece.

Ea-mi dă prilej să văd ce mult o-ntrece
Cu farmecu-i divin fermecătoarea !
Adio dar ! Nu poţi să-mi dai uitarea...

BENVOLIO

Am să ţi-o dau, sau mor îndatorat.

(Pleacă.)

SCENA a II-a

CAPULET, PARIS şi un SERVITOR

CAPULET

Şi Montague-i lovit de-acea măsură
La fel cu mine. Cred că rău n-am face,
Bătrîni cum suntem, să cădem la pace...

PARIS

E trist ca vă dezbină vechea ură
Pe voi, cei mai de seamă cetăţeni,
Dar. conte, la-ntrebarea ce v-am pus
Ce-mi veţi răspunde ?

CAPULET

Fata, cum v-am spus,
E cam străină-ntr-ale lumei încă,
Abia-mplini şaptesprezece ani;
Să-şi irosască înc-o vară-două
Mireasma lor şi-atunci o să ne pară
Mai pîrguită pentru-o viaţă nouă.

PARIS

Mai fragede ca ea se măritară
Şi-s mame fericite azi.

CAPULET

Se poate,
Dar prea curînd se veştejesc mai toate !
Tot ce-am nădăjduit e azi țărînă
Şi ea numai în viața mea bătrînă, —
Acest copil ce-mi moşteneşte-averea —
E azi nădejdea mea şi mîngîierea...
Şi, scumpe Paris, poți să-ți cerci norocul :
Fă-i curte, şi de vei găsi mijlocul
Să-i placi, aşa încît să-ți dea cuvîntul,
N-am să-ți refuz nici eu consimțămîntul.
La noapte, după datina străbună,
Dau o serbare unde se adună
Un mare număr de-oaspeți dragi. Poftim
Şi dumneata, pe care-1 prețuim
Mai mult ca toți, şi număru-1 sporeşte,
în casa mea modestă deci pofteşte
Să vezi mai multe pămîntene stele
Ce-n farmec pot întuneca pe cele
Cereşti. Şi-astfel cum zburdă un eopil,
Cînd vede pe şăgalnicul april
Săltînd pe urma iernei gîrbovite,
Aşa plăcerea ochii să-ți desfete,
Văzînd mănunchiul drăgălaş de fete
Ca nişte flori de-abia îmbobocite...
Ascultă-le pe toate şi priveşte
La toate, şi închină-te acelei
Ce mai presus de toate străluceşte.
Copila mea şi dînsa printre ele-i,
Deşi prea timpurie în cununa
Acestor flori —, doar că-i mai mult ca una..^
Să mergem...

(Către SERVITOR)

Tu,grăbeşte-te, mişele,
Cutreieră Verona şi-mi găseşte
Pe toți cei scrîşi acolea pe hîrtie ;
Le spune că-i poftesc la sindrofie.
Să vină toți cu inima voioasă
Şi să se simtă ca la ei acasă...

(CAPULET şi PARIS ies.)

SERVITORUL

Domnilor, să găseşti pe cei scrişi. acolo pe hîrtie ! mi s-a poruncit. Scrie lâ carte că cizmarul să-şi vadă de cot, croitorul de calapod, pescarul de penel şi zugravul de năvod ; iar pe mine mă trimete să găsesc pe cei scrişi acolea pe hîrtie, şi eu habar n-am ce fel de nume-a scris acolea cine le-a scris... Trebuie să caut vreun cărturar... Uite că tot am eu noroc !

(Intră BENVOLIO şi ROMEO.)

BENVOLIO

Hei. dragul meu, prin foc se stinge focul
Şi-un chin de groaza altui chin amar
S-alină... Simți cum se^nvîrteşte locul
în jurul tău ?... Te-nvîrți în sens contrar !
Durerea se potoale prin durere.
De ți se umple ochiul de-un venin
Mai proaspăt, scade-a celui vechi putere.

ROMEO

Se poate să te vindeci de minune
Cu-o foaie de pătlagină—

BENVOLIO

Cum, vere ?
La ce-ar sluji ?

ROMEO

La vreun picior scrintit.

BENVOLIO

Ce ? eşti smintit, Romeo ?

ROMEO

Nu-s smintit,
Dar mai legat în fiare ca smintiții,
închis într-o celulă, hămesit,
Bătut şi torturat şi... sara bună,
Prietene !

SERVITORUL

Plecata voastră slugă,
Cinstit signor ! Vreau să vă fac o rugă ;
Ştiți să citiți ?

ROMEO

Da, în restriştea mea,
Ursita-mi neagră.

SERVITORUL .

Poate c-ați învățat-o aceasta fără carte !
Dar spuneți-mi : ştiți să citiți ce scrie-aci ?

ROMEO

Da, de-oi cunoaşte slovele şi limba
In care-i scris.

SERVITORUL

Vorbiți cinstit, vă las cu bine !

ROMEO

Stai !
Ştiu să citesc, băiete.

(Citeşte)

„Signor Martino cu soția şi fiica, contele Anselmo şi răpitoarele sale surori, tînăra vădana baroneasă de Virtruvio, signor Placento şi drăgălaşele sale nepoțele, Mercutio şi fratele său Valentin, unchiul meu Capulet cu soția şi fetele, frumoasele mele nepoate Rozalina, Livia, signor Valentio şi vărul meu Tybalt, Lucio şi zglobia Elena."
Aleasă lume ! Unde-ai s-o pofteşti ?

SERVITORUL

Acolo, sus...

ROMEO

Unde ?

SERVITORUL

La casa noastră.

ROMEO

A cui ?

SERVITORUL

A domnului.

ROMEO

Da, ai dreptate.
Aceasta trebuia să te întreb.

SERVITORUL

Apoi vă spun eu fără să mai întrebați: stăpînii mei sunt neamul Capulet cei mari şi putrezi de bogați, şi, dacă nu sunteți cumva din casa Montague, poftiți, vă rog, şi dumneavoastră şi deşertați o garafă cu vin. Vă las cu bine.

(Pleacă.)

BENVOLIO

La această veche sărbătoare dată
De mîndrii Capuleți, e invitată
Şi multiubita Rozalina ta
Şi toate frumusețile Veronei...
Vin şi, cu ochii nepărtinitori,
Privindu-le de-aproape, le compară
Şi lebăda pe care o adori
Iți va părea mai hîdă ca o cioară !

ROMEO

O, cînd credința sfîntâ-n ochii mei
S-ar stinge-ntunecată de eres,
Prefaceți-vă, lacrimi. în scîntei !
Şi ochii mei pâgîni ce-atît de des
Se-neacă-n lacrimi, dar nu pot să moară.
Să ardă ca ereticii în pară !
O alta mai frumoasă ca odorul
Inimei mele ?... N-a văzut nicicînd
Nici soarele atoatevăzătorul .'

BENVOLIO

In ochii tăi ea mai frumoasă pare
Că n-au avut prilejul s-o compare
Decît pe dînsa singură cu sine...
Ci-n ale lor platane cristaline
Frumusețea ei va cîntări egală
Cu-aceea-a strălucitelor fecioare
Pe cari le vei vedea azi la serbare
Şi-ți va părea atunci aşa de pală
p. cît de mîndra ți se arăta.

ROMEO

Nu merg la bal s-ascult povața ta,
Ci să ador icoana-i ideală !

SCENA a III-a

O cameră în casa lui Capulet.
CONTESA CAPULET, DOICA, apoi JULIETA

CONTESA

Unde mi-e fata ? Doică, mergi de-o cheamă !

DOICA

Pe fecioria mea, pe cînd eram
De doisprezece ani, zău c-am strigat-o !
Hei, mititico ! Vino, puică-mamă !
O, Doamne ! Unde-i ? Julieto !... Iat-o !...

JULIETA

Ce e ? Cine mă cheamă ?

DOICA

Maică-ta !

JULIETA

Aci sunt, scumpă mamă ! Ce doreşti ?

CONTESA

O vorbă... Doică, lasă-ne puțin...
Avem o taină... Stai mai bine, doică !
M-am răzgîndit; ne-om sfătui tustrele.
Tu ştii că fata noastră-i măricică...

DOICA

Păi, da ! Ştiu anii ei pe zi, pe ceas !

CONTESA

N-a împlinit şaptesprezece ani.

DOICA '

Pe cei patrusprezece dinți ai mei,
Deşi-mi lipsesc vreo zece dintre ei,
Jur că ea n-are şaptesprezece ani !
Cit mai avem de azi pîn' la San-Piedro ?

CONTESA

,Vreo două săptămîni.

DOICA

De-or ii ori ba
Oricare-i ziua-n care va cădea
San-Piedro-n fiare, în ajunul zilei
Se-ncheie de la naşterea copilei
Şaptesprezece ani. Că doar Suzana —
S-o odihnească Dumnezeu, sărmana,
Acu-i în cer, n-avui de dînsa parte !
Suzica mea era în anii ei;
Dar, cum spuneam, în seara de San-Piedro
Ea are tocmai şaptesprezece ani.
îi are, pot s-o spun, şi cu temei !...
Sunt şaisprezece ani de la cutremur
Şi-am înțărcat-o (cit oi fi pe lume
N-am s-o mai uit) taman în ziua aceea,
Mi-am pus pelin pe sîn şi mâ prăjeam
La soare, sub cotețul de porumbi.
La Mantua erați măria-voastră,
Țin minte parcă-i ieri; şi, cum spuneam !
Cînd a gustat pelinul ce-1 pusesem
Pe sfîrcul țîței şi-1 găsi amar —
Să fi văzut cum s-a zbîrlit micuța
Şi cum mi-a bozolit, drăcşorul, sînul!
Şi... trosc t făcu atunci porumbărîa.
N-a fost nevoie să-mi mai spună : fugi!
Şi-s şaisprezece ani în cap de-atunci,
Că ea sta copăcel pe-atunci, drăguța,
Pe sfînta cruce, chiar cerca să umble
Şi forfotea de colo pînă colo...

Cu-o zi înainte se plesnise-n frunte,
Căzînd cu fața-n jos, şi omul meu —
Să-1 ierte Cel-de-sus — era un om
Aşa de hîtru ! o ridică-n brațe :
„Hai, zice el, căzuşi aşa pe față ?
Cînd ei fi mare, ai să cazi pe spate !
Aşa-i, Julico ?" Şi, o, Preacurată !
Ea tace-atunci din plîns şi zice : „Da".
Vezi cum se prinde gluma cîteodată !
O mie de-ani de-aş mai trăi, nu uit.
„Aşa-i Julico" zice el; ea tace
Din plîns şi zice : „Da !"

CONTESA

Destul acuma !
Te rog să taci puțin.

DOICA

Tac, doamnă dragă,
Dar nu mă pot opri să nu fac haz
Că ea tăcu din plîns şi zise : „Da !"
Şi-avea cucuiu-n frunte cit o prună !
Şi cum țipa ! „Hai — zice omul meu —
Căzuşi pe față ? Ai să cazi pe spate
Cînd te vei face mare, nu-i aşa ?"
Ea tace-atunci din plîns şi zice : „Da !"

JULIETA

Ci taci acum şi tu, odată, doică !

DOICA

Tac, uite tac ! Te aibă Domnu-n paza-i !
Că doară tu ai fost cea mai frumoasă
Păpuşă care-am alăptat-o eu !

S-ajung să te mai văd de-acum mireasă
Şi nu mai vreau nimica.

CONTESA

Da, mireasa !
Da, asta e chiar ce voiam să spun.
Ce zici, copilă, vrei să te măriți ?

JULIETA

Să mă mărit ? Nici nu visez măcar
înalta cinste...

DOICA

Cinste ! Auziți!
Aş spune, zău, c-a supt înțelepciunea
Cu laptele, de n-aş fi doica ei !

CONTESA

Aci-n Verona-s mame azi, femei
Cinstite şi mai tinere ca tine.
De nu mă-nşel, eram şi eu ca ele
La vîrsta-n care tu eşti fată încă.
lntr-un cuvînt : Paris îți cere mîna...

DOICA

Şi-i un fecior, fetico ! O comoară,
Nu alta !

CONTESA

A Veronei primăvară
Nu numără o mai aleasă floare.

DOICA

Curat, o floare ! Floare ! Ce spuneam ? !

CONTESA

Ce zici de-acest fecior de mare neam ?
Desează vine la serbarea noastră.

Citeşte-i dar în mîndra carte-a feței
Ce-a scris într-însa mîna cea măiastră
Neîntrecută-n nuri a frumuseței ;
Scrutează-i trăsăturile-i alese
Şi, dacă dai de lucruri ne-nțelese,
în scrisul umed al privirei sale
Găseşti, la colțuri, note marginale.
Acest volum de-amor, amant răzleț,
De s-ar lega, ar fi fără de preț
Şi strălucirea scumpului tezaur
S-ar revărsa şi-asupra-mbrăcămintei
Ce-nchide-n copci de aur basmul de-aur...
Astfel şi tu, dacă-ți asculți părinții
Şi-ți faci din Paris ținta fericirei.
Vei fi, făr-a scădea deloc, părtaşă
Şi-a bogăției lui şi-a strălucirei...

DOICA

Să scadă ? Nicidecum ! Ferit-a sfîntul !
Că doar femeia prin bărbat se-ngraşă...

CONTESA

Acum doresc să-ți spui şi tu cuvîntul.

JULIETA

Doresc să văd şi eu de-i cu putință
Să-mi placă, dacă-1 văd, precum ai spus.
Dar nu voi trece de hotarul pus,
Iubită mamă, chiar de-a ta voință.

(Intră un SERVITOR.)

SERVITORUL

Doamnă, oaspeții au sosit, masa e servită. Dumneavoastră sunteți chemată, domnişoara dorită şi doica e batjocorită la bufet. Trebuie să dau fuga să servesc. Vă rog să poftiți numaidecît.

CONTESA

Venim acum. Te-aşteaptă Paris, drago.
Să mergem...

DOICA

Mergi, şi-adaugă, copile,
Nopți vesele la veselele zile !

SCENA alV-a

O stradă.

ROMEO, MERCUTIO, BENVOLIO (cu cinei sau şase *măşti,* purtători *de torțe si alții)*

ROMEO

Să ne slujim de-un logos scurt drept scuză ?
Sau să lăsăm în pace biata muză !

BENVOLIO

Azi nu mai sUnt la modă ceremonii
De-acestea, prin saloanele Veronei.
La ce-ar sluji Amor, cu o eşarfă,
Ca un tătar c-un arc pestriț, o marfă
Ce o să ducă spaima printre fete
Ca o momîie într-un stol de vrăbii ?
Pot să ne ia la ochi dacă le place :
Jucăm un danț sau două, şi plecăm.

ROMEO

N-am chef să sar. Să mi se dea o torță :
Tot sunt eu sumbru : vreau să fac lumină.

MERCUTIO

Ba trebuie să joci, Romeo dragă !

ROMEO

Uşor de voi, cu inima uşoară
Şi cu pantofi uşori. Sufletul meu
Ca plumbul mă apasă la pămînt,
De nu mai pot să mă urnesc.

MERCUTIO

Tu eşti
înamorat : lui Amor deci îi cere
Aripele şi-avîntă-te în sfere !

ROMEO

Sunt prea adînc străpuns de-a lui săgeată,
Spre-a mă-nălța pe-aripele-i uşoare
D-asupra sumbrei mele suferinți.
Mă prăbuşesc sub greaua lui povară.

MERCUTIO

Te prăbuşeşti ? Fii dar şi tu povară :
Şi cum e gingaş, lesne-1 poți înfrînge.

ROMEO

Amorul gingaş ? Nu, brutal şi crud,
Şi arțăgos : ca spinul el te-nțeapă.

MERCUTIO

De-i crud, fii crud, şi-nțeapă-1 de te-nțeapă,
Şi cred că-i trece pofta să re-nceapă...
O mască dați-mi ! Mască pentru mască !
De-acuma ochii răi n-au să-mi cunoască
Defectele şi masca va roşi
In locul meu.

BENVOLIO

Bateți la uşă şi
Hai să intrăm. Şi-odată-intrat, oricare
Să-şi puie sprinten labele-n mişcare.

ROMEO

O torță ! Cei cu inima uşoară
Pot gîdila cu tălpile podeaua
Eu-s tivitura, vorba celor vechi :
Țin luminarea să mă uit la ei.
Şi oricît de viu e jocul, stau pe loc.

MERCUTIO

Noi te vom scoate din acest băltoc
In care zaci, vîrît pînă-n urechi.
Haidem, că cheltuim lumina zilei.

ROMEO

Cum asta ?

MERCUTIO

Vreau să spun că pierdem vremea,
Parc-am aprinde lămpi ziua-n amiază !
Dar noi cu tine-avem intenții bune,
Şi-i de cinci ori mai mult bun-simț în ele
Ca-n cinci cuvinte care schinteiază
De spirit...

ROMEO

Toți avem intenții bune,
Dar şi nebune.

MERCUTIO

Pentru ce nebune ?

ROMEO

Azi-noapte am avut un vis.

MERCUTIO

Şi eu !

ROMEO

Şi ce-ai visat ?

MERCUTIO

Se-nşală visătorii.

ROMEO

Dar ce visează-n somn e-adevărat.

MERCUTIO

Văd că Regina Mab azi-noapte, dragă,
Te-a cercetat. în lumea zînelor
Ea-i zîna-moaşă, care le dezleagă.
Ea vine nu mai mare ca agata
Pe inelarul unui alderman,
Purtată pe puzderii, şi se plimbă
Pe nasurile celor care dorm.
Cu spițele din fire de păianjen,
Cu coviltir din aripi de lăcustă,
Cu frînele din raze moi de lună,
Avînd drept bici un piciorуş de greier
Cu-un slîrc dintr-un fir de funigel,
Ca vizitiu o gîză-n haină sură,
Micuță ca un vierme cuibărit
în deştul unei slujnici somnoroase ;
Careta ei o coajă de alună
Scobită de dulgherul veveriță,
Sau cariul meşter, ce-i din zile vechi
Rotar la zîne. Şi cu-acest alai
Colindă ea în fiecare noapte
Prin creierul celor îndrăgostiți
Şi ei visează dragoste. Aleargă
In goană pe genunchi de curtezani
Şi ei visează numai reverențe,
Pe degetele oamenilor legii
Şi ei visează grase onorarii,

Pe buzele frumoaselor ce-n taină
Visează sărutări, şi-ades le umple
De bube Mab cea rea, fiindcă-s unse
Cu dresuri ce le-mput al lor răsuflet.
Vrunui curtean i-aleargă peste nas
Şi el miroase-n vis o slujbulrță.
Cînd gldilă la nas pe vreun egumen
Cu vreo codiță de purcel de dijmă,
Şi el visează vreo pomană bună ;
Cînd pe grumazul vreunui dîrz războinic
Trecînd, el vede capete tăiate,
Asalturi, breşe, spade spaniole,
Atunci uruie toba, se deşteaptă
Şi-n spaimă-njură-o rugăciune-două,
Apoi adoarme iar. Tot Mab aceasta
încurcă noaptea coamele la cai
Şi face noduri fermecate, care,
Cînd le descurci, ți-aduc nenorocire.
Ea este striga ce pe fete mari
Le culcă pe spinare şi le-nvață
Să țină pe bărbați; e vrăjitoarea...

ROMEO

O, taci, Mercutio *1* Vorbeşti nimicuri...

MERCUTIO

Da, ai dreptate, căci vorbesc de visuri
Ce sunt prăsila unor creieri leneşi
Născută din închipuiri deşarte
Ca aerul, mai nestatornice .,
Ca vîntul ce dezmiardă-o clipă sînul
De gheață-al nordului şi-ntoarce fruntea
Apoi spre sudul cel stropit de rouă.

BENVOLIO

Dar vîntul care spui ne suflă nouă
Ospățul de sub nas. Sosim tîrziu...

ROMEO

Mă tem că prea devreme. Nu ştiu ce
Mă face să presimt: că o restrişte,
Ce-atîrnă încă-n stele, îşi porneşte
Siniştru-i zbor spre-acest ospăț nocturn,
Şi vine printr-o moarte timpurie
Să pună capăt tristei mele vieți.
Dar El ce cîrmuieşte-n pribegie
Pe muritori va şti să poarte grijă
Şi de vîntreaua mea... Haidem, să mergem,
Voioşi tovarăşi!

BENVOLIO

Toboşari, sunați!

(Ies.)

SCENA a V-a

O sală în casa lui Capulet.
MUZICANȚI şi SERVITORI

INTÎIUL SERVITOR

Unde-i Moş-Tigaie de mi pune mîna să strîngem masa ? Freacă-talere ! Linge-talere !

AL DOILEA SERVITOR

Cînd buna-cuvlihțâ încape doar pe mîinele unuia sau a doi oameni, şi-acelea nespălate, fireşte că nu poate fi lucru curat.

INTHUL SERVITOR

Ridicați jelțurile ! La o parte cu bufetul! Şi luați seama la argintărie. Rogu-te, frățioare, pune-mi la păstrare o bucată de mfarțipan şi, dacă mă iubeşti, spune portarului să dea drumul înăuntru Susanei şi lui Neti. Antoane ! Moş-Tigaie !

ALT SERVITOR

Iacă-mă-s gata !

INTIIUL SERVITOR

Va caută, vă cheamă, au nevoie de voi boierii în sala cea mare.

AL DOILEA SERVITOR

Nu putem nici noi să fim peste tot! Hai, dați-i zor, copii! Fiți harnici; cine trăieşte mai mult mănîncă toată coliva.

CAPULET

Bine-ați venit, o, scumpi signori. Pe-acele
Cucoane care nu au bătături
Puteți să le-nvîrtiți oricît vă place !
Ia să vedem... Mai e vruna din ele
Să facă nazuri... să nu vrea să joace ?
De bună-seamă are bătături!
Am nimerit-o ?... Scumpi signori, salut!
Hei, dragii mei şi eu doar am avut
O zi ca asta, cînd purtam o mască,
Iar gura mea ştia să povestească
Frumoaselor dulci şoapte la ureche...
Şi le plăcea... Ş-a dus ! S-a dus ! S-a dus !...
Salut, o scumpi signori ! Poftim la joc !
începeți muzicanți! Loc ! Faceți loc !
Porniți, drăguțe domnişoare, jocul!

(-Muzică ți danț.)

Lumină, ticăloşilor, mai multă !
împingeți masa-aceea mai încoace !
Aşa... şi stingeți focul că se face
Prea cald în casă... A, dar e-o plăcere !
N-aş fi crezut... E, bună seara, vere !
E, hai, pofteşte, vere Capulet!
Noi doi de mult am încheiat bilanțul !
Cîți ani să fie oare de la danțul
Cel de pe urmă, cînd purtam noi mască ?

AL DOILEA CAPULET

O. Doamne, cred c-or fi treizeci de ani J

CAPULET

Ce spui ? Nu-s aşa mulți ! Nu-s aşa mulți!
Că de la nunta lui Lucentio
Pot fi cel mult vreo douăzeci şi cinci !
Era pe la Rusalii şi umblam
Mascați pe uliți...

AL DOILEA CAPULET

Ba-i mai mult, mai mult!
Băiatul lui e mai în vîrstă, vere.

CAPULET

Ce-mi spui tu mie fleacuri ? Fiul său
E doar major abia de vreo doi ani!

ROMEO

(către un SERVITOR)

Ştii cine-i domnişoara ce-onorează
Cu mîna ei pe cavaleru-acela ?

SERVITORUL

Nu, domnule.

ROMEO

Ah ! Ochii ei ! Cum cresc
Cu scăpărarea lor văpaia torții!
Şi frumusețea ei fără pereche
Atîrnă strălucind pe fața nopții
Nu ca cercelul scump la o ureche
A unui negru, căci e prea bogată
Spre a putea fi cu folos purtată,
Şi e prea fină pentru tot pămîntul!

Ai spune-o porumbiță de zăpadă
Intr-un convoi întunecat de ciori —
Aşa străluce ea printre surori !
Cum se sfîrşeşte danțul, merg s-o caut
Unde s-aşază, pentru a-mi ferici
In mîna-i dulce mîna mea cea aspră.
O, inimă, iubit-ai tu vreodată ?
Ştiurăți ochi, voi, pînă-n noaptea-aceasta
Ce este frumusețea-adevărată?

TYBALT

E, după glas, un Montague. Băiete,
Mergi şi adă-mi spada ! Ce ? Auzi, mişelul,
Să vină-aci mascat ca pocitură,
Să-şi bată joc de sindrofia noastră !
Pe cinstea şi mărirea rasei mele,
Nu fac nici un păcat dacă-1 ucid !

CAPULET

Ce e, nepoate ? Ce te-a tulburat ?

TYBALT

Unchiule, un duşman ! Un Montague !
Un ticălos ce-a cutezat să vină
Să pîngărească sărbătoarea noastră...

CAPULET

E tînărul Romeo *l*

TYBALT

Ba ! Romeo,

Mişelul!

CAPULET

Fii pe pace, nepoțele !
Nu te lega de el. Tînărul om
Se poartă ca un vrednic gentilom.
Verona se făleşte, şi pe drept,
Cu el, că-i bun, bine crescut, deştept,
Şi n-aş dori cu nici un preț, nepoate,
Să-ndure-n casa mea vreo strîmbătate.
Deci, fă-te ca nu-1 vezi; nu fă scandal.
Aceasta-i voia mea, şi de-o cinsteşti,
Fii mai voios şi nu-ncrunta sprinceana,
Că nu-i frumos să stai ursuz la bal.

TYBALT

N-o fi frumos, cînd vine un mişel
Ca oaspe ! Nu-i permit. . .

CAPULET

Ba-i vei permite !
Vreau eu ca să-i permiți. Auzi, iubite ?
Hai ? Cine-i domn aicea? Eu sau tu ?
Aşa ?... Nu vreai să-1 laşi în pace ? Nu ?
Vreai să stârneşti dihonia-ntre oaspeți ?
Să faci pe voinicosul ?... Iți convine !

TYBALT

Dar nu-i ocară, unchiule ?...

CAPULET

Păi da!
Eşti un obraznic ! Zău, rău o să-ți pară !
Poftim 1 Dar, lasă... ştiu eu doar ce zic...
Mai supără-mă încă ! Nu-i nimic...
Bravo, copii!... Mucosule, te cară!
Şi... smirna... sau... Lumină ! Dați lumină !
Mai multă !... Hm... Auzi... auzi... ocară !

TYBALT

Răbdarea care brațul mi-1 opreşte
Şi furia ce-mi clocoteşte-n vine
M-alungă şi, plecînd, îi fac plăcere,
Dar în curînd i-o voi preface-o-n fiere !

(Pleacă.)

ROMEO

De-am pîngărit cu mîna mea impură
Acest sfînt sanctuar : spre ispăşire
îngăduie ca însetata-mi gură,
Doi pelerini ce-s roşii de uimire,
Să şteargă urma grea cu-o sărutare !

JULIETA

Nu, pelerine, mîna ta nu are
Nici un păcat, aşa pioasă pare.
Un sfînt doar strînge mîinele fierbinți
Ale-unui pelerin într-ale sale !
Aceasta-i sărutarea celor sfinți.

ROMEO

Dar sfinți şi pelerini n-au gură oare ?

JULIETA

Au, pelerine, dar spre rugăciune.

ROMEO

O, sfînto ! Lasă gura ta să facă
Ce fac mîinele tale. Las-o dacă
Nu vreai să schimbi credința-n chin amar !

JULIETA

Stau liniştiți de-a pururi sfinții, chiar
Atunci cînd fericirea-i ispiteşte.

ROMEO

Stai liniştită dar, pîn' voi culege
Eu rodul rugei mele : gura mea
Se va cumineca prin sfînta-ți gură !

JULIETA

Atunci cu vina gura mea s-alege !

ROMEO

Cu vina gurei mele ! Dulce schimb !
Dă-mi-o-napoi!

JULIETA

Săruți după scriptură!

DOICA

Vrea să vă spuie-o vorbă mama.

ROMEO

Mama
Domniței ? Cine e ?

DOICA

Cum bag eu seama
N-o ştii pe doamna casei, tinere ?
O, e-o cucoană preacinstită, mama !
Pe fiică-sa, cu care-ai stat de vorbă,
Eu o-alăptai. Halal de cine-o fi
Odată şi odată ginere !
Ştiu c-o să-noate-acela în bănet!

ROMEO

Ea este dar din neamul Capulet ?
Ah, viața mea zălog în mîini duşmane !
Cum voi putea s-o mîntui de blestem ?

BENVOLIO

Hai să ne ducem. Balu-i pe sfîrşit
Romeo.

ROMEO

Da, de asta chiar mă tem,
Şi sunt cu-atîta mai neliniştit.

CAPULET

Nu, scumpi signori, nu-i vremea de plecare...
O masă mică, simplă, de-o gustare ?...
Nu-i chip să mai rămîneți ? Nu ?... Preabine !
"Vă mulțumesc la toți! Vă mulțumesc
La toți, scumpi domni şi doamne ! Noapte bună !
Mai multe torțe acolo ! Hai, veniți.
Şi duce-mă-ți la pat... Hei, n-auziți ?
Pe legea mea, s-a cam făcut tîrziu...
Mă duc să dorm.

(Pleacă toți, afară de JULIETA si DOICA.)

JULIETA

Vai ! cine e signorul
Ce trece-acuma, doică, poți să-mi spui ?

DOICA

Acela ? Cred că e moştenitorul
Şi fiul lui Tiberio moşneagul...

JULIETA

Dar cel ce trece chiar acuma pragul ?

DOICA

E fiul lui Petrucchio, mi se pare.

JULIETA

Dar tinărul care-i urmează, care
N-a vrut deloc să joace ?

DOICA

Nu-1 cunosc.

JULIETA

Mergi repede de află cum îl cheamă
Şl vin de-mi spune.

(DOICA pleacă.)

Dacă-i însurat,
Mormîntul mi-e şi patul de mireasă.

DOICA

(se întoarce)

Romeo-1 cheamă şi-i un Montague,
Duşman de moarte cu a voastră casă,
Şi el e unicul fiu...

JULIETA

O, vai, unică
Iubire-aprinsă de unică ură \
Abia întîmpinat, dar prea tîrziu
Şi-nstrăinat aşa de timpuriu !
Trist zorile iubirei-mi începură:
Căci vai ! sunt osîndită să iubesc
Pe omul ce-s datoare să-1 uresc.

DOICA

Ce-ai zis ? Ce-ai zis ?

JULIETA

Un yers ce mi 1-a spus
Un dansator.

DOICA

Aşa ! Aşa ! Să mergem
Şi noi de-aciim ; toți oaspeții s-au dus.

(Ies.)

ACTUL II

PROLOGUL

CORUL

Dorința veche-acum pe moarte zace,
Iubirea nouă să-i ia locul vine ;
Frumoasa ce-1 făcuse să suspine
Cu Julieta-alături nu-i mai place.
Romeo-acum iubeşte şi-i iubit,
Sunt amîndoi vrăjiți dintr-o privire,
Dar cu primejdii este-a lor iubire,
El crede că-i urît şi duşmănit.
Nu poate face sfinte jurăminte,
Fiind privit cu ochi duşmani de-ai ei,
Ea, deşi prinsă-n vraja dragostei,
Nu ştie cum să-i iasă înainte.
Dar patima, cînd e prilejul, vine
Să guste clipe dulci de farmec pline.

SCENA I

O *piață publică mărginită de* grădina *Capuleților.*

ROMEO

Să plec, cînd inima-mi aci tînjeşte ?
Hai, lut pustiu, şi regăseşte-ți axa.

(Iese.)

(Intră BENVOLIO şi MERCUTIO.)

BENVOLIO

Romeo ! Vere !

MERCUTIO

Lasă-1! e cuminte,
S-a dus pe-ascuns, pesemne să se culce.

BENVOLIO

Fugi de-aici, sări peste-acest zid.
Mercutio, strigă-1!

MERCUTIO

Ba îl şi invoc. ,
Romeo ! Toane ! Patimă! Nebune!
Amorezatule ! arată-te !
Sub forma de suspin măcar ! Rosteşte
Un singur vers şi mi-e de-ajuns ! Exclamă
Un „ah" numai, rimează „dor" cu „mor" !
Cumetrei Venus fă-i un compliment
Şi iă la zor pe Amor, paju-i orb,
Care-a ochit aşa dibaci cînd craiul
Cophetua iubi pe cerşetoare...
N-aude, nu se mişcă, nu se simte !
Hai să-I conjur, că mort e maimuțoiul!
Auzi ! Pe ochii Rozalinei tale,
Pe gura-î fragă, pe boltita-i frunte,
Pe piciorușul ei micuț şi gingaş,
Pe şoldu-i plin şi alte acareturi.
Vin, te conjur, sub propria ta formă
Apari !

BENVOLIO

Se supără dacă te-aude !

MERCUTIO

Nu-1 poate supăra' pe el aceasta.
S-ar supăra cînd aş chema în cercul
Iubitei lui un duh de-un soi ciudat
Care-ar pluti în preajma dînsei, pînă
Ce el l-ar Izgoni cu vrun descînțec...
Aceasta, da, i-ar face în necaz.
Chemarea mea e bună, e cinstită :
In numele iubitei sale doară
L-am conjurat, spre a-1 face să apară !

BENVOLIO .

Cred că-i ascuns acolo, sub copaci,
îi place noaptea umedă. Amorul
E orb şi întunericu-i prieşte.

MERCUTIO

Dar dacă-i orb, e prost țintaş, fireşte.
Acuma şade singur sub un pom.
Şi-ar vrea iubita lui în sîn să-i pice.
întocmai ca un soi de rod de-acele
Pe care le botează drăgănele,
Rîzînd în taină, fetele la țară.
Romeo, noapte, bună ! Merg să sforăi
In patul meu, căci noaptea cîmpul
E-un aşternut prea rece pentru mine...
Ne ducem ?

BENVOLIO

Mergem. L-am căta-n zadar,
Şi chiar dacă-1 găsim, nu-i pare bine.

(Pleacă.)

SCENA a II-a

Grădina Capuleților.
ROMEO ; JULIETA s-arată sus

ROMEO

De răni nu-i pasă celui care-i teafăr ?
Dar taci! Străluce-acolo un luceafăr ?
Sunt zorile şi Julieta-i soare.
Răsai, o soare sfînt, ucide luna,
N-o vezi ce palidă-i acum, nebuna ?
E galbenă de ciudă şi-i geloasă
Că tu, care-i slujeşti de preoteasă,
O-ntreci în farmec ! O, de n-ai sluji-o!
E trist doar giulgiu-i de vestală moartă.
Tu leapădă-1; nebună-i cine-1 poartă.
Şi e geloasă... Zi-i pe veci adio !
Iubita mea e... O I ar fi de ar şti-o !
Vorbeşte, nu, n-a spus nimica... Fie !
Vorbeşte ochiul ei, îi voi răspunde.
Sunt prea-ndrăzneț, ea nu-mi vorbeşte mie.
Doi aştri, cei mai mîndri de pe cer,
Vin ca să roage ochii Julietei
Să strălucească-n lipsa lor în sfere :
Dar dac-ar fi acolo, ochii ei, — '
Acei doi aştri-n capul Julietei, —
S-ar ruşina de strălucirea fetei
Ca zarea lămpii de lumina zilei.
Şi ochii duşi în ceruri ai copilei
In sfere-aeriene s-ar aprinde
Aşa de viu, că păsările-ar prinde
Să cînte, parcă n-ar fi noapte. Iată !
îşi las-acum obrazu-ncet pe mînă...
O, ce n-aş da să fiu mănuşa ei
Şi să-i sărut obrazul !...

JULIETA

Vai...

ROMEO

Vorbeşte...
Vorbeşte încă, înger de lumină,
Că-n noapte tu-mi străluci de glorii plină
Deasupra mea, ca-naripatul sol
Al cerului, pe care muritorii
îl urmăresc năuci, cu ochii-n gol,
Cum suie galopînd viteaz pe norii
Aîene-umflaţi de vînt vîslind departe
In poalele văzduhului...

JULIETA

Romeo !...
De ce eşti tu Romeo ?... Uită-ţi tatăl!
Tăgăduieşte-ţi numele, ori dacă
Nu vrei — o, jură-mi că vei fi al meu
Şi-atunci de tot ce sunt mă lepăd eu !

ROMEO

Să mai ascult, ori să vorbesc ?

JULIETA

Vrăjmaş
Mi_e numele tău numai! Tu rămîi
Acelaşi, chiar de n-ai fi Montague !
Ce-i Montague ? Nu-i mînă, nu-i picior,
Nu-i braţ,- nu-i faţă, nici o altă parte.
Un nume ce-i ? Un trandafir, oricum
Ii spui, iţi dă acelaşi scump parfum !
Aşa Romeo, de nu-i spun Romeo,
Nu pierde din desăvîrşirea lui
Nimic... O, neagă-ţi numele. Romeo !
Şi-n schimbul unui nume care n-are
Nimic cu tine-a face, — ia-mă toată !

ROMEO

Fac tot ce-mi spui : zi-mi doar „iubite" deci !
Primind aşa botezul nou, ţi-o jur
Că nu mai vreau să fiu Romeo-n veci !

JULIETA

O, cine eşti tu, ce-adumbrit de noapte
Pătrunzi în taina mea ?

ROMEO

Eu, după nume,
Nu ştiu şi nu-ţi pot spune cine sunt.
Şi numele, fiindcă ţi-e vrăjmaş,
O, scumpă sfîntă, mi-e urît şi mie.
Să-1 am în scris, l-aş rupe !...

JULIETA

Nici o sută
De vorbe n-a sorbit urechea mea
Din gura ta, dar vocea-i mi-i ştiută :
Nu eşti Romeo, tu, un Montague ?

ROMEO

Nici unul nici cellalt nu-s, de nu-ţi place.

JULIETA

Dar pentru ce şi cum- venişi încoace ?
E zidul 'nalt, greu de sărit, şi locul
E moarte — o, gîndeste cine eşti —
De te-ar zări vreunul dintre-ai mei.

ROMEO .

Aripele iubirii mă-nălţară.
Nu-i zid să poată stânjeni iubirea.
Iubirea-ncearcă tot ce iartă firea
Iubirii... şi de-aceea nu mă tem
De toţi ai tăi !

JULIETA

Dar dacă te-ar zări,
Vai, te-ar ucide !

ROMEO

Ochii tăi frumoşi
Sunt pentru mine mai primejdioşi
Ca douăzeci de spede de-ale lor.
Priveşte blînd : privirea ta blajină
Mă apără de ura lor haină !

JULIETA

N-aş vrea cu nici un preț să fii văzut.

ROMEO

De ei m-ascunde noaptea-n negru-i scut.
De nu țirs drag, mai bine să mă vadă :
Sunt mai voios să mor străpuns de spadă
Decît să mai trăiesc urît de tine !

JULIETA

Dar drumul către locul acesta cine
Ți-1 arătă ?

ROMEO

Iubirea care-ntîi
M-a pus să cercetez. Ea-mi dete sfaturi,
Eu ochii mei i-am dat... Nu sunt pilot,
Dar dac-ai fi liman departe-n zare, .
Scăldat de cea mai depărtată mare,
Tot aş porni spre tine-n pribegie...

JULIETA

Tu ştii că noaptea-mi adumbreşte fața,
Altcum mi s-ar zări-n obraji roşeața
De tot ce m-auzişi spunînd 'nainte.
O, ce n-aş da să pot să fiu cuminte.
Să neg ce-am spus. Dar n-am ce face ! Spune
Tu mă iubeşti ? Ştiu că vei zice : da !
şi eu te cred. Dar dacă-mi juri, tu poate
Iți calci cuvîntul şi aşa se zice
Că Joe rîde de amanții sperjuri.

Frumosul meu Romeo, de ți-s dragă,
O, spune-mi-o cu inima întreagă,
Şi de socoti c-am fost prea lesne-nvinsă,
M-oi arăta ursuză, ne-ndurată,
Voi zice nu, ca tu să-ți dai silința
Să mă cîştigi. Altminteri, niciodată !
Frumostil meu Romeo-s prea duioasă
Şi poți să crezi de-aceea că-s uşoară,
Dar crede-mă că sunt mai credincioasă
Decît acelea cari ştiu să pară
Mironosițe. Poate că şi eu,
O recunosc, mă prefăceam străină,
Dar tu ai fost aci, jos în grădină,
Şi, pîn' să prind de veste, m-ai surprins
Cînd izbucnea iubirea-mi mai aprins,
Deci iartă. Nu-mi lua acea pornire
Drept un uşor capriciu de iubire,
Trădat astfel de noaptea-ntunecată...

ROMEO

Copilă, jur pe sfînta lună care
Chenar de-argint pe vîrf de pomi brodează.

JULIETA

O. nu jura pe luna-nşelâtoare
Ce-şi schimbă discu-n fiecare lună,
Nu vreau să fii şi tu din cei ce mint...

ROMEO

Pe ce să jur dar ?.

JULIETA

Nu jura deloc!
Sau jură doar pe nobilul tău suflet,
Pe sfîntul idol din altarul meu,
Şi te voi crede...

ROMEO

O, dacă iubirea...

JULIETA

Las', nu jura ! Oricîtă-i fericirea
Pe care-o simt acuma lîngă tine,
Dar legămîntul astei nopți îmi vine
Prea iute, nu ştiu cum, prea fără veste,
Prea ca un fulger care nu mai este
Pîn' ce zici: fulgeră! — O, du-te dar,
Dulcele meu ! Şi-a verii adiere
Invoaltă floare face din bobocul
Iubirii noastre pin' la revedere !
Somn dulce ! Noapte bună ! Şi coboare
In sînul tău o pace-aşa de dulce
Ca şi în sînul Julietei care
Se duce, obosită, să se culce...

ROMEO

Ah, tu mă laşi aşa, nemîngăîat ?

JULIETA

Ce mîngîiere-mi ceri tu-n noaptea asta ?

ROMEO

Dă-mi jurămîntul tău în schimb pe-al meu.

JULIETA

Eu ți l-am dat 'nainte de-a mi-1 cere...
Şi tot aş vrea să am să ți-1 dau încă !

ROMEO

Vrei să-1 opreşti ? De ce, odorul meu ?

JULIETA

Ca să ți-1 dau întruna înapoi !
Şi totuşi nu doresc decît ce am.
Ca marea nesfîrşită-i bunătatea-mi,
Şi dragostea-mi ca marea-i de adîncă.

Din ce tot dărui, tot mai mult am încă,
Şi amîndouă-s fără de hotare...
Aud un zgomot... Plec, rămîi cu bine,
Iubitul meu...

(O voce înăuntru; „Domnişoară !")

îndată, doică... Vin...
O, mîndre Montague, fii credincios !
Aşteaptă-mă, vin într-o clipă iarăşi.

(Dispare,)

ROMEO

O, sfîntă, sfîntă noapte ! Mult mi-e teamă
Că tot e doar un vis, fiindcă-i noapte...
Prea dulce e să poată fi aievea !

JULIETA
(apare din nou)

Romeo, un cuvînt şi noapte bună !
De ți-e cinstit amorul tău şi vrea
Căsătorie, dă-mi atunci de ştire
Prin cineva pe care-1 voi trimite
La tine mîine, ca să afle : Unde
Şi cînd vrei tu să ne serbăm logodna ?
Atunci îți pun ursita-mi la picioare,
Stăpîn mi-eşti, te urmez în lumea-ntreagă.

(O *voce înăuntru*: „Domnişoară !")

Vin, vin acum... Dar daca n-ai gînd bun,
Te rog...

(Acelaşi glas înăuntru.)

O clipă. Vin... Să nu mai stărui
Şi lasă-mă durerii să mă dărui
Pîn' ce-oi muri... Trimit la tine-n zori...

ROMEO

Pe partea mea din ceruri...

JULIETA

(apare la fereastră)

Noapte bună
De mii de ori I

(Dispare.;

ROMEO

De mii de ori mai rea,
De nu mă luminează raza ta !
Iubitul spre iubita lui aleargă
Cum fuge leneşul şcolar de carte,
Cum el spre şcoală nu dă zor să meargă,
Tot astfel greu iubitul se desparte.

JULIETA

(apare iar la fereastră)

Romeo ! Sss... Glas de şoimar să am,
Să pot momi un şoim aşa de mîndru !
Robia-i răguşită, nu cutează
Să strige tare, căci ar sparge bolta
Ecoului şi poate că i-ar face
Mai răguşit sonoru-i glas de aer,
Decît al meu de cînd tot spun : Romeo !

ROMEO

E viaţa mea ce m-a strigat pe nume !
Ce argintiu de dulce sună glasul
Iubirii, noaptea, în auzul celui
Ce-ascultă dulcea-i muzică...

JULIETA

Romeo !

ROMEO

Iubito

JULIETA

Mîine dimineaţă, spune,
La cît trimet ?

ROMEO

La nouă.

JULIETA

Pîn-atunci
Sunt douăzeci de ani ! Dar nu mai ştiu
De ce te rechemai...

ROMEO

Mă lasă dar
Să stau aci pînă-ţi aduci aminte...

JULIETA

Spre-a te vedea, aş vrea să uit întruna
Gîndind ce dulce e să-mi fii aproape...

ROMEO

Ca tu să uiţi mereu, aş tot rămîne,
Uitînd de am alt adăpost pe lume...

JULIETA

E-aproape zi; să pleci acum aş vrea,
Dar nu mai mult ca fata ce se joacă
Lăsind din mîini să-i zboare canaraşul -
Sărmanul rob în lanţ — şi-apoi 1-atrage
Din nou spre ea, cu firul de mătase,
Fiindu-i drag, dar şi fiind geloasă
De libertatea liii...

ROMEO

De-aş fi canarul!

JULIETA

Ah, dac-ai fi, iubite ! Dar atunci
Iubirea mea ar fi aşa nebună
Că poate te-aş ucide. Noapte bună !
O, despărţire ! O, griji dulci şi-amare !
Dar fug de-acuma, că aş fi în stare
Să-ţi strig mereu, mereu, de mii de ori,
Tot „noapte bună" întruna pînă-n zori.

(Iese.)

ROMEO

(singuT)

Coboare-se pe ochii-ţi somnul blînd
Şi dulcea pace-n inimă şi-n gînd.
De ce nu sunt eu somnul s-odihnesc
Alăturea de chipu-ţi îngeresc !
Merg să-mi spun fericirea, să-1 implor
Pe bunul pustnic să-mi dea ajutor.

SCENA a IlI-a

In grădina unei monastiri.
FRATELE LORENZO

LORENZO

Ursuzei nopţi îi rîd în faţă zorii
Impestriţînd cu dungi de raze norii
La răsărit. Greoiul întuneric
S-abate încet ca un beţiv, din calea
Zoritei roţi de foc a lui Titan.
Dar pînă ce al soarelui feeric
Ochi arzător din negru scoate valea,
înveselind văzduhul diafan,
Eu trebuie cu ierburi veninoase
Şi flori ce poartă sucuri preţioase
Să-mi umplu coşuleţul de nuiele.

Pămîntu-i mama firii şl sicriul,
Ea face din ce-i mort să nască viul,
Şi-mble ca să-i sugă din mamele
Pe toţi copiii de-orice soi ce-i are,
Mulţi cu-nsuşiri alese, fiecare
Cu-a sa ; şî-atît de felurite toate !
O, sunt puteri de viaţă minunate
In ierburi, în copaci, în piatră chiar !
Din toate cîte din pămînt răsar
Nimic nu-i rău, să n-aibă-"0 parte bună.
Ci-n rău ce-i bun adesea se răzbună,
Cînd e-abătută calea iui ce-a dreaptă.
Virtutea chiar se poate face viciu
Şi viciul poate-a se-nălţa prin faptă ;
E şi balsam de leac într-un caliciu
Gingaş de floare, dar e şi otravă ;
Cînd o miroşi, mireasma e suavă,
Dar cînd o guşti, inima nu-ţi mai bate.
In om, ca şi în plantă şi în toate,
Sunt doi stăpîni mereu în duşmănie :
E bunul har, e crunta lăcomie.
Şi cînd spre cer mâi rău înclină sorţii,
Atuncea vine şi ne-nghite-al morţii
Balaur...

ROMEO

Bună dimineaţa, tată !

LORENZO

Benedicimus. Ce dulce glas
îmi dă voios bineţe la un ceas
Aşa devreme ? Tînărul meu fiu,
De te-ai sculat aşa de timpuriu
înseamnă că ţi-e creierul aprins ;
Eu sunt bătrîn, cu grijile deprins.
Şi grijile ţin ochiul treaz ; dar cînd
Eşti tînăr, sănătos, lipsit de gînd -
Şi chin, de aur ţi-e atuncea somnul.
De-aceea aş putea să jur că domnul
Romeo fu trezit de vreo mîhnire.

Chiar de mă-nşel, nu-i mare osebire.
Un lucru tot rămîne-adevărat,
Romeo-al meu n-a fost azi-noapte-n pat.

ROMEO

N-am fost, dar şi mai dulce-mi fu odihna.

LORENZO

Rău, fiule ! Iar ai fost la Rozalina ?

ROMEO

La Rozalina, tată ? S-a sfîrşit
Cu numele şi chinul ăstui nume !

LORENZO

Dar unde-ai fost atunci ? Pe altă lume ?

ROMEO

Nici nu-i nevoie să mă-ntrebi, că-ţi spun i
Am fost aseară la ospăţ în casa
Duşmanului, şi m-a rănit frumoasa
Pe care am rănit-o. Tată, vin deci
Să-ţi cerem sfîntul leac şi să ne vindeci.
Vezi, sfinte,-acum, ce bun creştin sunt eu :
Mă rog acum pentru duşmanul meu.

LORENZO

Vorbeşte pe-nţeles şi răspicat,
Căci la o spovedanie-n doi peri
Lâ fel şi dezlegarea-i ce o ceri.

ROMEO

Atunci ascultă-mă : ţi-o spun curat
Că sunt înamorat nebun de fata
Lui Capulet, — şi preafrumoasa fată
De-asemeni e de mine-namorată.

Suntem deci una şi rămîne doar
Să fim uniţi de preot la altar.
Cum, unde, cînd ne-am cunoscut şi cum
Ne-am logodit, ţi-oi povesti pe drum,
Dar te implor chiar azi să ne cununi.

LORENZO

Pe sfîntul Francisc! Tu grăieşti minuni !
Dar Rozalina ?... Tinerii, se pare,
Că nu iubesc decît din ochi. Ce-amare
Şiroaie-au curs pe faţa ta slăbită
Şi-n lacrimi cîtă sare risipită,
Spre a săra iubirea-ţi nesărată !
De jale zarea-i încă-nnegurată
Şi plînsul tău îmi vîjîie-n urechi,
Pe-obraji porţi urma lacrămilor vechi ;
O, dac-ai plîns şi-ai suferit vreodată
A fost de dragul Rozalinei numa...
Şi te-ai schimbat, h-o mai iubeşti acuma !

ROMEO

Ades mă dojeneai pentru-nclinarea
Ce-aveam spre ea.

LORENZO

Ba nu, ci pentru marea
Ta nebunie, dragul meu !

ROMEO

Ziceai:
Ingroapă-ţi dragostea !

LORENZO

Dar nu să ai
O alta-n schimb.

ROMEO

Te rog nii mă certa.
Aceea care-mi este acuma dragă,
Mi-a dat şi ea iubirea ei întreagă.
Cealaltă nu era deloc aşa.

LORENZO

Fireşte, căci îţi pricepuse firea,
O vorbă goală doar ţi-era iubirea.
Dar cred că pot să-ţi viu în ajutor,
Căci, poate prin această legătură
A celor două neamuri veche ură
Se va topi în noul tău amor.

ROMEO

Să mergem, n-am astîmpăr...

LORENZO

Stai uşor
Şf-nţelepţeşte, tînăr visător!
Nu e cuminte-aşa s-o iei cu zorul,
Că poţi prea lesne să-ţi sclinteşti piciorul.

SCENA a IV-a

O *stradă.*
BENVOLIO şi MERCUTIO

MERCUTIO

Dar unde naiba poate fi Romeo ?
N-a fost azi-noapte-acasă ?

BENVOLIO

Pajul lui
Mi-a spus că n-a dormit azi-noapte-acasă.

MBJRCUTIO

Ah ! Rozalina-aeeea năzuroasă
L-a scos din minţi ; o să-i răpună capul.

BENVOLIO

Am mai aflat că Tybalt i-a trimis
Acasă o scrisoare lui Romeo. .

MERCUTIO

O provocare fără doar şi poate!

BENVOLIO

Cred că Romeo are să-i răspundă.

MERCUTIO

La o scrisoare poate să răspundă
Oricine, dacă a-nvăţat să scrie.

' BENVdLÎO

Vroiam să spun: că el vâ şti s-ar&te aceluia care-i scrie .că are; curaj cînd îl provoacă.

MERCUTIO

Ah, bietei! Romeo ! E ca şi mort : străpuns de ochiul negru al unei fetişcane bălăioaro, îi ţiuie-n urecniuîi eîntecel de inimă albastră, şi discul inimei lui e despicat două de săgeata orbului arcaş. Asta e om să ţie piept lui Tybalt ?

BENVOLIO

: Ei; şi-.cm'e-i Tybalt ?

MERCUTIO

O, nu-i un Făt-Frumos, fără-ndoială. Dar e un tartor al formelor ! El se bate, cum ai cînta tu pe

note o romanță, cu tact şi .cu măsură. îşi calculează frazele : una, două şi-a treia-n pieptul tău ! E capabil să decapiteze şi-un bumb de mătase ! Un spadasin ! Un duelgiu — *di primo cartello.* Ah, divinul lor *passado* şi *punte reverso* şi hay-urile lor!

BENVOLIO

Ducă-se la pustia cu ifosele lor caraghioase I I-auzi numai: „O foarte fină lamă"; „Un om foarte bine !" ; „O... foarte bine !" — Nu e un blestem, o strămoşi ? Ca să se pripăşească pe la noi acest soi de gîngănii străine, aceşti traficanți de modă, aceşti *pardonnez-moi* cari nu catadicsesc să mai şadă pe o laviță veche ! Oh, *bons-bons-\xrile* lor£

(Intră ROMEO.)

BENVOLIO

Uite-1 pe Romeo !

MERCUTIO

Fără icre, ca o scrumbie uscată. O, carne, carne omenească, cum te-ai batogit! Acum a căzut în doaga lui Petrarca. Laura, pe lîngă iubita lui, era doar o biată jupîneasă, cu toate că avea un adorator care cel puțin se pricepea s-o cînte; Didona, o zdreanță ; Cleopatra, o țigancă; Hero şi Helena, nişte vrăjitoare şi cutre ; Thisbe, avea ea ochi albaştri frumoşi, nu-i vorbă, dar n-are a face... Signor Romeo, *bon pur* \ Vezi că te salut pe franțuzeşte, după cum ți-s nădragii ! Ne-ai rămas dator azi-noapte î

ROMEO

Buna dimineața, prieteni! Cu ce v-am rămas dator ?

MERCUTIO

Că ai fugit hoțeşte. Nu pricepi ?

ROMEO

Iartă-mă, dragă Mercutio. Aveam ceva important, şî-a asemenea caz ți se iartă dacă treci peste unele îndatoriri.

MERCUTIO

Ei, nu-i mai bine-aşa decît să scînceşti de dragoste ? Acuma mai vii de-acasă. Acum eşti Romeo î Acum eşti ceea ce eşti, prin artă şi natură! Căci amorul ăsta care aiurează este din fire un mare nebun, care aleargă bîlbîindu-se de colo pînă colo, pînă ce cade cu păpuşica lui într-o groapă.

BENVOLIO

Opreşte ! Opreşte !

MERCUTIO

Vrei, aşadarâ, s-o iau povestea de la coadă ?

BENVOLIO

Altminteri ai fi lungit-o prea mult.

MERCUTIO

O, te înşeli, aş fi scurtat-o, căci ajunsesem cu povestea mea la fund şi n-aveam de gînd să merg mai departe.

ROMEO

Ia uitați-vă ce alai măreț!

(Intră DOICA şi PETRE.)

MERCUTIO

O pînză ! O pinză de corabie !

BENVQLTO

Ba două : *9* fustă şi-yn Surtuc.

DOICA

Petre!

PETRE

Poftim?

DOICA

Evantaiul meu, Petre !

MERCUTIO

Dă-i-1, Petre dragă, să-şi ascunză. obrazul. Evantaiul e mult mai drăguț ca obrazul dumneaei.

DOICA

Bună dimineața, domnii mei !

MERCUTIO

Bună seara, bună seara, frumoasă matroană!

DOICA

De ce hună seara, mă rog dumneavoastră ?

MERCUTIO

Pentru că, uite, craiul de arătător de la ceas e pironit drept în dricul amiezei.

DOICA

Ruşine ! Ce fel de om e ăsta ?

ROMEO

Un om pe care Dumnezeu 1-a trimis pe lumea asta, ca să se ducă pe cealaltă.

DOICA

Sfîntă şa-ți fie vorba, domnule ! Duce-s-ar ! Dar să nu vă fie cu supărare, domnilor, care poate să-mi spună unde găsesc eu pe tînărul Romeo ?

ROMEO

Pot eu să-ți spun : numai că tînărul Romeo e mai bătrîn acum cînd l-ai găsit, decît era pe cînd îl căutai. Eu sunt cel mai tînăr care poartă numele acesta, pentru că n-am găsit unul mai rău.

DOICA

Bine-ai zis !

MERCUTIO

Aşa ? Ce e mai rău e bine ? N-am ce zice ! E frumos, frumos !

DOICA

Dacă eşti dumneata Romeo, signore, aş vrea să-ți spun ceva la o parte.

BENVOLIO

Să ştii că-i dă o întilnire pe deseară.

MERCUTIO

O țață ! O țatică ! Hoiho !

BENVOLIO

Ce, ai văzut vreun iepure ?

MERCUTIO

Nu! Nu un iepure, domnule; poate doar un vînat cam învechit şi putrezit înainte de a-1 da la masă copt în foaie de post, ca val de el!

(Cînta)

Un iepuroi îmbătrânit
De-i muced chiar şi-i frăgezit,
E-o bună bucăţică-n post ;
Dar dacă putrezit a fost
Mai înainte de-a-1 mînca,
Atunci e vai de maica ta.

Romeo, ne găseşti la voi acasă, unde o să prînzim...

ROMEO

Bine, viu şi eu numaidecit.

MERCUTIO

Adio, venerabilă doamnă, adio... doamnă, doamnă, scumpă doamnă !

(BENVOLIO ?i *MERCUTIO pleacă.)*

DOICA

Spune-mi, rogu-te domnule, cine-i obraznicul ăla, negustor de glume ieftine ?

ROMEO

Unul căruia-i place să se asculte pe sine şi care spune într-o minută mai multe decît poate face într-o lună.

DOICA

Apoi dacă are ceva să spună în ce mă priveşte pe mine, am să-i arăt eu lui, de ar fi încă o dată pe atîta de grozav pe cît este ; şi dacă eu nu pot, au să poată alţii ! Auzi obraznicul! Că doar eu nu-s d-alea cum mă crede el, eu nu-s de teapa lui ! Şi tu, ce păzeşti acolo, de laşi pe orice nespălat să facă haz pe socoteala mea ?

PETRE

N-am văzut pe nimeni să facă haz de dumneata ; că, zău, numaidecit trăgeam spada, să mă crezi! Sunt gata să mă bat cu oricine, unde-i o pricină dreaptă ; şi cînd e de partea mea dreptatea !

DOICA

Uf, Dumnezeu să mă ierte, dar tremură carnea pe mine de supărată ce sunt J Auzi, obraznicul ! Fii aşa de bun, domnule, şi ia aminte la ce vreau să spun. Şi cum îţi spuneam : tînăra mea stăpînă mi-a poruncit să te caut. Acum ce mi-a poruncit să-ţi spun păstrez pentru mine, dar mai întîi vreau să-ţi spun una şi bună : că dacă vrei s-o porţi de nas, ca să spun aşa, ar fi o purtare rea din partea dumitale, ca să spun aşa. Că vezi dumneata, domnişoara e tinerică şi, prin urmare, dacă umbli cu şoseli şi cu momeli, asta nu şade frumos, faţă de o domnişoară, ba e chiar urit de tot..

ROMEO

Să spui stăpînei tale c-o conjur...

DOICA

O, drăguţul de el ! Fireşte, neapărat am să i-o spun. Doamne, cum are să se bucure !

ROMEO

Dar ce vreai să-i spui, doică dragă ? Tu nu m-asculţi.

DOICA

Am să-i spun că o conjuri ; o vorbă care mi se pare că nu poate ieşi decît din gura unui prinţ.

ROMEO

Să-i spui să afle-un mijloc ca să vie
Azi dup-amiază să se spovedească
•In chilioara fratelui Lorenzo.
Va fi şi spovedania, şi nunta...
Aceasta, pentru osteneala ta...

DOICA

Signore, nu ! Nu iau nici o lețcaie !

ROMEO

Hai, ia, te rog eu, trebuie să iei !

DOICA

Azi după-amiază ? Vine, zău că vine î

ROMEO

Tu stai şi-aşteaptă-n dosul minăstirii.
Acolo, peste-un, ceas ți-aduce pajul
o scară împletită din frînghie,
Ce-o să mă urce pe furiş, la noapte,
Pe cel mai-nalt catarg al fericirii.
Mergi sănătoasă şi păstrează taina.
Şi n-o să-ți pară rău de osteneală.
Mergi sănătoasă, doică, şi să spui
Stăpînei tale-o caldă salutare.

DOICA

Domnul să te ție ! încă ceva.
Ascultă, domnule !

ROMEO

Ce-i doică dragă ?

DOICA

E om de treabă pajul dumitale ?
Ştii vorba veche că „doi pot să tacă
Cînd unul dintre ei din lume pleacă !"

ROMEO

O, e-un copil cu inima de aur !

DOICA

Prea bine, domnule. Doamna mea e cea mai drăgălaşă pâpuşicâ de pe lume... O, Doamne sfinte, cînd era numai, de-o şchioapă... O, dar.e un tînăr senior de-i zice Paris şi i se scurg ochii, nu altceva, după dumneaei, dar ea e mai bucuroasă să vadă un broscoi, da, un broscoi! Cîteodată o necăjesc şi-i spun : „Tot Paris e rhai drăguț", — dar ce să crezi, signore, n-apuc să-i spun una ca asta şi se face galbenă ca turta de ceară. Romeo şi rosmarin nu-ncep cu aceeaşi slovă ?

ROMEO

Ba da. Amîndoi cu R. Ei, şi-apoi?

DOICA

Ah, vrei să rîzi de mine, mucalitule ! R ! Parcă mîrîie un cîine. Nu, lasă că ştiu eu bine că începe cu altă slovă — şi are ea o vorbă frumoa»ă de tot cu Romeo şi rosmarin, că ți-ar-fi mai mare dragul s-o asculți.

ROMEO

Mergi sănătoasă, nu uita să spui stăpînei tale că mi-e dor de ea...

DOICA

O, negreşit, i-o spun de mii de ori... Hei, Petre !

ROMEO

Poftim ?

DOICA

Petre, na evantaiul şi treci-nainte mai repede.

SCENA a V-a

Grădina *lui Capulet.*

JULIETA

Nouă bătăi cînd am trimis pe doică.
Spunea că vine peste-o jumătate
De ceas ! Ori poate nu l-o fi găsit ?
Nu, dar e şchioapă... Crainici ai iubirii
Ar trebui să fie gîndurile,
Căci gîndurile sunt mai sprinteioare
Ca razele de soare care-alungă
De pe coline-ntunecate noaptea.
Nu-i ca şi vîntu-naripat Amorul
Şi nu îi poartă oare căruciorul
Mici porumbiţe cu-aripe uşoare ?
Acuma-i, iată, soarele-n amiază.
Şi de la nouă pînă-acum trei ore
Lungi au trecut, şi ea tot să nu vie !
O, de-ar avea o inimă şi-ntr-însa
Un sînge tânăr, ar zbura ca glonţul,
Şi glonţ, s*-ar duce şi-ar veni-napoi !
Bătrînii parcă n-au viaţă-n ei,
Trîndavi şi-nceţi, ca plumbu-s reci şi grei.

(Intră DOICA şi PETRE.)

O, Doamne ! Iat-o ! Doică, l-ai găsit ?
Ce-aduci ? Zi servitorului să plece.

DOICA

Aşteaptă-mă Ia uşă, Petre.

(PETRE iese.)

JULIETA

Ei,
Măicuţo ? Doamne ! Dar de ce te uiţi
Aşa urît ? O, chiar de-i tristă vestea,
Tu spune-o vesel ; iar de este bună.
Nu mi-o strica c-o faţă aşa de acră !

DOICA

Of, nu mai pot! Aşteaptă să răsuflu...
Ce-am alergat!... Mă dor oasele toate !

JULIETA

Ţi-aş da oasele mele-n schimb pe vestea
Ce mi-o aduci ! O, spune-o, doică dragă !
O, spune-o doică, dragă doică !

DOICA

Doamne I
Ce zor ! Nu poţi să mai aştepţi defel ?
Vezi bine doar că nu mai am răsuflet!

JULIETA

Cum n-ai răsuflet cînd găseşti răsuflet
Să-mi spui mereu că nu mai ai răsuflet ?
De cînd tot spui, de ce nu poţi să-mi spui,
Puteai să-mi fi şi spus răspunsul lui !
Răspunde : cum ţi-e vestea ? Bună ? Rea ?..
Atît, şi celelalte mai pe urmă ;
Dar spune-odată, spune, vai, şi-mi curmă
Neliniştea...

DOICA

Ei, rău ai nimerit-o !
Ce te pricepi tu la bărbaţi! Romeo ?
O fi, nu-i vorbă, mai frumos la chip,
La pulpe şi la mîinî şi la picioare
Ca ceilalţi toţi, deşi nu se cuvine

Să mai vorbim de astea, însă totuşi,
Oricum ar fi, e fără-asemănare ;
Curtenitor nu prea îi este felul,
Dar aş putea să jur că-i bîîhd ca mielul!
Dar spune-mi, mîncat-ai dare astăzi ?

JULÎETA

Nu, nu ! Dar astea le ştiam eu toate.
Ce-a zis el de logodnă ? Scurt : ce-a zis ?

DOICA

Vai, cum mă doare capul! Capul meu !
Zvîcneşte, parcă stă să mi se spargă !
Aci mă ține-un junghi! Spinarea mea !
Cum te înduri să mă tot porți pe drumuri!
Din asta poate mi s-o trage moartea...

JULIETA

Îmi pare foarte rău că nu ți-e bine,
Dar, doică dragă, spune–mi : Ce-a zis el ?

DOICA

Romeo spune... ca un gentilom
Cinstit, drăguț, bun, foaitte cumsecade;..
Dar uhde-i malca-ta ?

JULIETA

Unde e mamă ?
Ei, înăuntru I Unde. vrei să fie ?
Dar ce-alandala-i vorba ta : Romeo
Un gentilom... Unde e maică-ta ?

DOICA

Te-ai supărat, hai ! Maica ta. Doamne !
Poftim ! Frumos îți stă ! Asta-i, pesemne,
Leac pentru junghiul ce mă ține-n spate. .
Mergi singurică, draga meai de-acum
Cînd vei avea să mai trimiți vreo vorbă !

JULIETA

Ei, las-o ! Spune : Ce ți-a spus Romeo ?

DOICA

Ai voie azi să mergi la spovedire ?

JULIETA

Da.

DOICA

Du-te atunci la fratele Lorenzo.
Te-aşteaptă acolo-un mire ca să facă
Din tine o mireasă. Ia te uită
Cum i se urca sîngele-n obrajii
Şi mai tîrziu i-or arde ca pojarul.
Mergi dar, şi eu mă duc să caut scara,
Pe care se va cățăra tilharul
La noapte, âus, în cuibul pâsăficii...
Eu-s vita de povară, mă trudesc,
De dragul vostru numai, ziua*ntreagă.
Dar tu la noapte ai să porți povara...
Merg să mănînc. Tu mergi la mînăstire,
Cît mai în grabă.

JULIETA

Da, doicuță drsgă !
Mă duc, alerg, zbor către fericire.

SCENA a VT-a

Chilia fratelui Lorenzo.
Intră fratele LORENZO şi ROMEO

LORENZO

Reverse-şi Domnul harul său ceresc
Asupra-acestor mîini ce le unesc,
Ca nici o grijă-n zilele ce vin
Să nu ne mustre cugetul...

ROMEO

Amin !
Dar griji oricîte pot de-acum să vină ;
Nu covîrşesc plăcerea cea divină,
Cînd ştiu că Julieta e a mea !
Aşază mîna ei în mîna mea,
Uneşte-le, prin binecuvîntare :
Şi moartea poate-apoi să mă sugrume,
Căci mi-am trăit norocul meu pe lume !

LORENZO

Asemeni patimi oarbe n-au norocul
Să ţină mult: ca pulberea şi focul
Se mistuie-n întâia sărutare !
Cît e de dulce mierea, tot dezgustă
Pe-acela ce prea multă miere gustă ;
De-aceea nu fi lacom, nici prea dornic.
Atunci numai norocul e statornic.
Tîrziu acel ce-i prea grăbit s-alerge
Ajunge ca şi-acel ce prea-ncet merge.

(Intră JULIETA.)

Priveşte-o ! Piciorușele-i uşoare
Nu lasă nici o umbră pe cărare.
Cei ce iubesc pot să călătorească
Pe funigeii ale căror fire
Plutesc în aeru-ncropit de vară
Şi tot nu cad — atît e de uşoară
Deşertăciunea ce-o numim iubire !

JULIETA

Bună seara, bunul meu duhovnic.

LORENZO

Romeo-ţi mulţumeşte, fiica mea,
Pentru-amîndoi.

JULIETA

Iţi mulţumesc şi eu.
Căci altfel mulţumirea-i e*-n zadar.

ROMEO

Ah, Julieto, de-a-ntrecut măsura
Şi bucuria ta, şi dacă ştii
Mai bine decît mine s-o descrii,
Atunci îmbălsămează tu cu gura
Văzduhul tot, şi vocea ta sonoră
Să cînte-atunci visata fericire
Ce ne-o îmbie-această scumpă oră !

JULIETA

Simţirea-i mai bogată ca vorbirea,
Mai mîndră-i de cuprins ca de podoabă!
Pe cerşetori de-averea lor întreabă ;
Dar dragostea mea plină de credinţă
E-aşa de mare-ncît nu-i cu putinţă
Să-i socoteşti măcar pe jumătate
Comorile...

LORENZO

Veniţi, veniţi cu mine,
Să facem slujba-aşa cum se cuvine.
Nu pot să vă îngădui singurei
Cît timp nu face, prin cuvîntul ei.
Biserica din voi un trup şi-un suflet!

CORTINA

ACTUL III

SCENA I

O *piață publică,*
MERCUTIO, BENVOLIO, un PAJ y* *SERVITORI*

BENVOLIO

Prietene, hai să plecăm acasă.
E-o zi fierbinte, sunt duşmani pe stradă ;
De-i întîlnim, se face sigur sfadă,
Pe-arşiță fierbe sîngele nebun.

MERCUTIO

Apoi şi tu-mi eşti unul din apeia care, cum trece pragul unei cîrciumi, bate cu spada-ji masă" şi strigă : „Dea Domnul să n-am nevoie de tine!¹* — şi-apoi, cum i s-a urcat la cap al doilea pahar, scoate spada la cîrciumar, fără să fie deloc nevoie, fireşte I

BENVOLIO

Sunt eu unul de-aceia ?

MERCUTIO

Da, da. Eşti un turbat de n-ai pereche în toată Italia, tot aşa de pornit spre tulburare ca şi de turbat în pornirile tale !

BENVOLIO

Ei şi mai ce ?

MERCUTIO

Zău, dacă ar mai fi unul ca tine, în curînd n-am mai avea nici unul, pentru că v-ați ucide unul pe altul. Mâi, tu eşti în stare să te Sfădeşti cu cineva pentru că are în barbă un fir mai mult sau mai puțin ca tine. Te cerți cu altul care vinde castane, fiindcă ai ochii castanii. Ce alt ochi ar putea să găsească asemenea pricini! Capul tău ți-e aşa plin de gîlceavă, ca oul de gălbenuş şi nu o dată ai umblat cu el spart din pricina certurilor tale. Te-ai legat de unul care a tuşit pe stradăr pentru că ți-a deşteptat dinele care dormea la soare. N-ai avut bucluc deunăzi cu un croitor pentru că pusese înainte de Paşti un laibăr nou ? Cu altul, pentru că-şi legase ghetele noi cu şireturi vechi ? Şi tcrtuşi tu mă dăscăleşti pentru firea mea certăreață ! !

BENVOLIO

Da, dacă aş fi aşa de zurbagiu ca tine, cred că nu mi-ar da nimerii nici cinci sferturi de ceas pe latiftfftdiul vieții mele.

MERCUTIO

Latifundiul ? Pesemne că eşti pe fund de vorbeşti de latifund ?~

(Intră TYBALT ți alți cttiva.)

BENVOLIO

Pe capul meu, iată vin Capuleții!

MERCUTIC*

Şi pe călcîiul meu, n-am zor de ei!

»

TYBALT

Urmați-mă de aproape... Bună seara, signori! O vorbă cu unul din voi !

MERCUTIO

Numai o vorbă cu unul din noi ? Fii mai darnic, adaugă la vorbă şi-o lovitură !

TYBALT

Sunt gata chiar s-o fac de-mi dai prilejul.

MERCUTIO

N-ai putea să ți-1 iei singur, fără să ți-J dăm ?

TYBALT

Mercutio, ții hangul lui Romeo...

MERCUTIO

Hangul ? Dar ce ? Suntem noi lăutari ? Dacă ții cu orice preț să fim lăutari, apoi îți vom asurzi urechile numai cu note discordante ! Iată arcuşul meu; aşteaptă, ai să vezi cum o să te facă să joci. Mii de draci! Hangul!

BENVOLIO

Suntem în piață publică aci;
Sau căutați un loc mai liniştit
De nu deliberați cu sînge rece,
Sau să plecăm. Aci-s mulți gură-cască.

MERCUTIO

De-aceea au ei gură : ca s-o caşte.
Nu, nu mă mişc de dragul nîmănuia !

(întră ROMEO.)

TYBALT

Signore, mergi în pace. Iată-mi omul !

MERCUTIO

M-aş spînzura de ți-ar purta livreaua !
Ieşi pe teren şi el te va urma :
Acolo poate fî el omul tău !

TYBALT

Iubirea care ți-o nutresc, Romeo,
Mă face doar să-ți spun : Eşti un nemernic !

ROMEO

Pricina ce mă face să-mi fii drag
îmi stîmpără mînia cuvenită
Salutului tău, Tybalt. Nu-s nemernic.
Rămîi cu bine. Tu nu mă cunoşti.

TYBALT

Ocara ce-mi făcuşi n-o speli, băiete,
Doar cu atîta. Intoarce-te ! In gardă !

ROMEO

Dar nu te-am ocărit deloc, ți-o jur.
Mi-eşti drag mai mult decît ai bănui,
Deci pînă ce vei şti tot ce mă face
Să-ți fiu prieten, bune Capulet —
Un nume scump azi mie — mergi în pace î

MERCUTIO

Nu pot răbda atîta umilire !
Alia stoccata va să biruiască.

(Trage spada)

Hei, şoricare Tybalt, nu pofteşti ?

TYBALT

Dar ce pofteşti tu cine, de 1& mine ?

MERCUTIO

Nimic, bunule prinț al pisicilor, nimic decît una din cele nouă vieți ale dumitale, pe care vreau să ți-o storc şi, după cum mă vei trata, să ți le tărbăcesc şi pe celelalte opt ce-ți mai rămîn. Haide, trage spada de urechi afară, dacă nu vrei să ți le tai pe ale tale cu spada mea.

TYBALT

Sunt la plăcerea dumitale.

(Se luptă.)

ROMEO

Mercutio, întoarce-ți spada-n teacă !

MERCUTIO

Signore, ştii acel faimos *passado t*

ROMEO

Aruncă-te Be.nvolio-ntre ei !
Tybalt, Mercutio ! Nu vi-j ruşine ?
Nelegiuire ! Ducele-a oprit
Bătăile pe străzile Veronei!
Tybalt! Mercutio! Stații

(TYBALT *pe sub brațul lui ROMEO, răneşte pe MERCUTIO si pleacă cu ai săi.)*

MERCUTIO

Vai, sunt rănit!
Ah, ciuma cadă pe-ale voastre case...
Nu l-am atins ? Se duse ?

BENVOLIO

Eşti rănit?

MERCUTIO

M-a zgiriat cotoiul J M-a dat gata !
Dar, drace ! E de-ajuns... Unțje *j&Ui* pajul ?
Mişelule, dă fuga, ad-un doftor J

(PAJUL pleacă.)

ROMEO

Prietene, n-ai grija. Rana ta
Nu poate fi aşa de- gravă. -

MERCUTIO

Nu, nu e adîncă chiar ca o fintină, nici largă ca o uşă de biserică... Dar e destul, ajunge... întrebați mîine de mine şi veți găsi că suni un om foarte tăcut. Am încheiat-o, eredeți-mă, cu gluma vieții... Ciuma să vă raănînce casele voastre amîndouăl Drace ! Auzi, să mă zgîrîie de moarte un cîine, un chițcan, un guzgan, un cotoi1 Un fanfaron, un mişel care miroase a condică de socoteli... Cine dracu te-a vîrît între noi ? Sub brațul tău am fost rănit, Romeo !

ROMEO

Crezusem că fac bine.

MERCUTIO

O, du-mă undeva-n vecini, BenvoMo !
Altcum leşin... Of, ciuma vă mănînce \
Casele voastre au făcut din mine
Ospăț de viermi. Am luat-o... sănătoasă...

(MERCUTIO iese sprijinit *de BBNVQLIO.)*

ROMEO

Vai, tînărul acesta, care este
Cu ducele de-aproape înrudit,
Prieten bun al meu, primeşte moartea
Din vina mea ; şi numele meu bun
E pîngârit de-ocările lui Tybalt,
Lui Tybalt ce de-un ceas e ruda mea.
O, dulce Julietă, ce nevolnic
Făcu din mine frumuseţea ta
Şi cum mi-a stins în piept orice putere !

(BENVOLIO se întoarce.)

BENVOLIO

Romeo ! mort e vrednicul prieten.
Viteazu-i suflet s-a-nălţat la nori,
Dispreţuind pămîntul prea devreme.

ROMEO

Restriştea zilei de-azi pluteşte-asupra
Acelorace vin şi mai cumplita.

(TYBALT se-ntoarce.)

BENVOLIO

Se-ntoarce furiosul Tybalt

ROMEO

Teafăr ?
Triumfător ? Şi bunul meu prieten
Ucis. O, zboară către cer, blîndeţe !
O, du-mă tu, mînie cu-ochi de flăcări !
Ia-ţi Tybalt, înapoi „nemernicul"
Ce mi l-ai dat, căci sufletul viteaz
Al loii Mercutio pluteşte încă
D-asupra capetelor noastre şi
L-aşteaptă doar pe-al tău să-1 însoţească :
Ori tu, ori eu, de nu chiar amîndoi
II vom urma î

TYBALT

Nenorocitule !
Tu doar i-ai fost tovarăş şi se cade
Tu să-1 urmezi.

ROMEO

Aceasta hotărască 1

(Se bat. TYBALT cade.)

BENVOLIO

Romeo, fugi ! Poporul e-narmat,
Tybalt ucis ! Nu sta aşa pierdut t
Fugi, ducele la moarte te condamnă
De vei fi prins ! Fugi! Fugi!

ROMEO

Amar de mine !
Sunt jucăria soartei!

BENVOLIO

Ce-aştepţi ? Du-te !

(ROMEO pleacă. Vin cetăţeni.)

UN CETĂŢEAN

Hei, încotro fugi mişelul care
Ucise pe Mercutio ? Pe unde .
A apucat-o ucigaşul Tybalt ?

BENVOLIO

Acolea zace Tybalt!

- UN CETĂŢEAN

Ne urmează!
In numele principelui Veronei!

(Intră DUCELE cu sulta, MONTAGUE, CAPULET, soţiile lor ţi olfiij

DUCELE

Ce s-a făcut ? Unde-s nelegiuiții
Care-au stîrnit iar sfada ?

BENVOLIO

Nobil duce !
Pot eu să spun mai bine ca dricare
Cum a decurs faiala-4mprejurare.
Acela ce pe Mercutio-1 ucise
E-aci ucis de mîna lu-i Romeo.

CONTESA CAPULET

Tybalt, nepotul meu, nepot de frate *l*
O, duce ! O, nepoate ! O, bărbate l
O, frate, sîngele tău curge !... Duce,
Fii drept şi pentru sîngele vărsat
Jertfeşte sînge Montague !... Nepoate !
Nepoate !

DUCELE

Spune tu, Benvolio :
Cine-a stîrnit această sfadă ?

BENVOLIO

Tybalt,
Ucis aci de mîna lui Romeo.
Romeo i-a vorbit frumos, rugmdți-1
Să meargă-n pace şi să-şi sdmisbe gfndul,
I-a spus Chiar şi de-nalta-vă poruncă,
Aceasta pe-un ton blînd şi stînd plecat,
Privind senin, cercînd să-mpace sfada ;
Dar nu-mblînzi pe Tybalt, ce s-aruncă
Orbiş cu spada-ft piâpfuî Iui Mercutio ;
Acesta, ațițat, întoarce spada
Spre-a lui Tybalt, înlăturînd c-un gest
Plin de dispreț mortala lovitură,
•ăpre^ai-o trimite înapoi iui Tybalt,
A căruia iuțeală i-d pareazâ.-
Romeo strigă tare : „Stați prieteni!
Opriți-vă !ᴍ Şi *VȚÎad* sări despărțească,
Mai repede ca vorba, brațul lui
Dibaci abate armele fatale.
Sub brațul său nenorocita spadă
A lui Tybalt scurtează scumpa viață
A bravului Mercutio. Tybalt fuge,
Dar iar se-ntoarce la Romeo, care
Acum nutreşte dor de răzbunare.
Ca fulgerul se-ncaîeră şi, pînă
Să-i fi putut desparte, cade Tybalt.
Romeo-atunci se-ntoarse şi fugi.
Pun capul meu zălog, de nu-i aşa.

CONTESA CAPULET

E înrudit cu Montague şi minte ;
Se vede-aceasta chiar şi din cuvinte.
Vreo douăzeci aci se-ncăierară
Şi cel mai vrednic dintre ei să piară ?
o, duce, judecă, fii drept: pe Tybalt
Romeo 1-a ucis, Romeo moară !

DUCELE

Romeo 1-a uț;iş pe Tybalt, care
Ucise pe Mercutio!... par cine
Acum răscumpăra-va scumpu-i sînge ?

MONTAGUE

O, nu Romeo, duce ! Nu Romeo !
El s-a jertfit pentru Mercutio.
Tybalt era pierdut; Romeo, dacă
Grăbi osînda IUL fu-h drept s-o facă.

DUCELE

Deoarece-a grăbit-o, îi impun .
Să plece fără preget în surghiun.
Şi pentru că m-attng azi şi pe mine
Urmările acestei uri haine,

Stîrpind. chiar un vlăstar al casei mele,
Voi lua măsuri, să resimțiți prin ele,
Ce mult această pierdere mă doare...
Surd voi rămîne, fără îndurare
La orice lacrimi, orice rugăminte :
Deci nu mai stăruiți de-aci-nainte :
Romeo, de nu vrea să-i sune ceasul
Cel de pe urmă, să-şi grăbească pasul.
Blîndețea ce tratează cu sfială
Pe criminali e însăşi criminală.

SCENA a Il-a

O cameră în casa Capulet.

JULIETA

O, galopați, sirepi de foc, spre casa
Lui Phoebus... Un cîrmaci ca Phaeton
Cu bice v-ar goni către apus
S-aducă grabnic noaptea-nnourată.
O, las' perdeaua, noapte-aducătoare
De dragoste, ca ochii răi s-adoarmă
Şi, nevăzut, Romeo,' fără larmă,
Să se strecoare-n cuibul fericirii...
Cei ce jertfesc pe-altarele iubirii
Au drept lumină frumusețea lor,
Şi noaptea-i place orbului amor.
O, vino, noapte tainică, matroană
In haină-ntunecată'n negru toată,
Şi-nvață-mă să pierd un joc prin care
Voi cîştiga un preț cu mult mai mare !
In joc sunt doi boboci curați de fată...
Cum bate viu-n obrazu-mi feciorelnic
Fricosul sînge !... O, acopere-1
In manta-ți neagră, pînă ce, sfielnic
Intîi, se face îndrăzneț amorul,
Nemaivăzînd în dragoste o vină...

O, vino, noapte; tu, Romeo, vină,
Tu, zi în noapte : pe-aripile nopții
Vei odihni mai alb ca fulgi uşori
De nea pe negrul spate-al unei ciori !
Vin, noapte dragă, bună, fermecată,
Dă-mi pe Romeo-al meu, şi cînd vreodată
El va muri, tu să faci mii de stele
Din trupul lui, cari-ar împodobi
Atît de mindru bolta înstelată,
Că lumea-ntreagă s-ar îndrăgosti
De tine, noapte — şi-ngîmfatul soare
N-ar mai afla pe nimeni să-1 adore I
O casă mi-am durat iubirii mele,
Dar n-am avut-o încă ; sunt vândută,
Dar nu s-a bucurat de mine nimeni.
Şi ah, aşa,de-ncet îmi trece ziua,
Ca noaptea-ntr-un ajun de sărbătoare
Copilului cu haine nouă. care
Nu are încă voie să le-mbrace.
Dar vine doica... O, aduce veşti
De la Romeo-al meu, şi orişicine
Romeo spune este pentru mine
Un sol ce-aduce glasuri îngereşti.

(Jntrfl *DOICA cu o scară de Jringhie.)*

Ei. doică, zi! Ce-i nou ? Aceasta-i scara
Ce ți-o dădu Romeo ?

DOICA

Da, da, scara!

(Aruncă jos scara.)

JULIETA

Vai ! pentru ce-ți frîngi mîinile ? Ce ai ?

DOICA

Amar de noi! E mort, e mort, e mort *l*
Suntem pierdute, draga mea, pierdute î
O, vai! S-a isprăvit! S-a dus ! S-a dus I

JULIETA

Ce ? Poate cerul fi aşa de crud ?

DOICA

Romeo poate, chiar Cînd cerul nu !
Romeo ! Doamne, cine-âr fi crezut!
Romeo !

JULIETA

Eşti un diavol, de mă chinui
Aşa ? Asemeni chin cumplit ar face
Să urle pe-osîndiţii din gheena !
S-a omorît Romeo ? Spune ! Dacă
E mort, zi : da; de nu, zi : nu. O vorbă
Decide între chin şi fericire !

DOICA

Cu ochii mei, vai, rana i-am văzut-o
Aci la piept, — la pieptul lui viteaz !
O, bietul trup însîngerat, o, bietul
Trup fără viață I Palid, palid, palid
Cum e cenuşa şi mînjit de sînge !
Am leşinat cînd l-am văzut aşa.

JULIETA

Vai, frînge-te, tu inimă rămasă
Pe drumuri ! Ochi, intrați în închisoare,
Lipsiți pe veci de razele de soare !
Prefă-te, humă păcătoasă-n humă !
Nu mai mişca... O, moarte, vino, du-mă
Alături de Romeo, în sicriu !

DOICA

O, Tybalt, Tybalt! Bunul meu prieten !
Viteze Tybalt! Mîndre gentilom f
De ce am mai trăit să te văd mort ?

JULIETA

Ce-i vijelia asta care bate
De pretutindeni ? E ucis Romeo ?
Tybalt e mort ? Tybalt, scumpul meu văr ?
Romeo, soțul şi mai scump ? Atunci
Răsune surla zilei de apoi!
Cine-ar trăi, vai, după-aceştia doi ?

DOICA

Tybalt e mort, Romeo surghiunit!
Romeo 1-a ucis şi e-n surghiun. •

JULIETA

Oj Doamne ! Doamne ! Mîna lui Romeo
Făcu să curgă sîngele...

DOICA

Aşa !
Amar de noi! Ea 1-a vărsat, •— ea, ea !

JULIETA

O inimă de şarpe-n ochi de floare ?
A stat vreun zmeu într-un palat mai falnic ?
Frumos tiran ! Demon cil chip de înger !
Şoim fără gheare ! Miel cu colți de lup !
Canalie cu aspect dumnezeiesc !
De-a dreptu-ntors tot ce-ți părea mai drept!
Sfînt blestemat! Mişel de cinste vrednic !
Natură, ce făceai tu în infern
Cînd ai sădit acest demonic suflet
In raiul pieritor al unui trup
Aşa de dulce ? Â mai fost vreo carte
Aşa frumos legată şi mai plină
De urîțenii ? Cîtă-nşelăciune
într-un castel aşa strălucitor !

DOICA

Bărbații n-au credință, n-au onoare,
N-au omenie. Toți sunt trădători,
Toți şarlatani, vicleni, linguşitori !
Ah, unde-i pajul ? Dați-mi *aqua vitae*,
îmbătrânesc de-ătîtea griji, necazuri...
Ruşine lui Romeo !

JULIETA

Arză-ți limba
Astfel de vorbe. Nu pentru ruşine
E el născut. Ruşinii i-e ruşine
Să stea pe fruntea *lui*; ea e un tron,
Pe care cinstea să se încunune,
Ca o stăpînă peste lumea-ntreagă !
Nebună ce am fost sa-1 ocărăsc 1

DOICA

Vorbeşti aşa de cel care-a ucis
Pe vărul tău ?

JULIETA

Pot vorbi
De rău pe soțul meu ? Ah, cine oare,
Sărmane soț, te-ar cuvînta de bine,
Cind chiar şi eu, de patru ore-abia
Soția ta,.te-acopăr de ruşine !
Dar, răule, de ce-ai ucis pe Tybalt ?
Fiindcă el vroia să te ucidă !
Intoarce-ți-vă, lacrimi, la izvor;
Tributul vostru-1 datorați durerii
Şi din greşeală-1 dați voi bucuriei!
Trăieşte soțul meu care-â ucis
Pe Tybalt, care vruse să-1 ucidă !
Aceasta-i mmgîiere : pentru ce mai plîng ?
Am auzit o vorbă mai cumplită
Decît că Tybalt e ucis, o vorbă
Ce mă sugrumă : de-aş putea s-o uit 1

Dar ea-mi apasă gîndul, cum apasă
Păcatul gîndul unui păcătos !
Ah, vorba „surghiunit", „e în surghiun"
Omoară zeci de mii. de Tybalt! Moartea
Acestuia era destulă jale !
De este drept că o nenorocire
Nu vine niciodată singură,
Ci trage după ea şi alți tovarăşi.
De ce cu vestea : „Tybalt este mort",
Ea nu mi-a spus : e tata mort, sau mama,
Sau amîndoi — durerea mi-ar fi fost
La fel de mare... Dar să-mi spună după
„Tybalt e mort" — „Romeo e-n surghiun",
Rostind aceasta, tata, mama, Tybalt,
Romeo, Julieta — toți sunt *morți*!
„Romeo surghiunit", acest cuvînt
Nu poate să-1 cuprindă nici un gînd ;
Un lucru fără țintă, fără scop...
O, numai-n moarte aş putea să-ngrop
Durerea mea, şi nu-i cuvînt s-o spună...
Dar unde-i mama, tata, doică bună ?

DOICA

Plîng şi bocesc pe Tybalt. Vrei să-i vezi ?
Te duc la ei.

JULIETA

Cu lacrimile lor
Ii spală rana. Ale mele însă,
Cînd ale lor se vor usca, vor plînge
Surghiunul lui Romeo-al meu. Ia scara.
Sărmană scară, cum te-a înşelat
Ca şi pe mine, soarta Iui Romeo !
Te socoteam că-i vei deschide drum
Spre patul meu, şi mor mireasă-acum,
Şi văduvă-fecioară mi-a fost dat
In patul nunții mele nepătat,
Nu Romeo, ci doar cumplita moarte
De fecioria mea să aibă parte.

DOICA

Mergi în iatac, ti-aduc eu pe Romeo
Ca să te mîngîie. Ştiu unde este.
Romeo-al tău va fi aici deseară,
El este-ascuns la fratele Lorenzo.

JULIETA

Gaseşte-ms-l şi dă-i acest inel,
Şi spune-i să alerge scumpul meu,
Aci, la cea tim,urmă despărțire.

SCENA a Hl-a

Chilia fratelui Lorenzo.
LORENZO şi ROMEO

LORENZO

Romeo, vino ! Vino, om fricos !
Restriştea grea s-a-ndrăgostit de tine
Şi cu ursita rea eşti logodit.

ROMEO

Ce veşti, tată ? Prințul ce osînda
Mi-a dat ? Cum se numeşte oare noua
Nenorocire care mă pîndeşte
Şi n-o ştiu încă ?

LORENZO

Eşti aşa deprins,
O, fiule, cu-aceşti tovarăşi jalnici,
Că nu mă tem să-ți spun osînda lui.

ROMEO

Nu e osînda zilei de apoi ?

LORENZO

Iți dete o pedeapsă mai: uşoară i
Nu moartea trupului, ci doar surghiunul!

ROMEO

Surghiunul ? Fie-ți milă, spune : moartea !
O, nu mai spune vorba de „surghiun".

LORENZO

Eşti numai din Verona surghiunit,
Şi lumea-i largă, mare.

ROMEO

Nicăierea
Nu-i lume în afară de Verona !
Ci numai chinul veşnic, iadul doar.
Gonit de-aci, sunt izgonit din lume,
Şi-acest surghiun e moartea : tu, de-aceea
Ii dai un nume fals. Zicînd surghiun
Cu bardă de-aur îmi retezi tu capul,
Zîmbind de gluma care mă ucide !

LORENZO

O, greu păcat! O, nerecunoştința !
Greşeala-ți după legi însamnă moarte,
Şi pentru tine numai bunul duce
Nesocoteşte legile, schimbînd
Această neagră vorbă în surghiun...
Nu vezi aci înalta-i îndurare ?

ROMEO

Nu îndurare, chin numai. E cerul
Aci, unde trăieşte Juiieta.
Şi-oricare cîine, mîță, şoricel,
Cel mai nevrednic chiar în cer trăieşte
Şi poate s-o privească-n față — numai

Romeo nu ! Mai multă trecere
Mai multe drepturi şi mai multă cinste
Au muştele de hoit decît Romeo !
Căci ele pot atinge-acele albe
Minuni de scumpe mîini şi pot să fure
Cereasca fericire de pe buze-i
Ce se-nroşesc ca focul cel vestalic
Ca de-un păcat al sărutării date.
Aceasta pot chiar muştele s-o facă,
Eu însă nu, eu trebuie să fug,
Sunt liberi toți, doar eu sunt gonit
Şi tot mai spui că nu-i surghiunul moarte.
N-ai vreo otravă, vrun pumnal tăios,
Un chip de-a mă ucide-oricît de josnic,
Dar surghiunit ? O, mort, nu surghiunit!
Călugăre, cei blestemați în iaduri
Rostesc urlînd acest cuvînt; n-ai suflet
Tu, omul sfînt, tu, sfetnicul cucernic,
Duhovnicul şi bunul meu prieten,
De mă zdrobeşti cu-âcest cuvînt „surghiun" ?

LORENZO

Nebun cu mintea de copil! Ascultă...

ROMEO

Vrei să vorbeşti iar tot despre surghiun !

LORENZO

Ba vreau să-ți dau o armă împotrivă-i.
Filozofia, laptele cel dulce
Al celor oropsiți, te va hrăni
Şi te va mîngîia-n surghiunul tău !

ROMEO

Iar spui „surghiun" ? Ci dă-o la pustia
Filozofia ! Cînd filozofia
Nu poate să creeze-o Julietă,
Să mute-oraşul, nici să schimbe-osînda,

Atunci ea nu e bună de nimica,
Ea n-are rost, nu-mi mai vorbi de ea.

LORENZO

Văd bine că nebunii n-au urechi !

ROMEO

La ce ? Cînd înțelepții nu au ochi ?

LORENZO

Stai să vorbim puțin de starea ta.

ROMEO

Nu poți vorbi de ceea ce nu simți.
De-ai fi ca mine tînăr, Juiieta,
Iubita de ți-ar fi de-un ceas soție,
Şi Tybalt mort, şi-nflăcărat ca mine,
Ca mine surghiunit: atunci da, poți
Vorbi şi poți să-ți smulgi ca mine părul
Şi să te-arunci pe jos, ca mine-racuma,
Spre-a-ți lua măsura pentru groapă I

(Bătaie în uşă.)

Sss !... Bate cineva... Ascunde-te, Romeo !

ROMEO

Nu, decît doar dacă ceața
Suspinelor acestei inimi poate
De ochii curioşi să mă ferească.

(Bate din nou.)

LORENZO

Auzi ?... Iar a bătut ?... Cine-i acolo ?
Ridică-te, Romeo... te vor prinde...
Sus !... Iute !... în odaia mea de lucru !
îndată... vin... Ce nebunie, Doamne 1
Da, vin... vin... Cine bate-aşa de tare ?
De unde esti ?... Ce vrei ?

DOICA

Dă-mi drumu-n casă
Şi spun atunci. Domnița Juiieta,
Stăpîna, m-a trimis...

LORENZO

Bine-ai venit!

(Intră DOICA.)

DOICA

O, taică sfinte ! Spune-mi, taică sfinte i
Romeo, soțul doamnei mele, unde-i ?

LORENZO

Colea, trîntit pe scînduri, beat de lacrimi !

DOICA

Aidoma cu doamna mea, săracu' !
Aidoma !

LORENZO

O, înrudire-a jalei!

DOrcA

Aidoma ca el şi dînsa zace :
Se zbate, geme ; geme şi se zbate...
Hai, scoală, scoală, dacă eşti bărbat!
Ridică-te de dragul Julietei !
Se poate să te pierzi aşa cu firea ?

ROMEO

Vai, doică !

DOICA

Moartea pune cap la toate.

ROMEO

Vorbeai de Juiieta mea ? Ce face ?
Nu mă blesteamă ca pe-un ucigaş
Că am pătat c-un sînge-aşa de scump
Copilăria fericirii noastre ?
O, unde e, ce face şi ce zice,
Ce spune dulcea, tainica-mi soție
De biata noastră dragoste sfârîmată ?

DOICA

Nimic nu spune, plînge şi iar plînge,
Cade pe pat, apoi iar se ridică
Şi strigă : Tybalt! Strigă-apoi : Romeo !
Şi cade iar...

ROMEO

De parcă numele-i
Ar scapără din arma ucigaşă
Şi-ar omorî-o, cum a omorît
Pe Tybalt, brațul lui... Călugăre,
Ştii tu în care mîrşav loc ascunde
Acest schelet numele meu ? O, spune-mi,
Vreau să stârpesc duşmanul în viespar !

LORENZO

Opreşte mîna ta nelegiuită !
Bărbat eşti tu ! ? — „Da" trupul tău răspunde,
Dar femeiesc ți-e plîhsul şi pornirea-ți
Sălbatecă de fiară fără minte !
Chip de bărbat cu suflet de femeie,
Amestec monstruos din amîndouă,
Tu mă-nspăimînți ! Mă jur pe rasa mea,
Credeam că ai un strop de judecată !
L-ai omorît pe Tybalt ? Vrei- acum
Prin ura ta nebună împotrivă-ți
Să te omori tu însuți şi s-omori
Femeia ce prin tine doar trăieşte ?

De ce să ocărăşti părnîntul, cerul
Şi naşterea-ţi ? In tine citeşitrele
Unitu-s-au şi vrei să le stîrpeşti ?
O, dar tu pîngăreşti fără ruşine
Iubire, frumuseţe, spirit, tot
Ce ai, ca un netrebnic cămătar,
în loc să-ţi faci din ele o podoabă.
Căci trupul tău e-un sarbăd chip de ceară,
Dacă-i lipsit de-un suflet de bărbat.
Iubirea ta-i sperjură, dac-omoară
Pe-aceea cărei i-ai jurat credinţă ;
Şi spiritul, ce-ar trebui să fie
Podoaba trupului şi a iubirii,
Nepricepînd cum să se poarte-n viaţă,
Ia foc din vina neghiobiei tale
Ca pulberea de puşcă-n punga unui
Soldat nesăbuit, şi te ucizi
Cu ceea ce ţi-i dat ca să te aperi.
Ridică-te, fii om : căci Julieta
Trăieşte, ea, de dragul cărei tu
Zăceai ca mort: şi-aceasta-i un noroc.
Pe tine Tybalt vru să te ucidă,
Tu l-ai ucis : şi-aceasta-i iar noroc.
Prietenă ţi-e legea, că-ndulceşte
Osînda morţii în surghiun şi-aceasta
Nu-i mai puţin noroc. De pretutindeni
Te-mbie fericire, însă tu,
Ca un copil ce-i răsfăţat, te superi,
Te plîngi de soarta şi iubirea ta.
Ia seama că aşa sfîrşeşti urît.
Mergi de-ţi găseşte, cum aţi hotărît,
Iubita, urcă în iatacul ei
Şi mîngîi-o, dar n-aştepta străjerii
Să prindă veste, pînă ce să pleci,
Că nu mai vii în Mantua în veci,
Acolo unde cată să rămîi
Pîn' ce-om găsi prilejul potrivit
De-a da-n vileag a voastră cununie
Şi-a-i împăca pe-ai voştri, implorînd
Iertarea de la ducele, şi cînd
Te vei re-ntoarce-apoi de mii de ori
Mai fericit de cum pleci azi de trist...
Tu, doică, du-te, du-te înainte,
Salută pe stăpîna ta din parte-mi
Şi spune-i să trimeată la culcare
Pe toţi ai casei, un prilej de care
Sunt bucuroşi, că-s toţi zdrobiţi de jale...
Romeo te urmează.

DOICA

O, toată noapte-aş fi putut să stau
S-aud aşa poveţe înţelepte !

(Către ROMEO)

Mă duc să-i spun stăpînei să te-aştepte.

ROMEO

Da, du-te şi să-i spui preadulcei mele
Să fie gata să mă dojenească.

DOICA

Poftim inelul care mi 1-a dat
Stăpîna pentru dumneata, signore ;
Grăbeşte-te şi vezi să nu-ntîrzii...

(DOICA pleacă.)

ROMEO

Ah, simt că viaţa-ncepe-a se trezi
Din nou în mine...

LORENZO

Du-te... Noapte bună
Şi nu uita că viaţa ta e-n joc —
Sau pleacă mai-nainte ca să fie
Schimbată straja, sau de nu, în zori,
Dar schimbă-ţi portul, şi rămîi pe urmă
La Mantua în linişte. Eu caut

Pe servitorul tău, ce-ți va aduce
Din. vreme-n vreme orice veste care
Te poate bucura... Acuma du-te !
Dă-mi mîna... Noapte bună !...

ROMEO

Ah, mă cheamă
O fericire mai presus de toate,
Altminteri n-aş pleca aşa de iute
Decît cu întristare de la tine.
Rămîi cu bine.

SCENA a IV-a

O cameră în casa *Capulet.*
CAPULET, CONTESA CAPULET şi PARIS

CAPULET

A fost o-mprejurare-aşa de tristă
Că n-am avut răgaz, iubite conte,
Să prevestim copila. Ea ținea
Nespus de mult la vărul ei Tybalt.
Şi eu... Dar omul s-a născut să moară...
Acu-i tîrziu ; — ea nu se mai coboară ;
Plăcerea doar de-a sta cu dumneata
Mă ține treaz, altminterea de-un ceas
Eram în pat.

PARIS

Fireşte, vremea morții
Nu-i vreme priincioasă de pețire.
Contesă, noapte bună... şi-ale mele
Omagii fiicei voastre...

CONTESA CAPULET

Mîine sper,
Să pot vorbi cu ea ; în noaptea-aceasta,
Prea-i zăvorită în durerea ei.

CONTELE

Sir Paris, eu aş pune rămăşag,
Că fata mea te are foarte drag.
In toate-o ştiu supusă şi cuminte...
Nevastă, treci la ea mai înainte
De-a te culca şi spune-i de iubirea
Lui Paris, şi să-i spui, ia seama bine,
Pe miercurea ce vine... Ce-avem azi ?

PARIS

Luni, nobil conte...

CAPULET

Luni... aşa 3 aşa !
Prea bine... Miercuri prea ar fi devreme.
Să zicem joi... Să-i spui arunci că joi
O va conduce Paris la altar.
Hai, conte ? Graba aceasta îți convine ?
O facem pe tăcute, între noi,
Şi cîțiva cunoscuți, căci, înțelegi,
E proaspăt încă doliu], şi poate
S-ar crede că la ruda noastră Tybalt
N-am prea ținut, de facem nuntă mare...
Vreo şase-şapte oaspeți, prin urmare,
Şi e de-ajuns... Cum ți se pare joi ?

PARIS

Aş vrea să fie, conte, joi chiar mîine.

CAPULET

Bun, aşadar pe joi râmîne ;
Nevasta, înainte de culcare,
Treci pe la Juiieta şi îi spune
Să fie gata pentru ziua nunții...
Mergi sănătos, iubite conte... Hei!
Lumină în iatacul meu î O, Doamne,
E-aşa tîrziu, că poate să se spună
Curînd că e devreme.. Noapte bună (

(Ies.)

SCENA a V-a

Iatacul Julietei.
ROMEO şi JULIETA la fereastră

JULIETA

Vrei să pleci ? Departe-i ziua încă !
Privighetoarea-a fost, nu ciocîrlia,
Ce-ţi săgeta auzul sperios,
Ea cîntă noaptea colea între rodii.
O, crede-mă. iubitul meu, a fost
Privighetoarea...

ROMEO

Nu-i privighetoarea,
E ciocîrlia, solul dimineţii.
Iubito, vezi lumina cea pizmaşă
Ce norii îi tiveşte-n răsărit;
Şi-a mistuit opaiţele noaptea,
Pe culmile ce fumegă, răsare
Voioasa zi... Atîrnă de plecare
Viaţa mea. Intîrzierea-i moarte !

JULIETA

O, nu-i lumina zilei, nu-i iubite,
E-un meteor ce soarele-1 trimite
Ca purtător de torţă-n noaptea-aceasta ;
Să-ţi lumineze-n drum spre Mantua !...
Rămîi dar, nu-i nevoie să pleci încă...

ROMEO

Da, lasă-i să mă prindă şi să mor !
Mor împăcat, fiindcă tu mi-o ceri !
Nu-i ochiul dimineţii-n zarea sură,
E-un pal reflex al frunţii Cynthei;
Nu-i ciocîrlia ale cărei triluri
Departe peste capetele noastre
Fac să răsune bolţile albastre '.

Plecarea-i cea mai groaznică durere,
Zăbava-i fericire... Vino, moarte,
O, vino. dacă Julieta cere...
Iubito, nu-i aşa ? Hai să vorbim,
Să povestim — că ziua e departe.

JULIETA

E zi, e zi ! Du-te. Pleacă-n pripă.
E glasul ciocîrliei care ţipă
Aşa strident, cu note ascuţite...
Spuneai că-n glasul ei e armonie ?...
Dar nu-i, deoarece el ne dezbina-
şi se mai spune despre ciocîrlie
Că ea cu hîda broască-şi schimbă ochii ?
De ce nu ar schimba mai bine glasul!
Că ea te smulge, vai, de lîngă mine...
Şi chiotele ei, cînd ziua vine,
Te-alungă ca un corn de vînătoare...
O, du-te... S-a făcut lumină mare,
Tot mai lumină...

ROMEO

Cum ? tot mai lumină !
Tot mai pustiu şi tot mai întuneric

(Intră DOICA.)

DOICA

Stăpîna !

JULIETA

Ce-i?

DOICA

Doamna contesă...

JULIETA

Mama ?

DOICA

Da, vine sus la tine... Luaţi seama,
Copii, că lumea-ncepe-a se trezi
Prin casă...

JULIETA

Zboară viaţă, intră zi !

ROMEO

Cobor : o sărutare, cea din urmă !

JULIETA

O, te-ai şi dus ?... te-ai dus, iubitul meu,
Amic şi soţ ! Romeo, dă-mi de ştire
în fiecare ceas de peste zi !
O clipă chiar cuprinde multe zile,
Ah, socotind aşa, voi fi bătrînă,
Cînd voi vedea iar pe Romeo-al meu !

ROMEO

Rămîi cu bine ! îmi voi da silinţa
Să ai din parte-mi, adorato, ştiri...

JULIETA

O, crezi că ne vom mai vedea vreodată ?

ROMEO

Nu mă-ndoiesc, şi toată suferinţa
Ne va sluji spre sfinte amintiri...

JULIETA

O, Doamne, am urîte presimţiri...
îmi pare, cum te văd, acolo, jos,
Că zaci în fundul unei groape, mort...
Eşti palid tu, ori ochiul mă înşală ?

ROMEO

Şi tu, iubito-mi pari aşa de pală :
Durerea e ce sîngele ni-1 bea...

JULIETA

Norocule ! tu treci drept nestatornic,
Dar dacă eşti aşa, o, ce vei face
Cu el, aşa de credincios şi dornic ?
Fii nestatornic, aşadar, noroace !
Să pot spera că nu-1 vei ţine mult
Şi mi-1 trimiţi iar înapoi...

CONTESA CAPULET

(dinăuntru)

Eşti trează,
Copila mea ?

JULIETA

Cine mă strigă ? Mama ?
La ora-aşa tîrzie ea veghează,
Ori s-a trezit aşa de timpuriu ?
Dar ce-o aduce oare-acum la mine ?

(Intră CONTESA CAPULET.)

CONTESA

Ce faci tu, Julieto ?

JULIETA

Nu mi-e bine.

CONTESA

Tot mai boceşti pe vărul tău ? Cu lacrămi
Ai vrea să-1 scoţi din groapă şl să-1 speli ?
Chiar de-ai putea, nu poţi să-1 mai învii.
Deci lasă jalea, care-i o dovadă
De multă dragoste ; prea multă jale
Arată însă-o minte cam neroadă.

JULIETA

Mă doare, mamă, lasă-mă să-1 plîng !

CONTESA

Te doare, însă n-o să-1 mai revezi
Pe cel pierdut...

JULIETA

Nespus de mult mă doare,
De-aceea vreau să plîng fără-ncetare !

CONTESA

Copila mea nu-1 plînge atit pe el,
Ci pentru că e încă viu mişelul
Ce 1-a ucis pe Tybalt!

JULIETA

Ce mişel ?

CONTESA

Romeo !

JULIETA
(aparte)

Intre un mişel şi el
Sunt depărtări de leghe !

(Tare)

Dumnezeu
Să-1 ierte-aşa precum îl iert şi eu !
Şi tot nu-i om pe lume să mă facă
Mai mult ca el să plîng...

CONTESA

Desigur, dacă
Trăieşte încă-acel nelegiuit...

JULIETA

Da, dac-aceste mîini nu-1 pot ajunge
O, singură aş vrea' să mă răzbun !

CONTESA

N-ai grijă, câ-1 ajunge răzbunarea !
Să nu mai plîngi. Trimit pe cineva
La Mantua, unde-i ascuns fugarul
Şi-acela-i va sluji o băutură
Ce-1 va porni pe urmele lui Tybalt,
Cît mai curînd... şi-atunci vei fi-mpăcată.

JULIETA

Nu pot fi împăcată-n adevăr
Eu cu Romeo, dacă riu-1 văd... mort
Mi-e sufletul de jale după Tybalt !...
Ah, de-ai putea găsi pe unul care
Să-i dea otrava, eu cu mîna mea
Aş pregăti-o, mamă, ca Romeo
S-adoarmă-n pace-ndată ce-o lua-o.
Cît sufăr, vai, cînd îi aud de nume,
Şi că nu pot s-alerg şi să-1 găsesc
Şi să-mi răzbun iubirea ce-o purtam
Iubitului meu var, pe trupul celui
Ce 1-a ucis...

CONTESA

Găseşte tu mijlocul,
Eu omul îl găsesc de bună-seamă.
Şi-acum ţi-aduc o veste bună, fată I

JULIETA

în vremi aşa de triste e-aşteptată
Cu drag o veste bună. Spune-o, mamă!

CONTESA

Copila mea iubită, ai un tată
Prevăzător ; dorind să-ți risipească
Tristețea cruntă-a zilelor aceste,
A pus la cale-aşa fără de veste
O sărbătoare veselă la care
Nu te-ai gîndit, nici mie nu-mi trecea
Măcar prin minte...

JULIETA

O, ce bine-mi pare !
Şi cînd e, mamă, vesela serbare ?

CONTESA

Nu mai departe decît joi, copilă,
Veni-va mîndrul, tînărul, frumosul
Şi nobilul sir Paris să te ducă
Pe tine, ca mireasă fericită,
în domul lui San-Piedro la altar.

JULIETA

Nu, mă jur pe domul lui San-Piedro
Şi pe Sînt Petru chiar, n-o să mă ducă
Mireasă fericită la altar !
Mă mir de-atîta zor să iau de soț
Pe-un om ce n-a venit să-mi ceară mîna !
Să-i spui iubitului meu domn şi tată
Că încă nu-s de măritat şi, dacă
Ar fi să mă mărit, vă jur, mai bine
Iau pe Romeo, ce-l urăsc, cum ştiți,
Decît pe Paris. Iat-o noutate
In adevăr !

CONTESA

Uite-l pe tatăl tău !
Poți deci să-i spui tu însăți şi-o să vezi
Ce bucurie-i faci cu vorba ta.

(Intră CONTELE CAPULET.)

CAPULET

Cînd soarele apune, pică roua ;
La moartea însă a băiatului
Fratelui meu, tot plouă şi iar plouă !
Eşti streaşină, copilă ? Tot în lacrimi ?
Şi tot potop ? In mica ta făptură
închipui mare, barcă şi furtună,
Căci ochii tăi întruna au reflux
Şi flux ca marea... Barca-i trupul tău
Ce-noată-n val de sare... Uraganul —
Oftărilor cu lacrimile tale,
Luptînd fără de preget, vor zdrobi,
De nu s-alină tot ca prin minune,
Sărmanu-ți trup bătut de-aşa furtună...
Cum stai, nevastă ? Ai ? I-ai spus copilei
Ce-am pus la cale ?

CONTESA

Da, dar ea nu vrea.
Iți foarte mulțumeşte. Vrea mai bine
Să fie logodită cu mormîntul.

CAPULET

Femeie, nu-nțeleg. nu te-nțeleg.
Ce ? Cum nu vrea ? Asta-i recunoştința ?
Nu-i mîndra, nu se simtă fericită,
Nevrednica de ea, c-am izbutit
Să-i dăm de soț un om aşa de vrednic ?

JULIETA

Nu-s mîndra, însă recunoscătoare
Că ați făcut-o. Mîndra n-aş putea
Să fiu în veci de ceea ce urăsc ;
Dar pentru ură însăşi, cînd purcede
Din dragoste, sunt recunoscătoare.

CAPULET

I-auzi! I-auzi! Ce vorbe mari! Ce-i asta ?
„Nu mîndra", „recunoscătoare*' şi
„Nu-s recunoscătoare'*:.. Ia ascultă !
Nu-mi face nazuri... mă-nţelegi, fetico ?
Găteşte-ţi picioruşele mai bine
Să mergi cu Paris joia care vine
La domul lui San-Piedro, căci altfel
Am să te duc pe targa pîn-acolo !
Să pleci din ochii-mi, spurcăciune ! Pleacă,
Neruşinato, chip de ceară ! Du-te !

CONTESA

Vai, ţi-ai ieşit din minţi, bătrîne ?

JULIETA

Tată,
Cad în genunchi şi te implor, ascultă,
îndură-te, o vorbă numai !

CAPULET

Du-te
Şi spînzură-te, cap fără de minte !
Ţi-o spun : joi la biserică !... De nu,
Să piei din ochii mei pe totdeauna !
Nu spune, nu vorbi, nu mai răspunde !
Taci, mă mănîncă palma... Ei, nevastă,
Ne fericeam că Dumnezeu ne dete
O fată numai, dar acum vedem
Că e prea mult şi una, şi-i blestem
Să-ţi deie Dumnezeu astfel de fete !
piei, ticăloaso !

DOICA

Dumnezeu s-o ţie,
- Dar nu-i frumos s-o cerţi aşa, stăpîne !

CAPULET

De ce, mă rog, cucoană-nţelepciune ?
Cumătră prevedere, taci din gură !
Mergi şi le spune astea la surate !

DOICA

Dar ce spun eu aşa de rău ? N-am voie
Nici să vorbesc ?

CAPULET

Bătrînă javră, taci !
Nu-i vreme-acuma de tocat palavre !

DOICA

Ce-am zis eu rău, stăpîne ?

CAPULET

Dumnezeule !
Pe legea mea. mă scoate din sărite.
Zi, noapte, orişiunde, orişicînd,
Veghind, muncind, am fost mereu cu gîndul
S-o fericesc, şi i-am găsit acum
O rudă chiar a casei princiare,
Frumos şi tînăr, neam ales şi mare
Şi plin de însuşiri cavalereşti,
Un om cum n-ai altcum să ţi-1 doreşti.
Şi vine-acum acest copil netot
Şi-n loc să zică : „Bogdaproste, soartă !"
Ea zice : „Eu nu vreau bărbat, nu pot
Sa mă mărit; prea tînărăns; mă iartă !"
Nu vrei să te măriţi ? Nu ? Foarte bine !
Mergi unde-ţi place ! Nu mai sta la mine !
Să ştii că nu glumesc ! E-aproarje joia ;
De vreai să fii cuminte, să-mi faci voia,
Vei lua pe Paris de bărbat, de nu,
Mergi, umblă Ia cerşit şi mori pe drumuri,
Nu vreau să ştiu nimic, ţi-o spun curat *

Nimio nu-ți las din tot ce am. Gîndeşte
Şi crede că mă țin de ce-am jurat.

(Pleacă.)

JULIETA

Şi nu e milă colo sus, în ceruri,
Ca să privească-n jalea mea adîncă ?
O, dulce mamă, nu mă izgoniți!
O lună doar, o săptămînă încă,
Saii patul meu de nuntă mi-1 gătiți
La groapa neagră unde zace Tybalt!...

CONTESA

Cu mine nu vorbi; eu n-am ce-ți face !
Fă ce pofteşti. Cu tine-am încheiat-o.

(Pleacă.)

JULIETA

O, Doamne, doică, spune ce să fac ?
Bărbatul meu e pe pămînt şi-n ceruri
Credința mea. Cum ar putea credința
Să se întoarcă iarăşi pe pămînt,
Cînd soțul meu, nepărăsind pămîntul,
Din ceruri n-o trimite ? Spune, doică !
Ajută-mă ! Vai, cum se-ndură cerul
Să-mpovăreze-o gingaşă ființă
Cu-atît amar şi-atîta suferință ?
0„zi-mi o vorbă bună I N-ai nici una ?
N-ai nici o mîngîiere ?

DOICA

Iată una :
Romeo-i dus şi mii sunt împotrivă-i;
El nu se poate-ntoarce spre-a te cere,
Şi, dac-o face, într-ascuns doar poate.

Aşa stînd lucrul, deci, sunt de părere
Să iei pe mîndrul conte de bărbat.
O, e un gentilom drăguț. Romeo,
Pe lîngă el, e-o zdreanță. Şoimul n-are
Ochi mai frumos, mai limpede, mai verde
Ca Paris, fata mea. Afurisită
Să fiu, de nu vei fi mai fericită
Cu-al doilea, pentru că e mult mai bine
Ca cel dintâi, ori dacă nu, totuna ;
Romeo doar e mort, e ca şi mort,
Căci el, deşi trăieşte, nu te are !

JULIETA

Vorbeşti din inimă ?

DOICA

Ba şi din suflet!
Zău, să mă bată Dumnezeu !

JULIETA

Amin !

DOICA

Ce-ai spus ?

JULIETA

M-ai mîngîiat nevoie mare !
Te du şi spune mamei că mă duc
La fratele Lorenzo, ca să cer
Iertare că l-am supărat pe tata
Şi ca să-mi deie sfîntul dezlegarea...

DOICA

Prea bine faci! Mă duc. Mă duc. Sunt gata.

(Pleacă.)

JULIETA

(singură)

Bătrînă blestemată, îndrăcită !
E vreun păcat mai mare ca acesta
De-a mă-ndemna să-mi calc acum cuvîntul ?
Sau să-mi bîrfesc cu mii de-ocări bărbatul,
Pe care-1 preamărea aceeaşi gură
De mii de ori ?... In lături, sfetnic rău !
Nu mai ascult de sfaturile tale.
La schimnic poate aflu ajutor,
De nu, o Doamne, dă-mi puteri să mor !

CORTINA

ACTUL IV

SCENA I

Chi-Ha fratelui *Lorenzo.*

LORENZO şi PARIS

LORENZO

Pe joi spuneaţi ? E prea scurt termen, conte.

PARIS

E tata socru care vrea aşa,
Nu vreau prin amînări să-i stîmpăr graba.

LORENZO

Spuneaţi că nu ştiţi încă voia fetei.
Acesta nu e drumul drept, nu-mi place.

PARIS

Ea-şi plînge încă vărul, şi de-aceea
Nu i-am vorbit prea multe de iubire.
Nu rîde-n casa lacrimelor Venus,
Dar tatăl ei, intrat la griji, văzînd-o
Aşa de stăpînită de durere,
Prevăzător, vrea să grăbească nunta,
Spre-a potoli acest potop de lacrimi,

Şi toate cîte-acu-n singurătate
O dor, vor fi-n curînd înlăturate,
Intrînd în lume... Iată ce ne face
Să n-amînăm această cununie...

LORENZO

(aparte)

De n-aş şti de ce trebuie-amînată !

(Tare)

Priveşte, conte, vine domnişoara
In chilioara mea...

(Intră JULIETA.)

PARIS

Bine-ai venit
Soția mea !

JULIETA

Signore, poate fi
Aceasta numai după cununie.

PARIS

Joi, poate, aceasta trebuie să fie !

JULIETA

Ce trebuie, va fi.

LORENZO

Fară-ndoialâ.

PARIS

Veniți la schimnic pentru spovedire ?

JULIETA

De-aş da răspuns, m-aş spovedi chiar vouă.

PARIS

Ii veți mărturisi lui că vi-s drag.

JULIETA

Că mi-este drag eu vouă nu v-ascund.

PARIS

Nici lui nu-i veți ascunde că vi-s drag.

JULIETA

Dac-o voi spune cînd veți fi plecat,
E mai de preț de cum v-aş spune-o-n față.

PARIS

Vai, fața ta, sărmana, e brăzdată
De lacrămi.

JULIETA

Totuşi lacrămile mele
N-au nici un merit; fața mea avea
Un merit foarte mic şi fără ele.

PARIS

Acest răspuns ii face rău mai mult
Ca lacrămile...

JULIETA

Nu-i o calomnie,
E adevărul ce mi-1 spun în față.

PARIS

A mea e fața ce-o calomniezi...

JULIETA

Se poate, căci ea nu-i a mea.
(Către LORENZO)

Ce crezi,
Ai vreme-acum, cucernicul meu tată,
Ori mai tîrziu să viu pe la vecernii ?

LORENZO

Am vreme-acum, fiica mea-ntristată !
Fii bun, signore, şi ne lasă singuri.

PARIS

O, mă ferească Dumnezeu să tulbur
Evlavia... Joi, Julieto, viu ;
Primeşte-această sfîntă sărutare.

(Pleacă.)

JULIETA

închide uşa şi pe urmă vino
Să plîngi cu mine ; toate s-au sfîrşit!

LORENZO

Ah, Julieto, ştiu amarul tău ;
Da, l-am aflat şi sunt ca scos din fire.
Tu trebuie, şi fără-ntîrziere,
Joi să-nsoţeşti pe Paris la altar.

JULIETA

Nu-mi spune, tată, c-ai aflat aceasta,
De nu-mi poţi spune şi cum s-o împiedec,
De nu-i în stare-nţelepciunea ta
Să-mi vină-n ajutor, atunci aprobă
înţelepciunea hotărîrei mele :
Acest pumnal mă mîntuie de toate !
Căci Dumnezeu uni inima mea
Cu-a lui Romeo, tu a noastre mîni;
Şi mai-nainte ca această mînă
Să poată întări alt legămînt,
Sau inima mea dreaptă să se-ntoarcă
Cu viclenie de sperjur spre altul,
Acesta-aci le face lor dreptate !

Deci dă-mi un sfat, dar dă-mi-1 chiar acum,
Din viaţa ta cea plină de-ncercări...
De nu, atunci pumnalul, sîngeros
Va hotarL-ntre soarta mea amară
Şi viaţa mea, de cumva anii tăi
Cu-nţelepciunea lor nu vor găsi
Cu cinste-adevărată o scăpare.
Deci vino-mi, dacă poţi, în ajutor
Cu sfatul tău ; de nu, mă voi ucide !

. LORENZO

Opreşte, fata mea ! întrezăresc
Ca o nădejde, dar aceasta cere
O faptă tot atît de desperată
Ca şi acea ce-am vrea s-o-mpiedecăm.
De simţi tăria să te-omori mai bine
Decît să iei pe Paris de bărbat,
Nu mă-ndoiesc că vei primi atunci
Ceva ca moartea, tu ce eşti în stare
Spre-a rămînea cu cinstea nepătată,
Să-mbrăţişezi chiar moartea-adevărată.
De ai curaj s-o faci, pot să te-ajut.

JULIETA

Decît să iau pe Paris, porunceşte-mi
Să sar din vîrfu-acelui turn, să merg
Pe drumuri cu tîlhari, să dorm cu şerpii,
Ş-aruncă-mă-n cătuşe printre fiare, .
Mă-nchide noaptea-ntr-un, cavou cu oase
Ce huruie, cu scăfîrlii hidoase,
Cu putrede ciolane ; porunceşte-mi
Să mă cobor de vie în mormînt;
Mă-nfioram cînd auzeam acestea,
Dar fără groază, fără şovăire,
Le-aş face, numai să rămîn soţia
Fără prihană-a dulcelui meu soţ!

LORENZO

Bun, *du-te* acasă veselă şi spune
Că iei pe Paris. Mîine-i miercuri, cată
Să întocmeşti aşa, ca mîine seară
Să te-odihneşti singură, şi doica
Să nu mai doarmă-n iatacul tău cu tine.
Ia filtru-acesta, cînd te vei culca
Şi dă pe git tot sucul ei de ierburi;
îndată vei simți atunci prin vine
Un rece şi adormitor fior...
Iar pulsul tău va înceta de-a bate,
Şi nici răsuflet, nici căldura ta,
Nu vor vădi că mai trăieşti, pe-obraji
Şi buze trandafirii vor păli
Ca palida cenuşă, şi-o perdea
pe-a ochilor ferestre-ți va cădea,
Ca moartea cînd închide zarea vieții
Tot trupul tău, lipsit de mlădiere,
Va-nțepeni-nghețat parc-ar fi mort...
In starea-aceasta, ca icoană-a morții,
Vei aştepta tu douăzeci şi patru
De ceasuri, şi te vei trezi apoi
Ca dintr-un somn uşor. Cînd mirele
Veni-va dimineața să te strige
Din aşternut, tu vei zăcea ca moartă.
Atunci (precum e datina la noi)
Te-or duce-ntr-un sicriu descoperită,
In rochie de mireasă, în cavoul
Boltit în care dorm toți Capuleții...
Tot într-o vreme cînd te vei trezi,
Romeo aflā-n scris de planul nostru
Şi-aleargă-aci. Noi aşteptăm ca tu
Să te deştepți şi în aceeaşi noapte
La Mantua, Romeo te conduce...
Prin filtru-acesta scapi tu de ruşinea
Ce te-amenință, numai dacă teama
Şi nestatornicia femeiască
Nu-ți vor slăbi curajul de-a-1 sorbi.

JULIETA

O, dă-mi-1! dă-mi-11 Şi nu-mi măi vorbi
De teamă.

LORENZO

Ia-1 şi mergi cu Dumnezeu,
Fii hotărîtă. Eu trimet în grabă
Scrisoare lui Romeo, printr-un frate,
La Mantua.

JULIETA

Iubire, dă-mi putere!
Mă duc, rămîi cu bine, scumpe tată !

(Pleacă.)

SCENA a II-a

O cameră din casa lui Capulet-
CAPULET, CONTESA CAPULET, DOICA şi SERVITORI

CAPULET

Să chemi toți musafirii scrişi aci.

(SERVITORUL pleacă.)

Băiete, mergi, tocmeşte-mi douăzeci
De meşteri bucătari.

AL DOILEA SERVITOR

Lasă că n-o să capeți bucătari răi, măria-ta. Că eu am să-i văd întîi dacă ştiu să se lingă pe deşte.

CAPULET

Ce fel de probă-i asta ?

AL DOILEA SERVITOR

Hei, măria-ta,- prost bucătar ar fi acela care n-ar şti să-şi lingă deştele 1 De aceea cel care nu ştie nu face parale pentru mine.

CAPULET

Haide, pleacă.

(SERVITORUL pleacă.)

E timpul îcurt... şi-o să lipsească multe.
Ce este ? Fata mea e la duhovnic ?

DOICA

Da.

CAPULET

Bine. Poate el o va aduce
La calea dreaptă. E-o-ncăpățînată !

(Intră JULIETA.)

DOICA

O, ia priviți ce veselă se-ntoarce !

CAPULET

Ei, diavol îndărătnic ! Unde-ai fost ?

JULIETA

Am fost acolo unde-am învățat
Să-mi.pară rău că m-am împotrivit
$1 ție.şi:poruncii tale, tată,;
Şi unde preacucernicul părinte
Mi-a spus să-ți cad supusă la picioare,
Ca să mă ierți. O, iartâ-mă, te rog,
Voi fi deraci-nainte-ascultătoare.

CAPULET

Trimeteți, spuneți contelui aceasta,
Chiar mîine vreau să vă cunun.

JULIETA

Pe conte
L-am întîlnit la fratele Lorenzo ;
I-am arătat tot ce-o iubire castă
lngăduie-n hotarul bunei creşteri!

CAPULET

îmi pare bine. Poți să te ridici...
Aceasta e cum trebuie să fie.
Aş vrea să văd numaidecit pe conte !
La naiba 1 Mergeți cînd vă spun şi-i spuneți
Să vin-aci !

(Pleacă un servitor.)

Pe Dumnezeul meu,
S-ar cuveni să-i mulțumim cu toții
Cucernicului, bunului părinte !

JULIETA

Hai, doică... vrei să vii-n iatac cu mine ?
Ajută-mi, să vedem cam ce găteală ,
M-ar prinde pentru ziua cea de mîine !...

CONTESA

Nu-i încă joi. Mai este vreme încă...

CAPULET

Mergi, doică, mergi cu ea.
Mâini facem nunta.

(JULIETA si DOICA pleacă.)

CONTESA

N-avem de toate şi ne-apucă noaptea.

CAPULET

Ce-mi pasă ! Am să fac pe dracu-n patru,
Să meargă strună, Lasă tu, nevastă,
Nu duce griji! Mergi la Julieta,
Şi-ajută-i la găteală, să se facă
Frumoasă. Eu nu dorm în noaptea-aceasta,
Eu fac pe gospodina astăzi... Hei!
Picior de om pe-aici ?... Atunci mă duc
Chiar eu la conte, să-1 vestesc de-acum
Că mîine-i nunta. Parcă sunt mai sprinten
De cînd şi-a revenit în minți copila !

(Ies.}

SCENA a Ill-a

Iatacul Julietei.
JULIETA şi DOICA

JULIETA

Da, da, toaleta asta-i mai frumoasă !..
Fii bună, doică dragă, şi mă lasă
In astă-seară singură, că ştii
Că trebuie mult să mă rog, ca cerul
Să fie-ndurător cu viața mea,
Ce, după cum ştii tu, e zbuciumată
Şi plină de păcat.

(Intră CONTESA CAPULET.)

CONTESA

Eşti ocupată ?
Nu ai nevoie de-ajutorul meu ?

JULIETA

Nu, dragă mamă, am ales găteala
Şi tot ce-mi trebuieşte ca mireasă.
De nu te superi, deci, te rog, mă lasă
In astă^-seară singură şi ia
Cu tine şi pe doică, doar aveți
Destule de făcut şi toate-n grabă...

CONTESA

Tu culcă-te acum, şi dormi, că ai
Nevoie de odihnă. Noapte bună.

(Pleacă împreună cu DOICA.)

JULIETA

Adio, mamă. Ştie Dumnezeu
De ne vom mai vedea ! Ah, reci fiori
Mă furnică prin vine, ca şi cum
Căldura vieții m-ar lăsa de-acum...
Să le mai strig să mă mîngîie ?... Doică
Nu ! Ce să cate-aci ? Eu singură
Va trebui să-mi joc lugubra scenă.
Fiolă, vin !... Dar dacă băutura
Aceasta n-ar avea nici o urmare ?
Atunci m-ar duce mîni la cununie ?
Nu, nu, aceasta nu : n-are să fie !

(Aşază pumnalul lînga ea)

Stai tu aci... Ce ? Dar daca-i otravă,
Pe care-o pregăti cu viclenie
Călugărul, să mor, ca nunta noastră
Să nu-1 dezonoreze ?... Da, mă tem
Că este-aşa... Dar totuşi, nu se poate :
Căci pururi el trecu drept un cucernic.
Cum, însă ? dacă eu, culcată-n groapă,
Mă voi trezi-nainte ca Romeo
Sa vină să mă caute ? Ce groaznic
E gîndu-acesta ! N-am să mă înăbuş
In bolta,-n gura otrăvită-n care
In veci nu intră aer sănătos ?

Şi de trăiesc, nu s-ar putea-ntimpla
Ca moartea şi cu noaptea, însoțite
De spaimele acelui loc, cavoul
Boltit în care zac îngrămădite
De veacuri osemintele-ngropate
A tuturor străbunilor şi unde
Sub giulgiul proaspăt încă zace Tybalt
Insîngerat şi unde, cum se spune,
La miezul nopții duhurile umblă ?
Vai!... Vai!... se poate lesne întîmpla
Prea timpuriu să mă deştept, şi-atunci
Mirosul greu şi scrîşnetul asemeni
Cu-al matrăgunei smulse din pămînt,
Pe care muritorii cînd 1-aud
înnebunesc, o dacă-mpresurată
De spaime-atunci îmi voi ieşi din minți,
Şi cu un os al unui mort străbun
îmi voi zdrobi nebunul creier... parcă
Zăresc pe Tybalt înotînd în sînge
Şi căutîndu-1 pe Romeo... Stai 1
O, Tybalt! Stai... Aşteaptă-mă, Romeo !
Romeo, beau in sănătatea ta !

(Se aruncă pe pat.)

SCENA a IV-a

O sală în casa lui Capulet.
CONTESA CAPULET şi DOICA

CONTESA

Ia cheile şi scoate cuişoare.

DOICA

Mi-au mai cerut curmale şi gutui.

(Intră CAPULET.)

CAPULET

Ha, dați-i zor! Cocoşul a cîntat
A doua oară ! Clopotul sună
Utrenia. E ceasul trei... Ia seama
La prăjituri, cucoană Angelico.
Nu fă economie.

CONTESA

Şi culcă-te odată, haide, du-te muerceo.
Mă jur că mîine ai să fii bolnav,
Că ai vegheat prea mult în noaptea asta.

CAPULET

Ce ? Cîte nopți n-am stat aşa de veghe
Şi n-am mai fost bolnav.

CONTESA

Ei, lasă, lasă !
Ştim noi c-ai fost un crai pe vremea ta :
Veghez eu azi să nu-mi mai stai de veghe !

(Pleacă cu DOICA.)

CAPULET

O, gelozie !

(Trec servitori cu frigări, lemne şi coşuri.)

Hei, băieți, ce-aduceți ?

INTIIUL SERVITOR

E pentru bucătar, măria-ta !
Ce e, nu ştim.

(SERVITORUL pleacă.)

CAPULET

Dați zor, dați zor ! Băiete, adă cîțiva
Butuci uscați. Vezi, caută pe Petre,
El ştie unde-s.

AL DOILEA SERVITOR

Ştiu şi eu, stăpîne,
Am şi eu cap ca să găsesc butuci,
Că Petre are altă treabă.

CAPULET

Bravo !
Bine-ai grăit, fecior de lele ! Hai,
Te-oi face căpitan peste butuci !
Pe legea mea, e ziuă ! In curînd
Te pomeneşti cu contele că vine
Cu muzică, c-aşa spunea. I-auzi !

(Muzică afară.)

Nevastă ! Doică ! N-auziţi ? Hai, doică !

(Intră DOICA.)

Treziţi-o pe Juiieta şi gătiţi-o \
Eu merg să ţiu pe contele de vorba ;
Grăbiţi-vă, că mirele-a sosit...
Daţi zor, m-aţi auzit ?

(Pleacă.)

SCENA a V-a

Iatacul Julietel.
JULIETA, DOICA

DOICA

Stăpînă ! Ei ! Stăpînă ! Julîeto !
Ei, cum mai doarme ! Mieluşica mea I
Stăpînă ! Nu m-auzi tu, somnoroaso ?
Odorul, sufleţelul meu ! Mireasă !
Ce ?... Nu răspunde ? Vrei să te răzbuni,
Să dormi-nainte preţ de-o săptămînă,
Că noaptea următoare ştiu eu bine
Că nu te lasă Paris să mai dormi !
O, Doamne, iartă ! Maică preacurată !
Cum doarme mai frumos ca niciodată !
Dar trebuie s-o scol... Stăpînă dragă !
Stăpînă î Nu lăsa pe domnul conte
Să te găsească-n pat! Că vine singur
Să te deştepte; zău, nu crezi ?... Ce-i asta ?
Ce ?... îmbrăcată şi culcată iar ?...
Vai mie ! Vai ! Săriţi, săriţi ! E moartă !
O, zi de jale ! Ce m-am mai născut ?
Aduceţi spirt! Stăpîne ! Doamnă ! Doamnă !

(Intră CONTESA CAPULET.)

CONTESA

Ce-i larma asta ?

DOICA

Zi nenorocită !

CONTESA

Ce-i ?

DOICA

Uite-o ! Uite-o ! O, amară zi !

CONTESA

Vai mie ! Fata mea, viaţa mea !
Vino-ţi în fire, altcum mor cu tine !
Vai, ajutor î Vai, cheamă ajutor !

CAPULET
(intră;

Ce zăboviţi ? Aduceţi mai degrabă
Pe Juiieta... Mirele întreabă...

DOICA

Of, vai! E moartă, stinsă ! Moartă, vai !

CONTESA

O, vai! O, vai! E moartă, moartă, moartă t

CAPULET

Ce ?... Stați s-o văd... Vai nouă, e-nghețată.
Vai, sîngele i-a stat şi trupu-i rece.
Vai, de pe-aceste buze a zburat
De mult căldura vieții ! Moartea zace
Asupra ei, ca gheața timpurie
Pe cea mai albă floare din cîmpie.
Vai, ceas amar ! Nenorocit ce sunt î

DOICA

O, zi nenorocită !

CONTESA

Ceas amar !

CAPULET

Ah, moartea ce mă face să o plîng
îmi leagă limba şi-mi închide gura !

(Intră FRATELE LORENZO cu CONTELE PARIS, PETRU si MUZICANȚI.)

LORENZO

E gata de biserică mireasa ?

CAPULET

Amar de noi! E gata sa se ducă
Spre-a nu se mai întoarce niciodată...
O, dragul meu, chiar în ajunul nunții
Mireasa ta a fost, cum vezi, pețită
De-al morții înger. El îi este mire,
El mi-a luat copila şi eu mor,
Şi-i las şi trup şi viață, totul morții.

PAEIS

O, am tînjit aşa de mult de dorul
Acestei dimineți, ca să-mi arate
Asemenea priveliște ?

CONTESA

Fatală ! blestemată, neagră zi !
O, ceasul cel mai rău ! Doar un copil,
Doar unul, biet copil ce mă iubea,
Atîta bucurie, mingîiere,
Şi moartea crudă mi-1 răpi din față.

DOICA

O, zi de jale, of, ce zi de jale !
Cum mi-a fost dat să văd o zi ca asta !
Ce zi, o, Doamne, zi afurisită J
Of, cea mai neagră zi! O, zi de jale.
Of, zi de jale !

PARIS

înşelat, jignit!
Hulit, sfărmat şi despărțit! O, moarte,
De tine înşelat! Zdrobit prin tine,
Prin tine, crudo, crudo, prăbuşit!
O viață. O iubire !... Nu : iubire
In moarte !

CAPULET

Ofilită, torturată,
Batjocorită, stinsă, spulberată !
O, zi cumplită 1 Pentru ce-ai venit
Spre-a ne ucide bucuria noastră ?
Copilul meu — ba nu, sufletul meu,
Copilul meu în groapă, vai, în groapă !
Cu ea norocul meu întreg se-ngroapă 1

LORENZO

O, pace vouă, oameni buni, luați seama !
O pierdere nu se îndreaptă dacă
Vă pierdeți mintea. Cerul ca și voi
Avea o parte-n fata cea frumoasă :
Acum ea este-a cerului cu totul,
Și-atît mai bine este pentru ea.
Voi n-ați putut opri sa nu ia moartea
Ce-a fost al vostru, însă cerul ține
In viața veșnică ce-a fost al lui.
Voi ați dorit doar propășirea ei,
Dorința voastră cea mai-naltă-a fost
Să o vedeți mai sus. și-acuma plîngeți,
Cînd ea este mai sus chiar decît norii,
Atît de sus cît este cerul însuși !
Ce rău iubiți voi pe copila voastră,
De-nnebuniți văzînd că e mai bine !
Nu este bine măritată-aceea
Care trăiește mult timp măritată.
Cu mult mai bine măritată este
Acea ce moare tînără mireasă.
Veniți și presărați acest cadavru
Cu rosmarin și, cum e obiceiul,
Duceți-o la biserică-mbrăcată
In mîndra ei podoabă de mireasă.
Deși să plîngem poruncește firea,
De-a firii lacrimi mintea rîde numai.

CAPULET

Vai, toate pregătirile de nuntă
Se schimbă în alai de-ngropăciune ;
In loc de strune, clopote-au să sune,
In loc de veselie, jale-amară,
Și bocete, nu cîntece de nuntă ;
Cununa de mireasă-mpodobește
O moartă — toate și-au schimbat menirea.

LORENZO

Signore, du-te. Mergi cu dînsul, doamnă,
Și dumneata, sir Paris. Fiți toți gata

Și însoțiți pe moartă la mormînt.
Nu mai stîrniți a cerului mînie,
Ci vă plecați voinței preaînalte.

(CAPULET, CONTESA CAPULET, PARIS și LORENZO pleacă.)

INTIIUL MUZICANT

Pe cinstea mea, putem să ne strîngem diblele și să ne cărăm de-aci.

DOICA

Da, oameni buni, plecați, puteți pleca.
Vedeți și voi că-i jale multă aci.

(Pleacă.)

AL DOILEA MUZICANT

Da, poate să se îndrepte lucrurile.

PETRE

O, muzicanți, muzicanți ! Cîntațî-mi ^Veselă inimioară".
O, dacă mă iubiți, cintați-mi „Veselă inimioară'4!

INTIIUL MUZICANT

De ce „Veselă inimioară" ?

PETRE

Fiindcă, o. muzicanți, și iiwma mea cîntă: „Mi-e plină inima de dor și jale". O, ziceți ca să-mi mai treacă de supărare. Ori un prohod vesel.

AL DOILEA MUZICANT

Nu cîntăm noi prohod. Nu-i vreme de cîntat acuma !

PETRE

Nu vreți, care va să zică ?

MUZICANȚII

Nu.

PETRE

Atunci am să vă dau eu vouă.

ÎNTÎIUL MUZICANT

Ce-ai să ne dai ?

PETRE

Nu bani, pe legea mea, am să vă tratez ca pe nişte lăutari de crîşmă.

ÎNTÎIUL MUZICANT

Şi eu pe dumneata ca pe-un rîndaş.

PETRE

Atunci am să pun satirul de rîndaş pe căpățîna dumitale. Am să vă trag eu vouă nişte fa-uri şi sol-uri pe spinare ! Notați-vă asta !

ÎNTTIUL MUZICANT

Dacă ne tragi fa-uri şi *sol-uvi,* dumneata ne vei nota pe noi.

AL DOILEA MUZICANT

Vîră, te rog, satirul şi scoate spiritul, dacă-1 ai.

PETRE

Nu vă jucați cu spiritul meu, căci e de fier. Dar răspundeți-mi ca oamenii :

„Cînd inima-i pătrunsă de durere,
Cînd sufletul şi gîndul ți-e pustiu,
Tu muzică, cu glasul argintiu..."

De ce cu „glasul argintiu" ? De ce cu glasul de argint ? Ce zici tu, meştere Sacîz ?

ÎNTÎIUL MUZICANT

Ei, asta e ! Fiindcă argintul sună dulce.

PETRE

Eşti un dobitoc ! Tu ce zici, meştere Căluş ?

AL DOILEA MUZICANT

Eu zic cu „glas argintiu", fiindcă muzicantul cîntă pentru arginți.

PETRE

Şi tu eşti dobitoc ! Ce zici tu, meştere Arcuş ?

ÎNTÎIUL MUZICANT

Să mă bată Dumnezeu, nu ştiu ce să zic.

PETRE

Vă cer iertăciune. Voi ați venit să cîntați. Răspund eu în locul vostru. Se zice „muzică cu glas argintiu", că muzicanților nu li se dă aur pe muzica lor.

„Tu, muzică cu glasul argintiu,
Aduci degrabă dulce mîngîiere."

(Pleacă.)

INTIIUL MUZICANT

Cine-o fi blestematul ăsta ?

AL DOILEA MUZICANT

Să-I ia dracul! Haidem să aşteptăm afară convoiul şi să pîndim praznicul.

(Pleacă.)

SCENA I

O stradă în Mantua.
Intră ROMEO

ROMEO

De pot să cred a somnului oglindă
Măgulitoare, visurile mele
Vestesc o bucurie-apropiată.
Uşor pe tron stă domnul meu, Amorul.
Mă-nalţ-un duh necunoscut cu gînduri
Voioase astăzi. Se făcea că vine
Iubita mea şi eu sunt mort. O, vis
Ciudat ce face morţii să gîndească ! —
Sărutul ei îmi dete-atîta viaţă,
Că m-am sculat din morţi, ca împărat.
O, inimă, ce dulce poate fi
Iubirea care-o ai, cînd umbra ei,
Chiar ea, e-aşa bogată-n desfătare !

(Intră BALTAZAR.)

Ah, Baltazar, ce-i nou pe la Verona ?
N-aduci nici un răvaş de la Lorenzo ?
Soţia mea ce face ? Tatăl meu
E bine ? Julieta-i sănătoasă ?
Te-ntreb din nou, căci rău nu poate fi
Cînd Julietei mele-i merge bine.

BALTAZAR-

li merge bine, vai, şi toate-s bune.
în cripta-i seculară doarme trupul
Şi sufletul trăieşte-acuma la îngeri.
Văzui cînd au culcat-o în cavou
Şi-am alergat aci să te vestesc ;
Stăpîne, iartă-mi vestea ce te doare,
Căci tu mi-ai dat această-nsărcinare.

ROMEO

Aşa?... Ei bine, vă desfid, o, stele !...
Ştii unde stau... te rog, te du şi-mi adă
Cerneală şi hîrtie, şi pe urmă
Tocmeşte cai : doresc să plec la noapte !

BALTAZAR

Mă iartă, nu te pot lăsa, stăpîne !
Eşti palid şi-ncruntat, şi ochii tăi
Lucesc c parcă prezic nenorocire.

ROMEO

Taci, tu te-nşeli; fă după cum ți-am spus.
N-ai deci nici un răvaş de la călugăr ?

BALTAZAR

Nimic, stăpîne

ROMEO

Nu. face nimic,
Mergi şi tocmeşte cai... viu în curînd.

(BALTAZAR pleacă.)

Da, Julieto, voi dormi la noapte
Cu tine-alături; să găsim mijlocul\
O, gînd nenorocit, ce iute intri
In sfatul celor deznădăjduiți I

îmi vine-n minte un sărman spițer
Ce stă p-aci p-aproape. L-am văzut
Mai ieri, zdrențos şi istovit de lipsă,
Cu fruntea încrețită ; se pleca
Să strîngă buruieni, privirea lui
Era buimacă, fața scofilcită.
In prăvălia lui sărăcăcioasă
Sta atîrnată de tavan o broască
Țestoasă, un crocodil umflat cu paie,
Şi piei de peşti diformi, în galantar
Cutii deşarte, oale verzi, băşici,
Seminţe vechi, păpuşi de sfori şi alte
Mici mărunțişuri puse să ia ochii.
Cînd am văzut atîta sărăcie,
Mi-am zis : de are cineva nevoie
Să ia otravă,-a căreia vînzare
E pedepsită-n Mantua cu moartea,
E-aci un mizerabil ce i-ar vinde !
O, gîndul meu mi-a presimțit nevoia,
Şi nevoiaşul ăsta-mi vinde-otravă...
Pe cît mi-aduc aminte, asta-i casa.
Dar azi e sărbătoare. Cerşetorul
îşi ține-nchisă bolta. Hei, spițere !
Spițerule !

SPIȚERUL

Cine mă strigă ?

ROMEO

Vino
Aci creştine ! Văd că eşti sărac.
Na patruzeci de galbeni, sunt ai tăi;
Şi dă-mi o doză de otravă, dar
Aşa de tare ca s-alerge iute
Prin toate vinele, şi cel sătul
De viață, care-o bea, să cadă mort,
Şi pieptu-i să gonească răsuflarea
Aşa grăbit cum pulberea aprinsă
Străfulgera dintr-un gîtlej de tun.

SPIŢERUL •

Eu am ăst soi de-otravă ucigaşă ;
Dar Mantua cu moartea pedepseşte
Pe-oricine-o vinde.

ROMEO

Eşti aşa sărac
Şi nevoiaş şi te mai temi de moarte ?
Pe-obrajii tăi stă scrisă : foamea, lipsa,
Şi grijile ţi se citesc în ochi,
Şi zdrenţe şi păcate duci în spete,
Nici legile, nici lumea nu ţi-s prieteni,
Nici legi nu sunt pe lume să te facă
Bogat! Deci calcă legile şi ia !..-

SPIŢERUL

Mizeria mă face să primesc,
Şi nu voinţa mea.

ROMEO

Mizeriei,
Şi nu voinţei tale îi plătesc.

SPIŢERUL

Deci pune-aceasta-n orice băutură
Şi-o soarbe : şi dac-ai avea tărie
"ît douăzeci, tot te-ar da gata-ndată.

ROMEO

Ia-ţi aurul, otravă mult mai rea
A sufletelor, care-n lumea-aceasta
Scîrboasă face mult mai multe crime
Ca biata-ţi marfă, ce s-o vinzi n-ai voie.
Otravă eu îţi vînd şi nu tu mie !
Rămîi cu bine, cumpără-ţi mîncare
Şi te hrăneşte. Leac întăritor,
Şi nu otravă, vin şi mă-nsoţeşte
La groapa Julietei mele scumpe,
Acolo am nevoie eu de tine !

(Pleacă.)

SCENA a H-a

Chtlîa *lui Lorenzo la Verona.*
FRATELE LORENZO, FRATELE IOAN

IOAN

Ei, sfinte frate franciscan ! Deschide.

LORENZO

(apare)

Acesta-i glasul fratelui Ioan.
Bine-ai venit din Mantua. Ce zice
Romeo ? Dacă scrie, dă-mi răvaşul.

IOAN

M-am dus să-mi iau tovarăş pe un frate
Desculţ din tagma noastră, care-aci
Grijeşte de bolnavii din oraş ;
Am dat de el, dar străjile cetăţii
Ne-au bănuit c-am cercetat o casă
De-o molimă urîtă bîntuită,
Şi ne-au oprit, nu ne-au lăsat să trecem.
Deci n-am putut s-alerg la Mantua.

LORENZO

Şi cine-a dus răvaşul lui Romeo ?

IOAN

II am aci — nu l-am putut trimite...
Nici n-am găsit un om să ţi-1 aducă,
Aşa de mult se tem de ciumă toţi...

LORENZO

Ce nenoroc !... Pe sfîntul nostru ordin !
Scrisoarea nu-i un lucru de nimic,
E ceva grav şi foarte serios,
Zăbava poate fi primejdioasă...
Mergi, frate Ioane, caută un drug
De fier, şi-1 adă în chilia mea...

IOAN

Mă duc să ți-1 aduc îndată, frate !

LORENZO

Acuma cată singur să cobor
In criptă ! In trei ceasuri se deşteaptă
Copila cea frumoasă şi, fireşte,
Mă blastămă pe mine că Romeo
N-a fost vestit de cele petrecute ;
Ii scriu din nou acum Ia Mantua
Şi-o țin la mine-ascunsă, pîn' să vie
Romeo. O, sărmană moarta vie
Ce zaci acolo la un loc cu morții !

(Iese.)

SCENA a III-a

Un cimitir *cu* cripto *Capuleților. Intră PARIS*
ți pajul său cu flori fi *o torță.*

PARIS

Da-mi torța, băiețaş, şi stai de-o parte.
Nu, stinge-o ; vreau să nu mă vadă nimeni.
Ascunde-te colea, sub chiparoşi,
Şi ține-urechea de pămînt lipită...
Astfel nici un picior nu poate trece
Prin cimitirul ăsta cu pămîntul
Surpat şi măcinat de atîtea gropi,

Ca tu să nu-1 auzi. Atunci să şuieri,
Ca semn c-auzi că e ceva pe-aproape...
Dă-mi florile, şi fă precum ți-am spus.

PAJUL

Mi-e groază singur să rămîn aci,
In cimitir, dar am să-mi fac curaj...

(Se depărtează.)

PARIS

O, tu-ntre flori cea mai frumoasă floare,
Acum aci-ntre pietre-ai a ta casă,
Cu flori presar eu patu-ți de mireasă
Şi te stropesc cu lacrime amare ;
în fiecare noapte voi uda
Mormîntul tău şi-n veci nu te-oi uita.

(PAJUL şuieră.)

Băiatul dă un semn : e cineva...
O ! ce picior nelegiuit cutează
Să calce noaptea-aci şi să-mi jignească
Evlavia durerii şi-a iubirii ? —
Ce văd ? O torță. Noapte-ascunde-mă
O clipă !

(Se retrage-n umbră. *Intră ROMEO cu BALTAZAR.)*

ROMEO

Dă-mi drugul şi lopata. Stai, ascultă.
Scrisoarea asta tu mîne-n zori s-o duci
La tatăl meu. Dă-mi torța ! Fă ce-ți spun ;
Orice auzi ori vezi, rămîi de-o parte,
Şi nu mă întrerupe-n ce voi face...
Eu mă cobor în acest pat al morții
Ca să mai văd o dată fața ei,
Dar şi să scot din degetul ei mort
Un scump inel, de care am nevoie.

Acuma pleacă. Dar dacă te-ntorci,
Spre-a mă pîndi ce fac, pe Dumnezeu !
Te sfîşii în bucăţi şi am să samăn
Cu tine cimitirul ăsta lacom !
E-un ceas cumplit, şi mai cumplit mi-e gîndul,
Mai fioros ca tigrul însetat

Şi mai nebun ca marea-nfuriată !

BALTAZAR

Mă duc, stăpînul meu, să nu te tulburi.

ROMEO

Atunci mi-eşti prieten. Ţine, dragul meu !
Fii fericit şi mergi cu Dumnezeu !

BALTAZAR

(aparte)

Oricum ar fi, mă ţin ascuns pe-aproape.
Nu pot să-1 las ; privirea-i mă-nspăimîntă.

(Se depărtează)

ROMEO

O, gură hîdă, pintec negru-al morţii,
Ce-ai înghiţit ce-a fost mai scump pe lume,
Iţi voi căsca deci putredele-ţi fălci
Şi-n ciuda ta te-ndop cu hrană nouă !

(Deschide mormîntul.)

PARIS

A, surghiunitul Montague, semeţul
Ce-a omorît pe vărul Julietei !
Din pricina durerii mîndra floare
S-a stins, şi el acum mai vine-aci
Să pîngărească pînă şi pe morţi ?
Il prind pe loc !

(înaintează)

Opreşte, Montague,
Pornirea-ţi făr'delege ! Vrei să-mpingi
Şi dincolo de moarte răzbunarea ?
Nemernic surghiunit, te arestez,
Urmează-mă, va trebui să mori!

ROMEO

Va trebui ! De-aceea viu aici!
Nu ispiti pe-un deznădăjduit,
O, tinere ! Fugi, lasă-mă. Gîndeşte
La. morţii ăştia toţi şi te-nspăimîntă !
Nu, tinere ! Te rog, nut-ngrămădi
Pe capul meu o nouă făr'delege :
Nu-mi aţîţa mînia ! Du-te, du-te !
Pe Dumnezeul meu, tu-mi eşti mai drag
Ca mine însumi, eu care-am venit
Aci să-mi pun sfârşit vieţei. Du-te,
O, mergi, aci nu poţi rămîne viu...
Te du şi povesteşte mai tîrziu
Că un nebun milos ţi-a spus să fugi.

PARIS

Păstrează-ţi mila ta. Te arestez
Aci, ca pe un făcător de rele !

ROMEO

Ia seama, nu mă îndîrji, copile !

PAJUL

Se bat! O, Doamne ! Merg să chem străjerii!

(PAJUL pleacă.)

PARIS

(cade)

Mor...
Dacă eşti milos, deschide cripta
Şi culcă-mă aci cu Julieta.

(Moare.)

ROMEO

Pe Dumnezeu, te-ascult. Să-1 văd la față !
E vărul lui Mercutio, sir Paris.
Ce-mi spuse servitorul adineauri,
Cînd creieru-mi nebun nu luă aminte ?
Că Paris, mi se pare, trebuia
Să ia pe Juiieta... El mi-a spus-o —
Ori am visat aceasta ? Cum ? Sau poate
In nebunia mea, cînd el vorbea
De Juiieta, eu am născocit-o ?
Dă-mi mîna ta, tu care-ai fost înscris
Cu mine-n cartea neagră a restriştei. '
Te voi culca-ntr-o groapă glorioasă.
O groapă ? Nu, o casă de lumină.
O, tinere ucis .' Căci Juiieta zace
Aci, şi frumusețea ei preface
Această criptă-ntr-o măreață sală...
Mort zaci aci, înmormîntat de-un mort...
De cîte ori nu-s oamenii mai veseli
In pragul morții ! Veghetorii spun
Că-i cel din urmă fulger al vieții !
Cum aş putea numi aceasta fulger ?
O, inimă, soție scumpă ! Moartea,
Care ți-a supt balsamul răsuflării,
N-a izbutit să-ți piardă frumusețea.
Nu eşti înfrintă : flamura de purpură
A frumuseții joacă pe obrazul
Şi gura ta, şi moartea se sfieşte
Să-şi desfăşoare palidul ei steag *l*
Tu, Tybalt, zaci în giulgiul sîngerat,
Acolo ? Ce-aş putea eu pentru tine
Să fac mai mult, decît cu-această mînă.
Ce tinerețea ta a secerat-o,
La rindul meu să secer tinerețea
Aceluia ce-a fost duşmanul tău ?
O, iartă-mă. Tu, dulce Juiieta !
De ce-ai rămas aşa frumoasă încă ?
Să cred că moartea cea imaterială
E-namorată, că hidosul monstru
Uscat te ține-aci, la întuneric,

Să fii iubita lui ? Mă tem de-aceasta
Şi nu te voi mai părăsi în veci,
In veci n-am să mai plec eu din castelul
Acestei dese nopți; aci rămîn
Cu rimele ce-s slujnicele tale.
Aci-mi aştern eu patul cel din urmă,
Şi de pe trupul obosit de viață
Voi smulge jugul stelelor fatale...
Ochi, mai priviți-o cea din urmă oară !
O, brațe, cea din urmă-mbrățişare !
Şi, gură, poarta sufletului meu,
Pecetluieşte cu o sărutare
Eternul tîrg cu moartea răpitoare !
Vin', călăuză-amară, vin' cîrmaci
Nesuferit, vin', desperat pilot,
Şi-azvîrle-odată, sfărîmînd de stîncă,
Sărmana-ți barcă. Iată-mă-s iubito !

(Bea.)

O, bunule spițer, ce fără veste
Lucrează băutura ta... De-ajuns
Mi-a fost o sărutare, ca să mor. ,

(Moare.)

(Din cealaltă parte a cimitirului *intră fratele LORENZO cu o lanternă, un drug si o lopată.)*

LORENZO

Ajută-mi, san-Frandsco ! De cîte ori
Bătrînele-mi picioare-n noaptea asta
Nu s-au lovit de gropi... Cine-i acolo ?

BALTAZAR

Om bun şi care te cunoaşte.

LORENZO

Domnul
Cu tine ! Spune-mi, bunul meu prieten,
Ce torță-şi împrumută în zadar
Lumina ei acolo viermilor
Şi-acelor cranii oarbe ?... Mi se pare
Că arde-n cripta Capuleților.

BALTAZAR

Da, sfinte, şi stăpînul meu e-acolo.
El ți-e prieten.

LORENZO

Cine e ?

BALTAZAR

Romeo.

LORENZO

De cînd ?

BALTAZAR

De-o jumătat' de ceas întreagă.

LORENZO

Hai să intrăm în criptă.

BALTAZAR

Nu cutez !...
Stăpînul meu mă ştie dus de mult
Şi m-a amenințat că mă omoară,
Dac-aş rămîne să-1 pîndesc.

LORENZO

Prea bine !
Mă duc eu singur!... Groaza mă cuprinde.
Mă tem cumplit de-o grea nenorocire...

BALTAZAR

Pe cînd dormeam aci, sub chiparoşi
Visam că domnul meu lupta c-un altul,
Pe care 1-a ucis stăpînul meu.

LORENZO

Romeo ! Vai!... Ce-s petele de sînge
Pe lespedea din pragul astei cripte ?
Ce vor aceste spede care zac
Fără stăpîn şi picurînd de sînge,
Aci-n locaşul păcei ? O, Romeo !
Romeo, palid ! Cine încă ? Paris ?
Scăldat în sînge ?... O, ce groaznic ceas
Pricinui năpasta ! Ah, copila
Se mişcă...

JULIETA

O, preabunule părinte !
Ştiu bine cum ar trebui să fiu
Şi sunt chiar... Unde e Romeo-al meu ?

LORENZO

S-aude larmă... Vino, fata mea,
Şi fugi, o, fugi din aşternutul morții,
Şi-al molimii şi-al somnului silit!
Puteri mai-nalte, mai presus de noi,
Zădărniciră tot ce-am pus la cale.
O, vino, vino !... Soțul tău e-aci,
Mort lîngă pieptul tău, Paris de-asemeni !
O, vino, te voi duce într-un schit
De sfinte maice. Nu mai pierde vremea
Cu întrebări, că vine straja. Haide,
Copila mea... Nu pot să mai rămîn.

(Pleacă.)

JULIETA

Mergi, pleacă •— eu rămîn. Dar ce e asta ?
O cupă-n mîna lui Romeo-aî meu ?
Otravă, văd, i-a fost sfîrşitul grabnic.
O, răule ! De ce-ai sorbit-o toată
Şi i?,u-mi lăsaşi măcar un strop ? Pe buze

Să te sărut, că poate-a mai rămas
Pe ele-o picătură de otravă
Ce mi-o da moartea-n veci vindecătoare !

(îl sărută.)

E caldă gura ta !...

STRAJA

(afară)

Ia-o-nainte,
Băiete ! încotro ?

JULIETA

O, Doamne ! Zgomot ?.
Degrabă dar ! Pumnal binevenit!
Rămîi aci şi lasă-mă să mor...

(Se-njunghie.)
(Străjerii intră cu PAJUL lui PARIS.)

PAJUL

Aici e locul unde arde torța.

ÎNTÎIUL STRĂJER

Pămîntu-i plin de sînge ; cercetați
Prin cimitir vreo cîțiva dintre voi
Şi arestați pe-oricine veți găsi.

(Cîțiva STRÂJERI pleacă.)

o, ce-mi văd ochii ! Contele aci
Ucis, şi Julieta-n sînge, caldă
Şi moartă-a doua oară, ea ce fuse
De două zile îngropată-aci!
Plecați, vestiți pe ducele, treziți
Pe Capulet. şi alergați degrabă
La Montague ! Voi ceilalți căutați !

(Pleacă alți STRÂJERI.)

Vedem cu ochii tot ce s-a-ntîmplat,
Dar pricina o vom afla pe urmă !

(Vin cîțiva STRÂJERI cu BALTAZAR.)

AL DOILEA STRĂJER

Aci e servitorul lui Romeo,
L-am prins în curtea schitului.

INTIIUL STRĂJER

Opriți-1
Pin' la sosirea ducelui.

AL DOILEA STRĂJER

Aci
E un călugăr care plînge, geme
Şi tremură. I-am smuls din mîini hîrlețul
Şi drugul ăsta cînd trecea spre schit.

ÎNTÎIUL STRĂJER

Acestea-s semne compromițătoare I
Opriți şi pe călugărul acesta !

(Intră DUCELE cu suita.)

DUCELE

O, ce nenorocire timpurie
Ne tulbură odihna dimineții ?
Ce-i groaza şi ce-i zgomotul acesta ?

INTIIUL STRĂJER

Măria-ta, mort zace-aci sir Paris.
Romeo, mort şi el... şi Julieta
Cea moartă mai-nainte, caldă încă,
Abia acum ucisă...

DUCELE

Cercetați,
Cătați și puneți mina pe făptașii
Acestor crime !...

INTIIUL STRĂJER

Aci e un călugăr
Și pajul lui Romeo. S-au găsit
La amîndoi unelte ce slujesc
La dezgroparea morților...

(Intră CAPULET, CONTESA și alții.)

CAPULET

Ce este
De țipă lumea-afară-așa de tare ?

CONTESA

Pe-afară lumea strigă „Juiieta"
„Romeo", „Paris", oamenii aleargă
Toți lărmuind spre mausoleul nostru.

CAPULET

O, Dumnezeule! Nevastă, uite,
Copila noastră sîngeră *l* Pumnalul
S-a rătăcit și teaca-i goală zace
Pe spatele lui Montague, și el
S-a rătăcit la sînul fetei noastre.

CONTESA

Vederea asta-mi cheamă bătrînețea
Ca dangătul de clopote la groapă !

(Intră MONTAGUE și alții.)

DUCELE

Hai, Montague, te-ai pornit devreme
Să-ți vezi copilul și moștenitorul
De moarte secerat aci !

MONTAGUE

O, duce !
Soția mea muri în noaptea-aceasta
De jale, după fiul surghiunit...
Ce nou necaz se prăbușește-asupra
Bătrînilor mei ani ?

DUCELE

Privește-acolo

Și vei vedea !

MONTAGUE

Copil nesocotit!
O, ce te-a-mpins spre groapă înaintea
Bătrînului tău tată ?

DUCELE

Zăvorește-ți
Blestemul încă, pînă lămurim
Acest mister și-i vom afla izvorul.
Atunci am să mă fac conducătorul
Necazurilor voastre, și vă duc
La moarte chiar. Dar pîn-atunci tăceți
Și-ngăduiți ursita rea să fie
Răbdării roabă... Și acum să vie
In fața mea acei ce-s bănuiți.

LORENZO

Asupra mea, cel mai neputincios,
Cad toate bănuielile, căci vremea,
Și locul mai ales sunt împotrivă-mi;
Viu dar să mă pîrăsc șl să mă apăr,
Ca acuzat și-acuzator eu însumi !

DUCELE

Deci spune fără-nconjur tot ce știi.

LORENZO

Voi spune tot pe scurt, căci răsuflarea
Nu-mi dă răgaz să fiu prea lung la vorbă.
Romeo, mort aci, era bărbatul
Legitim al frumoasei Juiieta,
Şi Juiieta, moartă-aci, era
Soția credincioasă-a lui Romeo.
Eu-i cununasem. Ziua nunții lor
Fu ziua cea din urmă a lui Tybalt,
Al cărui timpuriu sfîrşit goni
Pe tînărul Romeo în surghiun...
Şi Juiieta după el jelea,
Nu după văr... Voi, spre-a-i goni durerea.
O logodirăți, vrînd s-o măritați
Cu nobilul sir Paris cu de-a sila !
Atunci la mine alergă copila
Cu ochii rătăciți şi mă rugă
Să-nlătur cununia-aceasta nouă,
De nu, m-amenință că se omoară ;
Eu, sfătuit de arta mea, i-am dat
Atuncea un narcotic... ce-şi avu
Urmarea lui, precum o prevăzusem,
Şi-o adînci-ntr-un somn asemeni morții.
I-am scris tot între-o vreme lui Romeo
Să vină-aci-n această noapte-a spaimei,
S-o scoatem din mormîntu-i de-mprumut,
Cînd va pieri puterea băuturii...
Dar fratele Ioan, ce-avea să ducă
Răvaşul, fu oprit de-un accident
Şi mi-1 aduse-napoi ieri seară...
Atunci m-am dus eu singur pe la ceasul
Cînd trebuia să-şi vină ea-n simțiri,
S-o dezrobesc din hruba strămoşească,
Vrînd s-o ascund la mine în chilie,
Pîn' voi putea trimite la Romeo.
Dar cînd sosii cu-o clipă mai 'nainte
De-a se trezi, zăceau morți fără vreme
Măritul conte Paris şi Romeo
Cel credincios! Acum ea se deşteaptă
Eu o-mplorai să plece şi să-ndure
Cu resemnare-a cerului mînie,
Atunci un zgomot mă goni afară
Din criptă. Ea, în deznădejdea ei,
Nu vru să mă urmeze, şi-şi făcu
Cu mîna sa, pe cit se pare, seama...
Atîta ştiu. Cît despre cununie,
Ştia şi doica... Dacă am vreo vină,
Jertfiți-mi, duce, zilele bătrîne,
C-un ceas mai înaintea vremei şi
Cu toată-asprimea dreptei, judecăți.

DUCELE

Te ştim cu toții om curat şi sfînt...
Dar unde-i servitorul lui Romeo ?
Ce spune el ?

BALTAZAR

Eu mi-am vestit stăpînul
De moartea Julietei, şi Romeo
Porni în goana calului atunci
Din Mantua şi a venit aci
In locu-acesta, la această criptă...
Răvaşul care-1 am aci mi-1 dete
Să-1 duc la tatăl său, iar el intră
In hrubă şi m-amenință cu moartea
De nu mă duc şi de nu-1 las acolo...

DUCELE

Răvaşul dă-mi, să văd ce scrie-n el.
Dar unde-i pajul ce-a chemat străjerii ?
Băiete, spune, pentru ce-a venit
Şi ce-a făcut aci stăpînul tău ?

PAJUL

Venise să presare flori pe groapa
Miresei lui şi, cum mi-a poruncit
Să stau de-o parte, m-am supus poruncit

Cînd iată că un om c-o torță-n mînă,
Veni să spargă hruba, şi stăpînu-mi
îndată trase spada-n contra lui,
Şi-atunci am alergat să chem străjerii.

DUCELE

Scrisoarea întăreşte tot ce-a spus
Călugărul. El spune-amorul lor
Şi vestea despre moartea Julietei.
Mai scrie-apoi c-a cumpărat otravă
De la un biet spițer şi ca se duce
Cu ea, să moară lingă Julieta !
Ce ziceți voi acum, duşmani de moarte ?
Ei, Capulet! Ei, Montague ! Vedeți
Ce greu blestem pe ura voastră zace,
Cum Dumnezeu vă bate prin iubire !
Şj eu pierdui, c-am fost prea lăsător,
Vreo două rude, şi pe toți ne dor
Urmările acestei uri haine...

CAPULET

O, frate Montague, dă-mi mîna ta !
E zestrea fiicei mele t Nu-ți pot cere
Mai mult.

MONTAGUE

Eu însă pot să-ți dau mai mult •
O statuie de aur îi voi pune ;
Atîta vreme cît va să răsune
în lumea-aceasta al Veronei nume,
Să nu mai fie-alt monument pe lume
Cum e al credincioasei Juliete.

CAPULET

La fel de scump cu-al credincioasei fete
Va fi şi-al lui Romeo, ş-or să fie
Alături împreună pe vecie,
Sărmane jertfe ale urei noastre !

DUCELE

Această zi aduce-o pace sumbră ;
Trist soarele-şi ascunde fața-n umbră.
Vom mai vorbi de-aceste mari dezastre
De judecată n-o să scape nime ;
Va fi iertat sau pedepsit cu-asprime
Tot insul după vina sa ; căci nu-i
Nici în poveşti mai mult prilej de jale
Decît în trista întîmplare-a lui
Romeo şi a Julietei sale !

(Pleacă toți.)

CORTINA

MONOLOGUL LUI HAMLET

MONOLOGUL LUI HAMLET

A fi sau a nu fi — iată întrebarea.
De e mai nobil oare să înduri
Săgețile şi loviturile
Ursitei crunte, sau să te-narmezi
In contra oceanului de chinuri
Şi să-1 opreşti cu-mpotrivirea ta ?
Să mori ! Să dormi ! Atît — nimic mai mult.
Prin somn noi punem capăt suferinței
Şi miilor de chinuri moştenite
De carnea noastră-n chip firesc. E-un țel
Spre care-ar trebui cu dinadinsul
Să nazuim... Să mori ! Să dormi ! Să dormi !
Ori, poate, să visezi!... Aci e greul :
In somnul morțel cine ştie oare
Ce visuri pot să ni se-arate, dacă
Vom fi scăpați de tulburarea vieței ?
Aceasta-1 pune pe-orice om pe gînduri.
Aceasta-i întrebarea care face
Blestemul «nei vieți prea-ndelungate.
Cine-ar răbda batjocurile vremei
Şi biciul ei, urgia asuprirei,
Dispreţul îngîmfaţilor, tortura
Amorului respins, călcarea legei,
Neruşinarea celor tari, ocara
Ce meritul o capătă din partea
Nemerniciei, cînd ar şti că poate

Numai c-un ac 3ă suape-n veci de toate ?
Cine-ar purta povara şi-ar mai geme
Şi-ar asuda din greu sub truda vieței,
De n-ar fi temerea de-acel ceva
Ce este după moarte, de acel
Tărîm necunoscut de noi, de unde
Nici un drumeț nu mai se reîntoarce...
Voința rătăceşte -, aşa că noi
Răbdăm mai bine răul ce ne doare
Decît să alergăm spre altele
Pe cari nu le cunoaştem. Conştiința
Ne face laşi pe toți : culoarea vie
A hotărirei piere şi se stinge
Sub palidele zări ale gîndirei,
Şi întreprinderi nobile şi mari
Sunt abătute-aşa din drum şi-şi pierd
Numirea lor de faptă...

G. Targioni-Tozzetti şi *G. Menasci*

CAVALLERIA RUSTICANA

PRELUDIU

TURIDDU

(ctntă în decursul preludiului
la scena închisă)

O, Lola, ca zăpada ți-e cămaşa
Şi gura ta ți-e roşie ca cireaşă...
Cel ce-ți sărută gura fermecată
Se crede-n raiuri strămutat deodată.

Deasupra porții tale-i scris cu sînge,
Dar, ah, nimic iubirea nu mi-o-nfrînge,
Ş-alerg mai bine să te cat în raiuri,
De nu te pot avea pe-aceste plaiuri.

SCENA I

Piafă *într-un sat* sicilian. *In fund, la dreapta, o biserică veche cu o uşă* practicabila; *la stînga, circiuma şi casa mamei LUCIA. Dimineața zilei de Paşti.*

CORUL ȚĂRANILOR

FEMEILE

(dinlăuntru)

Prin frunze naramze auri: vesel scînteie,
Cinteza cîntă în mirtu-nflorit,
Sus ciocîrliile cîntă zburdalnice,
Veac al iubirilor, bine-ai venit.

(FEMEILE intră pe scenă.)

BĂRBAȚII

(dinlăuntru)

Prin grine de-aur înecate-n soare,
Ne-ajunge-al vostru susur de mosoare,
Şi cînd odihna dulce-şi cere rîndul,
La voi, ochi galeşi, zboară gîndul,
La voi, cum pasărea-şi ia zborul
înspre plasa ce-o pune vînătorul.

(BĂRBAȚII *intră pe scenă.)*

FEMEILE

Prietini, lăsați astăzi munca,
Cînd preacurata Maică slăveşte pe fiul iubit.
Luncile, văile cîntă iar vesele,
Veac al iubirilor, bine-ai venit.

BĂRBAȚII

Prin grîne de-aur etc. etc.

(CORUL traversează scena şi se depărtează.)

SCENA a Il-a

SANTUZZA, LUCIA (mama lut TURIDDU)

SANTUZZA

(intrînd)

Spune, mamă Lucio...

LUCIA

Tu eşti ? Ce vreai ?

SANTUZZA

Unde-i Turiddu ?

LUCIA

Mă-ntrebi pe mine unde-i Turiddu?

SANTUZZA

Mamă, să nu te superi,
Aş vrea numai să ştiu
Unde să-1 caut.

LUCIA

Nu ştiu —
Dă-mi bună pace 1

SANTUZZA

Mamă Lucio, te rog plîngînd. ai milă,
Precum avu Isus de Magdalena,
Şi-mi spune unde e ?
Unde-i Turiddu ?

LUCIA

E dus, s-aducă vin, la Francofonte.

SANTUZZA

Nu ! A fost văzut prin sat astă-noapte.

LUCIA

...Se poate ?
Şi totuşi n-a venit acasă.

(Se-ntoarce spre uşă)

Intră !

SANTUZZA

Vai, nu pot trece pragul vostru,
Că, ah, sunt talăstămată.

LUCIA

Şi ce mai ştii tu de fiul meu ?

SANTUZZA

Ce spin port, vai, în suflet.

(Plesnet de bici şi sunet de clopoţei din aiară.)

SCENA a III-a

Aceiaşi, *ALFIO, COR*

ALFIO

(bărbatul Lolel)

Pocnete şi tropote,
Vesel zvon de clopote,
Asta-i viaţa mea. Hei, la !
De-i arşiţă, de e ger,
Ori senin, ori nor pe cer,
Tot nu mă plîng de ea.

COR

O, cărăuşie,
Bună meserie,
Să fii tot călător !

ALFIO

M-aşteaptă Lola-acasă,
Nevasta credincioasă,
Căci Paştele-au sosit.

Pocnete şi tropote,
Vesel zvon de clopote,
Cu Paştele-am sosit
Şi bine v-am găsit. Hei, la !

COR

O, cărăuşie,
Bună meserie,
Să fii tot călător !

(CORUL se împrăştie ; unii intră în biserică.)

LUCIA

Ferice, tu, cumetre Alfio,
Căci eşti de-a pururea voios.

ALFIO

Mamă Lucio, tot mai aveţi vin vechi de-acela straşnic ?

LUCIA

Nu ştiu ! Turiddu a plecat
Vin nou s-aducă.

ALFIO

Dar el e aci!
Trecea azi-dimineaţa prin faţa casei mele.

LUCIA

(mirată)

Cum ?

SANTUZZA

(încet, *către LUCIA)*

Te rog, taci !

(Sunet de orgă în biserică.)

ALFIO

Vă las cu bine...
Nu mergeți la liturghie ?

COR

(în biserică)

Regina coeli ! laetare !
Quia, quem meruisti portare
Resurrexit sicut dixit. — Halleluja ! [1]

COR

(ajară, înaintea bisericii)

Lăudați-1 cu toții pre Domnul
Ce din somnul de moarte-a-nviat,
Preamăriți-1 cu toții pre Domnul
Ce măreț către cer s-a-nălțat.

(CORUL se depărtează încet)

SCENA a IV-a

LUCIA, SANTUZZA

LUCIA

De ce-mi făcuşi tu semn ca eu să tac ?

SANTUZZA

Ştii, mamă, cînd Turiddu plecă la cătănie,
El Lolei îi jurase credință pe vecie,
Dar cum, pînă se-ntoarse,
Lola se măritase,
Jalea să şi-o aline,

[1] Regina cerului ! bucură-te !
Căci acela pe care aj fost vrednică să-1 porți
A înviat precum a spus. — Aleluia !

El a venit la mine,
Mă iubi, îl iubii şi—1 iubesc...
De-nvidie că i-am luat pe-acela
Care-o iubea odată,
S-aprinse de gelozie.
In dragostea-i necurată,
Mi 1-a răpit. Viața mi-este pierdută,
Pierdută întotdeauna ;
Ea şi Turiddu se iubesc,
Iar eu plîng şi pătimesc.

LUCIA

Amar de mine ! Ce mi-a fost dat să aflu
In sfînta zi de astăzi [

SANTUZZA

Vai, sunt pierdută !
o, mamă, mergi de te roagă pentru mine
Pentru mine te roagă... Iată Turiddu !
Il voi ruga de cea din urmă oară.

LUCIA

Ajută curată, sfîntă Fecioară !

(LUCIA intră în biserică.)

SCENA a V-a

SANTUZZA, TURIDDU

TURIDDU

Tu aici, Santuzzo ?

SANTUZZA

Te aşteptam chiar.

TURIDDU

La sfîntă slujbă nu mergi tu ?

SANTUZZA

Nu merg ! Aş vrea o vorba —

TURIDDU

Eu caut pe mama.

SANTUZZA

Numai o vorbă...

TURIDDU

Ici nu ! Nu acum !

SANTUZZA

Unde ai fost ? Spune !

TURIDDU

Ce-ți pasă ție ? In Francofonte.

SANTUZZA

Nu ! Nu minți !

TURIDDU

Santuzzo, crede-mă...

SANTUZZA

Nu ! e o minciună ! Ai fost zărit umblînd pe-ascuns prin sat. Şi cînd crăpa de zi, tu pe poarta Lolei te-ai furişat.

TURIDDU

Ha I mă urmăreşti tu ?

SANTUZZA

Nu, fii pe pace ! Ce-am zis mi-a spus chiar Alfio, soțul Lolei, ce-a trecut pe-aci.

TURIDDU

Asta-i răsplata iubirei mele ?
Vrei să mă ucizi — tu ?

SANTUZZA

O, cum poți vorbi tu astfel t

TURIDDU

Dă-mi bună pace ! Zadarnic cerci mînia,
Că tot nu izbuteşti să mă înşeli.

SANTUZZA

Iubeşti pe Lola !

TURIDDU

Nu !

SANTUZZA

Căci ea e mai frumoasă !

TURIDDU

Taci, înceată !

SANTUZZA

Ți-e dragă. — Amar de mine l

TURIDDU

Santuzzo !

SANTUZZA

Astă femeie rea, care mi te-a răpit!

TURIDDU

Vezi tu, Santuzzo, vorba-i deşartă,
Nu pot fi robul bănuielei tale,

SANTUZZA

Bate-mă, insultă-mă ! Inima-mi iartă,
Căci te iubeşte, moare de jale !

SCENA a Vl-a

Aceiaşi, *LOLA*

LOLA
(după scena)

Crin, albă floare !
Văzui în vis azi-noapte mii de îngeri,
Dar alb ca dînsul alb nici unul nti e,
Crin, albă floare.

(Intră şi întrerupe cîntavea)

Turiddu, n-ai văzut pe Alfio ?

TURIDDU

Sosit-am acum abia, nu ştiu.

LOLA

E poate încă la potcovar.
Dar cred că vine-acuma.

(Cu ironie)

Dar voi ascultaţi din piaţă sfinta slujbă ?

TURIDDU
(confuz)

Santuzza-mi povestea...

SANTUZZA

Ii spuneam că azi sunt Pastile
Şi că Domnul vede toate.

LOLA

Nu veniţi la sfîntă slujbă ?

SANTUZZA
(cu grabă)

Eu nu ! La slujbă merg aceia
Ce-s fără de prihană !...

LOLA
fhotărit)

Mulţămescu-ţi ţie, Doamne,
Că m-ai învrednicit.

SANTUZZA

O, faci prea bine, Lola.

TURIDDU

Să mergem... Aici nu avem ce.face.

LOLA
(cu ironie)

O, rămîi la dînsa...

SANTUZZA

Da, stai ! Cu tine am de vorbă !

LOLA
{tot *cu* ironie)

Dumnezeu să v-ajute... Vă las cu bine.

(Intră în biserică.)

TURIDDU

Ha, şireato, bine ai întors-o.

SANTUZZA

(rece)

Tu-ai voit-o, şi-i bine aşa !

TURIDDU

(izbucnind;

Pe legea mea !

SANTUZZA

Sfarmă-mi pieptul !

TURIDDU

(se depărtează)

Nu !

SANTUZZA

(urmărindu-l)

Turiddu, ascultă !

TURIDDU

Nu !

SANTUZZA

Nu, nu. Turiddu !
Ah, mai stai înc-o clipă ;
M-alungi ? Vrei să mă laşi ?

TURIDDU

De ce-mi ţîi calea ? De ce te tîngui ?
Te du de-aici, slujba-i pe sfîrşite !

SANTUZZA

A ta Santuzză plînge, te roagă,
E cu putinţă să părăseşti pe-a ta Santuzză ?

TURIDDU

Pleacă, da, pleacă, vino-ţi în fire şi nu mai
Plînge, că e zadarnic...
Te rogi acuma, după ocară.

SANTUZZA

Ia sama !

TURIDDU

Nu-mi pasă de mînia ta !

(O trînteşte si merge în biserică.)

SANTUZZA

Pe tin' blestemul Paştilor să cadă I

SCENA a VII-a

SANTUZZA, ALFIO

SANTUZZA

Dumnezeu te aduce, vere Alfio.

ALFIO

Mai ţine liturghia ?

SANTUZZA

E pe sfîrşite,

(cu intenţie)

Dar Lola
— In loc de tine-i cu Turiddu.

ALFIO

(surprins)

Ce-mi spui prin asta ?

SANTUZZA

Că-n timp ce pe drumuri,
Prin vînt şi ploaie
Ţi-agoniseşti pîinea,
Lola urît ţi-mpodobeşte capul.

ALFIO

Ha, în numele Domnului, Santo, ce zici tu ?

SANTUZZA

Aşa-i! Turiddu mi-a răpit onoarea şi pacea,
Iar Lola, ah, mi 1-a răpit pe el.

ALFIO

Să ştii că te sfîrtic de minţi, nenorocito !

SANTUZZA

Niciodată n-am minţit eu,
Eu n-am minţit niciodată !
Vai, spre ruşinea mea şi cu durere
'Ţi destăinuiesc infama faptă...
Vai mie...

ALFIO

Cumătră Santo, destul... şi-ţi mulţămesc.

SANTUZZA

Infamă sunt şi ticăloasă !

ALFIO

Infamii nu-s vrednici de iertare,
Ocara e prea mare.

Am să răzbun durerea mea amar !
Eu sînge vreau în turburarea mea,
Şi dragostea în ura se făcu.

INTERMEZZO

SCENA a VlII-a

LOLA, *TURIDDU, LUCIA, COR*

(Toţi ies din biserică. LUCIA traversează scena şi intră în casa ei.)

COR

(BĂRBAŢII)

Acasă, acasă, prietini, unde ne-aşteaptă
Neveste blînde, haidem f
Ce veselie, inima să-nseninezi,
S-alergăm, s-alergăm.

COR

(FEMEILE)

Acasă, acasă, surate, unde ne~aşteaptă
Bărbaţii noştri, haidem !
Ce veselie, inima să-nseninezi,
S-alergăm, s-alergăm,

(CORUL se. îndepărtează.)

TURIDDU

(către LOLA, care vrea să se ducă)

Cumătră Lola, pleci aşa degrabă,
Fără să-mi spui măcar o vorbă ?

LOLA

Merg acasă...
Spune, n-ai văzut pe Alfic ?

TURIDDU

N-ai nici o grijă, vine-n piață.

(Către COR)

Să bem un strop de vin,
In cinstea zilei de astăzi !

(Toți se apropie *de mese si iau paharele.)*

TURIDDU

Să trăiască vinu-n spume
Ce ne veseleşte-n lume
Şi ne-aduce rîsete şi glume,
Mii de bucurii.
Dragii mei, trăiască vinul
Clar şi roşu ca rubinul
Ce îneacă grijile
Şi chinu-n valuri purpurii.

COR

Vivat!

TURIDDU
(catră LOLA)

Cu bine-n toate!

(Bea.)

LOLA
(către TURIDDU)

Noroc şi voie bună !

'TURIDDU
(către COR)

Să bem !

COR

Vivat!

LOLA, TURIDDU şi CORUL

Să bem ! Noroc şi voie bună !

TOȚI

Să trăiască vinu-n spume ! etc. etc.

SCENA a IX-a

Aceia?», ALFIO

ALFIO
(intră)

Vă salut, dragi prietini

COR

Bun sosit, vere AH io !

TURIDDU

Bun sosit fii I Cu noi să beai pofteşte.
Iată, plin e paharul.

ALFIO
(refuză)

Grație ! Dar vinul tău n-o să-mi priască,
C-ar însemna să torn pe gît otravă !

TURIDDU
(varsă vinul şi zvîrle paharul)

Cum ți-o fi voia.

LOLA
(speriată)

O, Doamne, ce va fi ?

CÎTEVA FEMEI,
(sfătuindu-se-i şoptesc)

Cumătră Lola, hai să plecăm d-aci...

(Toate FEMEILE se duc cu LOLA.)

TURIDDU
(calm, către ALFIO)

Mai ai ceva de-a-mi spune ?

ALFIO

Eu ? Nu !

TURIDDU

Atunci dar, stau gata la poruncă.

ALFIO

Îndată ?

TURIDDU

Acum chiar!

(Se îmbrățişează. TURIDDU muşcă de urechea dreaptă pe ALFIO.)

ALFIO

Vere Turiddu, ai muşcătură bună.
Ne-am înțeles preabine, ce o fi să fie.

TURIDDU

Vere Alfio ! Eu ştiu că vina-i mare
Şi-ți jur că simt remuşcări amare
Şi-s pregătit să-mi iau pe loc răsplata.
Dar de-oi muri, ce face biata Santa ?
Ea, aşa de bună, rămîne părăsită !
Voi şti să te străpung cu acest oțel.

ALFIO

Bun, vere ! soarta între noi aleagă.
Te-aştept afară în spatele gradinei.

(Pleacă.)

SCENA a X-a

TURIDDU, LUCIA

TURIDDU
(chemînd)

Mamă !

(LUCIA apare.)

Mamă ! Ştii, vinul a fost prea tare,
Turnat-am astăzi pahare multe.
Merg în cîmp la aer...
Dar mai 'nainte bine mă cuvîntă,
Cum ai făcut cînd am plecat la oaste.
Pe urmă, mamă, de poate
Nu m-aş întoarce...
Sântei fii mamă, cărei îi jurasem
S-o duc la altar odată.
Să-i porți tu de grijă de nu m-oi întoarce.

LUCIA

De ce vorbeşti aşa, Turiddu dragă ?

TURIDDU
(cu uşurință)

Ah, iartă, dar vinul e de vină !
Te roagă totuşi, mamă, pentru mine.
O, mamă dragă, strînge-mă-n brațe
Şi mă sărută. Adio... Te las.

(Fuge desperat.)

S C E N A a Xl-a

LUCIA, SANTUZZA, COR

LUCIA

(fuge **desperata dupfl** *TURIDDU)*

Turiddu, ce-nsemnează ?
Santuzzo !

SANTUZZA

(intră şi cade leşinată în brațele LUCIEI)

O, scumpă mamă !

(S-aude murmur în depărtare.)

O FEMEIE

(strigă din depărtare)

A ucis pe Turiddu !
Turiddu e mort!

(Toți strigă cu spaimă.)
(Cortina cade repede.)

Richard Wagner

TANNHĂUSER
sau
LUPTA CÎNTĂREȚILOR DE LA WARTBURG

Dramă muzicală în trei acte

Troducere în *metru original*

PERSOANELE

HERMAN, landgraful Turtngiei
TANNHAUSER
WOLFRAM VON ESCHENBACH
WALTHER VON DER VOGELWEIDE
BITEROLF
HETNRICH, secretarul
REINMAR VON ZWETER
ELISABETA, nepoată a landgrafului
VENUS
UN PĂSTORAŞ
PATRU PAJI
Cavaleri, grafi şi nobilime.
Femei nobile.
Pelerini bătrîni şl tineri.
Sirene. Naiade. Nimfe. Bacante.

Turingia. Wartburg.
La începutul veacului al Xlll-lea.

AGTUL I

SCENA I

Scena *înfăţişează interiorul* Venusberg-ului *(Horselberg lingă Eisenach). Peşteră largă ce se prelungeşte ca nevăzută în fund printr-o cotitură la dreapta, în cea mai depărtată zare se* întinde ura *lac albăstriu, în apa Ivi se zăresc formele* naiadelor ce se *scaldă; pe colinele ţărmului înalt stau culcate sirenele. In planul* întîi, *la stînga, VENUS* întinsă pe *un pat; lingă ea, pe jumătate îngenuncheat TANNHAUSER,* CU *fruntea în poala ei. Peştera este toată înecată de o lumină trandafirie. Planul din mijloc e* cuprins *de un grup de nimfe* dănţuitoare ; pe *coline ceva mai ridicate, în preajma peşterii, zac părechi de îndrăgostiţi,* dintre *care una cîte una se amestecă în danţul nimfelor. —-. Un alai de bacante* vine *din fund într-un vîrtej de danţ sălbatec; ele atrag cu gesturi de beţie grupurile nimfelor şi ale părechilor* îndrăgostite, care în eurînâ *sunt răpite de puternica năvală. Ca un ecou al danţului ce creşte tot mai sălbatec, răspunde*

CINTECUL SIRENELOR

(Părechile dănţuitoare încremenesc deodată în atitudini pătimaşe şi ascultă cîntarea.)

Din nou se animează danţul şi ajunge la ultima expresie a pornirii sălbatice. *In clipa când furia ba-*

cantică atinge culmea beției, intervine repede o lîncezeală nebiruită. Părechile de îndrăgostiți se des~ Jac rînd pe rînd din joc şi se aşază, coprinse parcă de o dulce oboseală, pe colinele grotei. Alaiul bacantelor dispare în fund, de unde năvăleşte o ceață tot mai deasă. Şi pe planul întîi se coboară încetinel o ceață tot mai deasă, învăluind grupurile celor cari dorm *ca-n nişte nori trandafirii, aşa fel, încît partea vizibilă a scenei lăsată liberă se mărgineşte numai la spațiul îngust în care VENUS şi TANNHĂUSER rămîn în starea lor de mai-nainte. In adîncă depărtare se stinge cîntecul sirenelor.*

CORUL SIRENELOR

(foarte departe).

SCENA a II-a

VENUS, TANNHĂUSER

TANNHĂUSER tresare, cu capul ridicat, ca *şi cum s-ar* dezmetici *dintr-un vis. — VENUS îl cuprinde din nou, alintătoare. TANNHĂUSER îşi trece mîna peste ochi, ca şi cînd ar căuta să oprească o vedenie.*

VENUS

Iubite, spune, ce gîndeşti ?

TANNHĂUSER

Prea mult, prea mult!

(Domol şi stins)

O, mi-am venit
In fire !

VENUS

Unde te gîndeşti ?

In vis mi s-a părut c-ascult
Ce n-ram mai auzit de mult,
Al clopotelor glas de sărbătoare —
E-aşa de mult de cînd nu-1 mai aud !

VENUS

La ce te pierzi din nou ? Ce ți-a venit ?

TANNHĂUSER

De cînd cu tine-s, uitai al vremii zbor
Să-1 măsur : ceasuri, zile nu mai am,
Că nu mai ştiu ce e lumina zilei
Şi nici lumina stelelor slăvite ;
Şi nu mai văd cum creşte fraged spicul
Chemîndu-mi vara ; nici nu mai aud
Privighetori — solia primăverii...
înstrăinat aşa voi fi mereu ?

VENUS

(sărind *în sus)*

Ah ! Ce descopăr ? Ce smintite plîngeri ?
Cu vrăjile iubirii mele oare
Te-am ostenit aşa degrabă ? Spune !
Cum ? Tu regreți amar că eşti un zeu ?
Ai dat uitării tot ce-ai suferit,
Pe cînd acum pluteşti în alintări ?
Sus, bardul meu, şi înstrunează-ți harfa,
Iubirea cînt-o falnic cum ştiai s-o cînți.!
Cînd însăşi pe zeița ei o cucerişi,
Iubirea cînt-o, — tot ce-avu mai scump ți-a dat

TANNHĂUSER

(îmboldit *de o hotărîre* bruscă, apucă harpa *şi se aşază solemn în fața VENERU)*

Slăvită fii ! şi preamărită fie
Puterea ta de farmec neînvins !

Cîntarea mea în imn de bucurie
înalţe vraja care m-a cuprins !
De doruri, ah ! şi desfătări divine
Mi se topea tot sufletu-nsetat
Şi zeilor ce numai se cuvine
Tu, mie, unui muritor, mi-ai dat.
Dar moartea, vai, mă cheamă iară
Şi-a ta iubire mi-e povară ;
Eterni sunt zeii-n desfătări,
Eu-s robul veşnicei schimbări ;
Nu numai desfătare cere
Fiinţa mea, ci şi durere :
In ţara ta, de-acum te las !
Crăiasă ! Zeiţă ! Bun rămas !

VENUS

(ca trezită din vis)

Ce fel de cîntec ? Ce aud ?
Ce jale turbură-al tău vers ?
Unde-i avîntul ce-ţi schimba
In vrajă orce cînt al tău ?
Şi cum ? Iubirea mea ţi-e azi povară ?
Iubite, spune, ai de ce te plînge ?

TANNHĂUSER

De-a pururea slăvit să-ţi fie-amorul!
Şi fericit acel ce 1-a trăit!
Acela ce-a-mpărţit cu zeii doar fiorul
La sînul tău — norocul negrăit!
E falnică a ta împărăţie.
Izvor de Vrăji la fiecare pas,
Nu-i ţară s-o întreacă-n măreţie,
Pămîntu-ntreg în urmă-i a rămas !
Ci din trandafiria-ţi ceaţă
Mi-e dor de-a codrului viaţă,
De verdele cîmpiei noastre,
De luciul zărilor albastre,
De ciripit de păsărele
De toaca mănăstirii mele :

In ţara ta de-acum te las !
Crăiasă ! Zeiţă 1 Bun rămas !

VENUS

fsărind din *culcuşul ei)*

Proclete ! Vai! Ţi-s gînduriie-aiurea ?
Ai îndrăzneala să-mi respingi iubirea ?
O preţuieşti şi totuşi fugi de ea ?
Şi-n silă ţi-este-acum frumseţea mea !

TANNHĂUSER

Ah, mîndra zînă, nu-mi purta mînie !

VENUS

Ţi-e silă, vai, de frumuseţea mea !

TANNHĂUSER

Prea marea ta frumseţe mă alungă !

VENUS

Amar de tine, trădător nemernic !
N-am să te las, de-aci tu n-ai să-mi pleci !

TANNHĂUSER

In veci nu te-am iubit eu mai puternic
Ca azi cînd trebui să te las pe veci I

VENUS

(acoperindu-şi faţa cu mîinile, s-a întors pătimaş de la TANNHĂUSER; după o pauză se reîntoarce zîmbind şi cu o expresie ispititoare)

Iubite, vin ! Trandafirie
Ne-aşteaptă grota pe-amîndoi
Şi chiar un zeu de-ar fi să vie
N-ar fi mai fericit ca noi!

In aşternutul cel mai moale
Uita-vei orişice dureri
Şi inima o să-şi potoale
Molcom văpaia-n mîngîieri.
In depărtări cîntări duioase-adie
Şi braţul meu spre tine se-mlădie,
Pe buza mea tu sorbi nectar divin
Şi ochiul meu iţi rîde din senin :
Unirea noastră este-o sărbătoare,
Hai, ş-om serba iubirea-nvingătoare !
Dar nu sfios pe lingă ea să treci :
Nu, — să ne pierdem amîndoi pe veci!

CORUL SIRENELOR

(nevăzut şi de departe).

VENUS

(în timp ce încearcă să~l atragă uşor pe TANNHAUSER la sine)

Voinice ! adorate ! fugi de mine ?

TANNHAUSER

(cu totul exaltat, apucă harfa ca ameţit)

Cîntarea mea-ţi va răsuna-n tot locul,
Cu glas puternic eu te voi cînta !
Tu eşti frumseţea şi tu eşti norocul
Şi mii de vrăji arunci în calea ta.
Văpaia ce mi-o verşi tu în simţire
Va străluci de-a pururea măreţ
Şi, da,-mpotriva lumii, ca un mire,
Te-oi apăra cu braţul îndrăzneţ —

(lasă să-i cadă harfa din mînă)

Dar trebuie să plec în lume,
La tine-s robul fără nume,
De libertate mi-este dor,
Spre libertate vreau să zbor,

In luptă vreau să mă avînt
Chiar dacă-alesul morţii sunt!
In ţara ta de-acum te las !
Crăiasă ! Zeiţă ! Bun rămas !

VENUS

(cu mînie sălbatecă)

Te du, nebunule, te du !
Ingrate, nu te ţiu, vezi, nu !
Eşti liber dar, de-acu să pleci,
De ce doreşti, aibi parte în veci !
Te du-ntre oamenii ursuzi
De-a căror proaste năluciri
Noi, zeii veseli, am fugit
Spre-adîncul caldului pămînt.
Te du, năuce, cată adăpost
Cată-1 în veci şi nu-1 mai găsi!
Mîndria-ţi va cădea-n curînd
Şi pocăit vei reveni,
Zdrobit, nemernic mă vei căuta,
Vei implora puterea mea !

TANNHAUSER

Ah, zînă mîndra, plec de-acum !
In veci n-am să mă-ntorn din drum.

VENUS

Ah, dacă-n veci n-ai să mai vii !

(Cu disperare)

De nu vii iarăşi, ah ! atunci urgie
Asupra lumii-ntregi, blestem grozav !
De vraja mea în veci de veci să fie
Deşartă lumea, — şi eroul sclav !
O vino ! Vino înapoi !

TANNHAUSER

In veci n-oi mai veni-napoi!

VENUS

O, vino, de te simți atras !

TANNHĂUSER

Pe veci îți spun azi „bun rămas".

VENUS

Cînd lumea întreagă te-ar goni...

TANNHĂUSER

Prin rugă mă voi mîntui.

VENUS

In veci iertare n-ei avea !
Revino, eu-s salvarea ta !

TANNHĂUSER

Salvarea mea e în Măria !

(VENUS c-un strigăt cade grămadă şi piere. Cu iuțeala fulgerului se preface scena.)

SCENA a III-a

TANNHĂUSER, UN PĂSTORAŞ, PELERINI

(TANNHĂUSER, care nu şi-a schimbat poziția, se pomeneşte fără de veste, într-o vale frumoasă. Cer albastru, soarele luminează vesel. La dreapta în fund, Wartburg-ul; prin gura văii la stînga se vede Horselberg-ul. Spre dreapta duce pe o colină a văii o potecă în direcția castelului din fund, de unde apoi deviază; pe acelaşi plan e o icoană a Maicii Domnului, spre care urcă o altă colină. — Din înălțime la stînga se aude talanga; pe un pisc înalt stă un păstoraş cu cimpoiul, cu fața spre vale.)

PASTORUL

(cîntă la cimpoi;

Din munte Holda cea mîndra veni
Trecînd prin văi şi cîmpie ;
Un dulce cîntec m-ademeni,
Să caut spre zări mă îmbie :
Visai atunci un mîndru vis
Şi ochii mari cînd i-am deschis,
Văd soare pretutindeni :
S-a-ntors, s-a-ntors Armindeni !
Acum cînt vesel din cimpoi :
E mai la noi! E mai la noi!

(Cîntă din cimpoi. S-aude corul PELERINILOR BĂTRÎNI venind dinspre Wartburg, apropiindu-se de plai.)

PELERINII BATRÎNI

Spre tine, Crist, pornim cu drag,
Nădejdea oricărui pribeag!
Fecioară, te slăvim în cor !
Spre noi priveşte-ndurător !

(PĂSTORUL, auzind corul, se opreşte in loc şi ascultă cu evlavie.)

Ah, greu m-apasă, greu de tot,
Povara negrelor păcate :
De-aceea să m-opresc nu pot.
Şi-mi caut chinuri ne-ncetate.
In ziua sfîntă de Ispas
Smerit la Roma fac popas.
Iertare vinii mele cer
Ca să-mi cîştig un loc în cer !

PASTORUL

(cînd PELERINII ajung pe dîmbul din fața lui, le strigă, făcînd vînt cu căciula)

Noroc ! spre Roma cu noroc !
Rugați-vă şi pentru mine !

TANNHAUSER

(care în mijlocul scenei a rămas încremenit, cade, zguduit cu putere, in genunchi)

Stăpîne, fii slăvit!
Mare-i minunea milei tale !

(Şiragul PELERINILOR se strecoară de aci încolo pe lingă icoana Maicii Domnului, spre stînga şi astfel părăseşte scena. PĂSTORUL de asemenea se depărtează la dreapta; se aud tălăngile tot mai departe.)

PELERINII

Spre tine ne-ndreptăm noi, Crist,
Nadăjdea sufletului trist!
Fecioară, te slăvim în cor !
Spre noi priveşte-ndurător !

(PELERINII au părăsit scena.)

TANNHAUSER

(în genunchi, ca adîncit într-o rugăciune fierbinte)

Ah, greu m-apasă, greu de tot,
Povara negrelor păcate ;
De-aceea să m-opresc nu pot
Şi-mi caut chinuri nencetate.

(Lacrimi îi îneacă vocea; îşi pleacă fruntea adine spre pămînt şi pare a plînge cu hohot.)

PELERINII

(foarte departe)

In ziua sfîntă de Ispas
Smerit la Roma fac popas ;
Iertare vinii mele cer !

(Din fund, foarte departe, se aud sunete de clopot. Glasurile cornurilor de vînătoare se apropie şi cla-

potul *îndepărtat tace. De pe culmea din stînga, pe o potecă de pădure, se ivesc LANDGRAFUL şi ClNTĂREȚII.)*

SCENA a IV-a

TANNHAUSER, LANDGRAFUL şi ClNTĂREȚII

LANDGRAFUL

(văzînd pe TANNHAUSER)

Cine-i acel care se roagă-acolo ?

WALTHER

Vrun pocăit.

BTTEROLF

De cavaler i-e straiul,

WOLFRAM

(aleargă la TANNHAUSER şi îl recunoaşte)

El este !

CÎNTARETU

Heinrich I Heinrich ! Văd eu clar ?

(TANNHAUSER, care, surprins, s-a ridicat *repede, se reculege şi se înclină mut in fața LANDGRAFULUI, după ce a aruncat o* priuire *furişă asupra lui şi a ClNTĂREȚILOR.)*

LANDGRAFUL

Tu eşti aievea ? Te re-ntorci la noi ?
Tu care ne-ai lăsat plin de-ndîrjire ?

B1TEROLF

Zi. revenirea ta ce vrea să însemne ?

LANDGHAFUL şi ClNTAREȚII
(fără WOLFRAM)

Spune-ne !

BITEROLF

Frăție ? Ori război din nou ?

WALTHER

Vii ca prieten ori vrăjmaş ?

Ceilalți CÎNTÂREȚI
(fără WOLFRAM)

Vrăjmaş ?

WOLFRAM

O, nu-ntrebați! Vedeți voi îndîrjire ?
(Se duce la TANNHĂUSER)

Bine-ai venit.'la noi, tu, bardul mîndru,
Ce, ah, de-âşa de mult ne-a părăsit! •

WALTHER

De a; gînd bun, bine-ai venit!

BITEROLF

De ne iubeşti, fii bun sosit!

CÎNTAREȚII

Te salutăm !

LANDGRAFUL

Iți zic şi eu : Bine-ai venit!
Ci spune, unde-ai rătăcit ?

TANNHĂUSER

In depărtări pustii am rătăcit —
Făr' de hodină, fără de popas.
Lăsați! Nu vin la harță să vă chem ;
Să ne-mpăcăm — şi mi-oi căta de drum !

LANDGRAFUL

O, nu ! Al nostru eşti de-acuma iarăşi!

WALTHER

Nu mai pleca !

BITEROLF

Nu te lăsăm să pleci !

LANDGRAFUL şi CÎNTAREȚII
(fără BITEROLF)

Stai cu noi!

TANNHĂUSER

Iertați ! Nu-i timp de-ntîrziere,
In veci nu pot să fac popas.
'Nainte drumul meu mă cere
Şi-n urmă nu mă uit ce las ! „

LANDGRAFUL şi ClNTAREȚII

Rămîi! Ascult-a noastră vrere
Şi-o să te bucuri c-ai rămas.
Ne-ai căutat — ce drum te cere
De-un aşa de scurt popas ?

TANNHĂUSER
(smucindu-se)

Fugiți de-aci!

CINTAREȚII

Stai, stai cu noi!

WOLFRAM

(tăindu-i calea lui TANNHAUSER, *cu glas înalt)*

Te vrea Elisabeta !

TANNHAUSER

(năucit de bucurie, rămîne ca înmărmurit)

Elisabeta !... Puteri divine !
Voi mi-ați strigat numele ei ?

WOLFRAM

Dac-am numit-o, nu mă socoti
Duşman!

(către LANDGRAF*)*

Stăpîne, îmi permiți
Să-i fiu eu solul bunei veşti ?

LANDGRAFUL

Arată-i vraja ce-a legat-o el
Şi ceru-i dea virtute
Ca vrednic s-o desfacă !

WOLFRAM

Cînd ne-ai rămas în ale noastre-ntreceri
Biruitor cu versul îndrăzneț,
Nu-ngăduirăm laude să seceri,
Dar tu ți-ai smuls cel mai de seamă preț.
A fost pesemne un făcut
In versul tău neîntrecut
De-ai cucerit cîntînd cu dor
Cel mai neprihănit amor.

Căci pentru cîntecele noastre
De-atuncea inima-i s-a-nchis,
Şi-asemenea unei sihastre
Se abătea, umbiînd ca-n vis.
O falnic bard, te-ntoarce iarăşi
Cu fermecatele-ți cîntări,
Ca s-o avem din nou tovarăş
Pe ea, luceafăr în serbări !

CÎNTAREȚII

Al nostru, Heinrich, vino iarăşi
Şi uită ura veche tu,
Cîntînd, precum odinioară.
Un frate să ne fii de-acu !

TANNHAUSER

(mişcat adine, îmbrățişează pe WOLFRAM*)*

La ea ! La ea ! O, duce-mă-ți la ea !
Ah, lumea iarăşi îmi surîde,
Mă reîntorc ca din surghiun.
Deasupră-mi cerul se deschide,
Cîmpiile podoabe-şi pun,
Şi primăvara viu răsună
întreagă în inima mea !
Şi cîntă inima-mi nebună,
Strigînd cu dor : la ea ! la ea !

(în timpul acesta rînd pe rînd s-a strîns pe scenă toată suita de vînătoare a LANDGRAFULUI, *cu purtători de torțe s.c.1.* VINÂTORH *sună din cărnuri.)*

LANDGRAFUL şi CÎNTAREȚII

Ne-a revenit ca prin minune !
Pierdut a fost şi s-a aflat!
Cel care pe semeț supune,
Stăpînul, fie lăudat !

De-acuma cîntecele noastre
Din nou ea le va asculta.
Răsune bolțile albastre
O, Doamne, spre mărirea ta !

(Toată valea mişună acum de ceata tot mai numeroasă a vînătorilor. LANDGRAFUL şi ClNTAREȚII se tntorc spre suită; LANDGRAFUL sună din corn; buciumări puternice şi lătrături îi răspund. Pe cînd LANDGRAFUL şi ClNTAREȚII încalecă pe caii ce li s-au adus din Wartburg, cortina cade.)

ACTUL II

SCENAI

Sola /estica *din Wartburff. In fund, vedere lungă spre curte si vale.*

ELISABETA

(intra *veselă)*

Bolți mîndre, ca odinioară,
Voioasă vă salut din nou
Că deopotrivă ne-nvioară
Al cîntecelor lui ecou !
Cînd el s-a dus departe,
Norocul ni s-a dus,
Voi lîncezeați deşarte,
Eu tristă de nespus.
Azi inima în piept îmi creşte
Şi voi ce falnici îmi păreți,
S-a-ntors cel ce ne-nsuflețeşte,
El, rege între cîntăreți !
O, vă salut!
Bolți mîndre, vă salut cu drag !

SCENA a Il-a

TANNHĂUSER, condus de WOLFRAM, urcă pe scări în fund.
ELISABETA, TANNHĂUSER, WOLFRAM

WOLFRAM

Acolo-i; du-te spre ea liniştit.

(Rămîne rezemat de balustradă în fund.)

TANNHAUSER

(cade năvalnic la picioarele ELÎSABETBI)

Prinţesă !

ELISABETA

(sfioasă si zăpăcită)

Ah, nu-n genunchi ! o, fugi !
Nu-ţi pot vorbi aci !

(Face o mişcare spre a se depărta.)

TANNHAUSER

Să stau aşa-n genunchi. O las', rămîi, şi las'!

ELISABETA

(se întoarce prietenoasă spre el)

O, nu-n genunchi,
Cum să-ngenunchi aci, cînd astă sală
E-mpărăţia ta ! O, nu-n genunchi !
Iţi mulţămesc că te-ai întors ;
Pe unde-ai fost ? Ne spune !

TANNHAUSER

Pe un tărîm
Departe, prea departe ; — o grea uitare
S-a aşternut între ce-a fost şi e.
Din amintiri nu mi-a rămas nici urmă,
Doar una numai pot să-mi amintesc,
Că nu credeam să-ţi mai vorbesc vrodată,
Nici ochii mei să-i mai înalţ spre tine.

ELISABETA

Cum s-a făcut atunci de te-ai întors ?

TANNHAUSER

Minvne-a fost, o ne-nţeleasă-n veci minune.

ELISABETA

(tresărind de bucurie)

Slăvită-n veci să fie minunea asta mare !

(Stăpînindu-se încurcată)

O. iartă că vorbesc aiurea poate,
Trăiesc în vis şi rid ca un copil,
în voia-acestui vis, fără de voie.
Nici nu mă mai cunosc ! O, da-mi răgaz
Să mă pricep eu însămi!
A barzilor întreceri
Odată mult mă atrăgeau.
Prilejuri de petreceri
Senine îmi păreau.
Dar inima cu ce putere
Mi-o zgudui cîntarea ta :
Acum gemea de grea durere,
Acum voioasă tresaltă !
Simţeam ce n-am simţit vreodată,
Doream ce-n veci n-am mai dorit
Şi de-acest farmec nou furată,
Uitai ce-odată am iubit.
Iar cînd te-ai dus apoi departe,
Şi bucuria-mi dusă-a fost,
Cîntările-mi păreau deşarte,
Şi triste şi fără de rost.
In somn simţeam o grea durere
Ş-aievea gîndu-mi sta pierdut,
Şi n-aveam nici o mîngîiere :
Heinrich, Heinrich — ce mi-ai făcut ?

TANNHĂUSER

(însuflețit)

Dă slavă zeului iubirii,
El harfei mele glas i-a dat,
Să-ți spună taina fericirii,
Spre tine el m-a îndreptat.

ELISABETA

Slăvit să fie ceasul,
Slăvit misterul sfînt,
Ce ți-a-ndreptat azi pasul
Spre locul unde sunt!
Durerea se distramă
Şi cerul s-a deschis,
Şi nici nu-mi pot da samă,
Aievea e sau vis.

TANNHĂUSER

Slăvit să fie ceasul,
Slăvit misterul sfînt,
Ce mi-a-ndreptat azi pasul
S-aud acest cuvînt.
Spre viața ce mă cheamă
Mă duc cu gînd deschis,
Şi tremur tot de teamă,
Că tot îmi pare un vis.

WOLFRAM

(în fund)

Şi astfel se distramă
Al vieții mele vis !

(TANNHĂUSER se desparte de ELISABETA, seduce spre WOLFRAM, îl îmbrățişează furtunos şi se depărtează cu el pe scări. ELISABETA priveşte de pe balcon pe TANNHĂUSER,)

SCENA a Hl-a

ELISABETA, LANDGRAFUL
(LANDGRAFUL intră pe-o uşă laterală. ELISABETA aleargă înainte, şi-ascunde fața la pieptul lui.)

LANDGRAFUL

Te întîlnesc în sala ce de-amar
De vreme-ai părăsit-o. în sfîrşit
Te-atrage o serbare-a noastră iarăşi ?

ELISABETA

O, unchiule, şi bunul meu părinte !

LANDGRAFUL

Simți
, Pornirea de a-mi deschide al tău suflet ?

ELISABETA

In ochi citeşte-mi ! Să vorbesc nu pot.

LANDGRAFUL

Rămînă dara în tăcere
Duiosul tău secret păzit,
Pîn' ce te vei simți-n putere
Să pui acestei vrăji sfîrşit.
Minuni ce se ascund în cîntec
Şi farmecă el va trezi
Şi le va da desăvârşire,
in faptă le va-nfiripa.

(Trompete, departe-n fund, ca din curtea castelului.)

S-apropie ai țării mele nobili
Că pentru toți e aei o mîndra zi,
In număr mare vin, căci au aflat
Că tu eşti zîna astei sărbători.

SCENA a IV-a

LANDGRAFUL, ELISABETA, CÎNTĂREȚI, GRAFI, CAVALERI şi DAME NOBILE

(LANDGRAFUL şi ELISABETA se urcă în balcon pentru a urmări sosirea oaspeților, PATRU PAJI înaintează şi vestesc. Ei primesc de la LANDGRAF porunci pentru primiri *etc. CAVALERII şi GRAFII înaintează fiecare cu DAME NOBILE* si suita, *care rămîne în fund, şi sunt primiți de LANDGRAF şi* de *ELISABETA.)*

Voioşi te salutăm, măreață sală,
Al artei şi al păcii sfînt lăcaş,
Răsune-n cor strigarea triumfală,
Prinț al Turingii, landgraf Herman, sus !

(Adunarea a ocupat un mare semicerc în locul indicat pe scenă. LANDGRAFUL şi ELISABETA au luat locurile de onoare în față, sub un baldachin. Trompete. Cîntăreții înaintează si *se închină solemn cu salut cavaleresc în fața adunării; pe urmă ocupă locul indicat pentru* ei într-un *semicerc mai strimt, singurul rămas neocupat pe scenă. TANNHAUSER pe planul din mijloc, la dreapta. WOLFRAM în partea opusă, la stînga, cu fața spre adunare.)*

LANDGRAFUL

Mult şi frumos, aici, în astă sală,
Adeseori, dragi cîntăreți, cîntarăți,
Prin zicători şi cîntece voioase
Şi inima şi mintea ne-ați hrănit!
In grele lupte dacă spada noastră
Spre slava împăratului luptă
Şi Guelfului cumplit piept îi ținurăm,
Inlăturînd blestemul dezbinării,
Nici cinstea voastră nu a fost mai mică :
    Căci frumusețea şi virtutea,
    Credința fără de prihană
    Prin arta voastră fără preț
    Şi-au cucerit un loc măreț.

Azi o serbare nouă ne gătiți,
Azi, cînd se-ntoarce mîndrul cîntăreț,
A cărui lipsă toți am regretat-o !
Ce 1-a adus iar între noi, îmi pare
A fi o taină cu un rost adine ;
Prin cîntec voi să-mi dezlegați misterul;
De-aceea o-ntrebare eu vă pun :
Puteți să-mi lămuriți ce este-AmoruI ?
Acelui care-1 va cinta mai vrednic
Elisabeta darul i-1 va da :
Orişice preț, cît de înalt, ar cere,
Jur c-o să-1 aibă fără-ntîrziere.
Sus inimile ! Instrunați, dar, lira :
Motivul este dat, luptați cu drag
Şi dinainte noi vă mulțămim !

(Trompete.)

CORUL CAVALERILOR şi al FEMEILOR

Slavă ! Slavă ! Prințului Turingiei !
Al artelor protector ! Slavă !

(Toți se aşază. CEI PATRU[1] PAJI înaintează; ei adună într-o cupă dc aur de la fiecare cîntăreț numele său însemnat pe un bilet *făcut suf; apoi oferă cupa ELISABETEI, care scoate unul dintre bilete şi-l dă iarăşi PAJILOR; aceştia citesc, înaintează solemn la* mijloc şi strigă :)

CEI PATRU PAJI

Wolfram de Eschenbach începe !

(Se aşază la picioarele LANDGRAFULUI şi ELISABETEI. WOLFRAM se ridică. *TANNHAUSER stă rězemat, visător, de harfa sa.)*

WOLFRAM

Privind acest sobor de mîndre fețe,
Mă cucereşte dor de fapte mari !

[1] In textul de bază, greşeală : CEI TREI PAJI.

Văd bravi germani, zăresc figuri mărețe
Ca un puternic codru de stejari !
Ca flori într-o grădină-mbălsămată
Mă împresoară castele femei.
Pe buza-mi moare imnul meu deodată
Şi, beți de farmec, umblă ochii mei...
Atunci privesc la *una* dintre stele,
Acolo sus, cum stă ca-ntr-un privaz.
Din depărtări chem gîndurile mele
Şi sufletul meu cade în extaz.
Şi, iată, o fîntînă îmi apare
In care eu, uimit, mă oglindesc.
Din ea îmi reiau puteri renăscătoare
Şi inima nespus mi-o răcoresc
Şi veşnic aş voi s-o las eu clară ;
Netulburat să curg-acest izvor :
Spre-a nu-1 atinge nici odinioară,
Evlavios aş consimți să mor !
Voi, nobili, ați ghicit ce e izvorul —
Aşa senin eu înțeleg amorul.

(S-aşază.)

CORUL CAVALERILOR şi al FEMEILOR
(cu mişcări de aprobare)

Aşa ! Aşa ! Slăvit fie-al său cînt!

TANNHĂUSER
(care către sfîrşitul cîntării lui WOLFRAM tresare ca din vis, se ridică)

Mi-a fost, o, Wolfram, scris şi mie
Să văd ce însuți ai văzut,
Fîntîna cine nu o ştie ?
Ascultă dar cum ştiu s-o cînt. —
Un dor sălbatec mă încinge,
Cînd mă apropii de izvor,
Şi setea nu mi-o pot învinge,
De-aş şti c-ar trebui să mor.
Sorb lacom eu atunci nectarul,

Nu stau la gînduri înadins,
Că nesecat îi este darul,
Cum este dorul meu nestins.
Aşa ca-n veci să-mi ardă dorul,
Mă plec peste izvor mereu,
Acesta, Wolfram, e amorul,
Aşa-1 pricep aievea eu.

(S-aşază. ELISABETA face 6 mişcare spre a-şi arăta aprobarea. Deoarece însă toți rămîn într-o tăcere severă, ea se opreşte sfioasă.)

WALTHER VON DER VOGELWEIDE

Ce clar în minte îmi apare
Fîntîna cu izvoare reci !
Dar cel ce-o vrea cu însetare,
Tu, Heinrich, n-ei cunoaşte-o-n veci.
Virtutea e acea fîntînă,
Ascultă şi învață dar,
Slăvită-n suflet să-ți rămînă,
Spre jertfă să-i ridici altar.
Şi-amar de-ncerci să-ți stîmperi dorul
Din apa ei sorbind abia,
De vei atinge doar izvorul,
Puterile*-! vor dispărea.
De vrei să-ți fie binecuvîntată
Nu simțul tău, ci sufletu-ți desfată.

(Se aşază.)

CORUL CAVALERILOR şi al FEMEILOR

Sus, Walther ! Slavă ție, Walther !

TANNHĂUSER
(se ridică eu pornire)

O, Walther, cîntul tău înşală
Şi schimbă al iubirii rost,
Cu-aşa nemernică sfială
Pierită lumea ar fi fost.

Priviți spre cer, spre veşnicele stele,
Spre slava celui ce-i stăpîn pe ele;
'Nălțați sfioase rugăciuni
Spre neînțelesele minuni,
Dar cînd atingerii se-mbie
Ce pentru simțuri s-a născut,
Şi-n undoiri se înmlădie
Ființa din acelaşi lut,
Lăsați dorinței liber zborul —
Aşa doar înțeleg amorul !

BITEROLF

(se ridică repede, cu mînie)

La luptă dar ! Ce suflet oare
Te-ar asculta făr' un fior ?
Ascultă şi a mea cîntare,
Nesocotit pîngăritor !
Amorul cînd mă înfierbîntă,
Mă simt puternic şî-ndrăzneț,
Spre a-i apăra lumina-i sfîntă
îmi dau tot sîngele ca preț.
In numele virtuții-nalte
Sînt mîndru ca, luptînd, să pier.
Iar ce ne spui de celelalte
Nu-i vrednic de un cavaler !

CORUL CAVALERILOR şi al FEMEILOR

(în aplauze zgomotoase)

Sus, Biterolf !

CAVALERII

La luptă toți !

TANNHĂUSER

(continuînd cu aprindere crescîndă)

Ha, Biterolf, lup urlător !
Mai cînți şi tu despre amor ?

Desigur tu n-ai înțeles
Ce mie-mi pare demn de-ales !
Tu ce-ai putut simți, sărmane ?
Pustiu ți-e traiul de plăceri;
A tale simțuri grosolane
Nu-s vrednice de-un cavaler !

CAVALERII

(în cea mai mare iritație)

Cutezătorul ! Pedepsiți-1 aspru !

LANDGRAFUL

(către Biterolf, care trage spada)

Spada la loc ! Barzi, respectați serbarea!

WOLFRAM

(se ridică iar; îndată se face linişte)

O, Doamne ! Dă acum măiastră
Putere cîntecului meu,
Să văd din adunarea noastră
înlăturat păcatul greu !
Pe tine te slăvească
Iubire, al meu cînt,
Frumsețea îngerească
Şi-adîncul farmec sfînt !
Solia ta divină
In veci o voi urma,
Acolo unde lină
Străluce steaua ta !

TANNHĂUSER

(sare în sus, cu totul exaltat)

Slăvită fii ! In veci mă voi prosterne,
Zînă-a iubirii, înaintea ta !
Tu eşti izvor de frumuseți eterne
Şi-a tale vrăji în veci le voi cînta !

Acela ştie numai ce-i iubirea
Cel ce în brațe aprig te-a încins :
Sărmani cari v-ați strivit în veci simțirea,
Plecați ! plecați spre Venusberg întins !

(Revoltă şl groază generală.)

TOȚI
(afară de ELISABETA)

Ha, blestematul! auziți!
Păziți ! A fost în Venusberg !

FEMEILE

Feriți, feriți din preajma lui!

(Toate femeile, în cea mai mare consternare şi cu gesturi de oroare, părăsesc sala. ELISABETA, care a urmărit lupta cîntăreților cu ,o teamă crescîndă, rămîne singură ea dintre *femei, —* palidă, *numai cu cea mai mare reculegere a puterilor sale, se sprijină de un stîlp de lemn al baldachinului spre a se putea ține în picioare. LANDGRAFUL, toți CAVALERII şi ClNTĂREȚII şi-au părăsit locurile şi se strîng laolaltă. TANNHAUSER, în extrema stînga,* rămîne o *vreme ca exaltat.)*

LANDGRAFUL, CAVALERII şi ClNTĂREȚII

Păcatul greu — ați auzit —
El singur 1-a mărturisit!
Plăceri din iad a-mpărtăşit!
In Venusberg a rătăcit!
Cumplire ! Groază şi blestem !
In săbii crunt să-1 sfîşiem !
In iad sa meargă înapoi,
Gonit cu hulă dintre noi !

(Toți, cu săbiiZe *scoase, pornesc spre TANNHAUSER care-şi ia o* atitudine *de rezistență; ELISABETA se aruncă între ei.)*

ELISABETA

Stați pe loc !

(Toți se opresc cu cea mai mare surprindere.)

LANDGRAFUL, CAVALERII şi ClNTĂREȚII

Ce-nsamnă ? Cum ? Ce vrei, Elisabeta !
Fecioara apăr-un nemernic ?

ELISABETA
(acoperind *cu trupul ei pe TANNHAUSER)*

'Napoi! Ori moartea-i partea mea !
Ce-nsamnă rana armei voastre oare,
Pe lîngă junghiul morții ce mi-a dat ?

LANDGRAFUL, CAVALERII şi ClNTĂREȚII

Elisabeta, ce aud, sărmană ?
Cum ți-ai pierdut tu mintea oare
Să aperi pe acel nemernic
Ce-aşa de groaznic te-a trădat ?

ELISABETA

Tot una mi-e ! — dar el, — dar el!
Vreți să-i răpiți voi mîntuirea ?

LANDGRAFUL, CAVALERII şi ClNTĂREȚII

Speranța-n veci nu mai renaşte,
Iertare în veci n-a dobîndi.
Urgia cerului îl paşte —

(Pornesc din nou spre TANNHAUSER.)

Păcatul îl va izbîndi !

ELISABETA

'Napoi, vă zic ! aici n-aveți cuvîntul!
Sălbateci, armele pe loc lăsați!
Şi ascultați de al fecioarei glas :

Prin mine-aflați ce vrea Acel-de-sus !
Nefericitul rob ce-1 leagă
O vrajă şi-un blestem cumplit,
Voiți ca veşnicia-ntreagâ
Să nu mai fie mîntuit ?
Voi cei puternici în credință
Nesocotiți ăst dar divin ?
Vreți sa-i răpiți orice putință
De-a ispăşi eternul chin ?
Priviți la mine ca la floarea
Ce-a rupt-o el neîndurat :
Eu l-am iubit cu toată ardoarea,
EI inima mi-a săgetat!
Implor viața lui, spre pocăință
îndrepte-şi paşii, pelerin smerit !
Nu-i luați nădejdea, căci în umilință
Şi pentru el Isus a suferit!

TANNHĂUSER

(prăbuşindu-se la pămînt cu o scrişnire grozavă)

Vai, eu, nenorocitul!

LANDGRAFUL şi CINTAREȚII

(pe încetul liniştiți, şi mişcați)

Un înger candid de lumina
Vesti, Stăpîne, voia ta !
Priveşte, tu cel plin de vină,
Şi vezi fărădelegea ta !
Tu moarte-i daşi, ea viața ta o cere !
Cînd îngeri plîng, ce inimă-i de fier ?
Nu pot ierta, şi totuşi n-am putere
Să nu mă-nchin cuvîntului din cer !

CORUL CAVALERILOR

Priveşte dar, tu cel pătat de vină,
Priveşte-o dar !
Xu moarte-i daşi, ea viața ta o cere!
Cînd îngeri plîng, ce inimă-i de fier ?

Rtrliard Wagr«cr, portret din volumul *fannhauf.fr sait Lupta cîntă-nUior de la Wartburg* [f.a.] il^OSj

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI

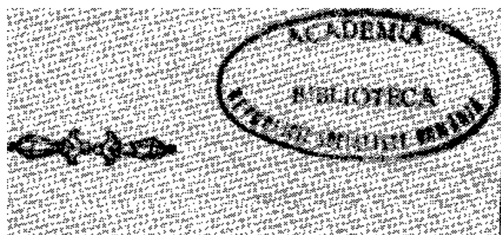
OLANDEZULZBOBĂTOfl

(CORABIA-NĂLUCĂ)

RICHARD WAGNER

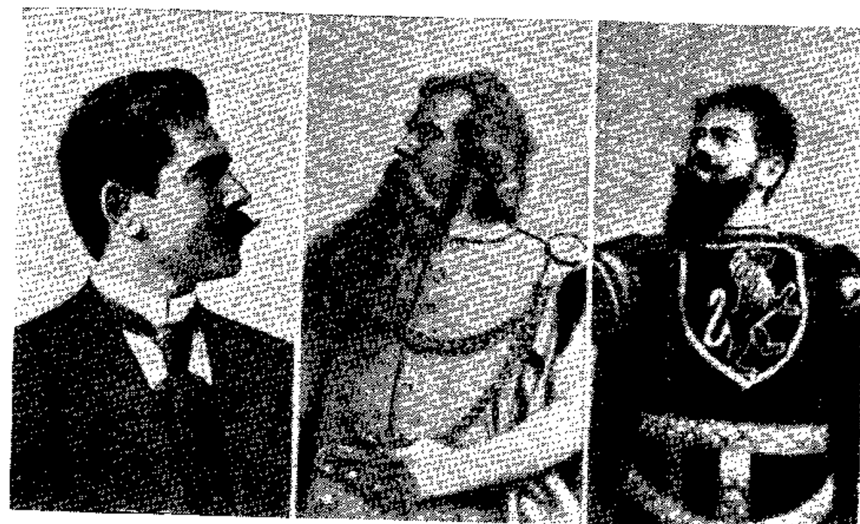
TRADUCERE IN METOT ©BI0XNAX

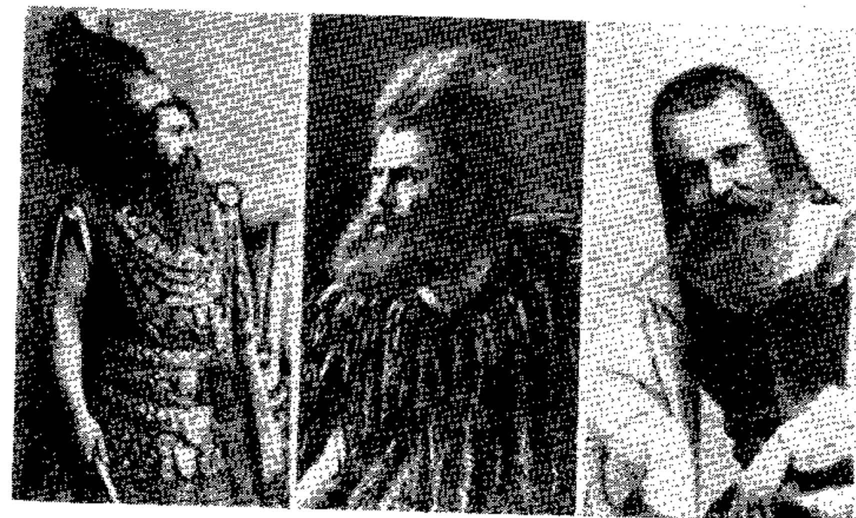
ST, O, ÎOSil? I

BUCUREŞTI
JSdituia Librăriei LEOX ALCALAY
•Afe. 8 î ~ ~ € a t m VictorUi–X». S7

Coperta traducerii h,i S(. C). losif dui fJW«H/ ^;-<tor, de HicJiard "\Vaencr

D. Popovici-Bayreuth în roluri din operele lui Richard Wagner (*Flacăra*, II, nr. 31, 18 mai 1913)

Copci ta traducerii Ini St. O. Tosif a operei *Ricnzi, dc.* Kirhard

Nu pot ierta, şi totuşi n-am putere
Să nu mă-nchin, cînd îngerii mi-o cer !

TANNHĂUSER

Spre-a mă-ndrepta spre mîntuire,
Un sol din cer mi-a răsărit,
Dar, ah ! în oarba mea pornire
Privirea mea 1-a pîngărit!
O, tu, cel care din-nălţimi sublime
In calea mea ai scos im seraflh,
Indură-te, că, ah ! în adîncime
N-am cunoscut pe solul tău divin !
Indură-te ! '

ELISABETA

Implor viaţa lui; spre pocăinţă,
îndrepte-şi paşii, pelerin smerit!
Nu-i luaţi nădejdea, căci în umilinţă
Şi pentru el Isus a suferit î

" LANDGRAFUL

(înaintînd soUmn la mijloc)

S-a făptuit aici o fărdelege !
Cu viclenie a pătruns la noi.
Al iadului robit fiu blestemat
Dar te gonim de-acum ! Să stai aci
N-ai dreptul; vatra tu ne-ai pîngărit
Şi cerul însuşi cată minios •
La adăpostul unde zăboveşti...
Din ţara mea, din orce parte,
"Vezi pelerini trecînd pe drum,
Bătrînii au ajuns departe;
Cei tineri se pornesc acum.
Pe suflet n-an povară mare,
Dar rîvna nu)e dă popas :
Spre-a implora, la cer iertare,
Se duc la Roma delspas. .

LANDGRAFUL, CÎNTAREȚII şi CAVALERII

In pilcul lor tu pleacă,
Spre Roma năzuind
Şi-n pulbere te-apleacă,
Păcatul ispăşind.
Cerşeşte îndurare
La scaunul cel sfînt —
Dar de nurți dă iertare,
Piei de pe-acest pămînt!
Pedeapsa dac-o sfarmă'
Un înger preacurat,
Te-ajunge-această armă
De-ntîrzii în păcat!

ELISABETA

îngăduie să plece,
Stăpîne,-n paza ta!
Genunchii să şi-i plece
Şi-ndurâ-te-a-1 ierta I
O rugă viața-mi fie,
Ruga-mâ-voi cu drag.
Dă-i raza ta cea vie
Să treac-al nopții prag!
Acopere-1, Stăpîne,.
Cu-al milei tale nimb;
Şj ia-mi ce-mi mai rămîne,
Ia viața mea în schimb!

TANNHĂUSER

Cum voi găsi-ndurare?
Şi cum mai pot s-o sper?
Nădejdea mea e moartă,
Sînt blestemat de cer!
Voi pribegi din țară-mi,
Spre Roma alergînd,
Şi pieptul am să-mi sfărâm
In pulbere căzînd 1
O, crunt voi şti să sînger
Spre-a fi măcar iertat
De-al mîntuirii-mi înger
Ce jertfă mi s-a dat!

CORUL PELERINILOR TINERI

(în fund departe, ca venind dinspre vale)

In ziua-naltă de Ispas
Smerit la Roma fac popas!
Iertare vinii mele cer
Spre-a dobîndi un loc în cer!

(Toți, auzind imnul, se îmblînzesc si se *înseninează, mişcați.)*

TANNHĂUSER

fa *cărui'figură se luminează în treacăt de raza unei' . speranțe, se îndreaptă repede spre ieşire)*

La Roma ț

(Aleargă.)

TOȚI

(strigă după dînsul)

La Roma!

(Cortina cade.)

ACTUL III

O vale în fața castelului, ca la sjîrşitul actului *întîi.* Ziua *se-ngină cu noaptea. Pe un colț mic de stîncă, la dreapta, zace îngenuncheată ELISABETA înaintea* icoanei Maicii Domnului. WOLFRAM" vine *din stingă, coborînd înălțimile acoperite de păduri; la* mijlocul colinei se opreşte, zorind pe *ELISABETA.*

SCENA I

WOLFRAM

Ştiam c-o aflu-aici în rugăciune,
Cum o-ntîlnesc ades, cînd singuratec
Din vîrf de codri rătăcesc pe vale.
Cu moartea-n suflet ea se roagă
Acolo, ziua, noaptea-ntreagă
Spre mîntuirea Iui in cer —
O, sfînt al dragostei mister !
Din Roma ea aşteaptă pelerinii.
Cad frunzele, — curînd se-ntorc şi ei.
Cu cei iertați se-ntoarce oare el ?
Cum plînge, vai, tot aşteptindu-1!
O, Doamne, împlineşte-i gîndul î
Şi dacă n-o scăpa de chin,
Alină-i jalea cel puțin.

(Cînd vrea să coboare mai adine în vale, aude cîntecul PELERINILOR şi stă pe loc.)

ELISABETA

E glasul lor î

.WOLFRAM

Sunt pelerini.

ELISABETA

Ei sunt!

WOLFRAM

E cântecul cucernic
Prin care harul milei se vesteşte.

ELISABETA

Se reîntorc !

CORUL PELERINILOR BATRINI

(din mare depărtare, aproplindu-se încet de scenă)

Voios pot azi să vin, dulce țară,
Şi să-ți salut cîmpiile iară,
De-acum te las, toiag de drum,
Că slujba ți-ai făcut acum.

ELISABETA

O, Doamne,-arată-mi slujba mea,
S-o-ndeplinesc cu vrednicie.

WOLFRAM

O, Doamne, dă-i tărie-acum
în cumpăna vieții sale !

PELERINII

Am împăcat prin rugi şi chin
Pe Domnul, căruia mă-nchin
Şi semn de mila lui mi-a dat,
Să fie Domnul lăudat!

(Aci PELERINII păşesc în scenă din *dreapta, în planul din faţă; ei coboară, în* timpul *celor ce urmează, pe după stînci,* încet, de-o *lungul văii, spre fund.)*

De-al milei har, smeritul parte-şi face.
El va păşi spre fericita pace !
De chin, de iad va fi ferit —
Deci, fii, o Doamne, preamărit!
Da, în veci de veci !

(Rugăciune.)

ELISABETA

(cu *adîncă* smerenie, cdrfnd în genunchi}

Fecioară, sfînta mea stăpîna,
Spre tine strig şi mă frămînt!
în faţa ta cad în ţărînă —
O, ia-mă de pe-acest pămînt !

Curată de-orce cuget rău,
Primeşte-mă în raiul tău !

O, dacă de vreun vis furată
Uitam vreodată să mă-nchin,
Şi dac-un dor lumesc vreodată
Simţeam că-mi încolţeşte-n sîn,

M-am zbuciumat in suferinţă,
Zdrobind în mine-orice dorinţă !

Iar dacă nu-s făr' nici o vină,
Aibi îndurare Tu, din cer :
Ca slugă de păcate plină
Mă-ngăduie măcar să-ţi cer

Ca cel mai 'nalt al milei har
Să ierţi pe cel greşit amar !

(Ea rămîne o bucată de vreme ca într-un extaz cucernic; cînd apoi se ridica *încetişor, vede pe WOLFRAM care se apropie spre a-î grăi. Ea îl roagă printr-un semn să nu vorbească cu dînsa.)*

WOLFRAM

Elisabeta, pot eu să-ţi fiu tovarăş ?

(ELISABETA ii dă a înţelege încă o dată prin semne că-i mulţumeşte, lui şi iubirii sale credincioase, din *tot sufletul; calea ei însă* duce la *cer, unde are de* îndeplinit o *înaltă slujbă; el cată dar-s-o-,lase fără tovărăşie* si .nici *să n-o urmele. Ea urcă pînă la jumătatea* muntelui si dispare *înec tinel pe poteca ce duce la castel, după ce silueta ei,* mitltfi *vreme încă, se zărea în depărtare. WOLFRAM, care multă vreme a urmărit-o din ochi,* se *aşază la poalele* culmei din stînga *şi porneşte să cînte din harfă.)*

SCENA a II-a

WOLFRAM : *Romanţă.*

WOLFRAM

(singur)

Amurgul plin de trista morţii taină
îmbracă valea în cernită haină
Şi sufletul ademenit spre cer
E-nfiorat în zbor de-atît mister.
Atunci rasai tu, sfîntă stea senină,
Şi depărtărilor le-aduci lumină,
Plutind prin negură ca-n alte daţi
Din fundul văii cărarea ne-arăţi.

O, blînd luceafăr depărtat,
Ades cu drag te-am salutat!
Din inima-mi plină de dor
Salută-i sufletul, ce-n zbor,
Plutind din valea cea de plîngeri
Se va-nălța in sus -la îngeri!

(El rămîne cu ochii *îndreptați la cer, cîntînd mai departe din harfă.)*

SCENA a III-a

TANNHAUSER, WOLFRAM, mai apoi VENUS, WALTHER, SCRIITORUL, BITEROLF, REINMAR, LANDGRAFUL, PELERINI şi NOBILI. Finale.

(S-a-ntunecat de tot. TANNHAUSER păşeşte-n scenă, poartă haină *de* pelerin zdrenfuttă, *fața Iul e* palidă *şi aiurită,'el şovăie cu pas* obosit, sprijinit de *toiag.)*

TANNHAUSER

Un glas de harf-aud. Ce trist răsună !
Doar nu e de la ea!

WOLFRAM

Străine, cine
Eşti tu, de umbli singur ?

TANNHAUSER

Cine sînt ?
Tu ştii prea bine doar.
Wolfram eşti, cîntărețul meşter !

WOLFRAM
(oferit)

Heinrich, tu ?
Ce te-a adus pe-aceste locuri ? Z i !

Neizbăvit azi mai cutezi
Spre-aeest ținut să-ți îndreptezi tu paşii ?

TANNHAUSER

N-ai teamă, cîntăreț cucernic !
De dragul tău şi-al tagmei tale nu viu.
Ci vreau un om ca să-mi arate drumul
Ce-aşa de lesne-odată îl găseam,

WOLFRAM

Şi care drum ?

TANNHAUSER

Drumul spre Venusberg I

WOLFRAM

Păgtne, fugi ! nu vreau nici să te-aud •
Te cheam-acolo ?

TANNHAUSER

Drumul nu-1 cunoşti ?

WOLFRAM

Smintitule ! Spaimă mi-e chiar să te-ascult!
Acolo-ai fost ? La Roma nu te-ai dus ?

TANNHAUSER
(furios)

Taci, lasă Roma !

WOLFRAM

N-ai fost la ziua sfintă ?

TANNHAUSER

O, nu-mi vorbi!

WOLFRAM

N-ai fost tu dar ?
Zi-mi, te conjur !

TANNHĂUSER

(ca şi cînd ar sta pe gînduri, cu obida-n suflet)

Ba da, la Roma-am fost !

WOLFRAM

Atunci, să-mi povesteşti. Sărmane, vai,
Ce milă mi-este de amarul tău !

TANNHĂUSER

(se uită lung la WOLFRAM, cu o duioasă admirație)

Ce-ai spus tu, Wolfram ?
Nu-mi eşti duşman tu dar ?

WOLFRAM

In veci n-am fost, cît te-am ştiut cucernic.
Dar, zi ! La Roma te-ai fost dus ?

TANNHĂUSER

Atunci, auzi ! Tu Wolfram, tu
Cată să afli!

(S-aşază sfîrşit la poala muntelui. WOLFRAM vrea de asemeni să se lase alături de dînsul.)

TANNHĂUSER

Din preajmă-mi fugi,
Blestemul paşte locul unde stau !

(WOLFRAM rămine la o mică depărtare, în picioare, înaintea lui TANNHĂUSER.)

TANNHĂUSER

Auzi, Wolfram, auzi! Cu-ardoare-n suflet cum
In veci n-a fost vreun penitent
Spre Roma am pornit!
Un înger frinse, ah, trufaşul jug
Al vinei fără de iertare.
Smerit voiam spăşind în patimi
Să-mi capăt iar norocul stins,
Să îndulcesc amar de lacrimi
Ce pentru mine ea le-a plîns !
Cînd peregrinul cel mai plin de jale
Mergea pe drum, prea lesne îmi părea,
Cînd el păşea pe cîmp prin iarbă moale,
Desculț, prin spini şi pietre rătăceam.
Cînd la izvor sta setea să-şi potoale.
Eu soarele fierbinte îl sorbeam.
Cînd el cucernic se ruga la Domnul,
Eu sîngeram, cu ochii duşi la cer,
Cînd l-adăpost îşi împlinea el somnul,
Eu mi-aşterneam în viscol şi în ger,
Orb am trecut, cu genele plecate
Prin văile Italiei minunate.
O, da — căci vream cu preț de mii de patimi
Să îndulcesc a îngerului lacrămi !
La Roma, dar, ajuns, răpus de jale,
Pe pragul templului zăceam în cale.
Era în zori, şi clopotele toate
Sunau, — şi cîntece umpleau tăria,
Şi-n chiotul prelung al multei gloate
Vesteau norocul sfînt şi bucuria.
Atunci văzui pe cel ales de Domnul
ŞI toți îngenuncheau în calea lui,
Şi mii iertînd, la mii dînd dezlegare
Voioşi se ridicau la semnul lui.
M-am dus şi eu, cu frunte-adînc plecată,
M-am plîns şi-am spus, cu fața-ndurerată,
Ce vrajă oarba mi-a furat simțirea,
Ce dor păgîn în veci nepotolit,
Şi am strigat, cerşindu-i mîntuirea,
Cu glas sălbatic astfel m-am jelit.
Iar el, cu glas înalt, grăi :

„Fiindcă te-ai lăsat sedus
Şi pradă iadului te-ai dat,
Fimdcă-n Venusberg te-ai duş, ,
In veci de veci eşti' blestemat î
Cum ăst toiag din mîna mea
In veci nu va înmuguri,
Tot astfel nici iertarea ta,
Din iad, în veci nu-ți va-nflori !

(Pauză lungă.)

Atunci zdrobit de deznădejde-adîncă
Fără simțiri căzui. Era pustiu
Şi noapte-n jur cînd m-am trezit, tîrziu.
in zări pluteau voioase cîntâri incă,
Atunci m-a scîrbit măreţul cînt!
Cum glasul mincinos, purtat de vînt,
Tăia adînc în sufletu-mi rănit, .
Cu pas sălbatec groaza m-a gonit!
Un dor nebun mă împingea s-alerg
Spre plaiul desfătat, spre Venusberg !

(Cu avînt înverşunat)

Spre tine, Venus, caut cale
Şi vin cu dor să-ți cad la piept,
Din mîndra noapte-a vrajei tale
In veci să nu mă mai deştept.

O, lasă tu, ca altădată,
Să nu te caut în zadar !
Vezi, mă blesteamă lumea toată,
Tu, dulce zînă, vino dar !

(Noapte întunecoasa. Uşoare *neguri umplu* încetul *cu încetul scena.)*

WOLFRAM

(cu groază)

Nebunule, pe cine chemi ?

TANNHAUSER

Ha ! simți tu adieri uşoare ?

WOLFRAM

Rămîi ! Sărmane, nu te temi ?

TANNHAUSER

Nu simți mireasme-ameţitoare ?

(Negurile încep sa ardă într-un amurg trandafiriu.)

N-auzi tu mîndre glasuri oare ?

WOLFRAM

Se zbate pieptu-ngrozitor.

TANNHAUSER

(tot mai apucat, pe măsură ce s-apropie vraja)

Sunt nimfele dănțuitoare ! .
Veniți, veniți, veniți, veniți, v-aştept cu dor!

WOLFRAM

Vai ! Ceasul rău e-acum venit!
Tot iadu-n goană s-a pornit!

TANNHAUSER

Mă-mbată farmecul uimirii
In noaptea care se făcu —
In mîndra țară a iubirii
In Venusberg intrăm acu !

(într-o lumină limpede trandafirie apare *VENUS culcată pe patul ei.)*

VENUS

Copil ingrat, bine-ai venit!
Blestemul lumii te-a gonit ?
Cînd n-afli milă nicăirea
La sînul meu cerşeşti iubirea ?

TANNHĂUSER

O, Venus, tu, cea multduioasă !
Mi-e dor, mi-e dor de-al tău palat!

WOLFRAM

Vrajă din iaduri, lasă-1! lasă !
N-ademeni pe cel curat !

VENUS

Fiindcă iar te-ntorci la mine,
Iți iert avintul tău trufaş,
Ți-or curge zile-n veci senine
De-mv juri că-n veci nu mai mă laşi

TANNHĂUSER

(in vreme ce cu o hqtărire sălbatică se rupe de WOLFRAM)

Pe veci, pe veci pierdui norocul !
In sînul iadului mi-e locul !

VENUS

(cu o teamă născîndă)

O, vin !

WOLFRAM

(ține din nou pe TANNHĂUSER)

Stăpîne : nu-1 uHa-n păcat!
Heinrich, o vorbă şi vei fi iertat !

VENUS

O, vin'! al meu în veci să fii!

WOLFRAM

Iertat !

TANNHĂUSER

O, lasă-mă !

WOLFRAM

Iertarea ta-i de-aci-nainte !

TANNHĂUSER

Nu, Wolfram ! Nu ! Cată să merg !

VENUS

Vin, o vin ! curînd ! curînd !

WOLFRAM

Un înger s-a rugat fierbinte,
Curînd deasupră-ți va pluti :
Elisabeta !

TANNHĂUSER

(care tocmai se smulsese din brațele lui rămîne dintr-o dată ca înlemnit)

Elisabeta !

(Negurile se-ntunecă încetul cu încetul. Lumina *de torțe străbate apoi prin ele.)*

WALTHER, SCRIITORUL, BITEROLF, REINMAR

Cor de bărbați

(în culise)

Odihnă sufletului dus
Din bietul trup neprihănit!
Drept plată între îngeri, sus,
Raiul ceresc ira fost menit!

WALTHER

(cu sublima *emoție)*

îngerul tău se roagă-acolo, sus,
El e-ascultat, Heinrich, eşti mîntuit!

(Trîmbițe înapoia *scenei.)*

VENUS

Vai, îl voi pierde !

(Ea cade. Negurile dispar cu totul. Zori de ziuă. Din partea castelului *încoace păşeşte* convoiul cu torțe în *adtncul văii.)*

WOLFRAM

(ține dulce îmbrățişat pe TANNHAUSER)

Şi-auzi tu cîntecul ?

TANNHAUSER

(murind)

L-aud eu !

(Aci convoiul păşeşte pe *scenă în adîncul văii — PELERINII BĂTR1NI înainte, ClNTĂREȚII îndată după sicriu, in care cadavrul ELISABETEI e purtat de ei. LANDGRAFUL, CAVALERI Şl NOBILI vin după* sicriu.)

. . - CORUL , ;,-

Sus între îngeri, fără păcat
s t ă dinaintea tronului sfint !
Doarmă în pace, fie iertat
Cel pentru care-a plîns pe pămînt !

TANNHAUSER

(e adus de WOLFRAM lingă sicriu.; înclinat *peste cadavrul ELISABETEI, cade incetinel la pămînt)*

Sfîntă Elisabeta, nu mă uita î

(Moare. Toți închină torțele si le sting astfel. Zori de zi umplu de lumina *scena.)*

CORUL PELERINILOR TINERI

(venind *de după colțul muntelui)*

Sfînt ! Sfînt! E Domnul Dumnezeu.
Iertat a fost păcatul greu !
In taina nopții, a grăit,
Printr-o minune. Dumnezeu :

In mina preotului său
Toiagul a înmugurit!
Sărmanul suflet osîndit
Iertare-acum a dobîndit !

Strigați în zări s-audă dar
Cel ce-a primit al milei har !
Atotstăpîn e tatăl sfînt
Şi mila lui nu-i vorbă-n vînt!

De-al milei har smeritul parte-şi face :
El trece-acum la fericita pace !

LOHENGRIN

Traducere în metrul original

P E R S O A N E L E

ENRIC PA5ARARUL, *rege* german
LOHENGRIN
ELSA DE BRABANT
PRINCIPELE GOTTFRIED, fratele ei
FRIDERIC DE TELRAMUND, conte brabant
ORTRUDA, soția lui
Patru nobili din Brabant
Patru copii de casă
Conți şi nobili saxoni şi turingieni
Conți şi nobili din Brabant
Femei nobile
Paji
Bărbați, femei, aprozi.

Antwerpen
(întîia jumătate a secolului al X-lea.)

A C T U L I

S C E N A I

O *dumbravă la Antwerpen, pe țărmul rîulul Schelde;* riul *face un ocol în fund, aşa că spre dreapta vederea lui e împiedicată prin cîțiva pomi şl abia* într-o *mai mare depărtare poate fi zărit din nou. în planul din față REGELE ENRIC stă sub un stejar* bătrîn si puternic, unde *se ține* judecata; *lîngă el, în nemijlocită apropiere, stau conții saxoni şi* turingieni, nobili si *oşteni, cari alcătuiesc suita REGELUI. In partea opusă stau conții şi* nobilii brâbanfi, osteni *şi popor, în fruntea lor FRIDERIC DE TELRAMUND, la dreapta lui, ORTRUDA. Oameni şi aprozi umplu spațhtl din fund.* Mijlocul alcătuieşte *un cerc deschis. HEROLDUL regal* si *patru* buciumaşi păşesc la mijloc. *Buciumaşii vestesc prezența REGELUI.*

HEROLDUL

Conți, nobili, oameni liberi din Brabant!
Enric, craiul german, veni aci
Spre-a ține, după lege, sfat cu voi !
Dați ascultare paşnici şi supuşi ?

BRABANȚII

Dăm ascultare paşnici şi supuşi !
(Lovind armele)
Fii salutat, o rege, în Brabant!

REGELE ENR1C

(se ridică)

Domnul cu voi, dragi oameni din Brabant \
Nu fără nici un gînd vin azi la voi !

(Foarte grav)

Nevoia țării m-a adus aici !

{Atenfie solemnă.)

Să mai grăiesc întîi de-acea năpastă
Ce ne-a lovit ades din răsărit ?
Prunci şi femei se roagă pretutindeni :
„De unguri, Doamne, apără-ne tu \"
Dar mie, cap al țării, dat îmi fuse
Să pun sfîrşit ruşinii fără seamăn ;
Prin lupte pace-am stors pe nouă ani,
Răgaz ce am ştiut să-1 folosesc
Zidind cetăți şi tîrguri de-adăpost
Şi pregătind de luptă gloatele.
Trecură nouă ani — vrăjmaşul crunt
Ne-amenință acum şi mai cumplit.
Veniți dar toți spre slava țării noastre ;
Să ne-adunăm din răsărit şi-apus !
Cîți sunt de-un neam s-alerge toți la oaste
Să-nalțe mîndru steagul țării sus !

SAXONII şi TURINGII

(lovind armele)

Cu Domnul toți! spre slava țării-ntregi !

REGELE

(s-a aşezat din nou)

Venind la voi, azi, oameni din Brabant,
Spre-a vă chema la Mainz sub steagul țării,
Cu ce durere-s nevoit s-aud
Că-n dezbinare, fără prinț trăiți !
Aceste veşti la suflet mă pătrund ;
Grăieşte dar, Frideric de Telramund !
Te ştiu drept cel mai vrednic cavaler
Şi lămurire de la tine cer !

FRIDERIC

(solemn)

O, rege, tu eşti drept judecător !
Spun adevăr, nu sunt deprins să mint.
A fost să moară prințul de Brabant
Şi pe.copii mi-i dete el în pază :
Elsa, fecioara, şi Gottfried, băiatul;
Cu drag păzeam vlăstarul crud, stăpîne.
Odorul cel mai scump al cinstei mele.
Măsoară însă, rege, jalea-mi cruntă
Cînd m-am văzut lipsit de-acest odor !
Odată Elsa duse pe copil
In crîng şi fără dinsul s-a întors ;
Ea întrebă cu prefăcută grijă
Zicînd că-1 rătăcise nu de mult
Şi urma lui n-o mai putu găsi.
L-am căutat mult peste tot, zadarnic,
Dar, dojenind pe Elsa. am ghicit
Mărturisirea negrului păcat.

(Foarte vioi)

De fapta sa atunci m-am îngrozit ,*
Am renunțat pe Toc la mîna ei,
Ce mi-o promise tatăl său, murind.
Şi mi-am luat femeia ce-mi plăcu :

(Prezintă pe ORTRUDA; aceasta se-nclină în fața REGELUI.)

Ortruda, odrasla prințului Ratbold *l*

(Solemn, face cîțiva paşi înainte)

Învinui dar pe Elsa de Brabant
Că a ucis pe frățiorul ei :
Iar țara asta mi-o reclam de drept
Ca consîngean de-aproape-al dinastiei,
Femeia mea fiind din vechiul neam
Ce-a dat odată prinți acestei țări !
Aceasta-i, rege, ce-am de spus ! Fii drept!

TOȚI BĂRBAȚII

(cu groază, solemn)

Ce greu acuză Telramund I
Fiori de groază ne pătrund !

REGELE .

Ce grea învinuire-ai aruncat!
E cu putință oare-aşa păcat ?

FRIDERIC

Ai spune, rege, că trăieşte-n vis
Trufaşa fată care m-a respins.
De dragoste ascuns-o-nvinuiesc :

(dtndu-si din ce în ce mai mult pe Jață obida;

Credea că dacă va scăpa de frate,
Atunci, pe drept, ca doamnă de Brabant,
Va fi stăpînă soțul să-şi aleagă
Şi-amorul tainic să şi-1 dea pe față.

REGELE

(întreruplnd cu un *gest zelul lui •FRIDERIC)*

Chemați pe Elsa aici!

(Foarte *solemn)*

Să-nceapă judecata dar !
Fi-mi martor tu din cer !

HEROLDUL

(înaintează solemn la mijloc)

Vesti-voi dară ceasul dreptei judecăți ?

(REGELE, plin de măreție, anină de stejar scutul.)

REGELE

Să nu mă apere-acest scut,
Pîn' ce dreptate n-am făcut!

TOȚI BĂRBAȚII

(scoțtnd săbiile *pe care saxonii ți turingii le împlîntă în pămînt* dinaintea lor, iar brabanții Ie *țin uşor aplecate)*

Nici spada-n teacă nu va sta
Pîn' ce dreptate n-om vedea!

HEROLDUL

Regescul scut unde-1 vedem
E semnul dreptei judecăți !
Strig dar puternic şi te chem :
Elsa, e vremea să te-arăți!

SCENA a Il-a

ELSA apare într-o haină albă, foarte simplă, zăboveşte o vreme în fund; apoi înaintează cu pas domol şi cu o mare sfială în locul rămas liber în față; femei foarte simplu, în alb, o urmează; acestea rămîn. insă în fund, la partea extrema* *de judecată.*

BĂRBAȚII

Priviți ! Ea vine,-naintează...
Ha ! Ce senin, ce dulce chip !
Cel ce-ndrăzneşte să n-o crează,
N-o fi clădind doar pe nisip !

REGELE

Tu eşti, dar, Elsa de Brabant ?

(ELSA înclină din *cap afirmtnd.)*

Mă vrei
Pe mine ca judecător ?

(ELSA întoarce capul către REGE, se uită drept in ochii lui si afirmă apoi cu *o expresîune plină de încredere.)*

Atunci
Răspunde : ştii ce bănuială grea
Asupra ta aici a fost rostiă ?

(ELSA vede pe FRIDERIC şi pe ORTRVDA; se *în~ fioară, pleacă fruntea cu tristeță şi afirmă.)*

Ce
Răspunzi la toate-acestea ?

ELSA

(face o sehimă : „Nimic !")

REGELE

Recunoşti
Atuncea tot ?

ELSA

(se uită lung şi cu jale dinaintea *ochilor)*

Sărmane frate !

TOȚI BĂRBAȚII

(în şoapte)

Ciudat! Ciudat! Ce stranie purtare !

REGELE

(mişcat)

Cum, Elsa ! Ce însamn-acest mister ?

(Tăcere plină de aşteptare.)

ELSA

(într-o senină revelație, parcă ar privi înăuntrul său)

Singură-n zile triste
La Domnul m-am rugat
Şi-a inimei restrişte
în rugă s-a-nchegat.

Dar jalnicul meu vaier
In slavă a pătruns
Şi sus, departe-n aer,
A căpătat răspuns.
L-am auzit departe,
Tot mai pierdut, mai stins,
Şi-un somn adine de moarte
Şi dulce m-a cuprins.

TOȚI BĂRBAȚII

f încet)

Ce minunat! E-n vis ? E în delir ?

REGELE

(cereînd parcă s~o trezească din vis)

Elsa, te-apasă grele-nvinuiri !

(Trăsăturile *ELSEJ trec de la expresia reveriei la un fel de extaz suprem.)*

ELSA

In straie sclipitoare
Un cavaler veni,
Curat ca mîndrul soare,
Cum nu se pomeni.
La şold un corn de aur,
De spadă sprijinit,
Aşa, plutind din aer,
Spre mine a venit.
Şi arătîndu-mi cerul
Vorbi de Dumnezeu ; —
El este cavalerul
Şi-apărătorul meu !

TOȚI BĂRBAȚII

(foarte mişcați)

Ne-ajute Dumnezeu din cer
Spre-a dezveli acest mister !

REGELE

Frideric, un om cinstit tu eşti,

(mai vioi)

Ştii tu pe cine-nvinuieşti ?

FRIDERIC

Nu m-amăgeşte aiureala ei;

(tot mai pătimaş)

Vedeți, ea spune de-un ibovnic !
N-o bănuiesc eu fără de cuvînt.
Deşi păcatul ei e prea vădit,
Mîndria firii mele nu mă iartă
De-a nu vă da dovezi, dacă le vreți!
Aci e spada mea ! — Care din voi
Primeşte lupta pentru adevăr ?

BRABANTII

(foarte agitați)

Nici unul! Noi toți pentru tine stăm !

FRIDERIC

Şi, rege, tu ! Mai ştii de vremea ceea
Cînd ți-am învins pe straşnicul Danez ?

REGELE

(agitat)

Tu trebuia să-mi aminteşti aceasta !
Virtutea ta cu drag ți-o recunosc;
Sub paza ta, mai mult decît oricare,
Aş vrea să ştiu Brabantul 1

(Hotărit si solemn)

Cel-de-sus
El singur hotărască judecata !

TOȚI BĂRBAȚII

Județul de sus î județul de sus ! Aşa!

REGELE

(scoate spada şi-o împUntă solemn dinaintea *sa* în *p&mînt)*

Te-ntreb dar, Frideric, graf de Telramuhd,
Vrei tu să ispitim pe Cel-de-sus
Spre-a hotărî prin luptă adevărul ?

FRIDERIC

Da !

REGELE

Şi tu acuma, Elsa de Brabant!
Vrei tu aici pe viață «4 pe moarte
Un cavaler să lupte pentru tine ?

ELSA

(fără să ridice ochii)

Da!

REGELE

Pe cine-alegi să lupte ?

FRIDERIC

Aflați acum
Cum se numeşte amantul!

BRABANTII

S-auzim !

ELSA

(n-a *părăsit starea si* atitudinea *ei visătoare. Toți o privesc cu încordare* Puternic)*
El este cavalerul şi-apărătorul meu !

(Fără să privească în jurul ei)

Trimes din cer sosească
Voinicul meu pe drum,
Coroana părintească
S-o poarte ei de-acum ;
Mai mare bucurie
Eu n-am p-acest pămînt
Decît să-i fiu soție
Cu tot ce am şi sînt!

TOȚI BĂRBAȚII

Răsplata e de cel mai mare preț !
Dar unde e acel mare-ndrăzneț ? !

RECELE

Pe ceruri sus stă soarele-n chindie ;
Pornească dar strigarea cea dintîi î

(HEROLDUL înaintează la mijloc, după ce buciumaşii, patru la număr, buciumă către cele patru zări.)

HEROLDUL

Acel ce pentru Elsa de Brabant
Cere-a lupta, să se arate dar !

(Tăcere lungă.)

(ELSA, care pînă acum a stat în *cea mai paşnică atitudine, începe să-şi dea pe față neliniştea aşteptării.)*

TOȚI BĂRBAȚII

Nici un răspuns de nicăiri î
Nimeni nu luptă pentru ea !

FRIDERIC

'*'•< *(arătîndpe ELSA)*

Vedeți, am spus eu clevetiri ?
Dreptatea e de partea mea !

ELSA

(păşind ceva mai aproape de REGE)

Te-ndură, rege, dă poruncă
Să se mai facă o strigare !

fCu *nevinovăție)*

De unde-i el, n-a auzit.

REGELE

(c&tre HEROLD)

Mai strigă înc-o dată dar !

(La un semn al *HEROLDULUI, buciumasii se-ndreaptâ* iarăşi spre *cele* patru *zări.)*

HEROLDUL

Acel ce pentru Elsa de Brabant,
Cere-a lupta, să se arate-aci !

(Iarăşi tăcere adîncă, îndelungată.)

TOȚI BĂRBAȚII

Surd cerul iarăşi a rămas !

(ELSA cade în genunchi, rugîndu-se fierbinte. Femeile, îngrijorate de stăpîna lor, înaintează puțin mai în față.)

ELSA

Spre dîrisul mi-ai purtat tu glasul
Şi la porunca ta veni, —
O, Doamne ! îndreptează-i pasul
Şi adă-1 spre-a mă sprijini !

(Cu însuflețire crescîndă)

Să-1 văd sosind cum l-am zărit,

(cu fața înseninată de bucurie)

Cum l-am zărit să-1 văd sosit!

FEMEILE

(îngenunchind)

O, Doamne, ajutor !
Auzi-ne din cer !

(BĂRBAȚII cari, o parte, stau pe ridicătura țărmului observă mai întii sosirea lui LOHENGRIN care se arată venind *într-o barcă trasă, de-o lebădă, pe rîu, departe. BĂRBAȚII cari stau mai* depărtați *de rîu se-ntorc la început fără să-şi părăsească* tocurile, cu *o curiozitate tot mai vie,* fntreblnd pe *cei de pe țărm; îndată apoi, grupuri-grupuri părăsesc planul din țață spre-a se uita spre țărm.)* .

BĂRBAȚII

Priviți! Minune ! Cum ! O lebădă ?
O lebădă trăgînd o luntre-aci !
Sus, în picioare, stă un cavaler !
Frumos ca soarele ! Priviți, priviți!
De-un lanț de aur frage lebăda !

(Acum si cei din urmă aleargă în *jund; in fața rămîn numai REGELE, ELSA, FRIDERIC, ORTRUDA ți FEMEILE,).*

(De pe locul său mai ridicat, REGELE vede tot; FRIDERIC st *ORTRUDA sunt* cuprinşi *de* spaimă *si* mirare; ELSA, care cu o bucurie creşcîndâ a ascuttqt strigatele bărbafitor, rămîne *în atitudinea ei în mijlocul* scenei; ea nu *îndrăzneşte de asemeni nici* să *se* uife-n jurul ei.^

TOȚI BĂRBAȚII

(în *cea mai mare uimire,* dînd *buzna înapoi)*

Minune ! Minune ! S-arată o minune !
Nemaivăzută pînă azi minune 1

FEMEILE

(căzînd în genunchi)

Fii preamărit stăpîne-al îndurării!

(Afet priulrtîe *tuturor se-ndreaptă iarăşi pline de aşteptare spre* fundul sceneij

SCENA a IlI-a

ELSA s-a-ntors şi dă un țipăt puternic la vederea lui LOHENGRIN.

TOȚI BĂRBAȚII ŞI FEMEILE

Bun sosit, trimis al cerului !

(Luntrea, trasă de lebădă, ajunge țărmul la mijloc, în fundul scenei; *LOHENGRIN, în* strălucita *platoşă de* argint, cu *coiful pe cap, scutul la spate, cu un mic corn de aur în şold, stă în luntre, sprijinit de spadă. FRIDERIC se uită mut de uimire la el. ORrTRUDA, care în timpul judecății păstrase o atitudine rece şi* mîndra, e cuprinsa de-o *spaimă de moarte la vederea, lebedei. Toți îşi descoperă capetele cu evlavie. Cum face LOHENGRIN cea dintîi mişcare spre-a părăsi luntrea, toți amuțesc păstrînd tăcerea cea mai încordată.)*

LOHENGRIN

(cu un picior încă în luntre, se-nclină spre lebădă)

Iți mulțumesc, scump călăuz !
Te du-napoi în sfîntul loc
De unde-n luntre m-ai adus,
Şi cînd te-ntorci, s-aduci noroc !
De bine numai să-ți auz !
Adio dar, scump călăuz î

(Lebăda *întoarce domol luntrea* si pleacă *înotînd* cum a venit. *LOHENGRIN priveşte o clipă melancolic în urma ei.)*

BĂRBAȚII ŞI FEMEILE

(înduioşați şi pe un *ton de şoaptă uşoară)*

Ce dulce teamă ne supune !
Ce vrajă sfîntă ne-a legat!
Ce mîndru-i cel ce o minune
Spre țărmul nostru 1-a purtat!

LOHENGRIN

(care a părăsit țărmul şi lin şi solemn înaintează şi se-nclină în fața RECELUI)

O, rege Enric ! Dumnezeu
Noroc să-ți dea-n războiul sfînt,
Să crească slava ta mereu
Din veac în veac pe-acest pămînt!

REGELE

îți mulțumesc. De-am înțeles
Puterea care te-a adus,
Eşti doar trimis de Cel-de-sus !

LOHENGRIN

(înaintînd mai la mijloc)

Spre-a apăra cu spada mea
Fecioara care m-a chemat,
Am fost trimis, şi vom vedea
Acum de sunt pe drept ales.

(Se-ntoarce puțin către ELSA)

Vorbeşte, Elsa de Brabant!
Te-ntreb în fața tuturor.
Vrei fără teamă, cum mă vezi,
în paza mea să te încrezi ?

ELSA

(care, de cînd a zărit pe LOHENGRIN, a rămas ca legată de o vrajă pe loc, cade, ca deşteptată dintr-un vis, la picioarele lui)

Mîntuitorul meu viteaz !
A ta sînt eu ! A ta voi fi !

LOHENGRIN

(cu multa căldură)

Şi dacă-n luptă voi învinge,
Primeşti să fii soția mea ?

ELSA

Pîn'ce viața mea s-o stinge,
Cu trup şi suflet sînt a ta !

LOHENGRIN

Elsa, de vrei să-mi fii soție,
Să-ți apăr țară şi supus,
Legat să-ți fiu pe veşnicie,
Jură-mi față de Cel^de-sus :
în veci să nu-mi ceri seamă,
Nici să nu porți vreo teamă
De unde-s, din ce neam,
Nici numele ce-I am !

ELSA

(încet, aproape inconştient)

Mi-s martori cerul şi pămîntul!

LOHENGRIN

(mai tare, foarte sever)

Elsa, mi-ai înțeles cuvîntul ?

(Şi *mai precis)*

în veci să nu-mi ceri seamă,
Nici să nu-mi porți vreo teamă
De unde-s, din ce neam.
Nici numele ce-1 am !

ELSA

(privindu-l cu adîncă duioşie)

Tu scutul meu ! Tu înger care
îmi aperi sufletul curat,
Să mâ-ndoiesc de tine^ oare,
N-aş face cel mai greu păcat ?
Precum în paza ta m-ai luat,
îmi voi păzi cuvîntul dat!

LOHENGRIN

(*mişcat şi răpit, ridicînd-o la* piept)

Elsa, iubita mea !

(Rămîn o *clipă aşa.)*

BĂRBAŢII şi FEMEILE

(încet, *cu* duioşie)

Ce miridră vrajă m-a învins ?
Minunea cum s-a întîmplat ?
De-un sfînt fior mă simt cuprins
Privind pe mîndrul, falnicul bărbat —

(LOHENGRIN conduce pe ELSA la REGE şi o lasă în paza lui; apoi înaintează solemn în mijlocul cercului.)

LOHENGRIN

Aflaţi ! Popor şi nobili, vă vestesc !
Nevinovată-i Elsa de Brabant !
Că n-ai dreptate, graf de Telramund,
Iau martor pe stăpînul cel ceresc !

NOBILI BRABANŢI

(la început cîţiva, pe urmă mai mulţi, tainic către FRIDERJC)

Nu mai lupta ! Oricît cutezi,
Tot n-ai să poţi să-1 dezarmezi !
Cînd cine-1 apără nu ştii,
La ce ţi-e bună spada ta ?
O las'! O las' ! nu mai lupta.
Vei fi învins, te vei căi!

FRIDERIC

(care pînă acum nu şi-a luat ochii cercetători de la LOHENGRIN, după o luptă lăuntrica, şovăind si în sfîrşit decis)

Nicicînd n-am fost un laş !
Orişice vrajă te-a adus,

De tine nu mă înspăimînt
Şi nu-mi retrag nici un cuvînt.
De-aceea lupta o primesc
Şi sper pe drept să biruiesc !

LOHENGRIN

O, rege, porunceşte dar !

REGELE

Păşiţi dar cîte trei de fiecare
Şi măsuraţi cinstit al luptei cerc !

(Trei *nobili saxoni ies pentru LOHENGRIN; trei brabanţi pentru FRIDERIC; ei măsoară cu paşi solemni locul de luptă şi-l înseamnă, alcătuind un cerc desăvîrşit, cu lăncile lor.)*

HEROLDUL

(la *mijlocul cercului de luptă)*

Luaţi seama[1] ' Nimeni dintre voi
Nu tulbure acest război !
Feriţi din cercul luptei dar,
Căci altfel ispăşiţi amar :
Cel nobil pierde braţul drept,
Iar şerbul pierde viaţa chiar î

TOŢI BĂRBAŢII

Cel nobil pierde braţul drept,
Iar şerbul pierde viaţa chiar !

HEROLDUL

(către *LOHENGRIN şi FRIDERIC)*

Luaţi seama, luptători, şi voi !
Fiţi drepţi in luptă amîndoi!
In faţa sfîntului judeţ
Vrăji necurate nu au preţ : —

1 în ediţia de bază, greşeală de tipar : Luaţi acuma.

Dreptatea e la Dumnezeu,
In el vă-ncredeți, nu în voi !

LOHENGRIN şi FRIDERIC
(de-o parte şi de alta stînd afară din cerc)

Dreptatea e la Dumnezeu !
în el mă-ncred, nu-n brațul meu !

REGELE
{cu *multă solemnitate înaintînd la mijloc)*

Stăpîn ceresc de trei ori sfînt,
(Toți se descoperă cu adîncă evlavie.)

Tu care toate ştii şi vezi *l* .
O, scapere al tău cuvînt
Cînd s-or lovi aceste spezi!
Fă din cel bun alesul tău,
înmoaie brațul celui rău ;
Grăieşte-n acest ceas suprem,
O, Doamne, căci noi orbi suntem !

ELSA şi LOHENGRIN

Grăieşte-n acest ceas suprem,
Stăpîn ceresc, eu nu mă tem.

FRIDERIC

In fața ceasului suprem,
Stăpine,-n ajutor te chem !

ORTRUDA

Mă-ncred orbeşte-n brațul lui,
Căci altul mai puternic nu-i I

TOȚI BĂRBAȚII

Fă din cel bun alesul tău,
înmoaie brațul celui rău :

Rosteşte dar al tău cuvînt,
Stăpîn ceresc de trei ori sfînt!

TOATE FEMEILE

Stăpîn ceresc de trei ori sfînt !

(To(i *se întorc la locurile lor în* mijlociii *unei agitații solemne. Cei şase martori ai luptei rămîn lîngă lăncile lor lîngă cerc, ceilalți bărbați se asază la o* mică *depărtare în jurul lui. ELSA şi FEMEILE în planul din față, lîngă REGE. La un semn al HEROLDULVI buciumaşii sună de luptă: LOHENGRIN şi FRIDERIC fac cele din urmă pregătiri. — REGELE îşi scoate spada din pămînt şi loveşte cu ea de trei* ori în *scutul* spînzurOt de stejar: Ia tntîia lovitura, *LOHENGRIN şi FRIDERIC se aşază în poziție de luptă; la a doua îşi scot spedele; la a treia încep lupta. LOHENGRIN atacă cel dintîi.* După mai *multe atacuri impetuoase, cu o lovitură largă îşi lungeşte* adversarul Ia pămînt. *FRIDERIC cearcă să* se ridice iarăşi, *şovăie cîțiva paşi îndărăt şi cade la pămînt. La căderea lui FRIDERIC, saxonii şi turingii îşi scot săbiile din pămînt, brabanții şi le* ridică pe ale lor. *REGELE îşi desprinde* scutul *din stejar.)*

LOHENGRIN
(punînd *spada pc* grumazul tui *FRIDERIC)*

Domnul din cer te-a judecat, nu eu !
(întorcîndu-se de la el)
Iți dărui viața, mergi cu Dumnezeu !

(Toți BĂRBAȚII îşi pun săbiile în teacă. Martorii luptei *îşi scot* iâncile din *pămînt. Cu urale şi aclamări, NOBILII şi BĂRBAȚII năvălesc în cercul de mai înainte, aşa că acesta se umple tot de gloată.)*

REGELE
Cpunîndu-jî si *el spada în teacă).*

BĂRBAŢII şi FEMEILE

Triumf ! Triumf ! Fii slăvit !

ELSA

O, cum nu pot să caut
Cuvîntu-adevărat
Să pot ca să te laud,
Tu cel mai lăudat!
Spre tine-n aiurire
Privesc fără să ştiu :
N-am altă fericire
Decît a ta să fiu !

(Cade la pieptul lui LOHENGRIN.)

LOHENGRIN

(ridicînd pe ELSA la pieptul său)

întreaga biruinţă
E singură a ta ;
Şi orice suferinţă
De-acuma vei uita!

FRIDERIC

(gemînd, încă la pămînt)

Vai, fără de-ndurare
De cer am fost respins !
Şi glorie şi-onoare
De-acum pe veci s-au stins !

ORTRUDA

(care a văzut cuprinsă de furie căderea lui FRIDERIC, cu ochii crunţi, neclintiţi la LOHENGRIN)

De vrajă şi blestemuri
Cum de n-a fost atins ?
In faţa lui tu tremuri,
Nădejdea ta s-a stins ?

REGELE şi BĂRBAŢII

Răsune triumfale
Cîntări spre slava faptei sale !
Fii preamărit,
Sol al dreptăţii !
Ocrotitor al bunătăţii !

(Cu însufleţire crescîndă)

Ocrotitor
Al bunătăţii !
Sol al dreptăţii !
Fii preamărit !

FEMEILE

O, cum nu ştiu să caut
Cuvîntu-adevărat
Să pot aşa să-1 laud,
Pe el, cel lăudat!
Ocrotitor
Al bunătăţii,
Sol al dreptăţii,
Fii preamărit !

(Bărbaţii tineri saxoni înalţă pe LOHENGRIN pe scutul său si brabanţii pe ELSA pe scutul REGELUI, după ce pe acest din urmă scut mai mulţi din ei si-ou aşternut mantalele lor; astfel sunt amîndoi purtaţi pe sus în mijlocul aclamărilor generale. FRIDERIC cade leşinat la picioarele ORTRUDEL)

SCENA I

în castelul din Antwerpen. în planul din fund, la mijloc, palas-ui *(locuința cavalerilor), la stînga în planul din față locuința femeilor zisă,* kemenate ; *la dreapta, în planul din față, poarta bisericei; tot acolo, în fund, poarta turnului. Noapte. Ferestrele palas-ului sunt viu luminate; din palat se aude muzică veselă, cornuri şi trîmbițe (surle) răsună vesel dinăuntru. Pe scările bisericei stau FRIDERIC* st *ORTRUDA, amîndoi în haine sumbre de săraci. ORTRUDA, cu coatele răzemate de genunchi, se uită țintă la ferestrele* licăritoare *ale* palatului; *FRIDERIC priveşte întunecat în pămînt. „ Tăcere* îndelungată, *posomorită.*

FRIDERIC

(se ridică brusc)

Tovarăşe-a ruşinei mele, vin !
Nu trebuie zorii să ne afle-aici !

ORTRUDA

(fără să-şi schimbe locul)

Nu pot pleca, aici prind rădăcini !
Din strălucirea sărbătorii lor,
O, lasă-mă să sorb acel venin
Ce-o să ucidă pe duşmanii noştri !

FRIDERIC

(oprindu-se întunecat în fața ORTRUDEI)

O groaznic demon, cu ce vrăji mă legi
De urma ta ?

(Cu patimă crescîndă)

De ce nu pot să fug,
Să fug şi să te las, s-alerg, s-alerg;

(cu durere)

Să-mi regăsesc odihna-ntr-un pustiu !

(Cu o izbucnire cumplită de patimă întunecată şi furie)

Prin tine, şi renume
Şi cinste, ce-am avut
Mai bun, mai drag pe lume —
Prin tine le-am pierdut!
Respins din orice luptă,
Blazonul mi-e pătat,
Şi spada mea e ruptă, —
Căminul blestemat!
Oriîncotro m-aş duce,
Sunt ocolit de toți,
Şi rătăcesc prin lume
Hulit chiar şi de hoți!
O, de muream atunci,

(aproape plîngînd)

O, de cădeam răpus !

(In culmea deznădejdei)

Onoarea mea-i pierdută !
Onoarea mea s-a dus !

(Cade la pămînt, biruit de-o durere sălbatecă. Muzică in palat.)

ORTRUDA

(tot în aceeaşi atitudine, pe cînd FRIDERIC se ridică)

Dar ce te face să te tînguieşti
Asa ?

FRIDERIC

Că mi-am pierdut şi arma chiar
Cu care să te-omor !

ORTRUDA

(pe un ton rece, batjocoritor)

O, paşnic graf
De Telramund ! Mînie de ce-mi porți ?

FRIDERIC

întrebi! Dar n-a fost mărturia-ți oare
Ce m-a-ndemnat s-acuz pe-acea copilă ?
Au nu mi-ai spus că din castelul tău
Tu ai văzut-o cînd a săvîrşit
Cumplita faptă-n codru-ntunecat ? —
Cu ochii tăi n-ai spus că ai văzut-o
Cînd 1-a-necat în lac ? — N-ai căutat
Să m-amăgeşti prin false profeții,
Că neamul cel străvechi al lui Ratbold
Va înflori stăpîn iar în Brabant ?
Nu m-ai făcut la Elsa să renunț
Şi să te iau pe tine de femeie,
Tu. ultimul vlăstar al lui Ratbold ?

ORTRUDA

(încet, *dar cu mînie)*

Ha, cum mă chinui tu ! —

(Tare)

Acestea, da, le-am spus şi ți le spun !

FRIDERIC

(cu vioiciune)

Şi n-ai făcut din mine, om cinstit,
A căruia viaţă-a fost mărgăritar,
Tovarăş al minciunei ruşinoase ?

ORTRUDA

(îndărătnică)

Mint eu ?

FRIDERIC

Tu ! însuşi Cel-de-sus
Nu mi-a rostit osînda ?

ORTRUDA

(cu ironie cruntă)

El?

FRIDERIC

Oroare!
Ce fioros răspunsul tău răsună !

ORTRUDA

Nemernicia ta e Cel-de-sus ?

FRIDERIC

Ortruda!

ORTRUDA

Mă ameninţi ? Cum, pe femeia ta ?
Nemernic ! Dac-ameninţai
Cu-aşa curaj, la vreme, pe vrăjmaş,
N-ai fi cules ruşine, ci triumf !

(Domol)

Ha, cine-ar fi ştiut, l-ar fi găsit
Mai slab decît pe-un prunc !

FRIDERIC

Cu cît mai slab,
Cu-atît mai mult îl ocrotea
Puterea sfîntă a lui Dumnezeu !

ORTRUDA

Dumnezeu ! Ha, ha !
Dă-mi tu putere-aici şi-am să-ţi arăt
Ce slab e zeul lui ocrotitor.

FRIDERIC

(cuprins de grijă, cu glasul slab, tremurător)

Cumplită vrăjitoare, iar încerci
Să mă momeşti cu tainice îndemnuri !

ORTRUDA

(arătînd spre palat, unde lumina e stinsă)

Duşmanii noştri s-odihnesc acuma ; —
Vin mai aproape dar. — E-al tainei ceas,
Cînd ochii mei citesc în viitor.

(In cele următoare FRIDERIC, atras ca de-o vrajă necurată, se apropie tot mai mult de ORTRUDA şi îşi pleacă urechea spre ea tot mai mult.)

Ştii tu cine-i acest viteaz
Adus de-o lebădă la ţărm ?

FRIDERIC

Nu !

ORTRUDA

Ce-ai da să ştii şi cînd ţi-aş spune,
Că dac-ar fi silit acuma
Să-şi deie numele-n vileag,

Puterea lui ar dispărea
Odat'cu vraja ce i-o dă ?

FRIDERIC

Acu-nţeleg puterea lui !

ORTRUDA

Asculţi! Nimeni în stare nu-i
Din suflet taina să i-o smulgă.
Decît aceea ce-a jurat
Că nu-1 va întreba în veci.

FRIDERIC

Deci cată s-amăgim pe Elsa
Ca să-1 întrebe cu-orice preţ ?

ORTRUDA

Ha! cum pricepi tu degrabă tot.

FRIDERIC

Dar cum să facem, spune ?

ORTRUDA

Stai I
Să nu plecăm cu nici un preţ
De-aici ; ia seama, fii isteţ !
Spre-a deştepta-ndoiala în Elsa,
Chiar azi

(cu hotărîre)

pe faţă să-1 acuzi
De vrăji, prin cari a biruit!

FRIDERIC
(a cărui furie creşte treptat)

Ha ! Vrăji şi viclenii!

ORTRUDA

Mai ştiu
Şi-un alt mijloc mai bun apoi !

FRIDERIC

Mai bun ?

ORTRUDA

Nu în zadar sunt eu
In farmece neîntrecută ;
Ascultă dar tot ce-ţi voi spune !
Oricărui om, legat de vrăji,
Un vîrf de deget dacă-i smulgi,
Pe loc puterea-i va pieri.

FRIDERIC
(repede)

Ha, de-i aşa !

ORTRUDA

De-ai fi putut
Un vîrf de deget să-i atingi,
Ţi^ar fi căzut în mîini viteazul
Străin ; — era-n puterea ta !

FRIDERIC
(scos din fire)

Ce spui tu ! Ha, o, soartă blestemată !
De Dumnezeu eu mă credeam învins!

(Cu amărăciune cumplită)

Şi-acuma văd că n-a fost judecată,
Ci farmec necurat ce m-a cuprins !
Dar pot să-mi şterg eu umilinţa,
Pot oare eu să mă răzbun ?
Pot dovedi eu reacredinţa,
Recîştigînd numele bun ?

O, tu, ce-n noaptea asta-n faţă-mi stai,
Dacă mă-nşeli din nou, vai ţie ! vai !

ORTRUDA

Stai, stăpîneşte-ţi crunta ta durere !
De vrei să guşti a răzbunării miere !

(FRIDERIC se aşază încet lîngă ORTRUDA, jos, pe scări.)

SCENA a II-a

ELSA, în haină albă, apare în prag; se apropie de o coloană şi-şi razemă capul de mîni. — FRIDERIC şi ORTRUDA pe scările bisericei.

ELSA

Dulci adieri, cu plîngeri
De v-am împovărat,
Ca nişte tainici îngeri
Tot voi m-aţi mîngîiat.
Voi l-aţi adus pe unde,
Pe drum voi l-aţi păzit,
De valuri furibunde
Cu drag voi l-aţi ferit.
Odată lacrimi numa
Pe obraji voi îmi zvîntaţi,
Obrajii-mi rid acuma,
Veniţi de-i sărutaţi !

ORTRUDA

Ea este !

FRIDERIC

Elsa !

ORTRUDA

Va blestema clipita
Aceasta-n care m-a-ntîlnit!

In lături !
Te du oleacă de aici !

FRIDERIC

De ce ?

ORTRUDA

Ea este a mea — străinul ei e-al tău !

(FRIDERIC se depărtează şi dispare în fund.)

ORTRUDA

(în aceeaşi *atitudine ca şi-nainte, tare, cu o voce tînguitoare)*

Elsa !

ELSA

(după o tăcere)

Ce-aud ? — Ce fioros şi jalnic
Un glas pe nume m-a strigat ?

ORTRUDA

Elsa !
Aşa străin ţi-e glasul meu ?
N-ai milă tu de-acea sărmană
Al cărei suflet l-ai zdrobit ?

ELSA

Ortrud ! — tu eşti ? Ce faci aici,
Sărmana mea ?

ORTRUDA

„Sărmană", da !
Cu drept cuvînt îmi zici tu astfel'.
In neagra linişte-a pădurii
Unde duceam un trai ascuns,
Ce ţi-am făcut ? Ce ţi-am făcut ?

Lipsită de-orice bucurii,
Plîngîndu-mi neamul oropsit,
Ce ți-am făcut ? Ce ți-am făcut ?

ELSA

Ortrud, de ce mă-nvinuieşti ?
Crezi tu că am vreo vină eu ?

ORTRUDA

O, dacă eu am fost aleasă
De cel pe care l-ai respins,
Cum ai putut să fii geloasă ?

ELSA

Stăpîn ceresc ! — Ce vrei să zici ?

ORTRUDA

Şi dac-o neagră bănuială
O clipă mintea i-a orbit.
Ce crunt plăteşte-acea greşeală,
De greu blestem e urmărit!

ELSA

O. cerule .'

ORTRUDA

O, ce-ți mai pasă !
Oricite-ai îndurat pe vremuri,
Acuma tot îți pare-un vis,
Şi fără ca să te cutremuri
Pe calea morții m-ai trimis
Ca să nu-ntunec prin plînsori
Lumina astei sărbători !

ELSA

(foarte mişcată)

Nevrednică aş fi, stăpîne,
De-al bunătății tale har
Cînd ne-ndurată aş rămîne
La glasul chinului amar !
Nu, Ortrud ! Ortrud ! Stai aci !
Chiar eu la mine te-oi primi!

(Aleargă în kemenată. — ORTRUDA *sare de pe scări cu o bucurie* sălbatica.)

ORTRUDA

O, zei puternici ! Dați-mi voi tărie !
Zei pîngăriți,. pe care eu-i slăvesc !
Zdrobiți a necredinței sumeție
Şi sfărîmați pe cei ce vă hulesc!
Wodan ! puternice, te chem !
Freia ! Ascultă-al meu blestem !

ELSA

(în prag)

Ortrud, aici eşti ?

(ELSA *şi două servitoare cu lumini ies din porțile de jos ale* kemenatei.)

ORTRUDA

faruncîndu-se umilită Ia picioarele *ELSE1)*

Da, cu fruntea-n țărnâ !

ELSA

(țăcînd un pas înapoi, speriată)

O, cer ! Aşa-mi răsai în cale.
Tu cea de mîndru neam crăiesc !
Se frînge inima-mi de jale
Atît de jos cînd te zăresc !

O, nu-mi fă ruga mea deşartă !
Şi uită tot ce-ai îndurat.
De ți-am greşit ceva, mă iartă,
Aşa precum eu te-am iertat!

ORTRUDA

O, înger plin de bunătate !

ELSA

Pe-acel ce mîne la altar
Mă duce am să-1 rog şi, poate,
Să-ți ierte şi pe Frideric chiar !

ORTRUDA

O, Elsa, cit eşti tu de bună !

ELSA

(cu bucurie *mereu creseîndă)*

Aşteaptă-mă în zori de zi
Şi te găteşte, ca-mpreună
Cu mine-n sfîntul dom să vii -.
Acolo cu ursitul meu

(veselă şi mîndra)

Uniți vom fi de Dumnezeu.

ORTRUDA

Cum să-mi arăt recunoştința
în starea-n care mă găsesc ?
Cînd azi nu am decît dorința
Iertarea ta s-o dobindesc î

(Păşind tot mai aproape de ELSA)

Lipsită azi mă vezi de toate,
Dar o putere mi-a rămas :
Prin ea ara să te apăr, poate,
De-al remuşcărei jalnic ceas !

ELSA

(naiv şi cu prietenie)

Ce spui tu ?

ORTRUDA

(violent)

Prea te-ncrezi orbeşte !

(Stăpînindu-se)

Norocul este-amăgitor; -
Năpasta care te pîndeşte
Eu ți-o prevăd în viitor !

ELSA

(cu un fior tainic)

Năpasta ?

ORTRUDA

(foarte misterios)

Dac-ai şti-nțe]esul
Spre a-1 putea ademeni,
Să nu mai poată-n veci alesul
Să-ți plece-aşa precum veni !

ELSA

f*cuprinsă de groază, se-ntoarce supărată; apoi cu tristețe şi compătimire se-ntoarce din nou spre ORTRUDA)*

Sărmană, de ce-ți dai silința
In suflet teamă să-mi arunci ?
Norocul ce ți-1 dă credința
Nu l-ai simțit nicicînd, atunci ?

(Cu prietenie)

O. vino dar ! vin' şi învață
Ce dulce e-al credinței har,
Ascult-a inimii povață
Şi uită chinul tău amar !

ORTRUDA

(aparte)

Ha ! Sumeția ei mă-nvață
Cum să înfrîng credința ei !

SCENA a III-a

Se face zi încetul cu încetul. Doi străjeri vestesc din turn cîntarea dimineții; se aude răspuns de la un turn mai îndepărtat. In timp ce păzitorii fumului *se coboară și deschid poarta, din diferite direcții ale burgului apar slujitori, se salută și-și văd de drum* liniştit *etc. Mai scot apă din fîntînă în vase de metal, bat la poarta* palas-uiui si *li se deschide. Poarta* palas-ului *se deschide din nou, cei patru buciumaşi ai regelui înaintează și trîmbițează chemarea. Budumaşii reintră în* palas. *Slujitorii au părăsit scena. Din curtea* buroului şi prin *poarta turnului vin acum tot mai mulți* nobili şi *oameni din Brabant, adunîndu-se în fața domului; toți se salută* tntr-o *veselă agitație.*

NOBILII ŞI CEILALȚI BĂRBAȚI

Venim aici în zori de zi
Chemați de crainicii regeşti,
Şi poate că vom auzi
Din nou minuni dumnezeieşti !

(HEROLDUL apare din palas *pe estrada din fața* porții, *cei patru buciumaşi înaintea lui. Chemarea* e *din nou trîmbițată; toți se-ntorc nerăbdători spre fund.)*

HEROLDUL

(pe estradă)

A regelui voință o vestesc,
Deci ascultați cuvîntul său regesc !

Din paza legii scos şi în surghiun
E declarat Frideric de Telramund !
Cel ce cu el de-acum se va-nsoți,
Aceeaşi soartă va împărtăşi.

BĂRBAȚII

Blestem asupră-i cadă !
Feriți din drumul său !
Piară-n surghiun, dat pradă
Părerilor de rău !

(La chemarea buciumaşilor, poporul devine din nou atent.)

HEROLDUL

Şi craiul spune tot prin rostul meu,
Străinul cel trimis de Dumnezeu,
Pe care Elsa 1-a ales ca soț,
Va fi de-acum stăpîn peste voi toți;
Dar el nu vrea să-şi zică domnitor,
Ci „al Brabantului apărător!"

BĂRBAȚII

Sus omul multdorit!
De Dumnezeu ursit!
Să-1 proslăvim în cor
Pe-al țării-apărător !

fRuciumasii *sună iarăşi.)*

HEROLDUL

Şi ascultați ce spune el acum :
La nunta sa petrece azi cu voi ; —
Dar mîine-n zori grăbiți-vă de drum
Spre a porni cu toții la război ;
Chiar el îşi lasă gingaşa-i soție,
Spre a porni cu voi la bătălie !

(HEROLDUL se-ntoarce după cîtva timp şi intră în palas *dimpreună cu cei patru buciumaşi.)*

BĂRBAȚII

(cu însuflețire)

Nu pregetați defel,
Şi alergați sub steag !
Alăturea cu el
Luptați-vă cu drag !
El e trimes de cer
Spre slava astei teri !

(In timp ce poporul se agită într-un vălmăşag vesel, patru NOBILI, foşti vasali ai lui FRIDERIC, se adună în fund.)

PRIMUL NOBIL

Vedeți, ne duce spre hotare !

AL DOILEA

Război ne trebuia acum ?

AL TREILEA

Mă mir de-atîta cutezare !

AL PATRULEA

Dar cine-1 va opri din drum ?

FRIDERIC

(care neobservat s-a strecurat între ei)

Eu !

(Se descoperă ; toți se dau înapoi cu groază.)

CEI PATRU NOBILI

Ha ! Cine eşti ? — Frideric ! Văd eu clar ?
Cutezi să vii aicea iar ?

FRIDERIC

Cutez şi n-am să am pe lume pace
Pin' ce lumină vie nu voi face :

Acuz pe-acel străin ce v-a vrăjit
Că este un sperjur nelegiuit!

CEI PATRU NOBILI

Ce-aud ? Sărman nebun ! Ce-ai zis ?
Vrei de norod pe loc să fii ucis ?

(împing pe FRIDERIC spre dom, unde caută să îl ferească de privirile poporului. Patru PAJI apar în pridvorul kemenatei, *coboară sprinteni din fugă pe calea principală şi se aşază în fața palas-ului pe înălțime. Poporul, care i-a zărit, se grămădeşte tot mai mult în față.)*

PAJII

Loc pentru Elsa de Brabant !
Deschideți drum spre sfîntul dom !

(înaintează mereu, în timp ce deschid o uliță largă printre nobilii cari *se dau bucuroşi la o parte, pînă la scările domului, unde se opresc apoi şi ei. Alți patru paji cu pas măsurat şi solemn apar în pridvorul* kemenatei si *rămîn acolo, pentru ca să însoțească* alaiul *femeilor pe care-l aşteaptă.)*

SCENA a IV-a

Un lung alai de femei în costume strălucite păşeşte încet din poarta kemenatei pe pridvor; *se-ntoarce la stînga din calea principală pe dinaintea* palas-uftti şi *de acolo* iarăşi *înainte spre domă, pe ale cărei trepte se aşază cele* dinții *sosite.*

NOBILII ŞI BĂRBAȚII

(în treacătul alaiului)

Voioasă-nainteze,
Căci mult a suferit!

Şi cerul s-o-ndrumeze
Spre ţelul mult dorit!

(NOBILII, cari fără să vrea au ocupat calea, se dau înapoi din nou dinaintea PAJILOR cari deschid drum alaiului ce tocmai a sosit în faţa palas-uhn. ELSA, strălucit împodobită, s-a prins în alai si a ajuns aici pe înălţimea din faţa palas-uiui; calea e din nou deschisă, toţi pot zări pe ELSA care zăboveşte cîtva timp.)

Ea vine ca un înger,
Pluteşte ca un vis !

(De aci înaintează din fund încet prin spalirul făcut de bărbaţi.)

Mărire, slavă ţie,
O, Elsa de Brabant !

(Acum, în afară de PAJI, au ajuns şi cele dintîi femei pe treptele domului, unde se aşază pentru a lăsa ELSE1 prioritatea intrării în biserică; printre femeile care o urmează şi încheie alaiul, merge ORTRUDA, de asemenea bogat îmbrăcată, femeile cari merg pe lingă aceasta se ţin la oarecare depărtare de dînsa cu sfială şi dispreţ stăpînit, aşa că ea apare foarte izolată, figura ei exprimă o mînie gata să izbucnească. Cînd ELSA în aclamările poporului tocmai voieşte să pună piciorul pe cea dintîi treaptă spre dom, ORTRUDA, care pînă aci mersese printre femeile cele din urmă, înaintează impetuoasă, se îndreaptă spre ELSA, se aşază pe aceeaşi treaptă în calea ei şi o sileşte astfel să dea iarăşi înapoi.)

ORTRUDA

'Napoi, Elsa! Cît am să rabd eu oare
Spăsită şi-umilită să mă vezi!
In urma mea să mergi tu eşti datoare
Şi-n faţa mea umil să-ngenuchezi 1

PAJII ŞI BĂRBAŢII

Ce-o fi voind ?

ELSA

(zguduită de spaimă)

O Doamne ! Ce aud ?
Cum te-ai putut schimba astfel, Ortrud ?

(ORTRUDA e împinsă spre mijlocul scenei de către PAJI.)

ORTRUDA

Credeai c-ajunge-o clipă de uitare
Spre-a mă tîrî cu alai în urma ta ?
Viu să-mi răzbun durerea mea cea mare,
Ce mi se cade vin a căpăta !

(Uimire si mişcare în *mulţime.)*

ELSA

M-ai amăgit cu linguşiri, vai mie !
In mîntuirea ta voiam să sper :
Cum vii acum tu plină de trufie —
Tu, soaţa unui osindit de cer !

ORTRUDA

(părînd foarte jignită şi cu mîndrie)

De-a fost nedreaptă oarba judecată,
Ştiut era în ţara mîndru-mi soţ,
Virtutea lui de toţi prea lăudată
Şi braţul lui viteaz temut de toţi !
Pe soţul tău cine-1 cunoaşte-aice,
Cînd nici chiar tu pe nume nu-i poţi zice '.

BĂRBAŢI, FEMEI ŞI COPII

(în mare mişcare)

Ce spune ? Cum a îndrăznit ?
In lături ! N-ascultaţi de ea !

ORTRUDA

Ştii cum îl cheamă, poţi să spui anume
Din care neam e tainicul erou ?
De unde a venit din larga lume,
Şi cînd si unde va porni din nou ?
A, nu !

(Cu tărie)

Nu i-ar prii, de-aceea, vezi
El te-a oprit

(apăsat)

să-ntrebi, să cercetezi **1**

BĂRBAŢI, FEMEI ŞI COPII

A, ce-auzim ? Ce vorbe grele !
Se poate să te-ncrezi în ele ?

ELSA

(după o adîncă consternare, reculegîndu-se)

O, suflet rău, nelegiuit 1
Ce greu blestem te-a bîntuit!

(Cu multă căldură)

E-atît de fără de prihană
Fiinţa marelui erou —
Că-ţi plîng de mila ta, sărmană
Ce vii ca să-**1** bîrfeşti din nou !

BĂRBAŢII

Aşa ! Aşa !

ELSA

Nu prin cereasca judecată
A biruit viteazul meu ?

(Către popor)

Să spună-aice lumea toată
De partea cui e Dumnezeu ?

BĂRBAŢI, FEMEI ŞI COPII

Cu el ! Cu el e Dumnezeu !

ORTRUDA

(ironic)

A, cum s-ar tulbura îndată
Eroul sfînt, de-ar fi silit
Să spună vraja blestemată
Ce 1-a făcut nebiruit !

(Foarte precis)

De nu cutezi să-i ceri tu seamă
Şi să-**1** întrebi de-acest mister,
Noi credem toţi că-ţi este teamă
Că poate nu-i trimes de cer !

FEMEILE

(sprijinind *pe ELSA)*

N-o ascultaţi ! N-o ascultaţi !

(Palas-ul *se deschide, cei* **patrii buciumaşi ai** *REGELUI intra în scenă şi sună.)*

BĂRBAŢII

(privind în Jund)

Loc regelui !

SCENA a V-a

REGELE, LOHENGRIN şi CONŢII şi NOBILII saxoni ies din **palas** *în alai solemn; alaiul e întrerupt de* **nertnduiala din** *jaţă. REGELE şi LOHENGRIN pă-trund prin* **mulţimea** *agitată.*

BRABANȚH

Trăiască regele !
Trăiasc-apărătorul nostru !

REGELE

Ce s-a întîmplat ?

ELSA

(foarte tulburată *căztnd la* pieptul lui LOHENGRIN)

Stăpîne ! O, stăpîne !

LOHENGRIN

Ce e?

REGELE

Cine-a îndrăznit să tulbure
Alaiul ?

SUITA REGELUI

Ce-nseamn-această adîncă tulburare ?

LOHENGRIN

Ce văd ? Nelegiuita-n preajma ta ?

ELSA

Stăpîne ! Ia-mă-n apărarea ta !
O, ceartă-mă de nu te-am ascultat !
In faț-acestei porți găsind-o plînsă,
Nenorocirea ei m-a-nduioşat —
Acuma văd răsplata milei mele —

(cu oarecare sfială)

Mă ceartă că în tine cred prea mult !

LOHENGRIN

(pironind *privirea spre ORTRUDA care nu îndrăz-neşte să se mişte în fața lui)*

Femeie demon ! pleacă'de aci !
încerci să lupți zadarnic !

(Se *întoarce prietenos spre* ELSA)

Iubita mea,
Otrava ei nu ți-a pătruns în suflet ?

(ELSA *şi-ascunde fața plîngînd la pieptul* lui.)

LOHENGRIN

O, dă aceste lacrimi fericirii !

(Se întoarce cu ELSA şi cu REGELE în fruntea alaiului spre *biserică;* tofi *îi urmează în ordine.) (FRIDERIC înaintează pe treptele domului; femeile şi* copiii, cînd *îl recunosc, se dau cu spaimă în* lături)

FRIDERIC

O rege, nobili mîndri ! Vă opriți !

REGELE

Ce-i cu-acest om ?

BARBXȚII

Esti blestemat! In lături!

FRIDERIC

O, ascultați !

REGELE

'Napoi, înlăturați-1

BĂRBAȚII

'Napoi ! Eşti mort de-naintezi !

FRIDERIC- • -

O, ascultați, voi care ați greşit!

REGELE

'Napoi !

' ı BĂRBAȚII

'Napoi ! Inlăturați-1!

FRIDERIC

Nu 1 Ascultați! Cereasca judecată
Prin viclenii şi vrăji fu înşelată !

BĂRBAȚII

Inlăturați-1 !

REGELE

Inlăturați-1!

BĂRBAȚII

Bîrfeşte cerul!

(Năvălesc de toate părțile spre dînsul.)

FRIDERIC

(cu cea mai cumplită sforțare de a se face ascultat, ațintind privirile spre *LOHENGRIN şi neluînd în seamă pe cei ce-l îngrămădesc)*

Pe cel ce-i azi stăpîn în țară
De vrajă îl învinuiesc.

(Cei cori *au năvălit spre el se înspăimîntă de vocea lui FRIDERIC, care tremură de adîncă putere a deznădejdei, şi-l ascultă în* sfîrşit, cu băşare *de seamă.)*

Ca pulberea puterea-i oiarl
în fața tronului ceresc !
N-a fost în lege judecata,
De-aceea am fost eu biruit —
Cînd noi steteam de luptă g^ta
O întrebare-ați ocolit!
Făr' de-ntrebarea asta nu e
îngăduit un luptător :

(. poruncitor)

Cer neamul, numele să-şi spuie
Aici în fața tuturor !

(Consternare *în mulțime.)*

Cum a putut veni pe apă
De-o lebădă aici purtat 7 "
Oricine poate să priceapă
Că nu e lucru prea curat.
Răspundă deci la. întrebare ; .
De poate, mă declar bătut, —
De nu, veți recunoaşte-oricare
Ce nedreptate mi-ați făcut! - -

(Toți privesc mcrenienifi *şi plini de aşteptare la 'LOHENGRIN:)*

REGELE, BĂRBAȚII, FEMEILE şi COPIII

Ce-nvinuire ! Ce-are să-i răspundă ?

LOHENGRIN

Nu ție, om lipsit de-onoare.
Ți-aş spune dac-aş vrea să spun !
Un ticălos nu este-n stare
S-atingă pe cel drept şi bun !

FRIDERIC

Nevrednic dacă mă socoate.
O, rege, — tu eşti mai presus !
Ori şi tu eşti nevrednic poate
Să-ți spună ce-ar avea de spus ?

LOHENGRIN

Nici regelui, oricît de dreaptă
Şi sfîntă e puterea sa !
Voi toți cari m-ați văzut la faptă,
Incredeți-vă-n fapta mea !' ,
Doar una numai ar putea să-mi ceară :
Elsa... •

(LOHENGRIN se opreşte uimit, *cînd, întorcîndu-se spre ELSA, o vede pe aceasta cu pieptul zbuciumat de-o sălbatecă luptă lăuntrică privind* aiurită.)

Elsa ! — e albă ca de ceară !
A fost s-o văd aşa în aiurire !
In mintea ei ce s-o fi petrecînd ?
Păzeşte-o, Doamne, de nenorocire
Şi-alungă-i orice bănuieli din gînd !

FRIDERIC şi ORTRUDA

Mi-e drag s-o vad aşa în aiurire.
Căci îndoiala i-a pătruns în gînd ; —
Cel care ne-a adus nenorocire
Va fi învins de-acuma în curînd !

REGELE ŞI TOȚI BĂRBAȚII

Ce taină mare, taină peste fire !
De-i face rău, nu vrem s-o ştim nicicind.
Noi îl ferim de-orice nenorocire ;
Noi îl văzurăm pe erou luptînd.

ELSA

(privind in neştire de ce se petrece-n jurul ei)

Ah, de-i aduce vreo nenorocire,
De va rosti acel fatal cuvînt;
Ingrata, poate eu i-aduc pieirp !
Cum pot să-1 apăr, vai, de clevetire,
Căci îndoiala mi-a pătruns în gînd I

REGELE

Viteze, de-un mişel nu ține seamă !
Tu eşti prea sus de el să-ți fie teamă !

BĂRBAȚII

fgrămădindu-se în jurul iui LOHENGRIN, întinzinău-i mîna)

Noi toți te apărăm cu înfocare.
Căci un ales în tine am văzut !
Noi credem toți că porți un nume mare,
Chiar dacă ne rămîne neştiut !

LOHENGHIN

Eroi, în veci nu veți simți căință.
Chiar dacă vă rămîn necunoscut l

(în timp *ce LOHENGRIN, împresurat de BĂRBAȚII cărora le strînge la fiecare mîna* întinsă, *rămîne ceva mai în fund — FRIDERIC se strecoară neobservat pină la ELSA care,* neliniştită, zăpăcită *si* ruşinată *cum e, nu mai* îndrăzneşte să ridice ochii Ia *LOHENGRIN şi aşa, în luptă cu sine, stă încă singură în față.)*

FRIDERIC

fîncet şi *pătimaş, apleeîndu-se spre ELSA)*

Ascultâ-mă ! Eu pot să-ți dau mijlocul
Prin care să-1 robeşti !

ELSA

(speriată, dar şoptind)

Nu vreau s-aud !

FRIDERIC

Dă-mi voie ca să-i smulg un vîrf de unghie,
Un fir, nimica tot şi-atunci îți jur
Că vei cunoaşte tot ce el ți-ascunde
Şi, credincios, nu te va mai lăsa !

ELSA

A ! Niciodată !

FRIDERIC

La noapte am s-aştept,
Mă chemi, şi totul iute s-a făcut !

LOHENGRIN

(înaintează repede) •.

Elsa, cu cine stai de vorbă tu ?

(ELSA se-ntoarce cu o privire îndurerată de îndoială şi cade adtnc zguduită la picioarele lui LOHENGRIN.)

LOHENGRIN

'(cu o voce cumplita către FRIDERIC 'si ORTRUDA)

'Napoi, ființi spurcate !
îrt- fața mea în veci
Să nu mai apăreți! " •- "

(FRIDERIC scrîşneşte de furie.)

Elsa, ridică-te ! — în mîna ta
E chezăşia-ntregului 'm>roc'!
I prada îndoielilor te zbați?
Eşti ispitită oare să mă-ntrebi ?

ELSA '

(cutremurată şi în aiurare)

Mîntuitorul meu, eroul meu !
O, tu nu poți să mă înşeli —

(cu *înțefes şi hotărîre)*

Mai şus de orice bănuieli
Iubirea mea va sta !

(Cade la pieptul Iui. *Orga se aude din* biserică," sună clopotele.) -

LOHENGRIN

O, Elsa ! Vin* să mergem la altar !

BĂRBAȚII

(mişcați, cu tnsufleiirej

De cer a fost trimis !

FEMEILE ŞI COPIII

Slavă ! Slavă !

(LOHENGRIN duce de mînă solemn pe ELSA pe dinaintea NOBILILOR la REGE. Pe unde trec LOHENGRIN şi ELSA, BĂRBAȚII se dau în lături cu , respect.)

(Conduşi de . REGE, LOHENGRIN si. *ELSA se îndreaptă încet spre biserică.)*

BĂRBAȚII . .

Mărire ție, Elsa de Brabant ! "

BÂRBÂȚII, FEMEILE Şl COPIII "" ' ^

Mărire, slavă- ție,
O. Elsa de Brabant!

(Cînd REGELE a afvns cu mirii pe cea mai înaltă treaptă, ELSA se întoarce • • • adînc înduioşată spre LOHENGRIN ; acesta o primeşte în brațele sale. Din această îmbrățişare ea se uita cu *frică la dreapta pe* '*scară-n jos* si *zăreşte pe ORTRUDA care* întinde braful spre *dtnsa, parcă ar fi sigură de izbîndă; ELSA îşi întoarce cu spaimă fața. Cînd ELSA* si *LOHENGRIN, conduşi iarăşi de REGE, înaintează spre intrarea domului ^~ cade cortina.)*

ACTUL III

SCENA I

Muzica introductivă descrie • splendidul freamăt al sărbătorii nupțiale. Cîtfd se ridică cortina, seena reprezintă iatacul miresei, pe planul din fund la mijloc patul nupțial bogat împodobit; Ungă o fereastră in colț o sofa joasă. Muzică în • culise; cîntarea se aude întîi departe, apoi apropiindu-se. Pe la mijlocul cîntecului, în dreapta şi-n stînga, în fund, se deschid uşile; pe dreapta intră femeile, cari conduc pe ELSA, pe stînga bărbafii cu *REGELE cari conduc pe LOHENGRIN. Pajii cu torțe.*

EPITALAM

(bărbați şi femei)

Duşi de noroc veseli veniți,
Fie-vă traiul în veci fără nor !
Nedespărțiți şi fericiți
Prin vitejie ca şi prin amor !
-Sol al dreptății, ne închinăm !
Floare-a virtuții, ne închinăm !
Larma serbării are să-ncete —
Vraja iubirii să vă desfete !

(Aict se deschid *uşile.)*

Mîndrul cuprins, gătit înadins,
Plin de parfum v-aşteaptă acum.

Duşi de noroc veseli veniți,
Fie-vă traiul în veci fără nor !
Nedespărțiți şi fericiți
Prin vitejie şi prin amor !

(Cînd amîndouă ațaiurile *se întUnesc la mijlocul scenei, ELSA e condusă de femei spre LOHENGRIN; ele se* aduna si rămîn pe *loc în mijloc.* Pajii dezbracă pe *LOHENGRIN de bogata lui manta, îi descing spada şi o aşază pe sofa; femeile de asemenea dezbracă mantaua prețioasă de pe* umerii *ELSEI.)*

(OPT FEMEI ocolesc în atest *timp, încet, pe LOHENGRIN şi pe ELSA.)*

OPT FEMEI

(după ocol)

De Dumnezeu şi oameni
Fiți binecuvîntați!

(Ocolind din nou)

Această clipă sfîntă
Uitării să n-o dați !

(REGELE îmbrățişează şi binecuvintează pe LOHENGRIN şi pe ELSA.)

(Pajii dau semnalul de *ruperea* rîndurilor. Cortejurile se *întocmesc* iarăşi şi în cele *următoare trec pe dinaintea* mirilor, astfel că *părăsesc iatacul femeile pe stînga,* bărbafii pe dreapta.)

EPITALAM

(cîntat în timpul trecerei)

Duşi de noroc, veseli veniți,
Fie-vă traiul în veci fără nor !
Nedespărțiți şi fericiți
Prin vitejie şi prin amor !
Sol al dreptății, ne închinăm !
Larma serbării are se-ncete —
Vraja iubirii să vă desfete !

Mîndru cuprins, gătit. înadins,
Plin de parfum v-aşteaptă acum !

(Aici cortejurile au părăsit scena cu totul; uşile sunt închise de cei din urmă copii de casă. în tot mai mare depărtare se stinge *cintarea)*

Duşi de noroc, veseli-veniţi,
Fie-vă traiul în veci fără nor !
Nedespărţiţi, veşnic uniţi
Prin vitejie şi prin amor !

(ELSA, după ce cortejurile au părăsit iatacul, a căzut ca în extaz la pieptul iui *LOHENGRIN; LOHENGRIN se asază pe patul de lîngă fereastră, atrăgind pe ELSA la sine.)*

SCENA a II-a.

LOHENGRIN

Se stinge mîndrul cor; şi am rămas
Intîiaşi dată singuri, singureii
Feriţi de lume-n acest cuib retras
Se simte inima la largul ei. —'
Elsa, Elsa ! Mireasă dulce, tu !
Eşti fericită ? Spune-mi : da sau nu ?

ELSA -

Cum m-aş numi doar fericit-acuma
Cînd tot ce simt e ca un paradis !
Cînd inima te vrea pe tine numa.
Pe tine cel de Dumnezeu trimis !

LOHENGRIN
(cu foc)

Dacă te simţi tu, mîndro, fericită/
Şi eu mă simt atunci ca-n paradis I
(GingaşJ

Şi inima-mi de tine-ndrăgostită
Cuprinsă mi-e de-un farmec nedescris ! —
Acuma văd ce sfînt ne este-amorul!
Ne bănuisem, făr-a ne vedea ;
De-am fost menit să-ţi fiu apărătorul,
O taină cătră tine mă purta !

ELSA

Dar eu aveam icoana ţa in minte-mi,
Căci mai de mult mi te-arătaşi în vis,
Şi cînd aieve te-am zărit 'nainte-mi,
Am înţeles că eşti de cer trimis.
Şi nu ştiu cum, dar mi-a venit deodată
S-alerg in calea ta ca un izvor,
Ca şi o floare, dulce parfumată
Să mă aştern sub pasul tău, să mor.
Amor e numai ? — Cum să chem anume
Acest cuvînt nespus, dumnezeiesc ? —
Căci, ah, n-am voie ce-am mai scump pe lume
Numele tău, să-1 ştiu, nici să-1 rostesc !

LOHENGRIN
(alindtor)

Elsa !

ELSA

Din gura ta ce dulce *Elsa" sună !
(Cu oarecare sfiala;

De numele tău drag să mă lipsesc ?
Cînd, fericiţi, stăm singuri împreună
Ingăduie-mi măcar să ţi-1 şoptesc !

LOHENGRIN

Iubita mea !

ELSA

Cînd nimeni nu va şti
Şi nimenea nu-1 poate auzi !

LOHENGRIN

(cuprinzînd-o cu drag şi arătîhd pe fereastra deschisă spre grădină)

**Nu simţi cu mine dulcile parfumuri.
Cum ne-mpresoară fiecare pas ?
De unde vin pe misterioase drumuri
Fără să-ntreb, în prada lor mă las.
Aşa-i şi vraja ce pe noi ne leagă,
De cînd, iubito, te-am zărit întîi; —
N-a trebuit să-ţi ştiu viaţa-ntreagă ;
Mi-a fost de-ajuns să cat in ochii tăi.
Precum parfumul florilor mă-mbată.
Venind din noaptea plină de mister, -**

(înflăcărat)

**M-a cucerit şi inima-ţi curată.
Fără ca alte lămuriri să cer.**

ELSA

**O, cum aş căuta mai bine
De tine vrednică să par,
Spre-a mă-nălţa pînă la tine
Aş trece orice stăvilar!
Pe cînd treceam drept ucigaşă
Precum m-ai apărat tu ieri,
O las" să-ţi fiu şi eu părtaşă
La bucurii şi la dureri.
Au taina ta e dih acele
Ce lumii să le spui nu poţi ?**

(Tot mai misterios)

**Te-aşteaptă poate ceasuri grele
Cumva dac-ar cunoaşte-o toţi ?
De este aşa, şi dac-aş şti-o,
Iţi jur şi pe pămînt şi cer
Că-n veci eu n-aş destăinui-o
Chiar dac-ar trebui să pier !**

LOHENGRIN

Iubito !

ELSA

(tot mai- pătimaş}

**O, fă-mi să salte de mîndrie,
Iubite, sufletul întreg!
Destăinuieşte-mi-te mie,
Să te cunosc, să te-nţeleg !**

LOHENGRIN

Ah, lasă, Elsa !

ELSA

(tot mai stăruitor)

**O, n-ascunde
Credinţei mele-acest mister !
De unde ai venit, răspunde, —
Vezi bine ce puţin îţi cer !**

LOHENGRIN .

(aspru şi dîndu-se cîţiva paşi înapoi)

**Ţi-ai dat odată, Elsa, jurămîntul -
Şi-ncredere deplină-mi datoreşti,
Şi dacă-n veci nu-ţi vei călca cuvîntul,
Vei fi podoaba lumii femeieşti ! '**

(Se-ntoarce repede şi din nou plin de iubire către ELSA)

**La pieptul meu, iubito, vino.
Dezmiardă-mă cu ochii tăi
Şi-a mea viaţă însenin-o,
Căci tot norocul meu e-n ei!**

(înflăcărat)

**O, lasă plin de desfătare
Să-ţi sorb răsufletul vrăjit
Şi vin, ah, vino, în uitare
Să fiu prin tine fericit !**

Iubirea ta să-mi răsplătească
Tot ce-am jertfit eu pentru ea ;
Ţi-a fost menire omenească
Mai nobilă decît a mea !
Coroana sa de mi-ar fi dat-o
Chiar regele, nu-mi trebuia ;
Tu singură doar, adorato,
Eşti vrednică de jertfa mea !
De-aceea lămuriri nu-mi cere
Şi crede vorba mea deplin !
Căci nu din noapte şi durere,
Din farmec şi splendoare vin !

ELSA

O Doamne, ce-s aceste ?
Ce lucruri povesteşti!
Acum, vai, prind de veste,
Ai vrut să m-amăgeşti!
Din farmec şi splendoare
Îmi spui că ai venit.
Dar jertfa ta te doare,
Ţi-e dor de ce-ai jertfit.
Credinţa mea, vai mie.
Cum te-ar înlănţui ?
O zi are să vie
Cînd mă vei părăsi !

LOHENGRIN

Ajungă-ţi chinul, dragă !

ELSA

Dar tu mă chinuieşti !
Să tremur ziua-ntreagă
Că mîini- mă părăseşti ?
Voi tremura, voi plînge
Mereu de grija ta, —
Obrajii mi s-or stinge,
Şi-atuncî tu vei pleca !

LOHENGRIN

(cu vioiciune),

De te-încrezi în mine,
Frumoasă-n veci vei sta !

ELSA

Ah ! să te leg de mine
Cum oare aş putea ?
Venit printr-o minune,
Puteri de vrajă ai ;
Că nu mă-nşeli, o, spune,
Ce chezăşie-mi dai ?

(Deodată, speriată, se opreşte, parcă ar sta la pîndă)

N-ai auzit ? Nu ţi-a părut că vine ?

LOHENGRIN

Elsa !

ELSA

Ah. nu !

(Privind cu ochii ţintă-nainte)

Ba da ! e ea, e ea !
E lebăda ce vine după tine,
Cu luntrea ei — ah, vine să te ia !

LOHENGRIN

Elsa ! Destul ! Nu te mai frămînta !

ELSA

Nimic nu-mi dă hodină
Dorinţei nebuneşti,
Vreau — chiar cu preţul vieţei —
Să aflu — cine eşti !

Elsa, ce îndrăzneală !'

ELSA

Tu, om frumos şi rău,
Vreau, — fără şovăiala?!
Să-mi spui numele tău !

LOHENGRIN

Taci! Taci !

ELSA

LV unde vii ?

LOHENGRIN

O, taci!

ELSA

De ce neam ții ?

LOHENGRIN

Vai nouă, ce-ai făcut ?

(ELSA *care stă în jața lui LOHENGRIN, care are spatele întors spre planul din fund, zăreşte pe FRIDERIC cu cei patru tovarăşi cari năvălesc cu săbiile scoase printr-o uşă din dos.)*

ELSA

(cu un *țipăt de spaimă)*

Fugi! Fugi ! Ia-ți spada ! spada !

(Ea-i dă repede spada rezemată de pat lui LOHENGRIN, astfel c& acesta izbuteşte s-o tragă iute din teacă. LOHENGRIN cu o lovitură culcă la pămînt pe FRIDERIC, care-l atacase; nobilii înspăimîntați

scapă spadele din mUhii ş¥ctt& toi genunchi la picioarele lui *LOHENGRIN. ELSA, care s-a aruncat la pieptul lui* rJomV^to; feaV *ftice*. t^tHată;* Io* *pă*mînr. *făcete titâetwigă.)*

(adine mişcat, *stă* singur *în pîhioare)*

Vai, tot norocul ni s-a stiifs;!

(Se apleacă spre *ELSA, o* rwKcfl' încetişor *şl o'aşiOăpe pat.)*

ELSA

(deschizînă cu grew pleoapele)

O, Doamne,-ndură-te de mine !

(A început să se lumineze de zi; luminările, trecute *de tot, amenință să se* stinpâ. La *un semn al lui LOHENGRIN, cei patru* nobilr *se ridică.)*

LOHENGRIN

Duceți pe mort în fața regelui!

(Nobilii ridică leşul tui FRIDERIC şi se depărtează cu el printr-o uşă din fund. LOHENGRIN sună, trage de sfoara unui clopoțel; patru femei intră *prin* stingă.)

LOHENGRIN

(Se depărtează trist cu o ținută solemnă prin *uşa din dreapta. Femeile conduc pe El SA, care nu e în stare să facă nici o mişcare, spre stînga. Ziua a început pe* încetul să mijească; luminările s-au stins. O perdea ce *se desface deodată* fncfoîde îri fafă *toată scena. Ca din curtea castelului se aude o chemare de* bueium.J

SCENA a Iii-a

Cînd se ridică perdeaua din Jață, scena înfățișează' lunca de pe malul riului Schelde,M în actul întîi. Aerul, aprins de roșațazorilor, pg încetul se limpezește de zi. Un graf cu ceata lui trece prin față la dreapta, descallcă și dă calul pe seama unui aprod. Doi paji îi poartă scutul și lancea. Își înfige stindardul, ceata lui de osteni *se adună în jurul lui. — Pe cînd un al doilea graf vine ca* si cei *dintîi, se aud apropiînău-se,* trîmbtteie unui *al treilea. — Un al treilea graf vine cu stindardul său tot astfel. Cetele* noi-se *strîng în jurul stindardelor lor; grafii și nobilii se salută, își cercetează* si își *laudă armele ș.c.l. — Un al patrulea graj vine cu ceata lui din dreapta și se așază pînă-n mijlocul* pianului din fund. *Cînd se aud* trîrnbifele *REGELUI, toți* se *grupează în jurul stindardelor. REGELE cu stindardul său saxon vine din stînga.*

TOȚI BĂRBAȚII

(iorînd scuturile, cînd *REGELE a ajuns sub stejar)*

Slăvit fii, Henric crai!
Fii, Henric crai, slăvii !

REGELE •

fstînd sub *stejar)*

Iubiți brabanți, vă mulțumesc !
O, cît de mîndru mă simțesc
Cînd văd germanii toți cu drag
Voioși strîngîndu-se sub steag !
Dușmanul țării vină dar,
Noi bărbătește l-om primi
Și-n veci nu va mai îndrăzni
Ca să ne calce pe hotar !
Germani pentru germani luptăm !
Hotarul astfel ne-apărăm !

TOȚI BĂRBAȚII ,

Germani pentru germani luptăm !
Hotarul astfel ne-apărăm !

REGELE

Dar unde-i mîndrul cavaler,
Eroul cel trimis de cer ?

(Se naște-o învălmășală plină de sfială; cei patru nobili *brabanți aduc pe o targa* cadavrul acoperit *at lui FRIDERIC și-l așază jos în mijlocul* scenei. *Toți se privesc cu nedumerire.)*

TOȚI

Ce-aud aici ? Ce tain-ascund ?
Sînt oamenii lui Telramund !

REGELE

i

Ce mort mi-aduc pe targa lor ?
Privind la ei, mă înfior !

CEI PATRU NOBILI

Eroul de Brabant ne-a spus '
In fața ta să fie-adus !

(ELSA, cu mare suită de femei, intră șl înaintează *încet,* *cu pas șovăitor în planul din față.)*

BĂRBAȚII

A ! Elsa înaintează, iată !
Dar cît de palâ-i și-ntristată!

REGELE

(care o *întîmpină și o conduce pe un jelț înalt,* în *fața.lui)*

Ce tristă ești, copila mea !
Iți pare despărțirea grea ?

(ELSA *încearcă să ridice ochii, dar nu* izbutește.)
(Mare îmbulzeală în pianul *din fund; se aud:)*

GLASURI

Loc pentru-eroul de Brabant!

TOȚI BĂRBAȚII

Slăviți eroul de Brabant!

(REGELE şi-a reluat tocul său sub stejar. LOHENGRIN, înarmat *aidoma ca în actul întîi, intră fără* suita, solemn *şi trist şi* înaintează *sever în față.)*

REGELE

Viteze, te salut cu drag !
Acei ce i-ai chemat sub steag
Te-aşteaptă dornici de-a lupta
Purtați de vitejia ta !

BRABANTII

Toți suntem dornici de-a lupta
Purtați de vitejia ta !

LOHENGRIN

Stăpîn şi rege, cer iertare :
Dar eu de-azi nu mai am chemare
Ca să conduc pe-aceşti eroi!

(Toți își exprimă uimirea *cea mai mare.)*

TOȚI BĂRBAȚII

Ce-aud ! ? Se leapădă de noi !

LOHENGRIN

Nu vin ca soț de luptă de-astă dată ; —
Cer doar să-mi fie vorba ascultată !

(Descoperă *cadavrul* Ju» *FRIDERiC, la a cărui vedere toți întorc* priwirife *cu dispreț.)*

LOHENGRIN

(solemn in fața cadavrului)

Deci ascultați întîi o întrebare,
La care-ndată un răspuns aştept :
Pe-acest bărbat ce-a vrut să mă omoare
De l-am lovit pe drept sau pe nedrept ?

REGELE ŞI TOȚI BĂRBAȚII

(întinzmd mîna *solemn spre.* cadavru)

Cum mina-ți 1-a lovit pe-această lume,
Blestem să cadă veşnic pe-al său nume !

LOHENGRIN

Vă cer din nou să-mi dați deci ascultare ;
In fața voastr-a tuturor declar.
Sunt nevoit să-nvinui de trădare
Pe-aceea ce am dus-o la altar !

REGELE

Elsa ! Cum de-ai uitat ce ai jurat ?

BĂRBAȚII

(înspăimîntați şl întristați)

Elsa ! o, cum s-a întîmplat ?!
Cum de-ai uitat ce ai jurat ?

FEMEILE

(privind pe *ELSA cu jale adîncă)*

Vai ție, Elsa !

LOHENGRIN

(cu aceeaşi severitate)

Voi ştiți cu toții cum şi-a dat cuvîntul
Că-n veci n-o să întrebe cine sunt ?

Dar şi-a călcat acuma jurămîntul,
Dînd şoaptelor viclene crezămînt î

(Toţi exprimă cea mai adîncă mişcare.)

La întrebarea ei nesocotită
Răspunsul nu mai poate zăbovi:
Şi-oricît am vrut să fie fericită,
Mă văd silit acuma de-a vorbi.

(Cu faţa transfigurată treptat)

Vedeţi de cat să fug deci de lumină :
'Naintea regelui, şi-a ţării, voi
Să dau pe faţă taina cea divină

. *(ridicînd fruntea sus)*

Vedeţi de nu sunt nobil ca şi voi !

REGELE ŞI TOŢI BĂRBAŢII

Ce neauzite lucruri sunt aceste !
O de-ăr fi fost cruţat de-această veste !

LOHENGRIN

(solemn, privind *ca în extaz)*

Departe-ntr-o misterioasă ţară
E un castel ce-i spune Monsalvat
Şi-un templu sfînt ca o minune rară
Cu pietre scumpe şi-aur îmbrăcat. , .
Acolo este un potir de aur'
Adus de-un stol de îngeri pe pămînt,
Păzit ca un nepreţuit tezaur
De cel ce-i dintre oameni cel mai sfînt.
Din an în an o porumbiţă vine
Spre-a-1 înzestra cu proaspete puteri :
E Graiul care dă virtuţi divine
Fidelei sale străji de cavaleri.
Şi-acel de Grai ales să-i ţie strajă
Cu daruri peste fire-i înarmat,
Ferit de orice necurată vrajă
Şi de puterea morţii aparat.

Şi cel trimis să lupte'-n ţări străine,
Luînd virtutea sub viteazu-i scut,
Din orice lupte- neînvins revine
Dacă de nimerii nu e cunoscut..
E-aşa de sfint-a Graiului fiinţă,
Că orice ochi profan l-ar întina ;
Daţi cavalerului său, deci, credinţă,
Căci dacă nu -— atunci va dispărea.
Silit vă spun dar rostul tainei sfinte :
Le sfîntul Grai trimis aice vin
Şi Parsifal este al meu părinte,
Sunt cavalerul lui — sunt Lohengrin !

TOŢI BĂRBAŢII ŞI FEMEILE

fpriuind *la el plini de* uimire si *evlavie)*

Cînd ştim acuma cine-i şi de unde.
Evlavie adîncă ne pătrunde !

ELSA

(ca nimicită)

Vai ce-ntuneric ! Ce pustiu !
Mă pierd ! O, daţi-mi aer, aer !

(E gata să cadă ; LOHENGRIN o prinde în braţele sale.)

LOHENGRIN

(cu nespusă durere)

O Elsa ! Elsa. v^zi ce mi-ai făcut ?
De-ntîia dată chiar cînd te-am văzut,
încins de al iubirii dulce foc,
Am presimţit un negrăit noroc !
Puterea şi virtutea ce-o aveam
Păstrate de secretul sfint. vroiam
Curatei tale inimi să'le-nchin : —=
De ce-ai răpit secretul meu divin ?
Căci trebui, ah ! acuma să te las !

REGELE ŞI BĂRBAŢII

Vai nouă ! de ne vei lăsa,
Tu cel de Dumnezeu trimis !
Au cerul nu ne va uita
Şi nu ne va rămîne-ncliis ?

ELSA

(Izbucnind în suprema *deznădejde)*

Iubite, nu ! O, nu e cu putinţă !
Rămîi şi vezi ce-amar mă pocăiesc !
Stăpîn eşti pe întreaga mea fiinţă ;
Orice osînda alta, o primesc !

FEMEILE

Vai, să te lase e silit !

LOHENGRIN

Nu pot, nu pot! Amar de noi !
Mă cheamă Graiul înapoi !

ELSA

De eşti de Dumnezeu aşa iubit,
Nu poţi să fii de harul său lipsit!
Indure-se de mine Dumnezeu
Ce vede- chinul sufletului meu !
Nu mă goni oricît de grea mi-e vina !
O, nu-mi răpi, vai, nu-mi răpi lumina !

LOHENGRIN

Osînda ce-ţi măsoară Preaînaltul —
Vai, deopotrivă o resimt şi eu !
Răzniţi şi despărţiţi unul.de altul
Vom fi de-acum — aşa vrea Dumnezeu !

(ELSA cade cu vn ţipăt la pămînt.)

REGELE ŞI NOBILII

(înconjurînd pe LOHENGRIN)

Rămîi ! Nu ne lăsa în părăsire !
La luptă du viteaza ta oştire !

LOHENGRIN

O, rege, nu-! Gaci Graiul pedepseşte
Pe cavalerul care-i cunoscut,
Pe nesupus de daruri îl lipseşte
Şi-n luptă-1 lasă fără sfîntu-i scut!
Ascultă-mi însă, rege, profeţia :
Tu, cel curat, vei fi biruitor !

(Mişcare *vie. Din fund se răspîndeşte strigătul:)*

Lebăda ! Lebăda !

iSe vede pe rîu o lebădă cu o luntre, venind în acelaşi fel ca şi la întîia apariţie a lui LOHENGRIN.)

BĂRBAŢII. ŞI FEMEILE

E lebăda !
Ea vine, da !
E lebăda !

ELSA

(trezită din amorţirea ei, se ridica sprijinită de *jelţ şi* pritseşte *spre ţărm)*

O Doamne ! Lebăda !

(Rămîne multă vreme ca înmărmurită în pozifia *aceasta.)*

LOHENGRIN

Trimite după mine sfîntul Grai.

(In aşteptarea încordată a celorlalţi, LOHENGRIN înaintează spre ţărm şi se închină în *faţa lebedei, privind la ea melancolic.)*

Lebăda mea !
Ah, ăst din urmă jalnic drum
Nu pot să ți-1 mai cruț de-acum !
Peste un an, cînd s-a împlini - :-
Răstimpul pentru slujba ta,
Cînd Graiul te va mîntui,
Altfel voiam a te vedea,!

(Se-ntoarce plin fie crîncenă durere spre ELSA)

O, Elsa mea ! Alăturea de tine
Un an de-aş fi rămas, atunci vedeai
Pe fratele tău reîntors cu bine,
Pe fratele ce mort îl socoteai !

(Toți exprimă cea mai mare mirare.)

LOHENGRIN

(dînd în păstrare ELSEI cornul, spada şi inelul său)

Cînd va veni şi eu voi fi departe.
Dâ-i cornul acesta, spada şi inelul.
Căci cornul în primejdii îl ajută,
In lupte spada biruință-i dă :
Inelul însă să-i aduc-aminte
De cel ce de ruşine te-a scăpat!

(In timp ce sărută pe ELSA, care nu poate rosti nici un cuvînt)

Te las ! Te las 1 Te las ! iubita mea !
Te las ! Mă cheamă Graiul înapoi !

(Elsa s-a încleştat de el; la urmă puterile o părăsesc, ea cade-n brațele femeilor ei, cărora o dă LOHENGRIN, după care el porneşte grăbit spre țărm.)

REGELE. BĂRBAȚII ŞI FEMEILE

(întinzînd mînile spre LOHENGRIN)

Vai, mîndru .suflet de erou !
No laşi durerilor din nou !

ORTRUDA

(înaintează în *fața scenei, cu o* bucurie sălbatecă)

Te du ! Te du! Semeț erou,
Să spun acum smintitei eu .
în luntre cine.te-a purtat!
Căci după lanțul ce-1 lega,
Am priceput că lebăda
E. însuşi prințul de Brabant !

TOȚI

Ha !

ORTRUDA

(către ELSA)

Priveşte, lebăda ți-1 duce !
La vreme, vezi, tu l-ai gonit.
De nu-1 goneai, era atunce
Şi fratele tău mîntuit !

TOȚI

(plini *de* mînie)

Femeie rea ! Ha, moarte cere
Păcatul tău mărturisit !

ORTRUDA

Vedeți cum se răzbună zeii
Pe care voi i-ați părăsit!

(Rămîne în picioare într-o atitudine de extaz sălbatec. LOHENGRIN, ajuns la țărm, a auzit bine pe ORTRUDA şi cade-n genunchi în rugăciune mută. Toate privirile *se îndreaptă cu aşteptare încordată spre dînsul. Porumbița albă a* Graiului coboară plutind *peste luntre. LOHENGRIN o zăreşte ; cu o privire recunoscătoare se* ridică *repede şi desface lanțul* lebedei, *după care aceasta numaidecît se scufundă. In locul ei LOHENGRIN ridică din rîu un copil frumos în straie de argint strălucitoare, pe GOTTFRIED.)*

LOHENGRIN

Priviţi, e duca de Brabant!
Al tronului moştenitor !

(ORTRUDA, zărind pe GOTTFRÎED, cade cu un ţipăt la pămînt. LOHENGRIN sare repede in luntre, pe care porumbiţa a apucat-o de lanţ şi pleacă numaidecit. ELSA priveşte cu extaz la GOTTFRÎED care înaintează şi se închin* *în faţa REGELUI; toţi îl urmăresc cu* uimire şi *dragoste, brabanţii pleacă genunchiul în semn de omagiu. Apoi GOTTFRÎED aleargă în braţele ELSEI; aceasta, după cîteva momente de* bucurie, întoarce *repede privirea spre ţărm, unde nu mai zăreşte pe LOHENGRIN.)*

ELSA

Soţul meu ! Soţul meu !

(LOHENGRIN apare din nou, departe. El stă cu fruntea în jos, trist rezemat de scutul său în luntre; *la această vedere, toţi izbucnesc în* tînoniri *amare. în timp ce LOHENGRIN se zăreşte tot mai departe, cor*tina *cade încet.)*

P E R S O A N E L E

DALAND, un martaax riqrvegian
SENTA, fiica lui
ERIK^ un vînător
MARY, doica Sentei
PILOTUL lui Daland
OLANDEZUL
MATROZI ai norvegianului
Oamenii olandezului
Fete

Coasta norvegiană.

A C T U L I

r" J :

Țărm stîncos cu pripor. Marea ocupă cea mai mare parte a scenei; vedere largă asupra morii. *Stîncile în planul întîi alcătuiesc de amîndouă părțile văgăuni din care răspund ecourile. — Vreme întunecată ; furtună puternică; între stînci vîntul ce se zărește pe marea deschisă* biciuind valurile *îți pierde puterea — numai din cînd în cînd pare că urletul furtunei pătrunde înăuntru. Corabia lui DALAND a sosit chiar acum la țărm și a aruncat ancora; oamenii sunt pe cale, într-o* mişcare *zgomotoasă, să strîngă pînzele, să arunce ancora etc. — DALAND pășește pe uscat; el se urca pe o* stîncă şi *caută spre țărm să recunoască împrejurimile.*

S C E N A I

MATROZII

fiu timpul lucrului)

Iohohe ! Halloio !
Hoihe ! Halloio ! Ho ! He !
He ! Ia! Hallohe ! Hallohoie !

DALAND

(coboară *de pe stîncă)*

Fireşte ! Vîntul ne-a zvîrlit
Cu şapte leghe înapoi !
De port aşa de-aproape-eram,
La asta nu mă aşteptam !

PILOTUL

(de pe bord, *strigînd cu milneîe făcute pîlnie)*

Hei, căpitane !

DALAND

Cum e pe bord, la voi ?

PILOTUL

Am dat de fund ! Scăparăm de nevoi!

DALAND

Sandwike e ! Ştiu bine acest ţinut.
Blestem ! Vedeam pe ţărm căsuţa mea
Şi-mbrăţişam în gîndul meu pe Senta :
Atunci un vînt puternic se stîrni...
Vînt blestemat ! Viclean ca şi Satana !

(UmMind *pe* bord}

Dar ce folos ! Cred că-n curînd
Scăpa-vom şi de-acest blestem !

(Pe bord)

Copii ! Destul aţi stat veghind !
Culcaţi-vă ! Nu mă mai tem !

(Matrozii coboară înăuntrul corăbiei.)

Pilotule, veghezi tu pentru mine-acum !
Pericol nu-i, dar nu-i rău să veghezi.

PILOTUL

Fii fără. griji! Stăpîne, somn uşor !

(DALAND coboară tn cabină. PILOTUL singur rămîne pe covertă. Furtuna s-a mai răzbunat si revine numai din *cînd in cînd; departe, pe mare,* «aiurii* *se ridică încă furioase. PILOTUL mai face o dată ocoliţi, apoi se aşază la lopeţi; cască, se* scutură *ctnd îl fură* somnul.J

PILOTUL

Prin furtuni şi griji, pe-ntinse mări
Mă-ntorc, drăguţa mea \
De pe val pe val, din albe zări,
Alerg, drăguţa mea !
De n-ar fi austrul, draga mea,
în veci nu te-aş mai vedea !
Ah, sufla, vînt de miazăzi!
S-ajung mai degrabă la ea :
Hohoie! Hallohpho !
Iollohohoho î Hohoie!
Hallohoho ! Hohohoheho !

(Un talaz mare se apropie de corabie şi o zguduie cu putere. PILOTUL tresare; se uită să vadă dacă nu e vătămată cumva corabia. Liniştit apoi, *se aşază iar la cîrmă şi cîntă. Somnul îl* biruie încetul *cu-încetul. Cască.)*

Din mindrele ţări de miazăzi,
Pe unde am fost dus,
Infruntînd furtuni şi vijelii,
O salbă ţi-am adus.
Slăveşte, dragă, vîntul blînd !
Să te găteşti cu ea !
Ah, vîntule, hai mai curînd !
M-aşteaptă draga mea!
Hoho ! Ie ! Halloho 1

(Adoarme de-a blnelea. *Marea se* nelinişteşte din nou; *se-ntunecă tot mai mult. In depărtare se arată „Co-*

Tabîa-nălucă" cu pînzele roşii ca sîngele şi cu catarge negre. Se apropie repede de țărm tn partea opusă corăbiei norvegianului. *Cu un trosnet fioros cade ancora la fund- — PILOTUL, tresare din somn si se uită la cîrmă; încredințat că nu s-a-ntîmplat* nimic, *se, aşază din nou şi mormăie începutul dntecului său. Adoarme. — Mută şi fără cel mai mic zgomot echipa „Olandezului zburător" ridică pînzele ş.c.1. OLANDEZUL coboară pe uscat. Poartă costum negru, spaniol.)*

SCENA a *Il-a*

OLANDEZUL

Răstimpu-i scurs şi iarăşi se-ncheiară
Cei şapte ani. — Şi marea m-a zvîrlit
Din nou pe țărm... Ha, mîndru ocean !
Curînd din nou ai să mă porți pe valuri>
Tu te alini — dar nu şi chinul meu !
Căci mintuirea ce o cat mereu,
In veci n-o aflu ! — Valuri ale mării —
Al vostru sunt, pîn'cea din urmă undă
De pe pămîntu-acesta va seca.
: —- De cîte ori nu am cercat
• In valuri dorul să-mi scufund !
Dar, ah !-de,moarte-am fost crutat
Şi marea m-a zvîrlit pe prund !
Prin locuri unde nävi piereau,
Cu nava mea am alergat:
Dar, ah ! de moarte-am fost crutat!
Ieşeam piratului în cale,
Speram în luptă c-o să mor :
„Vezi prețul vitejiei tale,
Am bani în navă şi comori !"
Dar, ah ! copilul cruntei mări.
Făcîndu-şi cruce, piere-n zări,

Moartea în van în veci s-o chem !
Osînda grea ! etern blestem ! -
. (Ridică privirile spre cerj

Te-ntreb pe tine, înger al iubirii,
Ce-ai vrut osînda mea s-o îndulceşti,
Cînd tu mi-ai dat nădejdea mîntuirii
Ai vrut pesemne să mă amăgeşti ?
Speranță vană ! Vorbă goală-n vînt! •
Credință veşnică — nu-i pe pămînt !
Doar o speranță-mi mai rămîne,
Un gînd mă poate ferici :
Pămîntul cît de mult ar ține,
Odată se va prăbuşi!
Zi a răsplății! Zi de-apoi!
In noaptea mea cînd vei miji,
Ah, bată al pieirii ceas
Să darme tot din temelii!
Cînd morții se vor deştepta
Atuncea eu voi dispărea !
O, lumi, opriți-vă din drum !
Etern neant! Ia-mă de-acum ! .

(Olandezul se raze mă *cu brațele de păretele stîncii, într-o* atitudine de *durere surdă.)*

CORUL ECHIPEI OLANDEZULUI

(*nevăzut*, înăuntrul corăbiei)

Etern neant! Ia-ne de-acum !

SCENA a IIl-a

DALAND *se întoarce din cabină, cercetează vîntul şi zăreşte nava străină.*

DALAND -

(căuțînd-pe pilot)

He ! Hola ! Pilotule !

PILOTUL

(rldlcîndu-se pe jumătate, buimăcit de somn)

Nimic; nimic.
Ah, dulce vînt, adie blînd,
Drăguța...

DALAND

(zguduind* de *umăr pe PILOT)*

Nu vezi nimic ! Frumos de pază-mi stai!
Colo-i o navă... cînd ai'ațipit?

PILOTUL

țsculindu-se repede)

Ei, mii de draci! Iertare, căpitane !

(S-aşază repede la cornet şi strigă peste bord)

Cine-i?

(Se aude ecoul repeilnd strigătiil)

Cine-i ?

(Ecou — pauză,)

DALAND

Pesemne-s tot aşa
Trîndavi şi ei.

PILOTUL

(z&rind pe OLANDEZ pe farm)

Destul! Căci parcă văd pe căpitan!

(StHgînd spre OLANDEZ)

He ! Holla ! Corăbier ! Dă-ți numele !

(Tăcere îndelungată.)

OLANDEZUL

(fără aşi părăsi atitudinea)

Viu de departe : — nu-mi îngăduiți
Să ancorez aci ?

DALAND

Ferit-a Domnul!
Sunt bune gazde, marinarii !

(Trecînd *pe țărm)*

Cine esti ?

OLANDEZUL

Sunt olandez.

DALAND

Cu Dumnezeu ! — Te-a aruncat
Furtuna şi pe tine între stînci ?
Nici eu n-am fost mai norocos. De-acI
Aproape-i casa mea şi, cît p-aci
Ajuns, a trebuit s-o ias. − Dar zi,
De unde vii ? Nu ți-e stricată nava ?

OLANDEZUL

O, nava mea e tare, nu se teme

(Expresiv, dar fără patimă)

Bătut de vînturi rele,
Alerg pe mări necontenit
Şi anii pribegiei mele
De mult nu i-am mai socotit.
Şi n-as putea, că nu-i putință
Să-ți spun pe unde-am fost purtat,
Cătînd o singură ființă
Pe care veşnic am s-o cat!
Primeşte-mă ca oaspe-n casa ta,
Te-ncredințez că nu vei regreta,

Cu mari comori din ţări din lumea largă
Mi-e nava încărcată ! — Poţi alege,
De vrei să faci negoţ, tot ce îţi place.

DALAND

Ce minunat! Temei să pun pe vorbă-ţi ?
Pesemne ai o stea fără noroc !
In casa mea te găzduiesc cu drag :
Dar — pot să ştiu în nava ta ce ai ?

OLANDEZUL

(face un semn străjerului navei sale, la care un om aduce pe ţărm o ladă)

Cele mai rare lucruri vei vedea,
Mărgăritare, pietre fără preţ.

(Deschide lada)

Priveşte şi te-ncredinţează singur
De darurile ce-ţi ofer în schimb...
Priveşte!

DALAND

(uimit, *căutînd în ladă)*

Cum ? Se poate ? Aste daruri !
Cum să mă pot plăti cumva de ele ?

OLANDEZUL

Cum să-mi plăteşti ? Ţi-am spus-o chiar acum :
Dă-mi numai pe o noapte adăpost!
Dar ce-ai văzut nu e ce am mai scump
Din cele ce cuprinde nava mea.
Şi ce folos ? Femeie eu nu am,
Nici prunci, nici patria nu mi-o găsesc !
întreaga mea avere ţi-o ofer,
De-mi vei reda odihna mea în schimb.

DALAND

Ce-aud, o Doamne !

OLANDEZUL

Ai cumva o fată ?

DALAND

O, da, şi ce odor !

OLANDEZUL

Dă-mi mina ei!

DALAND

(vesel atins)

Cum ? Ce aud ? Fata mea să i-o dau ?
Citeşte în gîndul meu parcă !...
Mă tem la cum peni dacă mai stau
Cuvîntul să nu şi-1 întoarcă.
Aieve-i sau vis, nu ştiu bine ?
Cum oare să nu fiu-ncîntat ?
Norocul a dat peste mine !
Un ginere-aşa de bogat!

OLANDEZUL

Ah ! fără soţie, fără copii,
Nimic de pămînt nu mă leagă !
Ursita cea neagră mereu mă goni
Şi-un chin mi-e viaţa întreagă !
Străin pe o lume străină,
La ce-mi folosesc bogăţii ?
De faci învoială — atunci vină
Şi ia tot ce-n navă-i găsi!

DALAND

Străine, am în adevăr o fată,
Şi e odorul meu cel mai de preţ ;
Mîndria mea, suprema mea comoară,
Şi credincioasă tatălui său drag.

OLANDEZUL

Credință dacă tatălui păstrează,
Atunci o va păstra şi soțului!

DALAND

Tu dai mărgăritare, pietre scumpe —
Eu fata mea, cel mai de preț odor.

OLANDEZUL

Mi-o dai atunci ?

DALAND

îți dau cuvîntul meu.
Ursita ta m-a-nduioşat, şi, cum
Eşti darnic, pari a fi un suflet bun :
Un ginere ca tine mi-am dorit
Şi nu te-aş da pe altul mai de neam !

OLANDEZUL

Eşti bun ! Pot azi vedea pe fiica ta ?'

DALAND

Cu-ntîiul vînt prielnic vom pleca :
Tu ai s-o vezi şi dacă-ți.va plăcea —

OLANDEZUL

Va fi a mea...

(Sieşi)

Să fie îngerul meu ?
Dacă din noaptea mea adîncă
Pot ochii să-i mai 'nalț la cer,
Să fie-un semn c-am dreptul încă
In mîntuirea mea să sper ?
Nu pot să cred în nălucirea
Că mi-e un înger închinat,

Şi nu-i departe izbăvirea
Acestui suflet înnoptat ?
Ah, deznădăjduit cum sînt,
Tot dau nădejdii crezămînt 1

DALAND

Fii lăudată, vijelie,
Ce m-ai gonit aici acum !
Primesc cu drag şi bucurie
Norocul ce-mi răsare-n drum.
Fiți, vîhturi, binecuvîntate,
Pe cît de mult vă blestemam.
Tot ce-a spera un tată poate :
Un ginere bogat eu am !
Mai nobil om ca dînsul nu-i
Şi fata mea va fi a lui !

(Vremea s-a însenina* cu desfivîrsire vîntul s-a potolit.;

PILOTUL

Vînt bun ! Vînt bun .'

MATROZII

(agiUnd şepcile)

Halloho !

PILOTUL

„Ah, dulce vînt, adie blînd !"

MATROZII

Hohoho ! Halloho !
Halloho ! Ho ! Ho ! Ho !

DALAND

Tu vezi că-i ceasul cu noroc,
Adoarme marea, vîntu-i lin.
Lăsăm degrabă acest loc
Şi vom pluti către cămin.

OLANDEZUL

O rugăminte : pleacă tu întîi.
Mi-s oamenii trudiți şi-i las puțin
Să hodinească... mult n-am să rămîi.

MATROZII

(desjăcînd pînzele)

Ho ! Ho ! Hallohe !
Hallohe! Hallohohe !

PILOTUL

Hallohe ! Hallohohe !

DALAND

Vîntu-i ciudat...

OLANDEZUL

E vînt de miazăzi!
Va ține mult şi-i sprinten vasul meu !

DALAND

Aşa ? Atunci te las cu Dumnezeu !
Chiar azi poți să vorbeşti cu fiica mea f

OLANDEZUL

Chiar azi !

DALAND

Hei .' Cum se umflă pînza-n vînt *1*
Hallo ! Hallo 1

(Dă un semnal de sirenă.)

Flăcăi, de-acu la drum !

(Corabia e dezlegată.)

MATROZII

Prin furtuni şi griji, pe-nunse mări,
Mă-ntorc, drăguța mea ! Hurrah !
De pe val pe val, din zări în zări,
Spre tine, draga mea ! Hurrah !
De n-ar fi austrul, draga mea,
In veci nu te-aş mai vedea :
Ah, dulce vînt, adie blînd !
S-ajung mai degrabă la ea ! etc.

(OLANDEZUL urcă pe corabia *sa.)*
(Cortina cade.)

ACTUL II

O încăpere mare în casa lui Daland; pe păreți tablouri cu subiecte *marine, hărți etc. Pe păretele din fund un portret al unui om palid, cu* barba *întunecată şi în port negru spaniolesc. MARY şi FETELE stau în jurul vetrei* si torc; *SENTA, răsturnată* intr-un. *jelț bătrînesc, e pierdută în contemplarea* tabloului *de pe păretele din fund.*

SCENA I

Zum, zum, zum, rotiță dragă,
Stoarce lîna din fuior !
Toarce, toarce ziua-ntreagă
Şi te-ntoarce sprinteior!
Pe mări iubitu-i călător
Şi mult i-e dor
De mîndra lui;
Zor, dragă roată, zor, dă-i zor !
Ah, vînt de-amiazi,
Adu-mi-1 azi!
Zor ! zor !
Fete, toarceți !
Zum, zum,
Roți, vă-ntoarcețd !
Tralalalalalalala !

MARY

Hai ! Iute, iute! lucru-i rodnic
Aduce dar de la logodnic 1

FETELE

Taci, Mary, taci! Doar ți-e ştiut
C-abia e cîntecu-nceput!

MARY

Cîntațt! Şi toarceți mai zorit!
(Către SENTA)
Tu, Sento, iar ai amuțit ?

FETELE.

Zum, zum. zum, rotiță dragă,
Stoarce lîna din fuior,
Toarce, toarce ziua-ntreagă
Şi te-ntoarce sprinteior!
Pe mări iubitul meu porni,
Spre miazăzi,
S-adune averi —
Ah, roată dragă, zi, mai zi!
Că le va da
Cui va lucra.
Zor ! Zor !
Fete, toarceți!
Zum ! Zum !
Roți, vă-ntoarceți!
Tralalalalala !

MARY
(SENTEI)

Tu. lucru rău, de nu lucrezi
Nu capeți daruri, ai să vezi!

FETELE

Ei nici că-i pasă, n-are zor !
Iubitul ei e vînător !

Pe mare doar el nu-i plecat
N-aduce aur, ci vînat!

(Rid. SENTA, fără să-şi părăsească atitudinea ei, cîntă încet, ca pentru ea, un vers din balada următoare.)

MARY

Priviţi-o! iar cu gîndul dus !

(Către SENTA)

Vrei tu să-ţi pierzi o viaţă-ntreagă
De dragul unui nimănui !

SENTA

(fără să-şi părăsească locul)

Un dor adînc de el mă leagă
De cînd mi-ai spus povestea lui î

(Suspinînd)

Sărmanul om!

MARY

Sărmană tu !

FETELE

Hei, hei ! Hei, hei ! Ce-am auzit I
De omul palid s-a-ndrăgit!

MARY

Din minte şi^a ieşit de tot!

FETELE

Vedeţi ce poate-un chip netot!

MARY

Zadarnic îi vorbesc şi-o cert!
Hai, Sento ! Toate-s in deşert!

FETELE

N-aude, nu ; trăieşte-n vis !
Ha ! ha ! dar nu-i nimic de zis !
Căci Erik are sînge-aprins
Şi-o să se mînie într-adins.
Tăceţi — altfel o să-1 vedeţi
Că dă cu puşca în păreţi!

(Rid.)

SENTA

(foarte supărată)

Tăceţi ! Cu rîsul vostru poate
Vreţi să mă supăr azi pe toate ?

FETELE

(cu un zel comic, punînd în mişcare roţile)

Zum, zum, zum, rotiţă dragă,
Stoarce lîna din fuior !
Toarce, toarce ziua-ntreagă
Şi te-ntoarce sprinteior !

SENTA

(întrerupîndu-le cu ciudă)

O, cum puteţi găsi plăcere
Tot zumzăind aşa mereu !
De vreţi să-mi faceţi azi pe vrere,
Cîntaţi ceva, să cînt şi eu !

FETELE

Hai, cîntă tu !

SENTA

Mai bine, fete,
Balada să ne-o cînte Mary.

MARY

Feri, Doamne ! Asta-mi mai lipsea I
Dați bună pace bietului pribeag !

SENTA

Ce des odată mi-o cîntai f

MARY

Feri, Doamne ! Alt de lucru n-ai !

SENTA

O cînt chiar eu, fete, — ascultați !
Lăsați-mă s-o ciut în pace :
Sărmanul, cîtâ milă-mi face !

FETELE

Te ascultăm

SENTA

Să stați cuminți !

FETELE

Ne-oprim din tors.

MARY
(cu .ciudă)

Ba nu, eu torc !

(FETELE se apropie de SENTA, după ce au dat la o parte roțile de tors şi se grupează în jurul jelțului. MARY rămîne la vatră şi toarce înainte.)
SENTA (în jelț)
(Baladă)

Iohohoe ! Iohohohoe!
Hoiohoe ! Iehoe !
Văzut-ați nava voi la larg
Cu pînze roşi, cernit catarg ?
Pe bordu-nalt al navei domn,
Cu palid chip, uitat de somn ?
Hui ! — Ce vînt cumplit! — Iohohe !
Hui ! — Cum şuieră ! — Iohohe !
Hui ! — Ca săgeata-n zbor
Fără țel, nici răgaz, nici popas !
De mîntuire-odată mai poate să aibă el parte
De-i va păstra o fată credință pînă la moarte !
Ah ! cînd, sărmane pribeag, tu vei găsi-o ?
Cerul îndure-se acum,
Trimeată-i-o-n drum !

II

Pe-o cumpăna de groaznic vînt
Să-ncunjure un cap voia;
Cu blestem face jurămînt:
„în veci de veci nu te-oi lăsa!" •
Hui ! — Satan rînji! — Iohohe !
Hui ! — Fie. şopti.—• Iohohe !
Hui ! — Blestemat e de-acum
Peste mări, fără țel, nici popas I
De mîntuire poate atunci doar s-aibă parte
De va găsi femeie credință-n veci să-i poarte !
Ah, de-ai putea s-o întîlneşti odată !
Cerul îndure-se-acum,
Trimeată-i-o-n drum !

FETELE
(mişcate)

Ah, de-ai putea s-o-ntîlneşti odată !
Doamne, te-ndură !

SENTA

III

Se-ntoarce tot la şapte ani,
Duce-o femeie la altar,
Se-nsoară tot la şapte ani,
Credință caută-n zadar !
Hui ! — Sus pînzele ! — Iohohe !
Hui ! — Sus ancora ! — Iohohe !
Hui ! Van amor ! — Van cuvînt î
Peste mări, fără țel, dus de vînt!

(SENTA, prea puternic mişcată, *cade în jelț.)*

FETELE

(cîntă încet, după o tăcere, adînc mişcate)

Ah ! Unde e ; unde e oare-acea ființă ?
Unde e îngerul plin de credință ?

SENTA

(răpită de-o bruscă însuflețire, sare de pe scaun)

Eu sunt şi-ți voi aduce mîntuirea
Ah, îngerii să mi te scoată-n cale !
Prin mine vei scăpa de-osîndă !

MARY şi FETELE

(speriate, sărind *în sus)*

O Doamne ! Senta ! Senta !

ERIK

(a pățit pragul ți a auzit strigătul SENTEI)

Senta ! tu vrei a mă pierde ?

FETELE

Săi, Erik ! Ah, nu este-a bine...

MARY

Simt sîngele că-«igheață-n mine.
Chip blestemat, te voi goni
Pe loc ce tatăl va veni!

ERIK

(întunecat)

A şi venit.

SENTA

Cum ? A venit ?

ERIK

Din țărm văzui nava-i venind.

FETELE

(i>esele)

Au revenit! Au revenit!

MARY

(foarte agitată)

Vedeți cum vremea s-a pierdut !
prin casă nu-i nimic făcut!

FETELE

S-au reîntors ; hai, să-i vedem !

MARY

Stați ! Stați acasă frumuşel !
Năierii 7in cu foame mare.
La beci şi-n cuhnă ! Dați-i zor !

FETELE

(între ele).

Ah, ce ne-aduc din zări ei oare ?
De nerăbdare nu mai pot!

MARY

Lăsaţi ! — Ce-atîta nerăbdare !
Gîndiţi la cîte-s de făcut!

FETELE

Aşa ! Să dăm şi noi mai tare
Şi s-alergăm în calea lor!

SCENA a II-a

SENTA vrea să plece şi ea. ERIK o trage-napol

ERIK

Stai, Senta, stai! Măcar o clipă stai!
De chin mă scapă, sau, de-ţi este voia,
Ah, pierde-mă de tot!

SENTA
(cu jumătate de inimă)

Ce e ?... Ce ai ?

ERIK

O, Senta mea ! ce vrei tu să ajung ?
Daland s-a-ntors — pîn' va porni din nou,
A să-împlinească ce de mult dorise ?

SENTA

Ce vrei să zici ?...

ERIK
(cu hotărire şi deznădejde)

Să-ţi deie un tovarăş.
Credinţa mea nestrămutată,
Puţinul bun, norocul meu

Pot să te cer de astă dată,
Nu m-ar respinge tatăl tău ?
Cînd inima mi s-ar zdrobi —
Ah, Sento ! Tot nu vei vorbi ?

SENTA

Ah ! Erik, las-acum. Alerg pe ţărm
Să-mbrăţişez pe tata,
Nu s-ar mîhni cînd n-ar vedea pe ţărm
Că-i iese-n cale fata ?

ERIK

Mă ocoleşti ?

SENTA

La ţărm alerg !

ERIK

Nu vrei să-mi vindeci rana-adîncă
Ce mi-ai deschis-o numai tu ?
Ascultă-mi o-ntrebare încă;
E ceasul cel din urmă-acu :
Cînd inima mi s-ar zdrobi,
Senta mea tot nu va vorbi ?

SENTA
(şovăind)

Cum ? te-ndoieşti de ţiu la tine ?
Nu crezi în prietenia mea ?
O, spune, ce dureri haine
Iţi zîdăresc durerea grea ?

ERIK

Bătrânul, ah ! — visează tot'comori !
Şi, Sento, tu ! Cum să mă-ncred în tine ?
Mi-ai împlinit măcar o rugăminte ?
Nu-mi faci venin in orice zi ?...

SENTA

Venin ?

ERIK

Ce pot eu crede ? Ce mister...

SENTA

Mister ?

ERIK

Ai sa te laşi din visăria ta ?

SENTA

Pot să-mi alung eu mila din privire ?

ERIK

Şi chiar balada — şi-astăzi o cîntai!

SENTA

Sunt un copil, — ce cînt nici nu-mi dau seama...
O, zi I Cum ? Tu te temi de-un vers, de-un chip ?...

ERIK

îngălbeneşti... Nu-i de-a mă teme oare ?

SENTA

Să nu mă doară soarta *lui* amară ?

ERIK

A mele chinuri nu te dor mai mult ?

SENTA

O, nu vorbi ! Ce e durerea ta ?
Cunoşti tu soarta bietului pribeag ?

(Duce pe ERIK aproape de icoană şi i-o arată)

Simți oare tu durerea grea
Cu care ochii lui mă cer ?
Cum plînge-amar inima mea
De jalea bietului năier !

ERIK

O, vai! Mă urmăreşte visul meu !
Păziți-o, sfinți! Satana te-a mrejit!

SENTA

Ce te-nspăimîntă ?

ERIK

Senta ! — ascultă-mă !
Un vis e. Ia aminte dar !

(Cu voce înăbuşită)

Pe stîncă stam uitat visării,
Vedeam sub mine-al mării val
Şi ascultam mînia mării
Cum spumegînd se sparge-n mal.
O navă stranie, uşoară
La mal acuma ancora,
Şi doi bărbați din ea coboară,
Iar unul tatăl tău era !

SENTA

Şi celalt ?

ERIK

Da, l-am cunoscut!
In negru port, obraz de mort...

SENTA

Ochi neguroşi...

ERIK

Năierul tău.

SENTA

Şi eu ?

ERIK

Veneai spre tatăl tău.
Dar cum văzuşi străinul care
Venea, uitatu-l-ai pe tată,
Şi lut, căzîndu-i la picioare,
Tu i-ai cuprins genunchii-ndată,

SENTA

(*cu* încordare ere scinda)

El m-a-nălțat...

ERIK

La piept te-a strins —
Tu te-alipeai cu dezmierdări
Şi_i sărutai cu dor aprins...

SENTA

Şi apoi ?

ERIK

fprtirtnd Ia SENTA *cu o* mirare plina de spaima)

V-ați dus pe mare-n zări !

SENTA

(*trezindu-se* brusc, *cu avînt)*

Mă caută ! îl voi vedea !

ERIK

o Doamne ! înțeleg !

SENTA

Cu el va trebui să pier î

ERIK

S-a dus ! Ah, visul n-a mințit!

(ERIK, plin de *desperare si spaimă, iese în goană. SENTA, după* Izbucnirea de adineaori, *căzută, pe ginduri, rămîne în* atitudinea ei, *cu privirea la icoana* . din părete.)

SENTA

(încet, dar adine mişcată)

Ah, de-ai putea s-o-ntîlneşti odată !
Cerul îndură-se acum
Trimeată-i-o...

(Uşa se deschide. Apar DALAND ți OLANDEZUL.)

SCENA a IH-a

OLANDEZUL a intrat imediat; priuirea *SENTE1 trece de la* icoana Ia el — ea dâ un *țipăt de* uimire si *rămîne ca încremenită pe loc, fără să-şi ia ochii de la OLANDEZ. OLANDEZUL înaintează cu* ochii *ațintiți la SENTA, încet în fața scenei. DALAND* a *rămas în prag si pare a aştepta ca SENTA să-i* fasă-n cale.

DALAND

fapropiindu-se încet *de* SENTA)

Copila mea, nu-mi sari in cale ?
Cum ! Nu mai ştii tu săruta ?
Stai dusă-n gîndurile tale"?
Aceasta e primirea ta ?

SENTA

(cînd DALAND ajunge Ungă ea, i-apucd mîna)

Bine-ai venit!

(lYâoîndu-I mai *aproape de sine)*

Tată! să-mi spui
Cine-i străinul ?

DALAND

(zîmbind)

Mori să ştii ?
Poţi să-i urezi un „bun venit", copilă dragă !
Ca mine. e năier, şi cere-un adăpost.
Purtat pe mări mereu de soarta lui pribeagă,
A strîns multe comori din ţări pe unde-a fost.
Gonit din ţara lui natală,
Ce n-ar da el pentr-un cămin ?
Hai, Senta, facem învoială
Să stea la noi acest străin ?

(SENTA afirmă.)

DALAND

(OLANDEZULUI)

Prea tare oare-am lăudat-o ?
îţi place arătarea ei ?
Mîndria mea-i nedreaptă ? Iat-o !
E ca o stea între femei !

(OLANDEZUL face o mişcare de aprobare.)

DALAND

(întorcîndu-se spre SENTA)

Poţi, dragă, să-i arăţi prietenie multă ;
Cu daruri multe el te-ntîmpină cu drag.
Dă-i mîna ta ; ca mire-acum te-ascultă
Şi mîni ţi-a fi bărbat, de vrei, acest pribeag !

(SENTA tresare.)

Vezi salba asta cum luceşte ?
Nimic, — pe lîngă ce-are el!
Copilă, nu te ispiteşte ?
Al tău e tot, de schimbi inel!

(SENTA, fără să asculte pe DALAND, nu-şi întoarce privirea de la OLANDEZ, precum şi acesta e absorbit în contemplarea SENTEI.)

Dar voi tăceţi... Vă-mpiedic, dragii mei ?
Aşa-i! Vă las mai bine singurei !

(Se uită cu luare-aminte la OLANDEZ şi la SENTA şi se întoarce spre SENTA)

Să ştii că e un om de samă ;
Aşa noroc se-ntoarce rar !

(OLANDBZULD7J

Rămîi aici! O, n-avea teamă :
Credinţa ei n-are hotar !

(DALAND se depărtează încet, căutînd să observe . cîtva timp dacă SENTA şi OLANDEZUL se apropie unul de altul; apoi pleacă uluit. OLANDEZUL şi SENTA sunt singuri, ei rămîn nemişcaţi, cufundaţi în contemplarea unui-altuia, la locurile lor. — Pauză lungă.)

OLANDEZUL

(adînc *mişcat)*

Ca din adine de-apuse vremi mă cheamă
Cu zîmbet dulce fecioresc,
Cum am visat-o veacuri plin de teamă
în faţa mea azi o privesc.
Spre o femeie dornica-mi privire
Din noaptea-adîncă-adesea s-avîntă :
Satana mi-a lăsat, ah ! doar simţire
Ca să nu uit nenorocirea mea !
Văpaia ce mă mistuie cumplită
Să fie oare dragoste numită ?
Ah, nu ! Iehova-i după care gem !
O, mîntuie-mă, înger, de blestem !

SENTA

Sunt pradă *azi* unor iluzii oare ?
Ce mi *s-arată* nu e vis ?
Dam *păn-acum* pe căi rătăcitoare ?
Şi zorile mi s-au deschis ?

Nainte-mi stă cu fața-ndurerată
Şi-mi spune chinul lui de ne-nțeles.
Mâ-nşală oare vocea-i tremurată ?
îl văd aici cum îl visam ades.
Durerea ce mă arde-n sîn cumplită,
Ah, jalea-mi grea, cum poate fi numită ?
E dorul tău ce-asupra mea îl chem :
Te mîntui eu, sărmane, de blestem !

OLANDEZUL

(apropiindu-se puțin de SENTA)

Primeşti ce tatăl tău doreşte ?
Şi ce-a promis, cum ! — se-mplineşte Z
Poți să te dai pe veci cu totul mie,
Unui pribeag tu mîna ți-o vei da ?
După-o viață neagră şi pustie
Găsi-voi tihnă în credința ta ?

SENTA

Oricine-ai fi, şi-oricît de grea osîndă
Te-ar urmări ne-ndurător, mereu,
Şi-orice mi-e scris, mă voi supune blîndă
La orice dor îl are tatăl meu !

OLANDEZUL

Aşa deodat' ? Durerea mea cea mare
Te-a cucerit, duioaso, pe deplin ?

SENTA

O, ce durere ! Da-ți-aş alinare !

OLANDEZUL

(care a prins strigătul SENTEI)

Ce glas ceresc în haosul de chin !
(Răpit)

Tu eşti un înger-! Dragostea de îngeri
Pe-un osîndit chiar poate mîngîia !
De vor avea sfîrşit şi^a mele plîngeri, *
O Doamne, dă-mi-1 azi prin ea I

. ... SENTA

De pot avea sfîrşit a sale plîngeri,
O Doamne, dă-1 prin jertfa mea !

OLANDEZUL

(către SENTA)

Ah, de-ai cunoaşte soarta cărei
Cu mine vei aparținea,
Prea mare jertfa împăcărei
Atuncea ți se va părea !
Şi tinerețea ta s-ar teme
f)e cîte vei avea să-nduri:
Gîndeşte-te cît este vreme
De vrei credință-n veci să-mi juri!

SENTA

Cunosc eu datoria-mi sfîntă !
Fii liniştit, sărman pribeag.
Ursita nu mă înspăimîntă
Şi jertfa o primesc cu drag!
Viu arde-n sufletu-mi schinteia
Credinței câreia te pleci
Şi cui i-o~nchin, e-a lui aceea :
Credința mea pe veci!

OLANDEZUL

(cu înălțare)

Ea îmi aduce alinarea,
Balsam pe sufletu-mi rănit!
Aflați că mi-am găsit iertarea,
Puteri, oricari m-ați prigonit!
Stea tristă, piei în hăul zării!
Speranțe dulci, îmi licăriți!
Voi îngeri cari m-ați dat uitării,
Credința ei mi-o întăriți !

SENTA

De-un farmec sfînt mă simt atrasă.
Spre-a-1 mîntui, orice suport : .

Aici să-şi afle tihnă-n casă
Şi nava lui odihnă-n port!
Ce-mi naşte-n suflet re-nvierea,
De-aşa schimbată mie-mi par ?
O Doamne, dac-ar fi puterea
Credinței cea plină de har !

DALAND
(intră *iarăşi)*

Iertați! Norodul e nerăbdător ;
"Vrea să petreacă, după obicei —
Aş vrea să dau serbării un decor :
Ce-i cu logodna voastră, dragii mei ?

(Către OLANDEZ)

Cred c-ai găsit norocul ce-1 doreşti ?

(Către *SENTA)*

Senta, copila mea, tu gata eşti ?

SENTA
(cu hotărîre, solemn)

Ia mîna mea ! Cu gînd curat
Credință-n veci eu ți-am jurat.

OLANDEZUL

Am mîna ei ! Iad îndîrjit,
Credința ei m-a mîntuit !

DALAND

Să fie ceasul cu noroc !
Haidem ! Cu toți, la chef, la joc !

(CORTINA CADE)

ACTUL III

Golf cu țărm stîncos; casa lui DALAND deoparte, în pianul din *față. Planul din fund e ocupat, relativ aproape una de alta, de către cele două nave, a nor'* veaianuiui si a *OLANDEZULUI. Noapte senină; nava norvegiană e* iluminată; matrozii acesteia sunt pe covertă : *chef şi* bucurie. Atitudinea *navei olandeze oferă un contrast ciudat; un întunerec nefiresc o acopere; şi domneşte* o linişte de *moarte asupra ei.*

SCENA I

MATROZII NORVEGIANULUI
(pe nava lor)

Vin la noi, măi cîrmaci !
Nu e timp de vegheat!
Ho ! He ! Ie! Ha !
Pînza sus, băieți! Ancorați!
Hai, cîrmaci!
N-avem teamă astăzi de furtuni !
Vrem să fim azi veseli şi nebuni!
Toți avem cîte-o mîndra pe uscat
Şi tutun bun şi rachiu minunat!
Hussassahe !

De stînci şi furtuni
Iollolohe !
Ne batem joc !
Hussassahe !
Sus pînza ! Ancoraţi!
De stînci şi furtuni ne batem joc !
Vino, cîrmaci ! Bea cu noi !
Ho ! He ! Ie ! Ha !
Stînci şi furtuni,
Nu mai sunt!
Hussahe ! Hallohe !
Vino, cîrmaci ! bea cu noi !

(Toţi joacă pe covertă, însoţind căderea fiecărui tact cu puternice lovituri de călcîie.j

FETELE

(vin din casă: duc coşuri cu mincări şi băuturi)

Bre ! Ian priviţi î Cum dănţuiesc !
Nici fete nu le trebuiesc !

(Se duc spre nava olandeză.)

MATROZII

Hei! Fete ! Staţi ! Unde-aţi plecat ?

FETELE

Gîtlejul iarăşi vi-e uscat ?
Lăsaţi să beie şi vecinul!
Tot voi să tot mîncaţi şi beţi ?

PILOTUL

Aşa ! Mai daţi şi-acolo vinul !
Că parcă-s morţi bieţii băieţi!

MATROZII

Nu se aud !

PILOTUL

Hei ! Nici lumini,
Nici urmă de-om ! Ciudaţi, străini !

FETELE

(aproape de tot pe ţărm, strigînd înăuntrul navei olandeze)

Hei ! Marinari ! Hei ! Torţe vreţi ?
Nu se zăresc... Unde sunteţi ?

MATROZII

(rîzînd)

Hahaha ! Nu-i deşteptaţi! Dorm ! S-au

FETELE

Hei ! Marinari ! Hei ! Daţi răspuns !

(Linişte mare.)

MATROZII

(batjocoritori, cu tristeţe afectată)

Haha ! Sunt morţi ! Răspuns nu dau,
Ei nu mănîncă, nici nu beau !

FETELE

Hei, marinari ! Nu veniţi între noi ?
Ori nu-i sărbătoare azi şi pentru voi ?

MATROZII

Stau duşi pe locurile lor
Parcâ-s balauri pe comori !

FETELE

Hei, marinari ! Nu vreţi să gustaţi ?
Veţi fi flămînzi, veţi fi însetaţi ?

MATROZII

Nu beau. nu cîntă-aceşti străini.
Pe nava lor nu ard lumini.

-FETELE

N-aveți vreo drăguță pe Iunie şi voi ?
Nu vreți să jucați puțintelşi cu noi ?

MATROZII

Ei sunt bătrîni şi palizi sunt, —
Drăguțele lor sunt pămînt!

FETELE

(strlgind iot mai tare şi *mai fricoase)*

Hei, marinari ! N-auziți î Nu vedeți ?
V-am adus să mîncați, v-am adus ca să beți!

MATROZII

("întărind *strigătul fetelor)*

Hei, marinari ! marinari ! nu vedeți ?

(Tăcere îndelungă.)

FETELE

(uimite şi *sfioase)*

Da. parcă-s morți! Răspuns nu dau !
Nici nu mănîncă, nici nu beau.

MATROZII

Pe Olandezul pribeag îl ştiți !
Aceasta-i nava lui ce-o priviți!

FETELE

(ea mai *sus)*

Zadarnic îi strigăm deci noi :
Ei nu trăiesc, nu, sunt strigoi !

MATROZII

De cîte veacuri pe mări rătăciți,
De stînci şi furtuni voi nu vă-ngroziți !

FETELE

Nu beau, nu rintă-aceşti străini ;
Pe nava lor nu ard lumini.

MATROZII — FETELE

O, sunt bătrîni şi palizi sunt!
Drăguțele lor, ah, sunt pămînt *l*

MATROZII

(Zărmuitori)

Sus pînzele, năieri ! Ne arătați
Pe mare cum ştiți să zburați !

FETELE

(ăepărtîndu-se cu frică din preajma navei olandeze)

N-aud ! — Mi-e frică-n preajma lor !
La ce-i strigăm, cînd ei nu vor !

MATROZII

Hei, doarmă-şi morții somnul lor *1*
Cei vii v-aşteaptă, fetelor !

FETELE" •

(intinzînd MATROZILOR coşurile *peste bord)*

Luați deci! Vecinul nu le-a vrut !

PILOTUL

Cum ? Nu veniți şi voi pe bord ?

FETELE

Nu, nu acum ! Nu-i prea tîrzlu !
Venim curînd, beți pîn-atunci,
Şi dacă vreți să şi jucați,
Dar pe vecin nu-1 deşteptați !

{Se duc.)

MATROZII

(deschid şi golesc coşurile)

Iuchhe ! Ce mai gustare ;
Vecine, mulțumim !

PILOTUL

Să-şi umple cupa fiecare !
Să bem şi să ne veselim.

MATROZII

Halloho ! Hallohoho !
Vecini, de nu sunteți strigoi,
Treziți-vă, faceți ca noi!

(De aci începe mişcarea pe nava OLANDEZULUI.)

MATROZII

(rîzînd)

Sculați! Sculați!
Sus *t* Ne urmați !

(Beau şi ridică sus paharele)

Hussa!
Vin la noi, măi cîrmaci !
Nu e timp de vegheat!
He ! He ! Ie ! Ha !

Pînza, sus, băieți ! Ancorați !
Hai, cîrmaci !
Nopți întregi de groază am vegheat
Şi am băut al mării val sărat,
Veseli toți la chef acum veghem,
Vin bun vechi, adus de fete, bem !
Hussassahe! De stînci şi furtuni,
lollohohe l ne batem joc I
Hussassahe \ Sus pînza, băieți î
De stînci şi furtuni ne batem joc !
Cîrmaci, nu mai veghea
Cîrmaci, vino cu noi !
Ha .' He ! Ie ! Ha !
Cîrmaci, vin ! Bea cu noi!

fMarea, care *de altminteri rămîne peste tot liniştită, a început să se ridice în jurul navei olandeze; o flacără de un vînăt întunecat* izbucneşte din *ea ca foc de veghe, un vînt furtunatec trece şuierînd pe ape. Echipa din care* nu *se zărea* nimic mai-nainte *s-a însuflețit la* lumina *flacărei.)*

ECHIPA OLANDEZULUI

Iohohoe ! Iohohohoe !
Hoiohohoe ! Hoe 1 Hoe î Hoe !
Hui-ssa !
Bate-n țărm val spumos —
Hui-ssa!
S^ancorăm ! Pînza jos !
Hui-ssa !
Drept în golf să intrăm !
Căpitane, vin la țărm :
Şapte ani trecură iar !.
Vin' şi cat-un înger blond !
înger blond, fiu credincios *l*
Veseli azi [Hui !
Mire azi! Hui !
Vîntul urlă fioros î *-r~* Oceanul dănțuie !

Hui ! — Cum şuieră !
Căpitane, te-ai întors ?
Hui ! — Sus pînzele !
Unde ți-e logodnica ?
Hui! — Să plecăm.!
Căpitane ! Căpitane ! N-ai noroc în dragoste !
Hahaha !

fin timpul cîntării OLANDEZILOR, nava lor e purtată în *sus şi în jos de* «aluri; *un vînt fioros urlă* si şuieră prin *funiile goale. Aerul şi marea rămîn încolo liniştite ca* şi-nainte, în *afară de cea mai apropiată împrejurime a navei olandeze.)*

MATROZII NORVEGIANI

(care la început au ascultat şi aii privit cit uimire, apoi cu *spaimă)*

Ce cîntărl! — Arătări ? ^ Mă-nfibr !
Haideți, frați — mai cîhtați! — Să cîntăm !
Cîrmaci, nu mai veghea ! ş.c.l.

ECHIPA OLANDEZULUI

Hui-ssa • •
lohohoe ! îohohoe ! etc.

(Matrozii norvegiani, siliți să tacă din pricina furtunH şi a zgomotului tot mai sălbatec, părăsesc, cuprinşi *de groază, coverta lor, făcînd semnul crucei.).*

ECHIPA OLANDEZULUI

(luind aminte *aceasta, scoate un hohot de* batjocură)

Ha-ha-ha-ha-ha-ha! -

(Îndată apoi pe corabia lor se lasă o linişte mortală ; — întunerec nepătruns *s-a* întins *din nou asupra ei; aerul* şi *marea sunt* linişte ca şi-nainte.J

SCEN* a n-a

SENTA iese cu paşi iuți din casă ; ERIK o urmăreşte; în prada celei mai mari tulburări. ' ' -

ERIK

Ge-aud, o Doamne ! Ce mi-e dat să văd !
E vis, aieve! E adevăr ?

SENTA

O, nu-ntreba! Că nu am cum răspunde !

ERIK

O Doamne i Tot e dar adevărat! .
Ce gînduri necurate te-au cuprins ?
Vai, ce putere te-a schimbat aşa
Să poți zdrobi întregul- meu noroc !
Chiar tatăl — ah, pe mire 1-a adus...
II ştiu eu doar, şi. bănuiam de mult,]
Dar tu... se poate ? — mîna să-i întinzi
Străinului ce-abia-ți trecu de prag ? .

SENTA

(luptînd cu sine)

Ajunge! Taci ! Nu pot altfel!

ERIK

O, ce supusă şi ce oarbă eşti !
Cuvîntul lui e pentru tine lege.
Parcă n-ai şti că inima-mi zdrobeşti!

SENTA

Destul! Destul! Datoare sunt de-acum
Să nu-ți vorbesc, să nu-ți mai ies în drum !

ERIK

Datoare eşti ? Dar nu eşti mai datoare
Să ții ce mi-ai jurat: în veci credință ?

SENTA

(cu spaimă nespusă)

Ce ? Eu să-ți fi jurat credință-n veci ?

ERIK

(cu Amărăciune)

Senta, o, Senta, ai uitat ?
Nu ți-aminteşti de zilele frumoase
Cînd jos, la tine-n vale, mă chemai ?
Cînd m-aninam de stînci primejdioase
Spre a-ți culege floarea ce-o doreai ?
Cînd de pe stînca cea mai ridicată
Am urmărit pe tatăl tău plecat ?
El se ducea cu pînza-n vînt umflată
Şi pazei mele te-a încredințat.
Cînd după gît tu brațul mi-1 treceai,
Iubirea tu nu mi-ai mărturisit ?
Şi cînd, strîngîndu-mi mîna, îmi zîmbeai
Credință oare nu mi-ai juruit ?

(OLANDEZUL, fără să fie văzut, a ascultat scena de mai-namte; plin de-o cumplită mînie înaintează *acum.)*

OLANDEZUL

Pierdută ! Ah, pierdută e mîntuirea mea !

ERIK

(înorozit, *dînd înapoi)*

Ce văd ? O, cer !

OLANDEZUL

Senta, te las !

SENTA

faruncîndu-se în *calea OLANDEZULUI)*

Stai! Stai ! Sărmane !

ERIK

(SENTEI)

Ce-ai de gînd ?

OLANDEZUL

Pe mări! Pe mări — în veci şi pururi 1

(Către *SENTA)*

Credința ta s-a mîntuit —
Şi mîntuirea mea cu ea î
Nu te-osîndesc, te las cu bine !

ERIK

Ce ochi înfricoşați!...

SENTA

fcăutînd să *oprească pe OLANDEZ)*

Rămîi!
De-aci tu n-ai de ce pleca *l*

OLANDEZUL

(dă un semnal strident dintr-un fluier al său si strigă oamenilor de pe *navă)*

Pînzele ! Ancora !
De la uscat pe veci vă luați adio !

OLANDEZUL

Pe mări blestemul iar mă poartă !
Şi Dumnezeu e ne-ndurat!
S-a dus ! S-a dus ! credința-i moartă.
Tu ai glumit cînd ai jurat!

jSENTA

îmi pui credința la-ndoialâ ?
Sărmane, cine te-a orbit ?.
Rămîi! Părerea te înşală.
Eu țin tot ce ți-am juruit !

OLANDEZUL

Ascultă dar ursita ce ți-o cruț! —
Sunt osîndit la cea mai cruntă soartă :
Mai drag. mi-ar fi să mor de zece ori î
Doar o femeie-mi poate da-mpăcarea,
Un suflet de femeie credincios...
Tu mi-ai jurat, ce-i drept credință, — dar
Nu încă la altar — norocul tău !
Căci ştii, sărmană, cum se pedepsesc . '
Acele care-şi calcă jurămîntul:
Osîndă veşnică le-aşteaptă !
Nenumărate jertfe au "căzut
Astfel — pe tine însă te-am iertat!
Te las !

(întorcîndu-se- să plece)

Adio, mîntuirea mea !

ERIK •

(cu groază, strigînd către cei din casă şi navă)

Săriți J,Degrabă.! N-o lăsați,!

SENTA

(oprind pe OLANDEZ) - '

O, te cunosc ! Cunosc ursita ta !
Te-am cunoscut pe loc ce te-am zărit!
Osînda ta s-a încheiat: — Eu.sunt
Aceea care te va mîntui!

(La strigătul lu| *ERIK • aleargă' DALAND, MARY şi FETELE din casă, MATROZII din n&vi.)* ,

ERIK :

Nu o lăsați! Se duce !

MARY", DALAND,' FETELE, MATROZII

Ce însamnă ?

OLANDEZUL

(către SENTA)

Nu mă cunoşti — nu ştii cine sunt eu !

(Face un semn către nava sa, ale cărei pînze roşii sunt întinse, pe *cînd personalul navei se mişcă fantastic pe bord, gata de plecare)*

întreabă mările din orice zone,
întreabă pe bătrînii marinari,
Ei ştiu această navă blestemată :
Sunt *Olandezul zburător* numit!

(OLANDEZUL ajunge cu iujealo unwi *fulger pe bordul navei sale, care* imediat *părăseşte țărmul şi* inird-n laroul marii *SENTA vrea să alerge după OLANDEZ;* DALAND, *ERIK şi MARY o rețin.)*

ECHIPA OLANDEZULUI

fridicînd *ancora)*

Iohohoe ! Iohohohoe ! Hoiahohoe !
Hoe ! Hoe 1 Hoe ! Hui-ssa !

MARY, DALAND, ERIK, FETELE, MATROZII

Senta ! Senta ! Ce vrei să faci ?

SENTA

(cu putere nebuna *s-a smuls din* brafele *lor şi ajunge pe un colț de stincă ieşit in mare; de-acolo strigă* din răsputeri către *OLANDEZUL ce se depărtează cu nava)*

Dă laudă Domnului sfînt î
A ta pînă la moarte sunt!

(Se aruncă în mare; îndată se cufundă nava OLANDEZULUI cu toți oamenii de pe dînsa. Marea clocoteşte în sus şi pe urmă recade într-un vîrtej înapoi. — în văpaia soarelui care răsare, se zăresc, peste ruinele rămase din navă, figurile înseninate a SENTEI si a OLANDEZULUI cari se țin îmbrățişați, ridicîndu-se din mare şi plutind spre ceruri.)

RIENZI
CEL DIN URMĂ TRIBUN

Mare operă tragică în cinei acte

PERSOANELE

COLA RIENZI, notar papaL :
IRENA, sora, lui
STEFFANO COLONNA, căpetenie a familiei Colonna
ADRIANO, fiul său
PAOLO ORSINI, căpetenie a familiei Orsini
RAIMONDO, legat papal
BARONCELLI 1
CECCO DEL VECCHIO / ceta*eni romani
UN SOL AL PĂCII

Trimişi ai Statelor lombarde, Neapolului, Bavariei, Boemieî *ş.c.l.* Nobili romani, cetăţeni şi cetăţene ai Romei, soli de pace. Preoţi şi călugări de toate ordinele. Trabanţi romani.

*

Roma, pe la mijlocul veacului al XlV-Iea.

ACTUL I

O stradă în Roma, mărginită în fund de biserica *Leteranului,* în *faţă, la dreapta, casa lui Rienzi. Noapte.*

SCENA I

ORSINI (cu şase pînă la opt PARTIZANI în faţă casei lui RIENZI)

ORSINI

E-aci! E~aci ! Grăbiţi, prieteni!
Puneţi degrab' scara la geam !

(Doi nobili *pun o scară la casa lui Rîenzi* si escaladează *fereastra deschisă.)*

Podoaba Romei vreau s-o am,
Şi-o să vedeţi că nu dau greş.

(Cei doi *nobili aduc pe IRENA din casă.)*

IRENA

Săriţi ! Ajutor ! O, cer !

PĂRTAŞII LUI ORSINI

Ah, ce răpire minunată —
O zînă din popor ! —

IRENA

Barbari ce sunteți, îndrăzniți ?

PĂRTAŞII LUI ORSINI

Stai binişor, drag îngeraş !
Vezi, ai un roi de pețitori.

ORSINI

Drăguță, nu te supăra,
N-ai să regreți că mă cunoşti.

IRENA

Ce fiare ! Ce barbari! Ah, cum să scap ?

ORSINI, NOBILI

Haha ! Ce odor ! Acasă cu ea î

(Tirăsc pe IRENA cu ei. COLONNA cu opt PARTIZANI îi întîmpină şi-i respinge.)

COLONNA

Orsini e ! — Jos orsiniştii E

ORSINI

Ha ! E Colonna ! — Jos colonniştii !

PARTIZANII LUI COLONNA

Colonna. dați!

PARTIZANII LUI ORSINI

Orsini. dați!

COLONNA

Smulge-vă-ți prada !

ORSINI

Nu vă lăsați !

(Luptă. ADRIANO vine cu oameni înarmați.)

ADRIANO

Ce s-a întîmplat ? — Pentru Colonna !

(Se amestecă în luptă.)

Ce văd! O Doamne, e Irena !
In lături t Am s-o apăr eu

(îşi taie drum pînă la IRENA şi o liberează.)

COLONNA

Bun, fiul meu 1 A ta va fi!

ADRIANO .

Nu-naintați! Pe viața mea !

ORSINI

S-arată voinicos de tot!
Dar prada tot n-am să i-o las !

(Atacă pe ADRIANO.)

COLONNA
(către ai săi)

Ce stați pe loc ? Loviți la mir !

(Reîncepe lupta. Larma a strîns pe încetul o mare mulțime de popor.)

CORUL -POPORULUI

Ha ! Cum se bat! — Stați,- oameni buni •

ORŞINJ

Asta lipsea !

-i - COLONNA ' ' "•' . '

Pe ei, tovarăşi !

POPORUL

Jos cu Colonna *l* ~ Jos cu Orsini!

(Încăierare generală. RAIMONDO vine cu suita.)

RATMONDO

Sălbateci '. Potoliți-vă !
Vă poruncesc eu, ca Legat!,

COLONNA

Al tău e-altarul, cardinale !
Iar ulița a noastră e !

RAIMONDO

Ha, ce-ndrăzneală !

ORSINI

Mergi la slujbă !
Şi piei din cale!

RAIMONDO

Suflet mîrşav i
Eu care sunt legatul papei !

COLONNA

Fugi, vorbă lungă!

POPORUL

Birfitarii!

NOBILII

Pe dînsii! Cardinale, loc !

(Se-ncinge lupta mai tare. RAIMONDO e prins *in învălmăşeală. Poporul îl ocroteşte. RIENZI apare cu BARONCELL1 si CBCCO. Poporul care a salvat pe* cardinal. Ia *apariția lui RIENZI se potoleşte pe loc. NOBILII, uluiți de* intrarea *autoritară a lui RIENZI şi de puterea lui* imediata *asupra poporului,* râmîn *fără glas.)*

RIENZI

Isprăvi de-a voastre î Pe loc v-am cunoscut I
Ne sugrumați fără de milă frații
Şi pe surori le-aduceți în ruşine !
Ce crime vă rămîri să' le mal faceți ?
Roma, regina lumii de demult,
O faceți cuib Se hoți şi ponegriți
Altarul; — Sfîntul Scaun fuge;
Departe în Avignon ; — un pelerin
Nu mai cutează în Roma să s-arate
Căci, ca tîlhari, voi calea i>o închideți;
Pustiu, zdrobit tînjeşte oraşul sfînt.
prădați pe cel din urmă nevoiaş,
Ca hoții spargeți prăvălia lui,
Pe om 1-ucideți, necinstiți femeia.
Cătați în jur, *vedeți* unde v-aflați!
Coloanele ce le vedeți vă spun :
E Roma, falnicul oraş etern.
Ce stăpînea pămîntul, — fiii săi
Regi peste regi ziceau că sunt pe vremuri!
Bandiți, mai sunt romani ?.Răspundeți!

CORUL POPORULUI

(cu entuziasm sălbatec}

Ha ! Rienzi! Rienzi f Sus Rienzi *l*

NOBILII

Ha ! Ce-ndrăzneală ! L-auziți ?

ORSINI

Şi noi ? Noi ? — Limba să-i stârpim t

COLONNA

Coprind *pornirea NOBILILOR)*

Ei, bată-şi gura, cap netot!'

• ORSINI

Plebeul!

COLONNA

Te-nvit, signor notar,
Să vii mîine în castelul meu
Ca să-ți plătesc acest discurs,

COLONNA, ORSINI, NOBILI

Haha ! Nebunul, are haz f'
E neam, pesemne, de viteaz.
Ce aere de cavaler,
Dar numai ifosu-i de el!
Haha ! Haha !

RIENZI

Stați, dragi tovarăşi ! Nici un pas !
Veni-va şi-al dreptății ceas !

BARONCELLI, CECCO, POPOR

Cînd ne hulesc, noi să ne-oprim ?
C-o lovitură-i prăpădim !

RIENZI

(rețintnd poporul)

'Napoi! Păstrați-vă cuvîntul!

ORSINI

Destul acum ! La luptă iar !
Să se sfîrsească într-un fel!

COLONNA

Dar nu pe străzi, în fața plebei!
Ci-n zori, afară din cetate !

ORSINI

Eu îmi aduc cetaşii toți!

COLONNA

Sus lăncile ! Om contra om !
La rînd, pentru Colonna !"

ORSINI

La rînd, pentru Orsini!

{NOBILII se deportează in mijlocul unui mare tu-mult)

RIENZI

(care a stat păn-acum pierdut-pț oînduH)

Roma !

(Poporul se îngrămădeşte în jurul lui.)

Ei merg la porți, afară : —
Ei bine, eu le voi închide !

RAIMONDO

Cînd te vei hotărî. Rienzi,
Să-nfrîngi pe-aceşti neruşinați ?

BARONCELLI

Rienzi, unde-i acea zi
Ce ne-ai făgăduit jurind ?

CECCO

Cînd iarăşi Legea va domni
Şi-om fi scutiţi de volnicii ?

POPORUL

Rienzi, te urmăm, cum vezi !
Romane, cînd ne liberezi?

RIENZI
(luînă la o parte pe cardinal)

Vezi, cardinale, oamenii ce-mi cer ?
In Sfîntul Scaun oare pot să sper ?

RAIMONDO

Ai ţinta pururea-nainte, — arma
Ce-o foloseşti, de reuşeşti, e sfîntă !

RIENZI

Atunci la lucru, fraţi! Toţi nobilii
Ies din cetate-acum ! — Ceasul bătu !
Prieteni, mergeţi liniştiţi pe la vetre
Şi vă gătiţi toţi pentru libertate !
Iar glas de goarnă de-auziţi,
In sunete prelungi de-alarmă,
Veniţi, căci vă vestesc să oştiţi
Că lanţurile vi se sfarmă.
Dar demn de numele roman
Să fie orice cetăţean
Şi ziua care va veni
Ruşinea Romei va goni !

RAIMONDO

Mă leg şi eu să pun cuvînt,
Căci munca-i mare, scopul sfînt.
Zi mîndra, bine vei veni !
Ruşinea vei goni !

BARONCHLLI, CECCO, POPOR

Noi toţi credinţă îţi jurăm
Şi Roma vrem s-o. liberăm !
Zi mîndra, bine vei veni,
Tu ce ruşinea vei goni!

(Toţi se despart în linişte şi se risipesc în direcţii deosebite. RIENZI, ADRIANO şi IRENA rămîn.)

SCENA a II-a

RIENZI, ADRIANO, IRENA

RIENZI
(cuprintie cu *putere pe IRENA in braţe)*

O, ce-a căzut pe capul tău ?
Sărmană, ţi-au făcut vreun rău ?

IRENA

N-au izbutit : ăst cavaler
M-a smuls la timp din-gheara lor !

(RIENZI observă pe ADRIANO care, mut şi preocupat, a stat deoparte.)

RIENZI

Adriano, tu ! Cum, un Colonna
Să apere pe o fecioară ?

ADRIANO

Dau viaţa pentru ea, dau totul!
Rienzi, cum ? Nu mă cunoşti ?
Nu m-ai numit tîlhar odată ?

RIENZI

Tu stai, Adriano, n-alergi
La porţi să lupţi pehtru Colonna ?

ADRIANO

Vai mie, care ştiu ce spui
Şi recunosc ce-n tim>ascunzi,
Şi simt ce poţi să fii-n.curînd.
Dar totuşi nu-ţi pot fi duşman !
Ce ai de gînd ?
Te văd puternic — spune-mi dar
Ce urmăreşti aşa avan ?

RIENZI

Ei, da ! Vreau Roma s-o trezesc.
Iar mare, liberă s-o fac, —
Pe cei ce-n pulbere îi vezi
Să-i fac iar cetăţeni întregi !

ADRIANO

Cumplitule ! — Prin moartea cui ?
Rienzi, n-avem nimic în clin !
Sunt primul care, credincios,
Păstrez şi apăr legea noastră,
Dar ţinta visurilor tale
Prin sînge doar poţi ş-o atingi,
Prin ura unui laş popor,
Prin sîngele acelor ce mi-s dragi !

RIENZI

(aprig)

Prin sîngele ! Taci! O nu-mi mai aminti
Văd sîngele — nerăzbunat şi-acum !
Pe mîndruî prunc, pe dulcele meu frate,
Cînd împletea cununi pentru Irena,
Pe ţărmul Tibrului, au cine-a fost,
Cine călăul care 1-a ucis
Ca un neghiob ? Pe cine l-am strigat
In faţa judecăţii în zadar ?

ADRIANO

Ruşine ! A fost un Colonna !

RIENZI

Ha ! Un Colonna ! Cu ce-a greşit copilul
De-a supărat pe-acel superb Colonna ?
Cum ? Da, Adriano di Colonna,
Această mină am muîat-o-adînc
In sîngele cel scump şi am jurat
Ca să-1 răzbun ! — Amar .
Va ispăşi cel care 1-a vărsat !

ADRIANO

Rienzi, eşti înfricoşat!
Ce pot să fac să spăl ruşinea ?

RIENZI

(se reculege deodată)

Adriano, fii om ! Fiu al Romei!

ADRIANO

(însufleţit)

Al Romei ? Fiu al Romei sunt!
Al Romei vreau să fiu
Al Romei mîndru fiu !
De fapte mari mi-e dor,
Păcate vechi mă dor !
închin viaţa-mi toată
Spre scopul sfînt şi drept î
In Roma liberată
Norocul mi-1 aştept !

IRENA

El simte dorul viu
Să fie-al Romei fiu !
De-atîta drag senin
Dispare orice chin !
Cu inima curată
Spre tine azi mă-ndrept!
In Roma liberată
Norocul mi-1 aştept !

RIENZI

Mai simte -dorul viu
Să fie al Romei fiu !
De fapte mari i-e dor,'
Păcate vechi îl dor !
Cu inima curată
Luptăm pentru popor !
în Roma liberată
Vei fi triumfător !

Nu-i timp de stat, mă duc la postul meu,
Adriano, tu păzeşte-mi surioara;
Tu ai scăpat-o de ocara grea —
Deci apăr-o şi-acum ! — Vreau să-ți arăt
Cum te socot de mare, bun şi nobil!
Curînd mă-ntorc, e ceasul izbăvirii !

(Iese prin fund. ADRIANO si IRENA rămîn.)

SCENA a III-a

ADRIANO, IRENA

ADRIANO

S-a dus şi-n pază-mi te-a lăsat,
Te-ncrezi, frumoaso,-n paza mea ?

IRENA

Eroul cinstei, vieței mele !
Mă-ncred orbeşte-n paza ta !

ADRIANO

Ştii bine tu că-s un Colonna
Şi nu m-alungi, cînd neamul meu
E urgisit de toți ai voştri ?

IRENA

O, neamul nu-ți mai pomeni!
De salvatorul meu mi-e groază,
Gîndind la toți acei trufaşi,
Cari n-o să-ți ierte niciodată
Că m-ai scăpat din gheara lor !

ADRIANO

Ah, nu-mi mai aminti năpasta
Ce-amenință pe toți!
Rienzi — ce bărbat! Dar, ah !
Îl văd pieirii închinat!
Chiar plebea însăşi o să-l vîndă
Şi nobilii-l vor urgisi —
Iar tu, Irenă ? Ce-o s-ajungi ?
Dar, ah ! Cu tine-mpart ursita
Şi orice legături le rump ;
Viața mea cu drag ți-o-nchin !

IRENA

Nu-s fericită eu ? .

ADRIANO

O, Doamne !
De • fericirea ta mă tem!
Dar, moarte sau blestem ~-
Al tău sunt pe vecie !
Privirea-ti dulce-aline
Un trai de-amar şi chin !
Să-l las, să mor cu tine
E un noroc divin !
De s-ăr surpa chiar cerul,
Pămîntul de-ăr pieri,
Prin tine ar renaşte :
Tu patrie mi-ai fi !

IRENA

Da, dragostea s-aline
Un trai de-amar şi chin !
Să-1 las, să mor cu tine
Ce fericit destin !
De s-ar surpa chiar cerul
Şi totul de-ar pieri —
Iubirea le-ar renaşte :
O nouă lume ne-ar zidi!

(Rămîn in îmbrăţişare mută. Zorile s-arată. Se aude de departe sunetul prelung al unei trimbiţL După o pauză, acelaşi sunet mai aproape.)

IRENA

(trezindu-se din îmbrăţişare)

Ce glas aud ?

ADRIANO

Ce fioros!

(Trîmbiţa răsună mai aproape.)

Ce vrea să însemneze ?
Colonna, ceasul vostru bate !

SCENA a IV-a

(Un, HEROLD. intră tn scenă, un trîmbiţaş alături de el sună prelung. ADRIANO şi *IRENA stau deoparte. Din toate casele năvălesc* locuitorii, *aşa că tot spaţiul pînă la biserica* Lateranului *se* umple de o mare *mulţime de popqr, ce se mişcă într-o veselie zgomotoasă.)*

CORUL POPORULUI

(cu entuziasm sălbatec)

Salut ! Saîut! înaltă zi !
Mîndria Romei se I trezi!

fDin *Lateran,* ale cărui *ferestre strălucesc acum în* lumina *zorilor,* se aude *glasul orgei; la sunetul ei încetează, ca prin farmec,* tumultul ploateitoată piaţa *pîn' la Luteran e acoperită de cei îngenuncheaţi.)*

COR DUBLU ÎN LATERAN

Voi toţi ce-aţi suferit amar
Treziţi-vă din noaptea grea.
Că s-a aprins pe ceruri iar
A Romii-nnegurată stea!
In vremi ce încă azi nu sînt
Departe-azi razele-i străbat —
Robia intră in mormînt
Şi libertatea a-nviat!

(Mulţimea *rămîne în genunchi,* nemişcată. *In timpul celor din urmă tacturi ale corului bisericesc unde orga reîncepe, porţile se deschid mari. Se vede interiorul* bisericei cu *preoţii* şi călugării din *toate ordinele; pe treapta cea mare înaintează RIENZI, cu RAIMONDO în dreapta sa; BARONCELLI şi CECCO DEL VECCHIO urmează, RIENZI e în* armură complectă; numai *capul ti e descoperit. La* apariţia. lui se ridică pe Iac tot poporul *şt-l salută cu entuziasm.)*

CORUL POPORULUI

Rienzi ! Ha, Rienzi ! Sus !
El libertatea ne-a adus !

RIENZI

(înaintează maiestuos pe treapta cea mare)

Renaşte. Romă. iar din scrum !
Romani ! Fiţi liberi toţi de-acum !

POPORUL

(sălbatec)

Fii, Romă, liberă de-acum !

RIENZI

De-acuma lege pentru toți
A Romei libertate fie ;
Şi cel ce legea ar călca.
Să fie aspru pedepsit !
închise fie ca acum
Sumețului a Romei porți.
Dar fie bun venit acel
Ce ascultare va jura.
Loviți cu ură pe Vrăjmaşi
Şi risipiți pe cei trufaşi.
Ca liniştitul pelerin
S-apuce iar al Romei drum *l*
Jurați credința legii. dar.
Jurați ca liberi cetățeni !

CORUL

Liberator, erou măreț!
Rienzi, toți jurăm acum !
Jurăm 'să facem Roma iar
Măreața Romă cum era
Şi pîn' la cel din urmă strop .
Noi sîngele ni-1 vom vărsa !
Jurăm că-n Roma vom stîrpi
Sămirița celor păcătoşi
Şi-un nou popor va răsări,
Egal cu marii lui strămoşi 1

(CECCO DEL VECCHIO păşeşte în popor.)

CECCO

Romani, vorbiți;! Au cine e
Cel care liberi vă făcu ?
Şi cine ne-a-nvățat pe fiecare
Ce este Roma şi ce-a fost ?
Din noi făcu el un popor —
De-aceea să strigăm la fel :
Ai lui să fim, şi rege el.!

CORUL.

(cu entuziasm *sălbatec)*

Rienzi ! Slavă regelui roman !

ADRIANO

f aparte)

Amar de el ! Cum ? îndrăzneşte ?

(Mare *agitație, care se potoleşte îndată ce începe RIENZI.)*

RIENZI

Nu, prieteni ! N-am dorit aceasta !
Rămână statul neatins!
Şi un senat să deie le$i!
Dar de mă vrei apărător
Al dreptului, iubit popor,
De la strămoşi ia pildă
Şi mă alege de tribun !

BARONCELLI, CECCO, COR

Rienzi ! Slavă, brav tribun !
Romanii liberi te-au ales !

COR OBŞTESC

Jurăm să facem Roma, iar
Măreața Roma, cum era !
Şi pîn' la cel din urmă strop
Noi sîngele rri-4 vom vărsa.
Jurăm că-n Roma vom stîrpi
Sămînța celor păcătoşi,
Şi-un nou popor va odrăsli
Egal cu marii lui strămoşi!

A C T U L II

Cortina se ridică. *Scena e goală. O sală mare în Capitol. In planul din fund un portal larg deschis la care duce din afară o treaptă mare şi prin care se zăreşte o privelişte întinsă,, peste punctele mai înalte ale Romei. Cînd cortina s-a* ridicat se *aude cîntecul SOLILOR DE PACE ca apropiindu-se pe stradă. Către sfîrşitul* cînfeeuiui intră pe portal *alaiul SOLILOR DE PACE. SOLII DE PACE sunt tineri din cele mai bune familii romane; sunt îmbrăcaţi pe jumătate ca în antichitate în haine albe de mătasă, poartă cununi pe cap şi toiege de argint în mînă.*

S C E N A I

CORUL SOLILOR DE PACE

Romani, răsună iară
A păcii veste-acum !
Spre Roma, sfîntă ţară,
Deschis îi orice drum.
în peşteri se distramă
Al negurilor tort
Şi nava fără teamă
Pătrunde-acum în port.

E ziua libertăţii,
A păcii şi-a dreptăţii.
Chiote dealul !
Hohote valea !
Chiote valea !
Hohote dealul !

(RIENZI apare ca tribun, in haine fantastice si bogate. După el *CECCO şi BARONCELLI, ca pretori* si *senatori.)*

RIENZI

Tu, sol al păcii, spune dar
Ţi-ai împlinit chemarea ta ?
Prin ţara Romei ai umblat ?
Şi ne aduci tu pace şi noroc ?

UN SOL

Oraşe, sate străbătui
Ş-am mers de-a lungul ţărmului,
Al Romii-ntreg frumos ţinut
Cu pas uşor l-am străbătut,
Şi pace peste tot aflai
Şi numai cîntec în alai.
Păstoru-şi paşte turma lui,
Bogată-i roadă cîmpului.
Cad meterezele morman
Şi-i liber azi orice roman.
Pe-al Romii-ntreg frumos ţinut
E numai cîntec si alai,
Cad meterezele morman
Şi-i liber azi orice roman !

CORUL SOLILOR DE PACE

Pe-al Romii-ntreg frumos ţinut
Cu pas uşor am străbătut
Şi pace peste tot aflai
Şi cîntec vesel în alai,

Bogată-i roadă cîmpului
Păstoru-şi paşte turma lui,
Cad meterezele morman
Şi-i liber azi orice roman !

RIENZI

(vesel, căzînd în genunchi)

O Doamne, tu fii preamărit!
Minuni prin tine-am săvîrşit!

SENATORII, BARONCELLI, CECCO

Fii slăvit !
Căci ţie tot e datorit!
Brav fiu al Romei, fii slăvit!

RIENZI

Voi, soli al păcii, mergeţi dar
Pe-a Romii uliţi şi vestiţi
întregului popor roman.

SOLII PĂCII

Romani, răsună iară
A păcii veste-acum !
Spre-a Romei mîndra ţară
Deschis e orice drum.
In peşteri se distramă
Al negurilor tort
Şi nava fără teamă
Pătrunde-acum în port,
E ziua libertăţii
A păcii şi-a dreptăţii.

(în depărtare)

Chiote dealul !
Hohote valea !
Chiote valea!
Hohote dealul !

(SOLII PĂCII părăsesc scena trecînd prin portal ţi cîntînd imnul. Cîntecul se pierde la sfîrşit pe uliţi. RIENZI e adîncit într-o rugăciune mută. — COLONNA, ORSINI şi NOBILII, toţi în vesminte de pace, intră si salută pe RIENZI cu o supunere semeaţă.)

COLONNA

Rienzi, pace între noi !

RIENZI

Veniţi ! — Ce mai lipseşte Romei oare
Cînd mîndrii şi cumpliţii ei duşmani
S-au reîntors şi i-au jurat credinţă ?

COLONNA

Rienzi, eşti de admirat!
Nu bănuiam în tine-aşa mărimi,
Dar orice-ar fi, le recunosc acuma !

RIENZI

Mărimea păcii şi-a dreptăţii doar
Iar nu *a mea* o recunoaşteţi !
Să nu uitaţi în veci că am luptat
Spre ţinta asta, că aceste porţi
Vi s-au deschis, fiindcă aţi jurat
Să Vă supuneţi legilor,
Ca cel din urmă plebeian.
Văzurăţi în ruină murii voştri
Cari prefăcuse Roma-n cuib de jafuri.
Vai vouă, dacă ură mai păstraţi
Şi nu vă bate inima la fel
Cu noi ! Vai vouă, de veţi fi sperjuri
Că eu al legii sunt apărător,
Eu, ca tribun. — Voi, domni şi nobili, dar
V-aştept în aste săli la sărbătoare !

(Salută pe NOBILI cu o înclinare prietenească şi se depărtează cu CECCO, BARONCELLI şi senatorii)

SCENA a II-a

ORSINI, COLONNA, NOBILI, apoi ADRIANO

ORSINI

Colonna, auzişi cum ne-a sfruntat ?
Răbda-vom noi asemeni mişelii ?

COLONNA

Hah ! Cum scrîşnesc ! El, micul plebeian,
Pe care-n rîs la masa-mi îl răbdam !

ORSINI

Ce-i de făcut ? Suntem învinşi
Şi plebea ce-o striveam noi sub călcîi
Acuma îşi înalţă capul sus !
In arme este gloata, tot plebeianul
E numai suflet!

COLONNA

Plebea —, pah !
Rienzi-i cel ce-i face îndrăzneţi !
Ia-1 pe Rienzi şi va fi ce-a fost.

(NOBILII fac un cerc mai îngust în jurul lui ORSINI Si COLONNA. ADRIANO se strecoară nevăzut, observă grupul şi se amestecă pe furiş între dînşii.)

ORSINI
(tainic)

Atunci el singur din toţi
Va trebui înlăturat !

COLONNA
{tainic)

Rienzi — este zeul lor :
El a vrăjit pe-acest popor.

ORSINI

Dar pentr-un pas aşa-ndrăzneţ
Suntem prea slabi, neputincioşi.

COLONNA

Ce ne rămîne ? L-omorîm
In mijlocul acestor proşti
Şi s-a sfîrşit mărirea lui !

ORSINI

A, drept grăieşti ! Acest pumnal
Ce bine îl voi mînui !
în aste săli e azi serbare,
Veniţi cu toţi, că nU dau greş !

COLONNA

Lănci patru sute ce-am lăsat
Afară din oraş, le-aduc,
Pătrund degrabâ-n Capitol
Şi-a noastră este Roma iar î

ORSINI, NOBILII
(sălbatec)

Aşa !

ADRIANO
(înaintează şi se opreşte în faţa lui ORSINI şi COLONNA)

Ha ! Asasini ! Vorbiţi!
Ce-aveţi de gînd ? Ce-aţi hotărît ?

ORSINI

(speriat)

Colonna, spune ! E trădare.

COLONNA

(măsoară pe ADRIANO cu asprime)

Cine eşti tu ? Eşti fiul meu ?
Ha, sau un trădător nemernic !

ADRIANO

Sunt fiul tatălui cinstit
Cu bătrîneţele curate,
Străin de orice faptă rea,
Urînd pe-Orsini şi-a lui ceată.

ORSINI

Copil obraznic, trădător !

COLONNA

Tribunul oare te-a-nvăţat ?
Vai ţie, de-i adevărat
Aceea ce nu vreau să cred.

ADRIANO

Eşti orb şi-acuma'încă, tată ?

COLONNA

Ha ! Taci ! Te-a fermecat tribunul
Şi eşti în stare ca să dai trădării
Pe însuşi tatăl tău ! •— Blestem !
Aceasta-i ultima lui zi !

ADRIANO

O zei ! Auzul m-a-nşelat ?
Voi plănuiţi aşa ceva ?
Băgaţi de seamă, nu mînjiţi
Al vostru nume, îndestul
Pătat de crime, făr'delegi!

ORSINI

Necredinciosul! Cum, Colonna ?
Nu pedepseşti pe pruncul tău ?

COLONNA

(aspru, către ADRIANO)

Deci, află : azi de mîna noastră
Tribunul moare-n aste săli.
Tu, proclete, ştii, mergi acuma,
Trădează dar pe-al tău părinte !

ADRIANO

O, groază ! Ah, cumplit destin !
Ascultă al onoarei glas
Şi-a fiului tău rugăminţi !
Atîta numai mi-a rămas
In prada negrei suferinţi.
Ascultă, tată, şi rămîi,
Vezi groaza care m-a cuprins.
Te-ndură, ah ! de fiul tău.

ORSINI şi NOBILII

Jurăm să facem acest pas
Şi azi pedeapsa să şi-o ia !
Scăldat în sînge, fără glas,
In astă sală va zăcea !
Hai, nu-1 mai asculta şi vin',
Aci nu sîntem singuri, — vin' !

COLONNA

Jur şi de moarte nu mă tem,
Spăla-vom orice umilinţi!
Dar teme-te de-al meu blestem
Tu, ucigaşul de părinţi!
Zadarnic, proclet ! Sînt decis !
Tu nu mi-eşti fiu, ci trădător !

(COLONNA respinge pe ADRIANO de la sine. Toţi se depărtează cu gesturi ameninţătoare.)

ADRIANO

(se ridică palid ca moartea.
După o pauză)

Da, voi trăda Bpre a trăi
Rienzi, fratele Irenei!

(Vrea să plece, dar deodată face un *pas* înapoi, *înfiorat)*

O Doamne ! Ah, ce vreau să fac ?
Pe tatăl ?... Capul său cărunt
Pe eşafod ? Nu, niciodat' !

(Cu deznădejde)

O, ceruri, simt că-mi ies din minți !

(Iese.)

SCENA a III-a (finală)

(Alaiul cetățenilor *romani înaintează prin portalul cel mare. tn frunte SENATORII, după ei NOBILII şi POPORUL. Toți sunt împodobiți* **pentru sărbătoare.)**

CORUL

Slăviți-1 pin' la unul !
Colibă şi palat
Slăvească-1 pe tribunul,
Ce libertăți ne-a dat.

(RIENZI intră ; cu el IRENA, BARONCELLI şi CECCO DEL VECCHIO. Toți salută.)

RIENZI

Romanilor, fiți salutați !
Ah, ce privelişte mă-mbie !
"Vă văd pe toți gătiți şi veseli!
Trăiască pacea ! Roma înflorească !

CORUL

Trăiască pacea ! Roma înflorească !

BARONCELLI

(cu toiagul de pretor)

Vin solii țărilor, sosiți
De-aproape şi din depărtări !

(Se-ntoarce spre portal unde primeşte pe trimişi: **trimişii Miianuiui,** *oraşelor lombarde, Neapolului, Ungariei, Boemiei şi Bavariei înaintează pe rînd. Flecare, cu strălucită suită de herolzi, sunt prezentați de BARONCELLI lui RIENZI şi predau acestuia hîrtiile lor.)*

RIENZI

Fiți salutați în Roma toți !
Dureze-n veci ăst legământ!

(Cu însuflețire)

Da, Domnul ce-a făcut minuni
Prin mine cere alte azi.
Nu libertatea Romei, ci
Şi a Italiei o vrea !
Trăiască alianța!

CORUL GENERAL

fcu *entuziasm)*

Trăiască alianța!

RIENZI

(cu însuflețire crescîndă)

Şi Domnul mai mă-ndeamnă iar :
In numele astei cetăți
Şi cu puterea ce mi-a dat,
Invit pe principii germani
Ce au s-aleagă împărat,

Să ție seamă şi de noi,
Că-i şi ai Romei rege doar.
Se cade dar să fie şi
Al Romei libere ales !

(*Senzație la culme; uimire din partea* trimişilor *Boemiel* si *Bavariei.*)

ORSINI

(*încet către COLONNA*)

Nesocotitul! E nebun ?

COLONNA

(*idem*)

Hah, singur groapa şi-a săpat !

RIENZI

(*către HEROLD*)

Herold ! Serbarea s-a deschis !

(*Un herold înaintează şi aşază grupurile într-o reprezentare pantomimică, ADRIANO îşi face drum pînă la RIENZI.*)

ADRIANO

(*neobservat, în taină, lui RIENZI*)

Rienzi, vezi să te păzeşti!

RIENZI

(tainic *către ADRIANO*)

Ce vrei să spui ?

ADRIANO

Nimic ! Ia seama !

RIENZI

M-ameninţă, crezi, vreo trădare ?

ADRIANO

Mi-e teamă numai!

RIENZI

N-ai habar !
Am pieptu-n zale îmbrăcat!

(Trimite pe *BARONCELLI cu o* misiune tainica.)

BALET

(Introducere. Joc de arme. Luptă de gladiatori. Evoluții războinice *săvîrşite de* bărbați în *costume* antice. *Trompete sună. Un şir de cavalerie, în port medieval, reprezentînd romani din vremea lui RIENZI, apare. Romanii în costume antice, cari tocmai îşi depusesem armele, sunt îndemnați de BRUTUS să se apere de noii* tirani. *Sunt provocați de* cavaleri, prind *armele-n mîni şi încep lupta.* Vechii romani încfcipuiesc cu scuturile lor *un testudo, pe care se urcă eroii lor cei mai de seamă cu BRUTUS în frunte şi de-acolo resping* biruitori *pe cavaleri.* Izbînda *se decide :* cavalerii *sunt* învinşi. Intrarea fecioarelor. Zeița păcii *apare, urmată de fecioare, dintre care unele sunt* îmbrăcate ca-n antichitate, *altele medieval. Zeița păcii împacă pe romanii antici cu cei noi. La îndemnul ei, fecioarele în haine medievale împodobesc cu cununi de pace pe romanii* antici, *celelate pe romanii* noi *şi &e-ntovărăşesc cu ei astfel încît în danțul ce urmează fiecare pereche e alcătuită dlntr-un bărbat în costum antic şi o fecioară în costum medieval şi viceversa.* Danț solemn. *înfățişînd* unirea *Romei vechi cu Roma nouă, zeița păcii se preschimbă în zîna tutelară* a *Romei. Noile flamuri romane, albastru* si *alb* cu stele *de* argint, *se desfăşoară, sunt* sfințite *de zînă şi salutate cu entuziasm de privitori.*)

(*ORSINI, în timpul danțului, a pătruns tot mai aproape lîngă RIENZI, dimpreună cu cîțiva* nobili si-I dă *acum o* lovitură *de pumnal în piept. ADRIANO, care*

Ua urmărit mereu, intervine, fără să poată opri lovitura. Sala e pe loc ocupată de trabanții lui RIENZI si nobilii *sunt* prinşi într-o *clipă.)*

CORUL POPORULUI

Rienzi ! Toți pentru tribun !

RIENZI

(către nobili)

Voi stați uimiți ? Voi nu-nțelegeți
Cum fapta nu v-a reuşit ?

(îşi desface haina la piept şi arată cămaşa de zale)

Priviți cum ştiu să mă păzesc
De dragul vostru, ucigaşi !
Ai Romei însă, nu ai mei !
Ai libertății ucigaşi !
A trebuit să tulburați
Serbarea Romei-n acest fel !
Pe cel ce a creat din nou
Cetatea Romii să-1 loviți !
Romani, serbarea s-a-ncheiat
Şi judecata-ncepe !

(Mişcat şi tăcut se-ndepărtează poporul; numai RIENZI, SENATORII, CECCO, BARONCELLI cu «eforii *şi toți* nobilii, *păziți de trabanți, rămîn.)*

RIENZI

Voi toți văzurăți, făr'delegea
în fața voastră s-a-ntîmplat!

BARONCELLI

-Mai mult! Lăncerii lui Colonna
Au spart o poartă şi erau
Chiar să cuprindă Capitolul
De nu luai măsuri la timp.

RIENZI

(către nobili)

Tăgăduiți cumva ?

COLONNA

Crezi poate ?
Decapitează-ne de vrei !
Nici ceasul tău departe nu-i !

RIENZI

(zguduit, întoreîndu-se)

O, glas al negrei presimțiri !
(Se reculege repede.)

Ce spune legea, s-auzim !

CECCO

în lege spune :

SENATORI şi CECCO

Moarte lor !

RIENZI

Atunci de moarte-i pregătiți !

(NOBILII sunt conduşi *de trabanți şi lictori în sala din fund, înaintea căreia se lasă o perdea roşie. Se aude boncăitul surd al clopotului din Capitol.)*

RIENZI

(singur)

Sărmane frate ! Vezi, nu eu,
Ci Roma te răzbună, chiar !

(ADRIANO şi IRENA aleargă într-un suflet.)

ADRIANO

E singur ! Doamne, fii slăvit!
Rienzi, scapă pe-al meu tată !

IRENA

O, spune, care-i soarta lui ?

RIENZI

E moartea ! al trădării preț.

. ADRIANO

Ha ! Niciodat' ! Tribune, nu i
Eu te-am vestit trădînd pe tata !
Pot fi eu ucigaşul său ?

RIENZI

Gîndeşte-te că eşti roman,
Nu fiul unui trădător !

ADRIANO

De dragul unui vis deşert
Calci ale firei sfinte legi!
Blestem ! Blestem asupra ta !

RIENZI

Nebune ! Ale firei legi
Spun ca să cruți pe un sperjur ?
Destul! Colonna va muri!

ADRIANO

Ha, crunt tribun, cutează dar,

(semnificativ)

Da, varsă sîngele scump mie
De vrei în sînge să sfîrşeşti !

RIENZI

Copil smintit, ce-mi aminteşti ?

(Se aude din sala acoperită cîntecul surd al CĂLUGĂRILOR cari pregătesc pe NOBILI pentru moarte.)

CĂLUGĂRII

(în dosul scenei)

Misereat dominum
Vestrorum peccatorum ![1]

ADRIANO

O Doamne, ce cîntări lugubre
La moarte parcă ispitesc !

IRENA

O, frate dragă ! Fii cu-ndurare
Şi mîntuie-1 pe tatăl său !

(Dinspre portalul *cel mare se aude poporul.)*

CORUL POPORULUI

Moar-ai trădării fii !

RIENZI

Ați auzit ? Ei moarte cer !
Iertarea-mi, ah, ar fi o crimă !

CORUL POPORULUI

(afară)

Moară sperjurii !

ADRIANO şi IRENA

(în genunchi)

Vezi, la picioare îți cădem !
Ah, iartă, iartă, pe al meu
său tată !

[1] Domnul să se îndure de păcatele voastre !

RIENZI

Destul! Rienzi s-a hotărit!

(La un semn al lui, perdeaua se ridică. Se văd NOBILII rugîndu-se în spaima morții; în fața fiecăruia stă cîte-un călugăr. Ei sunt aduși pe o parte a scenei în față, pe cînd cealaltă parte, precum și restul scenei aproape tot e ocupat de popor care a dat în lături străjile de Ungă portal și năvălește plin de mînie sălbatecă.)

CORUL POPORULUI

Moară nobilii !
Moară sperjurii !
Moară trădătorii!
Trădătorii moară !

RIENZI

(către popor)

Tăcere ! Nobilii au vrut
Să mă omoare, cum vedeți !

POPORUL

Să moară ei !

RIETSTZI

Romanilor !
Prin voi ei fie grațiați !

CECCO

Ce-ai zis, tribune ?

POPORUL

Nu, Rienzi
Să moară trădătorii !
Să moară ! Să moară !

RIENZI

Să implor
Eu însumi pentru ei iertare ?
Atunci, prea bine, vă implor,
Iertați-i, dacă mă iubiți !

BARONCELLI

Ce spune ? Nu-1 ascultți!

RIENZI

Romani!
Eu liberi v-am făcut ! — Voi, pacea
Păstrați-o ! Sînge nu vărsați !
Fiți buni, vă rog, eu, ca tribun !

POPORUL

Tu, brav apărător al nostru,
Erai să cazi ucis de ei!

RIENZI

Iertați-i și din nou îi puneți
Să jure toți credință ;
In veci n-o vor călca-o iarăși !
Puteți jura aceasta, nobili ?

ORSINI, COLONNA, NOBILII

(scrîșnit)

Jurăm !

CECCO

Vei regreta !

RIENZI

Lăsați să vă pătrundă doar
Al milei simțimînt divin!
Cel ce credință jură iar,
Resimte-al remușcării chin !

Dar de-or călca credința iar,
Atunci voi să nu-i mai cruțați
Atunci să ispăşeasc-amar
Şi-n veci să fie blestemați !

ADRIANO şi IRENA

Se stinge chinul cel amar
Cum piere norul în senin ;
Da, sufletele lor tresar
De-al milei simțimînt divin I

BARONCELLI, CECCO

Iertare fără rost le daşi!
Cuvîntul dat ei nu şi-1 țin ;
Cel care iartă pe trufaşi,
Hrăneşte vipere la sin !

CORUL POPORULUI

In mîna ta, iubit tribun,
E soarta lor : fă cum socoti,
In tine, brav roman, îşi pun
Nădejdea lor romanii toți !

RIENZI

Poporul, nobili, v-a iertat !
Fiți liberi, mîndrii Romei fii !

ADRIANO şi IRENA

Rienzi, fii slăvit
Şi sfînt e^al tău cămin !
De laur aurit
Cununi ți se cuvin !
Cît Roma va mai sta,
Va re-nflori din nou
Şi pomenirea ta,
Al sfintei păci erou !

BARONCELLI şi CECCO

Comploturi va urzi
Iar, ceata de bandiți !
Credința n-or păzi
Aceşti nelegiuiți !

COLONNA, ORSINI, NOBILII

Cumplit ne umili
Cu grațierea sa !
Dar va veni o zi,
Ce ne va răzbuna !

CORUL POPORULUI

Rienzi, fii mărit,
Sfînt fie-al tău cămin !
De laur aurit
Cununi ți se cuvin !
Cît Roma va mai sta,
Va re-nflori din nou
Şi pomenirea ta,
Al păcii tu, erou !

ACTUL III

Scena reprezintă marea piață a Forului uecfri, cu rmni *de coloane, statui și copitele dărîmate. — 'Nainte de a se* ridica *cortina, se aude ca din depărtare și* în răstimpuri *neregulate marele clopot al Capitolului bătînd în dungă. Gloate furioase umplu scena.*

SCENA I

CORUL

Ați prins de veste, mici şi mari ?
Trageți zăvoarele curînd !
De-azi-noapte nobilii-s fugari
Şi sînge vom vedea curgînd.
Rienzi ! Rienzi! Dați de tribun !

BARONCELLI și CECCO
(intră).

BARONCELLI

Romani, ne-au amăgit mişeii !
Vrăjmaşii păcii sunt fugari !

CORUL

Unde-i Rienzi ?

BARONCELLI

Nebun ce-a fost!
Trădarea ni-i dăduse-n mini —
C-o lovitură îi zdrobeam ;
El i-a iertat făr' de temei!
Nebun cine se-ncrede-n ei !

CORUL

Rienzi ! Rienzi ! Dați de tribun !

CECCO

Ha ! Nebunie ce-a făcut!
Toți nobilii sunt înarmați
Şi spre cetate vin acum.
Hah, ce greşit-a fost iertarea 1
Cu sînge azi o ispăşim !

CORUL

Vină Rienzi ! Să-1 strigăm !
Rienzi! Rienzi ! Rienzi !

RIENZI
(înaintează)

Voi m-ați strigat ?! Aci sunt eu
Ca voi, de furie aprins !
Amar de-aceia, cari, iertați o dată,
Nu şi-au păstrat cuvîntul și credința
Hah ! întreit blestem lovească-i!

BARONCELLI, CECCO, CORUL

Tribune, ai păcătuit:
In contra legii i-ai iertat!

RIENZI

Da, vă-nțeleg şi nu cîrtesc.
De-acum mi-e inima de-oțel
Şi legea facă-şi drumul ei !

Deci pin' la cel din urmă strop
Să curgă sîngele domnesc !
Vai celor ce spre Roma vin !

CECCO

Ce vrei să faci ?

CORUL

Ce ai de gînd ?

RIENZI

Vreau să zdrobesc pe trădători,
Salvînd a Romei libertate !

BARONCELLI

Era-n puterea ta, şi-atunci
Al nostru sînge nu-1 jertfeai!

CORUL

Cu-al nostru sînge-i pedepseşti!

RIENZI

Suntem şi mai în drept acum
Pedeapsă cruntă să le dăm !
Acuma dacă-i nimicim,
Oricine ne va aproba !

BARONCELLI, CECCO, POPORUL

Ha ! Groaznic să-i izbească dar
Mînia noastră pe mişei !
Rienzi, ce ai tu de gînd ?
Suntem toți gata-a te urma !

RIENZI

Romani, sus ! Prindeți arma-n mînă
La luptă mearg-orice bărbat!

Un zeu la luptă azi vă mînă,
El Roma nouă a creat!
Luptați voioşi cu braț războinic,
'Nălțați sus steagul la vedere !
Răsune strigătul războinic :
Santo Spirito Cavaliere !

RIENZI, BARONCELLI, CECCO, CORUL

Romani, sus ! Prindeți arma-n mînă,
La luptă-alerge orice bărbat !
Un zeu la luptă azi vă mînă :
E cel ce Roma a creat!
'Nălțați sus flamurile voastre,
Ca liberi cetățeni luptați,
Pîn' ce duşmanii Romei noastre
Vbr.fi cu totul sfărîmați!

(Toți se risipesc agitați, cu strigătul: „La arme!" Se aud tobele .de război.)

SCENA a Il-a

ADRIANO
(intră)

O Doamne ! Aşadar e hotărît!
Poporul cere arme. Nu-i un vis î
Deschide-te supt mine, tu, pămînt!
Ce soartă se aseamănă cu-a mea ?
Putere oarbă, cum mă urmăreşti ?
Rienzi, piază rea, ce crunt destin
Laşi tu să cad-asupra mea !
Vai încotro să-ndrept eu paşii
Şi spada mea de cavaler?
Ş-o-ndrept spre al Irenei frate
Sau spre al tatălui meu sîn?

(Cade sfîrşit la piciorul unei coloane ăărîmate)

tn floare viața mea pălește,
In mine cavaleru-i mort,
Nimic nu mă însuflețește
Şi greu blestem pe umeri port.
Cu negru giulgiu s-a învelit
Din anii tineri steaua mea :
Şi raza unui sfînt amor
O clipă doar m-a-nveselit.

(Se aud semnalele clopotului de primejdie.)

Unde-s eu ? — Vai, unde să merg ?
Alarma ! — Ah, e prea tîrziu !
Ce pot eu face ? — Una doar !
Afar' la tatăl meu s-alerg ;
De fiul său el poate-o să se-ndure,
Genunchii îi voi îmbrățișa
Plîngînd și astfel voi să mor !
Tribunul, iar, se va-ndura ;
Şi-n pace ura am s-o schimb !

(Căzînd în genunchi)

Coboară, Doamne, te implor,
Iubirea iar în sînul lor !
Tu, Doamne, fii-mi în ajutor,
In slujba de-mpăciuitor !

(Iese alergînd.)

SCENA a III-a

(Semnale de r&zboi s-aud tot mai aproape. Toți cetățenii purtători de arme se apropie în marş. Preoți si călugări, temei si fecioare bătrîni şi copii însoțesc alaiul.) (SENATORII, CECCO şi BARONCELLI înzăuați, ca şi RIENZI, peste tot acoperit de zale si călare. IRENA, însoțindu-l pe jos, încheie marşul.)

RIENZI

Sosit-a ceasul mult dorit,
Zdrobi-vom jugul secular!
Romanii liberi vor vedea
Căderea jugului barbar !
Cîntați deci marşul de război,
Să tremure duşmanii toți !
Santo Spirito Cavaliere !

(Imn de război)

COR DE BĂRBAȚI

Romani, sus ! pentru vetre şi altare !
Spre a Romei noastre sfîntă liberare !
In veci pe trădători nu-i vom ierta !
Nici Dumnezeu din cer nu-i va scăpa !
Trompete sune, bată tobe-avan ;
Luptați spre slava neamului roman !
Salte-armăsarii, zinghenească spezi,
Tu soare, azi biruitori ne vezi !
Sus flamurile ! Joace-n adiere :
Santo Spirito Cavaliere !

(Marşul se pune-n mişcare. Cînd RIENZI întoarce calul, ADRIANO se aruncă în drumul său.)

ADRIANO

'Napoi, tribune, înapoi !
Ascultă ! Nu porni război !

RIENZI

Sărmane, te deplîng amar !
Să-ți blestemi neamul eşti silit !

ADRIANO

Asculta-mă, şi dacă vrei
Solia păcii eu le-o duc !
Cercai, chiar fără ştirea ta,
Să fac ce inima-mi spunea !

Dar porți inchise am găsit!
De-aceea vin să te implor :
Trimete-mă la tatăl meu
Ca să-i vorbesc şi mă va asculta !

RIENZI

Sărmane tânăr, n-ai fost tu
Cel ce m-a-nduplecat ca azi
Să curgă sînge scump roman ?
Ah, taci! Nu vreau s-aud nimic !

ADRIANO

Tribune, cugetă ce faci!
O, cruță sînge, dacă poți !
îmi pui viața ca zălog
Că vor păstra credință-n veci!

RIENZI

Romani, nu, nu-1 mai ascultați !
Ei luptă cer — la luptă dar !

ADRIANO

Vezi, în genunchi, te rog, te-mplor
E încă timp — vei regreta !

RIENZI •

Nu mă îndupleci cu nimic,
Chiar cerul de s-ar prăbuşi !

ADRIANO

Rienzi, la picioare-ți stau,
Răzbună-te asupra mea !

RIENZI

Destul, copile ! Fugi din drum !
Sunt sorții aruncați de-acum !

ADRIANO

(ridicîndu-se, cu obidă amară)

Da, sorții-s aruncați de-acum !

(întregul şirag de războinici — RIENZI în frunte, senatorii, PREOȚII şi CĂLUGĂRII după dînsul şi la urmă oştenii părăsesc scena, în timp ce cîntă strofa a doua a imnului de război.)

COR

Romani, sus, pentru legi şi libertate !
Sus pentru Roma, falnica cetate !
Voi, sfinți din cer şi-al îngerilor cor,
Veniți-ne la luptă-n ajutor !
Sunați, trompete, tobelor, vuiți!
Izbînda Romei de pe-acum vestiți !
Salte-armăsarii, zingheniți voi, spezi !
Tu, zi de azi, biruitori ne vezi !
Jucați voi, flamuri mîndre la vedere :
Santo Spirito Cavaliere !

(IRENA, ADRIANO şi femeile rămîn în scenă. ADRIANO, care a rămas aiurit, cuprinde, după o luptă mută cu sine, pătimaş, pe IRENA.)

ADRIANO

Te las, Irenă. Eu mă duc de-acum.
A tatălui meu spadă s-a-ndura !

IRENA

(reținîndu-l cu putere)

Nenorocit! Rămîi aci !
Nu eşti acum stăpîn pe tine.

ADRIANO

Lasă-mă ! Al morții sunt,
Irenă ! ah, nici brațul tău
Nu mai mă poate opri din drum !

IRENA

Ingrate, nu te prinde mila
De tine, de Irena ta !
In brațe-am să te țin cu sila.
Aceasta-i datoria mea !

(Ca adus de vînt se aude zgomotul bătăliei departe.)

ADRIANO

Auzi ? Ai mei acolo mor !
Rienzi s-a pornit pe-omor !

(Femeile cad în genunchi.)

CORUL FEMEILOR

Pe fiii Romei, tu Fecioară,
în părăsire să nu-i laşi !
îzbînda fă-le-o mai uşoară,
Trimite moartea în vrăjmaşi!
Mărie, ție ne rugăm
Şi în genunchi te implorăm !

(ADRIANO face o mişcare *vrînd să fugă.)*

IRENA

Sărmane ! Stai, e prea tîrziu !
Să mergi în gura morții vrei ?

ADRIANO

O, Doamne ! Da, e prea tîrziu !
Ah, simt că-mi pierd orice simțiri!

IRENA

Vezi, brațul meu te ține strîns
Şi nu te las, de-aş şti că mor!

ADRIANO

O, ceruri ! Moarte şi amar i
Chin groaznic, îndoit de greu !

(IRENA atrage pe ADRIANO pe genunchii săi.)

IRENA, ADRIANO

Fecioară, milă ai de mine
Şi nu îngădui să pier !
De moarte sau de grea ruşine
Păzeşte-1 tu, de sus, din cer !
Mărie, ție ne rugăm !
Şi în genunchi te implorăm !

CORUL FEMEILOR

(în genunchi)

Pe fiii Romei, tu Fecioară,
în părăsire să nu-i laşi !
îzbînda fă-le-o mai uşoară,
Trimete moarte în vrăjmaşi !
Mărie, ție ne rugăm,
Vezi, în genunchi te implorăm !

(Vuietul *de luptă s-a potolit. Se aude lămurit muzica imnului de război apropiindu-se.)*

IRENA

S-apropie, vin, auziți !

CORUL FEMEILOR

Accsta-i imnul triumfal!

ADRIANO

Ah, s-a sfîrşit! O, Doamne mare !

IRENA

Vin în sfîrşit!

CORUL FEMEILOR

Triumf ! Triumf 1

IRENA

Rienzi, sus, în fruntea lor !

(Şirul oştenilor cari se-ntorc însoțiți *de CĂLUGĂRI şi PREOȚI ajung pe scenă în timpul celor următoare.)*

CORUL FEMEÎLOR

Salut, viteji învingători!

FEMEI, PREOȚI, CĂLUGĂRI

Copii ai Romei biruitoare !
Veniți! Cu flori vă-ntîmpinăm. .
Sus inimele ! Răsunătoare
Cîntări de slavă să-nălțăm !

RIENZI

Tu, Roma mea, tu, ai învins !
Culcați vrăjmaşii-s la pămînt.

(Leşurile lui ORSINI şi COLONNA sunt aduse pe scenă.)

Eşti veselă tu, Roma mea ?
Colonna şi Orsini nu mai sunt !

COR OBŞTESC

(cu veselie amestecată cu groază)

Colonna şi Orsini nu mai sunt!

(ADRIANO a recunoscut cadavrul tatălui *său şi cu un strigăt cade asupra lui. In fund, şiruri singuratice în linişte duc pe* răniți *şi pe morți.)*

BARONCELLI

Ah, sînge mult şi scump a curs !
Şi noi avurăm pierderi mari.
Ce de femei n-or mai vedea
Pe frații şi bărbații lor !

ADRIANO

(ridicîndu-se de lingă cadavru, cu aluzie la RIENZI)

Amar
De-acel ce sînge mie scump vărsă!
O, crunt tribun, te uită ! Vezi !
E fapta ta !

(La un semn al lui RIENZI, cadavrul lui COLONNA e îndepărtat de pe scenă.)

ADRIANO

Blestem asupră-ți! M-ai respins
Cînd viața mea ți-am îmbiat
Drept chezăşie a-mpăcării !
S-a rupt de-acum tot, între noi,
Şi ura ne mai leagă doar !
Te-ai răzbunat cumplit — ia sama,
La rîndu-mi — mă voi răzbuna !

(Iese.)

RIENZI

In seamă nu-1 luați!
Cel mort a fost duşman
Al Romei mai cumplit
Decît Tarquiniu chiar.
Blestem asupra lor !
Hodină-n groapă să nu-şi găsească !
Voi, fiți voioşi ! Şi clopotele sune !
Trompeți, sunați ! Triumful nostru de-azi
N-ar umili pe Brutus cel viteaz !
Hai în triumf la Capitol !
Să ne încununăm cu lauri !

(Soli de pace cu ramuri de dafini *înaintează şi duc un car de triumf înaintea lui RIENZI. RIENZI se coboară de pe cal şi se urcă în car, după ce solii păcii î-au luat scutul şi-l încunună cu lauri. IRENA, care la plecarea lui ADRIANO căzuse în brațele femeilor, e dusă de acestea la RIENZI, carp o atrage la sine*

în car, unde, rezemîndu-se sfîrşltă de umărul fratelui său, rămîne alături de dînsul. Trofeele, constînd din armurile şi emblemele nobililor, sunt purtate în triumf în fața lui RIENZI; purtătorii de arme se aşază în rînduri, la cari apoi se asociază şi RIENZI tn carul de triumf.)

COR

Hai în triumf la Capitol !
Răsune bolțile cetății,
Răsune viu de chiu şi cînt!
Sosit-a ziua libertății!
Şi al robiei jug 1-a frînt!
Fugiți, fugiți, năcazuri,
Răsune chiu şi cînt!
Romanii liberi sunt!

ACTUL IV

Piață în fața Lateranului, ale cărui porți se văd în dreapta. — Noapte. BARONCELLI cu un grup de cetățeni, toți acoperiți.

SCENA I

BARONCELLI

Aici de cine-ați fost purtați ?

CORUL

Nu-1 ştim, era-n manta-nvelit.

BARONCELLI

Ştiți c-ai Germaniei trimişi
Au fost chemați acasă ?

CORUL

Hah !
E mînios cezarul nou ?

(CECCO vine, însoțit de cetățeni.)

CECCO

Aci sînteți ? — Ați fost şi voi
Chemați aice ?

BARONCELLI

Cecco, tu ?
Cunoşti tu vestea cea mai rea ?

CECCO

Că solii părăsiră Roma ?
Rienzi este vinovat
Că a vorbit de sus cu prinții
Ce-aveau s-aleagă pe-mpărat.

BARONCELLI

Noi tragem vina — papa chiar
Se-mpacă cu cezarul nou !

CORUL

Ce sprijin ne râmîne-atunci ?

BARONCELLI

Mai ştiți un lucru neplăcut ?
Si cardinalul a plecat.

CORUL

Ce-ai spus ? Şi cardinalul chiar ?

BARONCELLI

Ştiu bine că în fuga lui
Colonna alergă la papa.

CORUL

Mai tare !

BARONCELLI

Şi i-a promis că va sluji
Biserica dacă-1 ajută.

CECCO

Ce zice papa azi de moartea lui ?

BARONCELLI

Puțin îmi pasă ! Dar ce spuneți
De cei căzuți în luptă ?

CORUL

Cumplite pierderi am avut !

BARONCELLI

Din milă numai credeți voi
Că i-a iertat Rienzi atunci ?
Trădare-a fost din partea lui !

CORUL

Trădare Cum ? Ai vreo dovadă ?

BARONCELLI

Spre nobili el vroia să-şi iacă drum.
Irena pe-Adriano îl iubea.
Iertîndu-1, deci. tribunul socotise
Că pe Colonna îl poate-astfel atrage.

CORUL

De-aceea ne jertfirăm noi ?
Vai lui, de este adevărat!
Baroncelli ! Dă-ne dovada !

(ADRIANO, *care a stat învăluit între cetățeni, se descoperă.)*

ADRIANO

Eu sunt dovada — drept grăi t

CECCO şi CORUL

Tu cine eşti ?

ADRIANO

(se descoperă)

Colonna-mi zic !

(Cu oferire, aparte)

Colonna, ah. numesc pe acela
Ce mă blesteamă din mormînt ?!

(Privind **aiurit** *drept înainte)*

Te-mpac eu, umbră-nsîngerată,
Nu mă privi aşa de crunt!
Vezi, braţu-mi n-o să-mi amorţească
Pîn'ce nu te voi răzbuna !

(Ca trezit dintr-un vis,
se întoarce spre **cetăţeni)**

Sînt fiul său — al lui Colonna fiu !

(înaintează)

Nevrednic de puterea lui
Tribunul c, căci v-a trădat!
Romani, vehiţi-vă-n simţiri
Şi socotiţi ce-i de făcut!

BARONCELLI, CECCO, CORUL

Hah, trădătorul! Ne-a jertfit viaţa
Ca să-şi împace setea de măriri!
El spre pierzare ne-a împins !
Hah, răzbunare !

ADRIANO

Răzbunare!
Eu însumi vreau să vă răzbun !

BARONCELLI, CECCO, CORUL

Ha ! Răzbunare !
Cu moartea lui ne va plăti!

(Se luminează de zori.)

CECCO

Dar noaptea, iată, că se duce...
Pe faţă, spuneţi, ne vom răscula ?

BARONCELLI

Prin pompă cată el acum
Să ne-amăgeasca jalea grea,
Chiar azi se face-un parastas
Spre slava sîngelui vărsat.

ADRIANO

Atunci chiar azi pedeapsa-şi ia !

BARONCELLI, CECCO, CORUL

Da, da, în faţa lumii-ntregi !

fCînd conjuraţii se îndreaptă *spre* ieşire, *dau cu ochii de RAIMONDO care, însoţit de preoţi* si *călugări, parcurge strada în tăcere, intră în biserică. La vederea* lut, *toţi se opresc şi se dau în lături.)*

BARONCELLI

Priviţi, ce-alai !

CORUL

E cardinalul !

CECCO

Ei ? Cum ? S-a-ntors în Roma iar ?

BARONCELLI

Şi va sluji la parastas?

CORUL

El ține cu Rienzi!

CECCO

Stați !
Tot e-n zadar — biserica
Il apără.

ADRIANO

Aşa degrab'
S-a stins mînia voastră, laşi ?
Dar fie chiar şi lîng-altar,
De brațul meu el va cădea !

(Se ascunde, învăluit in manta, Ungă uşa bisericei;

CECCO

S-apropie, veniți aci
Să aşteptăm ce s-o întîmpla !

S C E N A II (finale)

(Conjurații se *aşază la intrarea* bisericei, osa *că treapta rotundă este întreagă ocupată de ei. Un alai de sărbătoare în port de pace intră pe scenă şi se aşază în față spre Lateran. ~ RIENZI în port de sărbătoare, ducînd pe IRENA de mînă. ~- Cînd RIENZI se apropie ăe* treptele bisericei, se oprejte *tăcut la vederea CONJURAȚILOR, cari nu atît* prin semne, *cît prin* pozifia *ce ocupă par a nu-l lăsa să intre.)*

RIENZI

(privind sever pe CONJURAȚI)

Voi nu serbați ? Sau credeți voi
C-această zi nu-i demnă de serbat ?

ADRIANO

(aparte)

O zei ! Irena, ca un înger,
Ii stă de pază — pot eu oare ?

RIENZI

Cum, sau curajul v-a pierit
Văzînd atîția frați căzuți ?
Dar h-ați scăpat în schimb de-aceia
Cari, cînd erați pe pace încă,
Vă ucideau părinții, fiii
Şi vă răpeau femeile ?.
Ah, ce uşor in alte vremi -
Ştia să moară un roman !
Dar voi luptarăți pentru voi
Şi pentru Roma ca eroi !

(CONJURAȚII stau ca bătuți, pe figura lor se zugrăveşte ruşinea şi zăpăceala. Nici unul nu cuteză tâ ridice *ochii.)*

RIENZI

(observînd impresia ce-o *face, continuă cu aprindere)*

Voi ați învins — nu mă siliți a crede
Că blestemați izbînda strălucită !
Aveți credință în mine,
Credeți în mine, tribunul !
Căci Domnul m-ajută
Da, Domnul nu m-a părăsit!

CONJURAȚII

(vînturînd pălăriile, se *dau la o parte smeriți, făcînă loc lui RIENZI)*

Tribunul la mulți ani !

ADRIANO

(aparte)

Hah, sclavi nemernici !
Eu singur dar ? — lingă Irena chiar!

(Face o mişcare de îndoială *spre pumnal. RlENZt şi alaiul pornesc să urce treptele bisericei;* atunci *se aude din* biserică corul *CĂLUGĂRILOR şi* uim.it stă *pe loc RIENZI dimpreună cu tot alaiul.)*

CORUL PREOŢILOR ŞI CĂLUGĂRILOR
IN LATERAN

Vae, vae tibi maledicto !
Jam te justus ense stricto
Vindex manet angelus.[1]

RIENZI

(făcînd cîfifa paşi înapoi)

Ce fioros ! Ce-nseamnă acest cor ?

ACEIAŞI

Vae. spem nullam maledictus
Foveat, Ghennae rictus
Jamjam hiscit flammeus ![2]

COR GENERAL

(pe scenă)

Ne prinde-o groază — ce-nsemnează ?

(RIENZI se reculege şi face un semn, la care alaiul *se strînge repede şi se pune în mişcare din nou. Cînd ajunge RIENZI la jumătatea* drumului, apare în portal *RAIMONDO înconjurat de popi şi călugări.)*

[1] Vai, vai ţie blestemăţiile !
Acum. răzbunător, cu spada scoasă
Te-aşteaptă îngerul cel drept.

[2] Vai. cel blestemat nici o speranţă
Nu va mai nutri, gura iadului
Se şi deschide-nflăcărată.

RAIMONDO

'Napoi! Biserica
Deschisă-i celor drepţi!
Dar tu eşti blestemat
Cu cei ce te-ar urma !

(Toţi fug cu spaimă ocolind pe RIENZI.)

COR GENERAL

Fugiţi! E blestemat!

CORUL CĂLUGĂRILOR DIN LATERAN

Vae, vae tibi maledicto ;
Jam te justus ense stricto
Vindex manet angelus

(ADRIANO se apropie sot?ăind de *IRENA şi se înclină în faţa ei şoptind incetinel.)*

ADRIANO

Irenă, vino să fugim !
O vin' — eu sînt, eu Adriano!

IRENA

(încet, *ven\ndu--şi în fire)*

Tu eşti ? Ce vrei ? Ce s-a-ntîmplat ?

ADRIANO

Pămîntu-ţi arde subt picioare !
Vin' iute, vin' — Eu sunt al tău —
Al tău — prieten, logodnic !

IRENA

Rienzi — unde e Rienzi ?

ADRIANO

E blestemat acum şi pururi
Şi pe pămînt aici şi-n ceruri!
Şi-s blestemaţi cei ce-1 urmează ——
De-aceea vino — ocoleşte-1 !

IRENA

Rienzi ?

(Smulgîndu-se din braţele lui *ADRIANO)*

Ha ! Fugi, fugi din ochii-mi!

(Văzînd pe RIENZI)

Rienzi! Rienzi! Dulce frate !

(Se aruncă la pieptul lui.)

ADRIANO
(turbat)

Nebuno ! Piei atunci cu el!

(Iese alergînd.)

RIENZI
fîşi *revine pe-ncetul; simte pe IRENA la sînul său, o ridică si caută mişcat* în ochii *ei)*

Irenă, tu ? Mai este-o Romă !

(ffâm-în *îmbrăţişaţi.)*

CORUL CĂLUGĂRILOR DIN LATERAN

Vae, vae tibi maledicto !
Jam te justus ense stricto
Vindex manet angelus !

(Pe cînd cîntarea din biserică se stinge, cade încet cortina.)

ACTUL V

O sală In *Capitol. RIENZI singur, în faţa unui mic altar de casă.*

SCENA I

RIENZI

Părinte atotputernic, vezi
Pe robul tău îngenuncheat!
O clipă cer să-mi mai păstrezi
Puterea sfîntă ce mi-ai dat.
Tu, către care astăzi gem,
Mi-ai dat acel noroc suprem
De-a lumina pe cei pierduţi,
De-a ridica pe cei căzuţi.
Ocara plebei o schimbaşi
în slavă şi avînt sublim :
Pieirii, dar, să nu ne laşi
Pe noi cari legea ţi-o păzim !
Ah, vino, noaptea s-o dezlegi
Din suflete omeneşti!
Lumină să le dăruieşti,
Stăpîne--al veşnicelor legi!

Stăpîn şi tată al nostru din cer
Cată din slavă îndurător :
Un semn de îndurare-ți cer,
Ascultă dar ruga robului tău !

(*tşi* înclina *fruntea tot mai adine la* pămînt, *ca într-o adîncă evlavie. IRENA* intră.)

SCENA a II-a

RIENZI, IRENA

(RIENZI se ridică şi vede pe IRENA. Amîndoi se îmbrățişează cu foc.)

RIENZI

Şi dacă m-a lăsat biserica,
Şi m-a lăsat chiar şi poporul meu
Pe care numai eu l-am ridicat,
Şi orice prieten care mi-a fost scump,
Voi îmi rămineți, nu mă părăsiți :
Irenă, tu, şi Dumnezeu din ceruri !

IRENA

Ah, frate, da, mai ştiu învățătura
In care tu pe mine m-ai crescut :
Din mine o romană ai făcut,
Vezi dacă merit numele să-1 port.
Pe ultimul roman nu-1 părăsesc
Nici chiar cu prețul vieții şi-al iubirii !
Rienzi. spune : vrednic m-am purtat ?

. RIENZI

Irenă, sora mea vitează !

IRENA

Ştii tu
Ce-nseamnă la iubire să renunți ?
O, nu, în veci tu n-ai iubit!

RIENZI

Iubeam şi eu ! — O, Irenă,
Nu ştii iubirea mea ?
Aprins iubeam pe mireasa mea,
De cînd pe lume m-am pomenit,
De cînd despre mărirea-i din trecut
Ruini mărețe mi-au povestit.
Cu chin nespus iubeam pe-aleasa mea,
Căci o vedeam în pulbere zăcind,
Amar hulită, în robie grea,
Dezonorată şi fără-ajutor !
Ha, la vederea ei, ce dor m-aprinse !
Ah, chinul ei ce mari puteri îmi dete !
Viața mea i-am închinat-o ei,
Ei, tinerețea, ei, tăria mea,
Căci vream s-o văd pe ea, mireasa mea,
Crăiasă a lumii ca-n trecut : —
Căci află : *Roma* e mireasa mea !

IRENA

Mireasă demnă de dispreț 1

RIENZI

Vezi dar cît sufăr azi
Cînd trebui să renunț.

IRENA

Rienzi, marele meu frate,
Priveşte în ochii-mi fără lacrimi,
Priveşte obrajii-mi ofiliți,
Priveşte în inima mea
Şi spune : Roma te-a lăsat ?

RIENZI

Irenă, ah ! Mai rău mă doare
Credința ta. Ce vrei să faci ?
Eu-s surghiunit. Şi greu blestem
Te-apasă dacă mă urmezi.

O simt — curînd se va sfîrşi.
Să cad eu jertă — însă tu ?
La Adriano nu gîndeşti ?
Pe mine mă urăşte el,
Pe tine nu —, rămîi a lui !

IRENA

Rienzi! Doamne, ce aud ?
Cu sora ta vorbeşti astfel ?

RIENZI

Nu mai e Roma ! Fii femeie !

IRENA'

Voi fi romana cea din urmă !

RIENZI

Ah, nu-mi spori durerea grea !

IRENA

De moarte ride sora ta !
Ucide-mă !

(C&xînd la picioarele lui RIENZI)

Eu nu te las !

RIENZI

(biruit, o atrage în brațele sale)

Copilă mîndra, vin' la pieptul meu !

AMBII

In inimi ce din stîncă
Credința le-a cioplit,
Trăieşte Roma încă
Şi slava-i n-a pierit.
Priviți în ochii noştri:
Au Roma va cădea ?
Prin moartea noastră cerul
O pildă va să dea.

RIENZI

Mă duc! O dată mai îmbrac armura,
O dată încă mai încerc să chem
Să se trezească Roma mea din somn !

(Iese. IRENA, în altă direcție, vrea să plece şi dînsi.)

SCENA a III-a

IRENA, ADRIANO

(ADRIANO cu fața acoperită de manta, iritat *pînă la* nebunie, intra *cu sabia scoasă, întîmpinînd pe IRENA. De la intrarea lui ADRIANO se întunecă tot mai mult, astfel că scena se termină în noapte deplină. De afară se aude vuietul* poporului, *care acum creşte, acum scade, dar în* realitate *se apropie tot mai mult; lumină crudă de flăcări străfulgera prin fereşti întunericul de pe scenă, geamurile sunt sparte de pietroaie. — Această creştere* a răscoalei trebuie totuşi *să intervie abia către sfirşitul scenei.)*

ADRIANO

Aci, Irenă ? N-ai plecat
Din casa celui blestemat? r,

IRENA

Nemernice, cum ? Mai cutezi
Să calci un prag aşa de sfînt ?
Fugi ! Fugi !

ADRIANO

Nebună ! Tot m-alungi ?
Ah, nu-ți cunoşti pieirea ta !
Dar eu te scap ! — Vin', să fugim !

IRENA

Aci-i romanul cel din urmă
Şi-n casa lui e-al meu a2il!
Voi sunteți toți ingrați, nemernici!
Te du, nu vreau să te cunosc !

ADRIANO

(lasă să-i cadă spada)

Amorul meu, da, simt acum —•
E nebunie, nu-i amor!
Irenă, Irenă, te îndură !
Tu mi-ai jurat pe veci credință —
O, ține-ți jurămîntul dat!
Eu ştiu de-asemeni ce-am jurat!
Jurai : prăpăd şi moarte fie
Ursita mea, să sfarăm tot,
Orice hotare, orice lanțuri :
Aşa jurai şi-acuma vezi
Prăpăd şi moarte-n jurul meu !
Rienzi moare blestemat
De mine, lume, Dumnezeu!
Poporul e-mpotriva lui —
Ast Capitol — nu va mai fi !
Vezi limbi de flăcări strălucesc ;
Al morții-i cel aflat aci,
Şi-o slavă este să-1 ucizi.
Oțelul, care-1 vezi lucind
In mîna mea, e pentru el!
Prăpăd şi moarte peste tot !
Şi tu a mea eşti. Nu-i aşa ?
In fața ta îngenunchez :
Credința mea acum o vezi!

IRENA

(respingîndu-l)

Nebuniile ! Iadul te-a cuprins !
Nimic nu mai avem comun !

Romană sunt şi vreau să fiu,
In viață nu mă vei avea!

(Vuiet crescînd se aude de-afară.)

ADRIANO

Ascultă, ah ! e-n flăcări tot,
Prăpăd şi moarte — vin', Irenă !

IRENA

Puteri de uriaşă îmi cresc,
Zadarnic ! N-ai să mă urneşti !

ADRIANO

Nu, o, nu se poate, tu n-ai să mori!
O, vin, altminterea te smulg !

("Caută *să o smulgă cu de-a sila.)*

IRENA

(respingînd cu putere pe ADRIANO)

Sunt liberă ! N-ai nici un drept!

(Aleargă. ADRIANO cade grămadă. După o pauză se ridică aiurit.)

ADRIANO

(ca *nebun)*

O, eşti a mea ! Prin flăcări chiar
Te voi găsi !

(Iese-n goană. Scena se preschimbă.)

SCENA IV (finală)

(Piața în fața Capitolului a cărui fațadă cu trepte mari ocupă planul din fund. Gloate de popor în cumplită răscoală, cu torțe aprinse, năvălesc de pretutindeni. BARONCELLI si CECCO printre popor.)

CORUL POPORULUI

Veniți ! Veniți! Aci, cu toți !
Aduceți pietre, puneți foc !
E blestemat, e surghiunit !
Cu moartea fie pedepsit !
Biserica 1-a izgonit!

(RIENZI în armură complectă, dar cu capul descoperit, apare cu IRENA pe balconul înalt al Capitolului.)

CORUL

El e ! cu pietre să-1 lovim !
Da, să-1 lovim .'

RIENZI

Tăcere cer !
Ori ați uitat că sunt tribun ?

BARONCELLI

Nu-1 ascultați!

CORUL

Nu-1 ascultați!

RIENZI

Degenerați! Mai sunteți voi romani ?

CECCO

Pietre-aduceți!

CORUL

Să-1 pietruim ! (lapidăm)

RIENZI

Prin cine ați ajuns voi mari ?
Nu v-amintiți cum preamăreați
Pe cel ce liberi v-a făcut
Şi ziua păcii v-a adus ?
De dragul vostru vă implor :
Gîndiți la jurămînt, romani !

BARONCELLI

Nu-1 ascultați ! E vrăjitor !

CORUL

Da, da ! Curînd, aduceți foc !
Aprindeți Capitolul tot!
(De pretutindeni poporul aruncă foc în Capitol.)

RIENZI

Mişei şi orbi ! Romani sunteți ?
Nemernici ! credeți c-am să pier eu oare ?
Cuvîntul ultim mi-ascultați :
Cît timp bătrîna Romă va mai fi,
Cît timp cetatea sfîntă va trăi,
Rienzi se va reîntoarce iar !

(Capitolul e învăluit de flăcări; RIENZI şi IRENA se văd îmbrățişați şi impresurați de flăcări sus pe balcon; poporul îi lapidează.)

CORUL

Blestem şi moarte asupra lui 1
Biserica 1-a osîndit!

(ADRIANO ajunge într-un suflet pe scenă în fruntea nobililor reîntors! *cari, parte călări, parte pe jos, atacă vehement poporul.)*

ADRIANO

(zărind pe IRENA)

Irenă ! Irenă ! Sus, printre flăcări!

(Cînd ADRIANO aleargă spre Capitol, se prăbuşeşte turnul unde se găsesc RIENZI şi IRENA, cu un vuiet grozav, aşa că înmormîntează şi pe ADRIANO la un loc cu RIENZI ş% IRENA.)

COMENTARII ŞI VARIANTE

Pînă prin 1904, activitatea de. traducător a lui St. O. Iosif a evoluat într-un ritm pe care l-am numi normal. Ineepînd din anul debutului său, lftUp, poetul a tălmăcit poezii lirice şi epice, dintr-ua impuls personal. In 1904 $-a căsătorit, în 1905 s^a născut Corîna. Acum, cînd avea răspunderea întreținerii unei familii, grijile materiale," care nu-l ocoliseră nici mai înainte, au început să-1 apese din ce în ce mai greu. O activitate literara, oricît de productiva, nu asigura pe atunci existența, unui autor. Volumele de poezie, trase în tiraje restrînse, se acopereau de praf prin librării. La 20 ianuarie 1902, librarul-editor H. Stelnberg din Bucureşti îi expedia lui Iosif următoarea scrisoare :

„Ca răspuns Ia.ătimata dv. din 18 corent vă comunic că situația cărților ce v-am editat este :

' 505 exemplare *Heine* a 2
520 „ Patriarhale a 2 f—
980 „ Heine al —
985 „ *Patriarhale* a 1 —

mai posed în depozit nevîndute.

Văzînd completa stagnare a vînzării ediției de 2 lei am pus în vlnzare ediția de 1 leu crezînd că voi activa astfel desfacerea' lor.

Cu distinsă stimă
H. Steinbprg

PS. Ca colaborator a revistei *Semănătorul* ați putea publica din cînd în cînd volumele pomenite aci.* (G. Călinescu şi colecti-

vul de colaboratori, Material *documentar...*, în *Studii şi cercetări de istorie literară şi folclor*, II, 1954, p. 229.)

Din anul căsătoriei sale, poetul începe, desigur şi pentru a-şi spori veniturile, o muncă de traducător de-a dreptul înverşunată. Continuîndu-şi creaţia originală şi fără a înceta să traducă poezii, el se angajează în tălmăcirea unor opere mari, îndeosebi dramatice, deoarece pentru acestea putea găsi mai lesne un plasament. Cum se va vedea mai departe, aproape întotdeauna a lucrat în urma unei înţelegeri sau chiar a unui angajament ferm cu instituţii interesate. A releva stimulentul material al acestei activităţi nu înseamnează a micşora meritele artistice ale poetului, căci aceste merite se cer apreciate în funcţie de reuşitele muncii sale. Pana lui St. O. Iosif nu s-a transformat în unealtă de simplu meşteşugar nici cînd s-a pus în mişcare pentru a da curs unei comenzi plătite. In numai şase ani, cît a durat căsnicia sa, poetul a tradus *Dragoste cu toane* şi *Egmont* de Goethe, Cidul de Corneille, *Talismanul* de Ludwig Fulda, patru opere de Wagner, un roman de Ludwig Detter, *Legende* de Gottfried Keller. In acelaşi răstimp, în care se situează şi colaborarea sa foarte fertilă cu Dimitrie Anghel (*Caleidoscopul lui A. Mirea, Legenda funigeilor, Cometa, Carmen saeculare, Cireşul lui Lucullus*), ă mai tradus, în aceeaşi colaborare, Poezii de Henrik Ibsen, poemul dramatic *Camoens* de Friedrich Halm, romanul *Strigoiul Carpaţilor* de Alexandre Dumas-tatăl, piesa *Gringoire* de Theodore de Banville, un număr considerabil de fabule din La Fontaine. Şi toate acestea, aproape incredibil, în timpul său liber, adică în ceasurile ce-i mai rămîneau după îndeplinirea obligaţiilor de serviciu şi a îndatoririlor de redactor la reviste (*Sămănătorul, Cumpăna*).

După 1910, anul despărţirii de Natalia, poetul, mereu mai bolnav şi torturat sufleteşte, nu şi-a pierdut, surprinzător, puterea de muncă. Acum, lucrul intens, probabil.de zi şi noapte, a devenit parcă un mijloc al detaşării de sine, un refugiu. Paralel cu poezia originală adunată în volumul *Cîntece* şi cea publicată ulterior în reviste, a tălmăcit în întregime sau parţial numeroase alte opere. Aşa cum remarca un comentator în revista *Ramuri* (nr. 12—18, 15 iunie—15 septembrie 1913, p. 399) — „în ultimii doi ani, poetul Iosif îşi închinase, c-o pasiune înspăimîntătoare, talentul şi vremea traducerilor din Shakespeare, Schiller şi Goethe. Traducea necontenit, desfăşurînd o energie şi o stăruinţă pe care nu le-ai putea găsi nici la cel mai de voinţă şi Ia cel mai harnic om. Era visul Iui sâ înzestreze literatura românească cu tălmăciri din scriitorii cari stau pe culmile universale". Sfîrsitul prematur, la numai 38 de ani, I-a împiedicat pe poet, spre paguba culturii noastre, să-şi împlinească visul. A mai apucat -să termine două piese de Shakespeare, dintre care una i-a rămas în manuscris ca şi versiunile integrale sau părţi întinse din alte piese ale marelui brit, *Faust* de Goethe, *Mireasa din Messina* de Schiller, Zdpâcilâ de Moliere, *Bătrîni şi tineri* de Hîeronimus Lorm, Călătoria *de nuntă* de Wilhelm Wolters.

Acum, cînd se află în posesia tuturor traducerilor în versuri publicate de Iosif, ta şi a celor apărute postum, cititorul va fi, credem, de acord-cu noi că, prin amploarea activităţii sale In această direcţie, ca şi prin frumuseţea literară a versiunilor realizate, poetul Tălmăcirilor este unul dintre cei mai mari traducători de poezie de la noi, la nivelul contemporanilor săi George Murnu şi George Coşbuc. A abordat cu rară pătrundere, nu doar filologică, ci şi artistică operele cele mai diverse. Traducînd din literatura dramatică universală, a vădit aceeaşi elasticitate ca şi atunci cînd a transpus poezie lirică şi epică. Astfel, a găsit expresia sprinţară potrivită pentru replicile din idila pastorală a lui Goethe, ca şi cadenţa solemnă pentru tirada din Cidul lui Corneille. In *Wilhelm Tell*, versul are energia şi avîntul din original ; în traducerile din Wagner răspunde exigenţelor melodiei, fără a trăda sensurile şi fără a se abate de la cursivitatea ce pare firească, dar care este, desigur, rezultatul unui efort considerabil. Cele mai elocvente probe ale înzestrării excepţionale a traducătorului sînt cele două versiuni din Shakespeare. Aceste versiuni aveau să fie revăzute mai tîrziu, însă, aşa cum vom arăta la locul potrivit, textul iniţial a putut rămîne neschimbat pe întinderea cea mai mare. Poetul a modelat îtf mod exemplar expresia, corespunzător alternanţei, specifice lui Shakespeare, dintre patetism, elan sentimental, sobrietate reflexivă şi limbaj familiar, savuros în asprimea şi umorul său popular.

Cu unele excepţii răzleţe şi locale, limba traducerilor lui St. O. Iosif estt curată şi limpede, totodată proaspătă, ca şi cînd n-ar fi trecut peste ea mai bine de şase decenii. Poetul şi-a tratat tălmăcirile cu seriozitate şi scrupulozitate ca pe nişte opere personale. Deşi versifica uşor, manuscrisele sale sînt încărcate de ştersături şi reveniri, în căutarea cuvîntului cejui mai potrivit şi a întorsăturii de frază celei mai fireşti. Cînd tiparul versului nu-i îngăduia să preia ca atare din original o figură de stil, căuta alta adecvată, în tonalitatea celei sacrificate de nevoie. Nici după

ce termina lucrarea, nu se înstrăina de ea şi nu se socotea dispensat de datoria de a reveni asupra textului, pentru a-i aduce îmbunătăţiri. Din operele dramatice traduse a publicat unele fragmente Sn periodice. Niciodată, aceste fragmente n-au trecut în volum în prima lor formă tipărită. Poetul ie-a revăzut cu grijă, şi avem convingerea că, dacă viaţa i-ar fi dat răgaz, ar fi desăvîrşit cu timpul totul. Am ţinut să consemnăm şi aici variantele, tocmai pentru a-i evidenţia exigenţa şi, totodată, pentru a ne manifesta respectul faţă de strădania lui.

Ga traducător, St. O. Iosif nu se numără nici printre cei co' pleşiţi de prestigiul unor mari autori şi de dificultăţile interpretării operelor lor, nici. printre cei ce ae substituie autorilor şi tratează textul în deplină libertate. Modest fără a fi umil, s-a considerat un mijlocitor între scriitorii străini *şi* cititorul *rom&n* şi s-a achitat de misiunea sa cu tact, devotament şi simţ artistic.

Ludwig Fulda

(P..9) . TALISMANUL

Piesă în patru acte

In.volumul Ludwig Fulda, *Talismanul.* Piesă în patru acte. Traducere In versuri de St. O. Iosif, Bucureşti, Librăria nouă, Garol P. Segal, [f.a.], 160 pagini. Un fragment cu titlul *Talismanul.* Dramă în patru acte de Ludwjg Fulda. Actul I, scena a IV-a, In *Minerva, I;* nr. 230, S august 1909, p. 1.

Volumul, postum, a apărut *in* 1918.

în Minerua se reproduce mai întîi. indicaţia scenică de la începutul actului I, iar din scena, a IV-a se dă numai un fragment, anume de Ia intrarea lui Omar (r. 12) pînă la r. 163.

Variante în ziar:

Acrul *I*

r. 4 lipseşte precizarea: Alăturea, un smochin,

r. 5 la sfîrşitul indicaţiei scenice se adaugă: *Persoanele: HABACUC (un* împletitor de *coşuri) ;* OMAR *(un călător).*

Scena a IV-a

r. -14 vine din *jună'* stingă, *pe* dinaintea cobbei,

r. 15 se opreşte îndată ce *zăreşte* pe HABAGUC

r. 16—17 Hei moşule 1 *Eşti* bun *să-mi spui*

" Spre Famaousta prin *cotro apuci ?*

r. 19—28 *Drept* înainte, st *pa urmă sui*

La stîngd-ntîi, spre dreapta-apoi te duci

Şi-n jutnâtat' *de ceas, mergînd aşa,*

Ai şi ajuns.

r. 25 *Iţi* mulţumesc.

r. 28—30 *Poţi chiar vedea*

Acoperişul caselor semefe

Locuitorii lor au ta^i *cUe-o comoară !*

r. 33 *în* adevăr, oraşul *e-o mîndreţe.* '

r. 35—36 Nici vorba *că îi fi drumeţ străin*

Şi calci în Cipru nostru-ntiia oară ?

r. 73 Că duc îi toată-averea mea.

r. 85 lipseşte;

r. 86 în Famagusta nimeni nu te-nrtreabă,

după r. 93 Aici *puterUe vroi să-mi arăt...* (omis în volum) ;

r. 102 Cel mai puternic *află-n* veci dreptate.

r. 126 Că, ce socoti, nu-i lucru blestemat

r. 127 Să fii silit coliba să-ţi asemeni

r. 130 Ferestrele mă sfcrîmbă — soartă crudă I

r. 137 Griji ? *Nu mai cred c-un rege* le cunoaşte.

r. 139 Şi *fiindcă* ce vrea i se-mpUneşte,

r. 142 Şi *armăsari* în grajduri are-o mie,

r. 143 Şi seara o petrece-n veselie.

r. 157 Cum vreai s-o ştie, dacă nu i-o spui ?

(Peste tot, sunt în loc de sînt.)

St. O. Iosif avea gata traducerea în primăvara anului 1913, după cum îi declara, ou prilejul unei vizite Ia Braşov, lui Horia Petra-Petrescu (cf. articolul acestuia, *Ştefan O. Iosif — Cîteva* amintiri, în *Revista* teatrala, I, nr. 4, iulie-august 1913, p. 247 — 252). Nu cunoaştem motivele pentru care n-a tipărit-o în volum. In corespondenţa sa, întîlnim o singură aluzie, lipsită de Importanţă, la piesa lui Ludwig Fulda: el semnează cu numele Habacuc o scrisoare din 1909 adresată soţiei sale. *Talismanul* s-a reprezentat la Teatrul Naţional din Bucureşti în prima parte a stagiunii 1918^1919. Premiera : 2B octombrie 1918.

Cam în aceeaşi vreme cu Iosif, Sofia Nădejde a tradus o altă piesă a lui Ludwig Fulda, *Prc-stul,* comedie în cinci acte, tipărită în «Biblioteca Teatrului Naţional*, nr. 8, Bucureşti, 1910, pusă în scenă în 1911 şi jucată cîteva stagiuni la rînd.

Ludwig Fulda este o figură interesantă în literatura germană. S-a născut la 15 iulie 1862 la Frankfurt pe Main şi a murii la

Berlin, la 30 martie 1939. Doctor în filozofie, a locuit începînd din 1896 în capitala Germaniei, unde s-a evidențiat printr-o intensă activitate de autor şi animator In domeniul teatrului. Adept al naturalismului, s-a numărat în 1889 printre întemeietorii „Scenei libere" *(Freie Biihne),* croate după modelul cunoscutului *Theâtre libre* (1887) al actorului francez Andre Antoine. *Freie Biihne* organiza în diverse locuri, ou trupe alcătuite ad-hoc, spectacole destfnate membrilor asociației. Se reprezentau piese naturaliste, în genere interzise de cenzură, deoarece scopul grupării era să deschidă drum teatrului naturalist în Germania, Printre autorii jucați : H. Ibsen, G. Hauptmann, L. Tolstoi, B. BjSrnson, A. Strindiberg. Din 1898, L. Fulda a devenit conducătorul asociației, care dispunea şi de o publicație, intitulată o vreme *Freie Biihne* (1890—1894), apoi *Neue deutsche Rundschau* (Noua revistă germană).

Sub influența lui Ibsen, Fulda a scris mai întîi drame sociale, apoi, în spiritul noului romantism, drame în versuri, cu subiecte împrumutate din basme, iar în cele din urmă comedii distractive, superficiale, pe teme vechi şi noi. A fost un excelent traducător (din Moliere, Beaumarchais, Ibsen etc.). Printre piesele sale originale se numără : *între patru ochi (Unter vier Augen,* comedie, 1887), *Paradisul pierdut {Das verlorene Paradles,* dramă, 1892), *Sclava* (Die *Sklavin,* dramă, 1892), *Prieteni din tinerețe (Jugendfreunde.* comedie, 1898), *Mascaradă (Maskerade,* dramă, 1904). „Feeria politică" (Fritz Martini) *Talismanul (Der Talisman)* a fost publicată în 1893.

La instaurarea hitlerismului, Ludwig Fulda a fost exclus din Academia Germană, împreună cu Th. Mann, H. Mânn, A. Doblin, B. Kellermahn, J. Wassermann etc, şi i s-a interzis să mai publice în Germania.

Subiectul piesei Talismanul dezvoltă un motiv folcloric de circulație Universală, pe care 1-a prelucrat şi Hans Christian Andersen, în povestirea ifaineZe *împăratului.* Evident, în piesă, Ciprul este un spațiu geografic convențional, fapt subliniat şi de numele ciudate ale' personajelor, culese poate din istorie, dar fără vreo legătură cu personalitățile reale care le-au purtat (Astolf a fost un rege al longabarzilor ; Berengar, un rege al Italiei în secolul al X-lea; Diomed, un erou troian ; Habacuc, unul dintre cei doisprezece mici profeți).

Friedricft Schiller

(p. 173)

WILHELM TELL

Dramă istorică în cinci acte, în versuri

In volumul Fr. de Schiller, *Wilhelm Tell.* Dramă istorică în cinci acte, în versuri. Traducere în forma originală *de* St. O. Iosif. Cu două portrete *. Schiller şi Iosif şi cu o hartă geografică a Elveției. Cu o introducere şi explicări de Horia Petra-Petrescu, Piesă remunerată din partea „Societății pentru fond de teatru român". „Biblioteca teatrală" edată de „Societatea pentru fond de teatru român", nr. 37, Braşov, Editura librăriei loan I. Ciurcu, 1913, 148 pagini.

Cele trei „cîntece" de la începutul dramei, cu titlul Trei *cîntece din* „Wilhelm *Tell" de Schiller,* Băiatul *de pescar, Păstorul,* Vîndtorul ^llpilor, au apărut în *Convorbiri literare,* XXXIX, nr. 7–8, iulie-august 1905, p. 717—718 ; în Tălmăciri, Bucureşti, Editura Minerva, 1909, p. 59—61. Alte fragmente, în *Flacăra,* I, nr. 28, 28 aprilie 1912, p. 222 : scena a Il-a din actul IU (în revistă se indică greşit: actul II) ; în Jîeinsta teatrală, I, nr. 2, martie-aprilie 1913, p. 89—97: scena a IlI-a din actul III (r. 1—475 şi r. 538—574), cu titlul *Săgetătură lui Tell.*

Variante în Conuorbiri literare :

Actul *I. Scena I*

r. 12 *BĂIATUL DE PESCAR*

T. 16 Cîntare *în* vis,

r. 26 lipseşte ;

r. 27—30 Adio, păşuni
Şi poieni, în apus !
Păstorul se duce,
Şi vara s-a dus !

r. 32—34 Cînd cucul foios *va striga iar in* țară
Cînd *cîmpuri* şi dealuri *cu flori s-or smălța*
Cînd şipote limpezi în *mai vor cînta!*

r. 35—36 ca r. 27—28

r. 36 *Păstorul se duce,*

r. 38 ca r. 30

r. 39 *VÎNÂTORUL ALPILOR*

r. 40 Răzbubuie culmile, muntele geme,

r. 42 Pe *cîmpuri* de gheață

r. 43—51 El *urcă-ndrăzneț,*

Nici *flori nu-ntîlneşte,*
Nici urmă de vieţi.
Jos, mare de neguri din negură naşte,
Nici sate, nici *târguri el nu mai* cunoaşte,
Prin ochiuri de nouri
Zăreşte' în soare
Adînc, *jos, subt ape*
Cîmpii *roditoare.*

Textul din Tăimficîrî este cel din *Convorbiri* literare, cu cîteva mici diferenţe :

"r. 18 Din paradis,
r. 29 Păstorul *vă lasă*
r. 49 zăreşte Ia soare,
r. 50 *în sclipet* de ape.

(Cîntecul Păstorftlui, aşezat în *Tălmăciri* ta urmă, a fost considerat aici, pentru numerotare, la locul din *Convorbiri literare,* volumul de la Braşov şl original.)

Fragmentul din .Revista *teatrală* (organ al „Societăţii pentru fond de teatru român") este tipărit după manuscrisul reprodus în volum. Ca atare, cele cîteva forme din revistă deosebite faţă de volum nu sînt variante. Aceste forme — dacă nu cumva cele din volum — aparţin tipografiei sau editorului. Astfel, în revistă apare forma *ţintă,* în loc de *ţîntă; paracUsier,* în loc de *paracliser* (r. 25); *săcurea,* in loc de *securea* (r. 64); d-asupro, în loc de deasupra (r. 335) ; *mînUe-î,* în loc de *mînile îi* (r. 466). In *Flacăra,* fragmentul a fost preluat din acelaşi manuscris. Remarcăm şi aici mici deosebiri : forma *sînt,* în loc de *sunt; laţu în,* în loc de *laţu-n* (r. 188). Textul din *Flacăra* ne-a îngăduit să descoperim că Ia tipărirea volumului la Braşov s-au încurcat cîteva file de manuscris, fapt pe care editorul nu 1-a observat. In volum, după r. 42 urmează r. 76—147, apoi r. 43—75 şi r. 148—198. In ediţia noastră, anv aşezat rîndurile în ordinea lor corectă, ca în Fîdcora şi In original.. - '

Cum reiese din volumul îngrijit de Horia Petra-Petrescu, manuscrisul remis de St. O. Iosif „Societăţii pentru fond de teatru român" avea patru lacune. Prima constă în absenţa cîntecului Pescarului de la începutul piesei. îngrijitorul volumului a transcris din Tălmăciri acest cintec la sfîrşitul prefeţei sale, cerînd să fie citit „la început de tot (actul I, scena I)". Noi am aşezat cîntecul Ia locul său, menţinînd cele două mici deosebiri, notate mai sus (r. 16 şi 18). A doua lacună constă în. nerepetarea

refrenului La cîntecul Păstorului (r. 35—38). Am introdus şi acest refren. A treia lacună e consemnată de Petra-Petrescu în erata' la volum — „a uitat traducătorul să traducă cele două rînduri : *Ertragen mu$ man,* toas der tftmme! *sendet. f Unbilliges ertrăgt kein edles Herz".* Am intercalat la locul cuvenit (actul I, scena a Il-a, r. 167—168) cele două versuri omise, în traducerea in proză a lui H. Petra-Petrescu. In sfîrşit, a patra lacună, mult mai importantă, apare în actul III, scena a III-a. Pe aceasta, Petra-Petrescu o semnalează chiar în text, la locul respectiv : „N.B. Recitind manuscrisul, am observat că traducătorul a lăsat afară scena finală din actul al III-lea. Pentru ca să nu sufere întregul, am tradus scenele amintite. Cititorul este rugat să citească paginile acestea aici, după pagina..." Nu este vorba de „scena finală" şi cu atît mai puţin de „scene", ci de finalul scenei a III-a, pe care St. O. Iosif a tălmăcit-o numai pînă la r. 574. Lipsesc deci 300 de rînduri. îngrijitorul volumului din 1913 a completat lacuna, printr-o traducere a sa, în versuri, păstrată şi In textul ediţiei noastre.

Volumul de la Braşov are o introducere semnată tot de Petra-Petrescu* pe care o reproducem aici.

„I n t r o d u c e r e

Pentru întîia oară apare *WUhelm Tell* de Schiller tradus în româneşte în întregime, prima traducere din WUftelm *Tell* vrednică de Schiller. O clipa însemnată, solemnă. Publicul a aşteptat mult, dar aşteptarea î-a fost răsplătită din belşug : cu traducerea aceasta poate să se fălească literatura românească.

Dacă aş fi milionar, aş da ordin să se cumpere zeci de mii de exemplare din traducerea de faţă şi să se răspîndească pe tot cuprinsul unde se vorbeşte limba românească. Atît sunt de pătruns de importanţa educativă şi estetică a acestei drame, care nu aparţine numai literaturii germane, ci literaturii universale.

Ediţia de faţă s-a tipărit cu ajutorul «Societăţii pentru .fond de teatru român-*, în Editura librăriei Ciurcu din Braşov. In anul 1913, la Rusalii, a primit traducătorul, St. O. Iosif, suma de 800 cor., ca remuneraţie pentru munca săvîrşită. O sumă mică, aproape neînsemnată, faţă de prestaţiunea aceasta. Tocmai cînd ne pregăteam să aducem tributul laudei idealistului traducător, din prilejul apariţiei acestui volum — a răpit moartea

din mijlocul nostru pe acest «Aiindt român» (cum 1-a numit. d-1 Iorga în^ panegiric), lăsîndu-ne cu inimele pline de întristare. Nu *i-a* fost dat lui Iosif să-şi vadă roadă cu ochii: să se convingă despre marea influenţă care va avea-o această traducere a sa in rîndurile noastre. Acolo însă, unde este astăzi, poate fi fericit că a lăsat neamului său, pe lîngă lucrările sale originale, şi acest diamant preţios care — oricum l-ai întoarce — îşi trimite schinteierile sale în jocuri minunate de lumină.

Cetitorul va găsi un pasaj în actul ultim al dramei de faţă» pasajul în care împărăteasa văduvă Elsbeth se roagă de elveţieni, să o sprijinească, căci soţul ei, AIbrecht, a fost omorît mişeleşte. Elveţienii stau muţi la rugările reginei, fiindcă fostul lor stăpîn n-a săvîrşit altceva în viaţă decît că a călcat în picioare drepturile *sfinte* ale populaţiei cinstite din Elveţia. Melchthal zice, înainte de a pleca, fără de rezultatul dorit, solia împărătească :

...lacrimi poate să culeagă numai
Acela care samănă iubire !

Ce am putea face noi in clipele acestea dureroase, cînd stăm încă sub impresia zguduitoare a morţii poetului nostru iubit, decît să vărsăm lacrimi adevărate, fiindcă Iosif — de^ fapt — a «sămănat iubire" cît timp a trăit printre noi ? ! Ne plecăm deci capetele în faţa memoriei lui Iosif şi lacrămile cari le vărsăm sunt lacrămi de recunoştinţă, lacrămi cari ard, cari dor, dar cari dau tărie pentru viitor — singurele lacrămi cari sunt vrednice să se arate în orbitele ochilor noştri, singurele lacrămi de cari se va bucura şi poetul dispărut din mijlocul alor săi.

• *

Vor fi de folos cîteva notiţe, drept prefaţă a ediţiei acesteia. La sfîrşitul dramei adaug cîteva explicări referitoare la nume proprii şi cuvinte cari nu se prea folosesc la noi- — aceasta cu scopul ca şi cetitorul, care n-are putinţa să citească studii amănunţite privitoare' la W. Tell, să poată pricepe opera aceasta măreaţă".

Aici, cîteva notiţe istorice, estetice şi bibliografice.

înspre miazănoapte, în Svedia, trăia odată un popor de origine germană. înmulţindu-se populaţiunea într-un mod spăimîntătbr şi neavînd teritoriul ocupat posibilitatea să le dea nutrimentul recerut; locuitorii s-au sfătuit odată şi, după multă

chibzuială, au hotărît să tragă la sorţi şi tot al zecelea dintre bărbaţi să părăsească, dimpreună cu familia sa, locul strămoşesc şi să se stabilească într-altă ţară. Astfel a pornit într-o bună dimineaţă a zecea parte din popor spre sud, prin ţara germanilor, înspre Italia de astăzi. In Alpi a poposit cîtva timp şi, apucînd-o o furtună turbată, a fost silită ceata să stea mai mult timp locului. Locurile unde au poposit emigranţii erau frumoase şi promiţătoare de roade bogate, locuri — cum e, spre pildă, lacul Vierwaldstätt (al celor Patru Cantoane) — răcoreau aerul şi-şi deschideau bogăţia în peşti, munţii înalţi -le aduceau foloase cu pădurile lor, cîmpurile, pe cari începuseră să le cultive, cu roadă lor bogată. Trecînd timp mai îndelungat, oamenii nu se mai gîndiră la plecare şi astfel rămaseră şi se stabiliră în Elveţia de astăzi. Primul tirguşor a fost Schwyz (Schwiz), apoi urmară satele şi oraşele rînd pe. rînd, pînă ce se formară cele trei cantoane (districte) independente : Schwyz, Uri şi 'Unterwalden. Oamenii erau ţărani, pescari, vînători şi păstori — un neam neatîrnător de nimeni. Erau printre ei, nu-i vorbă, şi proprietari mai mari, de pămînt şi nobili, dar aceştia erau numai, conducători spirituali, şi nu stăpînii tovarăşilor lor. Conştiinţa ca sunt de un neam şi de o lege înflorea în inimile lor şi, ou toate că trăiau despărţiţi în trei stătuleţe, dragostea întreblaltă nu lipsea. Judecători şi funcţionari îşi alegeau din sînul lor — oameni liberi, legile lor erau hotărîrile luate înaintea judecătorului cu mînile pe două săbii împlîntate în pămînt şi scrise mai apoi în cartea legilor. Pentru ca să aibă un cirmuitor mai înalt care să-i scutească de primejdiile din afară şi pentru ca un. judecător mai înalt să judece la moarte sau la viaţă pe cel păcătos, cele trei stătuleţe se alipiră de imperiul german. Locuitorii dedeau «împăratului roman» cinstea cuvenită şi priveau pămîntul cuprins şi cultivat de ei drept feud, recunoscînd pe împăratul de domn şi judecător. In lupte săreau şi ei într-ajutor, adunaţi toţi sub un singur steag şi-şi vărsau cu bucurie sîngele pentru domnul care-i ocrotea. împăratul Frideric II, care a domnit în decursul anilor. 1215 şi 1250, le-a şi întărit cu subscrierea şi sigiliul său aceste drepturi deosebite. Dar veniră timpuri de restrişte. Rudolf de Habsburg se sui pe tronul Germaniei, ba în urma luptei de la Marchfeld (întîmplată în 1278), ajunse şi pe tronul austriac. Şapte ani după moartea lui Rudolf se sui pe tron principele Albreoht de Austria. Sub domnia acestuia, imperiul cîştigă o întindere mare, de la rîul

Mardi şi Leita pînă Ia Rin. Şi numai cele trei stătuleţe steteau in calea domnitorului, nevoind să *se* supună orbeşte, cum au făcut celelalte popoare şi state. Lanţul de moşie proprie trebuia închegat, elveţienii constrinşi să se supună legilor medievale. In loc de a denumi pe un conte drept locţiitor al său, împăratul trimise derogatori, guvernori fără inimă, cum au fost Gessîer (în Schwyz şi Uri) şi Beringer de Landenberg în Unterwalden. Şi astfel se începe lupta între poporul ţăran şi îngîmfarea bolnavă a unui împărat lacom. Cum Şi-au făcut dreptate oamenii scurtaţi în drepturi se va vedea în drama *Wilhelm Tell* scrisă de Schiller.în anii 1803 şi 1804, în ultimul timp al activităţii sale minunate.

Şi acum să trecem la figura cea mai luminoasă din întreaga dramă a lui Schiller — la Wilhelm Tedl.

Personalitatea lui W. Tell a îndemnat pe mulţi să scrie piese teatrale şi novele, avînd ca persoană principală figura eroului elveţian, chiar şi in popor se dau -jocuri» dramatice cu Tell ca erou principal. (Aşa s-a reprezentat la Frankfurt pe M. şi Heidelberg, la jubileul lui Schiller, în 1905 şi în 1913. în Badenul din Elveţia, o «piesă poporală ou cîntece şi dialoguri nouă-, scrisă de un anonim în secolul al Xll-lea.)

Chiar Goethe s-a bătut multă vreme cu gîndul să scrie *n* poezie epică, cu Tell în acţiunea principală. A avut discuţii interesante în privinţa aceasta cu prietenul său intim, cu Schiller, dar mai pe urmă n-a mai reflectat la subiectul atît de mulţămitor. In schimb a reluat Schiller firul, mai cu seamă după ce a cetit o istorie a Elveţiei, scrisă de Johannes Miiller.

In 18 februarie 1804 şi-a notat Schiller în ziarul său : «Am terminat pe *W. Teii."* Ediţia primă, în 7000 de exemplare, a apărut în tipografia şi editura vestitului editor de cărţi şi prietin al scriitorilor germani : Cotta, în Tubingen (1804). Efectul dramei a fost atît de mare, încît în anul următor (1805) a trebuit să apară o nouă ediţie a cărţii. Onorarul primit de Schiller din partea lui Cotta a fost de 1620 fiorini.

E caracteristic pentru felul de a lucra a lui Schiller că a cerut de la editorul său, Cotta — îndată după ce a început să scrie drama — o cartă specială a Lacului celor Patru Cantoane şi a cantoanelor dimprejur. Cu aceeaşi conştiinciozitate s-a folosit de cărţi istorice, mai cu seamă de cele două, scrise de Miiller şi Tschudi, încît a ajuns, el care nu fusese vreodată

în Elveţia, să dea dramei un colorit local şi o verosimilitate istorică uimitoare.

Acţiunea dramei are trei puncte culminante: *conjuraţia de la Rutli, săgetătura lui Tell* şi ontorîrea *lui Gessler.* In actul prim ni se dă expoziţiunea : descrierea localităţilor şi asuprirea neomenoasă din partea deregătorilor. Trei momente tipice ne este dat să Ie trăim pe scenă: 1. fugărirea şi scăparea Iui Baumgarten, care şi-a apărat cinstea familială ; 2. zidirea cetăţuiei-temniţe Uri şi 3. descrierea orbirei tatălui lui Melchthal. In actul prim ni se motivează adunarea de Ia Rutli, care se întîmplă în actul al II-lea. Scena I din actul al doilea, convorbirea între bătrînul baron de Attinghausen şi nepotul său Rudenz ne sileşte şi ea să pricepem marea prăpastie ca–e s-a deschis între patrioţii adevăraţi şi sufletele şovăielnice. Actele 3 şi 4 ne arată în primul plan pe W. Tell: acasă, ca tată bun, iubitor, afară din casă, ca om drept, cinstit şi răzbunător, atunci cînd nu mai vede o altă scăpare. Fapta lui personală serveşte totodată neamului său. Actul ultim (5) ne-o arată aceasta : revolta izbucneşte, deregătorii nemiloşi sunt daţi la o parte, cetăţile lor nimicite — domneşte din nou dreptatea şi viaţa patriarhală.

Asupra episoadelor întreţesute se. poate discuta dacă urnesc din loc acţiunea sau o stînjinesc (episoadele cu Rudenz, Attinghausen şi Bertha, sau episodul cu Parricida). Un lucru este sigur: chiar şi episoadele acestea conţin scene neuitate, dacă le-ai văzut la teatru sau dacă le-ai cetit numai.

întreagă acţiunea se desfăşoară în decurs de 14 zile, în anul 1307. Actul prim se petrece în ziua de 28 octombrie, adunarea de la Rutli în 8 noiembrie, săgetătura lui Tell, scăparea lui şi moartea lui Gessler în 19 sau în 20 noiembrie, iar scenele din actul ultim se petrec în 20 sau 21 noiembrie, dimineaţa.

Drama s-a reprezentat pentru întîia dată în Weimar (17 martie 1804). De atunci s-a dat de zeci de mii de ori, nu numai în limba germană, ci şi in limbi streine. Celebrul componist italian Rossini a compus o operă în 1828, foarte cunoscută şi în zilele noastre, cu libretul luat după drama lui Schiller;

In româneşte s-au tradus mici părţi din dramă, de vreo cîteva ori. Aşa, aflăm că actorul Costăehe Caragiale, unchiul Iui Ioan Luca Caragiale, a debutat în Bucureşti cu piesa aceasta (1859). In anul acesta s-a jucat în traducerea lui Winterhalder pe scena Teatrului Naţional din Bucureşti, ' actul al 2-lea.

A. Densuşianu susţine că Gh. Negrea ar fi tradus drama între anii 1830—1840. B. Marian a tradus pe *W. Tell* în „Biblioteca pentru toţi", în proză. Dr. Alex. Vaida Voevod, fragme'nte în *Viaţa românească* (a.7).

Din traducerea de faţă au apărut fragmente în următoarele reviste, jurnale şi cărţi :' Convorbiri *literare, Flacăra, Revista teatrală, Gazeta* Transilvaniei şi în volumul Tălmăciri. Traducătorul a cizelat miilt versurile — caietele sale ne-o dovedesc aceasta. Cetitorul se poate convinge comparind în Tălmăciri forma traducerii : «JTir Matten *lebt wohl!»,* versuri cari lipsesc in traducerea de faţă şi cari au să se cetească la început de tot (actul I, scena I).

Un âmbet e apa, la scaldă momeşte.
Băiatul pe verdele ţărm aromeşte.
Aude o dulce .
Cîntare de vis
Ca glasuri de îngeri
Din paradis.

Şi cum se deşteaptă din somn tresărind,
Viclenele valuri l-atrag şi-l cuprind
Şi răsună-n adîncuri :
O vin', prunc iubit ţ
Eu chem totdeauna
Şi fur pe-adormit!"

La sfirşitul volumului, Horia Petra-Petrescu a adăugat cîteva pagini de note istorice şi filologice, din care transcriem ceea ce ni s-a părut că ar putea prezenta interes. Intre paranteze drepte, completările noastre.

„Notite explicative

Agnes, aspra Agnes, crăiasa ungurilor — fiica lui Albrecht, văduva lui Andrei al III-lea al Ungariei, al celui din urmă Arpadian.

Baden, pe la *B...* — în orig. *de Ia Stein la Baden»; Stein, castelul de lîngă Baden, reşedinţa obişnuită a împăraţilor cînd petreceau în Elveţia.

Baden — oraş în Aargau.

Bruneckina — adecă Bertha de Bruneck.

buciumul din Urf — instrumentul folosit din timpuri străvechi In Uri pentru signale. Acela care sufla in bucium se chema *buhaiul* din Uri. Buhai — bivol, om tare, gras, cu glas de bivol.

bujor de *munte — Alpenruse,* în nemţ.

BUrglen — sat în Uri. Se zice că aici ar fi locuit Tell. în 1582 s-a ridicat o capelă cu numele capeio Iui *Tell* în B.

călugări, lacomii c... — adică cei din Einsiedeln.

capra trage după ea-n prăpastie pe vînător — în Elveţia există credinţa aceasta, că atunci cînd se află capra în cea mai mare primejdie, trage în prăpastie şi pe vînător. Schiller a aflat credinţa aceasta în izvoarele folosite.

cOA-a-mpârâîească *vrea să crească* — Rudolf I (1218—1291, din 1273 rege german) a fondat puterea familială a Habsburgilor. Fiul său Albrecht I (1291—1308) a vrut să sporească această putere.

chihaia de la mănăstirea din Morlischachen — economul, administratorul denumit de mănăstire; *ckehaia* — intendent.

ceauşii-mpărătesti — în orig., *Retsigen* — călăreţii greu înarmaţi, din evul mediu. *Ceauş* — aprod.

coame de Ammon — un fel de melci petrificaţi [amoniţi].

curcubeu lunar — curcubeu născut din stropii de ploaie şi razele de lună.

Cuţitoaia — Hackmesser în orig., stîncă de partea ostică a Iacului. Tot asemenea şi *Buggisgrat,* marele şi micul *Axenberg.*

doina — în orig., *Kuhreigen* (cîntec de vaci)' melodia veche naţională, pe care o cîntă sau o bucină păstorii din Alpi, în Elveţi^, cînd duc vitele la păşune. Melodia are cîteva intervale simple. Aproape fiecare regiune îşi are K. său propriu.

deregător — în orig., Voyt — preîect, judecător, intendent, administrator, guvernor etc. Iosif traduce consecvent -«deregător».

dregătorul *noUru împărătesc* — administratorul şi judecătorul suprem, denumit de împăratul.

drumul spaimei — începutul drumului St. Gotthardt deasupra localităţii Goschenen. Veşnic ameninţat de lavine. Podul *Dracului* e un pod vechi, ridicat din nou în 1830, ceva mai sus.

duca *Hansen* — ducele *Hans,* loan de Suabia (Schwaben), mai tîrziu Parricida.

Elsbeth — regina, nevasta lui Albrecht, acum văduva.

Favența — Faenza, lingă Ravenna, unde s-au luptat elvețienii în 1241 pentru împăratul Frideric al II-lea.

frații călugări — călugări mi seri cord i ani, ord. călugăresc catolic, înființat abia în 1510. Haina ordinului călugăresc este neagră.

Hacken, muntele *H.* — desparte Lacul celor Patru Cantoane de Schwyz.

Harras, Rudolf der Harras — comisul lui Gessler, Boier, căruia îi era dat să îngrijească de grajdurile domneşti şi să însoțească pe stăpînul său.

hrisovul lui Frideric al doilea, chezarul — dat de Frideric în fața oraşului Favența în 1241. In hrisovul acesta adeverea Fr. apartinerea de bunăvoie a elvețienilor de imperiu.

inelul, s-alcătuim inelul — locuitorii formau în timpurile vechi cerc, inel,, înainte de a începe pertractările judecătoreşti, sau înainte de a osîndi pe cineva la moarte etc.

insula *cea sfîntă a fericirii* — insula celor fericiți, după cum şi-o închipuiau străbunii, țara fericirii netulburate de nimic.

isnov, de isnov — degrabă ; *de isnoavă* — din nou.

jvdeț şi căpitan — în original, *Landmann und Bannerherr* — cel mai de frunte funcționar în Elveția şi nobil, care duce în luptă un steag propriu.

Kussnacht, văgăuna de la K. — un drum care duce de la Kiissnacht la Immensee, între Lacul celor Patru Cantoane şi lacul Zug.

lacăt si *zăvor la porți* — pe atunci nu aveau uşile elvețienilor zăvoare şi lacăte (lacăt şi lacăt).

Lacul celor Patru Cantoane — nemțeşte VieruJaldftdtter-See.

Leopold — fiul lui Albrecht I.

lupta — la luptă pururi înaintea noastră — în orig., «procesiunile la Roma» ale regilor germani, ca să primească puterea regală din partea papilor, mai apoi, in sensul: în lupte împotriva Italiei, cînd elvețienii mergeau imediat după împăratul.

Luțerna — oraş sub stăpinirea austriacă din 1291 [Luzern, Lucerna].

Luxemburg, contele de L. — Heinrich al VH-lea, urmaşul Iui Albrecht I pe tronul împărătesc [rege începînd din 1308; încoronat ca împărat în 1312].

mascarada — în orig., «conduct din ajunul păresimilor», cu măşti şi mare taravură [carnaval].

mitră *de vlădică* — ca vlădică nu putea ducele Hans de Suabia sâ aibă familie şi astfel îi trecea moştenirea la rudeniile sale.

Miiller Johann — Schiller a vrut să mulțămească astfel autorului Miiller [1752—1809] pentru cartea acestuia Istoria *Elveției*, amintindu-1 în decursul dramei, cu numele,

negrul munte — numire veche a muntelui *Briinig* care formează granița cantoanelor celor vechi, la sud.

oastea casei — în orig. *das Regiment des Hauses* — conducerea casei.

*omorului de tată** — şi în orig. *Vatermord;* aici: omorului de consîngean [Johannes Pameida era nepotul împăratului). Schiller a tradus prea conştiincios cuvîntul latinesc *parricida* care însemnează omoritor de rudenie. In-tr-alt loc, a ocolit Iosif cuvîntul, traducîndu-1 cu «păcat grozav».

oraş străvechi din uremite pâpînîlor — cetățuia romană de la graniță, Findonissa, nimicită în 594.

oraşul lui Sfîntu Petru — Roma, oraşul papilor, a urmaşilor sflntului Petru.

podind — în orig., *Alpentrlft* (păşune în Alpi), vale închisă, pe cimp.

pălăria — semnul ducilor austrieci, spre deosebire de coroana regelui.

pana de păun — semnul cavalerilor.

pana *pe buza lui se mişcă* — i-au pus o pană pe buze să vadă dacă mai respiră.

Parricida -— ducele Suabiei, nepotul lui Rudolf de Habsburg. S-a născut în 1290 şi a murit după 1312. A omorît pe unchiul său, împăratul Albrecht I, cu alți complici, în 1 mai 1308 la Rheinfelden şi a plecat să-şi ispăşească păcatul în Italia

Rheinfeld — în Aargau. Schiller a folosit numirea aceasta cu toate că ştia că numai Înainte de omorîrea lui Albrecht a fost reşedința cîtăva vreme in Rh.

Ruodi, Werni, Kuoni, Seppi, Jennl — forme diminutive, de ninerare [alintare], de la Rudolf, Werner, Konrad, Joseph şi' Johann.

zbirii-mpătrăteşti — în orig., «călăreții-. Zbiri, pînă în 1809 se numeau in Italia agenții (servitorii) poliției şi ai justiției.

senior, marele s... — în original, Bannerherr — nobil, care duce în luptă un stindard (steag, flamură) propriu.

Simon" şi Ivda-s' astăzi — sfinţii din călindar, ziua de 28 oc'tomvrie st. n. .

stăpîn pe argaţii *tăi* — in original, Pair — în Francia şi Anglia, vasalul nemijlocit al coroanei, m drepturi egale (de multe ori) *cu* ale regelui.

Stiissi — o derivaţie de la numele *lustus.*

ţara albă — numire veche a văii Hasli superioare.

Tell — înţelesul cuvînlului *tell* este : cel care *nu* se gîndeşte mult. Vine de la *talen (dalen),* care însemnează: copilăros, care se joacă ca copiii.

Thurgău — Elveţia nordostică, cu oraşul Zurich.

trabant al curţii — sergent, gardist pedestru, aici : unul care se învîrte slugarnic împrejurul curţii.

Vchtland — mai cu seamă cantonul Freiburg de astăzi.

vornic — în orig., -«dregător peste muncitorii robotaşi»-

V'ălty — cuvînt de gingâşire, de la Walther.

Winkelried — denumit de cavaler din partea împăratului Frideric în 3 240, după lupta de la Favenţa.

Ziiricn, în slujba priore-i din Z. ; stariţa *(priora)* cea atotputernică a mănăstirii de călugăriţe din Z., căreia îi erau supuşi mulţi locuitori din Elveţia."

H. Petra-Petrescu informează că pentru aceste „notiţe" s-a folosit de „ediţia profesorului universitar din Lipsea G. Witkowski". Pe marginea introducerii *sale şi* a „notiţelor" sînt de făcut cîteva precizări. Dintre fragmentele din *WUhelm Tell* tipărite în periodice, cel din *Gazeta Transilvaniei* este postum şi, de altfel, reproduce întocmai textul din volum. Popularea Elveţiei, aşa cum este descrisă în introducere, este de domeniul legendei, nu al istoriei. Respectivul teritoriu s-a afîat succesiv sub stăpînirea romanilor, a alemanilor şi burgunzilar (sec. al V-lea), în sfîrşit, a francilor (sec. al Vl-lea), într-adevăr triburi germanice, dar nu venite din Suedia, ci din Europa centrală. încadrarea Elveţiei în Imperiul romano-german s-a produs îri secolul al Xl-lea.

„Piesa poporală cu cîntece şi dialoguri" nu putea sa fie scrisă în secolul al Xll-lea.* Eroul legendai al elveţienilor îh lupta pentru libertate împotriva casei de Habsburg a trăit în secolul al XlV-lea; se spune că s-ar fi înecat pe la 1354, încereînd sâ salveze pe cineva care căzuse în Sch&chenbaeh. Pe la jumătatea

secolului următor, a devenit personajul urmi cîntec popular. Piesa, anonimă, a fost scrisă la începutul secolului al XVI-lea (coa 1511) şi poartă titlul Urner *Tellspiel.* Tot în secolul al XVI-lea, legenda a fost dezvoltată de un medic din Zurich, Jakob Ruof (3500—1558), îh *O piesă frumoasă $i veselă* despre *piusul şi cel dinţii conjurat* WitfieJm Tell *(Ein hiipsch und lustig Spiel von dem frommen und ersten Eydgenossen WUhelm Thellen,* 1545).

Goethe a fost într-adevăr preocupat de figura luptătorului elveţian. El i-a propus lui Schiller subiectul, pornind de la *Cronica helvetă* a lui Aegidiuş von Tschudi (1505—1572).

Cel numit de către Pamcida „vărul Leopold" este Leopold I de Habsburg, duce îmtre 1308 şi 1326.

Cete trei „cîntece" publicate în 1905 sînt un indiciu că St. O. Iosif era încă de atunci preocupat de traducerea piesei lui Schiller. Confirmarea o aflăm într-un articol din 1906 al lui IonScurtu: „Cu modesta răbdare de artist şi cu acea conştiinţă serioasă care-1 caracterizează deopotrivă ca om şi ca -poet, d. Iosif pregăteşte acum o traducere a dramei lui Schiller, *Wilhelm Tell,* conţinutul sufletesc şi eroic al căreia ar fi aşa de binevenite în faza actuală a evoluţiei. neamului nostru..." (Traducerile *literare la noi,* III, în Sdmarcatorul, V, nr. 31, 30 iulie 1906, p. 610). Cu opera lui Schiller, Iosif a luat contact în vremea şcolarităţii. In clasa a V-a gimnazială, la Sibiu, citea din Don *Carlos* şi Măria *Stuart,* în traducerea lui Iacob Negruzzi, şi le rezuma conţinutul în scrisorile adresate lui Aurel Pop, fostul -coleg de la Braşov, mărturisind că nu „înţelege în tot locul nici Don Carlos, nici. *Măria Stuart,* şi apoi trebuie să cunoşti .întreaga istorie a Spaniei sau a Angliei..." (Din corespondenta lui St. O. Iosif *în 1890,* în *Convorbiri literare,* nr. 2, februarie 1315, p. 178—179). Dintre piesele istorice ale lui Schiller, *WUhelm Tell* avea sâ-1 intereseze cu deosebire pe poet. Cînd Natalia Negru, pe care o cunoscuse de cîteva luni, .a început să înveţe. limba germană, la îndemnul lui, cel dinţii text literar c e i 1-a recomandat a fost piesa despre eroul elveţian. La 15 iulie 1903, Natalia îi scria din Moldova, într-o epistolă versificată.• «Eu de vorbă m-am ţinut, / La nemţeşte-am început. / Şi în. curînd mă socot / Să traduc pe Wilhelm tot" (Corespqndenfâ, ediţie îngrijită, note şi cuvînt înainte de Horia Oprescu, Editura pentru literatură, 1969, p. 142).

In genere, Iosif a realizat traducerea operelor de mai mare întindere la solicitarea unor instituţii ; altminteri, exista riscul ca manuscrisul să rămînă nevalorificat. Pentru *Wilhelm Tell,* poetul a găsit un plasament abia în primele luni ale anului 1913. O înţelegere cu „Societatea pentru fond de teatru român" va fi existat încă- din anul anterior, tn aprilie 1912, traducătorul avea gata primele trei acte. Anunţînd lucrul acesta, o notă din *Flacăra* adăuga : „Va ft mai mult decît o operă literară, va fi o *faptă bună.* într-adevăr, nu cunoaştem lucrare străină care să ne fie mai de lipsă decît tragedia marelui poet german — acest nemuritor imn înălţat libertăţii şi iubirii pentru cei mici" (Ecouri, în *Flacăra, 1,* nr. 25, 7 aprilie 1912, p. 200). La începutul anului 1913, „Societatea pentru fond de teatru român* se afla în posesia traducerii integrale, pe care o încredinţa pentru cuvenitul raport secretarului ei literar, dr. Horia Petra-Petrescu. Acesta şi-a întocmit raportul în martie, dar 1-a tipărit abia peste cîteva luni, în *Revista teatrală,* I, nr. 3, mai-iunie 1913, p. 171—176. Raportul conţine la început cîteva aprecieri asupra dramei, apoi date sumare despre traducerile în româneşte din Wilhelm *Tell* (cele menţionate şi în Introducerea reprodusă mai sus). După sublinierea meritelor Iui St. O. Iosif ca traducător din literatura universală, este elogiată versiunea românească a lui Wilhelm *Tell* realizată de el, dar se fac şi unele obiecţii critice de amănunt. Este vorba de cîteva construcţii forţate („să-I *cuvînt de bine", „fac* danţ cu omul") şi de traducerea necorectă a unor expresii germane (*„dos Regiment des Hauses",* expresie tradusă prin „oastea casei", în loc de „conducerea casei" ; *„die grosse Frâu* zu *Zurlch",* expresie tradusă prin „Precista din Zurich", In loc de „stareţa din ZOrich"). In ceea ce priveşte tălmăcirea celei de-a doua expresii, avem a face cu o interpretare greşită: Iosif a crezut că „die orosse Frâu" (marea, înalta doamnă) este Maica Domnului, patroana unei biserici sau mînăstiri. Traducerea greşită a primei expresii denotă, tnsă, un minus în ceea ce priveşte •cunoaşterea limbii germane. O eroare similară face traducătorul şi arunci cînd transpune expresia *„ins Schwarze treffen"* prin „să nimerească-n negru" (actul III, scena a III-a, r. 370), corect: ^să nimerească ţinta". Unele obiecţii ale Iui Petra-Petrescu sînt nefondate. „Dar împăratul nu şi-a-ngăduit / *Ce tu..."* este o construcţie corectă, ca şt „o viitură-a *apelor".* Raportorul informează că poetul a fost de

acord să facă îndreptările cerute şi propune ca lucrarea să fie remunerată cu suma de 1000 coroane, sau cu cea mai mare parte din această sumă, în cazul în care se va extrage din ea şi un premiu pentru o altă piesa. îndreptările n-au mai fost operate în text. Numai cuvîntul „Precista" a fost înlocuit, probabil de îngrijitorul volumului, cu latinismul „prioră" (stareţă).

Spre sfîrşitul primăverii anului 1913, St. O. Iosif s-a dus la Braşov, unde i s-a fixat şi achitat onorariul, pe care 1-a cheltuit cu o „nepăsare bolnavă". înfăţişarea şi comportamentul poetului vădeau un îngrijorător declin fizic şi sufletesc: „Ochii îi erau tulburi. In colţul gurii avea cîte o trăsătura dureroasă..." (H. Petra-Petrescu, *Ştefan O. Iosif — Cîteva* amintiri;.

Volumul, apărut în iulie 1913, s-a tras într-un tiraj de 2000 exemplare, cifră destul de ridicată pentru acea vreme.

Tot ceea ce s-a scris în preajma apariţiei volumului şi îndată după aceea reia ca un leit-motiv două idei: actualitatea mesajului social-politic al piesei lui Schiller şi calitatea Iul Iosif de cel mai indicat tălmăcitor al acesteia. Elveţia luptînd pentru demnitate naţională şi pentru eliberarea de sub stăpînirea austriacă oferea într-adevăr o imagine izbitor de asemănătoare cu aceea a Transilvaniei ce se pregătea să scuture aceeaşi stăpânire opresoare. „Şi e bine, mai ales — scria revista Hamuri —, că *Wilhelm Tell* apare în Ardealul nostru, această Elveţie a luptelor pentru dreptate naţională, această ţară în care înfloreşte cea mai frumoasă literatură militantă. De prisos să mai vorbim de valoarea traducerii. Ea e făcută de cine trebuia s-o facă, de sinourul care putea s-o facă" (Cronica, în Ramuri, nr. 12—18, 15 iunie-15 septembrie 1913, p. 399). In termeni similari a salutat apariţia volumului şl revista *Flacăra*: „Traducerea este de o exactitate remarcabilă şi redă pe deplin acea impresie de solemnă înălţare a unui popor întreg, demn şi mîndru, care e însuşirea cea mai caracteristică a dramei lui Schiller. Traducerea face parte din activitatea lui St. O. Iosif din ultimele vremuri, cînd concepea poezia în felul vechilor aezi. *Wilhelm Tell* este o operă de educaţie naţională, executată cu cele mai viguroase mijloace artistice; de aceea publicarea el va face să se răspîndească pînă departe un fior de poezie virilă şi mîndra, în clipele de efeminare, de singularizare şi de *morbidezza* prin care pare a trece literatura originală, în anumite aspecte ale ei" fEcouri, în *Flacăra,* II, nr. 46, 31 august 1913, p. 368). In sfîrşit, C. Spiru Hasnaş, elogiind traducerea şi cerînd înscrierea ei în

repertoriul teatrelor adăuga : „Pentru eîntărețul viguros al celei de a doua redeşteptări naționale, *WUhelm Tell* era fireşte subiectul cel mai atrăgător, pentru că nici într-o piesă nu se găseşte urî tablou atît de vast şi alcătuit totuşi din elemente atît de concrete al înălțării mîndre spre neatîrnare, dorită şi făurită de un neaim întreg... St. O. Iosif avea şi mediul prielnic (vai, cît de prielnic !) pentru a simți cu intensitate gîndul mare al dramei, şi tendințele personale ale artei sale îl îndemnau să caute expresie acestui gînd." *WUhelm Tell,* în traducerea lui Iosif, era propus ca un model „pentru drama țărănească, aşa cum ar trebui să- se înfățişeze ea în româneşte, ca să pară răsărită din pămîntul țării şi să poată intra în domeniul artei" (*„WUhelm Tell" în traducerea lui St. O. Iosif,* in *Flacăra,* II, nr. 47, 7 septembrie 1913, p. 376). Făcînd bilanțul literar al anului 1913, Ion Trivale consemna şi el apariția traducerii : „...poezia românească îşi sporeşte patrimoniul cu traducerea minunată a lui *WUhelm Tell,* a cărui atmosferă de idilă şi eroism patriarhal şi-a găsit interpretul indicat în dispărutul Iosif (*Anul literar 1913,* în Ion Trivale, Cronici literare, Depozitul general Socec, f.a.).

St. O. Iosif însuşi a semnalat, ca şi comentatorii citați, similitudinea de situație dintre Elveția lui Wilhelm Tell şi Transilvania subjugată, declarînd că tocmai aceasta 1-a îndemnat să traducă piesa. Mai mult chiar, el sugera ca piesa să fie folosită ca lin mjloc de încurajare a românilor transilvăneni în lupta lor." Acestea le-a spus într-un articol pe care n-a apucat să-1 tipărească şi'oare a" apărut postum : *Wilhelm Tell şi Avram lancu* (*Flacăra,* III, nr. 20, 1 martie 1914, p. 162—163). Paralela este cît se poate de elocventă. Dezvoltînd-o, poetul îşi destăinuia proiectul de ă scrie o piesă despre eroul • transilvănean, la sugestia celei dedicate de Schiller bravului helvet

Dintre scriitorii germani, Friedrieh Schiller este cel care s-a bucurat la noi de o atenție deosebită. Opera lui a pătruns mai intii în Transilvania, unde, încă în timpul vieții poetului, s-a reprezentat pe scena primului teatru din Sibiu piesa Die *Răuber* (Hoții,). Spectacolul, în germană, s-a dat în 1788, la numai şapte ani după ce piesa fusese scrisă. Tot în germană, aceeaşi piesă a fost jucată la Bucureşti de către trupa lui Johann Gerger, în cadrul turneului său din 1818—1820. Cele dîntii traduceri în limba română, din poezia lui Schiller, par a fi cele ale lui Hrisoverghi. Către jumătatea secolului trecut, au avut loc şi primele reprezentații in româneşte cu piese ale marelui poet german. In 1850, trupa lui Costache Caragiali juca Intriga si *amor,* iar în stagiunea 1859—1860, C. A. Roselti, director al Teatrului mare din Bucureşti, punea în scenă *Don Carlos* şi *Wilhelm Tell.* Scriitorii noştri au văzut în Schiller un exponent ilustru al literaturii militante puse în serviciul dreptății şi a libertății. Aşa l-au elogiat Heliade Rădulesou în oda *La Friedrieh Schiller,* scrisă şi publicată în 1859, şi Gheorghe Asachi, în broşura In amintirea *zilei de 10 noemvrie 1859. Prima seculară a naşterei lui F. Schiller,* sublim *cantor de virtute şi* patriotism, tribut de *admirare depune, în numele* giunimei române, un *veteran.* Broşura euprindea şi traducerea unei poezii : Credința *(Die BUrgschaft).* Textul articolului aniversar a fost reprodus, cu titlul *Apoteosul lui Schiller,* in *Calendarul* pe 1860 scos de Asachi, care a mai adăugat şi cîte D scenă din Wilhelm *Tell şi Jeanne d'Arc.* Prin oda lui Heliade, articolul şi traducerile lui Asachi; cultura noastră a participat la aniversarea centenarului naşterii lui Schiller, aniversare sărbătorită in Europa şi peste Ocean, La Bucureşti, cu acelaşi prilej, colonia germană a argamzat o festivitate, consemnată^ de presă, la care s-a reprezentat,; între altele, şi actul I din *Wilhelm Tell.* In deceniile următoare, piesele lui Schiller au intrat în număr din ce în ce mai mare în repertoriul permanent al teatrelor din Bucureşti. Iaşi şi alte centre : *Conjurația lux Fiesco, Don Carlos, Hoții* (*Briganzii*),*,Măria Stuart, Moartea lui Wallenstein* etc. în ceea ce priveşte traducerile de piese tipărite în volum, cea dintîi pare a fi *Intrigă* şi *amoru,* apărută la Bucureşti, în 1852, în tălmăcirea lui Ş., Mihăleşcu, după un Intermediar francez : „de la Alex. Dumas*. Au urmat : *Moartea lut Wallenstein,* tradusă de E[milia] M[aiorescu] (Iaşi, 1864), Hofii, Fiesco, CaboZâ si *amor,* traduse de Iacoib Negruzzi (Iaşi, 1871}, Fecioara din *Orleans,* tradusă de S. I. Grossmann (Iaşi, 1878). In primul deceniu al secolului nostru se remarcă traducerea Măriei Cunțan (*Fecioara din Orlians,* Sibiu, 1909} şi a lui George Coşbuc (*Don Carlos,* Bucureşti, 1910).

Cînd a scris Pseudokirtegetifcos, A. I. Odobescu nu-1 putea uita, fireşte, pe Wilhelm Tell, iscusitul vînător care şi-a.valorificat dibăcia de arcaş în lupta pentru eliberarea patriei sale. In partea a V-a a lucrării, el aminteşte „voiosul .şi semețul cîntec al plăiaşului elvețian, cadențat de muza lui Schiller, amanta libertății". Este vorba de cîntecul intonat de fiul lui Tell, Wal-

ther, la începutul actului III. Odobescu citează în germană acest cîntec şi-1 traduce în proză, Intr-o notă de subsol. In continuare, scriitorul dedică o pagină frumoasă piesei lui Schiller — .cea mai expresivă poemă a vieții vînătoreşti, eroica dramă a Iui Guilom Tell, în care răsuflă peste tot aerul liber şi curat al plaiurilor alpestre şi iubirea necumpătatâ de patrie a cetățenilor liberei Elveții". „O țară întreagă — adaugă Odobescu — scăpată din robie numai prin inima vitează şi prin săgeata dibaci-mînată ale unui vînător, iată desigur cea mai falnică izbîndă cu care se poate mîndri vînătoria".

Transilvănenii i-au arătat lui Friedrich Schiller aceeaşi admirație, cu un accent special în plus, în circumstanțele luptei lor împotriva oprimării sociale şi naționale. Dacă acordăm credit lui Aron Densuşianu, prima traducere a lui *Wilhelm Tell,* efectuată prin 1830—1840, aparține transilvăneanului Gh. Negrea. Această traducere, citată de Horia Petra-Petrescu după Gh. Bogdan-Duicâ, s-a pierdut. George Barit a tradus şi publicat în Foaie *pentru minte, inimă şi* literatură proză şi maxime, scene din *Intrigă şi* iubire. *Don Carlos, Conjurația lui Fiesco, Măria Stuart.* Andrei Mureşanu a făcut şi el traduceri şi prelucrări, aşezîndu-1 pe Schiller printre acei poeți ale căror versuri „au contribuit foarte mult la repurtarea cutărui triumf, Ia recîştigarea libertății şi a independenței naționale" (cf. Ion Breazu, *Schiller la* românii *dm* Transilvania, în *Steaua,* VI, nr. 7, 1955).

Cu câțiva ani înaintea Iui St. O. Iosif, alți doi transilvăneni au abordat *Wilhelm Tell.* Pentru ei, ca şi pentru Iosif, eroul elvețian apărea în aceeaşi lumină în care-l văzuse şi Heliade Râdulescu : „Guilelm TeU de aceea a ştiut a învinge şi a-şi elibera patria, pentru că femeia Iui i-a zis «du-te să mori ; din pîntecele meu nu voi voi să iasă un pui de sclavă»" (Literatura = po*litica,* conferință ținută Ia Ateneu în ziua de 10 decembrie 1867). Cel dintîi transilvănean, I. Baciu, a prelucrat în trei acte piesa lui Schiller, pentru trupe de amatori. Prelucrarea a apărut la Braşov, în colecția scoasă de „Societatea pentru fond de teatru român". Al doilea, Alexandru Vaida Voevod, a publicat un fragment de traducere în Vîafa *românească,* I, nr. 10, 1906. Despre această traducere, revista *Convorbiri* (I, nr. 2, 15 ianuarie 1907) scria: „Se vede că traducătorul, urmărind să reproducă prea de aproape textul şi forma originală, nu a ținut în seamă muzicalitatea şi topica firească a limbii noastre".

După cum St. O. Iosif afla în drama lui Schiller un îndemn şi un model pentru o piesă despre Avram lancu, tot un transilvănean, Ghiță Pop, pornise, cu două decenii înainte (1891), de la ea pentru a compune o tragedie, al cărei erou este fruntaşul altei mişcări populare a românilor ardeleni, *Horia.*

In sfîrşit, pentru a încheia seria traducerilor piesei Wilhelm *Tell,* anterioare celei a lui Iosif, să mai citam versiunea în proză a ziaristului bucureştean B. Marian. Această versiune a apărut în nr. 328 a „Bibliotecii pentru toți", aşadar prin 1908—1909.

Nici una dintre traducerile lui *Wilhelm TeU* realizate înaintea lui Iosif nu putea fi socotită corespunzătoare. Şi în cazul acesta, poetul Tălmăcirilor a fost cel dintîi care a dat o transpunere valoroasă. Ca întotdeauna, el este foarte atent în redarea sensurilor şi în respectarea formei originalului. Versurile sale curg firesc şi preiau din model încărcătura poetică. Spre exemplificare, propunem cititorului să confrunte textul românesc al celor trei „cîntece" de la începutul piesei cu textul german, pe care-l transcriem aici din Schîllers *Werke,* Band III—VI, herausgegeben von Rudolf von Gottschall, Berlin, Verlaganstalt Urania [f.a.], p. 783—784 (numerotăm versurile ca în ediția noastră):

FISCHERKNABE

Es lăchelt der See, er ladet zum Bade,
Der Knabe schlîef ein am griinen Gestade,
Da hort er ein Klingen,
Wie FlOten so suss,
Wie Stimmen der Engel
Im Paradies.

Und wie er erwachet in seliger Lust,
Da spielen die Wasser ihm um die Brust
Und es ruft aus den Tiefen :
Lieb Knabe, bist mein !
Ich locke den Schlăfer,
Ich zieh' ihn herein.

HIRTE

(auf dem Berge)

Ihr Matten, lebt wohl !
Ihr sonnigen Weiden!
Der Senne muss scheiden,
Der Sommer ist hin.

Wir fahren zu Berg, wir kommen wieder,
Wenn der Kukuk ruft, wenn erwachen die Lieder,
Wenn mit Blumen die Erde sich kleidet neu,
Wenn die Brunnlein fiiessen im lieblichen Mai.
Ihr Matten, lebt wohl !
• Ihr sonnigen Weiden !
Der Seime muss scheiden,
Der Sommer ist hin.

ALPENJAGER

Es donnern die Hfihen, es zittert der Steg,
Nicht grauet dem SchQtzen auf schwiridlichtem Weg;
Er schreitet verwegen
Auf Feldern von Eis,
Da pranget kein Fruhling,
Da grunet kein Reis ;
Und unter den Fussen ein nebliches Meer.
Erkennt er die Städte der Menschen nicht mehr;
Durch den Riss nur der Wolken
Erblickt er die Welt,
Tief unter den Wassern
Das griinende Feld.

Iată acum, pe. două coloane, cîntecul fiului lui TeU (actul III, scena I), citat şi de Odobescu, în germană (din aceeaşi ediţie, p: 823) şi în română :

Mit dem Pfeil, dem Bogen,	Cu arc şi săgeată
Durch Gebirg und Thal	Prin munţi şi prin văi
Kommt der Schutz gezogen	Arcaşul s-arată
Friih am Morgenstrahl.	Cu raza dintâi.
Wie im Reich der'LOfte	Cum vulturul este
Konig ist der Weih —	Rege-n înălţimi,
Durch Gebirg und Kliifte	Rege-arcaşu-i peste
Herrscht der Schutze frei.	Culmi şi adîncimi.
Ihm gehort das Weite,	Tot ce-aîeargă zboară
Was sein Pfeil erreicht,	Prin poieni şi grui
Das ist seine Beute,	Pasăre sau fiară,
Was da kreucht und fleugt.	Toate-s prada Iui.

William Shakespeare

(p. 357) VISUL UNEI NOPŢI DE VARA

In *Viaţa românească*, VII—VIII, nr. 2-5, februarie-mai 1913, p. 209-221, 236-253, 5-29, 159-182. Un fragment — actul II, scena I — intitulat *Robin Puck-Băiat bun*, a apărut mai înainte în *Flacăra*, II, nr. 3, 3 noiembrie 1912, p. 19.

Variante în Flacăra:

r. 4 tu/e-nflorite
r. 11 Globul lunii *călător,*
r. 16—17 *Cu înaltele crăiţe*
Ce-i slujesc de jupîniţe...
r. 19—20 *Vezi mici.pete : sunt* rubine,
Juraeruri favorite.
r. 31 •Fereşte-ţi dar stăpîna şă *n-o* vadă;
r. 41 Dar ea nu vrea cu nici un preţ sâ-1 piardă,
r. 48 Că bieţii silfi s-ascund prin *ghinzi* de spaimă.
r. 50 Sau mutra şi aiura ta mă-nsalâ,
r. 53 Cei ce te ştiu „Robin — bâiai-bun".
r. 69 Sunt vagabondul *cel* neastâmpărat
r. 71 *Ades ii* fac să rfdă pe-Oberon,
r. 75—76 Cumetrei, şi cînd duce *ea* ulciorul
• *La gură,* eu de nasul ei m-anin.

St. O. Iosif a început să traducă efectiv din Shakespeare probabil pe la sfîrşitul anului 191J — începutul anului' 1912. In orice caz, în 1912 a publicat în *Flacăra* primele, fragmente traduse (în afară de cel citat mai sus, şi părţi din *Romeo şi Julieta).* Poetul s-a angajat în această anevoioasă întreprindere stimulat de AL Davila, care din 1912 făcea din nou parte din conducerea .Teatrului Naţional din Bucureşti. La rubrica *Ecouri, Flacăra* din 7 iulie 1912 (nr. 38, p. 304) anunţa : „Distinsul nostru colaborator, d-1 St. O. Iosif, traduce, din însărcinarea Teatrului Naţional, *Romeo şi Julieta,* celebra tragedie a Iul Shakespeare, în forma ei originală". In completare, o notă din Romuri (nr. 12-18, 15 Iume-15 septembrie 1913, p. 319) ne informează: „D-1 A1. Davila, care se interesa de aproape de această activitate a poetului nostru (activitatea de tălmăcitor, *n.n.),* a primit, pentru Teatrul Naţiorial din Bucureşti, două sau trei traduceri din Shakespeare". A treia traducere va fi fost Hamlet, cum ar, rezulta şi din articolul lui Hoţia Petra-Petrescu, citat de noi în comentariul privitor la *Talismanul* de Ludwig Fulda. La Braşov,, în primăvara anului 1913, poetul îi spunea' lui Petra-Petrescu că are „gata" *Romeo şi Julieta, Visul unei nopţi de vară* şi *Hamlet.* Poate că totuşi ultima traducere nu era terminată.

In 1953, G. Călinescu şi colectivul de documentare comunica Ia rubrica *Material documentar* din Stadii şi *cercetări de istorie-literară şi folclor (11,* p. 230) că în muzeul Institutului intraseră» împreună cu alte manuscrise, şi „ffamîet, de Shakespeare, fragmente de caiete şi o copertă de piele cu titlul piesei", precum şi „Un *vis al unei nopţi de vară,* de Shakespeare, 1 caiet*. De re-

ținut că în lista de manuscrise figurează şi *„Twelfth Night* Or *what you wiîl,* de Shakespeare, 1 caiet necomplet şi fragmente". In sfîrşit, după *A douăsprezecea noapte,* au fost găsite şi ciornele unei a eincea traduceri din Shakespeare : *Richard III.* Manuscrisul, păstrat la Biblioteca filialei din Cluj a Academiei, ne-a fost semnalat încă din 1964 de către Tiberiu Avramescu (v. monografia noastră *St. O. Iosif,* p. 172). Aceste cinici traduceri ar confirma faptul că poetul intenționa să transpună în româneşte opera integrală a marelui dramaturg englez, care-1 cucerise, insuflîndu-i o admirație entuziastă. însoțind un grup de scriitori la o şezătoare literară în Dobrogea, le-a vorbit confraților o noapte întreagă, într-un hotel din Tulcea, despre tălmăcirea operelor Iui Shakespeare la care lucra, despre filozofia dramaturgului, despre marea satisfacție pe care i-ar procura-o realizarea unor versiuni româneşti bune a acestor opere. „Tot ce a gîndit omenirea de sute de veacuri — perora poetul — e acolo. O comoară peste care murți treceau cu o inconştiență revoltătoare. Scrierile lui Shakespeare ar trebui să formeze biblia fiecărui scriitor. Sub specie aeternitatis, ce suntem noi pe lîngă el ?" (I. U. Soricu, *St. O. Iosif — Amintiri,* în Almanahul presei *române pe 1826,* p. 106.)

Ce text va fi folosit Iosif pentru traduceri ? Intr-un articol publicat în anul 1974, poetul Ştefan Augustin Doinaş face o remarcă interesantă : „Delicat şi modest, St. O. Iosif a simțit din cînd în cînd nevoia de a -"înfrumuseța» originalul, adăugind rima acolo unde aceasta nu exista. Traducerile din *Romeo* si Juiieta, făcute probabil după o versiune germană, ne oferă o asemenea mostră: în felul acesta, tălmăcitorul îl anticipează pe Ion Barbu care, transpunînd — cu mijloace proprii superioare — scene din *Richard III,* a sacrificat tonul specific poeziei dramatice a originalului shakespearian, menit rostirii pe scenă, în favoarea unor reuşite lirice." Reținem deocamdată ipoteza privind utilizarea unui intermediar german. Un pasaj din articolul lui Horia Petra-Petrescu ar dezminți această ipoteză. Intrebîndu-1 pe Iosif, publicistul a primit un răspuns categoric : „— Din englezeşte, piesele lui Shakespeare ? — Fireşte, din original. Am învățat anume englezeşte." Faptul că manuscrisul cuprinzând fragmentele traduse din *A douăsprezecea noapte* poartă titlul în engleză ar confirma răspunsul dat de traducător lui Petra-Petrescu. E greu totuşi de presupus ca poetul a învățat „anume englezeşte" într-un timp atît de scurt, încît să lucreze direct pe dificilele texte shakespeariene. Probabil că adevărul stă undeva la mijloc. Traducătorul va fi avut în față şi originalul englez, dar şi o versiune în alta limbă, germană sau franceză. In 1905, el procura — ce-i drept, pentru soția sa, care îşi pregătea licența — două volume din operele lu^ Shakespeare şi comanda restul de patru volume la Paris, de unde am putea deduce că era vorba de o versiune franceză (scrisoare către Natalia Iosif, în *Corespondentă,* p. 263).

In ceea ce priveşte fidelitatea traducerilor, remarca de mai sus a lui Ştefan Augustin Doinaş se cere amendată în sensul că. prelucrarea lirică a originalului shakespearian este la Iosif neînsemnată şi nu afectează varietatea de ton din tragedie. In privința comediei, semnalăm o altă operație, anume adaptarea la posibilitățile şi nevoile unui spectacol de teatru modern. în original, *Visul unei nopți de vară* are cinci acte, cu, respectiv„ două, trei, două, două, două scene. In versiunea lui St. O. Iosif„ materialul este distribuit in numai trei acte, dar in foarte multe scene, corespunzător uzanței din teatrul modern, unde „scena" este o unitate determinată de intrarea sau ieşirea unui personaj. Confruntarea cu originalul dezvăluie şi omisiunea în traducere a unor pasaje. Cînd s-a pregătit pentru tipar al treilea volum din Opere de Shakespeare apărut în 1956 la. E.S.P.L.A., versiunea lui Iosif din Visul unei *nopți de vară* a fost supusă unei revizuiri de către Florin Tornea, care a redat piesei structurarea pe acte şi scene din original şi a reintegrat in text, în tălmăcirea sa, versurile omise, fapt semnalat în note de subsol. In rest, revizuirea confirmă obiectiv corectitudinea traducerii pe toată întinderea ei. Intervențiile asupra versurilor lui St. O. Iosif sînt foarte puține şi, în general, se justifica numai atunci cînd poetul a comprimat unele pasaje. In celelalte cazuri, modificările sînt inutile, sau chiar arbitrare. De exemplu : *A tale* nazuri, ori, de nu *voieştl* (Iosif) — Capriciul *tău, ori, dacă nu voiețti* (textul revăzut); *Să-mi dai copilu-ntăi — si viu cu tine* (Iosif) — De-mi dai *băiatul,* o sa *merg cu tine* (textul revăzut); *Ba nu, ci să păstreze jumătate / $i pentru ochii* prietenului care *I îmi face mie-asemenea urare* (Iosif) — *Ba, jumătate din urare cază f Pe ochii celui ce aşa-mi urează* (textul revăzut). Am spune că, in asemenea cazuri, prima formulare era mai expresivă.

Ce-1 va fi determinat pe St. O. Iosif să elimine pe alocuri cîteva versuri (de la două Ia cinci) ? Doar în vreo trei rînduri, omisiunile depăşesc zece-douăzeci de versuri. De observat că omisiunile nu prejudiciază înțelesului scenei respective. Mai mult

chiar, ele au adesea aspectul nu al unor decupări ca atare, ci al unor comprimări.

Cu totul altfel stau lucrurile în privința indicațiilor scenice: în original, aceste indicații sînt foarte sumare. Tehnica teatrală, rudimentară în vremea lui Shakespeare, nu cunoştea decorurile, jocul de lumini etc. La sfîrşitul scenei I din actul III, în original se menționează doar r „Ies toți" ; In versiunea lui Iosif (scena a XVII-a, actul II), indicația se amplifică astfel : „Toți întră sub umbrarul ce se deschide în fund. Raze de lună verzi, roşii şi viorii se amestecă-ntre ele. Cînd au intrat cu toții, umbrarul se închide." Asemenea dezvoltări se întîkiesc şi in alte locuri, ca şi,unele precizări referitoare la direcția mişcării personajelor pe scenă. „Iese" devine „Iese prin dreapta", „Intră Hermia" se transformă în „Intră Hermia din stînga".

Reîmpărțirea piesei în acte şi scene, comprimările unor replici, indicațiile scenice dezvoltate atestă priceperea unui om de teatru. Dar St. O. Iosif nu avea această calitate. Experiența sa în dramaturgie era limitată,- el rămăsese un amator în acest domeniu, fapt dovedit şi de piesa sa *Zorile,* construită nedibaci. Toate acestea ne fac să presupunem că poetul a folosit pentru traducerile din Shakespeare versiuni prelucrate pentru scenă de altcineva. Prescurtările de text sînt, de altfel, obişnuite in teatru. Comentînd un spectacol cu *Iuliu Cezar* de Shakespeare, dat de Teatrul Național din Bucureşti în septembrie 1901, Pompiliu EJiade critica modul în care se făcuseră prescurtările, dar admitea în principiu „cupurile",- menționînd că acestea trebuie să se aplice „lucrurilor cu totul secundare*. „Tragediile lui Shakespeare — era de părere Eliade — sint adesea realmente puțin cam lungi, jnsâ a şti să faci cupuri e*te o veritabilă artă" fCou*ser'ies Litteraires^* III, Bucarest, 1903, p. 16—17). Se poate spune că tăieturile din traducerile Iui Iosif sînt operate cu o adevărată artă de cineva care a avut grija să nu omită pasaje importante şi care, totodată, „vedea" foarte exact spectacolul desfăşurîndu-se pe o scenă modernă.

Aşa cum constata Mihnea Gheorghiu în studiul *Un Shakespeare ai erei moderne* (în voi. Orientări în literatura străină, I.S.P.LA, 1958, p. 65—66), opera lui William Shakespeare a pătruns în țara noastră relativ tîrziu. Probabil, prima încercare de traducere este *Amlet,* prințul *de la Dania,* realizată de Ioan Barac în 1839, dar netipărită. (Cu cinci ani înainte, Heliade se

referise şi el, pentru a exemplifica „sublimul", la o tragedie shakespeariană, anume la Macbeth, în lecția Pentru stil, ținută în 1834 la Şcoala Filarmonicii. Cum avea să se dovedească, pasajul este preluat din Marmontel, iar greşita interpretare arată că profesorul nu cunoştea piesa.) Cînd a publicat, în 1846, catalogul de traduceri proiectate, anexă Ia patetica lui chemare, Heliade s-a îngrijit să înscrie la secțiunea *Drame* şi numele lui Shakespeare. El a şi pus sub teascuri, in tipografia sa (Bucureşti. 1844), cea dintîi traducere din Shakespeare publicată in volum la noi : *Iulie Cezar,* traducere de căpitanul S. Stoica. In 18'.8, Tipografia lui lotsef CopainLg a tipărit un volum cuprinzînd *Romeo* st Juiieta şi *Othello* în tălmăcirea lui Toma Bagdat (volumul este" citat de Titu Maiorescu în studiul Comediile *d-lui Caragiale:* „între puținele traduceri din Shakespeare ce le avem în româneşte, cea mai veche [sic !] este a lui Toma Bagdat...")- Coperta volumului Iul Toma Alexandru Bagdat cuprinde următoarele : *Biografia lui Viliam G. Şecspir dupe Le Tourneur. Urmată de „Romeo cu Juiieta" şi „Otello", tragedii în cîte cinci acte de Vîlîam Ghiuilom Şecspir, traduse* slobod *de...* Primele reprezentații în româneşte se Situează, pare-se, în jurul anului 1850. Astfel, Matei Millo, director al Teatrului Național din Iaşi între 1848 şi 1850, înscria în repertoriu Şeiloc *sau zaraful din* l'enefto, iar Costache Caragiale juca, în aceeaşi vreme, cu trupa sa *Romeo şi Juiieta.* Cu *Macbeth,* bucureştenii au făcut cunoştinţă mai întîi indirect, asistmd Ia spectacolele date de Teatrul italian (cel din 1858 cu opera lui Verdi a fost comentat de N. Filimon). In deceniile următoare, repertoriul shakespearian la teatrele din țară avea să se îmbogățească cu *Hamlet, Othello, Richard al lll-lea. Femeia* îndărătnică, *Regele Lear etc.* Traducerile folosite în teatru erau executate după intermediare franceze şi, circulînd în manuscris, erau prelucrate, fără prea mult •' respect față de originale, după nevoile şi posibilitățile trupelor- care Ie puneau în scenă. în raportul său asupra stagiunii 1908-^-1909 la Teatrul Național din Bucureşti, Pompiliu Eliade se simțea obligat să se desolidarizeze de cîteva spectacole, între altele cu *Romeo şi Juiieta* — „rele traduceri, alese de artişti pensionari pentru reprezentațiile lor de retragere" (Teatrul *Național din Bucureşti In 1908—1909,* Bucureşti, 1909, p. 39). Acelaşi ținea să menționeze că piesa *Nevestele vesele,* jucată în stagiunea 1905—1906, fusese tradusă din franceză, iar printre inițiativele sale în direcția sporirii exigenței față de textele folosite în teatru informa

că a încredințat unor scriitori apreciați traducerea din original a unui număr considerabil de piese din repertoriul universal, printre care şi *Regele Lear.* A fost o adevărată acțiune de asanare care a şi dat unele roade. In această ordine de idei, trebuie spus că tratarea arbitrară a textelor dramatice pînă la cele mai celebre intra în practica teatrelor de pretutindeni. Comentînd traducerea lui *Hamlet* de către îoan Barac, G. Bogdan-Duică urmăreşte filiera germană prin care tragedia lui Shakespeare pătrunsese în Transilvania. Totul fusese „prelucrat", nu numai prin amputări masive, ci şi prin schimbarea caracterului personajelor, prin înlocuirea versurilor cu proza, sau prin utilizarea altor tipare de vers, ca şi cînd textul de bază ar fi fost un simplu pretext pentru spectacole după gustul vreunui director de teatru ori al publicului (cf. *îoan Barac* de G. Bogdan-Duică, Bucureşti, 1933, p. 121—134).

Cel dintîi care are meritul de a se fi adresat la noi direct originalului englez înainte de 1900 este P. P. Carp, care a tradus Macheta şi *Othello.* Versurile traducerilor sale sînt stîngace, greoaie, ceea ce nu 1-a împiedicat pe Titu Maiorescu să extragă din ele pasaje pentru exemplificări pozitive în O *cercetare critică a poeziei române de la 1867.*

Tot din engleză aveau să traducă doi dintre fiii lui Ion Ghica, Scarlat şi Dimitrie, care-şi făcuseră studiile în Anglia şi îşi însuşiseră perfect limba. Director al Teatrului Național din Bucureşti între 1877 şi 1881, memorialistul îl informa pe Vasile Alecsandri, printr-o scrisoare din noiembrie 1879, că Dimitrie lucra la traducerea tragediei *Romeo* si *Julieta.* De la Mirceşti, poetul îi răspundea: „țiu înainte de toate ca fiul tău Dimitrie să termine traducerea lui *Romeo si Julieta.* Va face un dar prețios țării sale, traducînd în întregime pe Shakespeare" (V. Alecsandri, *Corespondență,* E.S.P.L.A., 1960, p. 90). Probabil că poetul a făcut o confuzie. Dimitrie I. Ghica a tradus într-adevăr amintita tragedie, dar cel care a ambiționat să dea în româneşte un Shakespeare integral a fost celălalt fiu al memorialistului, Scarlat I. Ghica. Acesta a tradus cel puțin şase piese, dintre care a şi publicat două : *Neguțătorul din Veneția,* Editura Socec şi Teclu, Bucureşti, 1885, *Regele îoan,* Tipografia Gutenberg, Bucureşti, 1892. Celelalte se află în copii la biblioteca Teatrului Național, de unde putem deduce că au şi fost folosite pentru reprezentații pe prima noastră scenă : Antoniu *H Cleopatra, Coriolan, Julius Cezar, Regele Richard al III-lea.*

Alte traduceri realizate (unele şi publicate) înainte de cele ale lui St O. Iosif aparțin lui : AI. Macedonski *(Romeo şi Julieta,* 1881), G. Bengesjcu-Dabija *(Macbeth),* Haralamb G. Lecca *(Femeia îndărătnică,* 1897; *Romeo şi Julieta,* 1907), Margareta Miller-Verghi *(Dacă-ți place; Regele Lear,* 1911). Visul unei *nopți de vară* va fi tradus în 1921 de G. Topîrceanu, care-l va publica în acel an în Viafa *romanească,* în paginile căreia apăruse cu nouă ani înainte şi traducerea lui St. O. Iosif.

Cunoscut prin lectura unor versiuni în diferite limbi străine, a traducerilor şi a prelucrărilor în limba noastră, Shakespeare a exercitat şi la noi, ca pretutindeni, o puternică înrîurire asupra dramaturgiei, îndeosebi asupra celei istorice în versuri, aproape tot atît cît şi Victor Hugo. Amănunte. în studiul lui Al. Ciorănescu, *Teatrul românesc în versuri şi izvoarele lui,* Casa şcoalelor, 1943. Pentru întreaga problemă : Dan Grigorescu, *Shakespeare în cultura română modernă,* Editura Minerva, 1971.

In Visul unei *nopți de vară,* Shakespeare aduce în scenă o serie de personaje imaginate de el, alături de altele împrumutate din mitologia greacă, dar tratate cu toată libertatea fanteziei sale. Printre cele din urmă se numără Theseu, cunoscutul erou care a ucis Minotaurul şi a devenit regele Atenei. In piesă, Theseu îl numeşte pe Hercule „ruda mea", ceea ce nu poate fi decît o metaforă, în sensul ca el, regele, prezintă similitudini cu Hercule prin forță şi prin încercările prin care trece. O anume confuzie în privința celor doi exista şi în mitologie, de exemplu în legătură cu reginele amazoanelor pe care eroii le-ar fi învins. Despre Theseu se menționa victoria asupra reginei Antiope, în vreme ce pe seama lui Hercule se punea victoria asupra Hippolytei. După altă versiune. Hippolyta a fost biruită de Theseu, care a luat-o de soție (ca în *Visul unei nopți de vară)* şi a avut cu ea un fiu, pe Hippolytus. Corespunzător mitologiei, Egeu a fost tatăl Iui Theseu, dar la Shakespeare devine tatăl Hermiei. Această Hermia să fie oare Hermiona ? Mitica Hermiona era fiica Helenei. în piesă, Hermia şi Helena sînt prietene şi, un răstimp, concurente în dragoste. Ce-i drept, această Helena este fiica unui anume Nedar. Numele sînt mai curînd convenționale, pentru personaje fictive, ca şi Demetrius şi Lysander. Din mitologia greacă este împrumutat şi subiectul piesei despre Pyramus şi Thisbe, reprezentată de către meşteşugari în fața regelui Theseu. Prezența meşteşugarilor, care sînt, evident,

englezi, introduce în ambianța mitică și fantastică o notă realistă-și un umor de savoare populară. De aici pînă la afilierea unor personaje din basmele nordice nu mai era decît un pas. Alături de figuri din mitologia antică transpuse în sfera realității, evoluează ceata de elfi, aceştia menținuți în planul fantastic. Oberon rege al elfilor şi soț al Titaniei, regina zînelor, apare în evul mediu în romanul francez *Huon de Bordeaux,* apoi în scrieri ale lui Cbaucer, Spenser, Wieland (al cărui poem stă la baza libretului operei lui Weber). Năstrușnicul Puck se prezintă singur în actul II, scena I, unde-şi confirmă şi porecla de Robin-băiatul-bun, care traduce expresia engleză *Robin Goodfellou).*

Act. I, sc. II. r. 31 Thanat6s — zeul morții ; sc. III, r. 71 „milostiva- zînă-a-mperecherii" — Afroditar. 73—74 „vicleanul troian" — Enea ; sc. IV, r. 50 Hebe — zeița tinereții eterne. Act II, sc.-III, r. 43 Leviatan — monstru biblic ; sc. V, r. 41—42 Daphne — nimfă din ceata de vînătoare a zeiței Artemis. Urmărită de Apollo, care se îndrăgostise de ea, a fost transformată, la rugămintea ei, în dafin ; sc. XV, r. 33 Ninus — soțul Semiramidei, fondatorul legendar al cetății Ninive, capitala Asiriei; sc. XIX, r. 27 falnica Cytberă — în text, Venus (luceafărul); sc. XXIII, r. 36—37 Cynthia — zeița Artemis, sora lui Apollo, Identificată cu Diăna, cum, dealtfel, i se şi- spune mai departe (sc. XXVII, r. 36). Act. III, sc. II, r. 53 cîntarețul trac — Orfeu, ucis de femeile trace, pentru că nu le lua în seamă.

(p. 459) ROMEO SI JULIETA

Din această traducere, St. O. Iosif a publicat numai două fragmente: scena a Il-a din actul II („scena balconului"), în *Flacăra,* I, nr. 39, 14 iulie 1912, p. 309—310, şi o parte din scena a IV-a, actul I, cu titlul *Regina Mab,* tot în *Flacăra, î,* nr. 50, 29 septembrie 1912, p. 393. Restul traducerii n-a văzut niciodată ca atare lumina tiparului.. După mai bine de trei decenii, în 1945, Editura Fundațiilor din Bucureşti a scos volumul William Shakespeare, *Ro?neo şi Juiieta,* traducere de St. O. Iosif, revăzută de Petre Grimm. In mod regretabil, Petre Grimm. (1881—?), profesor la Universitatea din Cluj, el însuşi traducător din Goldsmith, Byron, Tennyson, Burns nu dă nici un fel de lămu-

riri privitoare la textul lui Iosif, pe car-e a lucrat, şi nu-şi motivează intervențiile. Poate că o adnotare a anglistului ne-ar fi pus pe urmele unui manuscris al traducătorului. In volumul I din Opere de William Shakespeare, apărut în 1955 la E.S.P.L.A., *Romeo şi Juiieta* poartă mențiunea: „In româneşte de St. O. Iosif. Text revăzut de Al. Philippide" (de precizat că textul revăzut nu este cel al lui Iosif, ci acela al lui Petre Grimm).

Dacă, în cazul comediei Visul unei *nopți de vară,* textul din Viața românească ne-a îngăduit să retipărim în ediția noastră traducerea lui St. O. Iosif fără modificările datorate revizuirii, pentru *Romeo şi Juiieta* o operație exactă de reconstituire nu ar fi posibilă decît pe baza manuscrisului original al poetului. Dar acest manuscris s-a pierdut. Desigur, traducătorul 1-a predat Teatrului Național din Bucureşti, pentru care făcuse lucrarea. L-am căutat în biblioteca teatrului, însă nu am găsit acolo (cota 85) decît o dactilogramă, sub forma unui caiet cartonat, cu file de dimensiunea unui sfert de coală, în care numerotarea paginilor se începe de la 1 pentru fiecare act. Pe copertă figurea?ă numele traducătorului : St. O. Iosif. Dactilograma nu este nV.-tatâ, dar ne-a oferit posibilitatea datării prin faptul că pe lista persoanelor regizorul a notat cu cerneală numele interpreților. Confruntînd aceste nume cu acelea de pe programul şi afişul premierei, care a avut loc în seara zilei de 20 decembrie 1913, am constatat că. distribuția coincide. Aşadar, dactilograma este cea dintîi copie făcută de pe manuscrisul traducătorului, în vara sau toamna anului 1913, cînd vor fi început repetițiile. Poate că dactilograful, „țăcănind" la o maşină Yost ca aceea pomenită de A. Mirea în *Elegia* din *Caleidoscop,* a azvîrlit la coş foile poetului, pe măsură *ce* le transcria... Nu poate fi vorba de o copie dactilografiată mai tîrziu de 1913, deoarece *Romeo şi Juiieta* s-a reprezentat la Naționalul bucureşftean numai în stagiunea 1013-1914, mereu cu aceeaşi distribuție, de zece ori, pînă la 19 aprilie 1914. Tragedia avea să fie reluată abia după cincisprezece ani, folosindu-se tot traducerea lui Iosif, dar cu altă generație de actori (George Vraca şi Aura Buzescu). La premiera din 20 decembrie 1913, rolurile principale au fost deținute de Tony Bulandra — Romeo şi Măria Giurgea — Juiieta. In alte roluri : Ion Manolescu — Mercutio, Aurel Atanasescu — Tybalt, M. Vârgolici — Paris. Intre distribuția de pe dactilogramă şi aceea de la spectacol apar două diferențe : în dactilogramă, în dreptul ducelui Escalus este notat numele lui Zaharia Bârsan;

pe scenă, rolul ducelui a fost interpretat de Romald Bulfinski, iar Zaharia Bârsan 1-a jucat pe Lorenzo, în locul lui I. Petrescu, indicat pe dactilogramă. Aceste mici diferențe nu numai că nu complică problema datării, ci, dimpotrivă, confirmă rezolvarea ei dată de noi, în sensul că înlătură posibilitatea ca pe o dactilogramă mai recentă cineva să fi trecut, din interes documentar, prima distribuție. Transcrierea s-ar fi făcut după un program sau afiş, şi atunci n-ar fi apărut nici o deosebire.

Dactilograma este bine conservată. Pasajele pe care regia le-a eliminat la spectacol sînt şterse cu creion colorat, însă lizibile. In dreptul lor s-a bătut la maşină şi indicația : „nu %e va juca". Din păcate, din dactilograma s-au decupat cîteva file în trei locuri, după cum urmează : p. 1—2 din actul II, conținînd *Prologul (Corul)* şi 49 rînduri din scena I ; p. 32—33 din actul III, cuprinzînd scena a IV-a şi primul vers din scena a V-a ; P- 14—?, din actul IV, cu ultimele 33 rînduri din scena a IV-a şi scena a V-a în întregime. De asemenea, lipseşte prologul piesei. Pentru a completa aceste lacune, am preluat textul din ediția lui Petre Grimm. Desigur, oricît de atent va fi lucrat copistul, dactilograma, viciată şi de lacunele arătate, nu poate suplini manuscrisul original. Această dactilogramă, luată în considerație cu rezervele necesare, ne oferă totuşi textul cel mai apropiat de versiunea românească a tragediei, în forma în care St. O. Iosif a prezentat-o Teatrului Național. In ansamblu, copia pare corectă şi respectă chiar şi fonetisme specifice scrisului poetului. Colaționînd paginile respective din textul dactilografiat cu fragmentele apărute în *Flacăra,* constatăm unele deosebiri care, în nici un caz, nu pot aparține copistului. Este clar că poetul a mai şlefuit unele versuri şi a predat teatrului un text îmbunătățit față de cel din revistă. Vom considera deci dactilograma drept text de bază, în raport de care vom consemna variantele din Flacăra ;

Actul l. Scena a IV-a

r. 96—97 lipsesc;
r. 98 Cu *pleasna* dintr-un fir de funigel
r. 100 Micuță ca un *greier* cuibărit
r. 116 Cu dresuri ce le strică *răsuflarea*
r. 117—118 lipsesc;

Cum se vede, făcînd abstracție de cele patru versuri omise (poate de redacție, din necesități de paginație), deosebirile sînt foarte puține, afectînd numai 3 rînduri din 67. De observat că P. Grimm a reintrodus în text r. 98 şi 116 în forma din *Flacăra.*

Actul II. Scena a H-a

r. 5 Dar taci ! *Ce luce* acolo *oare ?*
r. 6 Sunt zorile şi Julieta-i soarele
r. 7—8 Răsai, o soare sfînt, şi-omoară
Pizmaşa lună palǎ şi geloasă.
r. 9 lipseşte ;
r. 11 O-ntreci în farmec ! O, *n-o mai sluji,*
r. 12—13 *Că e geloasa... şi nebuni doar poartă*
Vesmîniu-i trist şi searbăd de vestală.
r. 15 Stupina mea... O, dac-ar *şti. ar ți!*
r. 44 In pînteeuî văzduhului...
r. 64 $i-n schimbul unui nume-itrU *ce* n-are
r. 67 Te iau *pe* vorba *ta...* „iubite" 2î-mi deci <
r. 68—69 Primind aşa *un nou botez,* ți-o jur
Că nu mai vreau să fiu *de-acum Romeo !*
r. 85 Nici unul nu-s, frumoaso, *ăe-ți displace.*
r. 88 Zaplazu-i 'nalt, greu de sărit, şi locul
r. 90 De te-ar zări vreunul *din* tagma *mea.*
r. 120 De-ai *fi îns-un* liman departe-n zare
r. 153 *Tiveşte vîrful ăstor pomi cu-argint...*
r. 157 Nu vreau să fii şi tu din cei oari mint...
r. 162 Sau jură doar pe nobilul tău *eu.*
r. 168 Las', nu jura ! *Mă bucur mult de tine*
r. 169 lipseşte ;
r. 182 Ah, tu mă laşi aşa *nemulțumit ?*
r. 184 Ce *mulțumiri mai* ceri Uwi *cstă noapte ?*
r. 191 Vreai să-1 *reții ?* De ce, odorul meu ?
r. 195 *In bunătate-s fără fund, ca marea,*
r. 196 *In dragoste, ca marea* de adîncă
r. 199 Aud un *zvon... Te las,* răimîi cu bine,
r. 209 Prea dulce e *spre-a fi realitate!*
r. 219 *Şi ca stăpîn* te-urmez în lumea-ntreagă...
r. 235—240 *Mai rea de mii de ori,*
Lipsit de raza ta ! Ca petulanții
Şcolari cînd se despart uoiosi de carte.
Aşa grăbesc spre-a se-ntîlni amanții.

Cină însă bate ceasul ce-i desparte,
Sunt trişti amanţii, parca merg la scoală,
r. 289 *Te-aş corcoli, te-aş giugiuli atîta*
r. 293 Să-ţi strig *tot „noapte bună" pînă-n zori!*
r. 294 lipseşte.

Poetul a găsit formulări mai nimerite şi a înlăturat stîngăcii de-a dreptul supărătoare <r. 195—196, 235—240 şi 289). Cum îi va fi scăpat din condei, în ciorna publicată în Flacăra, latinismul *petulanţii* (zburdalnicii), lui, căruia încă din şcoală îi repugnau asemenea forme rebarbative folosite de unii dintre profesorii săi ? Cuvîntul există şi în franceză. îl va fi preluat Iosif dintr-o versiune franceză a piesei ?

In traducerea tragediei *Romeo* si Juiieta, spre deosebire de *Visul unei nopţi de vară,* împărţirea în acte şi scene din original este respectată. De asemenea, nu s-au făcut prescurtări. Cel puţin aşa reiese din cele două versiuni revăzute, care n-au avut de adăugat versuri. La aceeaşi concluzie duce şi confruntarea cu celebra tălmăcire în germană a lui August Wilhelm von Schlegel, unde s-au omis pasaje pe care traducătorul român.le redă. In treacăt fie spus, SI. O. Iosif nu pare să fi recurs, cum ar fi fost de aşteptat — căci cunoştea bine limba germană —• la ediţia Schlegel-Tieck.

In privinţa atenţiei cu care a lucrat Petre Grimm, avem unele îndoieli. Indicaţia de la începutul scenei a III^a din actul II a fost modificată de el astfel : *Chilia fratelui Lorenzo,* deşi Iosif tradusese corect : *In grădina unei monastiri.* La începutul scenei a IV-a din actul IV, contesa Capulet rosteşte : „Ia cheile şi scoate cuişoarc. *f* Mi-au mai cerut curmale şi gutui". Al doilea vers este, însă, o replică a Doicii, aşa cum apare, corect, la Iosif.

Intervenţiile lui Petre Grimm sînt relativ puţine. Uneori au scopul de a apropia versurile româneşti de sensul din original. De multe ori sînt de ordin stilistic şi în destule cazuri apar ca nemotivate, dacă nu chiar ca păgubitoare. Cuvinte şi expresii ca : *vasali, să decidem, bogatul strai, domn,* şi... smirna, *după scriptură, n-am astîmpăr, auie, nebună ce-am fost, soţia ta, schimbă-ţi portul, surate, te-ai pornit, criptă sînt* înlocuite, respectiv, prin : *supitşi, să hotărîm, podoaba* mîndra, *stăpîn, să taci, după carte,* îfiit *aşa zorit, ţiuie, ce dobitoacă-am fost, femeia ta, schimbat de haine, cumetre, te-ai mînecat, mormînt.* Aceste reformulări (şi multe altele) nu corectează nimic, iar uneori strică.

Iată acum cîteva replici sau fragmente de replici cum apar în traducerea poetului, în paralelă cu textul revăzut de Petre Grimm :

„Amoru-i fum, urzeală de suspinuri,
Aprins, văpaie-n ochii ce-i iubeşti ;
Gustat, izvor de armonii cereşti
De dragoste, dar zbuciumat de chinuri.
Val furtunos de lacrimi de durere...
Şi ce mai e ? Sminteală înţeleaptă.
Aromă fără gust şi dulce fiere !"

„Iubirea-i fum ce din suspine creşte,
Aprinsă-i foc ce-n ochii dragi zbucneşte,
Gustată, e izvorul de armonie
Ce-ngînă-auzul ; dar înăbuşită,
E val clocotitor de mare-adîncă
De lacrimi... Ah, si ce mai este încă ?
Sminteală înţeleaptă ! Dulce fiere !"

„Nu, pelerine, mîna ta nu are
Nici un păcat, aşa pioasă pare.
Un sfînt doar strînge mîinele fierbinţi
Ale-unui pelerin într-ale sale :
Aceasta-i sărutarea celor sfinţi."

_Nu, pelerine, mîna-ţi vină n-are,
Căci pelerinii mîinile de sfinţi
Le-ating şi ei. în loc de sărutare,
Se-nehină şi-şi strîng mîinile fierbinţi."

„Stai liniştită dar. pîn' voi culege
Eu rcdul rugei mele : gura mea
Se va cumineca prin sfînta-ţi gură !"

„O, sfîntă mea, stai liniştită dar,
Să-mi curăţ vina, să mă-mpărtăşesc,
Şi-al gurii tale har la gură-mi vină !" .

„...nu uita sa spui stăpînei tale
că mi-e dor de ea."

„...să spui stăpînei tale cît mă gîndesc la ea."

„Nu, nu ! Dar astea le ştiam
eu toate..."

„Nu, nu ! dar asta nu mă-nteresează..."

„tu mă dăscăleşti pentru firea
mea certăreaţă..."

„tu mă dăscăleşti asupra firii mele certăreţe..."

„Nu-i privighetoarea,
E ciocîrlia, solul dimineții.
Iubito, vezi lumina cea pizmașă
•Ce norii îi tivește-n răsărit

„Fu ciocîrlia...
Ea, care-i solul dimineții, nu
Privighetoarea... Vezi, iubita mea.
Lumina cea pizmașă ce tivește
Și norii îi desparte-n răsărit."

„Pe care I-a ucis stăpînul meu."

„Pe care-apoi l-ucise domnul meu."

„să-ndure
Cu resemnare-a cerului mînie..."

„să-ndure
A cerului mînie cu răbdare."

Revizuirile de acest fel au fost inutile.

Cum s-a văzut din paginile anterioare, *Romeo* si *Julieta a* fost una dintre cele dintîi piese de Shakespeare reprezentate în România. Tragica poveste de dragoste a celor doi tineri comunica mai direct emoția în rîndurile unor spectatori încă puțin obișnuiți cu teatrul. Dar cum va fi arătat pe la 1850 un asemenea spectacol și, mai exact, ce text va fi circulat pe la trupele de-atunci ? Am citat mai sus mențiunea critică a lui Pompiliu Eliade referitoare chiar la o traducere din *Romeo și Julieta,* utilizată încă pe la 1908-1909. Să fi fost traducerea publicată în 1881 de Al. Macedonski, care fusese acceptată de Teatrul Național ? In jurul acestei traduceri a lui Macedonski s-a iscat atunci o dispută, pe care ni se pare interesant a o reaminti aici. Odată cu poetul rondelurilor, tălmăcirea tragediei *Romeo* si *Julieta* a fost încheiată și de Dimitrie I. Ghica. Cînd acesta a prezentat-o la Teatrul Național, tatăl său părăsise conducerea instituției, astfel că aprecierea comitetului teatral a putut fi obiectivă. A fost preferată traducerea lui Macedonski. Pentru a înlătura suspiciunea că i s-ar fi făcut o favoare și pentru a dovedi superioritatea lucrării sale, poetul a publicat, pe două coloane, în *F.iteratorul* (III, 1883. p. 623), un fragment din piesă, în versiunea sa și în aceea a concurentului. Proba e convingătoare. Dar, apreciată sub aspectul fidelității (în sensul cel mai larg, nu neapărat filologic) față de original, traducerea marelui poet se dovedește total necorespunzătoare. Iată cum *o* comentează Tudor Vianu : „Aceleași libertăți ale adaptării le folosește Macedonski și față de *Romeo și Julieta* a lui Shakespeare, deși în cazul acesta meritul său literar ar fi stat mai degrabă în stricta fidelitate față de text. Se pare însă că Macedonski n-a avut în față textul englezesc, deoarece modelul și traducerea nu coincid mai niciodată în dezvoltarea pe care o dau feluritelor momente ale invenției. Pentru un singur vers al originalului putem întîlni zece în adaptarea lui Macedonski. Modelul străin primește astfel adausuri abundente în versiunea lui românească. Alteori însă aceasta din urmă pierde din neprețuitele bogății ale modelului. Ba se poate spune că nici nu avem de-a face propriu-zis cu tragedia lui Shakespeare." Cum o și declară, Macedonski a folosit o versiune prescurtată din repertoriul lui Ernesto Rossi, oaspete al Bucureștiului în 1878. Versul traducătorului — adaugă Tudor Vianu — este forțat, iar limba puțin firească. Există desigur și „multe versuri bune, multe întorsături ingenioase și pline de adevăr ale debitului dramatic" (*Alexandru Macedonski,* în *Istoria literaturii române,* București, 1973, Editura Academiei R.S.R., voi. III, p. 498). Confruntarea versiunilor Macedonski și Ghica s-a făcut si pe scenă, fiindcă ultima avea să fie și ea utilizată, tot la Naționalul bucureștean. Oricum, „trista întâmplare a lui Romeo și-a Julietei sale" își aștepta în continuare veșmântul românesc.

înaintea lui St. O. Iosif, a mai încercat să i-1 dea, cum am văzut, Haralamb G. Lecca, în 1907. Cu privire la aceste două noi versiuni românești realizate la un interval de cinci ani, s-a pus din nou problema ierarhizării valorice.

După prima reprezentație cu traducerea lui Iosif, revista Flacăra, aceeași care publicase în anul anterior fragmente din ea, scria sub semnătura lui Petre Locusteanu : „Desigur, numele regretatului Iosif și faima lui de bun traducător erau motive destul de puternice ca să ispitească pe conducătorii Teatrului Național... Și astfel, *Romeo și Julieta* s-a reprezentat — spre părerea de rău a tuturor. Nouă ne-a părut rău din pricina traducerii. Este cu totul antiteatrala forma în care Iosif a redat această tragedie. Versul este greoi, neîntraripat, încărcat; vorbele amanților din Verona, în loc să se ridice în sus fermecător, ca parfumul suav al celor dintîi trandafiri, adesea cad în jos, cu zgomote neartis-

tice, ca nişte pietre aruncate de răufăcători. Traducerea Iui Iosif, poate mai exactă din punct de vedere literar decît traducerea dinainte — nu avem în față textele ca şâ le putem asemăna — nu izbuteşte să păstreze buchetul acela cu totul deosebit al stihurilor lui Shakespeare; vorba inimii încinse de dragoste in loc să fie curgătoare, aprinsă, poetică, suavă —, e sacadată, - întreruptă, turnată în construcții inversate. Parcă nu tăinuiesc de iubire dci îndrăgostiți din Italia veşnic tînără. Parcă doi doctori de la universitatea din Viena se silesc să stabilească filologia vocabularului de iubire. Traducerea lui Ghica, consfințită de jocul superior al lui Grigore Manolescu şi al Aristizzei Romanescu, făcea cu mult mai uşoară sarcina artiştilor. De aceea, insuccesul aproape total, al interpretării de azi îşi găseşte o circumstanță atenuantă în aceste cusururi temeinice ale traducerii" {Cronica *teatrală,* în *Flacăra,* III, nr. 11, 28 dec. 1913, p. 95). Aprecierea negativă de-a dreptul malițioasă a lui Petre Locusteanu este ciudată, cu atît mai mult cu cît (in absența ambelor texte, f) este preferată tălmăcirea lui D. I. Ghica. De altfel, cronicarul se referă, generalizînd, numai la „scena balconului", ori tocmai această scenă fusese publicată în Flacăra cu un an şi ceva înainte, pe cînd Iosif, „distinsul colaborator" al revistei, mai trăia. La o săptămînă după. subiectiva cronică dramatică, *Flacăra* a reluat chestiunea, la rubrica *Ecouri,* aducînd în discuție traducerea lui H. G.. Lecca r „Răsfoind această traducere, ne^am convins că este în adevăr cu. mult mai teatrală decit cea dintîi (a lui Iosif, *n.n.).* Fără să avem dinainte textul traducerii lui Iosif şi fără a compara în amănunt *exactitatea* celor două traduceri, se poate spune că textul d-luî Lecca răspunde mult mai bine cerințelor de avînt tineresc, de muzicalitate, de volubilitate şi efect scenic Versurile acestei traduceri sunt vioaie" (în *Flacăra,* III, nr. 12, 4 ian. 1914, p. 104). Redacția, binevoitoare față de traducătorul în viață, sugera,Teatrului Național să încerce şi textul acestuia. Ce-i drept, H. G. Lecca a fost un traducător abil, dar grăbit şi prea puțin atent față de originale, pe care Ie trata cu neîngrădită libertate. In ceea ce priveşte *Romeo şi Juiieta,* traducerea, sa, deficitară sub aspectul fidelității, nu are nici însuşirile poetice pe care i le acordă cu atîta generozitate *Flacăra.* Comparînd această traducere cu aceea a lui Macedonski, Tudor Vianu conchidea: „Versiunea ulterioară a aceleiaşi tragedii, făcută de Haralamb Lecca, probabil tot după un model continental, mi se pare în tot cazul mai prozaică" (*Introducere* la voi. II, *Teatru,* din seria *Opere de* Alexandru Macedonski, Bucureşti, 1939, Fundația pentru literatură şi arta, p. XV).

Chiar dacă, aşa cum înclinăm să credem, St. O. Iosif va fi început să traducă efectiv din Shakespeare in ultimii săi doi-trei ani de viață, este posibil ca lucrarea sa să fi fost precedată de o perioadă pregătitoare. Poate că ecourile shakespeariene din *Povestea unei nopți de iarnă, Banchetul meu* şi *Sărmanul Yorik,* în *Caleidoscopul lui* A *Mirea* nu sînt dovezi elocvente în acest sens. Dar, tot în *Caleidoscop,* spumoasa şi avintata poezie *Regina Mab* (1908) pare a fi mai mult decît răsunetul unei lecturi ocazionale a versurilor în care Mercutio îi evocă lui Romeo făptura tainică a reginei zînelor din legendele nordice.

(p. 615). MONOLOGUL LUI HAMLET

In Flacăra, II, nr. 16, 2 februarie 1913, y. 122.

Numărul respectiv din *Flacăra* este alcătuit „în cinstea lui Hamlet". Alături de traducerea lui St. O. Iosif, se publică un alt fragment din *Hamlet* — actul IV, scena a IV-a — în tălmăcirea lui A. Toma. Articole despre eroul shakespearian semnează Corneliu Moldovanu, C. Spiru Hasnaş, P. Locusteanu. Pe copertă, Aristide Demetriade în Hamlet; în cuprinsul revistei, în acelaşi rol, alți actori români (Tony Bulandra, C. I. Nottara) şi străini.

G. Targioni-Tozzetti şi *G. Menasci*

(p. 619) CAVALLERIA RUSTICANA

In *Gazeta Transilvaniei,* LXXVI, nr. 115, 28 mai (10 iunie) 1913, p. 1—3, cu titlul *Cavalleria rusticana* — Operă într-un act de Pietro Mascagni, traducere de St. O. Iosif, întocmită pentru muzică de G. Dima.

Cum rezultă dintr-un anunț publicat în *Gazeta Transilvaniei,* textul libretului s-a tipărit, pentru uzul spectatorilor, şi într-o broşură, probabil pierdută.

Este de presupus că St. O. Iosif a expediat la Braşov manuscrisul traducerii sale cu cîtva timp înainte de a veni el în Transilvania, spre a-şi încasa onorariul pentru *WUhelm Tell.* La numai cîteva zile după apariția libretului, aceeaşi gazetă (nr. 119, 1/14 iunie 1913, p. 3) anunță spectacolul: „Reuniunea română de |imnastică şi de cîntări Braşov. Programa reprezehtațiiiniloi de

operă cari se vor da în hala festivă de sub Straje, luni în *3J16*, miercuri în 5/18 şi vineri in 7/20 iunie 1913 cuprinde CauaHeria *rusticana (Cinstea țărănească)* — Operă într-un act întocmită după drama lui G. Verga de G. Targioni-Tozzetti şi G. Menasci. Traducere în româneşte de Ştefan Iosif. Muzica de Pietro-Mas~ cagni." Dirijorul spectacolului — Gh. Dima ; în rolul lui Alfio — Gheorghe Folescu. în completare, s-a dat scena lirică *La şezătoare* de Tiberiu Brediceanu, pe un text de C. Sandu-Aldea şi I. Borcia.

Reprezentarea operei lui Mascagni a avut în viața cultural-artistică a Braşovului însemnătatea unui eveniment. Paralel cu pregătirea actorilor s-a desfăşurat şi o acțiune de instruire a spectatorilor, la care, după dubla publicare a libretului, a participat şi H. Petra-Petrescu cu un lung foileton despre compozitor, muzică, subiect etc. (Gazeta *Transilvaniei,* nr. 117, 30 mai / 12 iunie 1913, p. 1-2).

Calitățile poetice şi, poate, scurtimea i-au determinat pe traducători şi editori să arate o atenție specială libretului operei lui Pietro Mascagni. înaintea traducerii lui Iosif, au mai apărut alte trei şau patru traduceri (majoritatea broşurilor nu sînt datate), pare-se destinate lecturii, independent de muzică. Cea dintîi, semnată cu inițialele R. C, s-a tipărit la Bucureşti, în 1893, la numai trei ani după premiera, în Italia, a operei. Versurile româneşti mai vechi sînt greoaie şi par inadecvate melodiei. Aceasta îi va fi determinat pe braşoveni să-j ceară lui St. O. Iosif o tălmăcire nouă. Poetul, cu sprijinul unui specialist, compozitorul Gheorghe Dima, a realizat un text românesc corespunzător, nu lipsit pe alocuri de fiorul poeziei,

R i c h a r d *W a g n e r*

(p. 641) TANNHAUSER

sau

LUPTA CÎNTAREȚILOR DE LA WARTBURG

Dramă muzicală în trei acte

în *Viața romanească,* II, nr. 8, august 1907, p. 194-205. (Actul I) ; nr. 12, decembrie 1907, p. 407-419 (Actul II); nr. 1; ianuarie 1908, p. 38-48 (Actul III); în volumul: Richard Wagner, *Tannhăuser sau Lupta cîntăreților de lă Wartburg.* Drama muzicală în trei acte. Traducere în metru original de St. O. Iosif,

Bucureşti, Editura librăriei universale Leon Alcalay & Cp., „Biblioteca pentru toți-, nr. 318, [f.a.] [1908], 74 pagini. Volumul este precedat de o prefață (care va fi reprodusă în voi. IV al ediției noastre).

Variante în revistă :

Actul *I. Scena 1*

r. 7 planul întâi
r. 24 sălbatece
r. 27 cuprinse
r. 31 care

Scena a Iî-a

r. 2 ridicat
r. 5 ca şi *cum*
r. 63 (ca trezită dintr-un. vis)
r. 67 In vrajă orice cint al tău ?
r. 73 Acela ce-a-mpărțit cu *zei fiorul*
r. 96 Ți-e silă, vai, de *frumseța* mea,!
r. 98 Prea marea ta frumseța mă alungă!
r. 106 cu mfnile •
r, 116 Molcom văpaia-n mângâieri
r. 154 Eşti liber *dar să* pleci
r. 175 Deşartă lumea, — şi eroul *ei* sclav!

Scena a IV-a

r. 14 s-a ridicat

Actul II, Scena I

r. 1 vedere targa
r. 10 Norocul mi s-a dus,
r. 14 Şi voi ce *falnice-mi* păreți,
r. 17 O, vă salut! *Salut cu drag!*
r. 18 Bolți mîndre, vă salut din *prag.*

Scena a Il-a

r. 6 rfizemat
r. 16 Rămîi .' Rămîi si las
Să stau *aşa-n genunchi!* . . .
r. 22 Iți mulțumesc că te^ai întors *la noi!* .".
r. 27 *Se aşternu* între ce-a fost şi e.
r. 30 Că nu credeam să-ți mai vorbesc vreodată,
r. 42 In voia ăstui vis, fără de voie-mi.
r. 43 Nici nu *mă recunosc.* O, dă-mi răgaz
r. 44 *Dă-mi ajutor* să mă pricep eu însămi.

r. 46 Odinioară m-atrăgeau
r. 56 ' Uitai ce-odat-am *îndrăgit !*
r. 62 Şi-aievea gînidu-n *veci* pierdut.
r. 74 Ce-a *fost să-ți poarte* pasul
r. 83 Ce-a *fost să-mi poarte* pasul
r. 87 Şi *tremurînd* de teamă,
r. 88 *Trăiesc un mîndru* vis.

Scena a lîl-a

r. 3 înainte-i
r. 9 Unchiule O, bunul meu părinte !
r. 20 *Aşa.* Minuni ce se ascund în cîntec
r. 21 Şi *farmec,* el va trezi
r. 24 (Trompete, *jos, în* fund...)
r. 23 Că tu eşti zîna *sărbătoarei azi.*

Scena a iV-a

r. 2 CAVALERI şi *FEMEI* NOBILE
r. 3 *...ELISABETA urcă*
r. 5 şi-i vestesc
r. 6 poruncă pentru...
r. 7 fiecare ou *FEMEILE* şi suita *ce* rămîne
r. 14 (Adunarea a *cuprins* un mare...
r. 18 pe urmă *îşi iau* locul...
r. 19 mai strimt...
r. 49 Sus inimile ! înstrunațî, dar *harfa :*
r. 55 *Slavă ție, al artelor protector!*
r. 58 pe o fidulă făcută sul;
r. 72 Ca flori într-o ghirloJidă-mbălsămată
r. 77 Acolo sus, *lucind* ca-ntr-un privaz.
r. 84 Şi veşnic aş dori s-o las eu clară ;
r. 85 Să eurpâ *ne-ntinat al ei* izvor:
r. 95 (care cătrâ..J
r. 101 *Pe mine dor* aprins *mă-ncinge.*
r. 108 Cum este dorul meu nestins.
r. 116 WALTHER DE *LA* VOGELWEIDE
r. 124 Spre jertfă să-i înolfi altar.
r. 125 *Amar* de-ncerci să-ți stîmperi dorul
r. 129 De vrei *ca să nu sece niciodată,*
r. 133 Sus Walther ! *Laudă* lut Walther !
r. 135 (Se ridică iarăşi cu pornire)

r. 148 Dorinfa *ieie-si* liber zborul —
după r. 149 *(S-aşază)*
r. 158 *Şi spre-a păzi* lumina-i sfîntă
r. 159 *Mi-of da şi* sîngele ca preț.
r. 176 *In traiul tău de lup stingher ?*
r. 180 (in cea mai mare *agitație)*
r. 186 lipseşte;
r. 196 *Din zare-o* voi urma
r. 200 (sare în sus, ca exaltat)
r. 201 Slăvită fii *şi-n* veci mă voi prosterne
r. 204 *Şi vraja* ta în veci o voi cînta!
r. 206 Cel ce în brațe aprig te-a *cuprins.*
r. 207 Sărmani *ce* v-ați strivit în veci simțirea,
r. 219 râmîne *ea singură...*
r. 221—222 pentru a se putea *susține*
r. 225 o vreme *încă pierdut ca în extaz*
r. 233 In *iaduri meargă* înapoi,
r. 240 (...cu cea mai mare uimire.)
r. 248 Pe lîngă *lovitura* ce mi-a dat ?
r. 264 'Napoi, vă zic ! Voi nu *aveți* cuvîntul!
r. 265 Sălbatici, *arma cadă-vă din mîni!*
r. 266 *Luați aminte al* fecioarei glas :
r. 285 (prăbuşit la pămînt...)
• r. 288 (pe încetul *potoliți* şi mişcați)
r. 289 Un înger din senin *cucernic*
r. 291 *Tu uită, trădător nemernic*
r. 293 Tu moartea-i daşi, ea viața ta o cere t
r. 298—299 lipsesc ;
r. 301 Cînd îngeri plîng, ce inimă împietresc ?
r. 303 Să nu mă-nchin *cuvintului ceresc.*
r. 307 Dar ah ! în oarba mea neştire
r. 312 *Nesocotit-am* solul tău divin !
r. 321 S-a făptuit o *mare* fărdelege!
r. 326 Şi cerul însuşi cată încruntat
r. 327 *Spre* adăpostul unde zăboveşti...
r. 328 Din țara mea din orice parte,
r. 329 Trec pelerini *pioşi* pe drum
T. 331 Cei tineri *vor porni* acum.
r. 333 Dar *gîndul* nu le dă popas :
r. 345 Pedeapsa *de ți-o* sfarmă

r. 350 îngăduie-i să plece
r. 358 *Invăluie-l,* Stăpîne,
r. 360 Şi-fi dau tot *ce-mi* rămîne
r. 361 *Dau* viața mea în schimb.
r. 364 Cum *voi putea să* sper ?
r. 365 *Păcatul meu e mare*
r. 366 Şi-s blestemat de cer!
r. 376 (în fund departe, ca venind *din fundul văii)*
r. 377 In ziua *sfîntă* de Ispas. .
r. 378 *La Roma fac smerit* popas E
r. 379 Iertare vinei mele cer
r. 380 Spre^a *cîstiga* un loc în cer!
r. 381—382 <Toți *au ascultat cîntecul, mişcați, şi fețele crunte U se mai înseninează.)*
r. 384—385 (pe a cărui figură strâluce în treacăt iumtna unei speranțe, se *întoarce* repede spre ieşire)
r. 389 *(strigîndu-i)*
Actul *UI*
r. 1 *dintăi*
Scena I
r. 2 Ştiam c^o aflu-aci în rugăciune
r. 3 Cum o-ntîlnesc ades, cînd singuratic
r. 16 (Cînd *era* să coboare...)
r. 46 (Aici...)
r. 52 Deci fie *Domnul* preamărit!
r. 53 lipseşte ;
r. 69 lară dacă nu-s făr' nici o vina,
r. 86 Ea urcă *pății',.*
r. 90 culmii...
Scena a Il-a
r. 18 (Râmîne' cu ochii.»)
r. 19 *in* harfă.
Scena a îll-a
r. 15 *Te ştiu* prea bine doar.
r. 25 De dragul tău şi«al tagmei tale nu *vin.*
r. 42 Taci despre Roma!
r. 44 N-ai fost în giua sfîntă ?
r. 48 N-ai fost tu *doar ?*
r. 51 (Ca şi cum ar sta-.)
r. 80 Să-mi capăt iar norocul stins
r. 96 Să îndulcesc a îngerului lacrimi! ...

r. 106 Vcioşi se ridicau la semnul,Iui.
r. 130 - Cu pas sălbatic groaza m-a gonit! -
r. 133 (Cu avînt *înfricoşat)*
r. 168 In Venusberg întrăm acu !
r. 199 O, vin E al meu în veci *vei fi!*
r. 257 (... şi le stîng astfel...)

St. O. Iosif a început să traducă din Wagner ca urmare a stăruințelor depuse de Dimitrie Popovici-Bayreuth pe lîngă forurile de resort, solicitate să-1 sprijine în dorința sa de a deschide drum pe scena lirică românească muzicii compozitorului al cărui strălucit interpret fusese în numeroase centre muzicale ale lumii. Reîntors în țară în 1904, apreciatul cîntăreț şi pedagog fusese numit director al Conservatorului din Bucureşti. In această calitate se adresase de îndată *iui* Spiru C. Haret, pe atunci ministru al Cultelor şi Instrucțiunii Publice, şi convenise ca traducerile să fie încredințate lui Iosif. Chiar în 1904, Spiru C. Haret, binevoitor față de poet şi, în genere, față de scriitori, comandase protejatului său un poem istoric despre Ştefan cel Mare (Din *zile mari).* Era evident că Wagner nu putea fi lăsat în seama obişnuiților libretişti. Pînă atunci, cum am notat în altă parte, St. O. Iosif nu se încercase în tălmăcirea nici unei opere dramatice, dar era apreciat ca un excelent traducător de poezie. înțelegerea dintre ministru şi directorul Conservatorului nu a dus .deocamdată la o comandă oficială, ci doar la un angajament verbal între cel dintîi şi poet. Iosif a pornit însă numaidecît la lucru. La 1 mai 1905, îi scria Nataliet, aflată în Moldova: „Mîine mă duc Ia Universitate (vezi că mă țin de vorbă ?), şi de-acum încep să prepar examenele. Vreau să termin însă şi pe Tannftauser — ştii tu pentru ce." *(Domnița mea erai...,* Editura Alcalay, Buc, f.a_, p. 161.) Mai sîrguincios traducător decît student, poetul n-a întîrziat să remită directorului Conservatorului ceea ce tradusese din Tann*häuser* („cea mai mare parte" a textului), astfel că la ,5 mai solicita ministrului achitarea drepturilor sale băneşti (v. petiția în *Corespondență,* p. 457). In aceeaşi zi, cu o operativitate lăudabilă, inspectorul G. Sterian prezenta ministrului următorul referat : *„5 mai 1905.* După înțelegerea pe care a avut-o d-1 Pppovici, directorul Conservatorului, anul trecut,- cu d-1 ministru Haret, d-1 St. G. Iosif a fost însărcinat a traduce r qperile lui Wagner. *Lohengrin* şi *Tannhäuser,* pentru suma de 400 lei fiecare operă — una din aceste opere fiind tradusă *(tannhäuser)* şi *Lohengrin*

fiind început, sînt de părere că se poate încuviința cererea d-lui St. O. Iosif, dispunind să i se plătească întreaga sumă de 400 lei.

Totodată, considerînd cu totul meritoriu cum a fost tradusă opera *Tannhăuser,* îmi permit a propune de a însărcina pe d-1 St. O. Iosif ca să mai traducă şi celelalte opere ale lui Wagner, care sînt traduse în toate limbile europene şi care nu pot lipsi dintr-un repertoriu modern, atît la Conservator, cît şi la teatru de operă.

Cred în acelaşi timp că nu se poate încredința în mod mai nimerit o asemenea lucrare decît d-lui St. O. Iosif, oare s-a achitat atît de bine de prima traducere pe care a făcut-o." (Ibid., p. 458.) Priceput sau nu în ale poeziei, inspectorul de la culte aprecia just reuşita traducerii şi calitatea lui Iosif de cel mai indicat tălmăcitor al lui Wagner. Dar ministru era acum Mihail Vlâdescu, de a cărui bunăvoință poetul avea toate motivele eă se îndoiască. E posibil ca acel „ştii tu pentru ce", adresat Nataliei, din fragmentul epistolar citat mai sus, să exprime teama traducătorului mcă, întîrziind prezentarea lui *Tannhăuser,* va pierde lucrarea. In iarna 1904—1903, cînd venise în locul lui Haret, Vlâdescu, dînd urmare cererii doamnei Aman, desființase postul de custode al Muzeului Theodor Aman, ocupat de poet. Familia Iosif, abia constituită; se văzuse aruncată efectiv în drum, fiindcă la muzeu avea şi locuința. Ministrul refuzase atunci pînă şi audiența pe care i-o ceruse poetul. Poate că acum s-a simțit îmboldit să ofere nedreptățitului o compensație prin promptitudinea cu care a dat curs propunerii lui Sterian : „S mai 1905. Se va elibera întreaga sumă de lei 400, din art. 15, de la *Casa şcoaleîor». In acelaşi timp, d-1 Iosif St. O. se însărcinează cu traducerea tuturor lucrărilor lui Wagner, pentru care va fi plătit după prezentarea lucrărilor." (*Ibîd.,* p. 458.) Apostila ministrului a fost urmată de hotărîrea cu nr. 24.570 din 11 mai r903, prin care se definitiva respectiva însărcinare şi onorariul.' Remunerarea era modică, însă prin prelungirea ei în timp devenea stimulativă. (Pentru confruntare, de notat că, la Muzeul Th. Aman, custodele fusese salariat cu 120 lei pe luna".?

Fericita inițiativă a lui D". Popovici-Bavreuth ne prilejuieşte constatarea câ operele lui JRichard Wagner au început să fie cîntate m lîmba rtmiâna relativ tfrziu. Primele reprezentații s-au dat după reorganizarea, sub conducerea lui Ed. Wachmann, a secției

de operă (1897) de la Teatrul Național din Bucureşti. Mai înainte, prin 1895-1897, unele uverturi de Wagner se cîntau, între alte bucăți muzicale, în antractele spectacolelor de teatru (v. Simion Alterescu şi Florin Tomea, *Teatrul național „I. L. Caragiale",* Editura Academiei, 1955, p. 243 şi 262). Publicul de Ia noi a fost un partizan statornic al operei italiene. Un bun cunoscător a] creației de operă şi al muzicii în general, ca N. Filimon, a exprimat deschis preferința pentru melodia meridională, declarînd că a admirat foarte mult arta maeştrilor germani — „dar n-am simțit acea dulce melancolie şi emoțiune ce gustă cineva cînd aude o melodie de Rossini, Bellini sau Donizetti". La MQnchen, în 1858, Filimon a avut prilejul să asculte *Lohengrin,* moment pe care I-a consemnat cu aprecieri total negative față de respectiva operă şi față de muzica inovatoare a lui Wagner. A admis totuşi că din scrierile compozitorului „— excluzînd calea cea greşită (sic !) prrn care voieşte să reformeze muzica — arta muzicală şi dramatică va profita mult" (v. capitolul XXVII, *„Lohengrin" de Richard Wagner sau muzica viitorului* din fiseursiuni *în Germania meridională,* în N. Filimon, *Opere,* II, E.S.P.L.A., 1957, p. 159—162). Pe o poziție similară de inacceptare a muzicii lui Wagner („valorificarea unilaterală a armoniei în paguba melodiei") se va situa în 1861 şi Titu Maiorescu, în conferința *Vechea tragedie franceză* si mu2ica *viitorului,* ținută la Berlin şi Paris, în care însă problemele sînt înălțate în planul filozofic (v. rezumatul conferinței la T. Vianu, Scriitori romdm, II, Editura Minerva, 1970, „Biblioteca pentru toți", p. 320—329). Dintre scriitorii noştri din secolul trecut, tocmai „meridionalul" Alecsandri îşi procurase, între altele, uvertura Ia *Tannhăuser* pentru marele „dulap cu muzică" pe care-I instalase în casa de la Mirceşti. (V. Mărie G. Bogdan, *Autrefois et aujourd'hui,* Bucarest, 1929, p. 87.)

Cel dintH care, mainte de 1900, a încercat, eu competență, să orienteze publicul de Ia noi în înțelegerea operelor Iui Wagner a fost tot D. Popovici, care a publicat un articol amplu despre ParsiiKH, ca prim capitol al unui „studiu complet" asupra compozitorului (Parstfol, în Literatura si artd *română,* 1897, p. 5S0-608). Cu trei ani înainte, la Bucureşti, apăruse broşura de 18 pagini, *Richard Wagner. „Lohengrin" — Prezentare.*

Pregătindflj-se pentru traducerea operelor, St. O. Iosif va fi citit cartea lui Houston Stewart Chamberlatn, *Richard Wagner* (Munchen, 1896), din care citează m prefața sa la *Tannhăuser.*

In această-prefață, traducătorul subliniază admirativ că Wagner „nu este numai muzician, şi poet, ci şi un filozof, un profund cugetător" care „a ştiut să găsească expresia cea mai simplă, dar şi cea mai sublimă, contopind armonios muzica cu drama şi alcătuind o formă nouă de artă: *arama muzicală...*" Poetul a avut prilejul sa asculte *Tannhăuser* in 1906 Ia Paris, iar în anul următor, aflîndu-se în Bavaria, s-a dus la Bayreuth. în corespondența sa este consemnată şi audierea unor bucăți wagneriene cu prilejul unor. manifestări muzicale populare, ori în interpretarea unor amatori. La 28 iulie 1900, îi scria de la Paris surorii sale Hortensia : „De trei ori pe săptămînă e muzică (în grădina Luxemburg, *n.n.);* din cînd în cînd, cîntă garda republicană, orchestră militară vestită în lumea întreagă. Adevărate concerte de elită: muzică de Wagner, Massenet, Berlioz" (*Corespondență,* p. 31). De la Neuburg pe Dunăre adresa prietenului său Sextil Puşcariu o scrisoare, datată 9 august 1901, în qare-i evoca foarte sugestiv, atmosfera din micul oraş bavarez- şi starea sa de spirit, notînd între altele:- „Dar pe ulicioara unde mi-am ales eu reşedința este mai totdeauna pustiu. Peste drum, *eine wunderliche Familie:* tatăl Cîntă din corn, băiatul din vioară, fata Ia pian. Oamenii ăştia parcă nu,trăiesc decît pentru Beethoven şi Wagner. La anumite ceasuri mă postez la fereastră şi ascult; mica orchestră are un ansamblu perfect. Cel puțin pe mine mă îneîntă. Dar fără de veste concertul se întrerupe tocmai în mijlocul unei partituri; a sunat clopoțelul de la uşa prăvălioarei de jos deasupra căreia atirnă modesta firmă : Wilhelm Fink. *Herr.* Fink lasă muzica la o- parte şi coboară tacticos în boltă ca să-şi servească, muşteriul; apoi se întoarce iar la copii, şi concertul reîncepe. Eu stau la pîndă după storuri „." (Sextil Pusoariu, St. O. Iosif, în *Luceafărul, XII,* nr. 15—16, 1 august 1913, p. 466—467.) Poetul frecventa concertele, era un meloman, astfel că s-a apropiat de operele lui Wagner şi cu o anume înțelegere a muzicii. Versiunile româneşti ale libretelor - acestor opere, pe care le-a realizat, sînt certe reuşite artistice. Ele se citesc cu plăcere, ca nişte poeme de - sine stătătoare. în ceea ce priveşte exactitatea lor, o. concluzie este anevoie de obținut, deoarece textele lui Wagner s-au tipărit în numeroase variante şi nu putem şti ce ediție, a avut-în fața St. O. Iosif.

. . In *Țanrițțăuser sau Lupta cîntăreților de la Wartburg (Tannhăuser und der SSngerkrieg auf der Wartburg),* Richard Wagner dezvoltă tema de bază din prima perioadă a creației sale: conflictul dintre latura senzuală a firii omeneşti şi .avântul spre puritatea sufletească. Dezncdăinîntul este o pledoarie pentru renunțarea la voluptate prin căință şi asceză. (Mai tîrziu, în Tristan *şi Isolăa,* Wagner va propune o soluție contrarie, dar In ultima sa operă, Parsi/al, va relua şi adinei tema inițială.) Compozitorul nici nu putea găsi un personaj mai indicat decît Tannhăuser pentru ilustrarea concretă a amintitei teme. Cu o existență istorică reală, Der Tahnhâuser sau Tanhuser (cea 1205 — după 1267), cavaler participant la diverse campanii, între altele, în 1228—1229, la cruciada lui Frederic al Il-lea, a fost un cîntăreț al „iubirii inferioare" *(niedere Minne),* adică senzuale, în opoziție cu „iubirea superioară" *(hohe Minne),* elevată şi spirituală, cântată de majoritatea confraților săi din epocă. In această postură şi apare, spre indignarea tuturor participanților, în cadrul întrecerii din operă, la care s-a propus elogierea amorului. In acea împrejurare, Tannhăuser _ este îndrăzneț, franc şi neconformist Graba cu care cedează în fața adinonestărilor şi se dezice, căzînd pradă remuşcării, se subordonează vădit intenției compozitorului. De fapt, însă, convertirea lui Tannhăuser n-a fost imaginată de Wagner. încă de prin secolele XIV-XV, pe seama liricului realist şi parodist au fost;puse o serie de „cântece de pocăință" fBussIieder), în care apare ca erou al legendei populare despre VenuşbeFg. De-a lungul secolelor, legenda aceasta avea să fie mereu prelucrată în balade. O va prelua, între alții, şi-Ludwig. Tieck. Al do&ea moment epic — întrecerea cîntăreților — provine dântr-un alt -poem medieval anonim, cc^nipus pe la 1260, *Săngerkrieg auf der Wartburg* sau WartburpJerîeo menționat, de altfel, de Wagner în subtitlul operei *(Lupta cîntăreților de la Wariburg).* Localizarea geografică şi cronologia îngăduiau cu uşurință contopirea motivelor. Horselberg, cu legendara, peşteră a lui Venus, se află lîngă Eisenach, în Turiaigia, iar castelul Wartburg domină oraşul Eisenach.

Hermann I, landgraf al Turingîei între 1190 şi 1217, şi-a făcut renumele.unui protector al minnesăngerilor, dintre care în operă apar Wolfram von Eschenbach (cea. 1170—după, 1220), autor, între altele, al epopeii Parziral, Walther von der Vogelweide (cea. H7Q — cea. 1230)„ cel mai de seamă liric german al epocii, Biterolf autor quțLoscut numai din unele mărturii, părtaş la Săngerkrieg, Reinmar von £weter (cea. 1200—cea! JL260), poet mai mult

didactic decît liric, autor de versuri polemice la adresa papii ți a clerului. Cum reiese din datele biografice, la lupta cîntăreților de la Wartburg, plasată în anul 1207, nici Reinmar von Zweter, nici Tannhäuser n-ar fi putut participa, ți numai legenda i-a putut plasa alături de confrații dintr-o generație anterioară.

Act. I, sc. III, r. 14 Holda, Frau Holle, personaj legendar, apare în basme, răsplătind binele şi pedepsind răul; Act II, sc. IV, r. 30 „Guelful cumplit" este Otto al IV-Iea, ales în 1098 con-trarege împotriva Iui Filip de Suabia. Cu sprijinul partizanilor papii (guelfii), a încercat să se aleagă împărat, dar adversarii pa-palității (ghibelinii) l-au impus pe Frederic al II-lea.

(p. 691) LOHENGRIN"

în volumul Richard Wagner, *Lohengrin.* Traducere în metrul original de St. O. Iosif. Bucureşti, Editura librăriei Leon Alcalay, „Biblioteca pentru toți", nr. 623, [f.a.j [1911], 92 pagini.

Textul ariei lui Lohengrin despre Grai (actul III, scena a III-a, r. 137—164), cu titlul *Balada iui Lohengrin* de Richard Wagner, a apărut în Mineruo, I, nr. 292, 6 octombrie 1909, p. 1. Traducerea, împărțită în catrene, este semnată de D. Anghel şi St. O. Iosif, deşi aparține exclusiv celui din urmă. Cu semnătură comună, cei doi poeți au publicat şi alte lucrări Individuale <de er., bucăți de proză ale lui Anghel).

Variante în *tdinerva :*

Actul 117. Scena a *HI-a*

r. 149—150 Ci-acel de Graol ales să-i ție strajă
Cu daruri peste fire-i *înzestrat,*
r. 159 Dați deci oricărui cavaler credință

(Cuvîntul Groal este ortografiat cu doi *a,* ca în franceză, formă statornicită şi la noi.)

Cu titlul *Cîntecul Graalului,* acelaşi fragment, de data aceasta extras din volumaşul apărut în 1911, s-a reprodus în Flacăra, II, nr. 31, 18 mai 1913, p. 243. Acest număr din *Flacăra* este dedicat lui Richard Wagner. Mai colaborează c. Diamandy *iwagnerisme),* Oonst. Paul (Richard *Wagner).* Remarcăm un arti-col despre Popovicl-Bayreuth, ilustrat cu fotografii ale cunoscu-tului cîntăreț, în diverse roluri din operele lui Wagner.

La apariția traducerii tn „Biblioteca pentru toți", Viafa *nouă* în. general foarte exigentă, adesea chiar răuvoitoare față de Iosif, a publicat o recenzie, din care desprindem: „După *Tannhäuser,* d. Iosif ne dă pe *Lohengrin,* şi de data aceasta traducerea e mai îngrijită. Pasagîile cele mai bine redate sînt cele lirice — poezia originalului e păstrată [...] Păcat însă că d. Iosif nu ne dă peste tot această armonie [...] D. Iosif a căutat să redea ritmul wagnerian — întîlnim însă şi de data aceasta unele greşeli de ritm românesc care surprind, cum sînt cele din primele versuri de Ia pagina 22." *(R. Wagner, „Lohengrin",* în *Viața nouă,* VII, nr. 2, 1 mart 1911, p. 39.)

Versurile la care se referă recenzia sînt următoarele (Acț. I, sc. a IH-a, r. 69—72) :

Elsa. de vrei să-mi fii soție,
Să-ți apăr țară şi supus,
Legat să-ți fiu pe veşnicie,
Jură-mi față de Cel-de-sus :

Rdtmul este într-adevăr forțat *(Elsâ, Jură'-mi),* dar aceasta nu are prea mare însemnătate pentru un text cântat.

Cum reiese din documentele citate în paginile anterioare, St. O. Iosîf a început să traducă *Lohengrin* cînd nu terminase *Tannhäuser,* deci încă prin 1905. Faptul că în anii imediat ur-mători avea să tălmăcească *Olandezul zburător* şi Rienzi arată că poetul îşi începuse munca, urmînd în mare cronologia creației lui Wagner. Toate cele patru opere aparțin primei perioade a acestei creații, succesiunea lor exactă fiind aceasta : Rienzi (1840), *Olandezul zburător* (1841), *Tannhäuser* (1845), Lohenprin (1847). Mai înainte, compozitorul dăduse *Zînele* (Die *Feen,* 1833) şi *Dragoste* interzisă (Das Liebesrerbot, 183B), dar acestea nu aparțin marelui repertoriu wagnerian, astfel că poetul, desigur la recomandarea lui D. Popovicl-Bayreuth, le-a omis.

Opera Loftenprîn reia într-un anume sens ideea de bază din *Tannhäuser.* Raporturile dintre erou şi societate sînt inver-sate, însă şi acum se evidențiază superioritatea purității morale şi a renunțării față de pasiune şi teluric. Ca şi în *Tannhäuser,* legenda fuzionează cu realitatea istorică. Fiu al lui Parsifal, Lohengrin, unul dintre cavalerii Graalului, este angrenat în evenimentele din primele decenii ale secolului al X4ea, în speță, în lupta împotriva ungurilor. Stabiliți în Panonia, în anul 900, ungurii au întreprins mai multe incursiuni în Europa apuseană.

atacînd, între altele, Saxonia, Bavaria şi Turingia, aflate sub ştâpînirea lui Henric I Păsăraml (919-936). Bătălia la care regele îi cheamă pe cavaleri în prima scenă a operei (r. 41-46) şi din care va ieşi victorios, aşa cum B prezioe, plecînd, Lohengrin, se va da la Riade în anul 933.

Act. I, sc. I, r. 1 rîul Schelde — Escaut; sc. II, r. 99 „ţi-am învins pe straşnicul Danez" — abia în 934, germanii au cucerit ţinutul dintre Eider şi Schlei şi au creat marca de Schleswig, regele Danemarcei fiind obligat să le plătească tribut şi să primească misionari creştini. Act. II, sc. II, r. 95-96 Ortruda crede încă în vechii zei nordici, Wodan (Wotan, Odin) şi Freia (Freyjâ), zeiţa dragostei şi a fecundităţii.

(p. 765)

OLANDEZUL ZBURĂTOR (CORABIA-NĂLUCA)

Un fragment (actul II, scena a III-a, r. 63-156) s-a tipărit mai întîi în Sâmandtorul, VI, nr. 11, II martie 1907, p. 213-216 (semnat: St. O. I.). Integral, opera a apărut în volumul *Olandezul zburător (Corabla-nălucă)* de Richard Wagner. Traducere în metru original de St. O. Iosif, Bucureşti, Editura librăriei Leon Alcalay, „Biblioteca pentru toţi", nr. 628, If.a.J [1911], 64 pagini.

Variante în *Sămănătorul:*

Aetul 71. Scend *a HJ-a*

r. 70 Cu *dulce zîmbet* feciorese,

r. 72 In faţa mea azi o *zăresc.*

r. 79 Ah, nu! *salvarea-i* după care gem!

r. 95 *(apropiindu-se)*

r. 113, 115, 124 lipsesc ;

r. 126 Vei *fi supusă, draga mea*

• r. 131 *Gînâeţte* cît este vreme

r. 143 lipseşte ;

r. 146 Aflaţi că mi-am găsit salvarea,

r. 156 Tar nave' lui odihnă-ri porţi

r. 160 Credinţei *fără de hotar!*

In revistă, fragmentul este însoţit de următoarea notă a traducătorului: „De cînd a venit în fruntea Conservatorului de muzică şi declamaţie, domnul Popovici-Bayreuth pune o rîvnâ neobosită in a pregăti elemente pentru alcătuirea unei trupe de operă românească. In vederea acestui scop, am luat şi - eu asupră-mi însărcinarea de a traduce cîteva opere din repertoriul wagnerian. Dau aci un fragment din FHeoerader ffoHdnder care se studiază actualmente la Conservator."

In linii mari, subiectul operei *Olandezul zburător (Der fliegende Holländer),* al cărei erou apare ca un „jidov rătăcitor al oceanului", este preluat din fragmentul ScTmabeletoopsfei de Heinrich Heine, în tradiţia romantică a însinguratului supus unui destin tragic. Wagner conferă personajului şi avatarurilor sale o semnificaţie specială, transformînd legenda într-o alegorie a raporturilor dintre artist (sau omul superior în genere) şi lumea ce nu-1 înţelege. Ca atare, Olandezul se înrudeşte cu Tannhăuser şi, îndeosebi, cu Lohengrm-, a cărui dramă e similară. „Trădarea* săvîrşită de femeia iubită, nevrednică de încrederea pe care geniul i-a acordat-o, simbolizează incapacitatea de sacrificiu şi de înălţare spirituală. Motivul apare frecvent la romantici şi e tratat cu mare strălucire în *Luceafărul* lui Emiri eseu.

Era firesc ca munca intensă şi îndelungată de traducere a operelor lui Wagner să se răsfrîngă şi în creaţia proprie" a lui St. O. Iosif. Mai exact, este vorba de unele scrieri semnate împreună cu D. Anghel, însă, cum acestea au fost realizate în perioada „wagneriană" a Iui Iosif, este de presupus că iniţiativa i-a aparţinut lui. Ce-i drept, Anghel evocă şi el lumea miturilor nordice în poezia Visul unui *Nibelung:*

Visez grămezile de aur
Păzite-n grota de sub Rin
DeFafner, groaznicul balaur,
Şi ţie, Wothan,.mă închin.

Dar poezia a apărut (în *Sămănătorul)* in anul 1907, aşadar în miezul aceleiaşi perioade, cînd cei doi prieteni îşi comunicau reciproc impresiile şi-şi orientau lecturile. Să reţinem totuşi că tonul din Visul unui *Nibelung* este unul de Umor amar, caracteristic lui Anghel. Acelaşi ton revine în ingenioasele strofe din *Wagnerism,* poezie inclusă în *Caleidoscopul lui A. Micea,* care se încheie cu distihul:

Şi-o lebădă misterioasă vîslea pe ape-aşa de lin...
' De ce n-am dispărut ca-tine, fantasticule Lohengrin!

Lohengrin şi misterioasa lebădă vor fi fost propuse aici de St. O. Iosif, tonalitatea generală şi fantezia sclipitoare se da-

torează lui D. Anghel.[1] Alta este ponderea în colaborarea celor doi poeți, cînd au scris poemul dramatic *Legenda funigeilor*. In acest poem, influența lui Richard Wagner se manifestă vădit şi, de altfel, a fost sesizată, fără aprofundări, şi de recenzenții vremii. Situarea temporală şi geografică a acțiunii poate fi uşor identificată: evul mediu îndepărtat şi nordul germanic, adică universul mitic al operelor wagneriene. Hunar pribegeşte în căutarea nemuririi, precum Olandezul zburător este minat de setea de repaos. Pentru amîndoi, factorul izbăvitor este dragostea. Runa acceptă sacrificiul cerut de Hunar, aşa cum Senta se jertfeşte din iubire pentru Olandez. Amîndouă săvîrşesc, totodată, o trădare fatală: cea dintîi, față de fratele ei, Landor, cea de-a doua, față- de logodnicul său, Erik. Paralelismele sînt izbitoare şi, hotărit, nu se datoresc întîmplării. Desigur, există şi diferențe, de exemplu, în privința lui Hunar, care e un cinic, o figură demonică, la antipodul Olandezului, făptură superioară prin noblețe sufletească. Mai important este, însă, faptul că *Legenda funigeilor* nu se ridică la nivelul filozofic înalt al modelului. Conturarea negativă a caracterului lui Hunar elimină din alegorie unul din sensurile majore ale acesteia, evidențiat de noi mai sus, şi anume ciocnirea dintre omul superior şi o societate nedemnă de el. în acest sens, unii comentatori descifrează in Olandezul *zburător* şi o intenție polemică mai directă, provenind din disprețul compozitorului față de contemporanii săi care nu-1 înțelegeau. Cum am arătat în altă parte, şi în *Legenda funigeilor* ni se pare a întrezări reflectarea unei drame personale, mai restrînse şi mai mărunte, drama sentimentală pe care au trăit-o cei doi poeți (cf. prefața noastră la D. Anghel — St. O. Iosif, Caleidoscopul (ui *A. Mtrea,* Bucureşti, Editura Minerva, „Biblioteca pentru toți", nr. 779, 1974, p. XIX^XX); pentru „descendența direct wagneriană" a poemului, a se vedea şi postfața *Ecouri wagneriene* semnată de Domnica Filimon la volumul Richard Wagner, *Olandezul* zburător, Bucureşti, E.P.L., „Biblioteca pentru toți", nr. 423, 1968, p. 271—283. Să adăugăm, în sfîrşit, că spre modeiui wagnerian ne duce şi aspectul de libret al *Legendei funigeilor.* Replicile, în versuri muzicale, se constituie în adevărate duete şi arii; de asemenea, există şi coruri ca atare. Corul final al „ultimilor funigei", la moartea Runei :

Adormi de-acu-mpăcat
In lumea neființel,
Biet suflet încercat
De para suferinței

aminteşte îndeaproape un moment dintr-o altă operă a lui Wagner. Este vorba despre „corul de bărbați" din *Tannhäuser,* la moartea Elisabetei :

Odihnă sufletului dus
Din bietul trup neprihănit!
Drept plată între îngeri, sus,
Raiul ceresc i-a fost menit!

[1] In contexte umoristice minore, ecouri wagneriene apar în Rachetă şi Mănuşa din Caleidoscopul lui *A. Mirea,* precum şi, numai în titlu, în Crepusculul *zeilor,* din *Cumpăna,* I, nr. 6, 1 ianuarie 1910.

(p. 813)

RTF.N7.I

CEL DIN URMA TRIBUN

Mare operă tragică în cinci acte

In volumul Richard Wagner. Rienzi. *Cel din urmă* tribun. Mare operă tragică în 5 acte. Traducere de St. O. Iosif, Bucureşti, Editura librăriei Leon Alcalay, „Biblioteca pentru toți", nr. 885, [f.a.] H914], 94 pagini.

Tipărită postum, traducerea operei *Rienzi* a fost efectuată de St. O. Iosif cu şapte ani înainte. La 9 august 1907, el o înainta Ministerului Cultelor şi Instrucțiunii Publice, cu rugămintea de a i se mandata „suma de 400 lei, conform liotarîrei cu ordinul No.24.576 din 11 mai 1905". La 21 septembrie, poetul revenea cu o noua cerere de a i se achita remunerația pentru lucrarea pe care o predase directorului Conservatorului de muzică şi declamație. In urma acestei cereri, onorariul fu în sfîrşit aehitat (v. hîrtiile oficiale în Studii si *cercetări de istorie literară* şi *folclor,* II, p. 230-231, precum şi în *Corespondență,* p. 461-462). De ce nu va fj continuat St. O. Iosif traducerea operelor lui Wagner, corespunzător angajamentului, tocmai atunci cînd trebuia sa atace lucrările cele mai de seamă ale compozitorului ? Nici interesul pentru munca de tălmăcire, nici capacitatea de efort nu-1 părăsiseră, de vreme ce în anii următori duce la capăt traducerea unor scrieri dramatice mai întinse şi mai dificile. Poate eă renunțarea nu trebuie pusă pe seama lui, ci a

instituțiilor ce inițiaseră valoroasa întreprindere. Oricum, este regretabil că lucrarea s-a întrerupt, spre paguba culturii noastre.

Rienzi • — Cel din urmă tribun (Rienzi, der letzte der Tri*bunen)* este o operă de tinerețe, pe care compozitorul însuşi a considerat-o ca lipsită de o adevărată originalitate sub aspectul libretului. E adevărat, avem a face cu dezvoltarea după tiparele obişnuite a unui subiect istoric, în care evenimentele şi personajele nu au altă semnificație decît aceea directă, in spiritul strict al realității documentare. Ca atare însă, opera aceasta nu este mai puțin elocventă pentru avîntul democratic ce luminează perioada revoluționară a biografiei compozitorului.

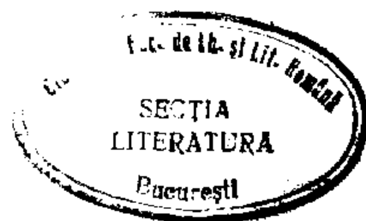
Cola de Rienzi sau Rienzo, pe numele său adevărat Nioola Lorenzo Gabrini (1313-1354), este una dintre cele mai interesante personalități din Italia secolului al XlV-lea. Prietenul său Petrarca 1-a elogiat în *Cantona* a XI-a, numindu-1 „seniorul dibaci [...] ce ține-al Romei sceptru de onoare". In 1347, s-a aflat în fruntea unei răscoale populare, care a înlăturat dominația patricienilor la Roma. Rienzi şi-a luat atunci numele de tribun al poporului şi a instaurat Republica din Roma, năzuind să realizeze, sub conducerea acesteia, unitatea statelor italiene. A redevenit tribun în 1354, dar a căzut ucis de un ofițer mercenar, după ce se văzuse părăsit şi de popor. Idealul său, în circumstanțele social-politice ale epocii, a fost desigur utopic, dar — aşa cum subliniază Jakob Burckhardt — „pentru sufletul național amintirea Romei de altădată îşi are valoarea ei incontestabilă".

Prin cutezanța năzuințelor şi, nu mai puțin, prin dramatismul existenței sale, Rienzi a suscitat interesul scriitorilor de mai tîrziu. Englezul Edward George Bulwer-Lytton (1803—1873) a făcut din el eroul romanului Rienzi, ultimul tribun (1835), din care Richard Wagner şi-a extras subiectul libretului. Calitatea lui Rienzi de tribun al poporului 1-a ispitit şi pe Friedrich Engels în tinerețe, făcîndu-1 să mînuiască pana de dramaturg. Manuscrisul piesei, scrisă la douăzeci de ani, a fost descoperit, în 1974, în Republica Federală Germania, la Wuppertal (Barrnen), oraşul natal al lui Engels. Piesa a fost prezentată publicului pentru prima dată la 27 iunie 1974, în cadrul unor manifestări organizate în casa memorială „Frîedoch Engels" din Wuppertal.

In literatura noastră, romanul lui Bulwer, din care Heliade Rădulescu a publicat traducerea unor fragmente în Curierul *de ambe-sexe,* şi o piesă a scriitorului francez Drouineau i-au oferit lui Samson Bodnărescu materialul pentru tragedia în cinci acte şi în versuri Rienzi. Tragedia s-a tipărit mai intîi în *Convorbiri literare,* în 1868, apoi, în acelaşi an, în ediție separată (Iaşi, Edițiunea şi imprimeria societății „Junimea"). Este o încercare nereuşită, datorită neiscusinței autorului în conducerea conflictului dramatic şi datorită stilului „prea greoi", ultima remarcă fiind făcută încă de Titu Maiorescu, în *Direcția* noua în poezia *şi proza română* (1872). (Asupra tragediei lui Bodnărescu, v. şi G. Călinescu, *Istoria literaturii române,* Editura Fundațiilor, 1940, p. 370 ; E. Lovinescu, Titu *Maiorescu şi contemporanii lui,* II, Casa şcoalelor, 1944, p. 16 ; *Istoria literaturii române,* III, Editura Academiei RJ3.R., 1973, p. 66.)

Numele de Rienzi a fost folosit ca pseudonim de Duiliu Zamfirescu, în paginile revistei Literatorul, în 1880.

Despre prietenia dintre Petrarca şi Rienzi, ca şi despre acțiunile politice ale tribunului, v. studiul lui Tudor Vianu, *Libertate şi umanitate,* în volumul *Literatură universală şi literatură națională,* E.S.P.L.A., 1956, p. 74—75.

CUPRINS*

* Cifra din paranteză indică pagina din *Comentarii* şt variante.

Lector: VIRGIN(A SERBANESCU
Tehnoredactor: POMPILIU STATNAI

Sun de tipar 1 XI W76. Tiraj 2250 ex. legate '/i - *Coti ed. 35,38. Coli tiptr 59,25. Planşa tipa* **76.**

Tiparul executat sub comanda
nr. A25 la
Întreprinderea Poligrafică
«13 Decembrie 1918"
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
Bucureşti
Republica socialistă România